

Lagrådsremiss

Ny tullbefogenhetslag

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 15 februari 2024

Elisabeth Svantesson

Roger Ghiselli
(Finansdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter samlas i en ny lag, tullbefogenhetslagen. Därutöver föreslås tulltjänstemän få nya eller utvidgade befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten. Nödvändiga följdändringar görs. Det föreslås bl.a. följande:

- Tulltjänstemän får rätt att använda våld i fler situationer.
- Tulltjänstemän får en utökad rätt att stoppa fordon.
- Tulltjänstemän får ökade möjligheter att skyddsvisitera i kontrollverksamheten.
- Tulltjänstemän får rätt att avlägsna ordningsstörande personer från en kontrollplats.
- Tulltjänstemän får öppna försändelser i fler fall än i dag.
- Tulltjänstemän får stänga av områden vid den inre gränsen.
- Tulltjänstemän får större möjligheter att leda förundersökning.
- Tullåklagare får föra talan om fler brott.
- Tulltjänstemän ges ökade möjligheter att biträda åklagare och andra brottsbekämpande myndigheter.
- Tullverket får ökade möjligheter till revision utan att informera om revisionen i förväg.
- Tullverket ges ökad tillgång till bokningsuppgifter.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2024.

Innehållsförteckning

1	Beslut	13
2	Lagtext	15
2.1	Förslag till tullbefogenhetslag (2024:000)	15
2.2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	51
2.3	Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	54
2.4	Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken	56
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd.....	57
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.....	58
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.....	59
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	60
2.9	Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69).....	61
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.	62
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.	63
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov	66
2.13	Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302)	67
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1979:377) om registrering av båtar.....	69
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m.....	70
2.16	Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)	71
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter.....	73
2.18	Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)	74
2.19	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:313) om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden	75
2.20	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg.....	78
2.21	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering	79
2.22	Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)	80
2.23	Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	81
2.24	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner	83
2.25	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen	84

2.26	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor.....	89
2.27	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter.....	90
2.28	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder	99
2.29	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken	100
2.30	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete	101
2.31	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling	102
2.32	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.....	107
2.33	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet	108
2.34	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.....	109
2.35	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.	111
2.36	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa.....	112
2.37	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.....	114
2.38	Förslag till lag om ändring i postlagen (2010:1045).....	115
2.39	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser	117
2.40	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.....	118
2.41	Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)	120
2.42	Förslag till lag om ändring i yrkestrafiklagen (2012:210)	121
2.43	Förslag till lag om ändring i taxitrafiklagen (2012:211)	122
2.44	Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253).....	123
2.45	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område	129
2.46	Förslag till lag om ändring i kustbevakningslagen (2019:32)	133

2.47	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt.....	139
2.48	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt	140
3	Ärendet och dess beredning	141
4	En introduktion till dagens tullagstiftning.....	141
4.1	Tullverkets uppdrag.....	143
5	Tullverkets kontrollverksamhet	143
5.1	Övergripande om kontrollverksamheten	143
5.2	Tullkodexen.....	144
5.2.1	Regelverket innehåller allmänna regler för EU:s tullområde.....	144
5.2.2	Tullkontroll.....	144
5.3	Den svenska regleringen	145
5.3.1	Allmänt om kontrollverksamheten	145
5.3.2	Tullagen.....	145
5.3.3	Inregränslagen	146
5.3.4	Lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter	147
5.4	Uppgiften att övervaka och kontrollera in- och utförelse regler	147
5.4.1	Allmänt om kontrollen	147
5.4.2	Skillnader i kontrollen vid den inre och yttre gränsen	148
5.4.3	Hur kontrollen genomförs	149
5.5	Gränsen mellan kontrollverksamhet och brottsbekämpning	149
6	Tullverkets brottsbekämpande verksamhet.....	150
6.1	Inledning	150
6.2	Allmänt om den brottsbekämpande verksamheten.....	150
6.3	Övergripande om regleringen.....	151
6.3.1	Smugglingslagen	151
6.3.2	Lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.....	152
6.3.3	Lagen om alkoholutandningsprov	153
6.3.4	Lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken.....	153
6.3.5	Lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter	154
7	Principer som gäller vid tvångsingripanden.....	155
7.1	Principerna grundar sig i fri- och rättigheter	155
7.2	Regeringsformen	155
7.3	Europakonventionen.....	156
7.4	Barnkonventionen	157

7.5	Närmare om principer för tvångsingripanden vid brottsbekämpning	158
7.5.1	Legalitetsprincipen	158
7.5.2	Ändamålsprincipen.....	158
7.5.3	Behovsprincipen	158
7.5.4	Proportionalitetsprincipen	158
7.5.5	Andra allmänna principer	159
7.6	Legalitet, objektivitet och proportionalitet enligt förvaltningslagen	159
8	En ny sammanhållen reglering.....	160
8.1	Behovet av en ny reglering.....	160
8.2	En helt ny och sammanhållen reglering	161
8.2.1	En ny lag införs	161
8.2.2	Hur den nya regleringen bör utformas	162
8.2.3	Lagens allmänna innehåll	165
8.2.4	Rubriken på den nya lagen	165
8.3	Begreppet tulltjänsteman	166
9	Generella bestämmelser om kontrollverksamhet och brottsbekämpning.....	167
9.1	Tullverkets uppdrag bör tydligt framgå.....	167
9.2	Behov och proportionalitet ska prägla tulltjänstemäns ingripanden.....	168
9.3	Stoppa fordon och andra transportmedel.....	170
9.3.1	Dagens reglering.....	170
9.3.2	En utökad rätt att stoppa transportmedel	171
9.4	Kroppsvsitation i skydds- och identifieringssyfte	172
9.4.1	Dagens reglering.....	172
9.4.2	Kroppsvsitation i skyddssyfte.....	174
9.4.3	En utökad rätt att skyddsvisitera i kontrollverksamheten	176
9.4.4	Skyddsvisitation i samband med förhör	180
9.4.5	Kroppsvsitation i identifieringssyfte	182
9.5	Användning av fängsel.....	184
9.6	Rapporteringsskyldighet och rapporteftergift.....	186
10	Särskilt om våldsanvändning	187
10.1	Dagens reglering.....	187
10.2	Behovet av en ny och modern reglering.....	190
10.3	En generell reglering av rätten att använda våld	193
10.3.1	En ny generell bestämmelse	193
10.3.2	Tulltjänstemän får använda våld i fler situationer	195
10.3.3	Situationer där en tulltjänsteman inte bör få använda våld.....	197
10.4	Särskilt om rätten att använda våld i kontrollverksamheten	198
10.4.1	Dubbelreglering bör undvikas	198
10.4.2	Den nya generella bestämmelsen gäller för flertalet åtgärder i kontrollverksamheten	198

	10.4.3	Den generella bestämmelsen täcker inte allt.....	200
	10.4.4	En enhetlig reglering	201
	10.4.5	Förenligheten med regeringsformen och Europakonventionen.....	204
11		En samlad reglering av kontrollverksamheten	204
	11.1	De centrala befogenheterna vid kontroll samlas.....	204
	11.2	Definitioner	206
	11.3	Tullverket eller en tulltjänsteman?	206
12		Kontrollverksamheten vid den yttre gränsen	208
	12.1	Ett kapitel om kontrollen vid den yttre gränsen	208
	12.2	Befogenheter vid tullövervakning	209
	12.3	Befogenheter vid tullkontroll	211
	12.4	Rätten för en tulltjänsteman att uppmana någon att stanna	214
	12.5	Rätten för Tullverket att preja fartyg och föra fartyg till en viss plats.....	220
	12.6	Tullkontroll av kontanta medel	221
	12.7	Förenligheten med tullkodexen	223
13		Kontrollverksamheten vid den inre gränsen	224
	13.1	Dagens reglering	224
	13.2	Betydelsen av EU-medlemskapet.....	226
	13.2.1	Förbudet mot slumpmässiga kontroller	226
	13.2.2	Den fria rörligheten för varor	226
	13.2.3	Synen på kontroll vid den inre gränsen har delvis förändrats	227
	13.2.4	Regleringen av kontrollen vid den inre gränsen	227
	13.3	Befogenheterna vid inre gräns flyttas till den nya lagen.....	228
	13.4	Rätten för en tulltjänsteman att uppmana någon att stanna	230
14		Kontroll av punktskattepliktiga varor	235
	14.1	Ett kapitel om punktskattekontroll	235
	14.2	Genomförande av en transportkontroll.....	237
15		Övriga bestämmelser om kontrollverksamheten.....	241
	15.1	Övriga befogenheter vid kontroll samlas	241
	15.2	Straff för förseelser mot kontrollagstiftningen	244
	15.3	Vissa handläggningsregler	248
	15.3.1	Överklagande och handläggning i domstol ...	248
	15.3.2	Delgivning.....	253
16		Nya och utvidgade befogenheter i kontrollverksamheten	254
	16.1	Allmänt.....	254
	16.2	Ordningsstörande personer får avlägsnas	254
	16.2.1	Rätt att avvisa eller avlägsna personer från en kontrollplats.....	254
	16.2.2	Dokumentation	257
	16.3	Undersökning och öppning av försändelser	258

16.3.1	Dagens reglering.....	258
16.3.2	Om begreppen	258
16.3.3	En verksamhet i snabb förändring	260
16.3.4	En enhetlig och mer effektiv reglering	260
16.3.5	Tillfälligt kvarhållande av vissa försändelser	264
16.4	Tillfällig avstängning av områden vid den inre gränsen	267
16.5	Några frågor om revision.....	269
16.5.1	Dagens reglering.....	269
16.5.2	Utvidgad rätt att inte informera om revisionen i förväg	271
16.5.3	Tydligare regler om bevissäkring	273
17	Särskilda befogenheter för att upptäcka brott.....	276
17.1	Dagens reglering.....	276
17.2	Tvångsmedel vid gränspassage	278
17.3	Dokumentationskrav vid kroppsbesiktning och kroppsvisitation av resande	282
18	Befogenheter i den direkta brottsbekämpande verksamheten	283
18.1	Den nuvarande regleringen.....	283
18.1.1	Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter i brottsbekämpningen härleds från olika håll	283
18.1.2	Tre olika nivåer av befogenheter	284
18.1.3	Åtgärder för olika syften.....	285
18.2	Direkt och indirekt brottsbekämpning	286
18.2.1	Kustbevakningens reglering	286
18.2.2	En tydligare uppdelning av brottsbekämpningen	287
18.3	Tullverkets rätt att inleda förundersökning.....	288
18.3.1	Dagens reglering.....	288
18.3.2	Bestämmelserna samlas i den nya lagen.....	291
18.3.3	Kopplingen till förundersökningsrätten	292
18.3.4	Begränsningen till brott som rör in- och utförelse.....	294
18.3.5	Bör Tullverket få leda förundersökningar mot unga lagöverträdare?	296
18.3.6	Tullverkets roll förtydligas	297
18.4	Befogenheter under förundersökning	298
18.4.1	Dagens reglering.....	298
18.4.2	Rätten att använda befintliga tvångsmedel ...	304
18.4.3	Nya bestämmelser om tvångsmedel	305
18.4.4	Kroppsvisitation och kroppsbesiktning	307
18.4.5	Viss utökad rätt att besluta om beslag	309
18.4.6	Hämtning till förhör.....	310
18.4.7	Skyldighet att informera anhöriga	311
18.5	Samma befogenheter oavsett brott	311
18.6	Sidobrotten	312
18.6.1	Dagens reglering.....	312

18.6.2	En annan uppdelning mellan huvudbrott och sidobrott.....	313
18.6.3	Ökade möjligheter att ingripa mot vissa brott	314
18.7	Skyldigheten att biträda åklagare	319
18.8	Upplysningsbestämmelsen i rättegångsbalken	319
19	Befogenheter i den indirekta brottsbekämpande verksamheten.....	320
19.1	Om den indirekta brottsbekämpningen	320
19.2	Åtgärder som vidtas åt Polismyndigheten	320
19.2.1	Dagens reglering.....	320
19.2.2	Befogenheterna ska gälla i både den kontrollerande och den brottsbekämpande verksamheten.....	322
19.3	Biträde med förundersökningsåtgärder	323
19.3.1	Biträde åt allmän åklagare	323
19.3.2	Biträde åt andra brottsbekämpande myndigheter.....	324
19.3.3	Bestämmelserna om biträde behöver ses över.....	325
19.4	Skyldigheten att biträda allmän åklagare.....	325
19.5	Utökad möjlighet att biträda andra brottsbekämpande myndigheter.....	327
20	Tullåklagare	329
20.1	Allmänna och särskilda åklagare.....	329
20.2	Tullåklagares uppgifter i dag.....	330
20.2.1	Uppgifter i brottsbekämpningen	330
20.2.2	Andra uppgifter	331
20.3	De framtida uppgifterna	331
20.3.1	En tydligare reglering behövs.....	331
20.3.2	Benämningen på tjänstemännen	332
20.3.3	Bör talerätten omfatta fler brott?	333
20.3.4	Tullåklagares övriga befogenheter	336
20.4	Förverkande.....	337
20.4.1	Dagens reglering.....	337
20.4.2	Utökad möjlighet att besluta om förverkande.....	338
21	Inledande av förundersökning.....	338
21.1	Om förundersökning och förundersökningsplikt.....	338
21.1.1	Åtgärder innan en förundersökning har inletts	339
21.1.2	När förundersökning har inletts.....	340
21.2	Hur en förundersökning inleds enligt dagens reglering	341
21.2.1	Ett formellt beslut krävs	341
21.2.2	Många förundersökningar börjar med ett tvångsmedel.....	341
21.3	Nackdelar med den nuvarande regleringen	342
21.4	En ny och tydligare reglering	343
21.4.1	Regleringen behöver ändras	343

	21.4.2	Två olika sätt att inleda förundersökning	344
22		Tullverkets tillgång till bokningsuppgifter	349
	22.1	Transportföretagens skyldigheter	349
	22.2	Tullverkets hantering av bokningsuppgifter	351
	22.3	En mer ändamålsenlig reglering	351
	22.4	Definitionen av bokningsuppgifter	353
	22.5	Fler uppgifter om passagerare behövs	353
	22.6	Bokningsuppgifter får behandlas för fler ändamål	357
	22.7	Närmare om behandlingen av personuppgifter.....	360
	22.7.1	Bokningsuppgifter får göras gemensamt tillgängliga.....	360
	22.7.2	Sökbegränsningar och begränsning av tillgången till bokningsuppgifter.....	365
	22.7.3	Direktåtkomst	367
	22.8	Bokningsuppgifter får behandlas längre.....	367
	22.8.1	Vem som ska tillhandahålla uppgifterna	371
	22.8.2	Föreläggande	371
	22.8.3	Inrapporteringen av bokningsuppgifter är inte enhetlig	372
23		Befogenheter som inte längre behövs	373
	23.1	Vissa av Tullverket och tulltjänstemäns befogenheter kopplade till sjöverksamhet bör tas bort	373
	23.2	Befogenheter kopplade till internationella hot mot människors hälsa	375
	23.3	Befogenheter kopplade till jakt	377
	23.4	Befogenheter kopplade till spårtrafik	378
24		Övriga frågor.....	379
	24.1	Jävsfrågor	379
	24.2	Den särskilda lagen om ingripanden mot rattfylleri	380
	24.2.1	Lagen bör upphävas.....	380
	24.2.2	Särskilt om regleringen för Kustbevakningen	382
	24.3	Frågor som rör vapenlagstiftningen.....	383
	24.3.1	Ändringar i vapenlagen	383
	24.3.2	En konsekvens av tidigare ändringar i vapenlagen.....	384
	24.4	Enhetlig terminologi.....	385
	24.5	Andra brottsbekämpande myndigheter bör få utökad möjlighet att skyddsvisitera.....	385
25		Följdändringar	388
	25.1	Smugglingslagen	388
	25.2	Följdändringar till ändringar i smugglingslagen.....	389
	25.2.1	Författningar som hänvisar till smugglingslagen	389
	25.2.2	Regleringen för Kustbevakningen	390
	25.3	Tullagen.....	395
	25.3.1	Ändringar i tullagen.....	395
	25.3.2	Författningar som hänvisar till tullagen.....	396

25.4	Inregränslagen	396
25.4.1	Ändringar i inregränslagen	396
25.4.2	Privatinförsel av cigaretter ska inte längre kontrolleras	397
25.4.3	Författningar som hänvisar till inregränslagen	398
25.5	Lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter	398
25.5.1	Ändringar i lagen	398
25.5.2	Författningar som hänvisar till lagen	399
25.6	Följdändringar i annan lagstiftning	400
25.6.1	Ändringar på grund av den nya regeln om våldsanvändning	400
25.6.2	Ändringar på grund av att den särskilda lagen om ingripande mot rattfylleri upphävs	401
25.6.3	Ändringar i postlagen	402
26	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	403
27	Konsekvenser	404
27.1	Allmänt om förslagets syfte och konsekvenser	404
27.2	Effekterna på brottsligheten	405
27.2.1	Tullverkets befogenheter	405
27.2.2	Ny reglering för att inleda förundersökning	406
27.3	Ekonomiska konsekvenser	406
27.3.1	Tullverket	406
27.3.2	Domstolar och andra brottsbekämpande myndigheter	407
27.4	Andra konsekvenser	408
27.4.1	Konsekvenser för företag och enskilda	408
27.4.2	Konsekvenser för barn och för jämställdheten	409
27.5	Förslagets förenlighet med EU-rätten	409
27.6	Övriga effekter	409
28	Författningskommentar	409
28.1	Förslaget till tullbefogenhetslag (2024:000)	409
28.2	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	509
28.3	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	510
28.4	Förslaget till lag om ändring i utskökningsbalken	511
28.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd	511
28.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott	512
28.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.	512
28.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	513
28.9	Förslaget till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)	513

28.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.	513
28.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.	513
28.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov	514
28.13	Förslaget till lag om ändring i passlagen (1978:302)	515
28.14	Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:377) om registrering av båtar	515
28.15	Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m.	516
28.16	Förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387)....	516
28.17	Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter.....	516
28.18	Förslaget till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)	517
28.19	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:313) om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden	517
28.20	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg	517
28.21	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering	518
28.22	Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)....	518
28.23	Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)....	518
28.24	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner	519
28.25	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.....	520
28.26	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor.....	521
28.27	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter.....	522
28.28	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder	531
28.29	Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken	532
28.30	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete	532
28.31	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.....	533
28.32	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.....	534
28.33	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet	534

28.34	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.....	534
28.35	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.....	535
28.36	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa	535
28.37	Förslaget till lag om ändring i postlagen (2010:1045).....	536
28.38	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser	537
28.39	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.....	537
28.40	Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)	537
28.41	Förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253).....	538
28.42	Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område	545
28.43	Förslaget till lag om ändring i kustbevakningslagen (2019:32).....	547
28.44	Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt.....	551
28.45	Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt	551
Bilaga 1	Betänkandets sammanfattning.....	553
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	560
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	688

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. tullbefogenhetslag (2024:000),
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i brottsbalken,
4. lag om ändring i utskökningsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd,
6. lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
7. lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungstyg m.m.,
8. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
9. lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69),
10. lag om ändring i lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.,
11. lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.,
12. lag om ändring i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov,
13. lag om ändring i passlagen (1978:302),
14. lag om ändring i lagen (1979:377) om registrering av båtar,
15. lag om ändring i lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m.,
16. lag om ändring i polislagen (1984:387),
17. lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter,
18. lag om ändring i jaktlagen (1987:259),
19. lag om ändring i lagen (1990:313) om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden,
20. lag om ändring i lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg,
21. lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,
22. lag om ändring i sjölagen (1994:1009),
23. lag om ändring i vapenlagen (1996:67),
24. lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,
25. lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen,
26. lag om ändring i lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor,
27. lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter,
28. lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder,
29. lag om ändring i lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken,
30. lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete,
31. lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
32. lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet,
33. lag om ändring i lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet,

34. lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder,
35. lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.,
36. lag om ändring i lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa,
37. lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott,
38. lag om ändring i postlagen (2010:1045),
39. lag om ändring i lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser,
40. lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,
41. lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244),
42. lag om ändring i yrkestrafiklagen (2012:210),
43. lag om ändring i taxitrafiklagen (2012:211),
44. lag om ändring i tullagen (2016:253),
45. lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område,
46. lag om ändring i kustbevakningslagen (2019:32),
47. lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt,
48. lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag på lagtext.

2.1 Förslag till tullbefogenhetslag (2024:000)

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om vilka befogenheter som Tullverket och en tulltjänsteman har vid kontrollverksamhet och vid brottsbekämpning.

I lagen finns också bestämmelser om

1. andra myndigheters skyldighet att medverka i Tullverkets kontrollverksamhet, och

2. Tullverkets och en tulltjänstemans skyldighet att biträda en annan myndighet i brottsbekämpande verksamhet och deras möjligheter att lämna annan hjälp i sådan verksamhet.

2 § Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande.

- Inledande bestämmelser (1 kap.)
- Gemensamma bestämmelser i kontrollverksamhet och brottsbekämpning (2 kap.)
- Befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen (3 kap.)
- Befogenheter i kontrollverksamheten vid den inre gränsen (4 kap.)
- Befogenheter vid kontroll av punktskattepliktiga varor (5 kap.)
- Övriga bestämmelser om kontrollverksamhet (6 kap.)
- Befogenheter för att upptäcka brott (7 kap.)
- Befogenheter för att utreda brott (8 kap.)
- Tullåklagares befogenheter (9 kap.)
- Befogenheter för att förhindra brott (10 kap.)
- Bestämmelser om jäv och straff (11 kap.)

EU-förordningar som lagen kompletterar

3 § I 3 och 6 kap. finns bestämmelser som kompletterar

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen och de förordningar som meddelas med stöd av den förordningen,

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003, och

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1672 av den 23 oktober 2018 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordning (EG) nr 1889/2005.

Ord och uttryck

4 § Uttryck som används i 3 kap. och 6 kap. 5 § 1, 7 § 1, 11–30 §§ och 33 § 2 har samma betydelse som i 1 kap. 3 § tullagen (2016:253).

5 § Uttryck som används i 5 kap. och 6 kap. 5 § 3 och 7 § 3 har samma betydelse som i 1 kap. 2–4 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

2 kap. Gemensamma bestämmelser i kontrollverksamhet och brottsbekämpning

Tullverkets uppgifter

1 § Tullverket ska i sin kontrollverksamhet och brottsbekämpning

1. kontrollera införsel och utförsel av varor över den svenska gränsen,
2. utföra annan kontroll som anges i lag eller annan författning,
3. förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel och utförsel av varor,
4. ingripa vid misstanke om de brott som anges i 8 kap., och
5. utreda och lagföra sådana brott som anges i 4.

Vad som gäller vid biträde till annan myndighet framgår av 8 kap. 3 § fjärde stycket och 25–30 §§.

Principer för ingripanden

2 § För att genomföra en uppgift i kontrollverksamheten eller den brottsbekämpande verksamheten ska en tulltjänsteman ingripa på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Om tvång måste användas ska detta göras endast i den form och den utsträckning som behövs för att uppnå det avsedda resultatet.

Medel för att genomföra en tjänsteåtgärd

Användning av våld

3 § En tulltjänsteman får, i den utsträckning andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd i kontrollverksamheten eller den brottsbekämpande verksamheten, om

1. tjänstemannen möts med våld eller hot om våld,
2. någon som ska häktas, anhållas eller annars med stöd i lag berövas friheten försöker undkomma eller tjänstemannen annars möts av motstånd när ett sådant frihetsberövande ska verkställas,
3. tjänstemannen med stöd i lag ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme, eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller någon annan liknande åtgärd, vid beslag eller något annat omhändertagande av egendom, vid husrannsakan eller någon annan liknande åtgärd eller när en försändelse öppnas,
4. tjänstemannen med stöd i lag ska stoppa ett fordon, ett fartyg eller något annat transportmedel eller ska kontrollera ett transportmedel eller dess last,

5. tjänstemannen annars med stöd i lag ska bereda sig tillträde till eller spärra av en byggnad, ett rum eller ett område, eller

6. tjänstemannen med stöd i lag har uppmanat någon att stanna och personen försöker undkomma eller annars gör motstånd när en sådan uppmaning ges.

I fall som avses i första stycket 3, 5 och 6 får våld mot en person användas endast om tulltjänstemannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd.

I 24 kap. brottsbalken finns också bestämmelser om rätten att i vissa fall använda våld. I 7 kap. 9 § tullagen (2016:253) finns bestämmelser om rätt för Tullverket att använda våld eller tvång i samband med verkställighet av ett beslut om bevissäkring.

Stoppa fordon eller annat transportmedel

4 § En tulltjänsteman får stoppa ett fordon, ett fartyg eller något annat transportmedel om det

1. finns anledning att anta att någon som befinner sig i eller på transportmedlet har gjort sig skyldig till brott som tjänstemannen får ingripa mot,

2. av någon annan anledning behövs för att med stöd i lag ingripa mot någon som befinner sig i eller på transportmedlet

a) genom att beröva personen friheten,

b) på annat sätt inskränka personens rörelsefrihet, eller

c) genomföra kroppsvisitation eller kroppsbesiktning av personen,

3. behövs för att med stöd i lag göra husrannsakan i eller på transportmedlet, eller

4. behövs för att med stöd i lag eller annan författning kontrollera transportmedlet, den som för det eller dess last.

Kroppsvisitation

5 § En tulltjänsteman som med stöd i lag griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon, får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera den som åtgärden riktar sig mot i den utsträckning som är nödvändig för att

1. av säkerhetsskäl kunna ta hand om vapen eller andra farliga föremål, eller

2. fastställa hans eller hennes identitet.

En tulltjänsteman får även utföra en kroppsvisitation enligt första stycket 1 i samband med en husrannsakan.

6 § En tulltjänsteman får kroppsvisitera förhörspersonen i samband med ett förhör som hålls i Tullverkets lokaler eller transportmedel, eller i lokaler som ställts till myndighetens förfogande, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

Användning av fängsel

7 § En tulltjänsteman som med stöd i lag omhändertar någon eller på annat sätt inskränker någons rörelsefrihet får belägga honom eller henne med fängsel

1. om han eller hon uppträder våldsamt och det är nödvändigt med hänsyn till hans eller hennes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa, eller

2. vid förflyttning inom en förvaringslokal och vid transport eller någon annan vistelse utanför en sådan lokal, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl.

8 § Användning av fängsel enligt 7 § ska antecknas i ett protokoll. Protokollet ska innehålla uppgift om

1. fängslets art,
2. tiden när fängslet sattes på och när det togs bort, och
3. skälen till åtgärden.

Den som har fattat beslutet om fängsel ansvarar för att protokoll upprättas.

Rapporteringskyldighet och rapportteftergift

9 § Om en tulltjänsteman får kännedom om att ett brott som omfattas av Tullverkets direkta brottsbekämpning har begåtts, ska tjänstemannen rapportera brottet till sin förman så snart som möjligt. Tjänstemannen behöver inte rapportera brottet om det med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet är obetydligt och det är uppenbart att brottet inte skulle ge någon annan påföljd än böter.

3 kap. Befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen

Tillämpningsområdet

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter vid införsel eller utförsel av varor till eller från Europeiska unionens tullområde och om kontroll av kontanta medel som passerar den svenska gränsen till eller från Europeiska unionen.

Allmänna bestämmelser om införsel och utförsel av varor

2 § I 3 kap. tullagen (2016:253) finns bestämmelser om tullövervakning och om skyldigheter för förare av eller befälhavare på transportmedel som omfattas av tullövervakning. Det finns även andra bestämmelser om införsel och utförsel av varor.

Befogenheter vid tullövervakning

Förbud vid införsel och utförsel av varor

3 § Tullverket får förbjuda en förare av eller en befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning att

1. göra något annat uppehåll under färden inom det svenska tullområdet än vad som föranleds av en myndighets åtgärd, och
2. utan Tullverkets medgivande ankomma eller avgå med transportmedlet.

4 § En tulltjänsteman får meddela förbud mot att beträda, lämna eller lasta ett transportmedel som omfattas av tullövervakning vid införsel eller utförsel.

5 § Ett förbud enligt 4 § mot att beträda eller lämna ett transportmedel gäller inte för den som i utövningen av allmän tjänst behöver få tillträde till transportmedlet.

Anmälningsskyldighet i vissa fall

6 § Den som för in eller låter föra in en icke-unionsvara från en plats utanför det svenska tullområdet men inom Europeiska unionens tullområde till det svenska tullområdet är skyldig att anmäla införseln till Tullverket vid gränspasseringen, om varan inte är hänförd till ett tullförfarande och inte befordras enligt artikel 148.5 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen.

För kontroll av anmälningsskyldigheten har Tullverket och tulltjänstemän de befogenheter som anges i 4 kap. och 6 kap. 5–10 §§.

Tillfälligt omhändertagande av icke-unionsvaror

7 § En tulltjänsteman får tillfälligt omhänderta en icke-unionsvara, om det behövs för tullövervakningen. Varan får då läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring eller ett tullager.

Tullverket får bestämma att varan inte får tas ut från anläggningen för tillfällig lagring eller tullagret förrän myndighetens kostnader för förvaringen har ersatts eller garanti har ställts för dem.

Innehavaren av en anläggning för tillfällig lagring eller ett allmänt tullager är skyldig att ta emot varan, om det kan göras utan avsevärda svårigheter.

Befogenheter vid tullkontroll

Uppmaning att stanna

8 § Var och en är skyldig att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. En uppmaning får ges till

1. en förare av eller befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning, eller
2. någon annan om det finns anledning att anta att personen är anmälningsskyldig enligt tullagstiftningen.

9 § En uppmaning enligt 8 § 1 får ges till föraren av ett fordon om

1. tulltjänstemannen har anledning att anta att varor som står under tullövervakning transporteras med fordonet,
2. fordonet är försett med interimsskyltar eller registreringsskyltar från ett tredjeland, eller
3. fordonet finns
 - a) i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland,
 - b) i trakterna vid Sveriges kuster,
 - c) i närheten av eller inom en anläggning för tillfällig lagring, ett tullager eller en frizon,
 - d) i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har trafikförbindelser med ett tredjeland, eller
 - e) på en landsvägssträcka som omfattas av en föreskrift enligt tredje stycket.

En uppmaning enligt 8 § 2 får endast ges till någon som anträffats på

1. en plats som anges i första stycket 3, eller
2. en järnvägssträcka med tillhörande stationsområde som omfattas av en föreskrift enligt tredje stycket.

Regeringen får meddela föreskrifter om på vilka landsvägs- eller järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna.

Vad kontrollen får avse

10 § För att kontrollera att deklarations- och uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen har fullgjorts eller att varor inte gör intrång i de rättigheter som skyddas av förordning (EU) nr 608/2013, i den ursprungliga lydelsen, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel eller utförsel,

2. tullager, frizoner och anläggningar för tillfällig lagring, samt områden i hamnar och på flygplatser och bangårdar där varor som står under tullövervakning förvaras och lokaler inom sådana områden, och

3. bagage, handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa till eller utresa från Europeiska unionens tullområde eller av en person som uppmanats att stanna enligt 8 § 2.

Särskilda bestämmelser om kroppsvisitation och kroppsbesiktning vid inresa till eller utresa från Sverige finns i 7 kap. 1–5 §§.

Tillfälligt omhändertagande av registreringsbevis

11 § En tulltjänsteman får tillfälligt omhänderta registreringsbevis och liknande handlingar som avser ett transportmedel som omfattas av tullövervakning, om det behövs för att hindra transportmedlets avgång.

Tillfällig avstängning av områden

12 § Om det behövs för kontrollverksamheten och det inte medför något väsentligt hinder för trafiken, får en tulltjänsteman tillfälligt stänga av områden där transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel.

Första stycket gäller även för andra områden i omedelbar närhet av ett transportmedel, liksom infarter till och utfarter från frizoner, hamnar, flygplatser och anläggningar för tillfällig lagring.

Prejning av fartyg

13 § Tullverket får preja ett fartyg inom det svenska tullområdet, om det behövs för att möjliggöra Tullverkets kontroll av införsel eller utförsel av varor.

Tullverket får föra ett fartyg till en plats inom det svenska tullområdet, om

1. fartyget under färd mellan orter inom Europeiska unionens tullområde lämnar tullområdet och därigenom avviker från sin rätta kurs utan att det görs på grund av nöd eller av något annat tvingande skäl, och

2. befälhavaren inte följer en uppmaning att återvända till Europeiska unionens tullområde.

14 § En åtgärd enligt 13 § får vidtas utan föregående uppmaning, om

1. uppmaningen inte kan ges, eller
2. det finns särskild anledning att anta att en uppmaning skulle förhindra eller avsevärt försvåra åtgärden.

En åtgärd enligt 13 § andra stycket får inte vidtas mot ett utländskt fartyg eller inom en annan stats vattenområde, om det inte medges enligt avtal med den andra staten.

Särskilda bestämmelser om tåg och luftfartyg

15 § Om det är absolut nödvändigt för att tullkontroll ska kunna göras, får Tullverket

1. uppehålla ett tåg på en järnvägsstation vid gränsen mot ett tredjeland och på tågets slutstation i Sverige, och
2. begära att ett luftfartyg uppmanas att landa eller hindras att avgå.

Den enskildes skyldigheter

16 § Vid en kontroll enligt 10 § ska den person vars uppgifter ska kontrolleras eller för vars räkning varan förs in i eller ut ur Europeiska unionens tullområde

1. ge den tulltjänsteman som verkställer kontrollen tillfälle att undersöka varan, transportmedlet eller bagaget, och
2. lämna tillträde till de lokaler och andra utrymmen som används för den transport, förvaring eller verksamhet som kontrollen avser.

På tulltjänstemannens begäran ska föraren av eller befälhavaren på det transportmedel som ska undersökas närvara vid undersökningen om det är möjligt.

Administrativt förverkande

17 § Bestämmelser om Tullverkets rätt att besluta om förverkande finns i artikel 198 i förordning (EU) nr 952/2013.

Försäljning och förstöring av varor

Försäljning

18 § Om en vara ska säljas enligt artikel 198 i förordning (EU) nr 952/2013 får Tullverket se till att det görs på offentlig auktion (tullauktion), eller på något annat sätt om Tullverket anser att det är lämpligare. Detsamma gäller om Tullverket enligt 2 kap. 4 § tredje stycket tullagen (2016:253) ska ta ut ett belopp ur en vara som utgör garanti.

Vid försäljning av varor som är föremål för införselvillkor ska villkoret vara uppfyllt.

19 § En tullauktion ska kungöras i god tid och på lämpligt sätt.

Innan en vara säljs på tullauktion eller på något annat sätt, ska Tullverket i god tid skicka en upplysning till gäldenären, eller den som skulle ha varit gäldenär om varan varit tullbelagd, om adressen är känd. Upplysningen ska även skickas till någon annan som kan antas vara ägare eller ha särskild rätt till varan.

Förstöring

20 § När artikel 198 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, tillämpas, får varorna förstöras om

1. det finns en risk för att varorna förstörs eller minskar väsentligt i värde, eller

2. kostnaden för förvaringen av varorna är orimligt hög.

Innan varorna förstörs ska om möjligt bestämmelserna om upplysning i 19 § andra stycket tillämpas.

I 2 § lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införsel-reglerade varor, m.m. finns ytterligare bestämmelser om förstöring av varor.

Föreläggande och vite

21 § Tullverket får förelägga den som är eller kan antas vara deklara-tions- eller uppgiftsskyldig enligt tullagstiftningen att lämna uppgifter som myndigheten behöver för att kontrollera att deklara-tions- eller uppgiftsskyldigheten har fullgjorts.

Första stycket gäller även den för vars räkning en vara förts in eller förts ut.

22 § Tullverket får förelägga den som bedriver verksamhet att lämna uppgifter om en rättshandling som avser någon annan. Föreläggandet ska avse en uppgift som

1. är av betydelse för att kontrollera att andra än den som förelägs har fullgjort deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen, och

2. kan hämtas ur handlingar som rör verksamheten.

23 § Ett föreläggande enligt 21 eller 22 § får inte avse en uppgift i en sådan handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 § rättegångs-balken. Ett sådant föreläggande får inte heller avse en uppgift som har ett betydande skyddsintresse, om det finns särskilda omständigheter som gör att handlingen inte bör komma till någon annans kännedom och skyddsintresset är större än handlingens betydelse för kontrollen.

24 § Tullverket får förena ett föreläggande enligt 21 eller 22 § med vite. Det gäller inte om omständigheterna är sådana som anges i 7 kap. 6 § tullagen (2016:253). Beslutet om vite gäller omedelbart.

Kontroll av kontanta medel

25 § För att kontrollera att anmälningsskyldigheten enligt artikel 3 i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen, har fullgjorts får en tulltjänsteman undersöka transportmedel och bagage, handväskor och liknande som en resande har med sig vid inresa till eller utresa från Europeiska unionen.

26 § För att kontrollera om det finns sådana oledsagade kontanta medel som en redovisning kan begäras in för enligt artikel 4 i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen, får en tulltjänsteman kontrollera

försändelser, behållare eller transportmedel som kan innehålla oledsagade kontanta medel om de passerar gränsen till eller från Europeiska unionen.

27 § Om det finns anledning att anta att en person inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt artikel 3 i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen, får en tulltjänsteman kroppsvisitera honom eller henne för att söka efter kontanta medel.

För kroppsvisitationen enligt första stycket gäller det som föreskrivs i 7 kap. 7 § och 8 kap. 21 §.

28 § Tullverket får tillfälligt hålla kvar kontanta medel i enlighet med artikel 7.1 i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen.

Tiden för tillfälligt kvarhållande får inte överstiga 30 dagar. Tullverket får förlänga tiden för tillfälligt kvarhållande till högst 90 dagar i enlighet med artikel 7.3 första stycket i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen.

Om ett beslut om att tillfälligt hålla kvar kontanta medel inte förlängs, eller om det inte längre finns grund för kvarhållande, ska Tullverket genast informera den från vilken medlen hålls kvar om att de kan hämtas.

Kontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter

29 § I 3 kap. 11–16 §§ tullagen (2016:253) finns ytterligare bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013.

Kontroller och inspektioner av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning

30 § Bestämmelserna i 6 kap. 11–30 §§ ska inte tillämpas vid kontroller och inspektioner som genomförs enligt lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning.

4 kap. Befogenheter i kontrollverksamheten vid den inre gränsen

Tillämpningsområdet

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter vid införsel eller utförsel till eller från en annan medlemsstat inom Europeiska unionen av varor som anges i 2 § inregränslagen (1996:701).

Befogenheter vid kontroll

Uppmaning att stanna

2 § Var och en är skyldig stanna på uppmaning av en tulltjänsteman.

En uppmaning enligt första stycket får endast ges om det behövs för att möjliggöra en kontroll enligt 4 §.

3 § En uppmaning enligt 2 § får ges till

1. den som i direkt samband med inresa till Sverige från en annan medlemsstat inom Europeiska unionen befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage,

2. den som vid utresa från Sverige till en annan medlemsstat inom Europeiska unionen befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage, eller

3. den som anträffas

a) i trakterna vid Sveriges landgräns mot en annan medlemsstat inom Europeiska unionen,

b) i trakterna vid Sveriges kuster,

c) i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har direkta trafikförbindelser med en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, eller

d) på en landsvägs- eller järnvägssträcka med tillhörande stationsområde som omfattas av en föreskrift enligt tredje stycket.

En uppmaning enligt första stycket 3 får endast ges om det finns anledning att anta att personen för med sig en vara som avses i 2 § inregränslagen (1996:701) och att personen inte har fullgjort sin anmälningskyldighet enligt 3 § den lagen.

Regeringen får meddela föreskrifter om på vilka landsvägs- eller järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna.

Vad kontrollen får avse

4 § För att kontrollera att ett förbud eller villkor enligt 3 § första stycket inregränslagen (1996:701) har iakttagits och för att kontrollera att anmälningskyldigheten enligt 3 § andra stycket den lagen har fullgjorts, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel eller utförsel, och

2. bagage, handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa från eller utresa till en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller av en person som uppmanats att stanna enligt 3 § första stycket detta kapitel.

Bestämmelser om kroppsvisitation och kroppsbesiktning vid inresa till eller utresa från Sverige finns i 7 kap. 1–5 §§.

Tillfällig avstängning av områden

5 § Om det av någon särskild anledning behövs för kontrollverksamheten och det inte medför något väsentligt hinder för trafiken, får en tulltjänsteman tillfälligt stänga av ett område där transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel. En sådan avstängning får inte pågå längre än fyra timmar.

Den enskildes skyldigheter

6 § Den som enligt 2 och 3 §§ är skyldig att stanna, ska på en tulltjänstemans begäran lämna de uppgifter och visa upp de handlingar som behövs för en kontroll enligt 4 §.

7 § Vid en kontroll enligt 4 § ska den vars uppgifter ska kontrolleras, eller för vars räkning varan förs in eller förs ut,

1. ge den tulltjänsteman som verkställer kontrollen tillfälle att undersöka varan, transportmedlet eller bagaget och utan kostnad tillhandahålla de varuprov som behövs, och

2. lämna tillträde till de lokaler och andra utrymmen som används för den transport, förvaring eller verksamhet som kontrollen avser.

Den vars uppgifter ska kontrolleras eller för vars räkning varan förs in eller förs ut ska

1. svara för den transport av varan som behövs och för upppackning och återinpackning, och

2. tillhandahålla någon som hjälper till vid provtagning och vägning.

8 § Den som åsidosätter skyldigheterna i 7 § andra stycket ska efter beslut av Tullverket ersätta staten för kostnaderna för åtgärderna. Det som sägs i 2 kap. 16 § tullagen (2016:253) om indrivning av tull ska gälla sådan ersättning.

Tullverket får besluta om hel eller delvis befrielse från ersättningsskyldigheten.

Omhändertagande

9 § En tulltjänsteman får omhänderta en vara om

1. det behövs för att genomföra en kontroll enligt detta kapitel,

2. den inte får föras in till eller ut från Sverige till följd av att varan omfattas av ett sådant förbud eller villkor som avses i 3 § första stycket inregränslagen (1996:701), eller

3. varan förs in till eller ut från Sverige med stöd av ett tillstånd som beviljats på grund av en oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna en föreskriven uppgift.

10 § En vara som omhändertagits enligt 9 § får läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring.

De kostnader som Tullverket haft för varans uppläggning och förvaring ska ersättas av den som för in eller för ut varan. Om det finns särskilda skäl får Tullverket besluta att helt eller delvis befria denne från ersättningsskyldigheten.

Tullverket får besluta att varan inte får tas ut från lagret förrän kostnaderna har ersatts eller säkerhet ställts för dem.

11 § Tullverket får besluta att varor som avses i 2 § 1–7, 9, 12, 13 och 15 inregränslagen (1996:701), och som har omhändertagits enligt 9 §, inte får lämnas ut om

1. varan enligt lag eller annan författning inte får föras in i eller ut ur landet, eller

2. ett särskilt föreskrivet villkor för att varan ska få föras in i eller ut ur landet inte är uppfyllt.

Om förutsättningarna i första stycket 2 inte är uppfyllda ska den som för in eller för ut varan, eller varans ägare, ges möjlighet att uppfylla förutsättningarna eller, vid införsel, att återutföra varan.

12 § Ett beslut enligt 11 § om att en vara inte får lämnas ut ska upphävas, om

1. det inte längre finns grund för ett sådant beslut,
2. ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för varan,
3. varan förklaras förverkad enligt 13 §, eller
4. det är oskäligt att inte lämna ut varan.

Den som gör anspråk på en vara som har varit omhändertagen svarar för att varan hämtas.

Administrativt förverkande

13 § Tullverket får besluta att varor som avses i 2 § 1–7, 9, 12, 13 och 15 inregränslagen (1996:701), och som har omhändertagits enligt 9 §, ska förklaras förverkade

1. om ett beslut enligt 11 § att en sådan vara inte får lämnas ut har fått laga kraft, och
2. ägaren, eller den som för in eller för ut varan, inte inom en månad från den dag då beslutet fick laga kraft har uppfyllt förutsättningarna för in- eller utförseln, eller vid införsel, återutfört varan.

Tullverket får även besluta att en vara som avses i första stycket ska förverkas om ett tidigare beslut har upphävts enligt 12 § och ägaren

1. inte har gjort anspråk på varan inom tre månader från den dag då beslutet om att varan inte får lämnas ut upphävdes, eller
2. om han eller hon har gjort ett sådant anspråk, inte har hämtat varan inom tre månader från den dag då anspråket framställdes.

Om det finns särskilda skäl får Tullverket medge en förlängning av de tidsfrister som anges i första och andra styckena.

Försäljning och förstöring av varor

14 § När ett beslut om förverkande enligt 13 § har fått laga kraft, ska egendomen säljas genom att Tullverket ser till att den säljs. Egendomen kan även säljas på det sätt som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom.

Egendomen får i stället förstöras om den

1. inte kan säljas,
2. kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. annars är olämplig för försäljning.

Det som anges i första och andra styckena gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Föreläggande och vite

15 § Tullverket får förelägga den vars uppgifter enligt 7 § ska kontrolleras eller för vars räkning en vara förs in eller förs ut att fullgöra sina skyldigheter enligt den paragrafen.

Ett beslut om föreläggande enligt första stycket får förenas med vite. Beslutet gäller omedelbart.

5 kap. Befogenheter vid kontroll av punktskattepliktiga varor

Tillämpningsområdet

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter vid kontroll av punktskattepliktiga varor vid vägtransporter och försändelser. Bestämmelserna har sin grund delvis i rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt.

Distansförsäljning

2 § Vid tillämpning av detta kapitel ska en flyttning av varor genom distansförsäljning inte anses ske i strid med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor om mottagaren har fullgjort anmälningsskyldigheten enligt

1. 4 c kap. 6 § lagen (1994:1776) om skatt på energi,
2. 6 kap. 6 § lagen (2022:155) om tobaksskatt, eller
3. 6 kap. 6 § lagen (2022:156) alkoholskatt.

Befogenheter vid en transportkontroll

Förutsättningar för transportkontroll

3 § En tulltjänsteman får i fråga om punktskattepliktiga varor i vägtransporter som omfattas eller kan antas omfattas av 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor kontrollera att varorna transporteras i enlighet med den paragrafen (transportkontroll).

En transportkontroll får utföras under en pågående transport och när varor på-, av- eller omlastas i direkt anslutning till en transport. Transportkontrollen får genomföras även på områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Om det kan antas att punktskattepliktiga varor förvaras i en lokal för på-, av- eller omlastning under en pågående flyttning, får en transportkontroll genomföras också i lokalen. Kontrollen får inte genomföras i en bostad.

Uppmaning att stanna

4 § Förare är skyldiga att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman.

Vad kontrollen får avse

5 § Vid en transportkontroll får en tulltjänsteman undersöka transportmedel, lådor, behållare och andra utrymmen i transportmedel, containrar eller tankar där punktskattepliktiga varor kan förvaras under transport. Vid en transportkontroll i en lokal får även utrymmen i lokalen där punktskattepliktiga varor förvaras eller kan antas förvaras undersökas. En tulltjänsteman får också undersöka och ta prov på varor som påträffas.

En tulltjänsteman får eftersöka och granska administrativa referens-koder, förenklade administrativa referens-koder, ersättningsdokument och andra handlingar som kan vara av betydelse för beskattningen. Vid en

transportkontroll i en lokal får dock inte utrymmen i lokalen undersökas i syfte att söka efter sådana handlingar.

En tulltjänsteman får även använda den administrativa referenskoden eller den förenklade administrativa referenskoden för att ta del av ett elektroniskt administrativt dokument respektive elektroniskt förenklat administrativt dokument och granska det dokumentet. Vid granskningen får tulltjänstemannen använda tekniska hjälpmedel som finns i transportmedlet eller lokalen.

Avspärrning av områden

6 § Vid en transportkontroll får en tulltjänsteman spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Undantag för vissa bränsletransporter

7 § Vid en kontroll av en transport av bränsle som ska beskattas enligt 2 kap. 12 § andra stycket lagen (1994:1776) om skatt på energi gäller inte bestämmelserna i 16–23 §§ detta kapitel eller 2 kap. 1–3 och 5–11 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Vid en transportkontroll enligt första stycket får en tulltjänsteman inte bereda sig tillträde till eller spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Den enskildes skyldigheter

8 § Förare av transportmedel är skyldiga att på en tulltjänstemans begäran legitimera sig eller på annat godtagbart sätt styrka sin identitet.

Passagerare som transporterar punktskattepliktiga varor för någon annans räkning till Sverige från ett annat område som avses i lagen (2022:157) om Europeiska unionens punktskatteområde är skyldiga att lämna uppgifter om sin identitet på en tulltjänstemans begäran. Uppgifterna ska vara sådana att de gör det möjligt för tjänstemannen att med tillräcklig säkerhet fastställa personens identitet. Detta gäller om det finns anledning att anta att transporten av varorna inte sker i enlighet med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

9 § Förare av transportmedel är skyldiga att se till att följande koder och dokument följer med transporten i enlighet med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor:

1. administrativ referenskod,
2. förenklad administrativ referenskod,
3. ersättningsdokument, och
4. följedokument för transport av vinprodukter.

Vid en transportkontroll ska föraren tillhandahålla en tulltjänsteman de tillgängliga koder och dokument som anges i första stycket.

10 § Passagerare som transporterar punktskattepliktiga varor för någon annans räkning till Sverige från ett annat område som avses i lagen (2022:157) om Europeiska unionens punktskatteområde är skyldiga att se till att förenklad administrativ referenskod eller ersättningsdokument

följer med transporten i enlighet med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, om varorna ska åtföljas av sådana dokument enligt de bestämmelser som avses i 1 kap. 5 a § den lagen.

Vid en transportkontroll ska passageraren tillhandahålla en tulltjänsteman tillgängliga förenklade administrativa referenscodes eller ersättningsdokument.

11 § När varor ska kontrolleras vid en transportkontroll ska föraren, den passagerare som transporterar varorna enligt 10 § eller ägaren

1. ge en tulltjänsteman möjlighet att undersöka varorna och transportmedlen och utan kostnad tillhandahålla varuprov, och

2. svara för den transport som behövs för kontrollen samt ansvara för uppackning och återinpackning av varorna.

Skyldigheten enligt första stycket 1 gäller endast i den utsträckning som enskilda förfogar över det som ska undersökas.

12 § Om punktskattepliktiga varor under pågående flyttning förvaras i en lokal för på-, av- eller omlastning, är den som äger lokalen eller, om lokalen är upplåten till någon annan, den som innehar nyttjanderätt till lokalen skyldig att se till att de handlingar som anges i 9 § följer med varorna och att dessa vid en transportkontroll tillhandahålls en tulltjänsteman.

Tillträde till lokaler

13 § Vid en transportkontroll i en lokal enligt 3 § tredje stycket får en tulltjänsteman inte öppna lokalen eller ett utrymme i lokalen som är låst eller har tillslutits på annat sätt.

14 § Den som äger lokalen eller, om lokalen är upplåten till någon annan, den som innehar nyttjanderätt till lokalen, ska se till att en tulltjänsteman får tillträde till lokalen vid en transportkontroll enligt 3 § tredje stycket. Den som äger lokalen eller innehar nyttjanderätten till den ansvarar för att de skyldigheter som anges i 11 § uppfylls för sådana varor som avses i 12 §.

Hur länge en transportkontroll får pågå

15 § En transportkontroll får inte pågå längre än sex timmar eller, i fall som avses i 7 § första stycket, längre än fyra timmar.

Om den som har skyldigheter enligt 10–14 §§ inte fullgör dem, får kontrollen pågå under längre tid, dock högst tolv timmar eller, i fall som avses i 7 § första stycket, högst åtta timmar.

Omhändertagande vid en transportkontroll

Förutsättningar för omhändertagande

16 § Om en punktskattepliktig vara påträffas vid en transportkontroll och det finns anledning att anta att transporten inte görs i enlighet med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor får en tulltjänsteman omhänderta varor, handlingar, lådor,

behållare, containrar eller tankar som medförs vid transporten. Det får göras

1. för att kontrollera om punktskatt ska betalas i Sverige och för att fastställa vem som i så fall är skattskyldig,

2. för att kontrollera om kraven för förflyttning enligt 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av punktskattepliktiga varor är uppfyllda, och

3. om det finns skattskyldighet i Sverige, i avvaktan på att skatten betalas.

Om ett beslut om omhändertagande har fattats gäller 5, 6 och 13 §§ i tillämpliga delar.

17 § Annan egendom än punktskattepliktiga varor som kan antas transporteras i strid med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor får omhändertas enligt 16 § endast om

1. det behövs för en sådan kontroll som avses i den paragrafen, eller

2. det finns anledning att anta att egendomen döljer punktskattepliktiga varor.

Handlingar får omhändertas enligt 16 § om det behövs för en sådan kontroll som avses i den paragrafen.

18 § När en punktskattepliktig vara omhändertas får även emballage och annat förvaringsmaterial omhändertas.

19 § Tullverket får omhänderta punktskattepliktiga varor även om de varit föremål för beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken, om varorna har påträffats vid en transportkontroll och det fortfarande finns grund för ett omhändertagande enligt 16 § första stycket. Vid ett sådant omhändertagande gäller 5 § i tillämpliga delar.

20 § Ett beslut om omhändertagande får verkställas omedelbart.

Den enskildes skyldigheter

21 § Vid omhändertagande av en punktskattepliktig vara ska föraren, den passagerare som transporterar varan enligt 10 § eller ägaren

1. utan kostnad tillhandahålla varuprov, och

2. svara för transport av den omhändertagna varan i enlighet med de anvisningar som en tulltjänsteman ger.

Skyldigheten enligt första stycket 2 gäller endast en transport som sker i direkt anslutning till omhändertagandet av en punktskattepliktig vara.

När ett omhändertagande ska upphävas

22 § Tullverket ska upphäva omhändertagandet av en punktskattepliktig vara om

1. det inte längre finns grund för omhändertagandet,

2. ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för varan, eller

3. det är oskäligt att låta omhändertagandet bestå.

Omhändertagandet ska också upphävas om Tullverket inte inom tre månader från dagen för beslutet om omhändertagande har fattat ett beslut

om skatt enligt 2 kap. 1 eller 2 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Om omhändertagandet av en vara har upphävts enligt första stycket 1 eller 3 eller andra stycket, ansvarar den som gör anspråk på varan för att den hämtas om inte annat följer av 24 eller 25 §.

23 § Tullverket ska upphäva omhändertagandet av annan egendom än punktskattepliktiga varor om

1. det inte längre finns grund för omhändertagandet, eller
2. ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för egendomen.

Om omhändertagandet av egendom har upphävts enligt första stycket, ansvarar den som gör anspråk på egendomen för att den hämtas.

När en punktskattepliktig vara inte ska lämnas ut

24 § Om omhändertagandet av en alkoholvara upphävs men den som gör anspråk på varan saknar rätt enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen (2010:1622) att föra in varan i Sverige, ska Tullverket besluta att varan inte ska lämnas ut.

25 § Om omhändertagandet av en tobaksvara upphävs men den som gör anspråk på varan saknar rätt enligt 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter att föra in varan i Sverige, ska Tullverket besluta att varan inte ska lämnas ut.

Om omhändertagandet av en tobaksvara upphävs men det är sannolikt att varan är avsedd att bjudas ut till försäljning i Sverige och en sådan försäljning uppenbart skulle strida mot 3 kap. 1 § tredje stycket lagen om tobak och liknande produkter eller 2 kap. 19 § lagen (2022:155) om tobaksskatt, ska Tullverket besluta att varan inte ska lämnas ut.

Ersättningskyldighet

26 § Den som åsidosätter en skyldighet enligt 11, 14 eller 21 § första stycket ska ersätta staten för dess kostnader på grund av det. Tullverket ska befria från ersättningskyldigheten helt eller delvis om det är oskäligt att ta ut ersättning.

Omhändertagande vid kontroll av försändelser

Förutsättningar för omhändertagande

27 § Om mottagaren av en alkoholvara, som påträffas i en sådan försändelse som avses i 6 kap. 5 §, saknar rätt att föra in varan i Sverige enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen (2010:1622) ska en tulltjänsteman omhänderta varan. Detsamma gäller om försändelsen innehåller en tobaksvara och mottagaren är under 18 år. Avsändaren ska ges möjlighet att återutföra varan på villkor som Tullverket bestämmer.

28 § Om en alkohol- eller tobaksvara påträffas i en sådan försändelse som avses i 6 kap. 5 § och det finns anledning att anta att försändelsen inte uppfyller kraven i 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll

av vissa punktskattepliktiga varor, får en tulltjänsteman omhänderta varan. Det får göras

1. för att kontrollera om punktskatt ska betalas i Sverige och för att fastställa vem som i så fall är skattskyldig,
2. för att kontrollera om kraven för förflyttning enligt 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av punktskattepliktiga varor är uppfyllda, och
3. om någon är skattskyldig i Sverige, i avvaktan på att skatten betalas.

29 § Tullverket får omhänderta alkohol- och tobaksvaror även sedan de varit föremål för beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken, om varorna har påträffats vid en kontroll enligt 6 kap. 5 eller 7 § och det fortfarande finns grund för ett omhändertagande enligt 28 §.

30 § Ett beslut om omhändertagande får verkställas omedelbart.

När ett omhändertagande ska upphävas

31 § Tullverket ska upphäva omhändertagandet av en alkohol- eller tobaksvara om

1. det inte längre finns grund för omhändertagandet,
2. varan löses ut enligt 2 kap. 12 § femte stycket lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor,
3. ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för varan,
4. varan återutförs enligt 27 §, eller
5. det är oskäligt att låta omhändertagandet bestå.

Omhändertagandet ska också upphävas om Tullverket inte inom tre månader från dagen för beslutet om omhändertagande har fattat ett beslut om skatt enligt 2 kap. 12 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Om omhändertagandet av en vara har upphävts enligt första stycket 1, 2 eller 5 eller andra stycket, ska varan översändas till mottagaren.

Tullverkets hantering av omhändertagen egendom

32 § Egendom som är omhändertagen ska förvaras av Tullverket eller den som fått i uppdrag av myndigheten att sköta förvaringen.

Tullverket ansvarar för att omhändertagen egendom vårdas väl och står under noggrann tillsyn.

Beslut om skatt och förverkande

33 § Bestämmelser om Tullverkets beslut om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor finns i 2 kap. 1–4, 12 och 13 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Bestämmelser om förverkande av omhändertagen egendom finns i 2 kap. 5–11 och 14–16 §§ samma lag.

Dokumentation

34 § När ett beslut om transportkontroll eller omhändertagande har verkställts ska ett bevis över verkställigheten utfärdas. Vid en transport-

kontroll behöver dock ett bevis endast utfärdas om en punktskattepliktig vara påträffas eller någon berörd person annars begär det.

Ett bevis över verkställigheten ska lämnas till den som berörs av åtgärden och innehålla uppgifter om

1. var beslutet verkställdes,

2. när det gäller transportkontroll, vilka som var närvarande vid kontrollen, när kontrollen påbörjades och avslutades, vad som genomsökts och annat av betydelse som förekommit vid kontrollen, och

3. vad som omhändertagits och annat av betydelse som förekommit vid omhändertagandet.

Den som verkställt beslutet om transportkontroll eller omhändertagande är ansvarig för att beviset utfärdas.

Myndigheters skyldighet att lämna uppgifter

35 § Uppgifter som en myndighet förfogar över och som behövs för kontroll av punktskattepliktiga varor ska lämnas till Tullverket på Tullverkets begäran.

Uppgiftsskyldighet enligt första stycket föreligger dock inte i fråga om uppgifter för vilka sekretess gäller till följd av 15 kap. 1 eller 2 § eller 16 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller en bestämmelse till vilken hänvisas i någon av de paragraferna.

Om sekretess gäller för en uppgift enligt någon annan bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen och ett utlämnande skulle medföra synnerligt men för något enskilt eller allmänt intresse, föreligger uppgiftsskyldighet endast om regeringen på ansökan av Tullverket beslutar att uppgiften ska lämnas ut.

6 kap. Övriga bestämmelser om kontrollverksamhet

Förbud mot slumpmässiga kontroller

1 § Kontroller enligt denna lag som avser införsel eller utförsel av varor till eller från en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller punktskattepliktiga varor får inte utformas på ett sådant sätt att urvalet av vad och vem som kontrolleras görs slumpmässigt.

Avvisande eller avlägsnande av personer

När en person får avvisas eller avlägsnas från en kontrollplats

2 § Om någon genom sitt uppträdande stör ordningen eller utgör en omedelbar fara för den, får en tulltjänsteman avvisa eller avlägsna honom eller henne från ett visst område eller utrymme, där kontroller enligt lag utförs, när det är nödvändigt för att ordningen på platsen ska kunna upprätthållas. Detsamma gäller om åtgärden behövs för att avvärja en straffbelagd handling.

Dokumentation

3 § I fråga om dokumentation av ett ingripande enligt 2 § tillämpas 8 kap. 23 §. Det som sägs där om gripande ska då i stället gälla avvisande eller avlägsnande.

Kroppsvisitation

4 § En tulltjänsteman får i samband med en kontroll enligt 3–5 kap. kroppsvisitera en person i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

Vid en kroppsvisitation som görs i första stycket ska protokoll föras. Av protokollet ska framgå

1. vem som har fattat beslutet om ingripandet,
2. skälen för beslutet och tidpunkten när det har fattats,
3. vem eller vilka som har deltagit i ingripandet,
4. vem eller vilka som ingripandet har riktat sig mot,
5. tiden för ingripandet, och
6. vad som i övrigt har förekommit vid ingripandet.

Den som har fattat ett beslut om kroppsvisitation ansvarar för att protokoll upprättas.

Undersökning och öppning av försändelser

Undersökning av försändelser

5 § En tulltjänsteman får undersöka paket, brev och liknande försändelser. Det får göras för att kontrollera

1. att deklarations- och uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen har fullgjorts eller att varor inte gör intrång i de rättigheter som skyddas av förordning (EU) nr 608/2013,

2. att förbud eller villkor enligt 3 § första stycket inregränslagen (1996:701) har iakttagits och att anmälningsskyldighet enligt 3 § andra stycket den lagen har fullgjorts, eller

3. om försändelsen innehåller alkohol- eller tobaksvaror för vilka punktskatteplikt eller särskilda villkor gäller.

Tillfälligt kvarhållande av försändelser

6 § Ett befordringsföretag ska på uppmaning av en tulltjänsteman, som särskilt förordnats för uppgiften, hålla kvar en viss försändelse som inom kort ankommer eller avgår, eller nyss har ankommit, till eller från Sverige, för att försändelsen ska kunna undersökas enligt 5 § av Tullverket. En sådan uppmaning får endast ges om det finns särskilda skäl. Skyldigheten att hålla kvar försändelsen gäller högst sex timmar.

Öppning av försändelser

7 § En sådan försändelse som avses i 5 § får öppnas av en tulltjänsteman om försändelsen finns hos Tullverket eller ännu inte lämnat befordringsföretagets sorteringsställe och det finns anledning att anta att försändelsen innehåller en

1. vara för vilken deklarations- eller uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen inte har fullgjorts,

2. vara som avses i 2 § inregränslagen (1996:701) och det finns anledning att anta att varan kan tas i beslag enligt bestämmelserna i 8 kap., eller

3. alkohol- eller tobaksvara för vilken punktskatteplikt eller särskilda villkor gäller.

8 § Beslut om att öppna en försändelse som kan antas innehålla förtroliga meddelanden får fattas endast av en tulltjänsteman som särskilt förordnats för uppgiften.

9 § Om en försändelse har öppnats ska protokoll föras över undersökningen. Av protokollet ska syftet med undersökningen framgå och vad som har kommit fram vid den. Den som beslutade om öppning av försändelsen ansvarar för att protokoll upprättas.

Om en försändelse har öppnats ska adressaten och, om det är möjligt, avsändaren underrättas så snart som möjligt, om inte särskilda skäl talar emot det.

10 § Om en försändelse som har öppnats innehåller ett förtroligt meddelande, ska detta omedelbart tillslutas och skickas vidare till mottagaren, om inte särskilda skäl talar emot det.

Revision

Syftet med revision

11 § Tullverket får besluta om revision för att

1. kontrollera att alla nödvändiga dokument och uppgifter har tillhandahållits enligt artikel 15.1 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, och att dokumenten och uppgifterna är riktiga och fullständiga,

2. göra sådana kontroller som avses i artikel 48 i den förordningen, i den ursprungliga lydelsen, och

3. kontrollera att den som för ut sådana varor som nämns i 2 § 1, 3 och 7 inregränslagen (1996:701), eller för in sådana varor som nämns i 2 § 3 den lagen, har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt 3 § samma lag. Sådana revisioner får göras hos den som för in eller för ut varorna.

Beslut om revision

12 § Ett beslut om revision ska innehålla

1. uppgift om syftet med revisionen,
2. uppgift om möjligheten att undanta handlingar från kontroll enligt 21 §, och

3. förordnande av den eller de tulltjänstemän som ska verkställa revisionen (revisor).

Av uppgiften om syftet med revisionen behöver det inte framgå vilken person eller rättshandling som kontrollen eller uppgifterna avser, om

1. beslutet om revision gäller för granskning av någon annan än den som revideras, och

2. det finns särskilda skäl att inte nämna personen eller rättshandlingen.

Ett beslut om revision får inte överklagas.

13 § Innan en revision verkställs ska den som ska revideras underrättas om beslutet om revision.

Underrättelsen får lämnas i samband med att revisionen verkställs om

1. en inventering eller en liknande fysisk kontroll behöver göras och kontrollen skulle förlora sin betydelse om den som ska revideras underrättas i förväg, eller

2. det följer av bestämmelserna om underrättelse om beslut om bevis-säkring i 45 kap. 16 § andra stycket skatteförfarandelagen (2011:1244).

Samverkan

14 § En revision ska genomföras i samverkan med den reviderade och på ett sådant sätt att den inte onödigt hindrar verksamheten hos denne.

Kravet på samverkan gäller inte om bevissäkring har beslutats enligt 45 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) på grund av att det finns en påtaglig risk för sabotage.

Revisorns befogenheter

15 § Vid en revision får revisorn granska räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör verksamheten, om de inte ska undantas enligt 21 §.

Vid en revision som syftar till en sådan kontroll som avses i 11 § 2 framgår revisorns befogenheter av artikel 48 i förordning (EU) nr 952/2013.

Vid en revision som syftar till en sådan kontroll som avses i 11 § 3 får revisorn

1. granska lager, maskiner och inventarier,
2. besiktiga verksamhetslokaler, och
3. ta prov på varor.

Den reviderades skyldigheter

16 § Den reviderade ska lämna tillträde till verksamhetslokalerna för

1. granskning av handlingar enligt 15 § första stycket om granskningen inte utan svårighet kan genomföras på någon annan plats,

2. sådana åtgärder som i övrigt avses i artikel 48 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, och

3. sådana åtgärder som avses i 15 § tredje stycket.

I andra fall än sådana som avses i första stycket 1 får en revision genomföras i verksamhetslokalerna om den reviderade medger det. Revisionen ska genomföras i verksamhetslokalerna om den reviderade begär det och revisionen kan genomföras där utan betydande svårighet.

Om revisionen genomförs i verksamhetslokalerna, ska den reviderade ställa en ändamålsenlig arbetsplats till revisorns förfogande, om det är möjligt.

17 § Att den reviderade ska tillhandahålla revisorn de handlingar och lämna de upplysningar samt i övrigt ge revisorn all den hjälp som behövs vid revisionen vid kontroll enligt 11 § 1 eller 2 följer av artikel 15.1 i förordning (EU) nr 952/2013.

Vid en kontroll enligt 11 § 3 ska den reviderade tillhandahålla revisorn de handlingar och lämna de upplysningar som behövs för revisionen.

Om handlingar ska granskas på någon annan plats än hos den reviderade, ska denne på begäran och mot kvitto överlämna handlingarna till revisorn.

18 § Den reviderade ska på begäran ge revisorn tillfälle att använda tekniska hjälpmedel för att granska en upptagning som bara kan uppfattas med sådana hjälpmedel. Detta gäller inte om

1. den reviderade tillhandahåller en kopia av upptagningen, och

2. kopian utan svårighet kan granskas med tekniska hjälpmedel som revisorn har tillgång till.

Den reviderade ska ge revisorn möjlighet att kontrollera att den kopia som avses i första stycket stämmer överens med den upptagning som finns hos den reviderade.

Vid granskning av en upptagning eller kontroll av en kopia får bara de tekniska hjälpmedel och sökbegrepp användas som behövs för att tillgodose syftet med revisionen. Granskningen eller kontrollen får göras via ett elektroniskt kommunikationsnät om den reviderade medger det.

Föreläggande och vite

19 § Tullverket får förelägga den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 16, 17 eller 18 § att fullgöra dem.

Ett beslut om föreläggande enligt första stycket får förenas med vite. Det gäller dock inte om omständigheterna är sådana som anges i 7 kap. 6 § tullagen (2016:253). Beslutet om vite gäller omedelbart.

Bevissäkring

20 § Om den reviderade inte samverkar, får bestämmelserna om bevissäkring i 45 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) tillämpas enligt vad som anges i 27 §.

När bestämmelserna i 45 kap. skatteförfarandelagen tillämpas gäller det som sägs i 16–19 §§ detta kapitel i stället för 41 kap. 8–12 §§ skatteförfarandelagen.

Handlingar som ska undantas från granskning

21 § Vid en revision får revisorn inte granska

1. en handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken, eller
2. en handling som inte omfattas av revisionen.

Revisorn får inte heller granska en handling som har ett betydande skyddsintresse, om det finns särskilda omständigheter som gör att handlingen inte bör komma till någon annans kännedom och skyddsintresset är större än handlingens betydelse för revisionen.

22 § En handling som inte får granskas ska på begäran av den reviderade undantas från revisionen.

23 § En begäran om att undanta handlingar ska lämnas in till allmän förvaltningsdomstol. Begäran ska vara skriftlig och lämnas in tillsammans med den handling som begäran avser.

Om Tullverket redan har den handling som en begäran avser, ska myndigheten omedelbart försegla handlingen och överlämna den till domstolen.

24 § Om en uppgift i en sådan upptagning som avses i 1 kap. 3 § tullagen (2016:253) ska undantas, får domstolen besluta om sådana begränsningar i Tullverkets rätt att använda tekniska hjälpmedel och sökbegrepp som behövs för att uppgiften inte ska bli tillgänglig för myndigheten.

25 § Om den enskilde begär det, ska domstolen pröva om ett beslut om att undanta handlingen kan fattas utan att domstolen granskar handlingen.

26 § Om en uppgift eller en handling har undantagits från granskning, får Tullverket inte återge eller hänvisa till innehållet i uppgiften eller handlingen.

27 § Ett beslut i fråga om att undanta en uppgift eller en handling gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Tillämpning av skatteförfarandelagen

28 § Om Tullverket har beslutat om revision gäller bestämmelserna i skatteförfarandelagen (2011:1244) om

1. ersättning för kostnader för ombud, biträde eller utredning i 43 kap., 68 kap. 2 § och 71 kap. 4 §, och

2. bevissäkring och betalningssäkring i 3 kap. 8 §, 45 kap. 2–16 §§, 46 kap., 68 kap. 1 och 3 §§ samt 69 och 71 kap.

Vid tillämpningen ska det som sägs i skatteförfarandelagen om Skatteverket i stället gälla Tullverket. Vidare ska det som sägs om Kronofogdemyndigheten i 69 kap. 3 och 11 §§ i stället gälla Tullverket.

Avslutande av revisionen

29 § En revision får inte pågå under längre tid än nödvändigt.

Tullverket ska snarast meddela den reviderade resultatet av revisionen i de delar som rör den reviderade.

30 § Tullverket ska lämna tillbaka räkenskapsmaterial och andra handlingar till den reviderade så snart som möjligt och senast när revisionen avslutats.

Om den reviderade har försatts i konkurs när handlingarna ska lämnas tillbaka, ska Tullverket

1. överlämna handlingarna till konkursförvaltaren, och

2. underrätta den reviderade om att handlingarna överlämnats till konkursförvaltaren.

Revision i ärenden om skatt

31 § I ett ärende om sådan skatt som avses i 2 kap. 1 § första stycket tullagen (2016:253) gäller regleringen i detta kapitel om revision. Vid revisionen tillämpas det som sägs om en revision enligt 11 § 1 och 2.

Medverkan av Polismyndigheten och Kustbevakningen

32 § Polismyndigheten och Kustbevakningen ska medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt 3 och 4 kap. Polismyndigheten ska även medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt 5 kap.

För Polismyndigheten och Kustbevakningen samt polisman och kustbevakningstjänsteman som medverkar i Tullverkets kontrollverksamhet gäller det som sägs om Tullverket och tulltjänsteman i 2 kap. 3 och 4 §§, 3 kap. 3, 4, 8–16 och 25–28 §§ och 4 kap. 2–7 §§.

För Polismyndigheten och polisman gäller även det som sägs om Tullverket och tulltjänsteman i 5 kap. 3–15 §§.

Tillhandahållande av lokaler och anordningar

33 § Ett transportföretag som befordrar passagerare från ett annat land ska utan kostnad för Tullverket ställa de lokaler och anordningar till Tullverkets förfogande som enligt myndighetens bedömning behövs för

1. att kontrollera fordon samt bagage, handväskor och liknande som resande för med sig,
2. handläggning av resandes tulldeklarationer,
3. förhör, kroppsvisitation och kroppsbesiktning av resande, och
4. tullpersonalen under uppehåll i tjänstgöringen.

34 § Tullverket får förelägga ett transportföretag att fullgöra sina skyldigheter enligt 33 §.

Ett beslut om föreläggande enligt första stycket får förenas med vite. Beslutet gäller omedelbart.

7 kap. Befogenheter för att upptäcka brott

Åtgärder vid in- och utresa

1 § En tulltjänsteman får i vissa fall kroppsvisitera och göra ytlig kroppsbesiktning av en person som i direkt samband med inresa till eller utresa ur landet uppehåller sig

- i trakterna vid Sveriges landgräns eller kuster,
- i närheten av eller inom en flygplats, eller något annat område som har direkt förbindelse med utlandet.

En kroppsvisitation och en ytlig kroppsbesiktning får bara göras om det finns anledning att anta att personen har med sig egendom som kan komma att tas i beslag på grund av

1. brott mot lagen (2000:1225) om straff för smuggling, eller
2. sådana brott mot narkotikastrafflagen (1968:64), vapenlagen (1996:67) eller lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor som avses i 8 kap. 2 § denna lag.

Urinprov får tas om provet kan antas ha betydelse för misstanke om narkotikasmuggling och den enskilde godtar det. Det är inte tillåtet att hålla kvar någon för urinprovstagning.

2 § Om en person är under femton år får ytlig kroppsbesiktning utföras endast om det finns särskilda skäl.

3 § Åtgärder enligt 1 och 2 §§ får beslutas av en tulltjänsteman. I fråga om verkställighet gäller 8 kap. 20 § 2 och 21 §.

Särskild kontroll

4 § Tullverket får besluta om kroppsvisitation av varje resande som med ett visst transportmedel eller under en viss angiven, kortare tidrymd kommer till eller reser från en viss gräns- eller kustort eller annan plats som har direkt förbindelse med utlandet (särskild kontroll).

En särskild kontroll får beslutas endast om

1. det finns anledning att anta att en eller flera resande, som med transportmedlet eller under tidrymden kommer till eller reser från platsen, har begått eller står i begrepp att begå ett brott enligt 5 §, 6 § tredje eller fjärde stycket, 6 a § tredje eller fjärde stycket eller 6 b § tredje eller fjärde stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller försök till ett sådant brott,

2. tillräckliga uppgifter saknas för att rikta misstanke mot en bestämd person eller en mindre krets av personer, och

3. åtgärden är nödvändig för att ett ingripande mot brottet ska kunna ske.

I fråga om dokumentation gäller 7 § och i fråga om verkställighet i övrigt gäller 8 kap. 20 § 2 och 21 §.

5 § Ett beslut om särskild kontroll får fattas av en tulltjänsteman som särskilt förordnats för uppgiften. Beslutet ska prövas av chefen för Tullverket eller chefen för Tullverkets rättsavdelning. I uppenbart brådskande fall, får beslutet verkställas omedelbart utan sådan prövning.

Dokumentation

6 § Protokoll ska föras över ytlig kroppsbesiktning och urinprovtagning enligt 1 och 2 §§. Protokoll ska även föras över kroppsvisitation enligt 1 § som innefattar en undersökning av en persons kläder. Av protokollet ska det framgå

1. vem som fattade beslutet,

2. vem eller vilka som deltog i undersökningen och när den genomfördes,

3. vem åtgärden riktade sig mot, och

4. vad som i övrigt förekom vid åtgärden.

Den som genomfört kroppsbesiktningen eller kroppsvisitationen ansvarar för att protokollet upprättas. Om egendom har tagits i beslag eller förvar tillämpas bestämmelserna om protokoll i rättegångsbalken.

7 § Vid en kroppsvisitation enligt 1 eller 4 § som innebär att väskor eller andra föremål som någon bär med sig genomsöks behöver ett protokoll endast upprättas om den undersökte begär det vid förrättningen eller om föremål tas i beslag eller förvar. Den som genomfört kroppsvisitationen ansvarar för att protokollet upprättas.

Ett protokoll ska, om ingen egendom tagits om hand, innehålla de uppgifter som anges i 6 §. Om egendom har tagits i beslag eller förvar tillämpas bestämmelserna om protokoll i rättegångsbalken.

Postspärr

8 § En tulltjänsteman som särskilt förordnats för uppgiften får, när det gäller en försändelse som kommer från ett annat land, besluta att försändelsen ska hållas kvar av befordringsföretaget (postspärr), om

1. det finns anledning att anta att försändelsen innehåller något av följande som kan komma att tas i beslag enligt bestämmelserna i 8 kap.:

a) narkotika,

b) skjutvapen, ammunition eller ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67),

c) sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen, eller

d) sådana explosiva varor som avses i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, och

2. det är nödvändigt för att beslag ska kunna ske.

Ett beslut om postspärr ska vara skriftligt och gälla en viss tid. Tiden får inte bestämmas längre än nödvändigt och får vara högst en månad, från den dag då beslutet delgavs befodringsföretaget. Beslutet får verkställas omedelbart, men ska snarast prövas av chefen för Tullverket eller chefen för Tullverkets rättsavdelning. Om det inte längre finns skäl för en postspärr ska beslutet hävas.

9 § Om en försändelse hållits kvar enligt 8 § är befodringsföretaget skyldigt att omedelbart underrätta Tullverket och att överlämna försändelsen.

10 § I 5 kap. 2 § postlagen (2010:1045) finns bestämmelser om att den som i ett befodringsföretag har fått del av eller tillgång till uppgifter om att hålla kvar försändelser enligt 8 § eller om ett efterföljande beslag enligt denna lag inte obehörigen får röja vad han eller hon har fått veta.

Bestämmelser om skyldigheten för den som bedriver postverksamhet att bistå Tullverket vid kontroll av postförsändelser finns i 5 kap. 6 § postlagen.

11 § Bestämmelser om skyldigheten för befodringsföretag att anmäla att det uppkommit misstanke om att en försändelse innehåller något som kan tas i beslag finns i 3 kap. 10 § tullagen (2016:256) och 4 § inregränslagen (1996:701).

Uppgifter från transportföretag

12 § Om uppgifterna kan antas ha betydelse för Tullverkets brottsbekämpande verksamhet, får Tullverket begära att ett transportföretag, som befodrar varor, passagerare eller fordon till eller från Sverige, lämnar uppgifter om ankommande eller avgående transporter som företaget har tillgång till (bokningsuppgifter). Det som sägs om transportföretag gäller även andra företag som yrkesmässigt får tillgång till transportföretagets bokningsuppgifter. I fråga om passagerare omfattas endast uppgifter om

- namn,
- födelsedatum,
- nationalitet,
- resrutt,
- bagage,
- medpassagerare,
- mobiltelefonnummer,
- e-postadress,
- betalningssätt, och
- bokningssätt.

Det som sägs i första stycket gäller inte lufttrafikföretag som omfattas av skyldigheten att överföra uppgifter enligt lagen (2018:1180) om flygpasageraruppgifter i brottsbekämpningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om hur bokningsuppgifter ska lämnas.

Tullverkets begäran om bokningsuppgifter får inte överklagas.

13 § Transportföretaget ska skyndsamt lämna Tullverket de uppgifter som myndigheten begär enligt 12 §.

Ett transportföretag får lämna uppgifter enligt 12 § genom direktåtkomst. Tullverket får ta del av bokningsuppgifter genom direktåtkomst innan transporten har ankommit eller avgått. Tullverket får även ta del av sådana uppgifter under högst sex månader därefter, om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott.

14 § Tullverket får förelägga ett transportföretag att fullgöra sina skyldigheter enligt 12 och 13 §§.

Beslutet om föreläggande förenas med vite. Beslutet gäller omedelbart.

8 kap. Befogenheter för att utreda brott

Brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen

1 § Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar brott enligt

1. denna lag,
2. lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.,
3. lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,
4. lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,
5. inregränslagen (1996:701),
6. lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punkt-skattepliktiga varor,
7. lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
8. lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
9. lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.,
10. tullagen (2016:253),
11. 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244), och
13. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott.

2 § Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar även brott som anges i andra stycket, om misstanken uppkommit

1. i samband med att Tullverket utreder brott som anges i denna lag,
2. i samband med att Tullverket genomför en kontroll, eller
3. när en tulltjänsteman har vidtagit åtgärder enligt 6–10 §§ eller 15–20 §§ eller 7 kap. 1, 2, 4 eller 8 §.

De brott som avses är brott

1. enligt 3 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
2. enligt 1–3 b §§ narkotikastrafflagen (1968:64),
3. enligt 3 eller 3 a § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
4. enligt 4 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål,
5. enligt 9 kap. 1 eller 1 a § eller 2 § första stycket d vapenlagen (1996:67),
6. avseende innehav av hälsofarliga varor enligt 3 § första stycket 7 och 4 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, och
7. enligt 29 § andra stycket 2 eller 29 a § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Befogheter i den direkta brottsbekämpningen

Inleda förundersökning

3 § Tullverket får inleda förundersökning om brott som anges i 1 och 2 §§. Om saken inte enkel, ska ledningen av förundersökningen övertas av allmän åklagare så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Allmän åklagare ska också i andra fall överta ledningen när det behövs av särskilda skäl.

Vad som sägs om polisman i 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken ska även gälla en tulltjänstemans beslut och verkställande av tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken. En förundersökning inleds även genom att en tulltjänsteman beslutar om och använder ett tvångsmedel enligt 10 § andra stycket och 17 § andra stycket.

Om förundersökningen leds av Tullverket får undersökningsledaren besluta om att lägga ned förundersökningen enligt 23 kap. 4 a § rättegångsbalken.

När förundersökningen leds av en allmän åklagare, får åklagaren anlita biträde av Tullverket. Åklagaren får också uppdra åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens art.

4 § När Tullverket leder en förundersökning ska det som sägs i rättegångsbalken om undersökningsledare gälla den som myndigheten har utsett att fullgöra den uppgiften.

I 4 kap. 4 § kustbevakningslagen (2019:32) finns bestämmelser om Tullverkets rätt att anlita biträde av Kustbevakningen eller en kustbevakningstjänsteman.

Unga lagöverträdare

5 § En tulltjänsteman som Tullverket har förordnat får leda en förundersökning mot den som inte har fyllt arton år. Tulltjänstemannen ska genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare vara särskilt lämpad för uppgiften. Särskilda bestämmelser om handläggning av mål och ärenden om brott där den misstänkte inte fyllt tjugoott år finns i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Åtgärder i samband med förhör

6 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket rättegångsbalken hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen av brott. De åtgärder som vidtagits ska så snart som möjligt anmälas för den som har rätt att leda förundersökningen om brottet.

Det som föreskrivs i 23 kap. 8 § rättegångsbalken om rätt för en polisman att uppmana någon att följa med till förhör och att ta med någon till förhör gäller även för en tulltjänsteman.

7 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 23 kap. 9 a § rättegångsbalken efter tillsägelse tillfälligt omhändertaga elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och besluta om kroppsvisitation. I fråga om protokollföring och när omhändertagandet ska upphöra gäller 23 kap. 9 b § rättegångsbalken.

Gripande

8 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken gripa den som misstänks för brott. Det som föreskrivs i rättegångsbalken om befogenheter och skyldigheter i förhållande till den som gripits gäller för tulltjänstemannen i samma utsträckning som för en polisman och för Tullverket i samma utsträckning som för Polismyndigheten.

Förvar

9 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 26 kap. 3 § rättegångsbalken ta egendom i förvar. En sådan åtgärd ska skyndsamt anmälas till allmän åklagare. Åklagaren ska omedelbart pröva om egendomen ska förbli i förvar.

Det som föreskrivs i 26 kap. 3 a och 3 b §§ rättegångsbalken gäller för tulltjänstemannen i samma utsträckning som för en polisman.

Beslag

10 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag.

En tulltjänsteman får även i andra fall än de som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott eller ha betydelse för en utredning om ett sådant brott.

Om ett beslag verkställs av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget, ska anmälan skyndsamt

göras till denne, varvid han eller hon omedelbart ska pröva om beslaget ska bestå.

11 § Beslagtagnen egendom ska förvaras av Tullverket, om inte annat är föreskrivet eller åklagaren bestämmer något annat.

Egendom som har tagits i beslag med stöd av 25 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet.

12 § Tullverket får, om inte annat är föreskrivet, omedelbart låta sälja egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad enligt 16 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling om

1. egendomen inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
2. värden av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

Egendom som avses i första stycket får i stället förstöras, om den

1. inte kan säljas,
2. kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. annars är olämplig för försäljning.

13 § Om egendom, som enligt 12 § har sålts eller förstörts, inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än det som influtit vid försäljningen. Om egendomen har förstörts lämnas ersättning med skäligt belopp.

14 § Egendom som har tagits i beslag för brott som anges i 1 eller 2 § och som förvaras hos annan än Tullverket, ska överlämnas till myndigheten om beslaget hävs och egendomen ska bli föremål för

1. tullbehandling, eller
2. någon åtgärd enligt denna lag.

Om egendomen redan har sålts, ska köpeskillingen överlämnas till Tullverket för redovisning.

Biometrisk autentisering

15 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 17 f § rättegångsbalken genomföra biometrisk autentisering.

Avspärrning

16 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att genomföra avspärrning eller vidta annan åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken.

Husrannsakan, genomsökning på distans och annan undersökning

17 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken göra husrannsakan och enligt 28 kap. 10 d § första stycket rättegångsbalken utföra en genomsökning på distans.

Om det finns anledning att anta att ett sådant brott som anges i 1 eller 2 § har begåtts, får en tulltjänsteman även i annat fall än som sägs i 28 kap. 1 § rättegångsbalken göra husrannsakan i magasin eller liknande utrymmen för att söka efter egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av ett sådant brott.

18 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 10 f § rättegångsbalken omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning från den som är närvarande vid en genomsökning på distans och besluta om kroppsvisitation. Egendomen ska lämnas tillbaka så snart det inte längre finns skäl för åtgärden och senast vid den tidpunkt då genomsökningen avslutas.

19 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att göra en undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken.

Kroppsvisitation och kroppsbesiktning

20 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att

1. enligt 28 kap. 13 § rättegångsbalken besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning, och
2. enligt 28 kap. 13 a § rättegångsbalken
 - a) hålla kvar den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas, och
 - b) ta med den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas till den plats där åtgärden ska genomföras.

21 § Kroppsvisitation av mera väsentlig omfattning och kroppsbesiktning ska verkställas inomhus i avskilt rum eller i lämpligt utrymme i transportmedel. Om den som ska undersökas eller den som ska verkställa undersökningen begär det, och det kan ske utan större omgång, ska undersökningen göras i vittnens närvaro. I övrigt gäller det som sägs i 28 kap. 13 § andra och tredje styckena rättegångsbalken om verkställighet. I fråga om protokoll gäller 28 kap. 9 § rättegångsbalken i tillämpliga delar. Det som sägs i första stycket gäller endast om inte annat är föreskrivet i lag.

Alkoholutandningsprov och ögonundersökning

22 § Bestämmelser om rätt för en tulltjänsteman att ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning finns i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov och lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken.

Dokumentation

23 § Protokoll ska föras över gripanden som görs enligt 8 §. Av protokollet ska det framgå

1. vem som har fattat beslutet,
2. grunden för beslutet och tidpunkten när det fattades,
3. vem eller vilka som deltog vid gripandet,
4. vem som gripandet riktade sig mot,
5. tiden för gripandet, och
6. vad som i övrigt förekom vid gripandet.

Ansvarig för att protokoll upprättas är, i fråga om uppgifter som avses i första stycket 1 och 2, den som fattade beslutet och i övrigt den som var ansvarig chef vid gripandet.

24 § I rättegångsbalken finns bestämmelser om protokoll över förvar, beslag, husrannsakan, genomsökning på distans, kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Det som sägs där gäller, om det inte finns avvikande bestämmelser.

Befogenheter i den indirekta brottsbekämpningen

Biträde åt Polismyndigheten

25 § I samband med Tullverkets kontrollverksamhet och brottsbekämpande verksamhet får en tulltjänsteman, innan en förundersökning har inletts, ingripa mot ett brott som inte ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning, om Tullverket före ingripandet i det enskilda fallet har gjort en förfrågan om det hos Polismyndigheten och den myndigheten har godkänt att ingripandet görs.

Vid ett ingripande enligt första stycket får bestämmelserna i 6 och 7 §§ tillämpas.

26 § Ett ingripande enligt 25 § får göras utan ett godkännande från Polismyndigheten om väntan på godkännandet innebär en väsentlig olägenhet. Vid ett sådant ingripande får även bestämmelserna i 8 och 10 §§ tillämpas.

27 § En åtgärd som vidtagits enligt 25 eller 26 § ska genast rapporteras till Polismyndigheten.

Biträde åt undersökningsledare och åklagare m.m.

28 § När en förundersökning har inletts av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Kustbevakningen, får Tullverket lämna biträde till undersökningsledaren med utredningen av brottet, oavsett om det ingår i myndighetens direkta brottsbekämpning eller ligger utanför den.

När Tullverket beslutat biträda vid utredningen av brottet, får en undersökningsledare ge i uppdrag åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens art och omständigheterna i övrigt.

29 § Tullverket får i ett enskilt fall även hjälpa en annan brottsbekämpande myndighet med tekniska eller andra motsvarande resurser för brottsbekämpande ändamål, om det är lämpligt.

30 § När en förundersökning leds av en allmän åklagare får åklagaren begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman. Åklagaren får också ge i uppdrag åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens art och omständigheterna i övrigt.

Rätten att anlita biträde gäller utan hinder av att brottet inte ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning, om det har samband med en förundersökning där Tullverket biträder eller har biträtt åklagaren eller annan undersökningsledare eller om brottet på annat sätt har anknytning till Tullverkets verksamhet.

Tullverket är skyldigt att lämna det biträde som begärs.

Skyldighet att informera anhöriga

31 § Om någon som är skyldig att stanna kvar hos Tullverket under en brottsutredning begär det, eller om det annars finns skäl för det, ska någon av hans eller hennes närmaste anhöriga eller någon annan person som står honom eller henne särskilt nära informeras om åtgärden. I en pågående brottsutredning får dock informationen inte lämnas förrän det kan ske utan men för utredningen.

Om den berörde motsätter sig att någon informeras om åtgärden, får informationen lämnas bara om det finns synnerliga skäl.

Information behöver inte lämnas om åtgärden har upphört.

9 kap. Tullåklagares befogenheter

1 § I mål om brott får talan föras av särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket (tullåklagare) om det är fråga om

1. brott som anges i 8 kap. 1 § 1–11 och 8 kap. 2 § andra stycket 1,
2. innehav eller bruk av narkotika enligt 2 § narkotikastrafflagen (1968:64),
3. innehav av dopningsmedel enligt 3 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller
4. innehav av hälsofarliga varor enligt 4 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,
5. brott enligt 9 kap. 1 § andra stycket vapenlagen och 9 kap. 2 § första stycket d vapenlagen (1996:67) eller 29 § andra stycket 2 lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, och
6. det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte ska föranleda någon annan påföljd.

En tullåklagare ska tillämpa det som föreskrivs om förundersökning, åtal och åtalsunderlåtelse och om allmän åklagares befogenheter och skyldigheter i övrigt. Om saken inte är enkel, eller om det annars behövs av särskilda skäl, ska ärendet överlämnas till allmän åklagare.

2 § En tullåklagare får fatta beslut enligt 3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller om egendomen saknar saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Tullåklagarens beslut i fråga om förverkande ska vara skriftligt. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje mot det hos Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

3 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ inskränker inte allmän åklagares beslutanderätt.

4 § Bestämmelser om tullåklagares befogenheter finns också i

1. lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, och

2. lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbruks-substanser.

10 kap. Befogenheter för att förhindra brott

1 § En tulltjänsteman har vid misstanke om brott enligt 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott samma rätt som en polisman att enligt 24 a § polislagen (1984:387) tillfälligt omhänderta fordonssnycklar, annat som behövs för färden, eller fordonet samt att göra kroppsvisitation och genomsöka fordonet.

2 § En tulltjänsteman som har beslutat om ett omhändertagande enligt 1 § ska skyndsamt anmäla det till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå. Omhändertagen egendom ska förvaras av Tullverket, om inte Polismyndigheten bestämmer något annat.

Protokoll ska föras över omhändertagandet enligt bestämmelserna i 27 § polislagen (1984:387). Vid tillämpningen av den bestämmelsen gäller det som sägs om förman i stället Polismyndigheten.

3 § I fråga om det fortsatta förfarandet vid ett omhändertagande tillämpas bestämmelserna i 24 c och 24 d §§ polislagen (1984:387) om upphörande av omhändertagande och förstöring eller försäljning av egendom.

Egendom som förvaras av Tullverket ska överlämnas till Polismyndigheten, om den inte hämtas.

4 § I 7 kap. 4 § körkortslagen (1998:488) finns bestämmelser om Tullverkets rätt att besluta om omhändertagande av körkort.

11 kap. Bestämmelser om jäv och straff

Jäv

1 § Om det för en tulltjänsteman för ett visst brott finns någon omständighet som skulle utgöra jäv enligt 4 kap. 13 § rättegångsbalken, får tulltjänstemannen inte besluta om eller vidta någon åtgärd i förundersökning eller annan brottsbekämpning. Jäv får inte grundas på en åtgärd som en tulltjänsteman har vidtagit på tjänstens vägnar, eller en gärning som förövats mot honom eller henne i eller för hans eller hennes tjänst. Även om en tulltjänsteman är jävig, får han eller hon vidta sådana åtgärder som inte utan fara kan skjutas upp.

I fråga om jäv mot tullåklagare finns bestämmelser i 7 kap. 6 § första – tredje styckena rättegångsbalken. I fråga om jäv i Tullverkets övriga verksamhet finns bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900).

Jäv mot tullåklagare och andra tulltjänstemän prövas av Tullverket.

Straff

2 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot ett förbud enligt 3 kap. 3 eller 4 §, eller
2. låter bli att lämna uppgifter och visa upp handlingar för en tulltjänsteman enligt 4 kap. 6 §.

Om gärningen är ringa utgör den inte brott.

Ansvar enligt första stycket ska inte dömas ut om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

3 § Till penningböter döms den som låter bli att stanna på en tulltjänstemans uppmaning enligt 3 kap. 8 §, 4 kap. 2 § eller 5 kap. 4 §.

4 § Till penningböter döms den som bryter mot skyldigheten att legitimera sig eller på annat godtagbart sätt styrka sin identitet enligt 5 kap. 9 § första stycket eller skyldigheten att lämna uppgifter enligt 5 kap. 9 § andra stycket. Ansvar ska dock inte dömas ut om den tillfrågades identitet genast kunnat fastställas.

5 § Till penningböter döms den som bryter mot skyldigheten enligt 5 kap. 10 § andra stycket att tillhandahålla administrativa referensnummer eller andra handlingar. Detsamma gäller den som uppsåtligt bryter mot skyldigheten enligt 5 kap. 11 § andra stycket att tillhandahålla förenklade administrativa referensnummer eller ersättningsdokument.

6 § Bestämmelser om ansvar för tullförseelse finns i 5 kap. 2–4 §§ tullagen (2016:235).

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 § och 23 kap. 3 och 24 §§ rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

9§¹

Det som anges i 6 § om åklagare tillämpas även på anställda vid Skatteverket *eller Tullverket* och andra anställda än åklagare vid Ekobrottsmyndigheten som har att vidta åtgärd eller meddela beslut i brottsbekämpande verksamhet. En fråga om jäv prövas av respektive myndighet.

Bestämmelser om jäv för anställda vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen finns i 7 § polislagen (1984:387). *Bestämmelser om jäv för anställda vid Kustbevakningen* finns i 2 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32).

Det som anges i 6 § om åklagare tillämpas även på anställda vid Skatteverket och andra anställda än åklagare vid Ekobrottsmyndigheten som har att vidta åtgärd eller meddela beslut i brottsbekämpande verksamhet. En fråga om jäv prövas av respektive myndighet.

Bestämmelser om jäv för anställda vid

1. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen finns i 7 § polislagen (1984:387),

2. *Tullverket* finns i 11 kap. 1 § *tullbefogenhetslagen* (2024:000),
och

3. Kustbevakningen finns i 2 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32).

23 kap.

3 §²

Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagaren. *Har* förundersökningen inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och är saken inte av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är motiverat av särskilda skäl.

Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagaren. *En förundersökning inleds även genom att en polisman beslutar om och verkställer ett tvångsmedel enligt 24–28 kap., om inte*

1. 22 § eller 27 kap. 14 a § är tillämplig, eller

2. *förutsättningarna för rapporteftergift enligt 9 § andra stycket polislagen* (1984:387), 3 kap. 18 § *andra stycket kustbevakningslagen* (2019:32) eller

¹ Senaste lydelse 2019:33.

² Senaste lydelse 2014:649.

2 kap. 9 § tullbefogenhetslagen (2024:000) är uppfyllda. Om förundersökningen har inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och saken inte är av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är motiverat av särskilda skäl.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han eller hon anlita biträde av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen för att genomföra den. Åklagaren får också uppdra åt en polisman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Det som i denna balk föreskrivs om Polismyndigheten gäller för Säkerhetspolisen då den leder förundersökning eller biträder åklagare i en förundersökning.

Innan förundersökning hunnit inledas, får en polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen.

Innan förundersökning hunnit inledas, får en polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. Detsamma gäller i fall där förundersökning inletts genom en polisman användning av tvångsmedel.

24 §³

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet, om underrättelse enligt 18 a § första stycket samt om protokoll och anteckningar vid förundersökning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om

1. fördelningen av uppgifter mellan allmänna åklagare och undersökningsledare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Kustbevakningen,

2. undersökningsledares verksamhet,

3. underrättelse enligt 18 a § första stycket, och

4. protokoll och anteckningar vid förundersökning.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.3 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 2, 5 och 6 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 kap.

2 §¹

Rymmer den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller som är häktad, anhållen eller annars berövad friheten eller sätter han eller hon sig med våld eller hot om våld till motvärn eller gör han eller hon på annat sätt motstånd mot någon som han eller hon står under uppsikt av, när denne ska hålla honom eller henne till ordningen, får det våld användas som med hänsyn till omständigheterna är försvarligt för att rymningen ska hindras eller ordningen upprätthållas. Detsamma ska gälla om någon annan än de som nu har nämnts gör motstånd i ett sådant fall.

Om rätt för polismän och viss annan personal att använda våld finns i övrigt föreskrifter i polislagen (1984:387). Om rätt för kustbevakningstjänstemän att använda våld finns föreskrifter i kustbevakningslagen (2019:32).

Det finns bestämmelser om rätten att använda våld för

- 1. polismän och viss annan personal i polislagen (1984:387),*
- 2. kustbevakningstjänstemän i kustbevakningslagen (2019:32), och*
- 3. tulltjänstemän i tullbefogenhetslagen (2024:000).*

5 §²

Om någon enligt 1–4 §§ detta kapitel, enligt 10 § polislagen (1984:387) eller enligt 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) har rätt att begå en annars straffbelagd handling, har var och en som hjälper honom eller henne samma rätt.

Om någon enligt 1–4 §§ detta kapitel, enligt 10 § polislagen (1984:387), 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) eller 2 kap. 3 § tullbefogenhetslagen (2024:000) har rätt att begå en annars straffbelagd handling, har var och en som hjälper honom eller henne samma rätt.

6 §³

Om någon i fall där 1–5 §§ detta kapitel, 10 § polislagen (1984:387) eller 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) är tillämplig har gjort mer än vad som medges, ska han eller hon ändå vara fri från ansvar om omständig-

Om någon i fall där 1–5 §§ detta kapitel, 10 § polislagen (1984:387), 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) eller 2 kap. 3 § tullbefogenhetslagen (2024:000) är tillämplig har gjort mer än vad som medges, ska han

¹ Senaste lydelse 2019:34.

² Senaste lydelse 2019:34.

³ Senaste lydelse 2019:34.

heterna var sådana att han eller hon
svårligen kunde besinna sig.

eller hon ändå vara fri från ansvar
om omständigheterna var sådana
att han eller hon svårligen kunde
besinna sig.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.4 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 10 a § utsökningsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

10 a §¹

När ett utmätt fartyg eller luftfartyg omfattas av tullövervakning, får Kronofogdemyndigheten begära hjälp av Tullverket för att hindra att fartyget eller luftfartyget avgår. För att hindra fartyget eller luftfartyget att avgå har Tullverket samma befogenheter som myndigheten har enligt *tullagen (2016:253)*. Detsamma gäller när gods i fartyget eller luftfartyget har utmätts.

När ett utmätt fartyg eller luftfartyg omfattas av tullövervakning, får Kronofogdemyndigheten begära hjälp av Tullverket för att hindra att fartyget eller luftfartyget avgår. För att hindra fartyget eller luftfartyget att avgå har Tullverket samma befogenheter som myndigheten har enligt *3 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000)*. Detsamma gäller när gods i fartyget eller luftfartyget har utmätts.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd

Härigenom föreskrivs att 1 och 7 §§ lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Den som i saltsjön inom svensk skärgård eller vid svensk kust eller i rikets segelbara insjöar, floder eller kanaler bärgar övergivna fartyg eller fartygslämningar eller redskap eller gods som hör till fartyg är skyldig att anmäla fyndet till Polismyndigheten, Kustbevakningen *eller Tullverket*. Detta gäller oavsett om fyndet tas upp från botten eller anträffas flytande på vattnet eller är uppdrivet på stranden. Om en *tjänsteman vid Kustbevakningen eller Tullverket* har tagit emot en sådan anmälan, ska han eller hon omedelbart underrätta Polismyndigheten om denna.

Den som i saltsjön inom svensk skärgård eller vid svensk kust eller i rikets segelbara insjöar, floder eller kanaler bärgar övergivna fartyg eller fartygslämningar eller redskap eller gods som hör till fartyg är skyldig att anmäla fyndet till Polismyndigheten *eller Kustbevakningen*. Detta gäller oavsett om fyndet tas upp från botten eller anträffas flytande på vattnet eller är uppdrivet på stranden. Om en *kustbevakningstjänsteman* har tagit emot en sådan anmälan, ska han eller hon omedelbart underrätta Polismyndigheten om denna.

7 §³

Om ett fynds värde inte överstiger 100 kronor, enligt intyg av Polismyndigheten, Kustbevakningen *eller av en tulltjänsteman som Tullverket har bemyndigat att utfärda sådana intyg*, får Polismyndigheten utan vidare besiktning och utan kungörande av bärgningen lämna ut fyndet till bärgaren. Detta gäller dock bara om Polismyndigheten inte finner att fyndet av någon särskild anledning ska behandlas på annat sätt.

Om ett fynds värde inte överstiger 100 kronor, enligt intyg av Polismyndigheten *eller Kustbevakningen* får Polismyndigheten utan vidare besiktning och utan kungörande av bärgningen lämna ut fyndet till bärgaren. Detta gäller dock bara om Polismyndigheten inte finner att fyndet av någon särskild anledning ska behandlas på annat sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Lagen omtryckt 1984:984.

² Senaste lydelse 2014:612.

³ Senaste lydelse 2014:612.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott

dels att 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 11 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Ett fordon som har använts vid brott enligt denna lag får förklaras förverkat, om det behövs för att förebygga fortsatt sådan brottslighet och förverkande inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag.

Om någon har gjort sig skyldig till olovlig körning, rattfylleri eller grovt rattfylleri ska det vid bedömningen av om förverkande behövs för att förebygga fortsatt brottslighet särskilt beaktas om gärningsmannen tidigare har gjort sig skyldig till sådan brottslighet.

Första stycket gäller även i fråga om egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats.

Bestämmelser om tillfälligt omhändertagande av egendom i syfte att förhindra rattfylleribrott finns i 24 a–24 d §§ polislagen (1984:387) och i 9–11 §§ lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Bestämmelser om tillfälligt omhändertagande av egendom i syfte att förhindra rattfylleribrott finns i 24 a–24 d §§ polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a och 16 b §§ kustbevakningslagen (2019:32) och 10 kap. 1–3 §§ tullbefogenhetslagen (2024:000).

11 §

Utan hinder av det som föreskrivs i 1 kap. 4 och 5 §§ kustbevakningslagen (2019:32) har en kustbevakningstjänsteman i samma utsträckning som en polisman rätt att ingripa mot brott enligt 4 och 4 a §§.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

<i>Vad som föreskrivs i 19 § samt 32 § första stycket första meningen och andra stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling skall också tillämpas i fråga om brott som avses i denna lag.</i>	<i>I tullbefogenhetslagen (2024:000) finns bestämmelser om utredning och lagföring av brott mot denna lag.</i>
---	--

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2000:1227.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Förundersökning mot den som inte har fyllt arton år ska ledas av en åklagare eller en anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har förordnat. Undersökningsledaren ska, om det inte möter något hinder, genom intresse och fallenhet för arbete med unga lagöverträdare vara särskilt lämpad för uppgiften.

Har den unge tidigare varit föremål för förundersökning eller utredning enligt 31 §, ska om möjligt samma åklagare och samma anställda vid Polismyndigheten anlitas för att leda och genomföra den nya förundersökningen.

Bestämmelser om att förundersökning mot den som inte har fyllt arton år i vissa fall får ledas av en tulltjänsteman finns i tullbefogenhetslagen (2024:000).

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.9 Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)

Härigenom föreskrivs att 1 § skattebrottslagen (1971:69) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller i fråga om skatt och, om så särskilt föreskrivs, annan avgift till det allmänna som inte betecknas som skatt.

Lagen tillämpas inte i fråga om

1. gärningar som är belagda med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
2. skatt enligt lagen (2014:1470) om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter, och
3. skattetillägg, ränta, dröjsmålsavgift, förseningsavgift eller liknande avgift.

I *lagen om straff för smuggling* finns *särskilda* bestämmelser om *förundersökning, tvångsmedel och åtal vid* brott som avses i 2–4 §§, om brottet rör skatt enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt.

I *tullbefogenhetslagen (2024:000)* finns bestämmelser om *utredning och lagföring av brott* som avses i 2–4 §§, om brottet rör skatt enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2022:159.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

En vara som i annat fall än det som nämns i 2 § andra stycket förs in i landet från en annan medlemsstat i Europeiska unionen får utan hinder av förbud eller villkor som avses i 1 §

1. föras direkt till närmaste bemannade tullkontor och där anmälas,
2. omhändertags av Tullverket, förstöras eller återutförs i enlighet med bestämmelserna i 17, 17 a och 17 d §§ lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, eller

2. omhändertags av Tullverket, förstöras eller återutförs i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 9, 11 och 14 §§ tullbefogenhetslagen (2024:000), eller

3. bli föremål för åtgärder enligt förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Härigenom föreskrivs att 1, 2 a, 7 och 8 §§ lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller, om inte annat följer av lag eller annan författning, egendom som

1. tillfallit staten på grund av förverkande,

2. tillfallit staten enligt lagen (1938:121) om hittegods,

3. tagits i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.,

4. omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387),

5. omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken, eller

6. omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd.

Denna lag gäller, om inte annat följer av lag eller *någon* annan författning, egendom som

1. tillfallit staten på grund av förverkande,

2. tillfallit staten enligt lagen (1938:121) om hittegods,

3. tagits i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.,

4. omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen (2019:32) eller 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:000),

2 a §²

Egendom som omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387) ska finnas tillgänglig hos Polismyndigheten för avhämtning i minst en månad efter det att en sådan underrättelse som anges i 24 d § polislagen har delgetts. Om egendomen inte hämtas ut inom denna tid, ska egendomen hanteras på det sätt som anges i denna lag.

Om egendomens värde sannolikt uppgår till mer än en fjärdedel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6

Egendom som omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen (2019:32) eller 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:000) ska finnas tillgänglig hos Polismyndigheten för avhämtning i minst en månad efter det att en sådan underrättelse som anges i 24 d § polislagen har delgetts. Om egendomen inte hämtas ut inom denna tid, ska egendomen hanteras på det sätt som anges i denna lag.

Om egendomens värde sannolikt uppgår till mer än en fjärdedel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6

¹ Senaste lydelse 2014:1438.

² Senaste lydelse 2014:608.

och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då underrättelsen delgavs, tillämpas bestämmelserna i denna lag först efter det att tre månader har *förflutit* sedan Polismyndigheten genom kungörelse uppmanat ägaren eller annan rättsinnehavare att göra anspråk på egendomen.

och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då underrättelsen delgavs, tillämpas bestämmelserna i denna lag först efter det att tre månader har *gått* sedan Polismyndigheten genom kungörelse uppmanat ägaren eller annan rättsinnehavare att göra anspråk på egendomen.

7 §³

Gör ägaren eller någon annan rättsinnehavare anspråk på egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m., egendom som omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), egendom som omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken eller egendom som omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd ska den lämnas ut till rättsinnehavaren efter beslut av den myndighet som förvarar egendomen, om egendomen inte redan har sålts eller förstörts.

Har egendomen reparerats eller på annat sätt förbättrats, är den som gör anspråk på egendomen enligt första stycket skyldig att betala kostnaden för förbättringen innan egendomen lämnas ut. Betalas inte förbättringskostnaden inom en månad efter det att särskild uppmaning delgivits rättsinnehavaren, får egendomen säljas i den ordning som anges i denna lag.

Egendom som ägaren eller någon annan rättsinnehavare gör anspråk på, och som inte redan har sålts eller förstörts, ska lämnas ut till rättsinnehavaren efter beslut av den myndighet som förvarar egendomen, om den

1. tagits i förvar med stöd av lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.,

2. omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen (2019:32) eller 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:000),

3. omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken, eller

4. omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd.

Om egendomen har reparerats eller på något annat sätt förbättrats, är den som gör anspråk på egendomen enligt första stycket skyldig att betala kostnaden för förbättringen innan egendomen lämnas ut. Betalas inte förbättringskostnaden inom en månad efter det att en särskild uppmaning har delgivits rättsinnehavaren, får egendomen säljas i den ordning som anges i denna lag.

8 §⁴

Försäljning av egendom som tagits i förvar med stöd av lagen

Försäljning av egendom sker för statens räkning: om egendomen

³ Senaste lydelse 2014:1438.

⁴ Senaste lydelse 2014:1438.

(1974:1065) om visst stöldgods m.m., *egendom som* omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), *egendom som* omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken eller *egendom som* omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd *sker för statens räkning*.

Har egendomen sålts, har ägaren eller någon annan rättsinnehavare rätt till ersättning. Ersättning betalas inte med högre belopp än som har influtit vid försäljningen. I de fall som avses i 7 § andra stycket ska kostnaden för förbättringen avräknas från ersättningen.

Ansökan om ersättning prövas av den myndighet som beslutat om försäljningen.

1. *har* tagits i förvar med stöd av lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.,

2. *har* omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a § *kustbevakningslagen* (2019:32) eller 10 kap. 1 § *tullbefogenhetslagen* (2024:000),

3. omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken, eller

4. omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd.

Om egendomen *har* sålts, har ägaren eller någon annan rättsinnehavare rätt till ersättning. Ersättning betalas inte med högre belopp än som har influtit vid försäljningen. I de fall som avses i 7 § andra stycket ska kostnaden för förbättringen avräknas från ersättningen.

Ansökan om ersättning prövas av den myndighet som *har* beslutat om försäljningen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Alkoholutandningsprov får tas på den som skäligen kan misstänkas för brott som avses i 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 20 kap. 4 § sjölagen (1994:1009), 7 kap. 2 eller 4 § järnvägssäkerhetslagen (2022:367), 8 kap. 2 eller 4 § lagen (2022:368) om nationella järnvägs-system, 13 kap. 2 § luftfartslagen (2010:500) eller annat brott, på vilket fängelse kan följa, om provet kan ha betydelse för utredning om brottet.

Alkoholutandningsprov tas av
1. en polisman,
2. en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen, om misstanken gäller brott som avses i 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, eller

3. en tjänsteman vid Kustbevakningen, om misstanken gäller brott som avses i 20 kap. 4 § sjölagen.

En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen som ska ta ett alkoholutandningsprov har samma befogenhet som en polisman har enligt 22 § polislagen (1984:387) att stoppa ett fordon eller ett annat transportmedel.

Alkoholutandningsprov tas av
1. en polisman,
2. en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman, om misstanken gäller brott som avses i 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, eller

3. en kustbevakningstjänsteman, om misstanken gäller brott som avses i 20 kap. 4 § sjölagen.

Bestämmelser om en tulltjänstemans och en kustbevakningstjänstemans rätt att stoppa fordon eller något annat transportmedel finns i 2 kap. 4 § 4 tullbefogenhetslagen (2024:000) och 3 kap. 16 § 4 kustbevakningslagen (2019:32).

Provtagningen ska ske på ett sätt som inte utsätter den på vilken provet tas för allmän uppmärksamhet. Om särskilda skäl inte föranleder något annat, ska provet tas i täckt fordon eller fartyg eller inomhus i avskilt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.13 Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs att 5 a och 17 §§ passlagen (1978:302) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 a §¹

Polismyndigheten ska övervaka att bestämmelserna i 5 § följs.

Den som enligt 5 § ska medföra pass ska på begäran

1. överlämna passet till en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant *eller en tjänsteman vid Kustbevakningen, Tullverket* eller Migrationsverket, och

1. överlämna passet till en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant, *en kustbevakningstjänsteman, en tulltjänsteman eller en tjänsteman vid Migrationsverket*, och

2. låta en befattningshavare enligt 1 ta passinnehavarens fingeravtryck och en bild i digitalt format av hans eller hennes ansikte för kontroll av att dessa motsvarar de fingeravtryck och den ansiktsbild som finns sparade i passet.

Den som enligt 5 § i stället medför ett identitetskort utfärdat av en passmyndighet ska på begäran

1. överlämna identitetskortet till en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant *eller en tjänsteman vid Kustbevakningen, Tullverket* eller Migrationsverket, och

1. överlämna identitetskortet till en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant, *en kustbevakningstjänsteman, en tulltjänsteman eller en tjänsteman vid Migrationsverket*, och

2. låta en befattningshavare enligt 1 ta innehavarens fingeravtryck och en bild i digitalt format av hans eller hennes ansikte för kontroll av att dessa motsvarar de fingeravtryck och den ansiktsbild som finns sparade i identitetskortet.

När en kontroll enligt andra stycket 2 eller tredje stycket 2 har genomförts, ska fingeravtrycken och ansiktsbilden samt de biometriska data som då har tagits fram omedelbart förstöras.

17 §²

Om ett pass har återkallats, är passinnehavaren eller den som annars förfogar över passet skyldig att på begäran av en passmyndighet överlämna passet till passmyndigheten eller annan myndighet. Detsamma gäller om ett beslut om begränsning av passets giltighet har meddelats. I sådant fall *skall* passet

Om ett pass har återkallats, är passinnehavaren eller den som annars förfogar över passet skyldig att på begäran av en passmyndighet överlämna passet till passmyndigheten eller annan myndighet. Detsamma gäller om ett beslut om begränsning av passets giltighet har meddelats. I sådant fall *ska* passet

¹ Senaste lydelse 2021:414.

² Senaste lydelse 2005:655.

förses med en anteckning om begränsningen och så snart det kan ske återställas till innehavaren. Passmyndigheten får förena en begäran med vitesföreläggande.

Om ett pass, som *enligt första stycket skall* överlämnas till en myndighet, finns hos en passmyndighet eller uppvisas för en sådan myndighet, kan myndigheten ta hand om det. Finns passet hos en annan myndighet, *skall* det på begäran av passmyndigheten överlämnas till denna.

Om en polisman påträffar ett pass som *enligt första stycket skall* överlämnas till en myndighet, får *polismannen* ta hand om det och låta överlämna det till myndigheten. *Detsamma gäller en tjänsteman vid Kustbevakningen eller Tullverket. Åtgärden skall* dokumenteras i enlighet med 27 § polislagen (1984:387).

förses med en anteckning om begränsningen och så snart det kan ske återställas till innehavaren. Passmyndigheten får förena en begäran med vitesföreläggande.

Om ett pass, som *ska* överlämnas till en myndighet, finns hos en passmyndighet eller uppvisas för en sådan myndighet, kan myndigheten ta hand om det. Finns passet hos en annan myndighet, *ska* det på begäran av passmyndigheten överlämnas till denna.

Om en polisman, *en kustbevakningstjänsteman eller en tulltjänsteman* påträffar ett pass som *ska* överlämnas till en myndighet, får *befattningshavaren* ta hand om *passet* och låta överlämna det till myndigheten. Åtgärden *ska* dokumenteras i enlighet med 27 § polislagen (1984:387).

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1979:377) om registrering av båtar

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1979:377) om registrering av båtar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Kustbevakningen, *Tullverket* och Polismyndigheten biträder registermyndigheten med att vaka över att bestämmelser i lag eller annan författning om båtregistrering och båtidentifiering följs. Dessa myndigheter har, liksom registermyndigheten, för detta ändamål rätt till tillträde till båt. De ska underrätta registermyndigheten om försummelser att följa bestämmelserna.

Kustbevakningen och Polismyndigheten biträder registermyndigheten med att vaka över att bestämmelser i lag eller annan författning om båtregistrering och båtidentifiering följs. Dessa myndigheter har, liksom registermyndigheten, för detta ändamål rätt till tillträde till båt. De ska underrätta registermyndigheten om försummelser att följa bestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2014:613.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m.

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

För ändamål som avses med den samordnade gränsövervakningen får den som tillhör gränsövervakningspersonalen (gränsövervakningsman)

1. *anmoda* resande eller annan person att visa pass eller annan legitimationshandling samt att i övrigt lämna de upplysningar och förete de handlingar som bedöms nödvändiga för övervakningsverksamheten,

2. kontrollera varutrafik samt undersöka transportmedel och lagerlokal eller annat utrymme som används i samband med varutrafiken med samma befogenheter som vid tullkontroll tillkommer tulltjänsteman enligt tullagen (2016:253) och med stöd därav meddelade bestämmelser.

För *de* ändamål som avses med den samordnade gränsövervakningen får den som tillhör gränsövervakningspersonalen (gränsövervakningsman)

1. *begära att en* resande eller en annan person *visar* pass eller annan legitimationshandling och i övrigt *lämnar* de upplysningar och *visar* de handlingar som bedöms vara nödvändiga för övervakningsverksamheten, och

2. kontrollera varutrafik och undersöka transportmedel och lagerlokaler eller andra utrymmen som används i samband med varutrafiken. *Vid en sådan kontroll har gränsövervakningsmannen samma befogenheter som en tulltjänsteman har enligt 3 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000) och bestämmelser som har meddelats med stöd av den lagen.*

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.16 Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs att 19 a och 29 §§ polislagen (1984:387) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 a §¹

En polisman får i samband med ett förhör som hålls i Polismyndighetens *eller* Säkerhetspolisens lokaler kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

En polisman får i samband med ett förhör som hålls i Polismyndighetens, Säkerhetspolisens *eller* Ekobrottsmyndighetens lokaler kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

29 §²

Det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4 gäller även en sådan vaktpost eller någon annan som vid Försvarsmakten tjänstgör för bevakning eller för att upprätthålla ordning. Bestämmelsen i 10 § första stycket 2 gäller dessutom den som annars med stöd i lag ska verkställa ett frihetsberövande. Bestämmelsen i 10 § första stycket 4 gäller den som i myndighetsutövning har befogenhet att verkställa någon åtgärd som anges där. Vid ingripande med stöd av 10 § första stycket 4 tillämpas också andra stycket samma paragraf. *Bestämmelsen i 10 § första stycket 5 gäller även en tjänsteman vid Tullverket som utövar någon befogenhet som anges där för trafiknykterhetskontroll.*

Det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4 gäller även en sådan vaktpost eller någon annan som vid Försvarsmakten tjänstgör för bevakning eller för att upprätthålla ordning. Bestämmelsen i 10 § första stycket 2 gäller dessutom den som annars med stöd i lag ska verkställa ett frihetsberövande. Bestämmelsen i 10 § första stycket 4 gäller den som i myndighetsutövning har befogenhet att verkställa någon åtgärd som anges där. Vid ingripande med stöd av 10 § första stycket 4 tillämpas också andra stycket samma paragraf.

När den som avses i första stycket med stöd i lag berövar någon friheten eller avlägsnar någon, tillämpas också 19 § första stycket 1.

Bestämmelserna i 10 a §, 13 § och 19 § första stycket 2 gäller också en ordningsvakt. Om en ordningsvakt har omhändertagit någon, gäller att den omhändertagne skyndsamt ska överlämnas till närmaste polisman. Om det är lämpligt med hänsyn till den omhändertagne och omständigheterna i

¹ Senaste lydelse 2020:1050.

² Senaste lydelse 2023:425.

övrigt, får Polismyndigheten i stället överlämna till ordningsvakter att transportera den omhändertagne till en plats som Polismyndigheten anger. Detta gäller under förutsättning att en förman enligt 15 § första stycket har beslutat att omhändertagandet ska bestå.

I fråga om en kustbevaknings-tjänstemans befogenheter finns särskilda bestämmelser i kustbevakningslagen (2019:32).

I fråga om en kustbevaknings-tjänstemans befogenheter finns särskilda bestämmelser i kustbevakningslagen (2019:32). *I fråga om en tulltjänstemans befogenheter finns särskilda bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2024:000).*

Bestämmelserna i 17 a § gäller också när någon är skyldig att under en brottsutredning stanna kvar hos någon annan myndighet än Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Avräkning enligt denna lag ska göras från belopp som återbetalas eller annars utbetalas på grund av bestämmelse i

1. skatteförfarandelagen (2011:1244),
2. 14 kap. 3–10 eller 33–38 §§ mervärdesskattelagen (2023:200),
3. lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.,
4. lagen (1998:506) om *punkt- och kontroll av vissa punktskatte-
skattekontroll av transporter m.m. av alkoholar, tobaksvaror och pliktiga varor,
energiprodukter,*
4. lagen (1998:506) om *flyttning*
5. tullagstiftningen enligt 1 kap. 3 § tullagen (2016:253), eller
6. lagen (1972:435) om överlastavgift.

Vad som sagts i första stycket 1 gäller inte utbetalning enligt 9 kap. 1 § lagen (1994:1776) om skatt på energi.

Det som sagts i första stycket 1 gäller inte utbetalning enligt 9 kap. 1 § lagen (1994:1776) om skatt på energi.

Avräkning ska också göras vid återbetalning av belopp som tagits ut som förrättningskostnad vid indrivning av en sådan fordran som avses i 2 § första meningen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2023:201.

2.18 Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 47 § jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

47 §¹

Påträffas någon på bar gärning då han eller hon begår jaktbrott, får vilt och sådan egendom som enligt 49 § kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet tas i beslag av jakträttshavaren eller av någon som företräder honom eller henne. Samma befogenhet har särskilt förordnade jakttillsynsmän och behöriga tjänstemän vid Kustbevakningen och Tullverket.

Påträffas någon på bar gärning då han eller hon begår jaktbrott, får vilt och sådan egendom som enligt 49 § kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet tas i beslag av jakträttshavaren eller av någon som företräder honom eller henne. Samma befogenhet har särskilt förordnade jakttillsynsmän och behöriga kustbevakningstjänstemän.

Om egendom har tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till Polismyndigheten eller åklagaren. Den polisman eller åklagare som tar emot en sådan anmälan om beslag ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv gjort beslaget.

En kustbevakningstjänsteman som tagit egendom i beslag ska anmäla beslaget till undersökningsledaren eller åklagaren.

För att undvika att vilt som har tagits i beslag förstörs, får djuret efter värdering säljas på lämpligt sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.19 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:313) om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden

Härigenom föreskrivs att bilaga 2 till lagen (1990:313) om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden ska ha följande lydelse.

Förteckning över de svenska skatter och avgifter som konventionen tillämpas på

Konventionen tillämpas på de skatter och avgifter som utgår enligt följande lagar.

Artikel 2 punkt 1 a:

- i) Kupongskattelagen (1970:624), lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster, lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl., lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader, inkomstskattelagen (1999:1229).
- ii) Lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.
- iii) Lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt.

Artikel 2 punkt 1 b:

- i) Begravningslagen (1990:1144), lagen (1999:291) om avgift till registrerat trossamfund.
- ii) Lagen (1994:1920) om allmän löneavgift, lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift, socialavgiftslagen (2000:980).
- iii) A. Lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt.
B. Lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.
C. Mervärdesskattelagen (2023:200).
D. Lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus, lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus, lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, lagen (1999:673) om skatt på avfall, lagen

(1999:673) om skatt på avfall, lagen (2000:466) om skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer, lagen (2022:155) om tobaksskatt, lagen (2022:156) om alkoholskatt.

E. Lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon, vägtrafikskattelagen (2006:227), lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt.

G. Lagen (1972:435) om överlastavgift, lagen (2004:629) om trängselskatt samt bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen (2024:000) om infrastrukturavgifter på väg, i fråga om avgifter på allmän väg.

(2000:466) om skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer, lagen (2022:155) om tobaksskatt, lagen (2022:156) om alkoholskatt.

F. Lagen (1972:435) om överlastavgift, lagen (2004:629) om trängselskatt samt bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen (2024:000) om infrastrukturavgifter på väg, i fråga om avgifter på allmän väg.

2.20 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §²

Den som driver eller avser att driva verksamhet enligt denna lag ska på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen,

2. ge myndigheten tillträde till anläggningar, fordon och annan materiel, lokaler och områden som berörs av verksamheten för de undersökningar som behövs för tillsynen,

3. vid provkörningar och andra materielprov utan kostnad tillhandahålla nödvändig personal, materiel och liknande.

Polismyndigheten *och Tullverket* Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen. Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Lagen omtryckt 1996:736.

² Senaste lydelse 2014:727.

2.21 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §¹

Om det med stöd av denna lag har föreskrivits begränsningar eller förbud mot att föra tillgångar in i eller ut ur landet, får Tullverket kontrollera att föreskrifterna följs.

För kontrollen gäller

1. *tullagen (2016:253)* i tillämpliga delar, varvid det som sägs om varor ska avse tillgångar som omfattas av valutaregleringen, *samt*

2. bestämmelserna om *förundersökning m.m., beslag, husrannsakan, kroppsvisitation och yttlig kroppsbesiktning i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.*

1. *3 och 6 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000)* i tillämpliga delar, varvid det som sägs om varor ska avse tillgångar som omfattas av valutaregleringen, *och*

2. bestämmelserna om *utredning och lagföring av brott i samma lag.*

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2016:260.

2.22 Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 19 § och 22 kap. 10 § sjölagen (1994:1009) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

19 §¹

Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Kustbevakningen, *Tullverket* och Polismyndigheten ska lämna en tingsrätt som håller sjöförklaring den medverkan som tingsrätten begär för utredningen. För Polismyndighetens utredningar gäller bestämmelserna om förundersökning i 23 kap. rättegångsbalken.

Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Kustbevakningen och Polismyndigheten ska lämna en tingsrätt som håller sjöförklaring den medverkan som tingsrätten begär för utredningen. För Polismyndighetens utredningar gäller bestämmelserna om förundersökning i 23 kap. rättegångsbalken.

22 kap.

10 §²

Kustbevakningen, *Tullverket* och Polismyndigheten ska biträda registermyndigheten med att vaka över att bestämmelser i lag eller annan författning om registrering och identifiering av skepp och inskrivning av rätt till skepp och andel i sådan egendom följs. Dessa myndigheter har, liksom registermyndigheten, för detta ändamål rätt till tillträde till ett skepp. De ska underrätta registermyndigheten om försummelser att följa bestämmelserna.

Kustbevakningen och Polismyndigheten ska biträda registermyndigheten med att vaka över att bestämmelser i lag eller annan författning om registrering och identifiering av skepp och inskrivning av rätt till skepp och andel i sådan egendom följs. Dessa myndigheter har, liksom registermyndigheten, för detta ändamål rätt till tillträde till ett skepp. De ska underrätta registermyndigheten om försummelser att följa bestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2014:614.

² Senaste lydelse 2014:614.

2.23 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 och 4 b §§ och 9 kap. 6 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §¹

Polismyndigheten ska besluta att ett vapen med tillhörande ammunition, ljuddämpare, vapenmagasin och tillståndsbevis ska tas om hand om

a) det finns risk att vapnet missbrukas, eller

b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och särskilda omständigheter inte talar emot ett omhändertagande.

Om risken för missbruk är överhängande, får egendomen tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som länsstyrelsen förordnat, *personal vid Kustbevakningen och Tullverket* eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden ska skyndsamt anmälas till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå.

Om risken för missbruk är överhängande, får egendomen tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som länsstyrelsen förordnat, *kustbevakningstjänstemän, tulltjänstemän* eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden ska skyndsamt anmälas till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå.

4 b §²

Medför någon ett skjutvapen utan att kunna visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet, får vapnet omhändertas. En sådan åtgärd får vidtas av *en polisman, jakttillsynsman* som länsstyrelsen förordnat eller av *personal vid Kustbevakningen* eller *Tullverket*.

Sedan en vecka förflutit efter omhändertagandet *skall* vapnet återställas, om det inte har tagits i beslag eller det tillstånd som medfört rätt att inneha vapnet har återkallats. Detsamma gäller dessförinnan, om den som medförde vapnet kan styrka sin rätt att ha detta med sig.

Medför någon ett skjutvapen utan att kunna visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet, får vapnet omhändertas. En sådan åtgärd får vidtas av *polismän, jakttillsynsmän* som länsstyrelsen förordnat eller av *kustbevakningstjänstemän* eller *tulltjänstemän*.

Sedan en vecka förflutit efter omhändertagandet *ska* vapnet återställas, om det inte har tagits i beslag eller det tillstånd som medfört rätt att inneha vapnet har återkallats. Detsamma gäller dessförinnan, om den som medförde vapnet kan styrka sin rätt att ha detta med sig.

¹ Senaste lydelse 2023:372.

² Senaste lydelse 2012:306.

9 kap.

6 §

Jakttillsynsmän som förordnats av länsstyrelsen *samt personal vid Kustbevakningen och Tullverket* eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen har samma befogenhet som polismän att ta sådan egendom i beslag som skäligen kan antas vara förverkad enligt denna lag.

Jakttillsynsmän som förordnats av länsstyrelsen, *kustbevakningstjänstemän, tulltjänstemän* eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen har samma befogenhet som polismän att ta sådan egendom i beslag som skäligen kan antas vara förverkad enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.24 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹

Bestämmelserna i 19–23, 26, 27 och 29 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling gäller vid brott mot ett förbud mot in- eller utförsel av varor eller åtgärder som främjar sådan in- eller utförsel som har föreskrivits

Bestämmelserna i tullbefogenhetslagen (2024:000) om utredning och lagföring av brott gäller vid brott mot ett förbud mot in- eller utförsel av varor eller åtgärder som främjar sådan in- eller utförsel som har föreskrivits

1. enligt 4 §, eller

2. i en sådan förordning om ekonomiska sanktioner som avses i 8 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2010:435.

2.25 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen¹

dels att 2, 5–11, 13–18, 21 och 22 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 5, 19 och 22 §§ ska utgå,

dels att nuvarande 3, 4, 12 och 19–20 a §§ ska betecknas 2–7 §§,

dels att rubriken till lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse,

dels att de nya 2–7 §§ ska ha följande lydelse,

dels 1 § och rubriken närmast före 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det närmast före 3, 4 och 5 §§ ska införas nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Inregränslag

Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om *Tullverkets befogenheter* vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (EU-land).

Denna lag innehåller bestämmelser om *anmälningsskyldighet* vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (EU-land).

Bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel och utförsel av varor finns i tullbefogenhetslagen (2024:000).

¹ Senaste lydelse av

7 § 2014:1497

8 § 2016:269

9 § 2016:269

11 § 2021:44

13 § 2016:269

14 § 1999:434

15 § 2018:1187

16 § 2018:1703

17 § 2016:269

17 a § 2017:626

17 b § 2003:811

17 c § 2017:626

17 d § 2002:885

18 § 2016:269

21 § 2012:640

22 § 2012:640.

Lagen är tillämplig endast på följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,

2. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),

3. skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67) samt sådana vapen och andra föremål som anges i 1 kap. 3 § samma lag,

4. injektionssprutor och kanyler,

5. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

6. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggar, spikklubbor och liknande,

7. kulturföremål som avses i 5 kap. kulturmiljölagen (1988:950),

8. hundar och katter för annat ändamål än handel,

9. spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt alkohollagen (2010:1622), tobaksvaror och elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare vid kontroll av åldersgränsen i 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter samt tobaksfria nikotinprodukter vid kontroll av åldersgränsen i 21 § lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter,

10. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,

11. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,

12. barnpornografi enligt lagen (1998:1443) om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi,

13. varor som avses i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,

14. varor som ska beskattas enligt lagen (2014:1470) om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter,

15. sprängämnesprekursorer enligt artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1148 av den 20 juni 2019 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer, om ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 och om upphävande av förordning (EU) nr 98/2013, i den ursprungliga

14. sprängämnesprekursorer enligt artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1148 av den 20 juni 2019 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer, om ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 och om upphävande av förordning (EU) nr 98/2013, i den ursprungliga

² Senaste lydelse av tidigare 3 § 2022:1259.

lydelsen och 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer,

16. explosiva varor som avses i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

4 §

Den som för in en vara från ett annat EU-land till Sverige ska anmäla varan till Tullverket om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt *eller* om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En *sådan* anmälan ska göras *också* av den som för ut en vara från Sverige till ett annat EU-land om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt *eller* om varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 3 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 15 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket.

Anmälan *enligt första stycket* ska göras utan dröjsmål till närmaste bemannade tullkontor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten *enligt första och andra styckena*.

lydelsen, och 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, *och*

15. explosiva varor som avses i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Skyldighet att anmäla en vara

3 §³

Den som för in en vara från ett annat EU-land till Sverige ska anmäla varan till Tullverket om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt. *Detsamma gäller* om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En anmälan ska *också* göras av den som för ut en vara från Sverige till ett annat EU-land, om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt. *Detsamma gäller* om varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 2 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 14 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket.

En anmälan ska göras utan dröjsmål till närmaste bemannade tullkontor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten.

Skyldigheter för befodringsföretag

12 §

Polismyndigheten och Kustbevakningen är skyldiga att medverka i kontrollverksamheten enligt denna lag. Vad som sägs i 5–7 och 13 §§ om Tullverket och en tulltjänsteman gäller vid sådan medverkan också Polismyndigheten och en polisman samt Kustbevakningen och en kustbevakningstjänsteman.

Ett befodringsföretag är skyldigt att till Tullverket anmäla om det i företagets verksamhet uppkommer misstanke om att en försändelse innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling:

1. narkotika,
2. skjutvapen eller ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),
3. sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen, eller
4. sådana explosiva varor som avses i 4 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Befodringsföretaget är skyldigt att på begäran av Tullverket överlämna försändelsen till verket.

4 §⁴

Ett befodringsföretag ska till Tullverket anmäla om det i företagets verksamhet uppkommer misstanke om att en försändelse innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt tullbefogenhetslagen (2024:000):

2. skjutvapen, ammunition eller ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67),

Försändelsen ska överlämnas till Tullverket om myndigheten begär det.

Straff

19 §

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet låter bli att

1. göra en anmälan enligt 4 § när en vara som avses i 3 § 3 eller 15 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer förs in till Sverige,

5 §⁵

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet låter bli att göra en anmälan enligt 3 § när en vara som avses i 2 § 3 eller 14 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer förs in till Sverige.

⁴ Senaste lydelse av tidigare 12 § 2021:44.

⁵ Senaste lydelse av tidigare 19 § 2014:800.

2. stanna på en tulljänstemans anmaning enligt 5 §, eller

3. lämna uppgifter och visa upp handlingar för en tulljänsteman enligt 6 §.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

20 §

Ansvar enligt 19 § inträder inte om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

6 §⁶

Ansvar enligt 5 § ska inte dömas ut om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

20 a §

Särskilda bestämmelser om förundersökning, tvångsmedel, åtal m.m. vid brott som rör införsel eller utförsel finns i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

7 §⁷

Särskilda bestämmelser om utredning och lagföring av brott mot denna lag finns i tullbefogenhetslagen (2024:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut som har överklagats före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse av tidigare 20 § 2000:1232.

⁷ Senaste lydelse av tidigare 20 a § 2000:1232.

2.26 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor

Härigenom föreskrivs att 6 a § lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §¹

I ärenden som avses i 1 § första stycket 2 och 3 får förhandsbesked lämnas efter ansökan av det allmänna ombudet hos Skatteverket endast om

1. frågan angår en enskild,
2. Skatteverket eller, i fall som avses i 2 kap. 13 § eller 3 kap. 5 § lagen (1998:506) om *punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter*, Tullverket har fattat ett beslut i saken,
2. Skatteverket eller, i fall som avses i 2 kap. 1 eller 12 § lagen (1998:506) om *flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor*, Tullverket har fattat ett beslut i saken,
3. beslutet gått den enskilde emot, och
4. det är av vikt för en enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning att förhandsbesked lämnas.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2007:464.

2.27 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter¹

dels att 2 och 3 kap., 4 kap. 11–13 §§ och 5 kap. 2–4 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 4 kap. 13 § ska utgå,

dels att nuvarande 5 kap. 1 a–1 c §§ ska betecknas 5 kap. 2–4 §§,

dels att rubriken till lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter ska ha följande lydelse,

dels att 1 kap. 1, 5 och 6 §§, 4 kap. 1 b, 9 a, 9 b, 14, 14 a, 17 och 20 §§ och 5 kap. 1 och 5 §§ och rubriken till 4 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 2 kap., av följande lydelse.

Lag om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter **Lag om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor**

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §²

I denna lag finns bestämmelser om flyttning av punktskattepliktiga varor *samt om kontroll avseende punktskattepliktiga varor vid väg-*

I denna lag finns bestämmelser om flyttning av punktskattepliktiga varor *och* om kontroll av upplagshavare inom uppskovsförfarandet.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2006:1510
2 kap. 1 § 2012:679
2 kap. 1 a § 2022:167
2 kap. 1 b § 2012:679
2 kap. 1 c § 2022:167
2 kap. 2 § 2022:167
2 kap. 3 § 2014:670
2 kap. 4 § 1999:438
2 kap. 5 § 2018:1888
2 kap. 6 § 2022:167
2 kap. 7 § 2018:1888
2 kap. 8 § 2012:679
2 kap. 9 § 2002:883
2 kap. 9 a § 2002:883
2 kap. 11 § 2018:1888
2 kap. 12 § 1999:438
2 kap. 13 § 2022:167
2 kap. 13 a § 2022:167
2 kap. 13 b § 2022:167
2 kap. 13 c § 2022:167

2 kap. 14 § 2000:1233
2 kap. 15 § 2022:167
2 kap. 16 § 2021:428
2 kap. 16 a § 2022:167
2 kap. 17 § 2013:1076
2 kap. 20 § 2022:167
2 kap. 22 § 2002:883
2 kap. 23 § 2002:883
3 kap. 1 § 2010:1629
3 kap. 2 § 2004:209
3 kap. 4 § 2002:883
3 kap. 4 a § 2002:883
3 kap. 5 § 2022:167
3 kap. 5 a § 2022:1788
3 kap. 6 § 2022:167
3 kap. 9 § 1999:438
4 kap. 12 § 2014:1510
4 kap. 13 § 2009:470
5 kap. 2 § 2002:883
5 kap. 3 § 2018:1888
5 kap. 4 § 2022:167
rubriken till 2 kap. 2008:1321.

² Senaste lydelse 2022:167

transporter och vid försändelser med post. I denna lag finns även bestämmelser om kontroll av upplagshavare inom uppskovsförfarandet. Bestämmelserna har sin grund delvis i rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt, i den ursprungliga lydelsen.

Bestämmelserna har sin grund delvis i rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt, i den ursprungliga lydelsen.

Bestämmelser om kontroll av punktskattepliktiga varor vid vägtransporter, kontroll av försändelser och omhändertagande av varor finns i tullbefogenhetslagen (2024:000).

5 §³

Ett beslut om åtgärd enligt denna lag får fattas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde.

Ett beslut om en åtgärd enligt denna lag får fattas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde. För Tullverket finns bestämmelser om principer för ingripanden i 2 kap. 2 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

Kontroller enligt denna lag får inte utformas på sådant sätt att urvalet av vad och vem som kontrolleras sker slumpmässigt.

6 §⁴

En punktskattepliktig vara får flyttas endast om de krav i fråga om elektroniskt administrativt dokument, administrativ referenskod, elektroniskt förenklat administrativt dokument, förenklad administrativ referenskod, ersättningsdokument, följedokument för transport av vinprodukter, säkerhet, anmälningsskyldighet och registrering är uppfyllda som följer av de lagar som anges i 2 § eller av bestämmelser som avses i 5 a §.

En flyttning av punktskattepliktiga varor anses inte ha skett i strid med första stycket endast på grund av smärre brister i följande dokument som avser flyttningen eller åtföljer varorna:

1. det elektroniska administrativa dokumentet,
2. det elektroniska förenklade administrativa dokumentet,
2. det elektroniska förenklade administrativa dokumentet,
3. ersättningsdokumentet, eller
4. följedokumentet för transport av vinprodukter.

³ Senaste lydelse 2002:883.

⁴ Senaste lydelse 2022:167.

Första stycket gäller inte punktskattepliktiga varor som återutförs enligt 3 kap. 1 § femte stycket eller 17 a § andra stycket lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

Första stycket gäller inte punktskattepliktiga varor som återutförs enligt 4 kap. 11 § andra stycket eller 5 kap. 27 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

2 kap. Skatt och förverkande när en vara har omhändertagits

När varan har omhändertagits vid en transportkontroll

Beslut om skatt

1 § Om en punktskattepliktig vara har omhändertagits enligt 5 kap. 16 eller 19 § tullbefogenhetslagen (2024:000) och skattskyldighet föreligger för varan enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt ska Tullverket besluta om skatten på varan om

1. skattskyldighet har inträtt, och
2. varan har transporterats i strid med 1 kap. 6 §.

Skatt enligt första stycket ska tas ut enligt de skattesatser som anges i lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt.

Vid tillämpning av första stycket gäller det som föreskrivs i 5 kap. 2 § tullbefogenhetslagen.

2 § Tullverket ska besluta om skatt om det finns grund för att ta ut skatt för en omhändertagen punktskattepliktig vara enligt

1. 5 kap. 22, 24 eller 25 § lagen (1994:1776) om skatt på energi,
2. 9 kap. 25, 27 eller 28 § lagen (2022:155) om tobaksskatt, eller
3. 9 kap. 25, 27 eller 28 § lagen (2022:156) om alkoholskatt.

Om Tullverket har fattat beslut enligt första stycket får myndigheten även besluta om särskilt ansvar enligt 5 kap. 27 § lagen om skatt på energi, 9 kap. 30 § lagen om tobaksskatt eller 9 kap. 30 § lagen om alkoholskatt. När Tullverket tillämpar dessa bestämmelser ska det som där sägs om Skatteverket i stället gälla Tullverket.

Skatt enligt första stycket ska tas ut enligt de skattesatser som anges i lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt.

3 § Beslut enligt 1 eller 2 § får inte fattas om varorna omfattas av ett beslut om skatt enligt skatteförfarandelagen (2011:1244) eller enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt som fattades innan varorna omhändertogs.

Bestämmelserna i 1 och 2 §§ gäller inte i sådana fall som avses i 3 kap. 6 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

4 § Skatten på varan ska efterges om Tullverket har beslutat om skatt på

1. en sådan beskattad vara som avses i 1 kap. 12 § lagen (2022:156) om alkoholskatt och den som kan antas göra anspråk på varan om omhändertagandet skulle upphävas enligt 5 kap. 22 § tullbefogenhetslagen (2024:000) saknar rätt enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen (2010:1622) att föra in varan,

2. snus, tuggtobak, övrig tobak eller en sådan beskattad vara som avses i 1 kap. 11 § lagen (2022:155) om tobaksskatt och den som kan antas göra anspråk på varan om omhändertagandet skulle upphävas enligt 5 kap. 22 § tullbefogenhetslagen saknar rätt enligt 5 kap. 20 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter att föra in varan, eller

3. snus, tuggtobak, övrig tobak eller en sådan beskattad vara som avses i 1 kap. 11 § lagen om tobaksskatt och det är sannolikt att varan är avsedd att bjudas ut till försäljning i Sverige och en sådan försäljning uppenbart skulle strida mot 3 kap. 1 § tredje stycket lagen om tobak och liknande produkter eller 2 kap. 19 § lagen om tobaksskatt.

Beslut om administrativt förverkande

5 § En punktskattepliktig vara får förverkas om

1. ett beslut om skatt enligt 1 § har fått laga kraft och skatten inte har betalats inom en månad från den dag beslutet fick laga kraft, eller

2. ett beslut enligt 5 kap. 24 eller 25 § tullbefogenhetslagen (2024:000) att varan inte får lämnas ut har fått laga kraft.

Ett beslut om förverkande enligt första stycket 1 får inte fattas om det är oskäligt.

6 § Egendom som har varit omhändertagen enligt 5 kap. 16, 17 eller 19 § tullbefogenhetslagen (2024:000) får förverkas om,

1. ägaren eller någon annan rättsinnehavare inte har gjort anspråk på den, eller

2. den som har gjort anspråk på egendomen inte har hämtat egendomen.

Ett beslut om förverkande enligt första stycket får inte fattas förrän tre månader förflutit från den dag vad avser 1 då omhändertagandet upphävdes och vad avser 2 då anspråket framställdes.

7 § Om omhändertagen egendom förklaras förverkad får förverkandet även omfatta emballage och annat förvaringsmaterial.

8 § Skyldigheten att betala skatt som påförts med stöd av 1 § består även efter det att varorna förverkats, om skatten inte eftergetts enligt 4 §.

9 § Särskild rätt till egendom som förklarats förverkad består om inte även den särskilda rätten förklaras förverkad. Om rätten vunnits genom utmätning eller betalningssäkring upphör den dock, om det inte av särskild anledning beslutats att rätten ska bestå. I ett beslut om förverkande ska en anteckning om bestående särskild rätt göras.

10 § När ett beslut om förverkande av egendom har fått laga kraft, ska egendomen säljas genom Tullverkets försorg eller i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom.

Egendomen får i stället förstöras om den

1. inte kan säljas,
2. kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. annars är olämplig för försäljning.

Det som anges i första stycket gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Vid en försäljning ska Tullverket göra förbehåll för sådan känd rätt som gäller enligt 9 §.

11 § Om ett förverkande beslutats enligt 5 § första stycket 1 ska intäkterna från försäljning enligt 10 § användas till att betala punktskatt för varan. Om det därefter finns ett överskott ska detta lämnas till den vars vara förverkats om han eller hon är känd. Annars ska överskottet tillfalla staten.

I andra fall än som avses i första stycket ska försäljningsintäkten lämnas till den vars egendom förverkats om han eller hon är känd. Annars ska överskottet tillfalla staten.

När varan har omhändertagits vid kontroll av försändelser

Beslut om skatt

12 § Om skattskyldighet har inträtt enligt lagen (2022:156) om alkoholskatt eller lagen (2022:155) om tobaksskatt för en alkohol- eller tobaksvara som omhändertagits enligt 5 kap. 28 § tullbefogenhetslagen (2024:000), ska Tullverket besluta om skatten på varan.

Tullverket ska besluta om skatt om det finns grund för uttag av skatt för omhändertagen alkohol- eller tobaksvara enligt

1. 9 kap. 25, 27 eller 28 § lagen om tobaksskatt, eller
2. 9 kap. 25, 27 eller 28 § lagen om alkoholskatt.

Skatt enligt första och andra styckena ska tas ut enligt de skattesatser som anges i nämnda lagar.

Beslut enligt första eller andra stycket får inte fattas om varorna i fråga omfattas av ett beslut om skatt enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt som fattades innan varorna omhändertogs.

Om den skattskyldige inte är känd eller inte har betalat skatten trots anmaning om detta, ska mottagaren ges tillfälle att lösa ut en vara som omhändertagits enligt 5 kap. 28 § tullbefogenhetslagen genom att betala ett belopp som motsvarar skatten.

13 § Om det saknas tillräckliga uppgifter för att fastställa skatten enligt 12 § första stycket får denna tas ut med

- 211 kronor/liter för spritdryck,
- 62 kronor/liter för starkvin,
- 31 kronor/liter för vin,
- 12 kronor/liter för starköl,
- 1 krona och 70 öre/styck för cigaretter.

I denna bestämmelse förstås med

spritdryck: alcoholdryck med en alkoholhalt som överstiger 22 volymprocent,

starkvin: alcoholdryck med en alkoholhalt som överstiger 15 men inte 22 volymprocent,

vin: annat vin än starkvin samt annan alkoholdryck med en alkoholhalt som överstiger 3,5 men inte 15 volymprocent och som inte är starköl,

starköl: öl med en alkoholhalt som överstiger 3,5 volymprocent.

Beslut om administrativt förverkande

14 § Om en alkohol- eller tobaksvara har omhändertagits enligt 5 kap. 27, 28 eller 29 § tullbefogenhetslagen (2024:000) får varan förverkas, om

1. ett beslut om skatt enligt 12 § har fått laga kraft och skatten inte har betalats inom två månader från den dag beslutet fick laga kraft, eller

2. det av någon annan anledning fortfarande finns grund för ett omhändertagande.

En vara får inte förverkas med stöd av första stycket 2 förrän tre månader efter den dag då beslutet att omhänderta varan fattades.

Ett beslut om förverkande får inte fattas om det är oskäligt.

15 § Skyldigheten att betala skatt som påförts med stöd av 12 § består även efter det att varorna förverkats.

16 § När ett beslut om förverkande enligt 14 § har fått laga kraft ska varorna förstöras genom Tullverkets försorg.

4 kap.

Gemensamma bestämmelser vid Transporttillägg och vissa kontroll av vägtransporter och förfaranderegler⁵ kontroll av postförsändelser

1 b §⁶

Transporttillägg ska påföras en

1. förare som inte har med sig föreskriven administrativ referenskod, eller ersättningsdokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor, eller

2. förare eller passagerare som transporterar varor enligt 2 kap. 6 § andra stycket som inte har med sig föreskriven förenklad administrativ referenskod eller ersättningsdokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor som beskattats i ett annat EU-land.

2. förare eller passagerare som transporterar varor enligt 5 kap. 11 § tullbefogenhetslagen (2024:000) som inte har med sig föreskriven förenklad administrativ referenskod eller ersättningsdokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor som beskattats i ett annat EU-land.

Om det finns grund för att påföra såväl en förare som en passagerare transporttillägg för samma varor, får transporttillägg bara påföras passageraren.

Transporttillägg ska påföras den som äger eller, om en sådan lokal är upplåten till någon annan, den som innehar nyttjanderätt till en lokal där punktskattepliktiga varor förvaras för på-, av- eller omlastning under en pågående flyttning, om föreskriven förenklad administrativ referenskod

⁵ Senaste lydelse av kapitlets rubrik 2013:1077.

⁶ Senaste lydelse 2022:167.

eller ersättningsdokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor som beskattats i ett annat EU-land inte tillhandahålls vid transportkontrollen.

9 a §⁷

Frågor om förverkande enligt 2 kap. 17–19 §§ och 3 kap. 7 § första stycket 1 får prövas av *särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket* om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då omhändertagandet verkställdes och det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Första stycket gäller inte om det i ärendet finns anledning att anta att någon innehar en särskild rätt till egendomen.

Frågor om förverkande enligt 2 kap. 5–7 och 14 §§ första stycket 1 får prövas av *en tullåklagare eller annan särskilt förordnad tulltjänsteman* om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då omhändertagandet verkställdes och det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

9 b §⁸

I ett ärende om förverkande enligt 9 a § tillämpas bestämmelserna i 18 § och 19 § första stycket.

Ett beslut om förverkande ska meddelas skriftligen.

Ägaren till egendomen eller den som senast innehade varorna får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje med det till Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla.

Om Tullverket inte häver omhändertagandet, ska Tullverket ansöka om förverkande hos allmän förvaltningsdomstol. Har ansökan inte gjorts inom en månad från det att anmälan kom in, ska omhändertagandet anses hävt om inte 2 kap. 16 eller 16 a § är tillämplig.

Om Tullverket inte häver omhändertagandet, ska Tullverket ansöka om förverkande hos allmän förvaltningsdomstol. Har ansökan inte gjorts inom en månad från det att anmälan kom in, ska omhändertagandet anses hävt om inte 5 kap. 24 eller 25 § *tullbefogenhetslagen (2024:000)* är tillämplig.

14 §⁹

Beslut enligt 2 kap. 1–6 §§ och 12 § och 4 kap. 9 a § får inte överklagas. Andra beslut enligt 1–4 kap. får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut enligt 4 kap. 9 a § får inte överklagas. Andra beslut enligt 1–4 kap. får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

⁷ Senaste lydelse 2018:1888.

⁸ Senaste lydelse 2018:1888.

⁹ Senaste lydelse 2018:1888.

Talan mot beslut enligt 3 kap. 5 § första stycket får föras även av mottagaren av varan. Talan mot beslut enligt 2 kap. 12 § första stycket får föras även av mottagaren av varan.

Skatteverket får överklaga beslut enligt denna lag som fattats av Tullverket.

14 a §¹⁰

Om Tullverket har beslutat om ansvar enligt 2 kap. 13 a § andra stycket, får den som gjorts ansvarig överklaga det beslut om skatt enligt 2 kap. 13 a § första stycket som omfattas av beslutet om ansvar. Överklagandet ska göras inom den tid och på det sätt som gäller för den som beslutet om skatt gäller.

Om Tullverket har beslutat om ansvar enligt 2 kap. 2 § andra stycket, får den som gjorts ansvarig överklaga det beslut om skatt enligt 2 kap. 2 § första stycket som omfattas av beslutet om ansvar. Överklagandet ska göras inom den tid och på det sätt som gäller för den som beslutet om skatt avser.

17 §

Mål om omhändertagande och förverkande skall handläggas skyndsamt.

Mål om förverkande ska handläggas skyndsamt.

20 §¹¹

Vid handläggning av frågor om omhändertagande, förverkande samt transporttillägg i förvaltningsrätt eller kammarrätt skall muntlig förhandling hållas, om enskild part begär det. Muntlig förhandling behöver dock inte hållas om det är uppenbart obehövligt. En enskild part skall upplysas om rätten till muntlig förhandling.

Vid handläggning av frågor om förverkande och transporttillägg i förvaltningsrätt eller kammarrätt ska muntlig förhandling hållas, om en enskild part begär det. Muntlig förhandling behöver dock inte hållas om det är uppenbart obehövligt. En enskild part ska upplysas om rätten till muntlig förhandling.

5 kap.

1 §¹²

Den som uppsåtligen i strid med 1 kap. 6 §

1. förflyttar punktskattepliktiga varor inom Sverige,
 2. för in punktskattepliktiga varor till Sverige från ett område som tillhör Europeiska unionens punktskatteområde, eller
 3. för ut punktskattepliktiga varor från Sverige
- och därigenom ger upphov till fara för att en myndighets kontrollverksamhet med avseende på varuförflyttningen allvarligt försvåras döms, om inte gärningen är belagd med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling, för olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor till fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Om brottet är att anse som ringa döms till böter.

¹⁰ Senaste lydelse 2022:167

¹¹ Senaste lydelse 2009:829.

¹² Senaste lydelse 2011:290.

Den som till Tullverket frivilligt anmäler varor som förflyttas i strid med 1 kap. 6 § för kontroll enligt 2 eller 3 kap. ska inte dömas till ansvar enligt första stycket.

Den som till Tullverket frivilligt anmäler varor som förflyttas i strid med 1 kap. 6 § för kontroll enligt 5 kap. eller 6 kap. 5 eller 7 § tullbefogenhetslagen (2024:000) ska inte dömas till ansvar enligt första stycket.

5 §¹³

Utöver vad som följer av 1 § andra och tredje styckena lagen (2000:1225) om straff för smuggling ska vid brott enligt 1–1 c §§ följande bestämmelser i samma lag tillämpas:

– bestämmelserna om förverkande i 16–18 §§,

– bestämmelserna om förundersökning och tvångsmedel i 19–26 a §§, 27 § första och tredje styckena, när det gäller kroppsvisitation, och i 29–30 §§, samt

– bestämmelserna om talan i 32 och 33 §§.

Vid brott enligt 1–4 §§ ska bestämmelserna om förverkande i 16–18 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling tillämpas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut som har överklagats före ikraftträdandet.

2.28 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Den som drabbas av en personskada eller en sakskada genom våld som utövas med stöd av 10 §, 10 a § eller 29 § första stycket första eller femte meningen polislagen (1984:387), 2 kap. 17 § utsökningsbalken, 4 kap. 2 och 16 §§ tullagen (2016:253), 21 b § lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 kap. 4 eller 6 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) har rätt till ersättning, om den skadelidande inte har betett sig på ett sådant sätt att det varit påkallat att använda våld mot hans eller hennes person eller egendom.

Den som drabbas av en personskada eller en sakskada genom våld har rätt till ersättning, om den skadelidande inte har betett sig på ett sådant sätt att det varit påkallat att använda våld mot hans eller hennes person eller egendom, och våldet utövas med stöd av

1. 10 §, 10 a § eller 29 § första stycket första meningen polislagen (1984:387),

2. 2 kap. 17 § utsökningsbalken,

3. 2 kap. 4 eller 6 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32), eller

4. 2 kap. 3 eller 7 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2021:762.

2.29 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En ögonundersökning enligt denna lag genomförs av

1. en polisman, eller
2. en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen, om misstanken gäller brott som avses i 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen som ska genomföra en ögonundersökning har samma befogenhet som en polisman har enligt 22 § polislagen (1984:387) att stoppa ett fordon.

Undersökningen ska göras på ett sätt som inte utsätter den som undersöks för allmän uppmärksamhet. Om särskilda skäl inte föranleder något annat, ska undersökningen genomföras i ett täckt fordon eller inomhus i ett avskilt rum. Om den undersökte begär det ska det föras ett protokoll vid undersökningen och utfärdas ett bevis om utförd åtgärd.

4 §¹

En ögonundersökning enligt denna lag genomförs av

1. en polisman, eller
2. en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman, om misstanken gäller brott som avses i 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Bestämmelser om en tulltjänstemans och en kustbevakningstjänstemans rätt att stoppa fordon eller något annat transportmedel finns i 2 kap. 4 § 4 tullbefogenhetslagen (2024:000) och 3 kap. 16 § 4 kustbevakningslagen (2019:32).

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.30 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 och 11 §§ lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 §

Tullverket, *en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen eller en polisman* får i samband med utredning av brott som också motsvarar brott enligt svensk lag vidta åtgärder enligt 19, 20, 22 och 26 §§ samt 27 § första och andra stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Tullverket *och en tulltjänsteman* får i samband med utredning av brott som också motsvarar brott enligt svensk lag vidta åtgärder enligt 8 kap. 3, 6, 10, 17 och 20 §§ tullbefogenhetslagen (2024:000). *En kustbevakningstjänsteman eller en polisman har samma befogenheter som en tulltjänsteman vid utredning av sådana brott.*

Åtgärderna får vidtas endast under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd med anledning av brott enligt svensk rätt och enligt särskilda bestämmelser i denna lag.

Tvångsmedel får inte användas med stöd av denna lag i syfte att möjliggöra förverkande av egendom.

11 §

Om en åtgärd i samband med utredningen kräver åklagares eller domstols beslut enligt 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken *och lagen (2000:1225) om straff för smuggling, skall* ansökan i den delen handläggas enligt bestämmelserna i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. *Har* beslag verkställts i samband med utredningen tillämpas dock först 27 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken.

Om en åtgärd i samband med utredningen kräver åklagares eller domstols beslut enligt 23, 27 *eller* 28 kap. rättegångsbalken *eller* 8 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000), *ska* ansökan i den delen handläggas enligt bestämmelserna i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Om beslag har verkställts i samband med utredningen tillämpas dock först 27 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.31 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2000:1225) om straff för smuggling¹

- dels* att 1 a, 19–23, 25–30, 32 och 34–40 §§ ska upphöra att gälla,
- dels* att de två rubrikerna innan 19 § och rubrikerna innan 21, 22, 25 a, 26, 27, 29 a, 30 och 34 §§ ska utgå,
- dels* att nuvarande 24, 31 och 33 §§ ska betecknas 19–21 §§,
- dels* att 1–3 och 7 §§ och den nya 19 § ska ha följande lydelse,
- dels* att rubriken närmast före 20 § ska lyda ”Åtal och talan om förverkande”,
- dels* att det ska införas en ny paragraf, 22 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag innehåller bestämmelser om ansvar m.m. för gärningar som rör införsel till eller utförsel från landet av varor. Har det i lag eller annan författning föreskrivits straff för den som bryter mot ett förbud mot eller villkor för att föra in eller ut en vara, gäller i stället bestämmelserna i den författningen om inget annat är föreskrivet.

I 19–22, 25 a–27, 29 a och 32 §§ finns särskilda bestämmelser om befogenheter för att förhindra, utreda och beivra brott enligt denna lag eller brott, som rör införsel till eller utförsel från landet av varor, enligt någon av de författningar som nämns i tredje stycket. Befogenheterna gäller även vid sådana brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64), vapenlagen (1996:67) och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor som avses i 12 § tredje stycket samt vid sådana

¹ Senaste lydelse av

1 a § 2021:761	27 § 2021:761
19 § 2019:42	28 § 2020:901
20 § 2016:545	29 a § 2022:322
20 a § 2016:545	34 § 2020:835
21 § 2014:677	35 § 2023:259
21 a § 2021:761	36 § 2020:835
21 b § 2021:761	37 § 2021:761
21 c § 2021:761	38 § 2021:761
23 § 2021:761	39 § 2021:761
25 § 2007:465	40 § 2021:761.
25 a § 2008:520	
26 § 2022:322	
26 a § 2022:322	

² Senaste lydelse 2022:1777. Ändringen innebär att andra–fjärde styckena tas bort.

terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott. Befogenheten enligt 32 § att väcka åtal eller besluta om förverkande gäller dock inte vid brott enligt narkotikastrafflagen, vapenlagen, lagen om brandfarliga och explosiva varor eller terroristbrottslagen.

De författningar som avses i andra stycket är lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, tullagen (2016:253) samt lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Bestämmelserna i 19–22, 25 a–26 a §§ samt 27 § första och tredje styckena, när det gäller kroppsvisitation, och bestämmelserna i 32 § gäller också vid brott som avses i 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244).

2 §³

³ Senaste lydelse 2020:901.

Vid tillämpning av denna lag ska en vara anses ha förts in till eller ut från landet när den har förts över gränsen för svenskt territorium.

I denna lag förstås med

1. narkotika: sådana varor som anges i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64),

2. vapen: sådana skjutvapen som avses i vapenlagen (1996:67) samt sådana vapen och andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen,

3. explosiva varor: sådana varor som anges i 4 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, och

4. tullbehandling: *vad* som föreskrivs i tullagstiftningen om att en vara ska läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring, *hänförs till* ett tullförfarande eller återexporteras eller åtgärder enligt 3 kap. 1 § *tullagen* (2016:253), då varan förs in till eller ut från landet.

4. tullbehandling: *det* som föreskrivs i tullagstiftningen om att en vara ska läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring, *bli föremål för* ett tullförfarande eller återexporteras eller *bli föremål för* åtgärder enligt 3 kap. 6 § *tullbefogenhetslagen* (2024:000), då varan förs in till eller ut från landet.

3 §⁴

Den som, i samband med införsel till landet av en vara som omfattas av ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel, uppsåtligen bryter mot förbudet eller villkoret genom att underlåta att anmäla varan till tullbehandling, döms för smuggling till böter eller fängelse i högst två år.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller också den som, i samband med att en sådan vara förs in till landet, uppsåtligen lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller underlåter att lämna föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att införseln fullföljs i strid med förbudet eller villkoret.

Det som föreskrivs i första stycket gäller också den som, i samband med att en sådan vara förs in till landet, uppsåtligen lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller underlåter att lämna föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att införseln fullföljs i strid med förbudet eller villkoret.

För smuggling döms också den som uppsåtligen

1. från landet för ut en vara i strid med ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för utförsel eller efter utförseln förfogar över varan i strid med förbudet eller villkoret,

2. under pågående tullbehandling förfogar över en vara som omfattas av ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel och därigenom föranleder att införseln fullföljs i strid med förbudet eller villkoret,

3. till landet för in eller från landet för ut en vara med stöd av ett tillstånd som föranletts av att någon lämnat oriktig uppgift eller underlåtit att lämna föreskriven uppgift till en tillståndsmyndighet eller förfar på ett sådant sätt hos en tillståndsmyndighet och därigenom föranleder att tillstånd meddelas och att varan förs in till eller ut från landet med stöd av tillståndet, eller

4. förfogar över en vara i strid med villkor som uppställts för eller i samband med varans införsel eller utförsel.

I det fall bestämmelserna om tullbehandling inte är tillämpliga vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land, gäller *vad* som anges i första och andra styckena *angående* tullbehandling i stället *förfarande* enligt *lagen* (1996:701) *om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen*.

I det fall bestämmelserna om tullbehandling inte är tillämpliga vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land, gäller *det* som anges i första och andra styckena om tullbehandling i stället för förfaranden enligt *inregränslagen* (1996:701).

7 §⁵

Den som av grov oaktsamhet begår en gärning som avses i 3, 6, 6 a eller 6 b §, döms för olovlig införsel eller olovlig utförsel till böter eller fängelse i högst två år.

För olovlig införsel eller olovlig utförsel döms också den som av grov oaktsamhet

1. i samband med utförsel från landet av en vara underlåter att anmäla varan till tullbehandling, lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller underlåter att lämna föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att sådant förbud eller villkor som avses i 3 § tredje stycket 1 eller den bestämmelsen tillsammans med 6, 6 a eller 6 b § överträds, eller

2. lämnar oriktig uppgift eller underlåter att lämna föreskriven uppgift i samband med ansökan om sådant tillstånd som avses i 3 § tredje stycket 3 eller den bestämmelsen tillsammans med 6, 6 a eller 6 b § och därigenom ger upphov till fara för att varan förs in eller ut med stöd av detta tillstånd.

I de fall bestämmelserna om tullbehandling inte är tillämpliga vid utförsel till ett annat EU-land, gäller *vad* som anges i andra stycket 1 *angående* tullbehandling i stället *förfarande* enligt *lagen* (1996:701) *om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen*.

I de fall bestämmelserna om tullbehandling inte är tillämpliga vid utförsel till ett annat EU-land, gäller *vad* som anges i andra stycket 1 om tullbehandling i stället för förfaranden enligt *inregränslagen* (1996:701).

Om gärningen är ringa, ska den inte medföra ansvar.

24 §

En myndighet, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad enligt 16 §, får omedelbart låta sälja den om

19 §

En *annan* myndighet *än Tullverket*, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad enligt 16 §, får, *om inte*

⁵ Senaste lydelse 2020:901.

annat är föreskrivet, omedelbart låta sälja den om

1. den inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
2. värden av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

Sådan egendom får i stället förstöras, om

1. den inte kan säljas,
2. den kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. den annars är olämplig för försäljning.

Om egendom, som sålts eller förstörts, inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än vad som influtit vid försäljningen. Om egendomen har förstörts, lämnas ersättning med skäligt belopp.

Vad som föreskrivits i första och andra styckena gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Bestämmelser om Tullverkets rätt att försälja eller förstöra egendom som har tagits i beslag finns i 8 kap. 12 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

22 §

Utan hinder av det som föreskrivs i 1 kap. 4 och 5 §§ kustbevakningslagen (2019:32) har en kustbevakningstjänsteman i samma utsträckning som en polisman rätt att ingripa mot brott enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.32 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 8 § lagen (2001:181)¹ om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

8 §²

Kronofogdemyndigheten får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1–5, 8, 10 och 11. Direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 4, 5, 8, 10 och 11 får endast avse den som

1. har ansökt om skuldsanering eller F-skuldsanering,
2. är registrerad som gäldenär hos Kronofogdemyndigheten,
3. är make eller likställd med make till den som har ansökt om skuldsanering eller F-skuldsanering, eller
4. är make eller likställd med make till gäldenär hos Kronofogdemyndigheten.

Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1–5, 10 och 11. Åtkomsten får endast avse den som är eller kan antas vara gäldenär enligt tullagstiftningen, skyldig att betala skatt för vara vid import eller otillåten införsel eller föremål för Tullverkets kontrollverksamhet enligt *lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter*.

Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1–5, 10 och 11. Åtkomsten får endast avse den som är eller kan antas vara gäldenär enligt tullagstiftningen, skyldig att betala skatt för vara vid import eller otillåten införsel eller föremål för Tullverkets kontrollverksamhet enligt *5 kap. eller 6 kap. 5 § 3 eller 7 § 3 tullbefogenhetslagen (2024:000)*.

Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter och handlingar som avses i 4 a §.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter och handlingar direktåtkomst enligt första till tredje styckena får omfatta.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2003:670.

² Senaste lydelse 2022:169.

2.33 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §¹

Skatteverket får ha direkttåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1, 2, 5–7, 10 och 11 i fråga om personer som är eller kan antas vara skattskyldiga eller förekommer i ett ärende enligt lagen (1998:506) om *punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter.*

Skatteverket får ha direkttåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1, 2, 5–7, 10 och 11 i fråga om personer som är eller kan antas vara skattskyldiga eller förekommer i ett ärende enligt lagen (1998:506) om *flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor eller 5 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000).*

Kronofogdemyndigheten får ha direkttåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1, 2, 5–7, 10 och 11 i fråga om den som är registrerad som gäldenär hos Kronofogdemyndigheten eller make till gäldenären eller någon annan som likställs med make.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om vilka uppgifter direkttåtkomst enligt första stycket får omfatta.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.34 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 5 och 7 §§ lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

5 §¹

Åklagaren ska anhålla den eftersökte om det inte saknas risk för att denne avviker eller på annat sätt undandrar sig ett överlämnande. Ett anhållande ska även ske om det finns risk för att den eftersökte, genom att undanröja bevis eller på något annat sätt, försvårar utredningen av en gärning som omfattas av arresteringsordern.

Ett anhållande enligt första stycket får inte ske om det kan antas att förutsättningar för ett överlämnande saknas.

Den som inte har fyllt arton år får anhållas endast om det finns synnerliga skäl.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena men det är tillräckligt att den eftersökte meddelas ett reseförbud eller att det föreskrivs en anmälningsskyldighet, ska en sådan åtgärd beslutas i stället för anhållande. I fall som avses i 24 kap. 4 § rättegångsbalken ska övervakning ersätta ett anhållande.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena får en polisman *eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen* i brådskande fall även utan ett anhållningsbeslut *gripa den eftersökte*.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena får en polisman, en *tulltjänsteman* eller en *kustbevakningstjänsteman* i brådskande fall *gripa den eftersökte* även utan ett anhållningsbeslut.

7 §

Innehåller en arresteringsorder en ansökan om beslag tillämpas i denna del bestämmelserna i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Om det påträffas sådana föremål som på grund av den uppgivna gärningen skulle kunna tas i beslag och överlämnas enligt 4 kap. 19 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, får föremålen även utan en särskild ansökan tas i beslag genom beslut av åklagaren eller den som griper den eftersökte. Har beslag skett tillämpas 4 kap. 16 § andra stycket den lagen.

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan göras för att söka efter föremål som

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan göras för att söka efter föremål som

¹ Senaste lydelse 2011:1177.

får tas i beslag. *Förordnande* om husrannsakan meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman *eller en tjänsteman vid Tullverket* eller Kustbevakningen göra husrannsakan även utan ett sådant förordnande.

får tas i beslag. Ett förordnande om husrannsakan meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman, en *tulltjänsteman* eller *en kustbevakningstjänsteman* göra husrannsakan även utan ett sådant förordnande.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.35 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Varor som kvarhålls genom beslut av Tullverket i enlighet med artikel 10.2 i förordning (EG) nr 1236/2005 ska förvaras på betryggande sätt och stå under Tullverkets övervakning.

Det som sägs i 3 kap. 7 § *tullagen* (2016:253) om en anläggning för tillfällig lagring och ett tullager gäller även vid sådant kvarhållande av varor som Tullverket beslutar enligt första stycket. Tullverket får även godkänna ett byte av förvaringsställe för en kvarhållen vara.

Det som sägs i 3 kap. 7 § *tullbefogenhetslagen* (2024:000) om en anläggning för tillfällig lagring och ett tullager gäller även vid sådant kvarhållande av varor som Tullverket beslutar enligt första stycket. Tullverket får även godkänna ett byte av förvaringsställe för en kvarhållen vara.

Den som har lagt upp en vara på en anläggning för tillfällig lagring eller på ett tullager ansvarar för förvaringskostnaden även när varan kvarhålls av Tullverket enligt första stycket. Om däremot Tullverket beslutar förvaringsställe ska i stället den som enligt tullagstiftningen är gäldenär eller skulle ha varit gäldenär om varan varit tullbelagd ansvara för förvaringskostnaden.

Om det behövs för att säkerställa betalning ska Tullverket besluta att en vara som har kvarhållits enligt första stycket inte får lämnas ut förrän Tullverkets kostnader för förvaringen har ersatts eller säkerhet ställts för dem.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ställande av säkerhet för Tullverkets kostnader för förvaring enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

¹ Senaste lydelse 2016:282.

2.36 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa

Härigenom föreskrivs att 16, 19 och 23 §§ lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §¹

Innan ett fartyg anlöper första svenska hamn eller senast vid ankomsten till hamnen ska befälhavaren på fartyget lämna information om hälsotillståndet ombord till *Tullverket eller* Kustbevakningen om

Innan ett fartyg anlöper första svenska hamn eller senast vid ankomsten till hamnen ska befälhavaren på fartyget lämna information om hälsotillståndet ombord till Kustbevakningen om

1. befälhavaren har anledning att anta att smittämnen eller andra ämnen som kan utgöra ett internationellt hot mot människors hälsa finns ombord,

2. fartyget kommer från en hamn i ett område som har förklarats drabbat av ett internationellt hot mot människors hälsa och ankomsten sker inom inkubationstiden för en smittsam sjukdom, eller

3. det ombord på fartyget finns en person som har vistats inom ett område som har förklarats drabbat av ett internationellt hot mot människors hälsa under sådan tid att inkubationstiden för en smittsam sjukdom inte har gått ut vid fartygets ankomst till hamnen.

När *Tullverket eller* Kustbevakningen har fått sådan information som avses i första stycket, ska myndigheten omedelbart underrätta smittskyddsläkaren och Folkhälsomyndigheten om innehållet i informationen. Om informationen gäller fartyg som tillhör och bemannas av Försvarsmakten ska även försvarsinspektören för hälsa och miljö omedelbart underrättas.

När Kustbevakningen har fått sådan information som avses i första stycket, ska myndigheten omedelbart underrätta smittskyddsläkaren och Folkhälsomyndigheten om innehållet i informationen. Om informationen gäller fartyg som tillhör och bemannas av Försvarsmakten ska även försvarsinspektören för hälsa och miljö omedelbart underrättas.

Vad som sägs i första och andra styckena om fartyg och hamn ska även gälla luftfartyg respektive flygplats. Den skyldighet som befälhavare på luftfartyg har att lämna information enligt första stycket *gäller dock endast i förhållande* till Tullverket.

Det som sägs i första och andra styckena om fartyg och hamn ska även gälla luftfartyg respektive flygplats. Den skyldighet som befälhavare på luftfartyg har att lämna information enligt första stycket *ska i stället fullgöras* till Tullverket.

19 §

Om ett fartyg eller luftfartyg vid ankomsten till landet lägger till eller landar vid någon annan plats än karantänshamn eller karantänsflygplats och om någon av de situationer som anges i 16 § första stycket föreligger, *skall* befälhavaren omedelbart lämna information om hälsotillståndet ombord till Tullverket, Kustbevakningen, smittskyddsläkaren eller kommunen. Med undantag för om det föreligger en nödsituation, får under sådana omständigheter inga människor lämna fartyget eller luftfartyget och ingen last lossas utan tillstånd från ansvariga myndigheter.

När de åtgärder som ansvariga myndigheter anser är nödvändiga har vidtagits, får fartyget eller luftfartyget fortsätta till den hamn eller flygplats som var dess destination eller till annan lämplig hamn eller flygplats.

Den skyldighet som befälhavare på luftfartyg har att lämna information enligt första stycket gäller inte i förhållande till Kustbevakningen.

Den skyldighet som befälhavare på fartyg har att lämna information enligt första stycket gäller inte i förhållande till Tullverket.

23 §

När ett fartyg kommer till första svenska hamn *skall* befälhavaren för *Tullverket eller* Kustbevakningen visa upp intyg, eller till *någon av myndigheterna* ge in kopia av sådant intyg, om att utrotning av djur som avses i 22 § har skett ombord eller ett intyg om att utrotning av sådana djur inte behövs. Om ett intyg inte visas upp eller ges in *skall Tullverket eller* Kustbevakningen omedelbart underrätta kommunen som *skall* låta undersöka fartyget och, om det behövs, vidta åtgärder för att utrota djur som avses i 22 §.

När ett fartyg kommer till första svenska hamn *ska* befälhavaren för Kustbevakningen visa upp intyg, eller till *myndigheten* ge in kopia av sådant intyg, om att utrotning av djur som avses i 22 § har skett ombord eller ett intyg om att utrotning av sådana djur inte behövs. Om ett intyg inte visas upp eller ges in *ska* Kustbevakningen omedelbart underrätta kommunen som *ska* låta undersöka fartyget och, om det behövs, vidta åtgärder för att utrota djur som avses i 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.37 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

Härigenom föreskrivs att lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott ska upphöra att gälla vid utgången av augusti 2024.

2.38 Förslag till lag om ändring i postlagen (2010:1045)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 och 6 §§ postlagen (2010:1045) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §¹

Den som i *postverksamhet* eller i *ett kurirföretag* har fått del av eller tillgång till en uppgift som avses i 1 eller 2 får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon fått del av eller tillgång till. Tystnadsplikten omfattar en uppgift som handlar om att

1. hålla kvar en försändelse enligt 4 kap. 22 § tullagen (2016:253) eller 11 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, eller

2. beslagta egendom, efter en sådan åtgärd som anges i 1, enligt 22 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Den som *hos ett beforderingsföretag* har fått del av eller tillgång till en uppgift som avses i 1 eller 2 får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon fått del av eller tillgång till. Tystnadsplikten omfattar en uppgift som handlar om att

1. hålla kvar en försändelse enligt 6 kap. 6 § eller 7 kap. 6 § tullbefogenhetslagen (2024:000), eller

2. beslagta egendom, efter en sådan åtgärd som anges i 1, enligt 8 kap. 10 § tullbefogenhetslagen.

6 §²

Den som bedriver postverksamhet ska trots 1 § bistå Tullverket vid kontroll av en postförsändelse enligt tullagen (2016:253) eller lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. Detta gäller dock endast vid misstanke om att postförsändelsen innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling:

1. narkotika,
2. skjutvapen eller ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),

Den som bedriver postverksamhet ska trots 1 § bistå Tullverket vid kontroll av en postförsändelse enligt tullbefogenhetslagen (2024:000). Detta gäller dock endast vid misstanke om att postförsändelsen innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt den lagen:

2. skjutvapen, ammunition eller ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67),

¹ Senaste lydelse 2022:1493.

² Senaste lydelse 2022:1493.

3. sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen,
eller

4. sådana explosiva varor som avses i 4 § lagen (2010:1011) om
brandfarliga och explosiva varor.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.39 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Beslut om förstörande fattas av en åklagare.

Om ärendet är av enkel beskaffenhet får beslut om förstörande även fattas av en *sådan befattningshavare hos Tullverket som anges i 32 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Vad som i denna lag föreskrivs om åklagare gäller även en sådan befattningshavare*, om inte annat anges.

Om ärendet är av enkel beskaffenhet får beslut om förstörande även fattas av en *tullåklagare. Det som i denna lag föreskrivs om åklagare gäller även tullåklagare*, om inte annat anges.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.40 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 6 och 8 §§ lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

6 §

Åklagaren ska anhålla den eftersökte om det inte saknas risk för att denne avviker eller på annat sätt undandrar sig ett överlämnande. Ett anhållande ska även ske om det finns risk för att den eftersökte, genom att undanröja bevis eller på något annat sätt, försvårar utredningen av en gärning som omfattas av den nordiska arresteringsordern.

Ett anhållande enligt första stycket får inte ske om det kan antas att förutsättningar för ett överlämnande saknas.

Den som inte har fyllt arton år får anhållas endast om det finns synnerliga skäl.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena men det är tillräckligt att den eftersökte meddelas ett reseförbud eller att det föreskrivs en anmälningsskyldighet, ska en sådan åtgärd beslutas i stället för anhållande. I fall som avses i 24 kap. 4 § rättegångsbalken ska övervakning ersätta ett anhållande.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena får en polisman *eller en tjänsteman vid Tullverket* eller *Kustbevakningen* i brådskande fall, även utan ett anhållningsbeslut, *gripa den eftersökte*.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena får en polisman, en *tulltjänsteman* eller en *kustbevakningstjänsteman* i brådskande fall *gripa den eftersökte*, även utan ett anhållningsbeslut.

8 §

Innehåller en nordisk arresteringsorder en ansökan om beslag, tillämpas i den delen lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Om det påträffas sådana föremål som på grund av den uppgivna gärningen skulle kunna tas i beslag och överlämnas enligt 4 kap. 19 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, får föremålen även utan en särskild ansökan tas i beslag genom beslut av åklagaren eller den som griper den eftersökte.

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan göras för att söka efter föremål som får tas i beslag. Förordnande om husrannsakan meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman *eller en tjänsteman vid Tullverket* eller *Kustbevak-*

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan göras för att söka efter föremål som får tas i beslag. Förordnande om husrannsakan meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman, en *tulltjänsteman* eller en *kustbevakningstjänsteman*

ningen göra en husrannsakan även utan ett sådant förordnande. göra en husrannsakan även utan ett sådant förordnande.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.41 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Lagen gäller inte för punktskattepliktiga varor som

1. är omhändertagna med stöd av lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, eller

2. omfattas av ett beslut om skatt enligt samma lag.

1. är omhändertagna med stöd av 5 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000), eller

2. omfattas av ett beslut om skatt enligt lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Om ett sådant beslut om omhändertagande eller om skatt upphävs, ska dock den här lagen anses ha varit tillämplig som om beslutet aldrig hade fattats.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.42 Förslag till lag om ändring i yrkestrafiklagen (2012:210)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 6 § yrkestrafiklagen (2012:210)¹ och rubriken före 5 kap. 6 § ska upphöra att gälla vid utgången av augusti 2024.

¹ Senaste lydelse 2016:541.

2.43 Förslag till lag om ändring i taxitrafiklagen (2012:211)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 9 § taxitrafiklagen (2012:211)¹ och rubriken före 5 kap. 9 § ska upphöra att gälla vid utgången av augusti 2024.

2.44 Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253)

Härigenom föreskrivs i fråga om tullagen (2016:253)¹

dels att 3 och 4 kap. ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 1 och 13 §§, 2 kap. 1 §, 6 kap. 2 och 14 §§ och 7 kap. 5 §, ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 3 kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §²

I denna lag finns bestämmelser som kompletterar

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen och de förordningar som meddelas med stöd av den förordningen,

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003,

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1672 av den 23 oktober 2018 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordning (EG) nr 1889/2005, och

– rådets förordning (EG) nr 515/97 av den 13 mars 1997 om ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas administrativa myndigheter och om samarbete mellan dessa och kommissionen för att säkerställa en korrekt tillämpning av tull- och jordbrukslagstiftningen.

Vissa bestämmelser om autonoma åtgärder för militär utrustning finns i rådets förordning (EG) nr 150/2003 av den 21 januari 2003 om upphävande av importtullar på vissa vapen och militär utrustning.

Bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel och utförsel av varor finns i tullbefogenhetslagen (2024:000).

13 §

Om en särskild sakkunnig har anlitats enligt 4 kap. 5 §, ska kostnaden för den sakkunnige betalas av den som har lämnat en felaktig uppgift eller av den som inte har följt en uppmaning att

Om en särskild sakkunnig har anlitats enligt 3 kap. 9 §, ska kostnaden för den sakkunnige betalas av den som har lämnat en felaktig uppgift eller av den som inte har följt en uppmaning att

¹ Senaste lydelse av

4 kap. 6 a § 2018:1189

4 kap. 8 § 2018:1713

4 kap. 18 § 2021:45

4 kap. 22 § 2021:45

rubriken närmast före 4 kap. 43 a § 2017:248

² Senaste lydelse 2021:753.

4 kap. 43 a § 2017:248

4 kap. 51 § 2021:753

4 kap. 52 § 2021:753

4 kap. 53 § 2021:753.

lämna en uppgift eller en handling om en vara. Tullverket kan besluta att den som inte har följt en uppmaning inte ska vara betalningsskyldig.

Betalningsskyldighet enligt första stycket gäller inte om en felaktig uppgift avser varans tull- eller skattepliktiga värde och det slutligen fastställda värdet inte överstiger det uppgivna värdet med mer än tio procent.

Om Tullverket har haft en kostnad som någon annan ska stå för enligt första stycket, ska denne ersätta Tullverkets kostnad.

lämna en uppgift eller en handling om en vara. Tullverket kan besluta att den som inte har följt en uppmaning inte ska vara betalningsskyldig.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §³

Bestämmelser om skyldighet att betala annan skatt än tull vid import eller införsel till det svenska tullområdet finns i

- lagen (1994:1776) om skatt på energi,
- lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,
- lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,
- lagen (2022:155) om tobaksskatt, och
- lagen (2022:156) om alkoholskatt, och
- mervärdesskattelagen (2023:200).

Skatt som avses i första stycket ska fastställas och betalas enligt det förfarande som gäller för tull, om inte något annat föreskrivits. Om det i beskattningsunderlaget för sådan skatt ska ingå tullvärde, tull eller motsvarande avgift som fastställts i annan valuta, ska sådant underlag omräknas till svensk valuta efter den kurs som enligt tullagstiftningen gällde den dag då tullvärdet fastställdes.

I 6 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000) finns bestämmelser om revision vid kontroll av sådan skatt som avses i första stycket.

3 kap. Införsel och utförsel av varor

Tullövervakning vid införsel

1 § Ett transportmedel som kommer till det svenska tullområdet omfattas av tullövervakning, om det ombord på transportmedlet finns varor som omfattas av tullövervakning.

Om transportmedlet kommer till det svenska tullområdet utan att medföra varor, omfattas det av tullövervakning till dess att en anmälan om transportmedlet enligt 3 § har behandlats av Tullverket.

Har transportmedlet tagits ut för kontroll enligt 3 kap. 10 § tullbefogenhetslagen (2024:000), omfattas det av tullövervakning till dess att kontrollen har avslutats.

2 § Föraren av eller befälhavaren på ett fartyg eller luftfartyg som omfattas av tullövervakning ska på förhand meddela när transportmedlet beräknas komma till ett tullkontor eller en annan plats som Tullverket anvisat eller godkänt.

Föraren eller befälhavaren ska lämna uppgifter om transportmedlet och dess last.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheterna enligt första och andra styckena.

3 § Föraren av eller befälhavaren på ett fartyg eller ett luftfartyg som förs in i det svenska tullområdet ska anmäla transportmedlets ankomst till Tullverket även i andra fall än det som avses i artikel 133.1 första stycket i förordning (EU) nr 952/2013.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från anmälningskyldigheten enligt första stycket.

Tullövervakning vid utförelse

4 § Ett transportmedel som ska avgå från det svenska tullområdet omfattas av tullövervakning, om det ombord på transportmedlet finns varor som omfattas av tullövervakning.

Om transportmedlet ska avgå från det svenska tullområdet direkt till tredjeland utan att medföra varor, omfattas det av tullövervakning sedan en anmälan om detta har gjorts.

5 § Ett transportmedel som omfattas av tullövervakning ska avgå från

1. ett tullkontor, eller
2. en annan plats som Tullverket anvisat eller godkänt.

Tullverket kan i enskilda fall medge undantag från första stycket, om möjligheterna till tullövervakning och tullkontroll enligt tullbefogenhetslagen (2024:000) inte försämras.

6 § Föraren av eller befälhavaren på ett fartyg eller luftfartyg som omfattas av tullövervakning ska på förhand meddela när transportmedlet beräknas avgå från ett tullkontor eller en annan plats som Tullverket anvisat eller godkänt.

Föraren eller befälhavaren ska lämna uppgifter om transportmedlet och dess last.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheterna enligt första och andra styckena.

7 § Föraren av eller befälhavaren på ett fartyg eller ett luftfartyg som ska föras ut ur det svenska tullområdet ska anmäla transportmedlets avgång till Tullverket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från anmälningskyldigheten enligt första stycket.

Frizon

8 § Regeringen får besluta att en del av det svenska tullområdet ska vara en frizon enligt artikel 243.1 i förordning (EU) nr 952/2013.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att fastställa frizonens gränser och var dess infarts- och utfartsställen ska vara belägna.

Sakkunnig

9 § Tullverket får anlita en särskild sakkunnig

1. om det finns anledning att anta att en uppgift som har lämnats enligt tullagstiftningen är felaktig, för att få fram den information som behövs, och

2. när en uppmaning att lämna en uppgift eller en handling om en vara inte har följts.

Skyldigheter för befordringsföretag

10 § Ett befordringsföretag ska till Tullverket anmäla om det i företagets verksamhet uppkommer misstanke om att en försändelse innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt 8 kap. 10 § tullbefogenhetslagen (2024:000):

1. narkotika,

2. skjutvapen, ammunition eller ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67),

3. sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen, eller

4. sådana explosiva varor som avses i 4 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Försändelsen ska överlämnas till Tullverket om myndigheten begär det. Befordringsföretaget ska också på annat sätt medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt tullagstiftningen i fråga om varor som befordras med post, på järnväg eller med luftfartyg.

Tullkontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter

11 § Uttryck som används i 12–16 §§ har den innebörd som anges i förordning (EU) nr 608/2013.

12 § Tullverket ska underrätta innehavaren av ett beslut om ingripande enligt förordning (EU) nr 608/2013 om beslut enligt artikel 11.3, 13 eller 16 i förordningen. En sådan underrättelse ska lämnas inom 30 arbetsdagar efter det att Tullverket

1. fick kännedom om de omständigheter som kan ligga till grund för ett beslut enligt artikel 11.3 eller 16 i förordningen, eller

2. tog emot en sådan begäran som avses i artikel 13 i förordningen.

13 § Tullverket ska underrätta innehavaren av ett beslut om ingripande om följande beslut som myndigheten fattar enligt förordning (EU) nr 608/2013:

1. beslut att avslå eller avvisa en begäran enligt artikel 12.1 om förlängning, eller

2. beslut enligt artikel 12.5 att återkalla eller ändra ett beslut om förlängning.

En sådan underrättelse ska lämnas inom 30 arbetsdagar efter det att Tullverket

1. tagit emot en sådan begäran som avses i artikel 12.1, eller

2. fått kännedom om de omständigheter som kan ligga till grund för ett beslut enligt artikel 12.5.

14 § Uppkommer en skada på en vara vid en sådan inspektion som avses i artikel 19.1 i förordning (EU) nr 608/2013, ansvarar den som inspekterar varan för skadan.

15 § Frågor om huruvida en vara gör intrång i en immateriell rättighet och hur en sådan vara ska hanteras prövas av domstol enligt det som gäller för den immateriella rättigheten i fråga.

Domstolen får meddela ett interimistiskt beslut om att ett uppskov med att frigöra eller hålla kvar en vara ska upphöra.

Tullverket ska verkställa sådana domar och beslut från domstolen som fått laga kraft och som gäller frigörande, ändring eller förstöring av varor vilkas frigörande skjutits upp eller som hålls kvar av Tullverket.

16 § När en dom eller ett beslut om förstöring av eller någon annan åtgärd med varor vilkas frigörande har skjutits upp eller som hålls kvar av Tullverket har fått laga kraft, har innehavaren av ett beslut om ingripande rätt till ersättning för sina kostnader i samband med Tullverkets ingripande mot varorna.

Ersättningsskyldig enligt första stycket är den som domstolens beslut har gått emot. Kan ersättningskravet riktas mot flera personer, har dessa ett solidariskt ansvar att ersätta innehavaren av beslutet.

6 kap.

2 §⁴

Följande beslut av Tullverket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol:

1. beslut enligt tullagstiftningen,

2. beslut enligt artikel 7.1 i förordning (EU) 2018/1672, och

3. beslut enligt artikel 7.2, 9.1, 11.3, 12.1, 12.2, 12.5, 13 eller 16 i förordning (EU) nr 608/2013 samt beslut att avvisa en ansökan som inte uppfyller villkoren i artikel 5.3 i den förordningen.

Tullverkets eller annan förvaltningsmyndighets beslut om nedsättning eller befrielse enligt 2 kap. 12 och 20 §§ överklagas hos regeringen.

Tullverkets beslut om revision enligt 4 kap. 26 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Detsamma gäller vid överklagande i mål som avses i 5 kap. 19 §.

⁴ Senaste lydelse 2021:753. Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

14 §

Det allmänna ombudet får ta över uppgiften att i allmän förvaltningsdomstol föra det allmännas talan i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden som gäller frågor som avses i 3 och 7 §§.

Det allmänna ombudet får uppdra åt en *tjänsteman vid Tullverket* att företräda det allmänna i allmän förvaltningsdomstol. Det allmänna ombudet får uppdra åt en *tulltjänsteman* att företräda det allmänna i allmän förvaltningsdomstol.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller också i mål om betalningssäkring.

7 kap.

5 §

Tullverket kan förena ett föreläggande med vite

1. när *verket* med stöd av tullagstiftningen förelägger någon att vidta en åtgärd som behövs för *Tullverkets* kontrollverksamhet, *samt*

2. om någon

– inte har lämnat uppgift som krävs enligt tullagstiftningen, eller
– inte har fullgjort sådan skyldighet som föreskrivs i artikel 15.1 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, *eller i 4 kap. 4, 7, 32 eller 33 §.*

1. när *Tullverket* med stöd av tullagstiftningen förelägger någon att vidta en åtgärd som behövs för *myndighetens* kontrollverksamhet, *och*

2. om någon

a) inte har lämnat uppgift som krävs enligt tullagstiftningen, eller
b) inte har fullgjort sådan skyldighet som föreskrivs i artikel 15.1 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut som har överklagats före ikraftträdandet.

2.45 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

dels att 4 kap. 3 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 2 §, 2 kap. 10 och 11 §§, 3 kap. 2, 6 och 7 §§ och 4 kap. 7, 10 och 11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 9 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Särskilda bestämmelser om behandling av personuppgifter finns

1. i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete och i föreskrifter som regeringen har meddelat i anslutning till den lagen,

2. i lagen (2018:1180) om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen och i föreskrifter som regeringen har meddelat i anslutning till den lagen,

3. i lagen (2022:613) om finansiell information i brottsbekämpningen och i föreskrifter som regeringen har meddelat i anslutning till den lagen, *och*

4. i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.

3. i lagen (2022:613) om finansiell information i brottsbekämpningen och i föreskrifter som regeringen har meddelat i anslutning till den lagen,

4. i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden, *och*

5. i *tullbefogenhetslagen (2024:000)*.

Om det i dessa författningar finns avvikande bestämmelser, ska de tillämpas i stället för bestämmelserna i denna lag.

2 kap.

10 §

Personuppgifter som lämnas till Tullverket enligt *15 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen eller 4 kap. 6 § tullagen (2016:253)* får behandlas för att planera kontroller och välja ut kontrollobjekt för att utföra en uppgift som anges i 1 § 1 eller 2.

Personuppgifter som lämnas till Tullverket enligt *7 kap. 12 § tullbefogenhetslagen (2024:000)* får behandlas för följande ändamål för att utföra en uppgift som anges i 1 § 1 eller 2:

1. planera kontroller,
2. välja ut kontrollobjekt, och
3. göra analyser som behövs för att uppdatera eller skapa nya kriterier som ska användas vid

¹ Senaste lydelse 2023:479.

planering av kontroller eller urval av kontrollobjekt.

Personuppgifter som avses i första stycket får endast i ett enskilt fall behandlas för nya ändamål enligt 2 kap. 4 eller 22 § brottsdatalagen (2018:1177).

11 §

Vid *terminalåtkomst* enligt 16 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen eller 4 kap. 8 § tullagen (2016:253) får Tullverket inte ändra eller på annat sätt bearbeta personuppgifterna.

Vid *direktåtkomst* enligt 7 kap. 13 § tullbefogenhetslagen (2024:000) får Tullverket inte ändra eller på annat sätt bearbeta personuppgifterna.

3 kap.

2 §²

Följande personuppgifter får göras gemensamt tillgängliga:

1. Uppgifter som kan antas ha samband med misstänkt brottslig verksamhet, om den misstänkta verksamheten

a) innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer, eller

b) sker systematiskt.

2. Uppgifter som behövs för övervakningen av en person som

a) kan antas komma att begå brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer, och

b) är allvarligt kriminellt belastad.

3. Uppgifter från transportföretag som behandlas enligt 2 kap. 10 §.

3. Uppgifter som förekommer i ett ärende om utredning av eller lagföring för brott.

4. Uppgifter som förekommer i ett ärende om utredning av eller lagföring för brott.

4. Uppgifter som förekommer i ett ärende om uppbröd.

5. Uppgifter som förekommer i ett ärende om uppbröd.

5. Uppgifter som har rapporterats till Tullverkets ledningscentraler.

6. Uppgifter som har rapporterats till Tullverkets ledningscentraler.

6. Uppgifter som behandlas i syfte att fullgöra internationella åtaganden, om det krävs för att den aktuella förpliktelsen ska kunna fullgöras.

7. Uppgifter som behandlas i syfte att fullgöra internationella åtaganden, om det krävs för att den aktuella förpliktelsen ska kunna fullgöras.

Personuppgifter från transportföretag som behandlas enligt 2 kap. 10 § första stycket får göras gemensamt tillgängliga

endast om det behövs i ett enskilt fall.

Tillgången till uppgifter som görs gemensamt tillgängliga med stöd av första stycket 2 ska begränsas till särskilt angivna tjänstemän som har till uppgift att arbeta med övervakningen. Information om att en person är föremål för övervakning får dock göras tillgänglig för andra.

Tillgången till uppgifter som görs gemensamt tillgängliga med stöd av första stycket 3 ska begränsas till särskilt angivna tjänstemän som har sådana uppgifter som anges i 2 kap. 10 § första stycket. Endast om det behövs i ett enskilt fall får uppgifterna göras tillgängliga för andra.

6 §

Bestämmelserna i 5 § gäller inte vid sökning i en viss handling eller i ett visst ärende.

Bestämmelserna i 5 § gäller inte heller vid sökning som görs av särskilt angivna tjänstemän

1. när de utför beredningsuppgifter i underrättelseverksamhet och arbetet befinner sig i ett inledande skede,

2. i syfte att i underrättelseverksamhet bearbeta och analysera personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 2 § första stycket 1 *eller* 2 och som enbart dessa tjänstemän har tillgång till,

2. i syfte att i underrättelseverksamhet bearbeta och analysera personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 2 § första stycket 1, 2 *eller* 3 och som enbart dessa tjänstemän har tillgång till,

3. i syfte att utreda brott för vilket det är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer, eller

4. i syfte att samordna utredningar om brott som kan vara systematiska och för vilka det är föreskrivet fängelse i två år eller mer.

Bestämmelserna i 5 § gäller inte heller vid sökning som en tjänsteman vid någon av Tullverkets ledningscentraler utför på begäran av en tulltjänsteman som verkställer ett ingripande eller vidtar en åtgärd som rör en enskild.

7 §

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen och Skatteverket får för ett syfte som anges i 1 kap. 2 § brottsdatalogen (2018:1177) medges direktåtkomst till personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 2 §.

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen och Skatteverket får för ett syfte som anges i 1 kap. 2 § brottsdatalogen (2018:1177) medges direktåtkomst till personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 2 § *första stycket 1, 2 och 4–7.*

4 kap.

7 §³

Personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 1, 2, 5 eller 6 får som längst behandlas under den tid som anges i 8–11 §§.

Bestämmelsen i 2 kap. 17 § andra stycket brottsdatalagen (2018:1177) gäller inte vid tillämpningen av 8–11 §§.

Personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 1–3, 6 eller 7 får som längst behandlas under den tid som anges i 8–11 §§.

stykke

9 a §

Uppgifter som med stöd av 7 kap. 13 § tullbefogenhetslagen (2024:000) tillhandahålls på annat sätt än genom direktåtkomst, ska förstöras senast sex månader efter det att de behandlades första gången.

Det som sägs i första stycket gäller också vid behandling av personuppgifter som ingår i en strukturerad samling personuppgifter.

10 §⁴

Personuppgifter som behandlas med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 5 får inte behandlas längre än ett år efter utgången av det kalenderår då de behandlades automatiserat första gången.

Personuppgifter som behandlas med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 6 får inte behandlas längre än ett år efter utgången av det kalenderår då de behandlades automatiserat första gången.

11 §⁵

Personuppgifter som behandlas med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 6 får inte behandlas längre än ett år efter utgången av det kalenderår då ärendet som uppgifterna behandlades i avslutades.

Personuppgifter som behandlas med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 7 får inte behandlas längre än ett år efter utgången av det kalenderår då ärendet som uppgifterna behandlades i avslutades.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

³ Senaste lydelse 2019:436.

⁴ Senaste lydelse 2019:436.

⁵ Senaste lydelse 2019:436.

2.46 Förslag till lag om ändring i kustbevakningslagen (2019:32)

Härigenom föreskrivs i fråga om kustbevakningslagen (2019:32)

dels att 1 kap. 2 § ska upphöra att gälla,

dels att 2 kap. 5 och 7 §§, 3 kap. 2, 3, 8, 10, 15 och 17 §§ och 4 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 3 kap. 15 b och 16 a–c §§, och närmast före nya 15 b och 16 a §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

En kustbevakningstjänsteman som med stöd i lag griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon, får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera den som åtgärden riktar sig mot i den utsträckning som är nödvändig för att

1. av säkerhetsskäl kunna ta om hand vapen eller andra farliga föremål, eller

2. fastställa hans eller hennes identitet.

En kustbevakningstjänsteman får också i samband med ett förhör som hålls i myndighetens lokaler, i lokaler som ställts till myndighetens förfogande eller ombord på myndighetens fartyg kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

7 §¹

Protokoll ska föras över ingripanden som innebär att någon avvisas, avlägsnas, omhändertas eller grips. Av protokollet ska det framgå

Protokoll ska föras över ingripanden som innebär att någon avvisas, avlägsnas, omhändertas eller grips *och över föremål som omhändertas enligt 3 kap. 16 a §.* Av protokollet ska det framgå

1. vem som har fattat beslutet,

2. grunden för beslutet och tidpunkten när det har fattats,

3. vem eller vilka som har deltagit i ingripandet,

4. vem eller vilka som ingripandet har riktat sig mot,

5. tiden för ingripandet, och

6. vad som i övrigt har förekommit vid ingripandet.

Ansvarig för att protokollet upprättas är, i fråga om uppgifter som avses i första stycket 1 och 2, den som har fattat beslutet och i övrigt den som varit förman vid ingripandet.

¹ Senaste lydelse 2022:327.

I rättegångsbalken finns bestämmelser om protokoll över förvar, beslag, husrannsakan, genomsökning på distans, kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

3 kap.

2 §²

Kustbevakningens direkta brottsbekämpning omfattar brott som rör

1. skyddslagstiftning i

- a) lagen (2004:487) om sjöfartsskydd,
- b) skyddslagen (2010:305), och
- c) lagen (2016:319) om skydd för geografisk information,

2. sjötrafik och sjösäkerhet i

- a) lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn,
- b) lagen (1983:294) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän flottled,
- c) mönstringslagen (1983:929),
- d) sjölagen (1994:1009),
- e) lagen (1994:1776) om skatt på energi,
- f) lagen (1998:958) om vilotid för sjömän,
- g) fartygssäkerhetslagen (2003:364),
- h) lagen (2006:263) om transport av farligt gods,
- i) barlastvattenlagen (2009:1165), och
- j) lagen (2021:626) om förarbevis för vattenskoter,

3. vattenförorening och miljö i

- a) 10 kap. 1 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg, och
- b) 29 kap. 1 § första stycket 1 miljöbalken i fråga om utsläpp från fritidsfartyg, samt 29 kap. 2–2 b §§, 4 § första stycket 1 j i fråga om otillåten hantering av ammunition som innehåller bly, 4 a § och 8 § första stycket 12 och 13 samma balk,

4. överträdelse av fiske- och jaktlagstiftning i

- a) jaktlagen (1987:259),
- b) fiskelagen (1993:787),
- c) lagen (1994:1709) om EU:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken, och
- d) vapenlagen (1996:67),

5. forntinnen och vrak i

- a) 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950), och
- b) lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia, och
- b) lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia,

6. Sveriges maritima zoner i

- a) lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, och
- b) lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.
- a) lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, och
- b) lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,

7. trafikbrottslagstiftning i

4 och 4 a §§ lagen (1951:649)
om straff för vissa trafikbrott, och
8. tullagstiftning i
a) inregränslagen (1996:701),
b) lagen (2000:1064) om kontroll
av produkter med dubbla använd-
ningsområden och av tekniskt
bistånd,
c) lagen (2000:1225) om straff
för smuggling,
d) lagen (2006:1329) om handel
med vissa varor som kan användas
till dödsstraff eller tortyr, m.m., och
e) tullagen (2016:253).

Brott som har begåtts i Sveriges maritima zoner omfattas alltid av den direkta brottsbekämpningen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att ytterligare brott med endast böter i straffskalan ska ingå i den direkta brottsbekämpningen.

3 §³

Kustbevakningen får besluta att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken om brott som avses i 2 § första och tredje styckena. De befogenheter och skyldigheter som undersökningsledaren har enligt rättegångsbalken gäller då Kustbevakningen.

Kustbevakningen får besluta att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken om brott som avses i 2 § första stycket 1–7 och tredje stycket. De befogenheter och skyldigheter som undersökningsledaren har enligt rättegångsbalken gäller då den som Kustbevakningen har utsett att fullgöra den uppgiften.

Vad som sägs om en polisman i 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken ska även gälla en kustbevakningstjänstemans beslut och verkställande av tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken.

Om saken inte är av enkel beskaffenhet ska ledningen av förundersökningen övertas av åklagare så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i andra fall överta ledningen när det behövs av särskilda skäl.

Om saken inte är av enkel beskaffenhet ska ledningen av förundersökningen övertas av åklagare så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i andra fall överta ledningen när det behövs av särskilda skäl. Åklagaren får begära biträde av Kustbevakningen med förundersökningen. Åklagaren får också uppdra åt en kustbevak-

³ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

ningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt.

Kustbevakningen ska förordna särskilda befattningshavare att utföra myndighetens uppgifter enligt denna bestämmelse.

8 §

En kustbevakningstjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken göra husrannsakan för brott som omfattas av den direkta brottsbekämpningen.

En husrannsakan får göras även om påföljden för gärningen, till följd av bestämmelserna i lagen (1996:517) om begränsning av tillämpningen av svensk lag när det gäller vissa brott som begåtts på utländska fartyg eller 41 § första stycket fiskelagen (1993:787), endast kan bestämmas till böter.

Finns det anledning att anta att ett brott som anges i 3 kap. 2 § 8 har begåtts, får även i annat fall än som sägs i 28 kap. 1 § rättegångsbalken en kustbevakningstjänsteman göra husrannsakan i magasin eller liknande utrymmen för att söka efter egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av ett sådant brott.

10 §

En kustbevakningstjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken ta föremål i beslag för brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen.

Vid brott som anges i 3 kap. 2 § 8 får en kustbevakningstjänsteman även i andra fall än som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brottet eller ha betydelse för en utredning om ett sådant brott.

Om det i lag finns avvikande bestämmelser om beslag gäller dessa.

15 §

I fråga om brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen har en kustbevakningstjänsteman samma rätt som en polisman att

1. besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt 28 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken, och

2. ta med den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas till den plats där åtgärden ska genomföras, enligt 28 kap. 13 a § tredje stycket rättegångsbalken.

En kustbevakningstjänsteman har samma rätt som en tulltjänsteman att vidta åtgärder enligt 7 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

Ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning

15 b §

I lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov och lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken finns bestämmelser om rätten för en kustbevakningstjänsteman att ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning.

Tillfälligt omhändertata fordonsnycklar och andra särskilda befogenheter

16 a §

En kustbevakningstjänsteman har vid misstanke om brott enligt 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott samma befogenhet som en polisman har enligt 24 a § polislagen (1984:387) att tillfälligt omhändertata fordonsnycklar, annat som behövs för färden, eller fordonet samt att göra kroppsvisitation och genomsöka fordonet.

16 b §

I fråga om det fortsatta förfarandet vid omhändertagande tillämpas bestämmelserna i 24 c och 24 d §§ polislagen (1984:387) om upphörande av omhändertagande och förstöring eller försäljning av egendom.

Egendom som förvaras av Kustbevakningen ska överlämnas till Polismyndigheten, om den inte hämtas.

16 c §

I 7 kap. 4 § körkortslagen (1998:488) finns bestämmelser om Kustbevakningens rätt att besluta om omhändertagande av körkort.

17 §

En kustbevakningstjänsteman som ingriper med stöd av 4–10 §§ eller 13–15 §§ ska genast anmäla detta till någon som är behörig att leda en förundersökning.

En kustbevakningstjänsteman som har omhändertagit något enligt 16 a § ska skyndsamt anmäla det till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå. Omhändertagen egendom ska förvaras av Kustbevakningen, om inte Polismyndigheten bestämmer något annat.

4 kap.

4 §

När en förundersökning har inletts får Kustbevakningen bistå förundersökningsledaren med utredningen av brottet, även om brottet inte ingår i den direkta brottsbekämpningen.

En förundersökningsledare får anlita biträde av Kustbevakningen för att genomföra förundersökningen. Förundersökningsledaren får också ge i uppdrag åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt.

En förundersökningsledare får anlita biträde av Kustbevakningen för att genomföra förundersökningen. Förundersökningsledaren får också ge i uppdrag åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt. *En kustbevakningstjänsteman har då de befogenheter som anges i 3 kap. 5–10 och 13–15 §§.*

Om förundersökningen leds av åklagare är Kustbevakningen och en kustbevakningstjänsteman skyldiga att lämna det biträde som begärs enligt denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.47 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 24 § och 12 kap. 8 § lagen (2022:155) om tobaksskatt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

24 §

Om beskattade varor för vilka skattskyldighet inträtt enligt denna lag har omhändertagits av Tullverket enligt 2 kap. 9 § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 16 a § samma lag, ska Skatteverket besluta om befrielse från skatten på varorna.

Första stycket gäller bara om beslut om skatt för varorna har fattats av Skatteverket.

Om beskattade varor för vilka skattskyldighet inträtt enligt denna lag har omhändertagits av Tullverket enligt 5 kap. 16 § tullbefogenhetslagen (2024:000) och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt 5 kap. 25 § samma lag, ska Skatteverket besluta om befrielse från skatten på varorna.

12 kap.

8 §

Om skatt har betalats till Skatteverket för beskattade varor eller för snus, tuggtobak eller övrig tobak och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut tobaksvarorna enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 16 a § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, ska Skatteverket efter ansökan besluta om återbetalning av skatten.

Om skatt har betalats till Skatteverket för beskattade varor eller för snus, tuggtobak eller övrig tobak och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut tobaksvarorna enligt 5 kap. 25 § tullbefogenhetslagen (2024:000), ska Skatteverket efter ansökan besluta om återbetalning av skatten.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

2.48 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 24 § och 12 kap. 8 § lagen (2022:156) om alkoholskatt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

24 §

Om beskattade alkoholvaror för vilka skattskyldighet inträtt enligt denna lag har omhändertagits av Tullverket enligt *2 kap. 9 § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter* och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt *2 kap. 1 § första stycket* samma lag, ska Skatteverket besluta om befrielse från skatten på varorna.

Första stycket gäller bara om beslut om skatt för varorna har fattats av Skatteverket.

Om beskattade alkoholvaror för vilka skattskyldighet inträtt enligt denna lag har omhändertagits av Tullverket enligt *5 kap. 16 § tullbefogenhetslagen (2024:000)* och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt *5 kap. 24 §* samma lag, ska Skatteverket besluta om befrielse från skatten på varorna.

12 kap.

8 §

Om skatt har betalats till Skatteverket för alkoholvaror och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt *2 kap. 16 § första stycket lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter*, ska Skatteverket efter ansökan besluta om återbetalning av skatten.

Om skatt har betalats till Skatteverket för alkoholvaror och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt *5 kap. 24 § tullbefogenhetslagen (2024:000)*, ska Skatteverket efter ansökan besluta om återbetalning av skatten.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2024.

3 Ärendet och dess beredning

Riksdagen har riktat ett flertal tillkännagivanden till regeringen rörande Tullverkets uppdrag. Merparten av tillkännagivandena rör utförelse av stöldgods vilka inte behandlas i denna lagrådsremiss. I denna lagrådsremiss behandlas det som utskottet anför om en ny samlad lagstiftning om Tullverkets befogenheter (bet. 2020/21:JuU37 punkt 2, rskr. 2020/21:414).

Regeringen beslutade den 29 april 2021 att ge en särskild utredare i uppgift att göra en samlad översyn av Tullverkets befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten (dir. 2021:28). Utredaren skulle redogöra för och analysera Tullverkets befintliga befogenheter och överväga om myndigheten bör ges ytterligare befogenheter samt, i så fall, föreslå sådana. Utredaren skulle även föreslå en sammanhållen författningsreglering innehållande nödvändiga och lämpliga bestämmelser för att reglera Tullverkets befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten.

Den 13 april 2022 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv som innebar att utredaren även fick i uppdrag att bl.a. göra en översyn av det tullrättsliga sanktionssystemet och analysera behovet och möjligheterna att göra utförelse av stöldgods till ett brott (dir. 2022:29).

Den 30 mars 2023 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv som innebar att utredaren ska lämna förslag på hur utförelse av stöldgods kan kriminaliseras oavsett ställningstagande i sak (dir. 2023:43).

Utredningen, som antog namnet Tullbefogenhetsutredningen, överlämnade i september 2022 delbetänkandet Tullverkets rättsliga befogenheter i en ny tid (SOU 2022:48). I betänkandet behandlas uppdragen i utredningsdirektiven från den 29 april 2021.

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Utredningens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga hos Finansdepartementet (Fi2022/02533).

I denna lagrådsremiss behandlar regeringen betänkandets förslag.

4 En introduktion till dagens tullagstiftning

Sedan den Europeiska ekonomiska gemenskapen tillkom har den gemensamma tullpolitiken utgjort en av hörnstenarna vid skapandet av den gemensamma marknaden, som sedan 1993 är Europeiska unionens (EU) inre marknad. Den gemensamma tullpolitiken är ett område där harmoniseringen av EU:s lagstiftning har gått mycket långt (prop. 2015/16:79 s. 100). En av de grundläggande principerna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) är fri rörlighet för varor. Principen innebär bl.a. att det inte ska finnas tullar och kvantitativa restriktioner mellan medlemsländerna och att åtgärder med motsvarande verkan inte är tillåtna. EU är en tullunion vilket innebär att medlems-

länderna har avskaffat de nationella tulltaxorna och tillämpar en gemensam extern tulltaxa. Huvudregeln är att inga gränsformaliteter ska äga rum enbart till följd av att en gräns mellan medlemsstater passeras. Tullunionen och principen om fri rörlighet för varor har sin grund i artikel 28 i EUF-fördraget.

När Sverige den 1 januari 1995 blev medlem i EU fick Sverige till stora delar en ny tullagstiftning. EU:s tullreglering blev direkt gällande rätt i Sverige. Det gällde främst den s.k. gemenskapstullkodexen (rådets förordning (EEG) nr 2913/92 av den 12 oktober 1992 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen) och den s.k. tillämpningskodexen (kommissionens förordning (EEG) nr 2454/93 av den 2 juli 1993 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 2913/92 av den 12 oktober 1992 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen). Merparten av den svenska tullagstiftningen upphävdes och ersattes av vissa författningar som skulle komplettera EU-förordningarna. En ny tullag infördes, tullagen (1994:1550). För att reglera Tullverkets befogenheter vid in- eller utförsel över Sveriges gräns mot andra medlemsländer infördes lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen), som trädde i kraft den 1 juli 1996.

Genom lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter (numera lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter; LPK), som trädde i kraft den 1 juli 1998, fick Tullverket rätt att kontrollera att transporter av punktskattepliktiga varor görs i enlighet med det s.k. cirkulationsdirektivet (rådets direktiv av den 25 februari 1992 om allmänna regler för punktskattepliktiga varor och om innehav, flyttning och övervakning av sådana varor, (92/12/EEG)). Sedan cirkulationsdirektivet upphävts har lagen sin EU-rättsliga grund i det s.k. punktskattedirektivet (rådets direktiv 2008/118/EG av den 16 december 2008 om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12 EEG). Europeiska unionens råd beslutade i december 2019 om ett nytt punktskattedirektiv (rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt), som genomfördes genom propositionen Nytt punktskattedirektiv och vissa andra ändringar (prop. 2021/22:61).

Eftersom 1995 års tullag hade tillkommit under stor tidspress blev det snart nödvändigt med en översyn, vilket bl.a. ledde till att en ny tullag (2000:1281) trädde i kraft den 1 januari 2001. Samtidigt ersattes lagen (1960:418) om straff för varusmuggling av lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen). Syftet med den nya lagen var bl.a. att utforma bestämmelser i bättre samklang med EU:s tullreglering (prop. 1999/2000:124 s. 64).

Den 1 maj 2016 började en ny tullkodex att tillämpas inom EU, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen (tullkodexen). Som en följd infördes återigen en ny tullag, tullagen (2016:253). Lagen kompletterar, liksom tullförordningen (2016:287), tullkodexen och vissa andra EU-förordningar på tullområdet. Kommissionen har i maj 2023 lagt fram ett förslag om en reform av tullunionen, innefattandes bl.a. en ny tullkodex (COM[2023]258final).

Tullverkets befogenheter regleras i flera av de ovan nämnda och ett betydande antal andra författningar. Till stor del reglerar författningarna annat än befogenheter, t.ex. straffbestämmelser och uppbörd av tullar och skatter. Det finns i dag ingen sammanhållen och enhetlig reglering av Tullverkets befogenheter. Detta är något som skiljer sig från regleringen av Polismyndighetens befogenheter, som i huvudsak finns i rättegångsbalken och polislagen (1984:387), och regleringen av Kustbevakningens befogenheter, som i huvudsak finns i kustbevakningslagen (2019:32).

4.1 Tullverkets uppdrag

Tullverket har till uppgift att övervaka och kontrollera varuflödet in i och ut ur Sverige. Myndighetens uppgifter framgår av ett flertal författningar, bl.a. tullkodexen, tullagen, inregränslagen och smugglingslagen. Tullverkets uppdrag styrs av förordningen (2016:1332) med instruktion för Tullverket (instruktionen) och genom regeringens årliga regleringsbrev och andra regeringsbeslut.

En beskrivning av Tullverkets uppdrag återfinns i instruktionen för myndigheten. Enligt den ska Tullverket bl.a.

- fastställa och ta ut tullar, skatter och avgifter så att en riktig uppbörd kan säkerställas (1 §),
- övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om införsel och utförsel av varor följs (2 §), och
- förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor och delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten (3 §).

Till Tullverkets uppgifter hör vidare enligt 4 § att bedriva viss utrednings- och åklagarverksamhet i fråga om brott mot bestämmelser om in- och utförsel av varor. Enligt 5 § ska Tullverket bedriva viss verksamhet i fråga om rattfylleribrott. Tullverket ska enligt 6 § tillhandahålla information och god service så att allmänheten och företag har goda förutsättningar för att kunna fatta långsiktiga och hållbara beslut. Tullverket ska enligt 7 § bidra till ett väl fungerande samhälle och utföra sina uppgifter på ett sätt som är rättssäkert, kostnadseffektivt och enkelt för såväl allmänhet och företag som Tullverket.

5 Tullverkets kontrollverksamhet

5.1 Övergripande om kontrollverksamheten

Utifrån Tullverkets uppdrag att övervaka och kontrollera varuflödet och trafiken in i och ut ur Sverige får myndigheten och tulltjänstemän utföra olika typer av kontroller. Tullkodexen ger ramen för kontrollverksamheten vid den yttre gränsen, dvs. vid gränsen mot tredjeland. Bestämmelser som kompletterar tullkodexen finns bl.a. i tullagen. Vid den inre gränsen, dvs.

vid Sveriges gräns mot en annan EU-medlemsstat, förekommer som huvudregel inget tullförfarande. Tullverkets kontrollverksamhet vid den inre gränsen regleras främst i inregränslagen. Kontrollverksamheten regleras även i andra lagar, bl.a. LPK.

De flesta av Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter i kontrollverksamheten återfinns i tullkodexen, tullagen, inregränslagen och LPK. Därutöver har myndigheten även befogenheter inom vissa avgränsade områden som regleras i andra författningar. Det finns bl.a. författningar som reglerar Tullverkets kontroll av skatteregler. Det finns också författningar som reglerar Tullverkets hantering av vissa varor, däribland lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbruks-substanser. Ett annat exempel är passlagen (1978:302) och utlänningslagen (2005:716) som reglerar myndighetens pass- och utlänningskontroll. Det finns även författningar som rör Tullverkets kontroll av sjöverksamhet (se avsnitt 23.1).

5.2 Tullkodexen

5.2.1 Regelverket innehåller allmänna regler för EU:s tullområde

Tullkodexen fastställer de allmänna regler och förfaranden som ska tillämpas på varor som förs in i eller ut ur EU:s tullområde, dvs. vid den yttre gränsen. Den utgör dock endast en del av det regelsystem som styr EU:s tullrätt. Det finns även kompletterande akter som inte är lagstiftningsakter, bl.a. den s.k. kompletteringsförordningen (Kommissionens delegerade förordning (EU) 2015/2446 av den 28 juli 2015 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 vad gäller närmare regler avseende vissa bestämmelser i unionens tullkodex) och den s.k. genomförandeförordningen (Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/2447 av den 24 november 2015 om närmare regler för genomförande av vissa bestämmelser i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 om fastställande av en tullkodex för unionen). Tullkodexen kompletteras även av bestämmelserna i tullagen och tullförordningen.

5.2.2 Tullkontroll

Varor som ska föras in i eller ut ur EU:s tullområde omfattas av tullövervakning och får underkastas tullkontroller. Tullmyndigheterna får enligt artikel 46.1 i tullkodexen genomföra alla tullkontroller som de anser nödvändiga. Tullkontrollerna ska särskilt bestå i att undersöka varor, utföra provtagning, kontrollera att de uppgifter som lämnas i en deklaration eller anmälan är riktiga och fullständiga, kontrollera att dokument finns och är äkta, riktiga och giltiga, granska ekonomiska aktörers räkenskaper och annan bokföring eller undersöka transportmedel, bagage och andra varor som personer för med sig eller bär på sig samt utföra officiella undersökningar och andra liknande handlingar. Andra tullkontroller än slumpvisa kontroller ska enligt artikel 46.2 främst baseras

på en riskanalys i syfte att identifiera och bedöma risker och utarbeta nödvändiga motåtgärder. Enligt artikel 46.3 ska tullkontroller utföras inom en gemensam ram för riskhantering som grundar sig på utbyte av riskinformation och riskanalysresultat mellan tullförvaltningar. Tullkontroller får enligt artikel 48 även genomföras efter det att varor har frigjorts. EU-kommissionen ska enligt artikel 50 anta åtgärder i form av vissa genomförandeakter. Syftet är bl.a. att säkerställa en enhetlig tillämpning av tullkontroller, inkluderande utbyte av resultaten av riskinformation och riskanalys.

Enligt artikel 15.1 är varje person som direkt eller indirekt är involverad i fullgörandet av tullformaliteter eller i tullkontroller skyldig att på begäran tillhandahålla tullmyndigheterna nödvändiga dokument och uppgifter och ge dem all nödvändig hjälp för att fullgöra formaliteterna eller kontrollerna. En person som ger in en deklaration eller vissa anmälningar och ansökningar ansvarar enligt artikel 15.2 för att de uppgifter som lämnas är riktiga och fullständiga och att de dokument som lämnas till stöd för deklarationen, anmälan eller ansökan är äkta, riktiga och fullständiga. Medlemsstaterna ska enligt artikel 42.1 fastställa effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för överträdelse av tullagstiftningen.

5.3 Den svenska regleringen

5.3.1 Allmänt om kontrollverksamheten

Den svenska kontrollen vid gränsen utförs av Tullverket, Polismyndigheten och Kustbevakningen. Tullverket ansvarar för kontrollen av varor medan Polismyndigheten har huvudansvaret för kontrollen av personer. Kustbevakningen kontrollerar sjötrafiken av såväl varor som personer.

Tullverkets befogenheter i kontrollverksamheten regleras i ett flertal författningar och syftar i huvudsak till att undersöka om lagstiftningen på de olika områdena följs. Det kan t.ex. handla om att kontrollera att en skyldighet att deklarerera eller lämna uppgifter har fullgjorts. Det kan också handla om att kontrollera att villkor för införsel och utförsel av varor har iakttagits, t.ex. att nödvändiga tillstånd finns eller att korrekt dokumentation medförs. Överträdelse som upptäcks vid kontrollen kan avse både administrativa bestämmelser och straffbestämmelser. En överträdelse kan alltså leda till administrativa åtgärder, t.ex. att tull eller avgift påförs, eller till att det uppstår misstanke om brott. När misstanke om brott uppstår leder det till åtgärder inom Tullverkets brottsbekämpande verksamhet.

5.3.2 Tullagen

Tullagen innehåller bestämmelser som kompletterar tullkodexen. Tullagen kompletterar även Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1672 av

den 23 oktober 2018 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordning (EG) nr 1889/2005, och rådets förordning (EG) nr 515/97 av den 13 mars 1997 om ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas administrativa myndigheter och om samarbete mellan dessa och kommissionen för att säkerställa en korrekt tillämpning av tull- och jordbrukslagstiftningen.

Tullagens bestämmelser om tullövervakning i 3 kap. och tullkontroll i 4 kap. reglerar befogenheter som är centrala i Tullverkets kontrollverksamhet vid den yttre gränsen. I 5 kap. finns bestämmelser om överträdelser och sanktioner.

Befogenheter enligt tullagen

Tullagen innehåller bestämmelser som ger Tullverket och tulltjänstemän befogenheter vid tullövervakning och tullkontroll. Vid tullövervakning får Tullverket t.ex. förbjuda en förare av eller en befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning att göra något annat uppehåll under färden inom det svenska tullområdet än vad som föranleds av en myndighets åtgärd (3 kap. 5 §). Tullverket får även meddela förbud mot att beträda, lämna eller lasta ett transportmedel som omfattas av tullövervakning vid införsel (3 kap. 6 §).

Tullkontroll har samma innebörd i tullagen som i artikel 5.3 i tullkodexen. Begreppet avser alltså särskilda åtgärder för att säkerställa efterlevnad av tullagstiftningen och annan lagstiftning om bl.a. införsel, utförsel, transitering, befördran, lagring och slutanvändning av varor. Vid tullkontroll kan en tulltjänsteman i vissa situationer ha rätt att använda tvång eller våld, vilket regleras i 4 kap. 2 §. Bland Tullverkets befogenheter vid tullkontroll återfinns bl.a. preja fartyg (4 kap. 9 §), uppmana någon att stanna (4 kap. 11 §), tillfälligt stänga av områden (4 kap. 14 §) och undersöka transportmedel och bagage (4 kap. 16 § första stycket). Det finns även bestämmelser i lagen som reglerar enskildas skyldighet att medverka vid kontroll (4 kap. 17 §). Det finns också bestämmelser som reglerar företags skyldigheter att medverka (se bl.a. 4 kap. 18 § första stycket).

5.3.3 Inregränslagen

Inregränslagen innehåller bestämmelser om Tullverkets befogenheter vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns mot en annan EU-medlemsstat. Kontrollen är begränsad till de varor som anges i 3 § inregränslagen. Det rör sig om bl.a. krigsmateriel, narkotika, vapen, injektionssprutor och kanyler, dopningsmedel, spritdrycker, vin och öl, barnpornografi och explosiva varor. Anmälningsskyldighet gäller enligt 4 § för varor som omfattas av bl.a. ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt. I 19 och 20 §§ finns det bestämmelser om straff för den som bryter mot vissa skyldigheter enligt lagen.

5.3.4 Lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter

I lagen finns bestämmelser om flyttning av vissa punktskattepliktiga varor, nämligen alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter. I 2 kap. regleras kontroll av sådana varor vid vägtransporter och i 3 kap. kontroll av försändelser via post.

En punktskattepliktig vara får enligt 1 kap. 6 § första stycket LPK endast flyttas om kraven i fråga om bl.a. elektroniskt administrativt dokument, administrativ referenskod, elektroniskt förenklat administrativt dokument, förenklad administrativ referenskod samt säkerhet och anmälnings-skyldighet är uppfyllda. Om en vara som transporterats i strid med bestämmelsen har omhändertagits ska Tullverket i vissa fall besluta om skatt på varan. En särskild avgift, ett s.k. transporttillägg, kan enligt 4 kap. 1 § påföras den som gör sig skyldig till överträdelser av lagens administrativa bestämmelser. Straffbestämmelser finns i 5 kap. LPK.

Efter att Europeiska unionens råd beslutat om ett nytt punktskatte-direktiv har ändringar i svensk lagstiftning genomförts genom prop. 2021/22:61. Ändringarna innebär huvudsakligen att även flyttning av vissa varor som har beskattats i en EU-medlemsstat och därefter flyttas till en annan EU-medlemsstat ska hanteras i ett datoriserat system. I samband med ändringarna har tre nya lagar införts; lagen (2022:155) om tobaksskatt, lagen (2022:156) om alkoholskatt och lagen (2022:157) om Europeiska unionens punktskatteområde. Samtidigt har vissa äldre för-fattningar upphävts.

Befogenheter

Det finns flera befogenheter i lagen där regleringen uppvisar likheter med regleringen i tullagen och inregränslagen, bl.a. rätten att kontrollera postförsändelser (3 kap. 1 §) och skyldigheten för enskilda att stanna på anmaning av en tulltjänsteman (2 kap. 4 §).

Tullverket får dessutom enligt lagen göra transportkontroll (2 kap. 1 §) för att kontrollera att varorna transporteras i enlighet med 1 kap. 6 §. Vid en sådan kontroll får tulltjänstemän bl.a. öppna och undersöka transport-medel, containrar m.m. och eftersöka och granska handlingar (2 kap. 2 § första stycket). Tullverket får vidare söka efter och granska administrativa referenskoder, ersättningsdokument, förenklade administrativa referen-skoder och andra handlingar som kan vara av betydelse för beskattningen (2 kap. 2 § andra stycket).

5.4 Uppgiften att övervaka och kontrollera in- och utförselregler

5.4.1 Allmänt om kontrollen

Ett stort antal varor omfattas av restriktioner som består av förbud mot eller villkor för införsel eller utförsel. Anledningen kan vara handels-politiska skäl, hänsyn till miljön, hänsyn till människors hälsa eller

säkerhet eller behovet att hindra spridning av djur- eller växtsjukdomar. Det ingår i Tullverkets uppdrag att övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att sådana bestämmelser om in- och utförsel följs. Tullverket genomför kontroller inom en mängd olika områden, bl.a. när det gäller införsel och utförsel av djur, utrotningshotade djur och växter, livsmedel, kulturföremål, avfallstransporter, vapen och produkter med dubbla användningsområden. Restriktionerna regleras i andra författningar än i tullagstiftningen. Ofta ansvarar andra myndigheter för regleringarna, t.ex. Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Läkemedelsverket. Det är också andra myndigheter än Tullverket som ansvarar för tillstånd, licenser och andra villkor, bl.a. Polismyndigheten, Strålskyddsmyndigheten och Skogsstyrelsen.

5.4.2 Skillnader i kontrollen vid den inre och yttre gränsen

En grundläggande förutsättning för att en fysisk undersökning av exempelvis ett fordon eller en vara som medförs i fordonet ska kunna genomföras är att Tullverket har laglig möjlighet att vidta de kontroller som behövs. Tullkodexen och tullagen reglerar Tullverkets kontrollverksamhet vid gränsen mot länder utanför EU:s tullområde. Tullagen innehåller en rad befogenheter för Tullverket vid tullövervakningen och tullkontrollen vid den yttre gränsen, t.ex. vid gränsen mot Norge eller när gods fraktas till sjöss eller med flyg till Sverige från tredjeländ. Regleringen skiljer sig i flera avseenden från kontrollen vid gränsen mot andra EU-medlemsstater, som regleras i inregränslagen. En viktig skillnad är att kontrollen vid den inre gränsen är begränsad till kontroll av vissa utpekade varor. Andra varor än de som anges i inregränslagen får inte kontrolleras vid den inre gränsen.

Befogenheterna enligt inregränslagen skiljer sig även i flera andra avseenden från befogenheterna enligt tullagen. Exempelvis har en tulltjänsteman rätt att använda våld vid kontrollverksamheten enligt tullagen men inte enligt inregränslagen. En stor skillnad är möjligheten att utföra slumpmässiga kontroller. Vid gränsen mot en annan EU-medlemsstat får enligt 2 § inregränslagen urvalet av vad och vem som kontrolleras inte göras slumpmässigt. Endast s.k. selektiva kontroller, som görs på grundval av gjorda iakttagelser, underrättelser, tips, riskprofiler och liknande är tillåtna (prop. 1995/96:166 s. 55 och 56). Vid kontroll vid den yttre gränsen finns det inget hinder mot slumpmässiga kontroller.

Skillnaderna motiveras i stor utsträckning av EU-medlemskapet. I förarbetena till inregränslagen framhålls att Sverige är skyldigt att tillämpa unionens grundläggande principer om fri rörlighet för bl.a. varor och personer. Det innebär i princip att kontroller som enbart grundas på att en vara passerar en gräns inte är tillåtna. Förbudet är dock inte undantagslöst. Med hänvisning till artikel 36 i EG-fördraget, som motsvarar artikel 36 i EUF-fördraget, anges i förarbetena att kontroller får behållas under förutsättning att de har sin grund i ett godtagbart samhällsintresse (bl.a. hänsynen till allmän ordning, allmän säkerhet och intresset att skydda människors och djurs liv och hälsa) och att detta samhällsintresse inte kan tillgodoses på något annat, neutralt, sätt. Dessutom ska kontrollen vara

proportionerlig i förhållande till det hinder den innebär för den fria rörligheten. Med det avses att det hinder som kontrollen utgör inte får gå utöver det syfte som motiverar kontrollen, eller i övrigt ha en onödigt störande inverkan på utbytet över gränsen. Om det skyddsvärda ändamålet blivit fullt tillgodosett genom gemenskapsrättsliga regler finns det inte längre någon möjlighet att nationellt föreskriva om kontroller (prop. 1995/96:166 s. 27).

5.4.3 Hur kontrollen genomförs

Tullverket genomför många olika typer av kontroller för att förhindra överträdelse av restriktioner mot in- eller utförsel av varor. Det handlar både om kontroll av deklarationer, tillstånd och andra handlingar, och underlaget för dem, och om fysiska kontroller av olika slag. Tullverket förfogar över olika tekniska och andra resurser, t.ex. särskilda utrymmen för undersökning av fordon och personer, röntgenutrustning och sök-hundar, för att genomföra de fysiska kontrollerna. Tullverket har också ett eget laboratorium som genomför analyser av varor.

Tullverket ska kunna utföra kontroller på landsväg, i järnvägstrafik, i hamnar och på flygplatser. Kontrollerna omfattar både persontrafik och godstrafik och såväl kommersiell som privat verksamhet. Sverige har en omfattande landgräns och många hamnar. Kontroller utförs även inne i landet med stöd av bl.a. LPK. I stor utsträckning är Tullverkets kontroller en följd av selektering och underrättelseverksamhet.

5.5 Gränsen mellan kontrollverksamhet och brottsbekämpning

Inom ramen för sin kontrollverksamhet får Tullverket utföra olika typer av fysiska kontroller. Befogenheterna finns i bl.a. tullagen och inregräns-lagen, som i allt väsentligt reglerar kontroll av administrativa tullbestämmelser. Det finns regler som syftar till att tvinga den kontrollerade att lämna korrekta och fullständiga uppgifter. Den som kontrolleras är ofta skyldig att lämna över handlingar eller bereda tulltjänstemän tillträde till bl.a. fordon och lokaler. Befogenheterna syftar till att undersöka om deklara-tions- eller anmälningsskyldigheten har fullgjorts och om villkor för in- eller utförsel har iakttagits.

Det ingår också i Tullverkets uppdrag att förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor. Tullverkets befogenheter i brottsbekämpningen regleras framför allt i smugglings-lagen. Befogenheterna syftar till att förhindra, utreda och lagföra brott. Tullverket eller tulltjänstemän har rätt att, när det gäller brott enligt smugglingslagen och de andra brottstyper som pekas ut, inleda förundersökning, väcka åtal i vissa fall, besluta om förverkande och använda tvångsmedel som t.ex. gripande, beslag och husrannsakan.

Det kan ibland vara svårt att skilja på vad som utgör kontrollverksamhet och brottsbekämpande verksamhet. En anledning är att överträdelse av tullbestämmelser kan avse både administrativa tullbestämmelser och straffbestämmelser. Bestämmelserna övervakas av samma tjänstemän och

verksamheterna kan sammanfalla i tid och rum, t.ex. när någon som har stoppats för tullkontroll ertappas med smuggelgods. Kontroller enligt tullagen eller inregränslagen kan vidare göras efter underrättelseuppslag som handlar om misstänkt smuggling. Den kontroll som görs efter ett sådant uppslag syftar till att kontrollera om en vara har förts in i landet i strid med införselrestriktioner eller kommer att föras in. Verksamheten kan dock gradvis övergå från kontroll till brottsmisstanke, exempelvis vid indikationer på att det skett en uppsåtlig eller grovt oaktsam överträdelse av en straffbelagd tullbestämmelse. Omvänt kan en brottsmisstanke visa sig vara ogrundad men ge underlag för kontrollåtgärder.

6 Tullverkets brottsbekämpande verksamhet

6.1 Inledning

Tullverket ansvarar för att förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor. Tullverket ska delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten. Till myndighetens uppgifter hör vidare att bedriva viss utrednings- och åklagarverksamhet i fråga om brott mot bestämmelser om in- och utförsel av varor.

Tullverkets brottsbekämpande verksamhet regleras i ett flertal författningar. Den huvudsakliga regleringen finns i smugglingslagen och lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Tullverket har rätt att i vissa situationer använda våld, vilket regleras i bl.a. polislagen. Myndighetens befogenheter enligt dessa författningar syftar i huvudsak till att förhindra, utreda och lagföra brott.

I rättegångsbalken regleras befogenheter och skyldigheter för bl.a. Polismyndigheten och polismän samt åklagare. Tullverket och tulltjänstemän har inom sin brottsbekämpande verksamhet i huvudsak motsvarande befogenheter som Polismyndigheten och polismän har, genom de hänvisningar som görs dels i smugglingslagen till rättegångsbalken, dels i annan lagstiftning till smugglingslagen.

6.2 Allmänt om den brottsbekämpande verksamheten

Tullverkets brottsbekämpande verksamhet består bl.a. i att – vid brott som rör införsel eller utförsel av varor – inleda förundersökning, använda straffprocessuella tvångsmedel som t.ex. gripande, beslag och husrannsakan och i vissa fall väcka åtal eller utfärda strafförelägganden. Ledningen av förundersökningar som inte är av enkelt slag överlämnas till allmän åklagare. Verksamheten består också i att ge biträde till sådana åklagare och i vissa fall till Kustbevakningen och Polismyndigheten.

Tullverket bedriver brottsbekämpande verksamhet både beträffande brott som upptäcks vid gränsen och brott som upptäcks inne i landet, t.ex. vid kontroller som görs med stöd av LPK. En brottsmisstanke uppstår normalt genom att det vid en kontroll kommer fram omständigheter som ger anledning att anta att ett konkret brott har begåtts. En kontroll är många gånger ett resultat av underrättelseverksamhet men kan också ha sin grund i iakttagelser som tulltjänstemän gör när varor eller resande passerar den svenska gränsen.

Tjänstemän vid Tullverkets kontrollavdelning övervakar och kontrollerar trafiken till och från Sverige och ingriper mot smugglingsbrott och andra brott som ryms inom myndighetens uppdrag. Inom avdelningen utförs vidare kontroller enligt LPK och planerade operativa insatser, som inte sällan leder till misstanke om brott.

Förundersökningar om brott av enkel beskaffenhet utreds inom avdelningen, under ledning av någon av Tullverkets undersökningsledare. Även förundersökningar som leds av en allmän åklagare utreds inom avdelningen, exempelvis förundersökningar som rör grova brott, förundersökningar med frihetsberövade personer och förundersökningar där det förekommer särskilda insatser. Tulltjänstemännen verkställer husrannsakan, hämtning till förhör och andra tvångsmedel samt genomför kontrollerade leveranser och andra typer av operativa insatser. Spaningsverksamhet bedrivs vid misstanke om konkreta brott. Myndigheten hanterar även hemliga tvångsmedel och har tillgång till laboratorium som kan analysera bl.a. narkotika, hälsofarliga varor och läkemedel.

Olika former av samverkan har stor betydelse vid brottsbekämpningen. Det handlar bl.a. om samverkan i underrättelseverksamhet och i operativa insatser. Sådan samverkan pågår exempelvis inom ramen för det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet.

Tullverkets brottsförebyggande arbete består också i bl.a. kommunikationsarbete och kamerabevakning. Det finns fast kamerabevakning vid flera gränsövergångar och de fasta kamerorna läser av fordonens registreringsnummer som jämförs med information i Tullverkets underrättelseregister.

6.3 Övergripande om regleringen

6.3.1 Smugglingslagen

Smugglingslagen innehåller straffbestämmelser för gärningar som rör otillåten införsel eller utförsel från landet av varor. Straffbestämmelserna avser smugglingsbrott (3–7 §§), tullbrott m.m. (8–11 §§) och olovlig befattning med smuggelgods (12 och 13 §§). Lagen är en s.k. blankettstrafflag vilket innebär att den straffsanktionerar en rad bestämmelser i andra författningar om in- och utförsel av varor. Den är enligt vad som anges i 1 § första stycket subsidiär i förhållande till annan lagstiftning.

Lagen reglerar också en rad befogenheter för Tullverket och tulltjänstemän som är centrala i myndighetens brottsbekämpande verksamhet. Befogenheterna gäller inte bara för de brott som straffbeläggs i smugglingslagen utan även för åtskilliga andra brott, antingen genom att

det i smugglingslagen föreskrivs att befogenheterna i fråga ska tillämpas eller genom att det i andra författningar hänvisas till befogenhetsreglerna i smugglingslagen generellt eller i vissa delar.

I 1 § andra stycket smugglingslagen anges att lagen innehåller särskilda bestämmelser om befogenheter för att förhindra, utreda och beivra brott. Befogenheterna avser brott enligt smugglingslagen och brott enligt annan i paragrafen angiven lagstiftning som rör införsel till eller utförsel från landet av varor, bl.a. inregränslagen, LPK och tullagen. Dessutom avser befogenheterna lagstiftning som inte gäller införsel eller utförsel utan som reglerar straff för bl.a. innehav av vissa varor. Det är fråga om vissa brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64), vapenlagen (1996:67) och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Sådana varor som de lagarna avser, t.ex. narkotika och vapen, påträffas ofta av tulltjänstemän i kontrollverksamheten eller i den brottsbekämpande verksamheten men kan inte alltid kopplas till ett smugglingsbrott.

Smugglingslagen reglerar även vilka befogenheter kustbevakningstjänstemän och polismän har när de ingriper mot brott mot smugglingslagen och andra brott som avses i 1 § den lagen. Regleringen ger kustbevakningstjänstemän i stort sett samma befogenheter som tulltjänstemän när de ingriper mot brott mot smugglingslagen och andra brott som avses i 1 § den lagen. För polismän ger regleringen marginellt utökade befogenheter i jämförelse med befogenheterna enligt rätttegångsbalken.

Om en förundersökning leds av Tullverket får myndigheten enligt 19 § tredje stycket smugglingslagen anlita biträde av Kustbevakningen eller en kustbevakningstjänsteman. Det aktualiseras framför allt i fall där det första ingripandet har gjorts av en kustbevakningstjänsteman eller när de särskilda kunskaper eller resurser som Kustbevakningen förfogar över behövs.

6.3.2 Lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

Lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott innehåller bestämmelser om befogenheter för myndigheterna och dess tjänstemän att vidta åtgärder för att förhindra, upptäcka och utreda rattfylleri och grovt rattfylleri. Tullverket har bl.a. rätt att inleda förundersökning vid sådana brott. I flera avseenden har en tulltjänsteman motsvarande befogenheter som enligt smugglingslagen. I vissa avseenden är befogenheterna mindre långtgående. En tulltjänsteman får t.ex. inte med stöd av lagen kroppsvisitera en person i identifieringssyfte, vilket är möjligt enligt 27 § fjärde stycket smugglingslagen.

I andra avseenden innehåller den nu aktuella lagen befogenheter som är mer långtgående än vad som föreskrivs i smugglingslagen. Enligt 9 § har en tulltjänsteman samma rätt som en polisman enligt 24 a § polislagen att tillfälligt omhänderta fordonsnycklar, annat som behövs för färdens eller fordonet. Tjänstemannen får även göra kroppsvisitation och genomsöka fordonet. Hänvisningen till 24 a § polislagen innebär att befogenheterna får användas om det av särskilda skäl finns risk för att rattfylleri eller grovt rattfylleri kommer att begås. Syftet med åtgärden ska vara att förhindra brottet. Ett fordon får omhändertas bara om det krävs, vilket innebär att

det bara i undantagsfall kan bli aktuellt (prop. 2003/04:159 s. 21). Kroppsvisitation och genomsökande av fordonet aktualiseras om det är nödvändigt för att söka efter egendom som avses i paragrafen, främst fordonsnycklar. Omhändertagandet ska enligt 10 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott skyndsamt anmälas till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå. Protokoll ska föras över omhändertagandet.

I fråga om rätt för en tulltjänsteman att vid en trafiknykterhetskontroll använda våld och göra kroppsvisitation av säkerhetsskäl hänvisas i 13 § andra stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott till 29 § första och andra styckena polislagen, som i sin tur hänvisar till vissa bestämmelser i 19 § samma lag.

I 12 § finns en upplysning om att Tullverket enligt 7 kap. 4 § körkortslagen (1998:488) har rätt att besluta om omhändertagande av körkort.

6.3.3 Lagen om alkoholutandningsprov

I lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov finns bestämmelser om rätt för bl.a. tulltjänstemän att ta alkoholutandningsprov och stoppa fordon för sådan provtagning. Enligt 1 § tredje stycket har en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att enligt 22 § polislagen stoppa ett fordon eller ett annat transportmedel när ett alkoholutandningsprov ska tas. Enligt 1 § första stycket får ett sådant prov tas på den som skäligen kan misstänkas för bl.a. rattfylleri eller annat brott, på vilket fängelse kan följa. Lagen innehåller också bestämmelser om blodprovstagning. Befogenheterna är direkt kopplade till att Tullverket genom lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott har fått i uppdrag att i samband med sina ordinarie uppgifter även bekämpa rattfylleribrott.

6.3.4 Lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken

I lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken regleras rätten för en tulltjänsteman att genomföra ögonundersökning och stoppa fordon för sådan undersökning. Lagen innehåller också bestämmelser om blodprovstagning. Även dessa befogenheter är direkt kopplade till att Tullverket genom lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott har fått i uppdrag att i samband med sina ordinarie uppgifter även bekämpa rattfylleribrott.

En ögonundersökning får enligt 4 § första stycket 2 genomföras av en tulltjänsteman. Användningsområdet är begränsat till att enbart gälla vid misstanke om rattfylleribrott. En tulltjänsteman som ska genomföra en ögonundersökning har samma rätt som en polisman enligt 22 § polislagen att stoppa fordon. Det innebär att ett fordon får stoppas under de förutsättningar som anges i den paragrafen, bl.a. om det finns anledning att anta att någon som färdas i fordonet har gjort sig skyldig till brott eller om det behövs för att kontrollera en förare enligt vad som är särskilt

föreskrivet. I 29 § polislagen regleras rätten för en tulltjänsteman att använda våld i samband med att ett fordon stoppas.

I betänkandet Kontroller på väg (SOU 2021:31) föreslås att lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken ska upphävas och ersättas med ny lag som reglerar förutsättningarna för sällning för narkotika i trafiken genom salivprov och ögonundersökning. Betänkandet, som har remitterats, bereds i Regeringskansliet.

6.3.5 Lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter

Lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter innehåller även straffbestämmelser och bestämmelser som aktualiseras i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet.

I 1 § andra stycket smugglingslagen föreskrivs att vissa befogenheter enligt den lagen gäller för att förhindra, utreda och beivra brott enligt de författningar som nämns i 1 § tredje stycket, om brottet rör införsel till eller utförsel från landet av varor. Det som avses är befogenheterna i 19–22, 25 a–27 och 32 §§ smugglingslagen. LPK är en av de författningar som nämns i 1 § tredje stycket smugglingslagen. Samtidigt finns det en bestämmelse i 5 kap. 5 § LPK som anger vilka befogenheter som gäller. Där anges att, utöver det som följer av 1 § andra och tredje styckena smugglingslagen, vissa bestämmelser i den lagen ska tillämpas vid brott enligt 1–1 c §§ LPK, nämligen bestämmelserna

1. om förverkande i 16–18 §§,
2. om förundersökning och tvångsmedel i 19–26 §§, 27 § första och tredje styckena, såvitt avser kroppsvisitation, och 29 och 30 §§, och
3. om talan i 32 och 33 §§.

Att befogenheter föreskrivs i både smugglingslagen och LPK beror på att 1 § andra stycket smugglingslagen bara blir tillämplig om brottet rör införsel eller utförsel av varor. Bestämmelsen i 1 § smugglingslagen ska enligt förarbetena till LPK tillämpas om ett brott enligt lagen har ett orsaksmässigt samband med en in- eller utförsel. I förarbetena anges att ett sådant samband finns vid brott enligt 5 kap. 1 § första stycket 2 eller 3 LPK, som straffbelägger uppsåtlig in- och utförsel av punktskattepliktiga varor i strid med 1 kap. 6 § LPK. Regleringen i 5 kap. 5 § LPK tar sikte på de brott enligt lagen som inte har ett sådant orsaksmässigt samband med en in- eller utförsel. Bestämmelsen i 5 kap. 1 § första stycket 1 LPK, som straffbelägger förflyttning av punktskattepliktiga varor inom Sverige, pekas i förarbetena ut som ett tveksamt fall där det mycket väl kan finnas ett orsaksmässigt samband med en in- eller utförsel men där befogenheterna i andra fall följer av 5 kap. 5 § LPK (prop. 2002/03:10 s. 114).

Som framgår ska alltså olika bestämmelser i smugglingslagen tillämpas beroende på om det misstänkta brottet enligt LPK har ett orsaksmässigt samband med en in- eller utförsel eller inte.

Hänvisningen i 5 kap. 5 § LPK till 16–18 §§ smugglinglagen innebär enligt förarbetena att varor som varit föremål för brott enligt LPK kan förverkas. Detsamma gäller egendom som använts som hjälpmedel vid brott (prop. 2002/03:10 s. 114).

7 Principer som gäller vid tvångsingripanden

7.1 Principerna grundar sig i fri- och rättigheter

Tullverket och tulltjänstemän har enligt bl.a. smugglinglagen rätt att använda tvångsmedel i den brottsbekämpande verksamheten. Straffprocessuella tvångsmedel innebär en avvägning mellan samhällets krav på effektiv brottsbekämpning och enskildas krav på integritet och rätts-säkerhet. För att skapa en balans mellan olika motstående intressen gäller ett antal allmänna principer. Grunden för dessa principer är några av de fri- och rättigheter som slås fast i 2 kap. regeringsformen och i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Administrativa tvångsmedel används av myndigheter i syfte att t.ex. utföra kontroll eller utöva tillsyn eller för att upprätthålla allmän ordning. De avser olika former av tvångsingripanden som inte föranleds av en brottsutredning. Det rättsliga stödet för sådana tvångsingripanden finns i lagstiftningen på ett flertal områden. Tullagen innehåller ett antal bestämmelser som innebär befogenheter för Tullverket och tulltjänstemän att göra tvångsingripanden i kontrollverksamheten, exempelvis ges tulltjänstemän en rätt att undersöka och öppna postförsändelser i 4 kap. 19 §. De allmänna principer som gäller för straffprocessuella tvångsmedel bör även gälla för administrativa tvångsmedel (se SOU 2008:55 s. 222). Vidare gäller de allmänna bestämmelserna om legalitet, objektivitet och proportionalitet i förvaltningslagen (2017:900) om det inte finns några specialbestämmelser på området.

I 4 kap. 1 § tullagen finns en allmän proportionalitetsprincip vid beslut om en kontrollåtgärd enligt tullagstiftningen. En sådan åtgärd får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde. Enligt förarbetena utgör bestämmelsen ramen för all kontrollverksamhet som bedrivs med stöd av tullagen. Bestämmelsen innebär att en kontrollåtgärd inte får vara mer omfattande eller pågå längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med åtgärden (prop. 1999/2000:126 s. 149 och prop. 2015/16:79 s. 185).

7.2 Regeringsformen

I 1 kap. 9 § regeringsformen slås fast att domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen och iakttä saktighet och

opartiskhet (objektivitetsprincipen). I 1 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen anges att den offentliga makten utövas under lagarna (legalitetsprincipen). I 2 kap. regeringsformen anges grundläggande fri- och rättigheter och om och i så fall i vilken utsträckning de får inskränkas. När det gäller tvångsmedel är bestämmelserna i 2 kap. 5, 6 och 8 §§ regeringsformen av särskilt intresse. Enligt 2 kap. 5 § är var och en skyddad mot kroppsstraff. Ingen får heller utsättas för tortyr eller för medicinsk påverkan i syfte att framtvinga eller hindra yttranden. Vidare är var och en enligt 2 kap. 6 § gentemot det allmänna skyddad mot påtvingade kroppsliga ingrepp, mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande. Dessutom är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Enligt 2 kap. 8 § är var och en gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövanden. Den som är svensk medborgare är även i övrigt tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna det. De rättigheter som slås fast i 2 kap. 6 och 8 §§ regeringsformen får enligt 2 kap. 20 § begränsas genom lag. Begränsningar får endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Begränsningen får inte heller sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar.

Den brottslighet som Tullverket har att motverka är i många fall mycket allvarlig brottslighet i form av t.ex. narkotika- och vapensmuggling och smuggling av explosiva varor, som det finns ett starkt samhällsintresse att förhindra och beivra. Begränsningarna som föreslås i denna lagrådsremiss görs i syfte för att bekämpa denna typ av brott. Begränsningarna sker även med hänsyn till att Tullverket ska kunna övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs. Det är fråga om ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.

Regelverket innebär alltså att de grundläggande fri- och rättigheterna gäller i alla situationer där det inte i lag har föreskrivits undantag från dem. Skyddet mot kroppsstraff och tortyr enligt 2 kap. 5 § regeringsformen är absolut och kan inte inskränkas utan grundlagsändring. Skyddet enligt 2 kap. 5 § är absolut även för andra än svenska medborgare.

7.3 Europakonventionen

Europakonventionen gäller sedan den 1 januari 1995 som svensk lag genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Enligt 2 kap. 19 § regeringsformen gäller därutöver att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen. Konventionen ålägger staterna att garantera de fri- och rättigheter som anges i konventionen.

Artiklarna 3, 5 och 8 har särskild betydelse för tvångsingripanden. Enligt artikel 3 får ingen utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Rättigheten gäller utan undantag. Artikel 5 föreskriver att var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet. Ingen får berövas friheten förutom i de undantagssituationer som anges i artikeln och i den ordning som lagen föreskriver. Ett sådant undantag är när någon är lagligen berövad friheten efter fällande dom av en behörig domstol (punkt 1 a) eller när någon är lagligen berövad friheten för att ställas inför en behörig rättslig myndighet såsom skäligen misstänkt för att ha begått ett brott (punkt 1 c). Enligt artikel 8 har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rättigheten får inskränkas, dock endast om det sker med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välbefinnande, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

Rätten till domstolsprövning och en rättssäker process regleras i artikel 6. Den som anklagas för brott ska betraktas som oskyldig till dess att skulden har blivit lagligen fastställd. Han eller hon har rätt till ett antal minimirättigheter, bl.a. rätten att utan dröjsmål underrättas om brottsmisstanken på ett språk som han eller hon förstår.

I artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen, slås fast att varje fysisk eller juridisk person har rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och med stöd av lag. Artikeln har betydelse för tillämpningen av tvångsåtgärder som riktar sig mot egendom.

7.4 Barnkonventionen

Barnkonventionen gäller sedan den 1 januari 2020 som svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Med barn avses varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare (artikel 1). En grundläggande princip är att det som bedöms vara barnets bästa i första hand ska beaktas vid alla beslut som rör barnet (artikel 3).

Konventionen innehåller ett antal bestämmelser som har betydelse för tvångsingripanden. I artikel 16 anges bl.a. att barn inte får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens. I artikel 37 anges bl.a. att inget barn olagligt eller godtyckligt får berövas sin frihet. Gripande, anhållande, häktning, fängslande eller annat frihetsberövande ska ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Barn som frihetsberövats ska behandlas human och med respekt för människans inneboende värdighet och på ett sätt som beaktar behoven hos personer i dess ålder. Barnet har rätt att snarast få juridiskt biträde och annat lämpligt stöd, rätt att få lagligheten i sitt frihetsberövande prövad och rätt till ett snabbt beslut i saken. Artikel 40 behandlar ett barns rätt till en värdig och barnanpassad straffrättslig process och kriminalvård. Barnet ska vara garanterat att snarast och direkt underrättas om anklagelserna mot sig och,

om lämpligt, genom sina föräldrar eller vårdnadshavare. Barnet har vidare bl.a. rätt till juridiskt biträde eller annan lämplig hjälp vid förberedelse och framläggande av sitt försvar, rätt att utan kostnad få hjälp av tolk och rätt att få sitt privatliv till fullo respekterat under förfarandet.

7.5 Närmare om principer för tvångsingripanden vid brottsbekämpning

7.5.1 Legalitetsprincipen

Legalitetsprincipen innebär att en myndighet inte får ingripa i en enskild persons rättssfär utan uttryckligt stöd i lag. Bestämmelserna ska tolkas enligt ordalydelsen vilket innebär att analog tolkning och tillämpning till nackdel för enskilda inte tillåten. Högsta domstolen har uttalat att det i fråga om bestämmelser om undantag från en grundlagsskyddad rättighet finns särskild anledning att vara restriktiv vid tolkningen av bestämmelsen (se bl.a. NJA 1996 s. 577).

7.5.2 Ändamålsprincipen

Ändamålsprincipen innebär att ett tvångsmedel endast får användas för det ändamål som anges i lagstiftningen. Principen återspeglas i lagstiftningen genom att det för varje enskilt tvångsmedel anges för vilket eller vilka ändamål de får användas. Innan ett tvångsmedel beslutas för ett visst ändamål ska beslutsfattaren alltid pröva om ändamålet ligger inom tvångsmedlets tillämpningsområde. Om så inte är fallet får tvångsmedlet inte användas. Ändamålsprincipen innefattar att beslutsfattaren vid misstanke om ett visst brott inte får tillgripa tvångsmedel på grund av ett allmänt antagande om att den misstänkte också gjort sig skyldig till annan brottslighet. Det är alltså inte tillåtet att besluta om tvångsmedel eller verkställa tvångsmedel i syfte att få fram överskottsinformation (se JO 1988/89 s. 47).

7.5.3 Behovsprincipen

Behovsprincipen innebär att tvångsmedel bara får användas om det finns ett påtagligt behov av tvångsmedlet och det avsedda resultatet inte kan uppnås med andra, mindre ingripande medel (prop. 1988/89:124 s. 26). Principen innebär också att ett tvångsmedel ska upphöra så snart syftet har uppnåtts eller när det av andra skäl inte längre finns behov av det. Principen innebär vidare att ett beslut om tvångsmedel inte får ges större omfattning än vad som är sakligt motiverat.

7.5.4 Proportionalitetsprincipen

Proportionalitetsprincipen sammanfaller delvis med behovsprincipen och innebär att en tvångsåtgärd i fråga om art, styrka, räckvidd och varaktighet ska stå i rimlig proportion till det önskade målet med åtgärden (prop.

1988/89:124 s. 26–29). Skålen som talar för att ett tvångsmedel ska användas ska vägas mot det intrång eller men som åtgärden innebär. Principen har uttryckligt stöd i 24–28 kap. rättegångsbalken och anses också gälla för de tvångsingripanden som regleras i 23 kap. rättegångsbalken.

7.5.5 Andra allmänna principer

Objektivitetsprincipen

Objektivitetsprincipen, som slås fast i 1 kap. 9 § regeringsformen, innebär att saklighet och opartiskhet ska beaktas vid all offentlig verksamhet. Principen har preciserats i 23 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken när det gäller hur en förundersökning ska bedrivas. Den paragrafen föreskriver också att hänsynsprincipen och skyndsamhetsprincipen gäller vid förundersökning.

Allmänna principer för polisingripanden

Allmänna principer för polisingripanden regleras i polislagen. Enligt 8 § första stycket polislagen ska en polisman som har att verkställa en tjänsteuppgift, under iakttagande av vad som är föreskrivet i lag eller annan författning, ingripa på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Om tvång måste användas ska det endast ske i den form och den utsträckning som behövs för att det avsedda resultatet ska uppnås. Av andra stycket framgår att ett ingripande som begränsar någon av de grundläggande fri- och rättigheterna i 2 kap. regeringsformen inte får grundas enbart på bestämmelserna i första stycket. Det måste alltså finnas ett uttryckligt lagstöd för det ingripande som är aktuellt. Bestämmelsen har betydelse när Polismyndigheten verkställer tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken. En liknande bestämmelse, som gäller för kustbevakningstjänstemän i deras brottsbekämpande och ordningshållande verksamhet, finns i 2 kap. 1 § kustbevakningslagen.

7.6 Legalitet, objektivitet och proportionalitet enligt förvaltningslagen

Flera av de grundläggande principer som nyss redovisats kommer även till uttryck i förvaltningslagen. Enligt 1 § första stycket förvaltningslagen gäller lagen för handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheter. Enligt andra stycket gäller bestämmelserna om grunderna för god förvaltning inte enbart vid myndigheters handläggning av ärenden utan även i annan förvaltningsverksamhet, den s.k. faktiska verksamheten. Av 4 § förvaltningslagen framgår att om det finns avvikande bestämmelser i annan lag eller förordning har dessa företräde.

Enligt 5 § första stycket förvaltningslagen får en myndighet endast vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen (legalitetsprincipen). I sin verksamhet ska myndigheten enligt andra stycket vara saklig och opartisk (objektivitetsprincipen). Myndigheten får enligt tredje stycket ingripa i ett

enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot (proportionalitetsprincipen).

Enligt 3 § förvaltningslagen gäller ett stort antal bestämmelser i lagen inte för brottsbekämpande verksamhet hos bl.a. Tullverket. Bestämmelserna om grunderna för god förvaltning i bl.a. 5 § förvaltningslagen tillämpas dock även i sådan verksamhet. Det innebär att förvaltningslagens bestämmelser om legalitet, objektivitet och proportionalitet gäller för administrativa beslut och åtgärder som Tullverket meddelar och verkställer, om det inte finns en specialbestämmelse som avviker från förvaltningslagen.

8 En ny sammanhållen reglering

8.1 Behovet av en ny reglering

Regeringens bedömning: Dagens befogenhetsreglering gör det svårt för Tullverket och tulltjänstemännen att utöva sin verksamhet på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Tullverket och dess personal ska behärska en mycket omfattande och komplicerad lagstiftning. En stor del av arbetet består av att tillämpa EU-rättslig lagstiftning med de särskilda utmaningar som det innebär.

Tullverket och tulltjänstemän har i både kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten långtgående befogenheter mot enskilda. Samtidigt är lagstiftningen bitvis svårtolkad och inte alltid enhetlig. I vissa avseenden är regleringen inkonsekvent eller otydlig.

Det är viktigt att lagstiftningen om befogenheter mot enskilda är tydlig, konsekvent och lätt att tillämpa. En svårtolkad, splittrad och otydlig lagstiftning medför risk att enskilda drabbas av felaktiga beslut eller åtgärder, utan att det har varit avsikten.

Brister i lagstiftningen medför också osäkerhet hos de som ska tillämpa regleringen, vilket i sin tur leder till en mindre effektiv kontrollverksamhet och brottsbekämpning. Det finns risk för att staten går miste om tull- och skatteintäkter och att förfaranden som borde beivras förblir obeivrade.

Sammantaget medför de bristfälligheter som finns i dagens lagstiftning att det är svårt för Tullverket och tulltjänstemännen att utöva sin verksamhet på ett effektivt och rättssäkert sätt. Regleringen bör därför göras om i syfte att skapa en mer konsekvent, enhetlig och lättillämpad lagstiftning.

8.2 En helt ny och sammanhållen reglering

8.2.1 En ny lag införs

Regeringens förslag: En ny lag, som reglerar Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter, ska införas. Bestämmelser som reglerar befogenheter inom kontrollverksamheten och brottsbekämpningen flyttas till den nya lagen, utom i de fall där det finns starka skäl för att behålla den nuvarande regleringen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna däribland *Integritetsskyddsmyndigheten, Kammarrätten i Jönköping, Kustbevakningen, Polismyndigheten, Sveriges Advokatsamfundet, Säkerhetspolisen och Åklagarmyndigheten* tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Vissa remissinstanser framför synpunkter om att Tullverket och tulltjänstemän bör få befogenheter som inte omfattas av utredningens förslag. *Tullverket* välkomnar att myndighetens befogenheter, förutom i ett fåtal fall där det anses motiverat, samlas i en lag. Det är även positivt att den nya lagen tydligt delar upp befogenheter inom kontroll respektive brottsbekämpande verksamhet. *Justitiekanslern* välkomnar den gedigna översyn av Tullverkets rättsliga befogenheter som utredningen gjort och det förslag till samlad, enhetlig och tydlig reglering som lagts fram. Justitiekanslern anser att det saknas anledning att betvivla att den föreslagna regleringen generellt skulle bli mer lättillämpad och förutsebar än dagens, vilket inte minst vore till gagn för rättssäkerheten. *Riksdagens ombudsmän (JO)* bedömer att utredningens förslag bidrar till en mer enhetlig och överskådlig reglering vilket främjar rättssäkerheten för enskilda och JO välkomnar därför utredningens förslag till tullbefogenhetslag. *Sveriges Åkeriföretag* välkomnar att det skapas en mer överskådlig, ändamålsenlig och enhetlig reglering av Tullverkets rättsliga befogenheter. *Tull-Kust* uppger att en uppdatering av befogenheterna för Tullverket är välkommen och bedöms nödvändig för att myndigheten ska kunna maximera sin samhällsnytta. Tull-Kust anser vidare att betänkandet renodlar, uppdaterar och tydliggör ett antal regleringar.

Skälen för regeringens förslag

Polismyndigheten och Kustbevakningen har sina befogenheter samlade

Både Polismyndigheten och Kustbevakningen, som till vissa delar har samma uppgifter och samma befogenheter som Tullverket, har en lagstiftning där de viktigaste frågorna som rör myndigheternas respektive befogenheter har samlats. Regleringen finns i rättegångsbalken och polislagen respektive kustbevakningslagen.

När polislagen infördes framhölls det att både individens rättsskydd och polisens effektivitet skulle gagnas av att polisens befogenheter skulle beskrivas närmare i lag (prop. 1983/84:111 s. 25). Som skäl för att införa en samlad reglering i kustbevakningslagen framhölls att Kustbevakningens och dess tjänstemäns uppgifter och befogenheter var utspridda i ett stort antal författningar, vilket innebar att regleringen var

svåröverskådlig och riskerade att bli inkonsekvent. Dessutom uppkom ofta både gränsdragnings- och tolkningsproblem (prop. 2018/19:16 s. 52).

Ovanstående argument gör sig gällande även när det gäller att införa en samlad reglering för Tullverket och dess tjänstemän. Att samla bestämmelserna om Tullverket och tulltjänstemäns befogenheter i en lag bidrar till en enhetligare och tydligare reglering.

Smugglingslagen bör enbart reglera straffrättsliga frågor

De flesta av Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter i den brottsbekämpande verksamheten regleras i smugglingslagen. Lagen har med tiden fått karaktär av en befogenhetslag snarare än en straffrättslig lagstiftning. Endast en tredjedel av lagens paragrafer rör i dag straffrättsliga frågor.

Genom att smugglingslagen innehåller både befogenheter och straffprocessuella bestämmelser har olika lagstiftningstekniker för att göra dessa regler tillämpliga på annan lagstiftning där Tullverket och tulltjänstemän har till uppgift att ingripa mot brott använts. Det har gjorts på en rad olika sätt. I vissa fall har regleringen lagts in i smugglingslagen, vilket i § andra, tredje och fjärde styckena är exempel på. Där görs smugglingslagens bestämmelser om förundersökning, tvångsmedel och åtalsrätt helt eller delvis tillämpliga på andra lagstiftningar. I andra fall görs i en annan författning en generell hänvisning till smugglingslagens bestämmelser om förundersökning och tvångsmedel. Då kommer automatiskt nya befogenheter som tillkommer i smugglingslagen, exempelvis rätten att ta egendom i förvar eller göra genomsökning på distans, att bli tillämpliga. I de fall där det i annan lagstiftning hänvisas till vissa uppräknade paragrafer i smugglingslagen har däremot nya befogenheter som lagts till i smugglingslagen inte blivit tillämpliga. Det innebär t.ex. att möjligheten att använda fängsel, om det behövs, gäller i huvuddelen av Tullverkets brottsbekämpande verksamhet men inte när en tulltjänsteman ingriper vid brott mot vissa författningar.

8.2.2 Hur den nya regleringen bör utformas

Kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten ska hållas isär

I en del av den lagstiftning som gäller för Tullverket förekommer en viss sammanblandning mellan kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten. I t.ex. 4 kap. 16 § tullagen och 7 § inregränslagen hänvisas det till smugglingslagens bestämmelser om kroppsvisitation, utan att det tydligt framgår om åtgärden hänför sig till kontroll på administrativ grund. Ett annat exempel är 4 kap. 6 § tullagen. Där föreskrivs att Tullverket får begära att transportföretag lämnar uppgifter om bl.a. ankommande och avgående transporter, men endast om uppgifterna kan antas ha betydelse för myndighetens brottsbekämpande verksamhet. På motsvarande sätt är vissa av bestämmelserna om postspär (se 4 kap. 22 och 23 §§ tullagen) tydligt inriktade på brottsbekämpning.

Normalt sett tillåts betydligt mer långtgående integritetsintrång vid brottsbekämpning än i kontrollverksamheten. För att inte fel befogenheter av misstag ska komma att användas är det viktigt att lagstiftningen är

tydlig. Regeringen anser att vid den omarbeting som nu sker av Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter bör en tydligare uppdelning göras mellan de befogenheter som hör till brottsbekämpningen och de som hör till kontrollverksamheten.

Vissa befogenheter måste regleras särskilt

En stor del av den lagstiftning som Tullverket har till uppgift att tillämpa är EU-rättslig. I den utsträckning det är fråga om EU-lagstiftning som är direkt tillämplig finns det begränsat utrymme för kompletterande svensk lagstiftning. Det innebär att det fortfarande kommer att finnas betydande skillnader mellan vilka befogenheter som Tullverket och dess tjänstemän har vid EU:s inre respektive yttre gräns. Det finns därför inte förutsättningar att skapa en ny lagstiftning som samlar alla befogenheter på ett ställe.

Det kan även finnas andra skäl till att viss särslagstiftning bör behållas. I det avseendet skiljer sig inte Tullverket från Polismyndigheten. Framför allt i den delen av Polismyndighetens verksamhet som ligger utanför brottsbekämpningen, t.ex. tillståndsverksamheten, ska myndigheten fortfarande tillämpa en rad olika lagstiftningar. Det är på motsvarande sätt oundvikligt att också Tullverket och tulltjänstemän även i fortsättningen kommer att ha flera lagstiftningar att förhålla sig till.

Utgångspunkten för den nya lagstiftningen bör vara att så långt möjligt samla befogenheterna på ett ställe, men att i de fall där det är mer rimligt att behålla den nuvarande särslagstiftningen i stället vid behov anpassa den till den nya lagstiftningen.

Lagen bör kompletteras av en ny förordning

Det finns behov av att kunna komplettera vissa bestämmelser i den nya lagen med bestämmelser som inte behöver finnas i lag. Den nya lagen bör därför kompletteras med en ny förordning.

Oklarheter bör redas ut

Den nuvarande lagstiftningen ger upphov till frågor när det gäller räckvidden av vissa bestämmelser. Som exempel kan nämnas att det i 4 kap. 1 § tullagen föreskrivs att ett beslut om en kontrollåtgärd ”enligt tullagstiftningen” får fattas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde. Bestämmelsen verkar vara avsedd att träffa betydligt bredare än tullagens tillämpningsområde men det är oklart hur långt den sträcker sig. Enligt 1 kap. 3 § tullagen avses med tullagstiftning dels EU:s tullagstiftning enligt artikel 5.2 i tullkodexen, dels svenska tullförfattningar. Det kan även ifrågasättas hur 4 kap. 1 § tullagen förhåller sig till 1 kap. 5 § LPK, som föreskriver att ett beslut om åtgärd enligt den lagen får fattas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde. Skenbart förefaller det vara en dubbelreglering. Även förvaltningslagen innehåller en proportionalitetsregel, som dock inte gäller om det i annan författning finns avvikande bestämmelser. Den är däremot tillämplig om en kontrollförfattning varken innehåller en särskild

proportionalitetsregel eller hänvisar till tullagens proportionalitetsregel. Den nya regleringen bör så långt möjligt reda ut sådana oklarheter.

Tullverket eller tulltjänsteman?

En annan fråga är om det i vissa fall där det i lagstiftningen anges att Tullverket har en viss befogenhet i stället borde anges att en tulltjänsteman har den befogenheten. Om Tullverket ska besluta innebär det att myndigheten genom delegation kan lämna uppgiften vidare till en tulltjänsteman, men om någon sådan delegationsordning inte finns är det formellt myndighetsledningen som ska besluta i frågan. Det kan i vissa fall framstå som omotiverat och opraktiskt. Reglerna bör anpassas så att besluten alltid hamnar på rätt nivå i Tullverkets organisation.

Vissa befogenheter har blivit inaktuella

Tullverket och dess tjänstemän har en rad befogenheter som har sitt ursprung i att myndigheten tidigare ansvarade för vissa uppgifter som i dag ligger på Kustbevakningen. I den utsträckning som vissa befogenheter har blivit inaktuella på grund av att Tullverket har andra arbetsuppgifter i dag än när en författning tillkom och myndigheten inte längre har behov av befogenheterna bör det övervägas om de ska tas bort.

En mer rättssäker reglering av befogenheterna behövs i vissa fall

Den nya lagen kommer ta sikte på befogenheter mot enskilda, särskilt tvångsbefogenheter. Genom nyligen genomförda ändringar i smugglingslagen, t.ex. reglering av i vilka situationer en tulltjänsteman får använda fängsel, har regleringen stegvis moderniserats. Vissa bestämmelser gäller emellertid inte i all verksamhet, eftersom det beror på hur andra författningar hänvisar till smugglingslagen om den gäller i sin helhet eller bara i vissa delar.

Smugglingslagens regelsystem utgår från att befogenheterna mot enskilda framför allt ska tillämpas vid en gränspassage. Om bestämmelserna ska tillämpas på brott av helt annat slag och i andra situationer än när någon passerar gränsen – vilket är fallet genom att olika författningar hänvisar till smugglingslagen – kan resultatet bli mindre förmånligt för den enskilde.

Regeringen anser att det är viktigt att den enskildes skydd mot integritetsintrång uppmärksammas i samband med att Tullverkets generella befogenheter ses över och sådana frågor kommer därför också att belysas i lagrådsremissen.

Vissa remissinstanser, bl.a. *Läkemedelsverket*, *Naturvårdsverket* och *Sveriges Åkeriföretag*, framför synpunkter om att Tullverket och tulltjänstemän bör få befogenheter som inte har någon koppling till utredningens förslag. Regeringen konstaterar att det saknas beredningsunderlag för dessa förslag och kommer därför inte kommentera dessa förslag närmare i denna lagrådsremiss.

8.2.3 Lagens allmänna innehåll

Regeringens förslag: Lagen ska delas in i kapitel. Det inledande kapitlet ska innehålla bestämmelser om lagens innehåll och vilka EU-förordningar som den kompletterar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den nya lagen kommer att bli omfattande och den bör därför delas in i kapitel. Lagen bör inledas med ett kapitel som innehåller allmänna bestämmelser. Där bör det finnas en bestämmelse som anger huvudinnehållet i lagen och en som anger innehållet i de olika kapitlen. Lagen bör framför allt reglera vilka uppgifter och vilka befogenheter som Tullverket och en tulltjänsteman har vid kontrollverksamhet och vid brottsbekämpning. Där bör också finnas bestämmelser om andra myndigheters skyldigheter att medverka i kontrollverksamheten och om Tullverkets och tulltjänstemäns skyldigheter att bistå andra myndigheter i brottsbekämpningen och att lämna annan hjälp i den verksamheten.

Det inledande kapitlet bör även innehålla en bestämmelse som anger vilka EU-förordningar som lagen kompletterar.

8.2.4 Rubriken på den nya lagen

Regeringens förslag: Den nya lagen ska ha rubriken tullbefogenhetslag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: När det införs en helt ny lag med den breda inriktning som föreslås kan det vara svårt att hitta en lämplig benämning som återspeglar innehållet och som varken är för vid eller ger intryck av att reglera mer än vad den faktiskt gör. Det som eftersträvas är en rubrik som återspeglar det huvudsakliga innehållet men som samtidigt är förhållandevis kort. Rubriken får givetvis inte heller vara missvisande. Vid en jämförelse med motsvarande reglering för Polismyndigheten och Kustbevakningen kan konstateras att de lagarna benämns polislag respektive kustbevakningslag. Det finns emellertid redan en lag som har rubriken tulllag. Regeringen anser att det skulle krävas alltför många ändringar i annan lagstiftning för att det ska vara rimligt att byta namn på den lagen. Tullagen kommer dessutom att, även med de ändringar som nu föreslås, ha ett innehåll som väl svarar mot rubriken.

Regeringen föreslår att rubriken till lagen ska vara det namn som det är sannolikt att lagen kommer att få i dagligt tal i tullverksamheten, nämligen tullbefogenhetslag. Namnet är kort och ger en rättvisande bild av lagens innehåll.

8.3 Begreppet tulltjänsteman

Regeringens bedömning: Det behövs ingen legaldefinition av begreppet tulltjänsteman.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* delar bedömningen att det inte behövs någon legaldefinition och uppger att myndigheten kommer ha möjlighet att reglera vilka tjänstemän som träffas av begreppet.

Skälen för regeringens bedömning: Begreppet tulltjänsteman används i dag i ett 30-tal olika författningar. Parallellt används begreppet ”tjänsteman vid Tullverket” i allt från smugglingslagen till polislagen och utlänningslagen. Båda begreppen avser samma personkategorier. I det avseendet liknar verksamheten vid Tullverket Kustbevakningens verksamhet (se prop. 2018/19:16 s. 52). Den skiljer sig samtidigt från vad som gäller för Polismyndigheten, där begreppet polisman definieras i 2 § polisförordningen (2014:1104).

När kustbevakningslagen tillkom ifrågasatte Lagrådet om det inte borde regleras i lag vem som avses med begreppet kustbevakningstjänsteman. Lagrådet jämförde med 4 § polislagen som föreskriver att en polisman är tjänsteman vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, om regeringen inte föreskriver något annat. I samma paragraf anges att regeringen bestämmer vad som avses med polisman. Lagrådet ifrågasatte också om uttrycken en kustbevakningstjänsteman och en tjänsteman vid Kustbevakningen innebar samma sak (prop. 2018/19:16 s. 292). Regeringen, som konstaterade att samma personalkategori avsågs med begreppen kustbevakningstjänsteman och tjänsteman vid Kustbevakningen, ansåg att det var tillräckligt att markera det genom en formulering i 1 kap. 1 § kustbevakningslagen.

Det har länge funnits en legaldefinition av vem som är polisman. Det hör samman med de långtgående befogenheter som en polisman har och som han eller hon också förväntas utnyttja oberoende av om han eller hon är i tjänst eller är ledig (se 16 § polisförordningen). Av legaldefinitionen framgår också att den som inte uppehåller sin befattning som polisman inte har en polismanns befogenheter.

I den nya lagen bör begreppet tulltjänsteman användas. Det finns enligt regeringens mening inget behov av att införa en legaldefinition av begreppet tulltjänsteman motsvarande den som finns för polisman. Regeringen återkommer till frågan om formuleringen tjänsteman vid Tullverket eller andra uttryck som används i lagstiftningen bör bytas ut i samband med att den nya lagen införs.

9 Generella bestämmelser om kontrollverksamhet och brottsbekämpning

9.1 Tullverkets uppdrag bör tydligt framgå

Regeringens förslag: Det ska finnas en generell bestämmelse i den nya lagen som anger Tullverkets huvuduppgifter i kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten. I Tullverkets uppgifter ingår att

1. kontrollera införsel och utförsel av varor över den svenska gränsen,
2. utföra annan kontroll som anges i lag eller annan författning,
3. förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel och utförsel av varor,
4. ingripa vid misstanke om brott som anges i den nya lagen, och
5. utreda och lagföra sådana brott.

I lagen ska även anges vad som gäller när Tullverket biträder en annan myndighet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* anser att bestämmelsen är tydligt formulerad och väl avvägd.

Skälen för regeringens förslag: Det är viktigt att myndigheter som har rätt att använda tvångsmedel och andra ingripande åtgärder mot enskilda har stöd för det i en tydlig och transparent reglering. Det har betydelse både för allmänhetens tilltro till verksamheten och för att tjänstemännen ska kunna utföra sina uppgifter på ett effektivt och ansvarsfullt sätt.

För att åstadkomma en tydligare reglering av Tullverkets roll i den kontrollerande och brottsbekämpande verksamheten bör det i den nya lagen finnas en bestämmelse som motsvarar 2 § polislagen och 3 kap. 1 § kustbevakningslagen, där respektive myndighets uppdrag beskrivs på ett övergripande sätt.

Tullverkets uppdrag framgår i dag av 2–5 §§ förordningen (2016:1332) med instruktion för Tullverket (instruktionen). Regeringen anser att kopplingen mellan de förhållandevis ingripande befogenheter som Tullverket har på olika områden och myndighetens uppgifter blir tydligare om det kommer till uttryck i den nya lagen (jfr prop. 2018/19:16 s. 74). Ett annat skäl till att en sådan lagreglering bör införas är att många av befogenheterna innebär ingrepp i grundlagsskyddade friheter och rättigheter. Eftersom dubbelreglering bör undvikas innebär det att vissa paragrafer i instruktionen bör upphävas. Vissa paragrafers lydelse bör även ändras.

Regeringen anser att bestämmelsen i den nya lagen bör utformas så att det tydligt framgår att Tullverket, utöver att kontrollera in- och utförsel av varor, också ska arbeta aktivt för att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet riktad mot sådan införsel och utförsel. Eftersom Tullverkets brottsbekämpande uppdrag redan omfattar vissa brott som ligger utanför det området, t.ex. att ingripa mot rattfylleri, bör det framgå

att brottsbekämpningen omfattar alla typer av brott som anges i den nya lagen och att detsamma gäller skyldigheten att utreda och lagföra brott.

Det bör även tydliggöras att Tullverket kan ha skyldighet att utföra andra kontroller än kontroll av införsel eller utförsel, om det framgår av lag eller annan författning. Så är t.ex. fallet med trafiknykterhetskontroller som inte grundar sig på en konkret brottsmisstanke. Ett annat exempel är att biträda Polismyndigheten med personkontroller enligt 9 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716).

Regeringen anser att bestämmelsen ska utformas så att det framgår att det ingår i Tullverkets uppgifter att

1. kontrollera införsel och utförsel av varor över den svenska gränsen,
2. utföra annan kontroll som anges i lag eller annan författning,
3. förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel och utförsel av varor,
4. ingripa vid misstanke om brott som anges i den nya lagen, och
5. utreda och lagföra sådana brott.

Det bör även framgå att särskilda regler gäller vid Tullverkets biträde till en annan myndighet, t.ex. Polismyndigheten eller allmän åklagare.

9.2 Behov och proportionalitet ska prägla tulltjänstemäns ingripanden

Regeringens förslag: Behovs- och proportionalitetsprinciperna ska gälla för tulltjänstemäns ingripanden mot enskilda. En bestämmelse om det tas in i den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *JO* uttrycker att det är positivt att det i den nya lagen tas in en generell bestämmelse som ger uttryck för att behovs- och proportionalitetsprinciperna ska tillämpas i Tullverkets verksamhet. *Tullverket* anser att förslaget innebär att regleringen blir enhetlig och gör det tydligt att principerna gäller vid tulltjänstemäns ingripanden mot enskilda.

Skälen för regeringens förslag

Allmänna principer för annan motsvarande verksamhet

För Polismyndighetens och Kustbevakningen finns det generella regler som uttrycker principer för hur verksamhet som innefattar ingripanden mot enskilda ska utövas (8 § polislagen och 2 kap. 1 § kustbevakningslagen). Bestämmelserna ger uttryck för behovs- och proportionalitetsprinciperna.

Bestämmelsen i 8 § polislagen är inte begränsad endast till de uppgifter som omfattas av bestämmelserna i den lagen, utan gäller i all polisverksamhet. Detsamma gäller bestämmelsen i 2 kap. 1 § kustbevakningslagen beträffande Kustbevakningens verksamhet. Bestämmelserna uttrycker ett etiskt och humanitärt förhållningssätt som är betydelsefullt för en myndighet som utövar statens maktbefogenheter (prop. 2018/19:16 s. 60).

En generell bestämmelse för all verksamhet i Tullverket

Det finns i dag ingen bestämmelse som ger direkt uttryck för behovsprincipen i Tullverkets verksamhet. Enligt regeringens mening framstår det som en självklarhet att ingripanden mot enskilda ska grunda sig på ett faktiskt behov. Med tanke på de ingripande åtgärder som tulltjänstemän får vidta är det rimligt att det, på samma sätt som för polismän och kustbevakningstjänstemän, uttrycks tydligt i den centrala lagstiftningen.

Däremot kommer proportionalitetsprincipen till uttryck i flera av de författningar som reglerar Tullverkets verksamhet. I 4 kap. 1 § tullagen föreskrivs att ett beslut om en kontrollåtgärd enligt tullagstiftningen får fattas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde. Det finns även en liknande bestämmelse i 1 kap. 5 § första stycket LPK. Det finns dock ingen motsvarande bestämmelse i inregränslagen eller smugglingslagen. Det är enligt regeringens mening inte tydligt om proportionalitetsbestämmelsen i 4 kap. tullagen kan anses gälla för åtgärder enligt de lagarna.

Tulltjänstemän har i flera avseenden mer långtgående befogenheter än vad polismän har. En tulltjänsteman får exempelvis när någon passerar gränsen kontrollera bagage, lådor, containrar och transportmedel samt uppmana förare att stanna, utan att det finns en misstanke om brott. Post- och kurirförsändelser får likaså undersökas och öppnas utan någon brottsmisstanke. Vissa kontrollbefogenheter gäller också inne i landet, exempelvis vid punktskattekontroller av transporter. Även i vissa andra avseenden är en tulltjänstemans befogenheter mer långtgående än polismäns. Det gäller exempelvis rätten för en tulltjänsteman att enligt 27 § andra stycket smugglingslagen utföra kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning samt ta urinprov av en person som i omedelbart samband med inresa till eller utresa från landet uppehåller sig i ett gränsområde. Befogenheterna syftar till att underlätta Tullverkets kärnuppdrag att övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs och att förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel. En polisman har visserligen rätt att kroppsvisitera en person i direkt samband med att han eller hon reser in till eller ut ur landet men endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år (8 § lagen [2023:474] om polisiära befogenheter i gränsnära områden).

Proportionalitetsprincipen har därför stor betydelse vid de ingripanden som görs av tulltjänstemän. Principen har lika stor relevans som vid ingripanden som görs av polismän eller kustbevakningstjänstemän. Även om proportionalitet föreskrivs i 5 § tredje stycket förvaltningslagen, som redan gäller i Tullverkets verksamhet, bör principen enligt regeringens mening komma till tydligare uttryck i det centrala regelverk som gäller för myndighetens och tulltjänstemännens ingripanden mot enskilda. Regeringen anser därför att en modern och sammanhållen reglering av Tullverkets verksamhet bör innehålla en bestämmelse som ger uttryck för denna grundläggande princip. På motsvarande sätt som gäller för Polismyndigheten bör en särreglering tas in i den nya lagen och utformas så att den gäller i hela Tullverkets verksamhet, inte bara vid genomförandet av uppsgifter enligt den nya lagen. Regeringen föreslår att bestäm-

melsen placeras i ett kapitel med gemensamma bestämmelser i kontrollverksamheten och brottsbekämpningen.

Den nya bestämmelsen bör ersätta befintliga proportionalitetsbestämmelser i lagstiftningen för Tullverket. Eftersom regleringen i LPK gäller även för punktskattekontroller som utförs av annan myndighet bör dock inte 1 kap. 5 § första stycket LPK upphävas. I stället bör det av den paragrafen framgå att särskilda bestämmelser gäller för Tullverket.

9.3 Stoppa fordon och andra transportmedel

9.3.1 Dagens reglering

En polisman får enligt 22 § polislagen stoppa ett fordon eller ett annat transportmedel om det

- finns anledning att anta att någon som färdas i fordonet har gjort sig skyldig till brott,
- av någon annan anledning behövs för att med stöd i lag ingripa mot någon som färdas i fordonet, genom att beröva honom eller henne friheten, på annat sätt inskränka hans eller hennes rörelsefrihet eller underkasta honom eller henne kroppsvisitation eller kroppsbesiktning,
- behövs för att med stöd i lag genomföra husrannsakan i fordonet, eller
- behövs för att reglera trafiken eller för att kontrollera fordon eller förare eller fordons last enligt vad som är särskilt föreskrivet.

En kustbevakningstjänsteman har motsvarande rätt enligt 3 kap. 16 § kustbevakningslagen. Där föreskrivs även att rätten att stoppa transportmedel omfattar fartyg. Även i andra avseenden skiljer sig regleringen från det som gäller enligt 22 § polislagen. Den främsta skillnaden är att en kustbevakningstjänstemans rätt att stoppa transportmedel enbart gäller i den direkta brottsbekämpningen.

En tulltjänsteman har mer begränsade möjligheter att stoppa fordon och andra transportmedel. En sådan rätt finns i 1 § tredje stycket lagen om alkoholutandningsprov. En tulltjänsteman eller kustbevakningstjänsteman som ska ta ett alkoholutandningsprov har samma rätt att stoppa ett fordon eller ett annat transportmedel som polismän har enligt 22 § polislagen. Detsamma gäller enligt 4 § andra stycket lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken. Bestämmelserna har tillkommit för att tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän ska kunna ingripa effektivt mot rattfylleribrott (prop. 2007/08:53 s. 41–43).

En rätt för tulltjänstemän att stoppa fordon får även anses följa av 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen, 5 § inregränslagen och 2 kap. 4 § LPK. I bestämmelserna anges att bl.a. förare i vissa fall är skyldiga att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. Syftet är att tulltjänstemannen ska kunna genomföra kontrollåtgärder. Den regleringen är dock inte lika tydlig som regleringen i polislagen och kustbevakningslagen.

9.3.2 En utökad rätt att stoppa transportmedel

Regeringens förslag: En tulltjänsteman får stoppa ett fordon, ett fartyg eller något annat transportmedel om det

1. finns anledning att anta att någon som befinner sig i eller på transportmedlet har gjort sig skyldig till brott som tjänstemannen får ingripa mot,
2. av någon annan anledning behövs för att med stöd i lag ingripa mot någon som befinner sig i eller på transportmedlet, genom att beröva personen friheten, på annat sätt inskränka personens rörelsefrihet eller genomföra kroppsvisitation eller kroppsbesiktning på personen,
3. behövs för att med stöd i lag göra husrannsakan i eller på transportmedlet, eller
4. behövs för att med stöd i lag eller annan författning kontrollera transportmedlet, den som för det eller dess last.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Sveriges Åkeriföretag*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* bedömer att den utökade rätten kommer att öka både tryggheten för tulltjänstemännen och effektiviteten i Tullverkets kontroll- och brottsbekämpande verksamhet. Myndigheten anser dock att det även finns behov av att införa en befogenhet för tulltjänstemän att stoppa fordon när det behövs för att reglera trafiken.

Skälen för regeringens förslag

En tulltjänsteman får utökad rätt att stoppa transportmedel

En tulltjänsteman har enligt nuvarande reglering endast i vissa fall rätt att stoppa fordon och andra transportmedel. Det finns i dag ingen bestämmelse som motsvarar 22 § polislagen och 3 kap. 16 § kustbevakningslagen. Tullverket har med tiden fått en tydligare brottsbekämpande roll och tulltjänstemän har i de flesta avseenden samma rätt att använda straffprocessuella tvångsmedel som polismän, men mer begränsad rätt att stoppa fordon. Det kan finnas ett konkret behov av att kunna ingripa mot en förare eller någon annan som färdas i ett fordon eller att kunna verkställa husrannsakan i transportmedlet inte bara vid rattfylleribrott utan vid alla typer av brott som Tullverket bekämpar. Som exempel kan nämnas att en person som är misstänkt för narkotikasmuggling har anhållits i sin frånvaro och ska gripas.

Enligt regeringens mening finns det skäl som talar för att en tulltjänsteman ska ha motsvarande generella rätt som en polisman och en kustbevakningstjänsteman har att stoppa fordon och andra transportmedel för att kunna ingripa mot brott. Det skulle dessutom underlätta Tullverkets, Polismyndighetens och Kustbevakningens samarbete om regleringen av rätten att stoppa fordon så långt som möjligt stämmer överens. Skillnader i förutsättningarna att genomföra tvångsåtgärder kan försvåra exempelvis myndigheternas gemensamma arbete med att bekämpa organiserad brottslighet.

Mot bakgrund av att tulltjänstemän i dag har rätt att, i vissa sammanhang, stoppa transportmedel finns det inget principiellt hinder mot att utvidga rätten så att den i huvudsak motsvarar det som gäller enligt polislagen och kustbevakningslagen. Regeringen anser därmed att en bestämmelse med ett sådant innehåll bör tas in i den nya lagen. Rätten att stoppa transportmedel bör även omfatta fartyg. Bestämmelsen behöver även anpassas till Tullverkets verksamhet.

En tulltjänsteman bör liksom en polisman och en kustbevakningstjänsteman ha rätt att stoppa fordon och andra transportmedel i syfte att kontrollera transportmedlet, den som för det eller dess last. Det innebär en tydligare reglering än i dag av rätten att stoppa fordon i kontrollverksamheten när en förare inte följer en tulltjänstemans uppmaning att stanna. Det kan vara fråga om att i direkt anslutning till kontrollen försöka hinna upp och stoppa transportmedlet. När någon flyr från en tullkontroll talar allmänna proportionalitetsskäl för att det bara bör bli aktuellt att förfölja fordonet en kort sträcka (jfr JO 1990/91 s. 70). Hur rätten att stoppa fordon i övrigt förhåller sig till en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna diskuteras i avsnitt 12.4.

Tullverket uppger att myndigheten med stöd av 10 kap. 14 § trafikförordningen (1998:1276) meddelat forskrifter om reglering av trafiken vid punktskattkontroll på väg och att det bör införas en befogenhet för tulltjänstemän att stoppa fordon när det behövs för att reglera trafiken. Tullverket har dock inte motiverat varför en tulltjänsteman har behov av en sådan befogenhet. Det finns i nuläget inte underlag för att ge en tulltjänsteman samma rätt som en polisman eller en kustbevakningstjänsteman att stoppa fordon för att reglera trafiken.

Förenligheten med regeringsformen och Europakonventionen

Den utökade rätten för tulltjänstemän att stoppa fordon och andra transportmedel innebär en viss ytterligare inskränkning i enskildas rörelsefrihet enligt 2 kap. 8 § regeringsformen och artikel 2 i det fjärde tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Den inskränkningen går emellertid inte utöver det som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän i deras tjänsteutövning. Vidare görs inskränkningen bl.a. i syfte att tulltjänstemän ska kunna ingripa mot brott. Regeringen bedömer att de ändringar som föreslås är förenliga med 2 kap. regeringsformen och Europakonventionen och att de är proportionerliga.

9.4 Kroppsvisitation i skydds- och identifieringssyfte

9.4.1 Dagens reglering

En polismanns möjligheter att besluta om kroppsvisitation som inte syftar till att utreda brott regleras främst i 19 § polislagen. Enligt paragrafens första stycke får en polisman som med stöd i lag griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon i anslutning till ingripandet i nödvändig utsträckning kroppsvisitera personen i två fall. Det ena är kroppsvisitation av säkerhetsskäl – s.k. skyddsvisitation – för att vapen eller andra farliga

föremål ska kunna tas om hand (punkt 1). Skyddsvisitationen innebär att polismannen undersöker kläder och annat som den visiterade bär på sig eller har med sig. Det andra fallet är kroppsvisitation för att kunna fastställa identiteten hos den mot vilken ingripandet görs (punkt 2). Sådan visitation görs för att söka efter legitimationshandlingar eller annat som kan ge upplysning om identiteten. En kustbevakningstjänsteman har enligt 2 kap. 5 § kustbevakningslagen befogenheter som motsvarar 19 § första stycket polislagen.

En polisman har enligt 19 § andra stycket polislagen ytterligare befogenheter. Polismannen får kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken. Vidare får en polisman kroppsvisitera i förebyggande syfte för att söka efter föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom. Förutsättningarna för kroppsvisitation i dessa fall är dels att det finns särskild anledning att anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig, dels att det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § BrB.

En tulltjänstemans rätt att skyddsvisitera den som frihetsberövas regleras i 29 § andra stycket polislagen. Paragrafen hänvisar till 19 § första stycket 1 polislagen vilket innebär att en tulltjänsteman får kroppsvisitera den som han eller hon frihetsberövar, i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål ska kunna tas om hand. Bestämmelsen kan t.ex. tillämpas i samband med ett gripande enligt lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, se 13 § andra stycket den lagen. Ett annat exempel kan vara en utlänning som omhändertas för att kunna tas i förvar enligt utlänningslagen.

Om en tulltjänsteman ingriper mot någon med stöd av bestämmelserna i smugglingslagen kan tulltjänstemannen i stället skyddsvisitera personen enligt 27 § tredje stycket den lagen. Regleringen ger tulltjänstemän rätt att i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl besluta om kroppsvisitation och att tillfälligt omhänderta vapen och andra farliga föremål. En kustbevakningstjänsteman har samma rätt som en tulltjänsteman att skyddsvisitera enligt den paragrafen.

Kroppsvisitation i identifieringssyfte får göras enligt 27 § fjärde stycket smugglingslagen. Regleringen innebär att en tulltjänsteman som griper någon med stöd av smugglingslagen i anslutning till gripandet och i den utsträckning som är nödvändig får kroppsvisitera personen för att fastställa hans eller hennes identitet. För att en sådan kroppsvisitation ska få göras krävs någon kvalificerande omständighet, exempelvis att personen vägrar att avslöja sin identitet eller att den uppgift som han eller hon lämnar om sin identitet kan antas vara felaktig (prop. 2020/21:192 s. 53).

9.4.2 Kroppsvisitation i skyddssyfte

Regeringens förslag: Vid gripande, omhändertagande eller avlägsnande som har stöd i lag får en tulltjänsteman kroppsvisitera en person för att leta efter vapen och andra farliga föremål.

En tulltjänsteman får även skyddsvisitera i samband med husrannsakan.

Utredningens förslag överensstämmer till viss del med regeringens. Utredningen föreslår inte att en tulltjänsteman ska få skyddsvisitera i samband med husrannsakan.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Med hänsyn till tulltjänstemäns rätt till en trygg arbetsmiljö anser *Tullverket* att tulltjänstemän även fortsättningsvis bör tillåtas utföra skyddsvisitationer i samband med husrannsakan.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Den nuvarande regleringen innebär att en tulltjänsteman får skyddsvisitera personer dels enligt 29 § andra stycket polislagen i samband med verkställighet av frihetsberövanden, dels enligt 27 § tredje stycket smugglingslagen i samband med ingripanden som sker med stöd av den lagen. Konstruktionen är delvis överlappande eftersom ingripanden enligt smugglingslagen kan vara frihetsberövanden, exempelvis gripande enligt 21 §. Kustbevakningstjänstemän men inte polismän har samma rätt som tulltjänstemän att skyddsvisitera med stöd av 27 § tredje stycket smugglingslagen.

Regleringen i smugglingslagen om skyddsvisitation är enligt förarbetena utformad med 19 § första stycket 1 polislagen som förebild. När smugglingslagen infördes förordade Generaltullstyrelsen att möjligheterna till skyddsvisitation även skulle gälla vid husrannsakan och transporter av personer som inte är gripna. Smugglingslagens bestämmelse är därför enligt förarbetena utformad så att den täcker in alla de ingripanden som görs med stöd av den lagen, även sådana ingripanden som Generaltullstyrelsen särskilt hade påtalat (prop. 1999/2000:124 s. 88 och 174). Regleringen innebär alltså en större möjlighet till skyddsvisitation än regleringen i polislagen och kustbevakningslagen, eftersom den får användas vid fler former av ingripanden.

Rätten att skyddsvisitera bör i huvudsak motsvara det som gäller enligt polislagen och kustbevakningslagen...

Skyddsvisitation kan vara en nödvändig åtgärd, framför allt när en tulltjänsteman griper någon som är misstänkt för brott. Visiteringen kan vara viktig ur säkerhetssynpunkt både för enskilda tjänstemän och för allmänheten. Utomstående, exempelvis vittnen, kan vistas i samma lokaler eller på samma plats som den som behöver visiteras och risken att den som gripits skadar sig själv eller andra måste kunna begränsas. Den nya lagen bör därför innehålla en bestämmelse som även i fortsättningen ger en tulltjänsteman rätt att genomföra skyddsvisitation.

Rätten för tulltjänstemän att skyddsvisitera bör enligt regeringens uppfattning i huvudsak motsvara den rätt till skyddsvisitation som polismän har enligt 19 § första stycket polislagen och kustbevakningstjänstemän har enligt 2 kap. 5 § kustbevakningslagen. Det omfattar skyddsvisitation vid gripanden, omhändertaganden eller avlägsnanden som har stöd i lag. Att skyddsvisitation får göras i anslutning till avlägsnande beror på att regeringen i avsnitt 16.2 föreslår att en tulltjänsteman ska ges rätt att avvisa och avlägsna personer i vissa fall.

...men hänsyn bör även tas till de behov som finns i Tullverkets verksamhet

Utredningens förslag är att rätten till skyddsvisitation i 27 § tredje stycket smugglingslagen inte förs över till den nya lagen. *Tullverket* motsätter sig detta och anför att rätten är viktig ur ett säkerhetsperspektiv. Tulltjänstemän utför i dag kroppsvisitationer av säkerhetsskäl i samband med en husrannsakan. Myndigheten menar att om denna befogenhet tas bort skulle det innebära en ökad risk för Tullverkets tjänstemän vid verkställandet av husrannsakingar. Myndigheten uppger att en husrannsakan normalt sett innebär en plötslig och oväntad händelse för den som åtgärden riktas mot och risken för den enskilde tjänstemannen att utsättas för hot och våld bedöms därför betydligt större vid en husrannsakan än vid ett förhör. Tullverket utför ofta husrannsakingar i förundersökningar om grova organiserade narkotika- eller vapensmugglingsbrott och det händer att tulltjänstemän vid dessa insatser påträffar personer som uppträder hotfullt och som bär farliga föremål på sig. De skäl som anfördes när smugglingslagen infördes är fortsatt gällande i dag. Myndigheten påpekar att en polisman till skillnad från en tulltjänsteman enligt 19 § andra stycket polislagen får kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken och att denna rätt inte har någon geografisk begränsning.

Som Tullverket nämner innebär myndighetens brottsbekämpande verksamhet att tulltjänstemän ofta utför husrannsakingar i förundersökningar som rör grov organiserad brottslighet. Utvecklingen i samhället innebär att kriminella gäng i allt högre utsträckning har tillgång till skjutvapen vilket medför att en tulltjänsteman som utför en husrannsakan kan befinna sig i en utsatt situation. Regeringen noterar därutöver att regleringen i 27 § tredje stycket smugglingslagen har funnits i drygt 30 år. Det finns inget som talar för att regleringen har missbrukats eller använts på ett sätt som inte är avsett. Regeringen instämmer därvid i Tullverkets synpunkt att den nuvarande bestämmelsen fyller en viktig funktion när det gäller tulltjänstemäns rätt till en trygg arbetsmiljö.

Hänsyn bör samtidigt tas till att enskilda har en grundlagsskyddad rätt mot kroppsvisitation (2 kap. 6 § regeringsformen och artikel 8 i Europakonventionen) och att denna rätt endast får begränsas genom lag. En sådan begränsning får enligt 2 kap. 21 § regeringsformen aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. En inskränkning i rättigheten kräver också stöd i lag enligt artikel 8.2 i konventionen.

Inskränkningen ska vidare vara nödvändig med hänsyn till bl.a. den allmänna säkerheten eller till förebyggande av oordning eller brott.

Med beaktande av att en viktig del av Tullverkets uppdrag handlar om att hindra vapen och narkotika från att smugglas in i landet och att de kriminella gäng som bedriver sådan brottslighet har ett betydande våldskapital anser regeringen att rätten till skyddsvisitation i detta fall både är nödvändig och proportionerlig. Regeringen understryker även att vid all tvångsmedelsanvändning ska behovs-, ändamåls- och proportionalitetsprinciperna vara uppfyllda (se avsnitt 7.5.2–7.5.4). Finns det inte förutsättningar att använda tvångsmedlet i det enskilda fallet ska tvångsmedlet inte användas. Detta utgör ett skydd mot att bestämmelserna används i en utsträckning som inte är motiverad.

Sammanfattningsvis anser regeringen att tulltjänstemäns rätt till skyddsvisitation i 27 § tredje stycket smugglingslagen ska finnas kvar. Enligt uppgifter från Tullverket används den i samband med husrannsakan. När bestämmelsen flyttas till den nya lagen bör den anpassas till det sakliga behovet, dvs. husrannsakan. Det sagda medför att en tulltjänsteman utöver rätten till skyddsvisitation i samband med gripande, omhändertagande eller avlägsnande som sker med stöd i lag även bör få skyddsvisitera i samband med husrannsakan.

Regeringen återkommer i avsnitt 12.8.3 till frågan om skyddsvisitering i samband med förhör.

Kustbevakningen har inte samma behov

Kustbevakningen har inte uttryckt något behov att ha kvar de befogenheter som regleringen i 27 § tredje stycket smugglingslagen ger. Vad gäller Kustbevakningen anser regeringen att regleringen i 27 § tredje stycket smugglingslagen inte ska flyttas till kustbevakningslagen i samband med att den aktuella paragrafen i smugglingslagen upphör att gälla.

9.4.3 En utökad rätt att skyddsvisitera i kontrollverksamheten

<p>Regeringens förslag: I samband med vissa kontroller får en tulltjänsteman kroppsvisitera en person om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål. Protokoll ska föras över en sådan kroppsvisitation.</p>
--

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att rätten för tulltjänstemän att skyddsvisitera inte ska omfatta kontrollverksamheten.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Både *Tullverket* och *Tull-Kust* anser att rätten till skyddsvisitation ska gälla vid kontroller både vid yttre och inre gräns samt vid punktskattekontroller.

Skälen för regeringens förslag

Det kan uppstå behov av skyddsvisitation vid en kontroll

Utredningens bedömning är att det skulle vara alltför långtgående att tillåta skyddsvisitation vid rena kontrollsituationer och att det integritetsintrång som en sådan reglering skulle innebära för enskilda inte motiveras av behovet. Utredningen anser även att det kan väcka krav på rätt för andra yrkeskategorier att utföra skyddsvisitering i helt andra kontrollsituationer.

Tullverket anser att tulltjänstemän bör ges rätt att utföra skyddsvisitation vid kontroller både vid yttre och inre gräns samt vid punktskattekontroller. Tullverket instämmer inte i utredningens bedömning att en sådan befogenhet skulle vara att föra rätten för långt. Tullverket menar att integritetsintrånget vid en sådan åtgärd motiveras av behovet av skydd för tulltjänstemännen. Tullverket anser att tulltjänstemäns rätt till en trygg arbetsmiljö bör väga tungt vid bedömningen av rätten att utföra kroppsvisitationer av säkerhetsskal. Risken för tulltjänstemän att utsättas för våld kan vara lika stor i en kontrollsituation som vid ett gripande, omhändertagande eller avlägsnande. Tulltjänstemän befinner sig ofta i samma lokal som den som kontrolleras och om personen bär vapen eller andra farliga föremål finns en risk att personen använder dessa för att undandra sig kontroll. Det händer att personer medför den typen av föremål vid kontrollsituationer. För att kunna genomföra kontroller på ett säkert sätt anser Tullverket att tulltjänstemän bör ha befogenhet att skyddsvisitera personer som ska genomgå en tullkontroll. Att avvisa personer från platsen under tiden en kontroll genomförs är inte ett tillfredsställande alternativ, eftersom personerna måste hållas under uppsikt. Tullverkets kontrollverksamhet är nära kopplad till myndighetens brottsbekämpande uppdrag och myndigheten gör varje dag ett mycket stort antal kontroller vid Sveriges gränser. Kontrollerna vid inre gräns är inriktade på restriktionsvaror för att skydda Sverige mot farliga och förbjudna varor såsom skjutvapen, narkotika och explosiva varor. Myndigheten anser att den integritetskränkning som en kroppsvisitation innebär får anses vara relativt liten i sammanhanget och något som en resande kan förväntas behöva genomgå. Skyddsvisitationer genomförs bland annat i samband med säkerhetskontroller på flygplatser och i hamnområden. Den milda grad av integritetsintrång som åtgärden medför måste sättas i relation till riskerna för tulltjänstemän att utsättas för våld. Tullverket anser det sammanfattningsvis motiverat att tulltjänstemän tillåts utföra skyddsvisitation i kontrollsituationer där det med hänsyn till risken för att den som kontrolleras bär vapen eller andra farliga föremål på sig bedöms behövt och proportionerligt. Även *Tull-Kust* anser att skyddet av tulltjänstemannens liv och hälsa måste sättas före integritetsaspekter.

Regeringen konstaterar att en rätt för tulltjänstemän att skyddsvisitera i samband med kontroller är en långtgående befogenhet som i många fall skulle gå utöver andra yrkesgruppers möjligheter att utföra kroppsvisitationer. En jämförelse kan göras med en polismans rätt till kroppsvisitation enligt 19 § andra stycket polislagen. Enligt den bestämmelsen får en polisman kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan förklaras förverkat

enligt 36 kap. 3 § brottsbalken. Rätten till kroppsvisitation gäller således endast situationer där risken typiskt sett framstår som stor för att vapen och andra farliga föremål ska komma till användning vid våldsbrott. JO har uttalat att regleringen inte medger att ett visst område eller en plats pekas ut där polisen regelmässigt kan ingripa med tvångsåtgärder (JO:s beslut den 30 juni 2020, dnr 8911–2019). Det är inte heller tillräckligt att det kan antas att ett vapen eller annat farligt föremål kan påträffas (JO:s beslut den 26 september 2023, dnr 2199–2023). Situationer som nämns i förarbetena till bestämmelsen är att rivaliserande ungdomsgrupper konfronteras på allmän plats och idrottsevenemang där omständigheterna är sådana att det erfarenhetsmässigt kan befaras att olika ungdomsgrupper drabbar samman under våldsamma former. Risken för våldsanvändning måste alltid vara kvalificerad på det sätt som gäller enligt 36 kap. 3 § brottsbalken (se prop. 1982/83:89 s. 15 och 16, prop. 1986/87:115 s. 11 och 12 och prop. 2005/06:113 s. 24 och 63).

Regeringen noterar att polismäns befogenhet enligt bestämmelsen i polislagen är kopplad till Polismyndighetens brottsförebyggande arbete och att Polismyndigheten därtill har ett ordningshållande uppdrag, något som Tullverket inte har. En bestämmelse som ger tulltjänstemän befogenhet att kroppsvisitera i rena kontrollsituationer skulle vara mer långtgående än den rätt som tillkommer en polisman enligt 19 § andra stycket polislagen.

Regeringen konstaterar vidare att Tullverket årligen genomför ett stort antal kontroller och att de allra flesta kontroller sker utan att något behov uppstår för tulltjänstemän att vidta några ytterligare åtgärder. Tullverkets brottsbekämpande uppdrag omfattar dock ytterst allvarlig brottslighet såsom grov narkotika- och vapensmuggling. De enskilda brotten kan avse mycket stora belopp och utförs i hög grad av individer med ett stort våldskapital. I dessa situationer befinner sig tulltjänstemännen i den yttersta linjen och hotfulla och potentiellt riskfyllda situationer kan därför uppstå. Tjänstemännen hittar inte sällan knivar och andra verktyg i fickorna vid kontroll vilket visar att farliga situationer skulle kunna uppstå. Ett exempel kan vara en personbil som blir uttagen för tullkontroll i en hamn eller färjeläger eller i samband med resa över Öresundsbron. Ofta sitter det flera personer i bilen. En tulltjänsteman som genomsöker en bil med flera passagerare kommer att stå med ryggen mot dessa personer under delar av kontrollen. Förare eller passagerare har visserligen ingen lagstadgad rätt att närvara vid kontroll av t.ex. ett transportmedel som genomförs med stöd av 4 kap. 16 § tullagen eller 7 § inregränslagen. JO har dock uttalat att det är av betydelse från integritets- och rättighetssynpunkt att den enskilde får möjlighet att närvara när hans eller hennes tillhörigheter kontrolleras (JO:s beslut den 25 april 2012, dnr 1724–2011) även om det kan finnas situationer där en förare eller passagerares närvaro är olämplig av utrednings- eller säkerhetsskäl (JO:s beslut den 16 april 2014, dnr 4343–2013). Ett annat exempel kan vara när ett fordon tas in för kontroll i en fordonshall och föraren och passagerare vistas i samma lokal medan kontrollen utförs och det av omständigheterna framstår som situationen kan bli hotfull. Även innan kontrollen påbörjas, i samband med att fordonet tas åt sidan och föraren ombeds att kliva ur bilen, kan det finnas ett sådant behov. Det kan vara fråga om att en av Tullverkets tjänstehundar markerar i samband med kontrollen. Även om

det inte är vanligt förekommande instämmer regeringen i Tullverkets och Tull-Kusts uppfattning att det bör finnas en möjlighet till skyddsvisitation i sådana situationer. Regeringen anser därför att det bör införas en rätt för tulltjänstemän att skyddsvisitera i samband med tullkontroll.

Förenligheten med regeringsformen och Europakonventionen

Enskilda har en grundlagsskyddad rätt till skydd mot bl.a. kroppsvisitation (2 kap. 6 § regeringsformen). Även artikel 8 i Europakonventionen ger ett sådant skydd. Skyddet får – under vissa närmare angivna förutsättningar – begränsas endast genom lag (2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen och artikel 8.2 Europakonventionen). Begränsningen måste t.ex. vara proportionerlig. I detta fall ställs tulltjänstemännens rätt till en trygg arbetsmiljö mot den enskildes skydd för intrång i den personliga integriteten. Som Tullverket anger är myndighetens kontrollverksamhet nära kopplad till myndighetens brottsbekämpande uppdrag. Den ökade gränsöverskridande brottsligheten rör ofta stora ekonomiska värden, såsom stora partier av narkotika. De kriminella gäng som styr narkotikahandeln har ett betydande våldskapital. Mot den bakgrunden befinner sig tulltjänstemannen ofta i en utsatt situation. Detta ska vägas mot det integritetsintrång som en kroppsvisitation innebär. I detta fall konstaterar regeringen att en kroppsvisitation medför ett integritetsintrång. Som Tullverket påpekar kan en person som korsar en landgräns dock förvänta sig att kläder eller bagage genomsöks (jfr de säkerhetskontroller som genomförs vid flygplatser). När det gäller kontroll som sker inne i landet handlar det i regel om lastbilsekipage som kan röra stora ekonomiska värden. En förutsättning för en väl fungerande kontroll är att en tulltjänsteman kan genomföra sitt jobb på ett säkert sätt. Som regeringen anger ovan kan det i samband med vissa kontroller vara nödvändigt av säkerhetsskäl att genomföra en kroppsvisitation för att söka efter vapen eller andra farliga föremål för att förhindra att tulltjänstemannen riskerar att utsättas för skada. Det är ett skäl som enligt regeringens bedömning väger tyngre än det intrång som en kroppsvisitation innebär för den enskilde i denna situation. Det bör därvid beaktas att den möjlighet till skyddsvisitation som nu föreslås inte är avsedd att användas rutinmässigt utan att det ska finnas ett behov av åtgärden utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Sammanfattningsvis anser regeringen att den föreslagna regleringen är förenlig med regeringsformen och Europakonventionen.

En skyddsvisitation ska dokumenteras

Som regeringen redogör för i avsnitt 18.4.4 fyller dokumentation av myndighetsåtgärder som riktar sig mot enskilda och som innebär integritetsintrång flera viktiga funktioner. Dokumentationen är viktig när ett ingripande ifrågasätts i efterhand eller när en tillsynsmyndighet granskar vad som har förekommit. Ett dokumentationskrav medför även att den tjänsteman som fattar beslut om en kroppsvisitation måste tänka igenom behovet av åtgärden.

Regeringen föreslår i avsnitt 18.4.4 och 17.3 att kroppsvisitation som sker inom ramen för förundersökning samt i samband med kontroll av resande ska dokumenteras. Regeringen föreslår inte att en kroppsvisitation

som sker enligt förslaget till 2 kap. 5 § tullbefogenhetslagen ska dokumenteras (se avsnitt 9.4.2). Det finns dock dokumentationskrav vid ett gripande, omhändertagande eller avvisande (se förslaget till 6 kap. 3 § tullbefogenhetslag). Detsamma gäller vid en husrannsakan (se förslaget till 8 kap. 24 § tullbefogenhetslagen). Regeringen bedömer därför att det inte behövs något särskilt dokumentationskrav vid en kroppsvisitation enligt 2 kap. 5 § tullbefogenhetslagen.

Sammantaget anser regeringen att det inte finns skäl att ställa lägre krav på dokumentation när det handlar om en skyddsvisitation som sker i kontrollverksamheten. Regeringen föreslår därför att även en sådan kroppsvisitation ska dokumenteras

9.4.4 Skyddsvisitation i samband med förhör

Regeringens förslag: En tulltjänsteman får kroppsvisitera förhörspersoner i samband med förhör i Tullverkets lokaler eller i lokaler som ställts till myndighetens förfogande, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen och andra farliga föremål. Detsamma ska gälla om förhöret äger rum i Tullverkets transportmedel.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* välkomnar att tulltjänstemän får en uttrycklig befogenhet att kroppsvisitera förhörspersoner av säkerhetsskäl men anser att rätten till skyddsvisitation ska gälla oberoende av plats eller i vart fall i andra myndigheters transportmedel.

Skälen för regeringens förslag

Polismän får skyddsvisitera personer i samband med förhör

Enligt 19 a § polislagen får en polisman i samband med ett förhör som hålls i Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens lokaler kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål. Bestämmelsen ger en utvidgad möjlighet att kroppsvisitera personer i samband med förhör på så sätt att den möjliggör kroppsvisitation i syfte att upprätthålla säkerheten vid förhör när det varken finns en konkret brottsmisstanke mot förhörspersonen eller han eller hon är föremål för ett frihetsberövande.

För en tulltjänsteman finns det ingen bestämmelse som motsvarar 19 a § polislagen, vilket innebär att möjligheterna att kroppsvisitera personer för att upprätthålla säkerheten vid förhör är begränsade. Tulltjänstemän saknar därmed möjlighet att genomföra en skyddsvisitation i samband med förhör i de fall det varken finns någon konkret brottsmisstanke som medför behov av kroppsvisitation eller förhörspersonen är föremål för ett frihetsberövande. I samband med införandet av 19 a § polislagen förde Tullverket och andra remissinstanser fram att även andra myndigheter har behov av en utvidgad möjlighet att kroppsvisitera förhörspersoner i syfte att upprätthålla säkerheten i samband med förhör. Det framfördes även kritik mot att bestämmelsen endast tar sikte på förhör som hålls i en viss lokal och inte gäller generellt för alla förhör, oberoende av platsen för

förhöret. Det saknades dock beredningsunderlag för att utvidga möjligheterna till kroppsvisitation vid förhör som hålls av andra myndigheter och på andra platser. Regeringen framhöll att frågorna vid behov får ses över i något annat sammanhang (prop. 2019/20:186 s. 12).

Det bör finnas en liknande bestämmelse för tulltjänstemän

Det kan diskuteras om en liknande utvidgning av möjligheterna att skyddsvisitera personer i samband med förhör behövs i de fall en tulltjänsteman är förhørsledare. Utgångspunkten är att en sådan utvidgning endast bör göras i den utsträckning som det är motiverat av ett påtagligt behov som inte kan tillgodoses med mindre ingripande åtgärder. Regleringen bör dessutom utformas på ett sätt som medger att den utvidgade möjligheten kan användas endast när en kroppsvisitation uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av intrånget. Lagstiftningen bör utformas på ett tydligt och väl avgränsat sätt (jfr prop. 2019/20:186 s. 9).

Under de senaste åren har skjutvapenvåldet ökat markant. Det finns tydliga tecken på att kriminella gäng i stor utsträckning har tillgång till skjutvapen och att benägenheten att använda vapnen har ökat. Förhörssituationen är en utsatt situation då förhørsledaren ofta befinner sig ensam i ett förhørsrum tillsammans med förhörspersonen och eventuellt en försvarare eller ett målsägandebiträde. Om förhørsledaren skulle bli angripen under förhöret kan det vara svårt att värja sig. Tryggheten hos förhørsledare och andra som yrkesmässigt medverkar vid förhör är samtidigt väsentlig för att upprätthålla en hög kvalitet på förhöret (se prop. 2019/20:186 s. 11).

Regeringen konstaterar att de skäl som angavs när polismän gavs rätt att kroppsvisitera i samband med förhör gör sig gällande även i Tullverkets verksamhet. De förhör som tulltjänstemän håller avser i många fall allvarliga brott och handlar inte sällan om grov organiserad brottslighet. Det kan t.ex. vara fråga om grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling eller om systematisk smuggling av alkohol och tobak. Tryggheten för förhørsledaren samt för advokater, tolkar och andra som kan närvara vid förhöret är inte mindre angelägen när förhöret leds av en tulltjänsteman än när det leds av en polisman. Det kan därmed sägas finnas ett tydligt behov för tulltjänstemän av att få kroppsvisitera personer i syfte att upprätthålla säkerheten vid förhör. Tulltjänstemän bör därför ges motsvarande rätt som polismän har att skyddsvisitera förhörspersoner i samband med förhör. En reglering som i stort sett motsvarar 19 a § polislagen bör tas in i den nya lagen, eftersom behovet inte kan tillgodoses på något mindre ingripande sätt. Regleringen bör möjliggöra att en tulltjänsteman i samband med ett förhör som hålls i Tullverkets lokaler kroppsvisiterar förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål. Många förhör som leds av tulltjänstemän hålls dock i lokaler som ställts till myndighetens förfogande av Polismyndigheten eller av transportföretag. Möjligheten att kroppsvisitera förhörspersoner bör även gälla i sådana lokaler.

Regeringen återkommer i avsnitt 24.5 till frågan om regleringen även bör gälla vid förhör om hålls av kustbevakningstjänstemän och polismän vid Ekobrottsmyndigheten.

Rätten bör gälla även vid förhör i transportmedel

Det är vanligt att tulltjänstemän gör ingripanden på platser där det är långt både till Tullverkets egna lokaler och till andra lokaler där förhör kan hållas, t.ex. förhørsrum på en polisstation. Det gäller t.ex. i glesbygd vid gränsen mot Norge eller Finland men kan även bli aktuellt vid punktskattekontroll inne i landet. Förhör hålls då normalt i Tullverkets transportmedel. Det är till fördel både för den som ska förhöras och för tulltjänstemännen om förhöret kan genomföras i sådana fall, eftersom det är tidsbesparande och minskar olägenheten för den enskilde att behöva transporteras en längre sträcka.

Behovet av att kunna skyddsvisitera förhörspersoner är inte mindre vid förhör som hålls i transportmedel än vid förhör som äger rum i en lokal. Tvärtom kan tulltjänstemännen vara ännu mer utsatt när förhöret hålls i ett transportmedel. Bristen på utrymme kan göra det svårt för honom eller henne att freda sig om förhörspersonen skulle gå till angrepp och t.ex. ta fram en kniv. Mot den bakgrunden anser regeringen att regleringen även bör omfatta förhör som hålls i Tullverkets transportmedel. *Tullverket* uppger att det händer att tulltjänstemän håller förhör även på andra platser, t.ex. utomhus i samband med kontroller vid gränspassager där lämpliga lokaler eller fordon inte finns att tillgå. Det kan även hända att förhör hålls i andra myndigheters transportmedel, t.ex. vid samverkansoperationer. Tullverket anser därför att rätten att kroppsvisitera förhörspersoner ska gälla oberoende av plats eller i vart fall även i andra myndigheters transportmedel.

Eftersom en skyddsvisitation utgör ett ingrepp mot den enskilde anser regeringen att en ytterligare utvidgning kräver att det är visat att det finns ett påtagligt behov av åtgärden och att den även står i proportion till ändamålet. Regeringens förslag innebär redan att Tullverkets möjligheter till kroppsvisitation i samband med förhör är mer långtgående än Polismyndighetens. Med hänsyn till Tullverkets specifika verksamhet, där det är vanligt att tulltjänstemän gör ingripanden på platser där det är långt både till Tullverkets egna lokaler och till andra lokaler där förhör kan hållas, anser regeringen att en sådan skillnad är motiverad. Att däremot utvidga skillnaden till att ge tulltjänstemän rätt till skyddsvisitation i alla förhörssituationer oberoende av plats bedömer regeringen skulle vara alltför långtgående. Detsamma gäller förhör som hålls i andra myndigheters transportmedel. Mot den bakgrunden anser regeringen att det inte ska införas en rätt till skyddsvisitation oberoende av plats eller vid förhör som hålls i andra myndigheters transportmedel.

9.4.5 Kroppsvisitation i identifieringssyfte

<p>Regeringens förslag: I anslutning till ett gripande, omhändertagande eller avlägsnande som har stöd i lag får en tulltjänsteman kroppsvisitera en person i syfte att identifiera honom eller henne.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Den nuvarande regleringen kan bli tydligare

Regleringen i 27 § fjärde stycket smugglingslagen innebär som tidigare nämnts att en tulltjänsteman får kroppsvisitera någon i identifieringssyfte i anslutning till att personen grips med stöd av smugglingslagen. Regleringen är alltså begränsad till gripanden enligt den lagen. Om det även omfattar andra brott som avses i 1 § smugglingslagen är oklart. I bestämmelsens förarbeten lyftes det fram att en tulltjänsteman inte har rätt att kroppsvisitera någon i identifieringssyfte vid gripanden enligt lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, som inte innehåller någon motsvarande reglering. Regeringen saknade dock beredningsunderlag för en utvidgning som skulle innebära en rätt att kroppsvisitera i identifieringssyfte i alla situationer där Tullverket ingriper med stöd av lag. Det påpekades att frågan kunde ses över inom ramen för den utredning som ligger till grund för den nu aktuella lagrådsremissen (prop. 2020/21:192 s. 40).

En mer generell rätt att kroppsvisitera i identifieringssyfte

I förarbetena till både kustbevakningslagen och till den nu aktuella bestämmelsen i smugglingslagen har regeringen framhållit att frågan om identifiering har stor praktisk betydelse för brottsbekämpande verksamhet. Regeringen har pekat på att bristfällig identifiering utgör en särskild grund för frihetsberövande enligt 24 kap. 2 § rättegångsbalken om personen på sannolika skäl är misstänkt för ett brott. Utökade möjligheter att identifiera personer kan bidra till att färre blir frihetsberövade. Även på andra sätt kan en sådan åtgärd vara till enskildas fördel, exempelvis genom att den kan ge förutsättningar att fastställa åldern på en person som inte är straffmyndig (prop. 2018/19:16 s. 68 och prop. 2020/21:192 s. 38 och 39).

Den nuvarande begränsningen i 27 § fjärde stycket smugglingslagen innebär som nämnts att en tulltjänsteman inte får kroppsvisitera i identifieringssyfte när någon grips enligt 5 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Inte heller får åtgärden användas när en tulltjänsteman griper någon med stöd av bestämmelser i ett antal andra lagar, t.ex. 4 kap. 5 § sista stycket lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder eller 3 kap. 6 § sista stycket lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder. Regeringen anser att de argument som lyfts fram i tidigare förarbeten, dvs. behovet av att kunna kroppsvisitera någon i identifieringssyfte och de fördelar som åtgärden innebär, har bärkraft även vid gripanden enligt andra författningar än smugglingslagen.

Motsvarande reglering för polismän och kustbevakningstjänstemän innebär en generell rätt att kroppsvisitera i identifieringssyfte i anslutning till att någon grips eller annars omhändertas eller avlägsnas. Det finns goda skäl för att bestämmelserna om kroppsvisitation i identifieringssyfte för tulltjänstemännens del så långt som möjligt korresponderar med motsvarande bestämmelser i polislagen och kustbevakningslagen. Som JO påpekat kan skilda förutsättningar att genomföra tvångsåtgärder medföra problem när Tullverket samarbetar med Polismyndigheten och Kust-

bevakningen inom ramen för myndigheternas gemensamma arbete med att bekämpa organiserad brottslighet (se prop. 2020/21:192 s. 38).

Regeringen anser mot den bakgrunden att en tulltjänstemans rätt att kroppsvisitera någon i identifieringssyfte bör motsvara det som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän. I avsnitt 16.2 föreslår regeringen att en tulltjänsteman ska ges rätt att avvisa och avlägsna personer i vissa fall. I likhet med det som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän bör alltså en tulltjänsteman få kroppsvisitera i identifieringssyfte i anslutning till ett gripande, omhändertagande eller avlägsnande som har stöd i lag. En bestämmelse med den innebörden bör tas in i den nya lagen.

9.5 Användning av fängsel

Regeringens förslag: Bestämmelsen i smugglingslagen om en tulltjänstemans rätt att använda fängsel och om dokumentation av den åtgärden flyttas till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Enligt 21 b § smugglingslagen får en tulltjänsteman som enligt den lagen eller någon annan lag omhändertar eller på annat sätt inskränker en persons rörelsefrihet belägga honom eller henne med fängsel. Det förutsätter antingen att personen uppträder våldsamt och att åtgärden är nödvändig med hänsyn till hans eller hennes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa eller att det är nödvändigt av säkerhetsskäl vid förflyttningar inom en förvaringslokal och vid transport eller någon annan vistelse utanför en sådan lokal. Liknande bestämmelser finns i 10 a § polislagen och 2 kap. 6 § kustbevakningslagen. I 4 kap. 10 § häkteslagen (2010:611) finns bestämmelser om när fängsel får användas mot den som är häktad, anhållen eller gripen på grund av misstanke om brott. Proportionalitetsprincipen innebär att det krävs betydligt starkare skäl för att använda fängsel mot den som är omhändertagen eller på annat sätt har fått sin rörelsefrihet inskränkt, jämfört med den som är gripen, anhållen eller häktad, eftersom den senare åtgärden har sin grund i en brottsmisstanke (prop. 2018/19:16 s. 127).

Möjligheten att använda fängsel ska vara oförändrad

Bestämmelsen i 21 b § smugglingslagen bör flyttas till den nya lagen. Det kan dock diskuteras om bestämmelsen bör avgränsas på ett annat sätt än i dag. Enligt dagens reglering får fängsel användas när någons rörelsefrihet inskränks enligt bestämmelserna i smugglingslagen eller någon annan lag. Det innebär att befogenheten också gäller t.ex. när en tulltjänsteman omhändertar en utlänningslagstiftning med stöd av 10 kap. 17 § utlänningslagen. Enligt motsvarande bestämmelse i kustbevakningslagen, 2 kap. 6 §, får en

kustbevakningstjänsteman använda fängsel i den brottsbekämpande eller ordningshållande verksamheten när någons rörelsefrihet inskränks. Skillnaden påpekades i samband med att den aktuella regleringen i smugglingslagen infördes. Regeringen ansåg att det för Tullverkets del är rimligt att åtgärden får vidtas vid inskränkningar av rörelsefriheten enligt smugglingslagen eller annan lag. Det motiverades med att regleringen av Tullverkets verksamhet inte är samlad i en lag på det sätt som gäller för Kustbevakningen i Kustbevakningslagen, där den brottsbekämpande och ordningshållande verksamhet är tydligt definierad. Det motiverades även med att på så sätt undviks eventuell gränsdragningsproblematik vid ingripanden enligt t.ex. utlänningslagen (prop. 2020/21:192 s. 42).

Den nya lagen innebär att regleringen av Tullverkets verksamhet i ökad utsträckning samlas i en lag och att gränsen mellan Tullverkets kontrollverksamhet och brottsbekämpande verksamhet tydliggörs. Det kan mot den bakgrunden hävdas att bestämmelsen bör ändras så att fängsel bara får användas i myndighetens brottsbekämpande verksamhet när någons rörelsefrihet inskränks. En sådan avgränsning kan dock få oönskade konsekvenser i form av att möjligheten att använda fängsel vid omhändertaganden enligt t.ex. utlänningslagen exkluderas. Den nuvarande formuleringen täcker även den situationen att någon grips med stöd av en nordisk eller europeisk arresteringsorder. Dessutom föreslår regeringen i avsnitt 16.2 att en tulltjänsteman ska få rätt att i vissa fall avvisa och avlägsna personer. Det är en befogenhet som är av ordningshållande karaktär, där det i vissa fall kan finnas anledning att tillfälligt belägga någon med fängsel. Mot den bakgrunden bör innehållet i 21 b § smugglingslagen flyttas till den nya lagen utan några ändringar i sak.

Enligt 1 kap. 2 § häkteslagen gäller lagen bl.a. för den som är häktad, anhållen eller gripen för brott. Enligt 4 kap. 10 § häkteslagen får fängsel användas på den som är frihetsberövad under i princip samma förutsättningar som gäller enligt 21 b § smugglingslagen. Den dubbelreglering i förhållande till häkteslagen som gäller enligt 21 b § smugglingslagen har motsvarighet i både polislagen och kustbevakningslagen. Den har såvitt känt inte vållat några praktiska problem. Fördelarna med en sammanhållen reglering i den nya lagen överväger enligt regeringens mening i detta fall nackdelarna med en viss dubbelreglering.

Dokumentationsskyldighet

Enligt 21 c § smugglingslagen ska användning av fängsel antecknas i ett protokoll. Protokollet ska innehålla uppgift om fängslets art, tiden när fängslet sattes på och när det togs bort och skälen för åtgärden. Det är den som fattat beslutet om fängsel som ansvarar för att ett protokoll upprättas. Det finns bestämmelser med liknande innebörd i 2 kap. 8 § kustbevakningslagen och 28 § polislagen.

Dokumentation av myndighetsåtgärder som riktar sig mot enskilda och innebär integritetsintrång fyller flera viktiga funktioner (se avsnitt 16.2.2 och 18.4.4). I förarbetena till 21 c § smugglingslagen uttalades också att användningen av fängsel utgör ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten och att det därför bör införas ett dokumentationskrav i smugglingslagen som motsvarar 2 kap. 8 § kustbevakningslagen (prop.

2020/21:192 s. 45). Regleringen i 21 c § smugglingslagen bör mot den bakgrunden flyttas till den nya lagen.

9.6 Rapporteringsskyldighet och rapporteftergift

Regeringens förslag: Bestämmelserna i tullförordningen om rapporteringsskyldighet och rapporteftergift flyttas till den nya lagen. Rapporteringsskyldigheten gäller för brott som omfattas av Tullverkets direkta brottsbekämpning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Rapporteringsskyldighet

Enligt 4 kap. 23 § tullförordningen ska en tulltjänsteman som får kännedom om ett brott enligt en författning vars efterlevnad Tullverket har tillsyn över, rapportera brottet till sin förman så snart som möjligt. Regleringen motsvarar delvis det som gäller för polismän enligt 9 § första stycket polislagen och för kustbevakningstjänstemän enligt 3 kap. 18 § första stycket kustbevakningslagen. Medan polismän är skyldiga att rapportera alla brott som hör under allmänt åtal är tulltjänstemännens och kustbevakningstjänstemännens rapporteringsskyldighet knuten till respektive myndighets verksamhetsområde.

Tullförordningen har samma tillämpningsområde som tullagen, vilken inte täcker hela Tullverkets verksamhet. Begreppet tullagstiftning definieras i 3 § tullagen. Definitionen omfattar t.ex. inte punktskattekontroll. Samtidigt är 4 kap. 23 § tullförordningen generellt utformad och har till synes ett bredare tillämpningsområde än tullagen och tullförordningen genom att den hänvisar till ”författning vars efterlevnad Tullverket har tillsyn över”.

Enligt regeringens mening bör rapporteringsskyldigheten enligt 4 kap. 23 § tullförordningen uppfattas så att den täcker även brott som upptäcks vid den inre gränsen och i Tullverkets kontrollverksamhet enligt flertalet andra författningar. För att göra det tydligt att rapporteringsskyldigheten gäller generellt i Tullverkets verksamhet bör bestämmelsen flyttas till den nya lagen. På grund av dess centrala betydelse anser regeringen att regleringen av rapporteringsskyldigheten bör placeras i lag, på samma sätt som gäller för Polismyndigheten och Kustbevakningen.

Det finns även ett behov av att modernisera och anpassa paragrafen efter regleringen i den nya lagen. Uttrycket ”ett brott enligt en författning vars efterlevnad Tullverket har tillsyn över” bör därför ersättas. En tulltjänsteman bör vara skyldig att rapportera ett brott som omfattas av Tullverkets behörighet i den direkta brottsbekämpningen (se avsnitt 18). Rapporteringsskyldigheten bör således gälla både vid de brott som utgör kärnan i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet och vid sidobrotten. I åtskilliga fall upptäcks handlanden som kan vara brottsliga i Tullverkets kontrollverksamhet. Rapporteringsskyldigheten syftar bl.a. till att en överordnad ska få kännedom om vad som har inträffat och kunna reagera

både när han eller hon delar uppfattningen att det är fråga om ett brott och när så inte är fallet. Det är framför allt i tveksamma situationer, där tulltjänstemannen är osäker på hur frågan ska hanteras, som rapporterings-skyldigheten fyller en viktig funktion. Rapporteringsskyldigheten är också nära förknippad med rätten att låta vissa beteenden förbli obeivrade, när det är fråga om obetydliga överträdelser.

Rapporteftergift

Enligt 4 kap. 23 § tullförordningen behöver den tulltjänsteman som upptäcker ett brott inte göra någon rapport, om brottet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är obetydligt och det är uppenbart att brottet inte skulle ge någon annan påföljd än böter. Regleringen motsvarar det som gäller för polismän enligt 9 § andra stycket polislagen och för kustbevakningstjänstemän enligt 3 kap. 18 § andra stycket kustbevakningslagen.

Det som anförts ovan om att bestämmelsen om rapporteringsskyldighet bör flyttas till den nya lagen gäller även för bestämmelsen om rapporteftergift. Det har inte framkommit behov av att göra någon saklig ändring av bestämmelsen.

10 Särskilt om våldsanvändning

10.1 Dagens reglering

Allmänt

Polislagen innehåller en generell reglering av polismäns rätt att ingripa vid brott och ordningsstörningar. Lagen reglerar även andra yrkesgruppers rätt att använda våld för att genomföra vissa tjänsteåtgärder. Tulltjänstemäns rätt att använda våld i sin tjänsteutövning – utöver i de situationer som anges i 24 kap. brottsbalken – regleras i dag i polislagen och i tullagen. Nedan redovisas vilka våldsbefogenheter polismän och kustbevakningsmän har enligt polislagen respektive kustbevakningslagen.

En polismans rätt att använda våld

Polisens våldsanvändning regleras i 10 § polislagen. Enligt paragrafen får en polisman, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd

1. om polismannen möts med våld eller hot om våld (10 § första stycket 1 polislagen),
2. om någon som ska häktas, anhållas eller annars med stöd i lag berövas friheten försöker undkomma eller polismannen annars möts av motstånd när ett sådant frihetsberövande ska verkställas (10 § första stycket 2 polislagen),

3. för att avvärja en straffbelagd handling eller fara för liv, hälsa eller värdefull egendom eller för omfattande skada i miljön (10 § första stycket 3 polislagen),
4. om polismannen med stöd i lag ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller något annat omhändertagande av egendom eller vid husrannsakan eller genomsökning på distans enligt rättegångsbalken (10 § första stycket 4 polislagen),
5. om polismannen med stöd i lag ska stoppa ett fordon eller annat transportmedel eller ska kontrollera ett fordon eller ett fordons last (10 § första stycket 5 polislagen),
6. om polismannen annars med stöd i lag ska bereda sig tillträde till, spärra av, stänga till eller utrymma en byggnad, ett rum eller ett område eller biträda någon i myndighetsutövning med en sådan eller någon annan liknande åtgärd eller vid exekutiv förrättning (10 § första stycket 6 polislagen), eller
7. om åtgärden i något annat fall är oundgängligen nödvändig för att upprätthålla allmän ordning eller säkerhet och det är uppenbart att den inte kan genomföras utan våld (10 § första stycket 7 polislagen).

Våld mot person får i de fall som avses i 10 § första stycket 4 och 6 polislagen bara användas om polismannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd.

En kustbevakningstjänstemans rätt att använda våld

En kustbevakningstjänsteman har enligt 2 kap. 4 § kustbevakningslagen i stort sett samma rätt som en polisman att använda våld, dock inte i den situation som regleras i 10 § första stycket 7 polislagen (prop. 2018/19:16 s. 125 och prop. 2021/22:119 s. 101 och 102).

En tulltjänstemans rätt att använda våld enligt polislagen

En tulltjänsteman har i vissa avseenden samma våldsbefogenheter som polismän och kustbevakningstjänstemän. Det framgår av 29 § första stycket polislagen jämförd med 10 § första stycket samma lag. En tulltjänsteman har rätt att använda våld om

1. någon som ska häktas, anhållas eller annars med stöd i lag ska berövas friheten försöker undkomma eller tulltjänstemannen annars möts av motstånd när ett sådant frihetsberövande ska verkställas (10 § första stycket 2 polislagen),
2. tulltjänstemannen med stöd i lag ska verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller något annat omhändertagande av egendom eller vid husrannsakan eller genomsökning på distans enligt rättegångsbalken. Våld mot person får bara användas om tulltjänstemannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd (10 § första stycket 4 och andra stycket polislagen), eller

3. tulltjänstemannen med stöd i lag ska stoppa ett fordon eller annat transportmedel eller ska kontrollera ett fordon eller ett fordon's last, dock endast om befogenheterna används för trafiknykterhetskontroll (10 § första stycket 5 polislagen).

Regleringen ovan ger en tulltjänsteman rätt att använda våld om det behövs i samband med bl.a. gripande och om tulltjänstemannen verkställer ett beslut om hämtning till förhör. Bestämmelsen gäller även vid envarsgripanden. En tulltjänsteman som möts av motstånd har rätt att själv använda våld vid verkställighet av de flesta tvångsmedel som kan aktualiseras. Det gäller emellertid inte vid husrannsakan som görs med stöd av 26 § andra stycket smugglingslagen. I vissa avseenden skiljer sig tulltjänstemannens rätt att använda våld från en polisman. En tulltjänsteman har t.ex. inte rätt att använda våld om han eller hon möts med våld eller hot om våld. I sådana fall kan dock brottsbalkens regler om nödvärn aktualiseras (se nedan). Tulltjänstemannen har inte heller någon generell rätt att använda våld när han eller hon ska stoppa fordon utan endast vid trafiknykterhetskontroll (29 § första stycket polislagen). Tulltjänstemannen har vidare inte någon rätt att använda våld i de fall som avses i 10 § första stycket 3, 6 eller 7 polislagen.

En tulltjänstemans rätt att använda våld enligt annan lagstiftning

Brottsbalkens regler om ansvarsfrihet

Enligt de allmänna bestämmelserna om ansvarsfrihet i 24 kap. brottsbalken har var och en rätt att använda våld bl.a. i nödvärn, nöd och vid förhindrande av rymning. Det gäller alltså för tulltjänstemän i all tjänsteutövning.

Rätten till nödvärn enligt 24 kap. 1 § brottsbalken uppvisar likheter med regleringen i polislagen och ger en tulltjänsteman rätt att använda våld i många situationer. Rätten föreligger främst vid ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom. En skillnad mot polislagen är att den endast tillåter användning av våld i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt. Brottsbalkens regler om nödvärn har ett vidare tillämpningsområde och täcker även våldsanvändning som inte är uppenbart oförsvarlig.

Rätten att använda våld eller tvång i kontrollverksamheten

Det finns en särskild bestämmelse om tulltjänstemäns rätt att använda våld eller tvång i 4 kap. 2 § tullagen. Regleringen innebär att en tulltjänsteman, i den utsträckning andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, får använda våld eller tvång för att genomföra vissa kontrollåtgärder enligt tullagen.

Våld eller tvång får enligt 4 kap. 2 § första stycket tullagen användas för att hindra den som inte stannar på en tulltjänstemans uppmaning enligt 4 kap. 11 § samma lag. Detsamma gäller vid prejning av fartyg eller när ett fartyg ska föras till en plats inom det svenska tullområdet enligt 4 kap.

9 och 10 §§ tullagen. Även vid kontroll enligt 4 kap. 16 eller 19 § tullagen kan användning av våld eller tvång vara tillåtet. Det gäller exempelvis vid undersökning av transportmedel, bagage och containrar eller när försändelser ska undersökas eller öppnas. Vidare får våld eller tvång användas när icke-unionsvaror tillfälligt ska tas om hand enligt 3 kap. 7 § tullagen och när områden tillfälligt ska stängas av enligt 4 kap. 14 § samma lag.

Våld mot person får enligt 4 kap. 2 § andra stycket tullagen endast användas om tulltjänstemannen möts av motstånd och det med hänsyn till ändamålet med åtgärden är försvarligt.

Regleringen i 4 kap. 2 § tullagen gäller enligt 4 kap. 3 § inte för polismän eller kustbevakningstjänstemän som medverkar i Tullverkets kontrollverksamhet.

Rätten att använda våld eller tvång vid bevissäkring

Rätten att använda våld eller tvång i samband med bevissäkring framgår av 7 kap. 9 § tullagen, som hänvisar till bl.a. 69 kap. 11 § skatteförfarandelagen.

Regleringen gäller i Tullverkets ärenden och mål om tull, skatt, ränta och vissa avgifter. Den innebär att Tullverket vid bevissäkring får genomsöka en lokal, en förvaringsplats eller ett annat utrymme. Om ett utrymme som behöver genomsökas är tillslutet, får Tullverket öppna lås eller ta sig in på annat sätt. Myndigheten får även i övrigt använda tvång om det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Våld mot person får användas bara om Tullverket möter motstånd och det med hänsyn till ändamålet med beslutet om bevissäkring kan anses försvarligt.

Uttrycken ”våld” och ”våld eller tvång”

Som framkommit används i några bestämmelser om våldsanvändning uttrycket ”våld”, exempelvis i 10 § polislagen. I andra bestämmelser används uttrycket ”våld eller tvång”, exempelvis i 4 kap. 2 § tullagen. Det avses ingen skillnad mellan vad uttrycken innebär. Regeringen använder dock i det följande uttrycket ”våld”, förutom i de fall där det hänvisas till en bestämmelse där uttrycket ”våld eller tvång” används.

10.2 Behovet av en ny och modern reglering

Våldsbefogenheter ska vara nödvändiga och proportionerliga

Tullverket är den myndighet som har i uppdrag att kontrollera flödet av varor in och ut ur Sverige. En förutsättning för att en tulltjänsteman ska kunna genomföra en fysisk kontroll är att han eller hon har rätt att använda våld i vissa situationer. Det kan handla om att med våld öppna en väska eller ta sig in i ett transportmedel eller att med våld stänga av ett område där ett transportmedel lossas eller lastas. Det kan också handla om att stoppa den som uppmanats att stanna men som inte följer uppmaningen.

Tullverket har även ett brottsbekämpande uppdrag. Även om Tullverkets brottsbekämpning innefattar ett fåtal av de brott som ingår i Polismyndighetens uppdrag så innefattar den allvarlig brottslighet, såsom smuggling av narkotika och vapen. Tulltjänstemän kommer ofta i kontakt med den grova organiserade brottsligheten men har inte lika långtgående våldsbefogenheter som polismän och kustbevakningstjänstemän.

Regeringen anser att tulltjänstemän i många fall har samma behov som polismän och kustbevakningstjänstemän av att kunna använda våld i tjänsteutövningen. Tullverkets särskilda uppdrag att kontrollera införsel och utförsel av varor motiverar i vissa avseenden befogenheter som går utöver polismäns och kustbevakningstjänstemäns befogenheter. I andra avseenden behöver tulltjänstemän inte ha samma rätt att använda våld, eftersom Polismyndigheten och Kustbevakningen har uppdrag som inte Tullverket har. Tullverket har t.ex. inte något ordningshållande uppdrag.

Det är av central betydelse att tulltjänstemäns våldsbefogenheter inte är mer långtgående än vad som är nödvändigt och proportionerligt. Det bör i sammanhanget beaktas att tulltjänstemännens huvuduppgift är att kontrollera varuflödet. Det är dock angeläget att tulltjänstemän har de våldsbefogenheter som krävs för att de ska kunna genomföra Tullverkets uppgifter och samtidigt känna trygghet i sin tjänsteutövning. Den föreslagna bestämmelsen om behov och proportionalitet ger då en ram för hur våldsbefogenheterna får användas.

Olika regler vid den inre gränsen, den yttre gränsen och vid punktskattekontroll

I dag har tulltjänstemän ingen särskilt reglerad rätt att använda våld när motsvarande kontrollåtgärder som används vid den yttre gränsen genomförs enligt inregränslagen eller LPK. En tulltjänsteman har därför bara rätt att använda våld vid sådana kontroller om det följer av de allmänna bestämmelserna om nödvärn, nöd eller förhindrande av rymning. Tullverket har dock möjlighet att begära Polismyndighetens medverkan vid kontrollerna.

Det innebär att en tulltjänsteman får använda våld i kontrollverksamheten vid gränsen mot tredjeland men inte vid motsvarande kontroll vid den inre gränsen eller vid en punktskattekontroll. Ett transportmedel får t.ex. öppnas med våld om föraren stannas för kontroll vid gränsen mot Norge men inte vid gränsen mot Danmark och inte heller om kontrollen genomförs inne i landet med stöd av LPK. Om föraren inte stannar på tulltjänstemannens uppmaning får föraren hejdas med våld vid den yttre gränsen men inte vid den inre gränsen eller vid en punktskattekontroll.

Enligt Tullverket genomförs samma typ av kontroller och behovet av att kunna använda våld är detsamma vid kontroller vid den inre gränsen och transportkontroller enligt LPK som vid den yttre gränsen.

Tidigare synpunkter i frågan

Frågan om en tulltjänstemans rätt att använda våld diskuterades varken i samband med att inregränslagen eller LPK infördes (se prop. 1995/96:166

och prop. 1997/98:100). Däremot togs frågan om våldsanvändning vid transportkontroll enligt LPK upp i samband med att vissa straffrättsliga sanktioner infördes i den lagen (prop. 2002/03:10 s. 84 och 85). Regeringen konstaterade att Tullverket hade problem med att genomföra transportkontroller, men bedömde att det då inte fanns skäl att utöka tulltjänstemännens våldsbefogenheter. Regeringen ansåg att frågan om att ge Tullverket våldsbefogenheter för att genomföra kontrollåtgärder enligt LPK väckte vissa principiella och praktiska frågor och därför borde övervägas i ett större sammanhang. Regeringen påpekade även att polisen enligt 4 kap. 12 § LPK är skyldig att medverka i kontrollverksamhet enligt den lagen och att en polisman har rätt att använda våld om förutsättningarna i polislagen för våldsanvändning är uppfyllda (prop. 2002/03:10 s. 85).

Förenligheten med principen om fri rörlighet

En fråga som uppkommer är om en ökad rätt för en tulltjänsteman att använda våld vid den inre gränsen kommer i konflikt med EU:s princip om fri rörlighet för bl.a. varor. Regeringen har svårt att se att så skulle vara fallet. Principen om fri rörlighet inom EU innebär bl.a. att sådana kontroller som enbart grundar sig på att en vara passerar en gräns mot en EU-medlemsstat inte är tillåtna. Det EU-rättsliga regelverket påverkar inte medlemsstaternas möjligheter att upprätthålla lag och ordning och skydda nationell säkerhet. De våldsbefogenheter som tas upp nedan gäller i särskilt utpekade situationer som inte är särskilt vanligt förekommande. Syftet är att tillgodose ett legitimt skydd av viktiga samhällsintressen. Regeringens bedömning är att det inte är fråga om åtgärder som hindrar det fria flödet av varor eller personer mellan EU:s medlemsstater.

I princip talar samma skäl som har motiverat att tulltjänstemän har rätt att använda våld vid den yttre gränsen för att detsamma ska gälla även vid den inre gränsen. Möjligheten att använda våld behövs framför allt för att på ett effektivt sätt hejda gränsöverskridande internationell brottslighet och terrorism. Som exempel kan nämnas att narkotika inte bara tillverkas i tredjeland och förs in till EU över en yttre gräns. Det finns en betydande tillverkning av narkotika inom EU:s medlemsstater. Den narkotikan når i viss utsträckning Sverige. Även vapen smugglas i stor utsträckning in i Sverige från andra EU-medlemsstater. Sverige har därmed samma behov vid den inre som vid den yttre gränsen av att kunna skydda landet mot att den organiserade brottsligheten för in narkotika och vapen.

Rätten att använda våld vid en punktskattekontroll

Frågan om en tulltjänsteman bör ges rätt att använda våld vid en punktskattekontroll ter sig i dag annorlunda än vid tiden för de ovan nämnda förarbetena (prop. 2002/03:10 s. 84 och 85). Tullverket har fortfarande problem med att genomföra vissa transportkontroller, t.ex. när förare vägrar att medverka vid kontrollen eller aktivt försöker hindra att en kontroll genomförs. Tullverket är då beroende av biträde från Polismyndigheten som inte alltid har praktisk möjlighet att ge den hjälp som

Tullverket begär. Tulltjänstemän kan alltså inte räkna med att alltid få hjälp av Polismyndigheten i en situation där våld kan behöva användas.

Tullverket har till uppgift att utföra punktskattekontroller inne i landet. Myndigheten måste ha möjlighet att genomföra kontrollerna på ett effektivt sätt. Regeringen delar i och för sig uppfattningen i tidigare förarbeten att det utanför gränsnära områden primärt bör vara Polismyndigheten som har befogenhet att använda våld för att genomföra myndighetsåtgärder mot enskilda. Principen har emellertid frångåtts genom lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott som trädde i kraft 2008. En tulltjänsteman har enligt 29 § första stycket polislagen rätt att använda våld även inne i landet vid ingripanden mot rattfylleribrott. Tulltjänstemän har dessutom samma rätt som polismän att använda våld inne i landet när de biträder åklagare med tvångsmedelsåtgärder i en förundersökning. Frågan har därför inte samma principiella betydelse som vid tiden för de nämnda förarbetena (prop. 2002/03:10 s. 85).

Regeringen anser att det inte är rimligt att nödvändiga punktskattekontroller inte ska kunna utföras på grund av att Tullverket saknar tillräckliga befogenheter. Starka skäl talar därför för att tulltjänstemän bör ges rätt att, om det behövs, använda våld vid punktskattekontroller.

10.3 En generell reglering av rätten att använda våld

10.3.1 En ny generell bestämmelse

Regeringens förslag: Tulltjänstemän får en generell rätt att använda våld i sin tjänsteutövning. Rätten regleras i en generell bestämmelse i den nya lagen.

Det ska i bestämmelsen upplysas om att det i brottsbalken finns föreskrifter om rätten att i vissa fall använda våld.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna, däribland *JO*, tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Tullverket* anser att behovet av att utöka våldsbefogenheten är stort och välkomnar förslaget.

Skälen för regeringens förslag

En enhetlig reglering behövs

Regeringen anser att Tullverkets behov av att i vissa situationer använda våld gör sig lika starkt gällande vid gränsen mot en annan medlemsstat inom EU eller vid en punktskattekontroll som vid gränsen mot tredjeland. Det är fråga om kontroller som har många likheter både när det gäller genomförande och ändamål. Detta talar för att det bör finnas enhetliga bestämmelser för kontroller som genomförs vid den yttre gränsen, vid den inre gränsen och för punktskatteändamål.

Vad som från början framstår som en rutinkontroll kan utvecklas till något annat. Så kan bli fallet om en tulltjänsteman t.ex. stoppar någon som smugglar stora mängder narkotika, vapen eller andra varor som har ett högt marknadsvärde för personer som ägnar sig åt organiserad brottslighet.

Risken för att ett sådant ingripande kan leda till våld riktat mot tulltjänstemannen kan i vissa fall vara avsevärd. En tulltjänsteman som möts med våld eller hot om våld bör ha samma rättsliga stöd för att använda våld som en polisman eller kustbevakningstjänsteman.

Ett annat skäl för att ha mer enhetliga regler är att tulltjänstemän, kustbevakningstjänstemän och polismän i vissa fall har skyldighet att medverka i varandras kontrollverksamhet. I andra fall ska tulltjänstemän, kustbevakningstjänstemän och polismän utföra samma typ av kontroller. Det är då en fördel, både från allmänhetens synpunkt och för myndigheternas möjligheter att samverka, om polismän, tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän har samma – eller i vart fall likartade – befogenheter.

En generell bestämmelse införs

Både allmänna och enskilda intressen motiverar att rätten att använda våld regleras tydligt i Tullverkets lagstiftning. På samma sätt som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän är det en uppenbar fördel om tulltjänstemännens rätt att använda våld har stöd i positiva bestämmelser och inte behöver härledas ur brottsbalkens regler om ansvarsfrihet (jfr prop. 1983/84:111 s. 87).

Regleringen bör vara enhetlig och dubbelreglering bör undvikas. Samma regler bör gälla oavsett om det handlar om en kontroll eller annat ingripande vid den yttre gränsen, den inre gränsen eller för punktskatteändamål. Den nya lagen bör mot den bakgrunden innehålla en generell reglering av en tulltjänstemans rätt att använda våld när en tjänsteåtgärd genomförs. Regleringen bör motsvara en polisman och en kustbevakningstjänstemans rätt att använda våld, i den utsträckning det kan motiveras utifrån de tjänsteåtgärder som en tulltjänsteman har till uppgift att genomföra. Eftersom bestämmelsen om rätt att använda våld ska gälla i båda verksamheterna bör den placeras i det kapitel i den nya lagen som reglerar gemensamma bestämmelser i Tullverkets kontrollverksamhet och brottsbekämpning.

Bestämmelserna i polislagen flyttas till den nya lagen

Som redogörs för i avsnitt 10.1 har en tulltjänsteman i flera avseenden samma rätt som en polisman och en kustbevakningstjänsteman att använda våld i sin tjänsteutövning. Det regleras i 29 § första stycket polislagen genom hänvisningar till olika punkter i 10 §. Den regleringen behövs även i framtiden och den bör därför flyttas till den nya lagen. På detta sätt renodlas även polislagen, eftersom den inte längre kommer att reglera tulltjänstemäns våldsanvändning.

Förhållandet till de allmänna grunderna för ansvarsfrihet

De allmänna bestämmelserna om ansvarsfrihet i 24 kap. brottsbalken kompletterar rätten att använda våld enligt den nya lagen. Det bör därför upplysas om dem i den nya lagen, på motsvarande sätt som görs i polislagen och kustbevakningslagen.

10.3.2 Tulltjänstemän får använda våld i fler situationer

Regeringens förslag: En tulltjänsteman får, i den utsträckning andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd, om

1. tjänstemannen möts med våld eller hot om våld,
2. någon som ska häktas, anhållas eller annars med stöd i lag berövas friheten försöker undkomma eller tjänstemannen annars möts av motstånd när ett sådant frihetsberövande ska verkställas,
3. tjänstemannen med stöd i lag ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller någon annan liknande åtgärd, vid beslag eller något annat omhändertagande av egendom eller vid husrannsakan eller annan liknande åtgärd eller när en försändelse öppnas,
4. tjänstemannen med stöd i lag ska stoppa ett fordon, ett fartyg eller något annat transportmedel eller ska kontrollera ett transportmedel eller dess last,
5. tjänstemannen annars med stöd i lag ska bereda sig tillträde till eller spärra av en byggnad, ett rum eller ett område, eller
6. tjänstemannen med stöd i lag har uppmanat någon att stanna och personen försöker undkomma eller annars gör motstånd när en sådan uppmaning ges.

I fall som avses i punkterna 3, 5 och 6 får våld mot en person användas endast om tjänstemannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. JO anser att det finns både allmänna och enskilda intressen som motiverar en tydlig och enhetlig reglering. JO anser att det synes väl avvägt att regleringen motsvarar den för polismän och kustbevakningstjänstemän, med de anpassningar som gäller för de tjänsteåtgärder en tulltjänsteman har att genomföra. Att regleringarna motsvarar varandra kan enligt JO också underlätta när de brottsbekämpande myndigheterna samverkar.

Skälen för regeringens förslag

Rätt att använda våld om tulltjänstemannen möts med våld eller hot om våld

Dagens reglering innebär att tulltjänstemän inte har samma rätt som polismän och kustbevakningstjänstemän att använda våld om tulltjänstemännen möts med våld eller hot om våld i sin tjänsteutövning (jfr 29 § första stycket polislagen med 10 § första stycket 1 polislagen och 2 kap. 4 § första stycket 1 kustbevakningslagen). I dessa situationer har tulltjänstemän endast rätt att använda våld i nödvärn. I vissa särskilt utpekade kontrollsituationer kan dock 4 kap. 2 § tullagen ge en tulltjänsteman rätt att använda våld mot person, om tjänstemannen möts av motstånd. Någon motsvarande rätt finns inte i brottsbekämpningen eller vid kontroll med stöd av annan lagstiftning.

Tullverket ansvarar för kontroll och brottsbekämpning vid gränsen. I syfte att kunna genomföra uppdraget har tulltjänstemän befogenheter som motsvarar polismäns och kustbevakningstjänstemäns och som i vissa avseenden är mer långtgående. Som redan konstaterats kan en tulltjänsteman ibland behöva genomföra en tjänsteåtgärd med våld. Det händer att tulltjänstemän konfronteras med mycket allvarlig brottslighet, exempelvis smuggling av stora partier narkotika, och med personer som vill undkomma eller är våldsamma av andra skäl. Regeringen anser mot den bakgrunden att en tulltjänsteman som möts av våld eller hot om våld har behov av positivt stöd för att kunna använda våld när det krävs för att genomföra en tjänsteåtgärd. Det är med hänsyn till samhällsutvecklingen nödvändigt att en tulltjänsteman ges samma generella lagstöd för det som en polisman eller en kustbevakningstjänsteman har i motsvarande situation. Som JO anför kan det också underlätta vid samverkan att myndigheterna har motsvarande regleringar. En bestämmelse som ger en tulltjänsteman rätt att använda våld när han eller hon möts med våld eller hot om våld bör mot den bakgrunden tas in i den nya lagen.

Generell rätt att använda våld när ett transportmedel ska stoppas

En tulltjänsteman har i dag rätt enligt 29 § första stycket och 10 § första stycket 5 polislagen att använda våld när ett fordon eller annat transportmedel ska stoppas för en trafiknykterhetskontroll. Det är inte ovanligt att en tulltjänsteman har behov av att stoppa fordon även i andra fall, exempelvis för att gripa eller göra ett annat ingripande mot någon, kontrollera ett fordons last eller för att göra en husrannsakan i fordonet när det finns misstanke om att varor har smugglats in. Regeringen föreslår därför i avsnitt 9.3.2 att en tulltjänsteman ska ges en i huvudsak motsvarande rätt som en polisman och en kustbevakningstjänsteman att stoppa fordon och andra transportmedel. En tulltjänsteman har samma behov som sådana tjänstemän att kunna använda våld när de stoppar fordon, om det krävs för att genomföra åtgärden.

Mot den bakgrunden anser regeringen det befogat att utvidga rätten som en tulltjänsteman redan har, att använda våld för att med stöd i lag stoppa eller kontrollera ett transportmedel, till att gälla generellt, på motsvarande sätt som gäller för polismän (10 § första stycket 5 polislagen) och kustbevakningstjänstemän (2 kap. 4 § första stycket 5 kustbevakningslagen). Som regeringen återkommer till i avsnitt 10.4.2 bör det framgå tydligt av lagtexten att fartyg omfattas av regleringen. En bestämmelse med den innebörden bör tas in i den nya lagen.

Rätt att använda våld vid vissa andra åtgärder

En särskild fråga är om en tulltjänsteman även bör ha rätt att använda våld i de fall där tjänstemannen med stöd i lag ska bereda sig tillträde till eller spärra av en byggnad, ett rum eller ett område, motsvarande det som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän enligt 10 § första stycket 6 polislagen respektive 2 kap. 4 § första stycket 6 kustbevakningslagen. I dessa fall får våld mot person endast användas om polismannen, kustbevakningstjänstemannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd.

Tullverket har en tydlig brottsbekämpande roll som successivt har byggts ut. Våld kan behöva användas t.ex. när någon med våld försöker hindra en tulltjänsteman från att ta sig in i ett tullager, en bostad eller ett annat ställe för att göra en husrannsakan eller i ett område i en hamn för att gripa någon. Redan i dag har en tulltjänsteman enligt 4 kap. 2 och 14 §§ tullagen rätt att i vissa fall använda våld när ett område tillfälligt ska stängas av. Rätten att stänga av områden med stöd av 4 kap. 14 § tullagen gäller dock endast om åtgärden behövs i kontrollverksamheten och är begränsad till vissa utpekade områden, bl.a. där transportmedel lossas eller lastas eller där passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel. Regeringen föreslår i avsnitt 18.4.3 att en tulltjänsteman ska få samma rätt som en polisman och en kustbevakningstjänsteman att enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken bl.a. stänga till ett rum eller en byggnad och förbjuda tillträde till ett visst område. En sådan åtgärd får vidtas för att säkerställa en brottsutredning.

Det finns enligt regeringens mening behov av att utvidga rätten att använda våld till samma reglering som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän när tulltjänstemannen med stöd i lag ska bereda sig tillträde till eller spärra av en byggnad, ett rum eller ett område. En sådan bestämmelse bör därför tas in i den nya lagen.

Regeringen återkommer i avsnitt 10.4.3 till ytterligare några ändringar som bör göras i den generella bestämmelsen för att möta behov som finns i kontrollverksamheten (punkterna 3 och 6).

10.3.3 Situationer där en tulltjänsteman inte bör få använda våld

Både polismän och kustbevakningstjänstemän har rätt att använda våld för att avvärja en straffbelagd handling eller fara för liv, hälsa eller värdefull egendom eller för omfattande skada i miljön (10 § första stycket 3 polislagen respektive 2 kap. 4 § första stycket 3 kustbevakningslagen). Det kan t.ex. vara fråga om att avvärja en beväpnad person som hotar andras säkerhet eller att fysiskt hindra någon att åstadkomma allvarlig skada på värdefull egendom. I sådana och liknande fall ger ofta bestämmelsen om nödvärn en rätt att använda våld.

Bestämmelsen i polislagen har sin grund i att en polisman har en generell skyldighet att försöka avvärja brott. För kustbevakningstjänstemännens del kan befogenheten motiveras av att Kustbevakningen har ett ordningshållande uppdrag och viktiga uppgifter när det gäller miljön. Det finns enligt regeringens uppfattning inte något behov av en motsvarande bestämmelse för tulltjänstemän. En sådan reglering bör därför inte införas.

En polisman har enligt 10 § första stycket 7 polislagen rätt att använda våld för att upprätthålla allmän ordning eller säkerhet. Att upprätthålla ordning och säkerhet är en uppgift som främst vilar på Polismyndigheten. En tulltjänsteman har inget behov av en motsvarande reglering och bör därför inte ges en rätt att använda våld för det ändamålet.

10.4 Särskilt om rätten att använda våld i kontrollverksamheten

10.4.1 Dubbelreglering bör undvikas

Regeringens förslag innefattar en generell bestämmelse om rätt för en tulltjänsteman att använda våld i vissa situationer. En tulltjänsteman har enligt 4 kap. 2 § tullagen rätt att använda våld eller tvång när vissa kontrollåtgärder genomförs vid den yttre gränsen. Det kan diskuteras om den föreslagna generella bestämmelsen innebär en rätt för en tulltjänsteman att använda våld i alla de kontrollsituationer som omfattas av 4 kap. 2 § tullagen. Eftersom dubbelreglering bör undvikas ska den paragrafen inte föras över till den nya lagen om det är så att den generella bestämmelsen ger rätt att använda våld i samma situationer.

10.4.2 Den nya generella bestämmelsen gäller för flertalet åtgärder i kontrollverksamheten

Tillfälligt omhändertagande av icke-unionsvaror

En tulltjänsteman har enligt 4 kap. 2 § tullagen rätt att använda våld eller tvång när en icke-unionsvara tillfälligt ska tas om hand enligt 3 kap. 7 § första stycket samma lag.

Regeringen föreslår i avsnitt 10.3.2 att en tulltjänsteman ska ges rätt att använda våld vid beslag eller något annat omhändertagande av egendom som har stöd i lag (punkt 3 i den föreslagna bestämmelsen). Bestämmelsen motsvarar 10 § första stycket 4 polislagen. Den reglerar rätten till våldsanvändning vid ett sådant omhändertagande av egendom som föreskrivs i 3 kap. 7 § tullagen. För det ändamålet finns det därför inget ytterligare behov av reglering i den nya lagen.

Preja fartyg och föra fartyg till en viss plats

En tulltjänsteman har rätt att använda våld eller tvång enligt 4 kap. 2 § tullagen för att preja fartyg och föra fartyg till en plats inom det svenska tullområdet enligt 4 kap. 9 och 10 §§ tullagen.

Den nya generella bestämmelsen som föreslås innefattar en rätt för en tulltjänsteman att, med de begränsningar bestämmelsen innebär, använda våld om han eller hon med stöd i lag ska stoppa ett transportmedel eller ska kontrollera ett transportmedel eller dess last. Bestämmelsen motsvarar 10 § första stycket 5 polislagen. Bestämmelsen i polislagen infördes samtidigt som polismän gavs rätt att stoppa fordon och andra transportmedel enligt 22 § polislagen. I förarbetena uttalades att hur mycket våld som får användas och vilka tekniska hjälpmedel som får användas för att stoppa ett fordon med hänsyn till proportionalitetsprincipen får avgöras beroende på omständigheterna i det aktuella fallet (prop. 1996/97:175 s. 79). I förarbetena sägs inget specifikt om fartyg eller vilka metoder som kan aktualiseras för att stoppa dem. I förarbetena till kustbevakningslagen görs klart att en kustbevakningstjänsteman har rätt att använda våld för att preja fartyg i sin kontrollverksamhet enligt bl.a. smugglingslagen (prop.

2018/19:16 s. 103), men det kommer också till tydligt uttryck i lagtexten i och med att fartyg nämns särskilt där.

Regeringen föreslår i avsnitt 13.3.2 att punkt 4 i den generella bestämmelsen om rätt att använda våld bör utformas så att den ger ett tydligt lagstöd för en tulltjänsteman att använda våld vid en åtgärd enligt 4 kap. 9 eller 10 § tullagen. Det kan lämpligen göras på det sättet att det föreskrivs att rätten gäller när en tulltjänsteman med stöd i lag ska stoppa ett fordon, ett fartyg eller annat transportmedel eller ska kontrollera ett transportmedel eller dess last.

Tullverket har numera inte tillgång till några egna fartyg, men fartyg bör ändå nämnas i bestämmelsen, eftersom den enbart reglerar rätten att stoppa transportmedlet. Det är nödvändigt att tulltjänstemän har den rätten, även om de kan behöva begära hjälp av Kustbevakningen för att genomföra åtgärden. En förutsättning för att Kustbevakningen ska kunna biträda är nämligen att den myndighet som får biträde har rätt att stoppa fartyg.

Tillfälligt stänga av områden

En tulltjänsteman har enligt 4 kap. 2 § tullagen rätt att använda våld eller tvång enligt 4 kap. 14 § samma lag när ett område tillfälligt ska stängas av.

Regeringen föreslår i avsnitt 13.3.2 att en tulltjänsteman ska rätt att använda våld när en byggnad, ett rum eller ett område ska spärras av med stöd i lag (punkt 5 i den föreslagna bestämmelsen). Rätten att använda våld motsvarar i huvudsak 10 § första stycket 6 polislagen. Den ger ett tydligt lagstöd för att använda våld när ett område tillfälligt ska stängas av enligt 4 kap. 14 § tullagen. Det finns alltså för det ändamålet inget behov av ytterligare reglering i den nya lagen.

Undersöka bagage och väskor m.m.

En tulltjänsteman har enligt 4 kap. 2 § tullagen rätt att använda våld eller tvång för att genomföra olika åtgärder enligt 4 kap. 16 § samma lag. I det ingår att undersöka bagage, handväskor och liknande som införs av resande till eller från EU:s tullområde eller av en person som med stöd av 4 kap. 11 § andra stycket tullagen har uppmanats att stanna.

Regeringen föreslår i avsnitt 13.3.2 att en tulltjänsteman ska ges rätt att använda våld när han eller hon med stöd i lag ska verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller någon annan liknande åtgärd, vid beslag eller något annat omhändertagande av egendom (punkt 3 i den föreslagna bestämmelsen). Undersökning av bagage, handväskor och liknande som medförs av resande uppfyller rekvisiten i 28 kap. 11 § rättegångsbalken för kroppsvisitation. I 4 kap. 16 § tullagen hänvisas också till bestämmelserna om kroppsvisitation i smugglingslagen. För det ändamålet finns det inget behov av ytterligare reglering i den nya lagen.

Undersöka transportmedel

Regeringen föreslår i avsnitt 10.3.2 att en tulltjänsteman ska ges rätt att använda våld när ett transportmedel eller dess last ska kontrolleras med stöd i lag, dvs. vid vissa av de åtgärder som anges i 4 kap. 16 § första stycket 1 tullagen (punkt 4 i den föreslagna bestämmelsen). För det

ändamålet finns det inte heller behov av ytterligare reglering i den nya lagen.

10.4.3 Den generella bestämmelsen täcker inte allt

Förmå någon att stanna efter uppmaning

En tulltjänsteman har rätt att använda våld eller tvång enligt 4 kap. 2 § tullagen för att genomföra en åtgärd som avses i 4 kap. 11 § samma lag, dvs. för att förmå någon att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman.

Regeringen förslag i avsnitt 10.3.2 att om att en tulltjänsteman ska ges rätt att använda våld i de situationer som räknas upp i punkt 2 i den föreslagna bestämmelsen innefattar en rätt för en tulltjänsteman att använda våld när någon som ska häktas, anhållas eller annars med stöd i lag berövas friheten försöker undkomma eller tjänstemannen annars möts av motstånd när ett sådant frihetsberövande ska verkställas. Även enligt andra punkter ger den generella bestämmelsen en tulltjänsteman rätt att använda våld för att förmå en person att stanna, om det behövs. Dels får tulltjänstemannen använda våld om han eller hon skulle utsättas för våld eller hot om våld i en sådan situation (punkt 1). Dels får tulltjänstemannen använda våld i samband med att ett fordon eller något annat transportmedel ska stoppas med stöd i lag (punkt 4). I avsnitt 9.3.2 föreslås att en tulltjänsteman ska ges rätt att stoppa fordon och andra transportmedel för att kontrollera transportmedlet, den som för det eller dess last.

Det kan uppkomma situationer där den generella bestämmelsen inte ger en tulltjänsteman rätt att med våld stoppa någon som har uppmanats att stanna. Det gäller exempelvis om personen flyr till fots utan att ta till våld eller hot om våld. Den föreslagna regleringen täcker alltså inte allt det som 4 kap. 2 § tullagen omfattar. Regeringen återkommer i avsnitt 10.4.4 till behovet av reglering.

Undersöka containrar, lådor m.m.

En tulltjänsteman har som nämnts rätt att använda våld eller tvång för att genomföra åtgärder enligt 4 kap. 16 § tullagen. Det innefattar att för kontrolländamål undersöka containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras, tullager, frizoner, anläggningar för tillfällig lagring samt vissa områden i hamnar och på flygplatser och bangårdar och lokaler inom sådana områden.

Regeringens föreslår i avsnitt 10.3.2 att en tulltjänsteman ska ges rätt att använda våld bl.a. när han eller hon med stöd i lag ska verkställa eller biträda vid husrannsakan. Bestämmelsen motsvarar 10 § första stycket 4 polislagen. I polislagen begränsas uttryckligen tillämpningsområdet till sådan husrannsakan som avses i rättegångsbalken (prop. 1983/84:111 s. 95). Den punkten är därför inte tillämplig vid husrannsakan enligt polislagen, som däremot faller under några av de övriga punkterna i 10 §. Någon motsvarande inskränkning beträffande husrannsakan gäller inte enligt 2 kap. 4 § kustbevakningslagen. Frågan är om samma inskränkning bör gälla för Tullverkets reglering som i polislagen eller om regleringen

bör utformas på samma sätt som för Kustbevakningen, dvs. gälla generellt för husrannsakan.

För att få till stånd en så generell reglering som möjligt anser regeringen att den nya bestämmelsen bör utformas på samma sätt som i kustbevakningslagen, dvs. den bör gälla generellt för verkställighet av husrannsakan. I avsnitt 19.4 föreslår regeringen att en tulltjänsteman ska kunna biträda åklagare i större utsträckning än tidigare. Om biträde med husrannsakan i ett sådant fall primärt grundas på någon annan reglering än rättegångsbalken bör tulltjänstemannen ha samma rätt att använda våld som i övrigt.

Det kan ifrågasättas om undersökning av bl.a. containrar och lådor som inte är lastade på transportmedel omfattas av den föreslagna generella bestämmelsen, exempelvis när en container står uppställd på en kaj. Det gäller också undersökning av tullager, frizoner, anläggningar för tillfällig lagring samt vissa områden i bl.a. hamnar och på flygplatser och lokaler inom sådana områden. För undersökning av sådana utrymmen krävs beslut om husrannsakan om undersökningen görs som ett led i en förundersökning. För husrannsakan finns det – i motsats till kroppsvisitation och kroppsbesiktning – inte någon definition i rättegångsbalken som gäller generellt. Den undersökning som kan göras med stöd av 4 kap. 16 § tullagen liknar en husrannsakan men har inte betecknats som det. Det är därmed tveksamt om en regel som formuleras som den i polislagen eller den i kustbevakningslagen täcker detsamma som 4 kap. 2 § tullagen i den delen.

Den föreslagna regleringen täcker alltså inte allt det som 4 kap. 2 § tullagen omfattar. Regeringen återkommer i avsnitt 10.4.4 till behovet av reglering.

Undersöka och öppna försändelser

En tulltjänsteman har enligt 4 kap. 2 § tullagen rätt att använda våld eller tvång för att enligt 4 kap. 19 § undersöka eller öppna postförsändelser och motsvarande försändelser förmedlade av kurirföretag.

Regeringen föreslag i avsnitt 10.3.2 omfattar inte sådana åtgärder som anges i 4 kap. 19 § tullagen. Motsvarande åtgärder som en polisman vidtar görs inom ramen för verkställigheten av ett hemligt tvångsmedel som rätten beslutar.

Den föreslagna generella bestämmelsen om användning av våld ger mot den bakgrunden inget tydligt lagstöd för en tulltjänstemans rätt att använda våld vid en åtgärd enligt 4 kap. 19 § tullagen. Regeringen återkommer i avsnitt 10.4.4 till behovet av att reglera det i den nya lagen.

10.4.4 En enhetlig reglering

Regeringens förslag: En tulltjänsteman får använda våld i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen på samma sätt som i dag. Tjänstemannen får även använda våld när motsvarande åtgärder genomförs vid den inre gränsen eller vid en punktskattekontroll. Det regleras i den generella bestämmelsen om användning av våld.

I lagen upplyses om att det i tullagen finns bestämmelser om rätt att i vissa fall använda våld eller tvång vid bevissäkring.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Rätten att använda våld vid den yttre gränsen

Som regeringen konstaterar ovan kan det inte sägas med säkerhet att regleringen i 4 kap. 2 § tullagen i alla delar täcks av den generella bestämmelse om användning av våld som föreslås i avsnitt 10.3. Det gäller rätten att använda våld eller tvång för att undersöka containrar, lådor och andra utrymmen samt tullager, frizoner, anläggningar för tillfällig lagring och vissa områden i bl.a. hamnar och på flygplatser och lokaler i sådana områden. Det gäller också rätten att använda våld eller tvång för att hejda någon som har uppmanats av en tulltjänsteman att stanna.

Rätten för en tulltjänsteman att kunna använda våld vid sådana åtgärder behövs och har stor praktisk betydelse i Tullverkets verksamhet. Den motiveras av Tullverkets uppdrag att kontrollera varuflödet vid gränsen och är en förutsättning för att kontrollåtgärder ska kunna genomföras även när den kontrollerade motsätter sig det. Regleringen i den nya lagen om användning av våld bör därför omfatta dessa kontrollåtgärder.

Den generella bestämmelsen täcker inte heller rätten enligt 4 kap. 2 § tullagen att använda våld eller tvång när försändelser ska undersökas och öppnas. Det är tveksamt om det finns något behov av våldsanvändning när försändelser undersöks. Undersökningen görs i lokaler hos postföretag eller kurirföretag där varken försändelsens avsändare eller mottagare närvarar. Det kan däremot behövas våld när en försändelse ska öppnas, exempelvis om ett paket måste brytas upp. En rätt att använda våld behövs därför för att försändelser ska kunna kontrolleras, när de är paketerade på ett sådant sätt att det krävs våld för att öppna dem. Det bör mot den bakgrunden framgå av den nya lagen att en tulltjänstemans rätt att använda våld omfattar öppning, men inte undersökning, av försändelser.

Samma regler vid den inre gränsen och vid punktskattekontroll

Den generella bestämmelsen om användning av våld innebär att regleringen blir mer enhetlig än i dag. Bestämmelsen ger exempelvis tulltjänstemän en generell rätt att använda våld om det behövs för att stoppa fordon och för att kontrollera ett fordon eller ett fordon's last.

En enhetlig reglering kräver emellertid att en tulltjänsteman ges samma rätt vid den inre gränsen och vid en punktskattekontroll som vid den yttre gränsen att använda våld i de kontrollsituationer som den generella bestämmelsen inte omfattar. Liksom vid motsvarande åtgärder enligt tullagen kan våld behöva användas för att hejda någon som uppmanats att stanna enligt 5 § inregränslagen eller 2 kap. 4 § LPK, undersöka containrar, lådor och andra utrymmen enligt 7 § inregränslagen eller 2 kap. 2 § första stycket LPK eller öppna försändelser enligt 8 § inregränslagen eller 3 kap. 1 § LPK.

Som regeringen anför i avsnitt 10.2 är det svårt att se några principiella invändningar mot att en tulltjänsteman ges rätt att använda våld i

kontrollverksamheten vid den inre gränsen. Regeringen har i det avsnittet funnit starka skäl för att tulltjänstemän bör ges rätt att, om det behövs, använda våld vid punktskattekontroller. En tulltjänsteman bör mot den bakgrunden ges samma rätt att använda våld vid en inregränskontroll eller en punktskattekontroll som när motsvarande åtgärder genomförs vid gränsen mot tredjeland.

Hur bör regleringen utformas?

Den generella bestämmelsen om användning av våld bör utformas så att den täcker de kontrollåtgärder som i dag omfattas av regleringen i 4 kap. 2 § tullagen, förutom undersökning av försändelser. Den bör också täcka motsvarande åtgärder enligt inregränslagen och LPK. Det görs lämpligen genom att den generella bestämmelsen utformas så att den, utöver husrannsakan, täcker dels andra liknande åtgärder, dels öppning av försändelser som har stöd i lag. Med andra liknande åtgärder bör även avses genomsökning på distans. Bestämmelsen bör omfatta den situationen att tjänstemannen med stöd i lag har uppmanat någon att stanna och personen försöker undkomma eller annars gör motstånd när en sådan uppmaning ges.

På samma sätt som vid våldsanvändning i ett flertal andra situationer, bl.a. när en tulltjänsteman biträder vid kroppsvisitation eller husrannsakan eller ska bereda sig tillträde till en byggnad, bör våld mot person bara få användas om tulltjänstemannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd. En sådan begränsning gäller redan i dag enligt 4 kap. 2 § andra stycket tullagen.

Genom ändringarna anser regeringen att regleringen blir tydlig, enhetlig och lättillämpad. Tulltjänstemännen får de våldsbefogenheter som behövs för att de effektivt ska kunna utföra Tullverkets kontrolluppdrag vid den yttre gränsen, den inre gränsen och för punktskatteändamål. Därmed bör 4 kap. 2 § tullagen upphävas.

Rätten att använda våld eller tvång vid bevissäkring

Rätten att använda våld eller tvång vid bevissäkring gäller enligt 7 kap. 9 § tullagen genom en hänvisning till regleringen i skatteförfarandelagen även för Tullverket. Möjligheten att bl.a. genomsöka lokaler och ta sig in i låsta utrymmen behövs när Tullverket ska verkställa en bevissäkring i ett ärende om tull eller skatt på samma sätt som när Kronofogdemyndigheten ska verkställa en motsvarande åtgärd för Skatteverkets räkning. Regleringen bör därför gälla för Tullverket även fortsättningsvis.

I 7 kap. 9 § tullagen anges vilka bestämmelser i skatteförfarandelagen som är tillämpliga i Tullverkets ärenden och mål om tull, skatt som ska betalas till Tullverket, ränta, tulltillägg och avgifter. Det är lämpligt att den regleringen även fortsättningsvis är samlad i en paragraf. Regeringen återkommer till detta i avsnitt 15.1. Bestämmelserna om rätten att använda våld i denna bestämmelse bör alltså inte brytas ut och flyttas till den nya lagen. För att åstadkomma en tydlig reglering av våldsbefogenheterna bör det emellertid upplysas om bestämmelsen i den nya lagen.

10.4.5 Förenligheten med regeringsformen och Europakonventionen

Förslagen i avsnitt 10.3 och 10.4.4 innebär att tulltjänstemän får utökade möjligheter att använda våld vid tjänsteutövningen. De förändringar som föreslås motsvarar det som redan gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän, när de utför motsvarande tjänsteuppgifter. Det har i tidigare lagstiftningsärenden bedömts att de befogenheterna är nödvändiga och proportionerliga och står i överensstämmelse med regleringen i 2 kap. regeringsformen och Europakonventionen. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att detsamma gäller de utökade befogenheter som tulltjänstemän nu föreslås få.

11 En samlad reglering av kontrollverksamheten

11.1 De centrala befogenheterna vid kontroll samlas

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i tullagen, lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter flyttas till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

En splittrad reglering

Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i kontrollverksamheten regleras i ett trettiotal författningar, utöver den EU-rättsliga reglering som finns på området.

Befogenheterna i 3 och 4 kap. tullagen vid tullövervakning och tullkontroll vid det som utgör Sveriges del av EU:s yttre gräns hör till den mest centrala regleringen. Bestämmelserna i tullagen kompletterar till stor del regleringen i tullkodexen, vilket innebär att tullagens bestämmelser inte ger en heltäckande bild av kontrollbefogenheterna vid den yttre gränsen.

Många av bestämmelserna i tullagen bygger på äldre tullagar och ibland på äldre tullförordningar eller myndighetsföreskrifter. Det innebär att det ofta saknas förarbetsuttalanden och det kan därför vara svårt att få en uppfattning om vilka överväganden som ligger bakom en viss reglering.

Utöver befogenheter för Tullverket och tulltjänstemän innehåller 3 och 4 kap. tullagen bestämmelser på olika områden inom tullrätten. I 3 kap. tullagen finns det exempelvis bestämmelser om förfarandet inför en tullauktion (9 §) och om skyldigheter för enskilda (3, 4, 15 och 16 §§). Kapitlet innehåller även ett flertal bemyndiganden, exempelvis för

regeringen att besluta att en del av det svenska tullområdet ska vara en frizon (12 §).

Även i 4 kap. tullagen finns det bestämmelser som reglerar annat än befogenheter, t.ex. skyldigheten för befordringsföretag att i vissa fall göra en anmälan till Tullverket (18 §). När nya bestämmelser har införts på tullområdet som en följd av en EU-rättslig reglering har de ofta placerats i 4 kap. tullagen, även om sambandet med det som i övrigt regleras i kapitlet inte varit särskilt tydligt. Det gäller t.ex. reglerna om tullkontroll beträffande intrång i vissa immateriella rättigheter (44–49 §§). Kapitlet innehåller dessutom bestämmelser som snarare hör till brottsbekämpningen, t.ex. bestämmelserna om Tullverkets möjligheter att begära att transportföretag ska lämna uppgifter om ankommande och avgående transporter (6–8 §§).

Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter vid gränsen mot andra medlemsstater inom EU regleras i inregränslagen. När det gäller befogenheter vid punktskattekontroll finns det bestämmelser i LPK. Även om det rör sig om samma befogenheter innehåller de lagarna bestämmelser som i olika avseenden skiljer sig från regleringen i tullagen. Skillnaderna förefaller inte alltid vara sakligt motiverade.

Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter i kontrollverksamheten regleras därutöver i ett stort antal andra författningar på olika områden. Sammantaget innebär detta att dagens befogenhetsreglering är svåröverskådlig och splittrad vilket medför att det uppstår tolknings- och gränsdragningsproblem.

En tydligare och mer lättillämpad reglering

Regeringen har konstaterat att det finns stora fördelar med att samla Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter i en ny lag. Det gäller i särskilt hög grad det regelverk som rör befogenheter i kontrollverksamheten. En samlad reglering är lättare att tillägna sig och därmed lättare att tillämpa för de som berörs av den. Det ökar rättssäkerheten. Allmänheten och myndigheter som Tullverket samarbetar med får vidare en tydligare bild av Tullverkets och tulltjänstemännens uppgifter och befogenheter. Dessutom innebär en samlad reglering en möjlighet att skapa en betydligt mera enhetlig reglering. Utgångspunkten bör därför vara att i den nya lagen skapa en tydligare, enhetligare och mer lättillämpad reglering av Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter i kontrollverksamheten.

Den huvudsakliga befogenhetsregleringen bör flyttas till den nya lagen

Till Tullverkets kärnverksamhet hör kontroll av varor vid gränsen mot tredjeland med stöd av tullagen och vid gränsen mot andra medlemsstater inom EU med stöd av inregränslagen. Punktskattekontroll med stöd av LPK är också en central del av Tullverkets kontrollverksamhet. Mot den bakgrunden är det främst befogenhetsregler i tullagen, inregränslagen och LPK som bör flyttas till den nya lagen. Samtidigt bör reglerna ses över och göras tydligare och mer enhetliga.

Enligt regeringens mening bör den nya lagen renodlas till att gälla just befogenheter. I största möjliga utsträckning bör det därför bara vara befogenhetsreglerna som flyttas till den.

Som tidigare nämnts regleras Tullverkets kontrollverksamhet i ett stort antal andra författningar utöver de som nu har nämnts. Ett exempel är lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införsel-reglerade varor. Författningarna utgör en del av en särskild reglering inom specifika områden. I de flesta fall innehåller de bara ett fåtal bestämmelser som reglerar befogenheter. Ofta berör regleringen fler myndigheter än Tullverket och den innebär i många fall befogenheter även för andra befattningshavare än tulltjänstemän, t.ex. polismän och kustbevaknings-tjänstemän. Att ur dessa författningar bryta ut de bestämmelser som innebär befogenheter för Tullverket eller tulltjänstemän riskerar att göra lagstiftningen mer svåröverskådlig och svårtillämpad. Regeringen anser därför att bestämmelser av det slaget bör finnas kvar i speciallagstiftningen.

11.2 Definitioner

Regeringens förslag: Det ska framgå att vissa uttryck som används i den nya lagen har samma betydelse som i vissa andra lagar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 1 kap. 3 § tullagen finns en upplysning om att uttryck som används i lagen har samma betydelse som i tullkodexen och de förordningar som meddelas med stöd av kodexen. Vissa uttryck har en särskild definition, bl.a. begreppen ”tullagstiftning” och ”det svenska tullområdet”. Det bör göras tydligt att de uttryck som används i den nya lagen har motsvarande innebörd. Det kan lämpligen åstadkommas genom en bestämmelse som anger att de uttryck som används i den nya lagen i regleringen om kontrollverksamheten vid den yttre gränsen har samma betydelse som i 1 kap. 3 § tullagen.

I 1 kap. 2–4 a §§ LPK anges vad som avses med vissa begrepp i lagen, bl.a. ”punktskattepliktig vara”, ”handling” och ”transportmedel”. De begrepp som används i regleringen av kontroll av punktskattepliktiga varor i den nya lagen bör ha motsvarande innebörd. Det kan lämpligen åstadkommas genom en bestämmelse som anger att de uttryck som används har samma betydelse som i 1 kap. 2–4 §§ LPK. Det finns inget behov av en motsvarande hänvisning till 1 kap. 4 a § LPK, där begreppet ”uppskovsförfarande” definieras, eftersom den nya lagen inte innehåller det begreppet.

Bestämmelserna bör placeras i lagens inledande kapitel.

11.3 Tullverket eller en tulltjänsteman?

Regeringens förslag: Ett flertal bestämmelser, som i dag ger Tullverket rätt att besluta om åtgärder, ändras så att rätten ges till en tulltjänsteman. Det gäller t.ex. rätten att stänga av områden och rätten att undersöka transportmedel, containrar, tullager och bagage m.m.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* uppger att förslaget kommer leda till en rimlig ordning som motsvarar vad som gäller i praktiken. Myndigheten anser vidare att utredningen landat i rätt bedömning av vilka befogenheter som bör tillskrivas tulltjänstemän respektive Tullverket.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Bestämmelserna i tullagen, inregränslagen och LPK reglerar befogenheter för både Tullverket och en tulltjänsteman. I de fall där Tullverket fattar beslut kan myndigheten genom delegation kan lämna uppgiften vidare till en tulltjänsteman. Om en sådan delegationsordning saknas är det formellt myndighetsledningen som ska besluta i frågan.

Det finns i dag ingen tydlig linje i lagstiftningen angående i vilka fall kontrollåtgärder får beslutas av Tullverket respektive av en tulltjänsteman. Bestämmelserna i 3 kap. tullagen om införsel och utförsel av varor ger genomgående befogenheterna till Tullverket medan bestämmelserna i 4 kap. samma lag om tullkontroll ger både myndigheten och en tulltjänsteman rätt att vidta åtgärder. Inregränslagens bestämmelser innebär med några få undantag att det är en tulltjänsteman som får besluta om åtgärder enligt lagen. Enligt 2 och 3 kap. LPK är det Tullverket som med något undantag har rätt att besluta om åtgärder. I vissa fall får en kontrollåtgärd enligt en lag beslutas av Tullverket medan motsvarande åtgärd enligt en annan lag får beslutas av en tulltjänsteman. Ett exempel är den i kontrollverksamheten centrala rätten att undersöka transportmedel, containrar, tullager, bagage, m.m. Det är Tullverket som har rätt att besluta om sådan kontroll enligt 4 kap. 16 § tullagen medan samma åtgärd får beslutas av en tulltjänsteman enligt 7 § inregränslagen. Det finns alltså inget konsekvent linje i fråga om var beslutanderätten har placerats.

En tydligare och mer lättillämpad reglering

Utgångspunkten för den nya lagen bör vara att lagtexten ska återspegla på vilken nivå inom myndigheten som besluten normalt fattas. Nivån för beslutsfattande bör inte ligga högre än vad som krävs med hänsyn till uppgiften. För att åstadkomma en mer praktisk, effektiv och enhetlig ordning bör ett flertal bestämmelser som i dag ger Tullverket rätt att besluta om kontrollåtgärder ändras så att rätten i stället gäller för en tulltjänsteman. Det är fråga om sådana åtgärder som en tulltjänsteman i yttre tjänst vidtar i den normala kontrollverksamheten på fältet och som inte är alltför ingripande. Åtgärder av mer ingripande slag och åtgärder som typiskt sett beslutas vid skrivbordsgranskning bör beslutas av Tullverket.

I kontrollverksamheten vid den yttre och den inre gränsen bör mot den bakgrunden ändringar göras i bestämmelserna om

1. rätten för Tullverket att meddela förbud mot att beträda, lämna eller lasta transportmedel som omfattas av tullövervakning (3 kap. 6 och 18 §§ tullagen),

2. rätten för Tullverket att tillfälligt ta hand om en icke-unionsvara (3 kap. 7 § första stycket tullagen),
3. rätten för Tullverket att tillfälligt ta hand om registreringsbevis och liknande handlingar (4 kap. 13 § tullagen),
4. rätten för Tullverket att tillfälligt stänga av områden (4 kap. 14 § tullagen),
5. rätten för Tullverket att undersöka transportmedel, containrar, tullager och bagage m.m. (4 kap. 16 § tullagen), och
6. rätten för Tullverket att ta hand om en vara som ska kontrolleras vid den inre gränsen eller som omfattas av ett förbud mot eller villkor för införsel (17 § första stycket inregränslagen).

Bestämmelserna bör ändras så att en tulltjänsteman, i stället för Tullverket, ges rätt att besluta om åtgärderna.

Regleringen i 3 kap. 1 § tullagen ger Tullverket rätt att utföra kontroller enligt inregränslagen när icke-unionsvaror förs in från en annan medlemsstat inom EU i vissa fall. När bestämmelsen flyttas till den nya lagen bör den ändras så att både Tullverket och en tulltjänsteman har rätt att utföra sådana kontroller. Det beror på att både Tullverket och en tulltjänsteman har befogenheter vid den inre gränsen.

I fråga om punktskattkontroll bör på motsvarande sätt ändringar göras så att det generellt är en tulltjänsteman, i stället för Tullverket, som ges rätt att besluta om transportkontroll och åtgärder i samband med kontrollen samt omhändertagande av egendom. Att det i dag är Tullverket som får besluta om omhändertagande framgår av 4 kap. 10 § LPK. Ändringarna berör 2 kap. 1, 2, 5–7, 9, 9 a och 11 §§ samt 3 kap. 4 § LPK.

Övriga bestämmelser som flyttas till den nya lagen innehåller befogenheter som enligt regeringens bedömning är placerade på rätt nivå i Tullverkets organisation.

12 Kontrollverksamheten vid den yttre gränsen

12.1 Ett kapitel om kontrollen vid den yttre gränsen

Regeringens förslag: Bestämmelserna om befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen samlas i ett kapitel i den nya lagen. Det ska framgå att lagen kompletterar tullkodexen och vissa andra EU-förordningar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: För att åstadkomma en lättöverskådlig och sammanhållen reglering bör bestämmelserna om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen samlas i ett kapitel i den nya lagen. Ett antal bestämmelser i 3 och 4 kap. tullagen bör flyttas till det kapitlet. I en inledande paragraf bör det

tydliggöras att kapitlet innehåller bestämmelser om Tullverkets och en tulljänstemans befogenheter vid införsel eller utförsel av varor till eller från EU:s tullområde och om kontroll av kontanta medel som passerar den svenska gränsen till eller från EU. I artikel 4 i tullkodexen anges vad som avses med EU:s tullområde.

I 1 kap. 1 § tullagen finns en upplysning om att bestämmelser i den lagen kompletterar tullkodexen och ett antal andra EU-förordningar. En motsvarande bestämmelse bör finnas i den nya lagen. Den bör placeras i det kapitel som inleder lagen. Eftersom det är fråga om en upplysningsbestämmelse bör endast EU-förordningarnas namn anges och inte vilken lydelse av dem som det hänvisas till (se prop. 2015/16:79 s. 123 och 175).

12.2 Befogenheter vid tullövervakning

Regeringens förslag: Vissa bestämmelser i 3 kap. tullagen om befogenheter vid tullövervakning och om bortscaffande av varor flyttas till det kapitel i den nya lagen som reglerar kontrollverksamheten vid den yttre gränsen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Några bestämmelser om tullövervakning bör flyttas till den nya lagen

I 3 kap. tullagen finns det bestämmelser om införsel och utförsel av varor. Regleringen avser tullövervakning vid införsel (1–7 §§), frizon (12 §) och tullövervakning vid utförsel (13–18 §§). Bestämmelserna kompletterar tullkodexens bestämmelser om införsel av varor i EU:s tullområde (artiklarna 127–152), om bortscaffande av varor (artiklarna 197–200), om frizoner (artiklarna 243–249) och om varor som förs ut ur tullområdet (artiklarna 263–277).

Regleringen i 3 kap. tullagen innebär i stor utsträckning befogenheter för Tullverket. Det handlar exempelvis om en rätt för myndigheten att enligt 3 kap. 5 och 17 §§ tullagen förbjuda en förare av eller en befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning att göra uppehåll under färden inom det svenska tullområdet eller att utan medgivande ankomma eller avgå med transportmedlet. Tullverket får vidare enligt 3 kap. 6 och 18 §§ tullagen meddela förbud mot att beträda, lämna eller lasta ett transportmedel som omfattas av tullövervakning. Tullverket får även enligt 3 kap. 7 § tillfälligt ta hand om en icke-unionsvara, om det behövs för tullövervakningen.

De befogenheter som regleras i 3 kap. tullagen har en central roll i Tullverkets kontrollverksamhet och kompletterar tullkodexen. Bestämmelserna är nödvändiga för att myndigheten ska kunna genomföra sitt uppdrag och har relativt nyligen setts över. Något behov av att göra ändringar i sak har inte framkommit och regeringen bedömer att bestämmelserna är adekvat utformade. De bör därför flyttas till den nya lagen, utan ändringar i sak. Regeringen har i avsnitt 11.3 föreslagit att det i vissa

fall bör vara en tulltjänsteman, i stället för Tullverket, som har rätt att besluta om åtgärder vid tullövervakning.

Något om bortscaffande av varor

Regleringen om bortscaffande av varor i 3 kap. 8–10 §§ tullagen kan också sägas innebära befogenheter för Tullverket. I 3 kap. 10 § första stycket tullagen regleras exempelvis förutsättningarna för att förstöra varor. Regleringen kompletterar artikel 198 i tullkodexen, som anger att tullmyndigheterna ska vidta alla de åtgärder som krävs för att bortscaffa varor, inbegripet förverkande och försäljning eller förstöring. I artikeln regleras förutsättningarna för förverkande och försäljning eller förstöring av varor. Som regleringen får förstås kan en vara bli föremål för ett administrativt förverkande om förutsättningarna enligt artikeln är uppfyllda. Att förverkandet är administrativt innebär att det inte behöver vara en följd av ett brott. Varan kan t.ex. förklaras förverkad om en skyldighet enligt tullagstiftningen som rör införsel av icke-unionsvaror i EU:s tullområde inte har fullgjorts, eller om varan har undanhållits tullövervakning (artikel 198.1 a). En vara som har förverkats kan försäljas eller förstöras.

Något behov av att göra ändringar i sak i tullagens reglering om bortscaffande av varor har inte kommit fram. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att bestämmelserna är adekvat utformade. De bör därför flyttas till den nya lagen utan ändringar i sak. Det bör även tas in en bestämmelse som upplyser om regleringen i artikel 198 i tullkodexen. Eftersom det är fråga om en upplysningsbestämmelse bör det inte anges vilken lydelse av artikeln som det hänvisas till.

Vissa bestämmelser bör ligga kvar i tullagen

Flera av bestämmelserna i 3 kap. tullagen reglerar annat än befogenheter. Det gäller exempelvis bestämmelserna om vilka transportmedel som omfattas av tullövervakning (2 och 13 §§), om vilka skyldigheter som förare av eller befälhavare på fartyg eller luftfartyg som omfattas av tullövervakning har (3, 4, 15 och 16 §§) och om frizon (12 §). Det kan diskuteras om dessa bestämmelser bör brytas ut ur tullagen och flyttas till den nya lagen. Flera av bestämmelserna har i och för sig ett naturligt samband med de paragrafer i kapitlet som reglerar befogenheter. Att låta bestämmelserna finnas kvar i tullagen, samtidigt som befogenhetsreglerna flyttas till den nya lagen, riskerar att skapa ett mer svåröverskådligt regelverk. Å andra sidan finns det en risk att den nya lagen får ett stort antal bestämmelser som reglerar annat än befogenheter, och att lagstiftningen av det skälet skulle bli svåröverskådlig om bestämmelserna flyttas dit.

Regeringen anser att den nya lagen i största möjliga utsträckning bör renodlas till att gälla just befogenheter. De bestämmelser som reglerar annat än befogenheter bör därför som huvudregel inte flyttas till den nya lagen. Om det behövs bör det i stället göras hänvisningar i den nya lagen till relevanta bestämmelser i tullagen.

12.3 Befogenheter vid tullkontroll

Regeringens förslag: De flesta av bestämmelserna om tullkontroll i tullagen flyttas till den nya lagen utan några ändringar i sak. Merparten av bestämmelserna flyttas till det kapitel i den nya lagen som reglerar kontrollverksamheten vid den yttre gränsen. Några bestämmelser placeras i det kapitel där särskilda åtgärder för att upptäcka brott regleras och några i ett kapitel om bestämmelser som är gemensamma för kontrollverksamheten.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Flertalet bestämmelser om tullkontroll bör flyttas till den nya lagen

I 4 kap. tullagen finns bestämmelser om tullkontroll. Kapitlet innehåller ett stort antal bestämmelser. Det inleds med en allmän princip för tullkontroller (1 §), bestämmelser om användning av våld eller tvång (2 §), medverkan av Polismyndigheten och Kustbevakningen (3 §), tillhandahållande av lokaler (4 §) och anlitan av sakkunnig (5 §). Därefter regleras tullkontroll av varor och transportmedel (6–18 §§), tullkontroll av postförsändelser och försändelser förmedlade av kurirföretag (19–23 b §§), föreläggande (24, 25 och 36 §§), revision (26–35 §§), uppgifter och handlingar som ska undantas från kontroll (36–43 §§), kontroller och inspektioner av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (43 a §), tullkontroll beträffande intrång i vissa immateriella rättigheter (44–49 §§) och tullkontroll av kontanta medel (51–53 §§).

Regeringen föreslår i avsnitt 10.2 att det ska finnas en generell bestämmelse som reglerar behovs- och proportionalitetsprincipen och att 4 kap. 1 § tullagen ska upphävas. Rätten att använda våld enligt 4 kap. 2 § tullagen behandlas i avsnitt 10.4.4 Där föreslår regeringen att tulltjänstemäns rätt att använda våld ska regleras i det kapitel i den nya lagen som innehåller gemensamma bestämmelser om kontrollverksamhet och brottsbekämpning och att 4 kap. 2 § tullagen ska upphävas.

Övriga bestämmelser i 4 kap. tullagen innehåller i stor utsträckning befogenheter för Tullverket och tulltjänstemän. Det handlar exempelvis om rätt att undersöka transportmedel, containrar, tullager och bagage m.m. (16 §), rätt att tillfälligt ta hand om registreringsbevis och liknande handlingar (13 §), rätt att tillfälligt stänga av områden (14 §), rätt att undersöka och öppna försändelser (19 §) och rätt att förelägga någon att lämna uppgifter (24 och 25 §§). Bestämmelserna har avgörande betydelse för att Tullverkets kontrollverksamhet vid EU:s yttre gräns ska fungera på ett effektivt och rättssäkert sätt. De kompletterar tullkodexen och ett antal andra EU-förordningar på området. Det kommer även i framtiden att finnas ett behov av bestämmelserna i fråga. De bör därför flyttas till den nya lagen.

Regeringen återkommer i avsnitt 15.1 och 16.3 till att ett flertal bestämmelser bör placeras i ett kapitel i den nya lagen med övriga bestämmelser i kontrollverksamheten. Det gäller 4 kap. 3 § om andra myndigheters medverkan i Tullverkets kontrollverksamhet, 4 kap. 4 § om skyldig-

het för transportföretag att ställa lokaler och anordningar till Tullverkets förfogande, 4 kap. 19–21 §§ om rätt för en tulltjänsteman att undersöka och öppna försändelser samt 4 kap. 26–43 §§ om revision.

I övrigt bör bestämmelserna placeras i det kapitel i den nya lagen där Tullverkets kontrollverksamhet vid den yttre gränsen regleras. Regleringen har i huvudsak en adekvat utformning och har relativt nyligen setts över. Bestämmelserna kan därför i stor utsträckning flyttas till den nya lagen utan några ändringar i sak. Att det i stället för Tullverket bör vara en tulltjänsteman som i vissa fall har befogenhet att besluta om de åtgärder som bestämmelserna rör har behandlats i avsnitt 11.3.

Ett föreläggande enligt 4 kap. 24 och 25 §§ tullagen får förenas med vite enligt vad som föreskrivs i 7 kap. 5 och 6 §§ tullagen. Samma möjlighet bör finnas när bestämmelserna om föreläggande flyttas till den nya lagen. Det bör därför tas in en reglering om det i den nya lagen.

I 4 kap. 16 § andra stycket tullagen finns en upplysning om smugglingslagens bestämmelser om kroppsvisitation. Eftersom regeringen i avsnitt 9.4 föreslår att regleringen om kroppsvisitation flyttas till den nya lagen finns det ingen anledning att ha kvar den upplysningen.

Beträffande några bestämmelser finns det skäl att överväga om de bör tas bort eller ändras. Regeringen behandlar dem i det följande. Först finns det emellertid skäl att ta upp frågan om några bestämmelser har sådan anknytning till Tullverkets brottsbekämpande verksamhet att de inte hör hemma i den nya regleringen av kontrollverksamheten.

Några bestämmelser hör hemma i brottsbekämpningen

Beträffande några bestämmelser i 4 kap. tullagen som reglerar befogenheter bör det övervägas om det är lämpligt att de placeras där Tullverkets kontrollverksamhet regleras eller om de bör placeras på någon annan plats i den nya lagen. Bestämmelserna finns i dag i tullagen i anslutning till bestämmelserna om tullkontroll. Innehållsmässigt ligger de dock närmare Tullverkets brottsbekämpande verksamhet.

Det gäller för det första regleringen i 4 kap. 6–8 §§ tullagen om Tullverkets möjligheter att begära att transportföretag lämnar uppgifter om ankommande och avgående transporter, bl.a. om passagerare. Sådana uppgifter får enligt 4 kap. 6 § tredje stycket tullagen bara begäras om de kan antas ha betydelse för Tullverkets brottsbekämpande verksamhet.

Det gäller även bestämmelserna i 4 kap. 22–23 b §§ tullagen om postspärr och tystnadsplikt. Det grundläggande kravet för att postspärr ska få beslutas är att det finns anledning att anta att en försändelse som kommer till Sverige från tredjeland innehåller bl.a. narkotika, skjutvapen eller explosiva varor som kan tas i beslag enligt smugglingslagen.

De nu aktuella bestämmelserna har en sådan koppling till Tullverkets brottsbekämpande verksamhet att de enligt regeringens mening inte bör finnas i ett kapitel som reglerar myndighetens kontrollverksamhet. Som utvecklas i avsnitt 17.1 blir det en tydligare reglering om bestämmelserna i stället tas in i ett kapitel i den nya lagen där befogenheter för att upptäcka brott regleras.

Frågan om de aktuella bestämmelserna behöver ändras behandlas i avsnitt 17.2.

Vissa bestämmelser bör ligga kvar i tullagen

Några bestämmelser i 4 kap. tullagen reglerar annat än befogenheter och har inget direkt samband med andra bestämmelser i kapitlet. Det gäller 5 § om anlitande av sakkunnig. Den bestämmelsen, som närmast är av administrativ natur, ger Tullverket möjlighet att anlita en särskild sakkunnig för att få fram information. Det gäller också skyldigheten enligt 18 § för befodringsföretag att i vissa fall göra en anmälan till Tullverket, eftersom det är en skyldighet som gäller för vissa företag. Eftersom den nya lagen bör renodlas till att gälla befogenheter för Tullverket och tulltjänstemän bör dessa bestämmelser inte flyttas till den nya lagen. Det finns däremot skäl att i den nya lagen hänvisa till bestämmelserna.

Bestämmelserna om tullkontroll vid intrång i immateriella rättigheter

Vad gäller bestämmelserna i 4 kap. 44–49 §§ tullagen om tullkontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter reglerar inte heller de några befogenheter för Tullverket eller tulltjänstemän. Det kan därför diskuteras om dessa bestämmelser bör flyttas till den nya lagen.

I förarbetena till tullagen behandlades frågan om regleringen borde brytas ut ur lagen och i stället placeras i en särskild lagstiftning. Syftet skulle vara att åstadkomma en mer renodlad tullag. Regeringen ansåg dock att regleringen borde behållas i tullagen. Ett skäl var att åtgärder som vidtas vid tullkontroll beträffande intrång i immateriella rättigheter inte skiljer sig nämnvärt från övriga kontroller enligt tullagen. För att åstadkomma ett sammanhållet kapitel om olika kontrollfrågor arbetades bestämmelserna in i 4 kap. tullagen (se prop. 2015/16:79 s. 133).

Regleringen i 4 kap. 44–49 §§ tullagen kompletterar förordningen (EU) nr 608/2013. I förordningen fastställs villkor och förfaranden för tullmyndigheternas ingripanden när varor misstänks göra intrång i vissa immateriella rättigheter (artikel 1). Tullverket får bl.a. hålla kvar eller skjuta upp frigörandet av varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet och ta prov på varorna (artiklarna 17–19). Myndigheten får även besluta om förstöring av varor (artikel 23) och om frigörande av varor i förtid (artikel 24).

Tullverket har alltså till uppgift att kontrollera att skyddet för immateriella rättigheter upprätthålls i samband med införsel och utförsel av varor. Enligt 4 kap. 16 § tullagen får samma undersökningar göras för att kontrollera att varor inte gör intrång i sådana immateriella rättigheter som avses i förordningen som för att kontrollera att deklara-tions- och uppgiftsskyldigheter enligt tullagstiftningen har fullgjorts.

Det finns skäl som talar för att flytta bestämmelserna i 4 kap. 44–49 §§ tullagen till den nya lagen. Det främsta skälet är att regleringen av Tullverkets kontrollverksamhet riskerar att bli onödigt splittrad om bestämmelserna finns kvar i tullagen när övriga bestämmelser om tullkontroll flyttas till den nya lagen.

Att de aktuella bestämmelserna ligger relativt långt ifrån sådan befogenhetsreglering som den nya lagen i huvudsak bör innehålla talar dock mot att flytta dem dit. I paragraferna föreskrivs att Tullverket ska lämna underrättelser om ingripanden i vissa fall (45 och 46 §§) och att den som inspekterar en vara ska ansvara för en uppkommen skada (47 §). Det finns också regler om domstolsprövning och om Tullverkets verkställighet

av domstolens domar och beslut i vissa fall (48 §) samt om ersättnings-skyldighet (49 §). Regler av sistnämnda slag hör inte naturligt hemma i den nya lagen.

Det finns alltså argument både för och emot att flytta regleringen till den nya lagen. Bestämmelserna i fråga har varken en självklar plats i den nya lagen eller i tullagen. Att flytta dem till en särskild lag framstår inte heller som någon rimlig lösning. Bestämmelserna reglerar till viss del domstolarnas rättsskipningsuppgifter och civilrättsliga frågor (4 kap. 48 och 49 §§ tullagen). Det är därför, mot bakgrund av bestämmelserna om normgivning i 8 kap. 2 § och 11 kap. 2 § regeringsformen, inte aktuellt att flytta regleringen till förordning.

Vid en samlad bedömning anser regeringen att bestämmelserna inte bör flyttas till den nya lagen. Det framstår som en lämpligare ordning att de även fortsättningsvis bör finnas i tullagen. Det bör dock tas in en hänvisning till bestämmelserna i den nya lagen.

12.4 Rätten för en tulltjänsteman att uppmana någon att stanna

Regeringens förslag: Bestämmelserna om en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna flyttas till den nya lagen. Det tydliggörs att den som får en sådan uppmaning är skyldig att stanna. Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om att en uppmaning att stanna får ges på en landsvägs- eller järnvägssträcka med tillhörande stationsområde. I övrigt görs inga ändringar i sak i bestämmelserna.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Justitiekanslern anser att uttrycken ”i trakterna vid” och ”i närheten av” är alltför oklara för att flyttas över till den nya lagen. Justitiekanslern anser att en precisering skulle öka tydligheten och förutsebarheten i nu aktuella bestämmelser, vilket inte bara har betydelse för tulltjänstemannen och den enskilde som berörs utan också är viktigt från ett tillsynsperspektiv.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

I 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen finns bestämmelser om vem som är skyldig att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman och var tulltjänstemannen får rikta en sådan uppmaning mot någon.

Enligt 4 kap. 11 § första stycket tullagen ska en förare av eller en befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. En sådan uppmaning får enligt 4 kap. 12 § första stycket tullagen ges till föraren av ett fordon

1. när fordonet finns
 - i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland,
 - i trakterna vid Sveriges kuster,

- i närheten av eller inom en anläggning för tillfällig lagring, ett tullager eller en frizon, eller
 - i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har trafikförbindelser med ett tredjeland,
2. om tulltjänstemannen har anledning att anta att varor som står under tullövervakning transporteras med fordonet, eller
 3. när fordonet är försett med interimsskyltar eller registreringskyltar från ett tredjeland.

En förare av eller befälhavare på ett annat transportmedel än fordon som omfattas av tullövervakning träffas inte av regleringen i 4 kap. 12 § första stycket tullagen. Det innebär att bl.a. lokförare (tåg omfattas inte av definitionen av fordon enligt 1 kap. 3 § tullagen) och befälhavare på fartyg får uppmanas att stanna utan de inskränkningar som bestämmelsen innebär.

Enligt 4 kap. 11 § andra stycket tullagen ska även andra personer stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. En sådan uppmaning får bara ges om det finns anledning att anta att personen är anmälningsskyldig enligt tullagstiftningen. Uppmaningen får enligt 4 kap. 12 § andra stycket tullagen endast riktas till en person som anträffas på en plats som anges i första stycket i den paragrafen.

Särskilt om uttrycken ”i trakterna vid” och ”i närheten av”

I samband med införandet av tullagen uttalade regeringen följande gällande uttrycket ”i trakterna vid”.

”Vid Sveriges landgräns mot Norge, som är det enda tredjeland Sverige har landgräns mot, sammanfaller uttrycket med den 15 kilometer breda kontrollzon längs riksgränsen mot Norge som avses i 3 § 1 förordningen om gränstillsamarbete med Norge. Vid Sveriges kuster torde uttrycket kunna ges motsvarande innebörd, dvs. en 15 kilometer bred zon inåt land längs kusterna (prop. 2015/16:79 s. 186).

Regeringen ansåg även att uttrycket ”i närheten av” tullager, hamnar, flygplatser m.m. inte går att definiera lika tydligt. Regeringen hänvisade till de förarbetsuttalanden som gjordes i samband med att inregränslagen infördes. Där sägs att det är fråga om ett område som är såväl tidsmässigt som geografiskt begränsat (prop. 1995/96:166 s. 92). Den geografiska begränsningen kan exempelvis innebära att personen i fråga inte får befinna sig längre bort från en flygplats än att det med stor sannolikhet kan antas att han eller hon kommer från flygplatsen (prop. 2015/16:79 s. 186 och 187).

Förhållandet till rätten att stoppa transportmedel

Regeringens förslag i avsnitt 9.3 innebär att en tulltjänsteman ska ha en generell rätt att stoppa fordon och andra transportmedel om det behövs för att med stöd i lag eller annan författning kontrollera transportmedlet, den som för det eller dess last. Det väcker frågan hur den regleringen förhåller sig till rätten att uppmana förare och befälhavare att stanna enligt 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen och motsvarande bestämmelse i 5 § inregränslagen. Det kan hävdas att rätten att stoppa fordon och andra transportmedel delvis

överlappar rätten att uppmana någon att stanna. Normalt rör det sig om samma typ av åtgärd, nämligen att visa stopptecken eller att på annat sätt signalera att fordonet ska stanna.

Rätten att stoppa fordon och andra transportmedel i kontrollverksamheten begränsas av att det ska finnas stöd för kontrollen av transportmedlet, den som för det eller dess last i lag eller annan författning. En tulltjänstemans rätt enligt 4 kap. 16 § tullagen undersöka bl.a. transportmedel och bagage är ett exempel på sådant författningsstöd. Om det krävs för att undersökningen ska komma till stånd får ett fordon alltså stoppas, om förutsättningarna enligt den paragrafen är uppfyllda. Även regleringen i 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen (och motsvarande bestämmelse i inregränslagen) är en begränsning av rätten att stoppa fordon och andra transportmedel. Ett transportmedel får i exemplet alltså bara stoppas om det finns förutsättningar för att uppmana föraren eller befälhavaren att stanna. Regleringen innebär en naturlig geografisk begränsning i tulltjänstemäns rätt att stoppa fordon, eftersom syftet är att kontrollera varor som förs över gränsen.

För att ett transportmedel ska få stoppas för kontroll enligt 4 kap. 16 § tullagen krävs med andra ord både att förutsättningarna enligt den paragrafen är uppfyllda och att tulltjänstemannen har rätt att uppmana personen att stanna enligt 4 kap. 11 och 12 §§ samma lag. Motsvarande gäller enligt regleringen i inregränslagen. Som regeringen påpekar i avsnitt 9.3 innebär rätten att stoppa fordon och andra transportmedel ett tydliggörande av en tulltjänstemans befogenheter när en förare inte följer en uppmaning att stanna. I undantagsfall kan det vara nödvändigt att använda våld när ett transportmedel ska stoppas eller kontrolleras (se avsnitt 10.3.2).

Regleringen bör förtydligas och flyttas till den nya lagen

Bestämmelserna i 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen har stor betydelse för Tullverkets möjligheter att utföra effektiva kontroller enligt tullagen. Regleringen om under vilka förutsättningar en tulltjänsteman har rätt att uppmana någon att stanna för kontroll hänger samman med var Tullverkets kontroller får genomföras. Det är alltså fråga om centrala avgränsningar av Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att regleringen har en i huvudsak adekvat utformning. Den bör därför flyttas till den nya lagen och placeras i det kapitel som reglerar Tullverkets kontrollverksamhet vid den yttre gränsen. Det bör tydliggöras att den som fått en uppmaning att stanna är skyldig att göra det. Det bör vidare göras språkliga och redaktionella ändringar för att göra regleringen mer lättillämpad och anpassa den till motsvarande reglering vid den inre gränsen.

Bör uttrycken i lagen ändras?

En tulltjänsteman får alltså uppmana någon att stanna i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland och i trakterna vid Sveriges kuster (4 kap. 12 § första stycket 1 första och andra strecksatserna tullagen). Av ordalydelsen följer att det ska vara fråga om ett område som ligger relativt nära gränsen.

Justitiekanslern anser att uttrycken ”i trakterna vid” och ”i närheten av” är alltför oklara för att flyttas över till den nya lagen. *Justitiekanslern* anser att en precisering skulle öka tydligheten och förutsebarheten i de nu aktuella bestämmelserna, vilket inte bara har betydelse för tulltjänstemannen och den enskilde som berörs utan också är viktigt från ett tillsyns-perspektiv. *Justitiekanslern* påpekar även att det följer av artikel 8 Europakonventionen att integritetskränkande tvångsåtgärder måste vara kringgärdade av villkor som är förutsebara för den enskilde.

Regeringen håller i och för sig med om att det finns fördelar med en mer precis reglering. I likhet med det regeringen konstaterade i propositionen Utökade polisiära befogenheter i gränsnära områden (prop. 2022/23:109 s. 16) konstaterar regeringen dock att uttryckssättet ”i närheten av” redan används i flera andra författningar. Såväl polismän som tulltjänstemän har vissa befogenheter i närheten av bl.a. flygplatser (se t.ex. 27 § smugglinglagen). På ett liknande sätt har skyddsvakter vissa befogenheter i närheten av ett skyddsobjekt respektive i dess närhet (se 11 och 13 §§ skyddslagen [2010:305]). Formuleringen används också i reglering med straffrättsliga inslag (se 2 § lagen [1988:688] om kontaktförbud). I dag finns uttryckssättet även i 2 § lagen (2023:474) om polisära befogenheter i gränsnära områden. I samband med införandet av den lagen uttryckte regeringen att uttryckssättet inte kunde anses för vagt för en reglering av det slag som då var aktuellt. Regeringen tydliggjorde även att den yttre gränsen för ett område inte bör finnas längre från t.ex. flygplatsen, hamnen eller järnvägsstationen än att personer som uppehåller sig där typiskt sett kan antas göra det i samband med en resa. Avgörande betydelse bör tillmätas dels vilket slags plats det rör sig om, dels platsens geografiska belägenhet (prop. 2022/23:109 s. 16).

Mot den bakgrunden anser regeringen att uttryckssättet inte kan anses vara för vagt för den nu aktuella regleringen. Förutsättningarna ser olika ut i skilda delar av landet. Om regleringen är alltför precis riskerar det att leda till en lagstiftning som varken är effektiv eller ändamålsenlig. En tulltjänsteman bör kunna uppmana någon att stanna inom ett någorlunda flexibelt område, så länge det framstår som rimligt att anta att personen eller färdmedlet kan ha med sig t.ex. vapen eller narkotika. Att en tulltjänsteman ska behöva avstå från att uppmana en person som misstänks ha med sig varor som Tullverket har rätt att kontrollera endast för att personen befinner sig strax bortom en författningsreglerad fast gräns framstår inte som rimligt.

Regeringen anser inte att det är lämpligt att i meter bestämma hur långt från Sveriges landsgräns uttrycket ”i trakterna vid” sträcker sig (jfr prop. 2022/23:109 s. 16). Frågan om ett område ligger i trakterna vid gränsen får i stället sägas bero på omständigheterna i det enskilda fallet, tex. om det är fråga om tätbebyggt område eller glesbygd, om det finns allmänna vägar i området etc. Tullverkets behov av att kunna uppmana någon att stanna för att kontrollera personen och färdmedlet kan vara större om någon anträffas på vägar eller platser som inte normalt används för samfärdsel eller om någon t.ex. gör ett omotiverat stopp strax före eller efter platsen för tullkontroll. På motsvarande sätt anser regeringen inte heller att det är lämpligt att i meter avgränsa tillämpningsområdet för uttrycket ”i närheten av”. En tulltjänsteman måste på motsvarande sätt som gäller för uttrycket ”i trakterna vid” bedöma om det område där han eller

hon befinner sig kan anses vara i närheten av ett tullager, en flygplats, etc. Bedömningen bör även ta hänsyn till omständigheten om den som stannas nyss har ankommit från tredjeland eller har sammanträffat med någon som har gjort det. Det får dock anses stå klart att uttrycket ”i närheten av” avser ett avsevärt snävare geografiskt område än ”i trakterna vid”.

Motsvarande reglering i inregränslagen behandlas i avsnitt 13.4.

Förenligheten med regeringsformen och Europakonventionen

Den aktuella regleringen innebär en inskränkning i enskildas rätt till rörelsefrihet enligt 2 kap. 8 § regeringsformen. Rörelsefriheten kan – under vissa närmare angivna förutsättningar begränsas endast genom lag (2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen). Ett liknande rättighetskydd finns i artikel 2 i Europakonventionens fjärde tilläggsprotokoll. Bestämmelserna om tulltjänstemäns rätt att uppmana någon att stanna syftar till att tulltjänstemän ska kunna utföra effektiva kontroller. Regeringen anser att ändamålet är godtagbart och att de begränsningar av rörelsefriheten som ställs upp är proportionerliga.

Sammanfattningsvis anser regeringen att den nuvarande regleringen är väl avvägd och tillräckligt tydlig. Den ska därför oförändrad flyttas över till den nya lagen.

Tullkontroll måste kunna utföras på vissa landsvägs- och järnvägssträckor

Tullverket har till utredningen väckt frågan om en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna gäller i de kontrollzoner för järnvägs- och landsvägstrafik som föreskrivs i 3 § 2 och 3 förordningen (2002:1054) om gränstullsamarbete med Norge. Tullverket har uttryckt uppfattningen att även dessa områden måste anses ligga i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland respektive kuster enligt vad som anges i 4 kap. 12 § första stycket 1 tullagen.

Förordningen är meddelad med stöd av lagen (1959:590) om gränstullsamarbete med annan stat. Lagen och förordningen möjliggör samarbete mellan tullmyndigheterna i Sverige och Norge på så sätt att tulltjänster kan utföras av ett lands tulltjänstemän på det andra landets territorium. Kontrollzonerna är en förutsättning för att gränstullsarbetet ska kunna äga rum. De bildar ett område inom vilket båda ländernas tullmyndigheter har vissa befogenheter.

De kontrollzoner i fråga om järnvägssträckor och stationsområden som förordningen föreskriver finns i flera fall relativt långt in i landet. Exempelvis ligger Östersund omkring 12 mil och Karlstad omkring 10 mil från den norska gränsen. Likaså sträcker sig de aktuella landsvägarna betydligt längre in i landet än vad som kan anses innefattas i uttrycket ”i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland”. Jäkkvik ligger exempelvis omkring 6 mil från den norska gränsen.

Det kan mot den bakgrunden diskuteras om lagen bör förtydligas i fråga om en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna inom områden som utgörs av vissa utpekade landsvägs- och järnvägssträckor med tillhörande stationsområden. Förordningen om gränstullsamarbete med Norge är utformad på ett sätt som talar för att avsikten har varit att gränstullsamarbete ska kunna äga rum inom sådana områden. Enligt

regeringens mening är det emellertid i vissa fall tveksamt om områdena kan anses innefattas i uttrycket ”i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland”.

Det samarbete som regleras i lagen om gränstullsamarbete med annan stat och förordningen om gränstullsamarbete med Norge är etablerat sedan lång tid tillbaka och fungerar väl. Kontrollzonerna omfattar landsvägar och järnvägar som sträcker sig över gränsen och vidare in i Sverige. Inom zonerna finns det tullstationer där tullkontroller och klarering görs. Rätten för en tulltjänsteman att inom zonerna uppmana någon att stanna är en förutsättning för att gränstullsamarbetet med Norge ska kunna äga rum.

En tydligare reglering i fråga om vissa landsvägs- och järnvägssträckor

Tullstationerna är i regel placerade nära gränsen mot Norge. Stationerna i Idre och Tärnaby ligger dock relativt långt in i landet, vilket sannolikt har praktiska orsaker. Idre och Tärnaby är centralorter i glesbefolkade områden och det skulle medföra administrativa och praktiska problem om tullstationerna låg närmare gränsen. Eftersom många som passerar igenom Idre eller Tärnaby är på väg till eller från Norge är det relativt få personer som riskerar att utsättas för tullkontroll utan att ha passerat eller vara på väg att passera gränsen mot Norge. I Tärnaby innebär placeringen att trafiken på två landsvägar som korsar den norska gränsen (vid Strimasund respektive Joesjö) kan kontrolleras på en tullstation, vilket framstår som ett effektivt resursutnyttjande.

Även i fråga om järnvägstrafik kan en kontroll behöva utföras något längre in i landet än vad som kan anses innefattas i uttrycket ”i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland”. Det är vanligt att kontrollen påbörjas vid den första tågstationen efter gränsen och fortsätter när tåget kör från stationen, inåt landet. Kontrollverksamheten kan också kräva ett större stationsområde än de som finns vid mindre tågstationer i glesbygd nära gränsen.

Det finns alltså sakliga skäl för att Tullverket ska kunna fortsätta att bedriva den kontrollverksamhet som beskrivits, även om den äger rum på platser som ligger relativt långt in i landet. Enligt regeringens mening bör det tydliggöras att en uppmaning att stanna får ges till den som befinner sig inom sådana områden. Det görs lämpligen genom en särskild punkt i regleringen som anger att en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna på en viss landsvägs- eller järnvägssträcka med tillhörande stationsområde, om det finns en särskild föreskrift om det.

Landsvägs- och järnvägssträckorna bör pekas ut i förordning

Det är inte lämpligt att i lag peka ut vilka landsvägs- och järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som omfattas av en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna. Det är fråga om föreskrifter på en sådan detaljnivå att de lämpar sig bättre i en förordning. Vilka sträckor som behöver omfattas kan dessutom variera över tid och det är därför en fördel om det finns en större flexibilitet än vad reglering i lag kan ge. Det bör dock övervägas om ett bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter är i enlighet med regeringsformen och Europakonventionen.

Regleringen om normgivningsmakten i 8 kap. 2 § första stycket 2 regeringsformen innebär att föreskrifter ska meddelas genom lag om de

avser förhållandet mellan enskilda och det allmänna under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Enligt 8 kap. 3 § regeringsformen får riksdagen med vissa undantag bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter i sådana frågor. Det ska dock beaktas att den aktuella regleringen innebär en inskränkning i enskildas rätt till rörelsefrihet enligt 2 kap. 8 § regeringsformen. Skyddet för rörelsefriheten kan – under vissa närmare angivna förutsättningar bara begränsas genom lag (2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen). Ett liknande rättighetsskydd finns i artikel 2 i Europakonventionens fjärde tilläggsprotokoll.

Rätten för en tulltjänsteman att uppmana någon att stanna ska även fortsättningsvis vara reglerad i lag. Regeringens förslag går ut på att det i lag ska anges att en sådan uppmaning får ges på vissa landsvägs- och järnvägssträckor med tillhörande stationsområden, om det finns en föreskrift om det. Även om de specifika områdena pekas ut i en förordning görs begränsningen av rörelsefriheten alltså genom lag. En liknande konstruktion finns i 2 § lagen om gränstillsamarbete med annan stat.

Mot den bakgrund anser regeringen att ett bemyndigande av det slag som diskuteras är förenligt med regeringsformen och Europakonventionen. Den nya lagen bör därför innehålla ett sådant bemyndigande.

12.5 Rätten för Tullverket att preja fartyg och föra fartyg till en viss plats

Regeringens förslag: Bestämmelserna om Tullverkets rätt att preja fartyg och föra fartyg till en viss plats flyttas till den nya lagen utan ändringar i sak.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En utgångspunkt för den nya regleringen är att Tullverket ska ha verktyg som är nödvändiga, lämpliga och proportionerliga. Eftersom myndigheter och deras tjänstemän inte ska ha befogenheter som det inte finns ett tydligt behov av kan det diskuteras om Tullverket bör ha kvar rätten att preja fartyg och föra fartyg till en plats inom det svenska tullområdet.

Enligt 4 kap. 9 § första stycket tullagen får Tullverket preja ett fartyg inom det svenska tullområdet, om det behövs för att möjliggöra myndighetens övervakning och kontroll av import eller export av varor. Tullverket får enligt andra stycket under vissa omständigheter föra ett fartyg till en plats inom det svenska tullområdet. Det förutsätter bl.a. att fartyget lämnar EU:s tullområde och avviker från sin rätta kurs utan att det görs på grund av nöd eller andra tvingande skäl, och att befälhavaren inte följer en uppmaning att återvända till tullområdet. I 4 kap. 10 § tullagen anges förutsättningarna för när en åtgärd enligt 4 kap. 9 § får vidtas utan föregående uppmaning.

Eftersom Tullverket numera inte har några egna fartyg använder myndigheten i praktiken inte befogenheterna i 4 kap. 9 § tullagen. När

åtgärder till sjöss aktualiseras begär Tullverket i stället Kustbevakningens medverkan, vilket är ett samarbete som enligt uppgift fungerar väl.

Tullverkets rätt att preja fartyg och föra ett fartyg till det svenska tullområdet går långt tillbaka i tiden. Befogenheterna tycks vara en kvarleva från att kustbevakning fram till 1988 var en verksamhetsgren inom Tullverket. Bestämmelserna infördes i 1988 års tulllag efter att tidigare ha reglerats i tillämpningsbestämmelser (se 68 § tullagen [1987:1065] och prop. 1986/87:166 s. 54). Det kan fortfarande i sällsynta fall uppkomma situationer där befogenheterna behövs för att kontrollen av varor ska kunna genomföras. Det framstår som en effektiv och rationell ordning att det är Kustbevakningen som genomför de nu aktuella åtgärderna för Tullverkets räkning. Kustbevakningen har dock ingen självständig rätt att preja fartyg eller föra fartyg till ett område inom det svenska tullområdet för att möjliggöra Tullverkets kontrollverksamhet. Den rätten följer i stället av 4 kap. 3 § tullagen som föreskriver att Kustbevakningen har samma rätt som Tullverket enligt bl.a. 4 kap. 9 och 10 §§ tullagen när Tullverket begär Kustbevakningens medverkan i kontrollverksamheten.

Att införa en självständig rätt för Kustbevakningen att vidta åtgärder av det nu aktuella slaget framstår inte som lämpligt. Det är inte heller något som har efterfrågats. På samma sätt som i dag bör det vara Tullverket som avgör i vilka fall det krävs att ett fartyg ska prejas eller föras till svenskt tullområde och som begär Kustbevakningens medverkan med att genomföra åtgärderna. En förutsättning för att så ska kunna ske är att Tullverket har kvar rätten att preja fartyg och föra fartyg till det svenska tullområdet. Kustbevakningen skulle annars inte kunna genomföra åtgärderna när Tullverket begär det.

Mot den bakgrunden anser regeringen att regleringen i 4 kap. 9 och 10 §§ tullagen bör finnas kvar även i framtiden. Det kan diskuteras om regleringen bör ändras på det sättet att Tullverket enbart bör besluta om prejning, medan Kustbevakningen ska ansvara för verkställigheten. En sådan ändring skulle dock innebära att Tullverket avhånds möjligheten att ingripa i situationer där det skulle vara möjligt för en tulltjänsteman att t.ex. stoppa en mindre motorbåt och förmå den att återvända till hamn för kontroll, vilket inte framstår som lyckat. Regeringen anser därför att bestämmelserna bör flyttas till den nya lagen utan ändring i sak.

12.6 Tullkontroll av kontanta medel

Regeringens förslag: Bestämmelserna om tullkontroll av kontanta medel flyttas till den nya lagen. Tullverkets skyldighet att informera den vars medel hållits kvar om att kvarhållandet har hävts tydliggörs. I övrigt görs inga ändringar i bestämmelserna.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Polismyndigheten* anser att Tullverket bör ges ökade befogenheter att kunna ingripa mot utförelse av kontanter som sker över Sveriges inre gräns, i syfte att komma åt exempelvis penningtvätt och finansiering av allvarlig brottslighet och terrorism.

Skälen för regeringens förslag: För att bl.a. förebygga och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism har EU infört ett gemensamt system för att kontrollera att kontanta medel inte förs in i eller ut ur unionen i sådana syften. Det gäller både kontanta medel som en resande har med sig och kontanta medel som förs in eller ut på annat sätt. Regleringen finns i förordningen (EU) 2018/1672. Utgångspunkten är att den som vid gränspassage har med sig mer än 10 000 euro i kontanta medel, eller som för in sådana medel på annat sätt, är skyldig att anmäla det till Tullverket. Med kontanta medel avses inte bara kontanter utan även vissa andra tillgångar, bl.a. överlåtbara innehavarinstrument och vissa råvaror som används som likvida värdebärare t.ex. guldtackor.

Det finns ett par bestämmelser i tullagen som kompletterar bestämmelserna i EU-förordningen (4 kap. 51–53 §§). De berör tre olika typer av befogenheter som tulltjänstemän eller Tullverket har. Den första är en tulltjänstemans rätt att undersöka transportmedel och bagage samt handväskor eller liknande som en resande har med sig vid inresa eller utresa, i syfte att kontrollera att anmälningsskyldigheten har fullgjorts. En tulltjänsteman får i samma syfte kontrollera försändelser, behållare och transportmedel som kan innehålla oledsagade kontanta medel som passerar in i eller ut ur EU. Den andra befogenheten är en tulltjänstemans rätt att kroppsvisitera resande för att söka efter kontanta medel. Den förutsätter att det finns anledning att anta att resenären inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet. Om kontanta medel påträffas vid någon av dessa kontrollåtgärder får Tullverket tillfälligt hålla kvar kontanterna, dock längst 30 dagar. Det är den tredje befogenheten. Tiden för kvarhållande kan förlängas till högst 90 dagar.

Regeringen anser att bestämmelserna om kontroll av kontanta medel behövs och att de i allt väsentligt är adekvat utformade. De bör flyttas till den nya lagen. Utformningen av 4 kap. 53 § tredje stycket tullagen stämmer dock mindre väl med hur svensk lagstiftning normalt formuleras. Där föreskrivs att Tullverket efter en grundlig bedömning av nödvändigheten och proportionaliteten av ett fortsatt tillfälligt kvarhållande får förlänga perioden för tillfälligt kvarhållande. Att det ska göras en grundlig bedömning av nödvändigheten och proportionaliteten av ett sådant beslut framgår av förordningen. För att undvika dubbelreglering är det lämpligare att det görs en hänvisning till den aktuella bestämmelsen i förordningen än att formuleringen upprepas i paragrafen. Vidare bör det framgå av paragrafen att Tullverket, om det inte längre finns skäl för att hålla kvar medlen, omedelbart ska informera den person från vilken de har hållits kvar om att medlen kan hämtas.

Polismyndigheten anser att Tullverket bör ges ökade befogenheter att kunna ingripa mot utförelse av kontanter, som sker över Sveriges inre gräns, i syfte att komma åt exempelvis penningtvätt och finansiering av allvarlig brottslighet och terrorism. Regeringen konstaterar att utredningen inte har undersökt förutsättningarna för att ge Tullverket en sådan befogenhet. Det saknas därmed beredningsunderlag och frågan får vid behov ses över i ett annat sammanhang.

12.7 Förenligheten med tullkodexen

Regeringens bedömning: De bestämmelser om kontroll av varor som tas in i den nya lagen är förenliga med tullkodexen.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: En fråga som utredningen har undersökt är om regleringen i tullagen i alla delar är anpassad till de EU-rättsliga bestämmelserna om kontroll i tullkodexen. Det är främst regleringen av tullkontroller i artikel 46.1 som är relevant i sammanhanget. I artikeln föreskrivs att tullmyndigheterna får genomföra alla tullkontroller som de anser nödvändiga. Tullkontrollerna kan bestå i att undersöka varor, utföra provtagning, kontrollera att de uppgifter som lämnas i en deklaration eller en anmälan är riktiga och fullständiga, kontrollera att dokument finns och är äkta, riktiga och giltiga, granska ekonomiska aktörers räkenskaper och annan bokföring eller undersöka transportmedel, bagage och andra varor som personer för med sig eller bär på sig samt utföra officiella undersökningar och andra liknande handlingar. Andra tullkontroller än slumpvisa kontroller ska enligt artikel 46.2 främst baseras på riskanalys som görs med hjälp av elektronisk databehandlingsteknik.

Eftersom tullkodexen är en EU-förordning är den till alla delar bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Nationellt finns bara ett begränsat utrymme för kompletterande bestämmelser. Som påpekats i förarbetena till tullagen får bestämmelserna inte på något sätt gå utöver eller avvika från tullkodexen. Någon dubbelreglering får inte heller förekomma, vilket innebär att den svenska tullagstiftningen inte får innehålla sådant som redan regleras i tullkodexen (prop. 2015/16:79 s. 122).

I förarbetena till tullagen granskades bestämmelserna i den tidigare tullagen utifrån de nämnda förutsättningarna. Endast de bestämmelser som bedömdes komplettera tullkodexen och fortfarande var relevanta fördes in i förslaget till ny tullag. Det påpekades att tullkodexen i vissa delar innehåller bestämmelser som närmast har formen av ramlagstiftning, bl.a. bestämmelserna om kontroll av varor i artiklarna 46–49. Där ansågs utrymmet för kompletterande nationella bestämmelser vara något större. Regeringen bedömde att bestämmelserna om kontroll av varor i den tidigare tullagen överensstämde med tullkodexens motsvarande bestämmelser. De fördes därför in i förslaget till ny tullag (prop. 2015/16:79 s. 122).

Tullagens bestämmelser om kontroll av varor har alltså relativt nyligen granskats i förhållande till tullkodexen. Regeringen gör ingen annan bedömning än vad som kommer till uttryck i de nämnda förarbetena. De regler i tullagen som enligt regeringens förslag tas in i den nya lagen bedöms alltså vara förenliga med tullkodexen.

13 Kontrollverksamheten vid den inre gränsen

13.1 Dagens reglering

Inregränslagen reglerar Tullverkets kontrollverksamhet vid den inre gränsen, dvs. vid gränsen mot en annan EU-medlemsstat. Bestämmelserna motsvarar delvis regleringen om tullkontroll i 4 kap. tullagen. Lagen gäller både vid införsel från och utförsel till en annan EU-medlemsstat, men endast för de varor som räknas upp i 3 §. Regleringen innebär att Tullverkets kontroll vid den inre gränsen enligt inregränslagen omfattar betydligt färre varor än vad Tullverket får kontrollera vid den yttre gränsen enligt tullagen. Inregränslagen är enbart tillämplig på följande varuslag:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
2. narkotika som avses i narkotikastrafflagen,
3. skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som avses i vapenlagen samt sådana vapen och andra föremål som anges i 1 kap. 3 § samma lag,
4. injektionssprutor och kanyler,
5. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
6. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggar, spikklubbor och liknande,
7. kulturföremål som avses i 5 kap. kulturmiljölagen (1988:950),
8. hundar och katter för annat ändamål än handel,
9. spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt alkohollagen (2010:1622), tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare vid kontroll av åldersgränsen i 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter samt tobaksfria nikotinprodukter vid kontroll av åldersgränsen i 21 § lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter,
10. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,
11. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,
12. barnpornografi enligt lagen (1998:1443) om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi,
13. varor som avses i lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor,
14. varor som ska beskattas enligt lagen (2014:1470) om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter,
15. sprängämnesprekursorer enligt artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1148 av den 20 juni 2019 om saluföring

och användning av sprängämnesprekursorer, om ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 och om upphävande av förordning (EU) nr 98/2013 och 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, och
16. explosiva varor som avses i lagen om brandfarliga och explosiva varor.

För vissa av de uppräknade varorna finns restriktioner för både in- och utförsel. I övrigt gäller restriktioner antingen vid införsel eller utförsel.

I betänkandet En samlad djurhälsoreglering (SOU 2020:62) föreslår Djurhälsolagsutredningen att inregränslagen inte längre ska tillämpas på djur och produkter som avses i 3 § 8, 10 och 11 inregränslagen. Samtidigt föreslås att Tullverket ska bli behörig myndighet att utföra offentlig kontroll av efterlevnaden av djurhälsoregelverket vid förflyttning av djur. Det föreslås även att Tullverket ska få rätt att bl.a. inleda förundersökning om brott enligt en ny lag, djurhälsolagen, och de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, om brottet rör införsel till eller utförsel från Sverige av varor. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Skatt enligt lagen om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter ska enligt punkten 5 i lagens övergångsbestämmelser inte tas ut för införsel som äger rum efter utgången av 2017. Det kan därför finnas anledning att ifrågasätta om 3 § 14 inregränslagen fortfarande är aktuell. Frågan behandlas i avsnitt 25.4.2.

En central bestämmelse i inregränslagen är 4 § som föreskriver anmälningsplikt vid in- eller utförsel av varor i vissa fall. Anmälan ska göras till Tullverket.

Anmälningsplikt gäller enligt 4 § första stycket för den som till Sverige för in en vara från en annan EU-medlemsstat, om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt. Anmälningsplikt gäller också om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. Vidare gäller anmälningsplikt för den som för ut en vara från Sverige till en annan EU-medlemsstat, om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt. Även i de fall där varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift föreligger anmälningsplikt.

Enligt 4 § andra stycket inregränslagen ska en anmälan alltid göras vid in- respektive utförsel av en vara som avses i 3 § 1, 3, 8, 10 eller 11 och 15 i fråga om tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer. Sådana varor ska alltså anmälas även i de fall där det finns ett giltigt tillstånd och övriga villkor för in- eller utförsel är uppfyllda. Det gäller t.ex. vid in- eller utförsel av krigsmateriel som avses i 3 § 1 inregränslagen.

I 4 § tredje stycket inregränslagen föreskrivs att en anmälan enligt paragrafens första stycke ska göras utan dröjsmål till närmaste bemannade tullkontor.

Enligt 19 § inregränslagen är det straffbart att inte anmäla vapen, ammunition, ljuddämpare och sprängämnesprekursorer. Ansvar inträder inte enligt 20 § om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller smugglingslagen. Underlåtenheten kan t.ex. leda till ansvar för smuggling eller vapensmuggling. I 20 a § inregränslagen erinras om att bestämmelser om förundersökning, tvångsmedel, åtal m.m. vid brott som rör införsel eller utförsel finns smugglingslagen.

Enligt 8 § inregränsförordningen får Tullverket meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten.

13.2 Betydelsen av EU-medlemskapet

13.2.1 Förbudet mot slumpmässiga kontroller

Enligt 2 § inregränslagen får kontroller inte utformas på ett sådant sätt att urvalet av vad och vem som kontrolleras sker slumpmässigt. Förbudet innebär att en kontroll inte får göras enbart på grundval av att en person passerar en gräns. Någon form av misstanke, även en mycket svag sådan, måste föreligga i det enskilda fallet. Misstanken kan vara grundad exempelvis på iakttagelser, underrättelser, tips eller riskprofiler. Förbudet mot slumpmässiga kontroller har sin grund i principerna om fria varurörelser inom EU (prop. 1995/96:166 s. 56 och 57).

13.2.2 Den fria rörligheten för varor

Principen om fri rörlighet för varor kommer till uttryck i artikel 26.2 i EUF-fördraget. Där anges i huvudsak att EU:s inre marknad ska omfatta ett område utan inre gränser, med fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital. Enligt artikel 34 i fördraget ska kvantitativa importrestriktioner och åtgärder med motsvarande verkan vara förbjudna mellan medlemsstaterna. Även kvantitativa exportrestriktioner och åtgärder med motsvarande verkan ska enligt artikel 35 vara förbjudna mellan staterna. Det innebär att kontroller som enbart grundas på att en vara passerar en gräns inom unionen i princip inte är tillåtna.

Det finns dock undantag från grundprincipen. De regleras i artikel 36 i EUF-fördraget. Där anges att bestämmelserna i artiklarna 34 och 35 inte ska hindra sådana förbud mot eller restriktioner för import, export eller transitering som grundas på hänsyn till allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet eller intresset att skydda människors och djurs hälsa och liv, att bevara växter, att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller att skydda industriell och kommersiell äganderätt. En ytterligare förutsättning är att förbuden eller restriktionerna inte får utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna.

Det krävs vidare att kontrollen har sin grund i ett godtagbart samhällsintresse, bl.a. hänsyn till allmän ordning, allmän säkerhet och intresset att skydda människors och djurs liv och hälsa, och att detta samhällsintresse inte kan tillgodoses på annat, neutralt, sätt. En andra förutsättning är att kontrollen är proportionerlig i förhållande till det hinder den innebär för den fria rörligheten. Med det avses att det hinder som kontrollen utgör inte får gå utöver det syfte som motiverar kontrollen, eller i övrigt ha en onödigt störande inverkan på utbytet över gränsen. Dessutom gäller att om det skyddsvärda ändamålet har blivit fullt tillgodosett genom gemenskapsrättsliga regler finns det inte längre någon möjlighet att nationellt föreskriva om kontroller (prop. 1995/96:166 s. 27).

13.2.3 Synen på kontroll vid den inre gränsen har delvis förändrats

Den inre marknaden är ett av de mest centrala inslagen i EU-samarbetet. EU:s regelverk påverkar dock inte medlemsstaternas möjligheter att upprätthålla lag och ordning eller att skydda nationell säkerhet. Det finns därför ett utrymme inom ramen för det EU-rättsliga regelverket som tillåter kontrollåtgärder vid gränsen och i gränsnära områden (prop. 2015/16:67 s. 10).

Synen på fri rörlighet för varor och personer mellan EU:s medlemsstater är delvis en annan i dag än när Sverige blev medlem i unionen. Vid flera tillfällen har Sverige t.ex. med stöd av lagen (2015:1073) om särskilda åtgärder vid allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet infört tillfälliga gränskontroller.

Den gränsöverskridande brottsligheten har under åren vuxit sig stark. Den bidrar till ökad vålds-, narkotika- och tillgreppsbrottslighet inne i landet. Det dödliga skjutvapenvåldet har ökat i Sverige och består i stor utsträckning av skjutningar i kriminella miljöer. Narkotikamarknaden har en stark koppling till den ökade våldsanvändningen. Både narkotika och en stor del av de vapen som används transporteras in i Sverige över den inre gränsen. Den grova organiserade brottsligheten är ofta av gränsöverskridande karaktär och har stor negativ inverkan på samhället. Även tillgreppsbrottsligheten kan vara av gränsöverskridande karaktär. En betydande andel av tillgreppsbrottsligheten utförs av internationella nätverk, som för ut stöldgods till mycket stora värden ur landet (se prop. 2022/23:109 s. 13 och 27).

Mot denna bakgrund infördes den 1 augusti 2023 lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden. Lagen ger främst polismän utökade befogenheter vid vissa flygplatser, hamnar och järnvägsstationer, vid broar för vägtrafik till eller från utlandet och vid gränsövergångsställen på allmänna vägar. Befogenheterna innebär utökade möjligheter att ingripa för att göra inre utlänningskontroller och för att förebygga brott.

13.2.4 Regleringen av kontrollen vid den inre gränsen

Det finns behov av ändringar i regleringen

Skyddsnivån vid den inre gränsen enligt inregränslagen är utformad med beaktande av principen om fri rörlighet inom EU och de begränsningar som EU-rätten innebär.

Inregränslagen trädde i kraft den 1 juli 1996. Efter ikraftträdandet har inregränslagen visserligen ändrats ett flertal gånger men inga omfattande förändringar har gjorts. Inregränslagsutredningen, som hade i uppdrag att se över lagen, överlämnade 2006 betänkandet Kontroll av varor vid inre gräns (SOU 2006:9). Utredningen föreslog bl.a. en ny lag om kontroll av varor vid inre gräns som skulle ersätta inregränslagen. Förslagen ledde dock inte till någon lagstiftning.

Bestämmelserna i inregränslagen är numera relativt gamla. Som en jämförelse kan nämnas att Sverige har fått en ny tulllag vid två tillfällen under 2000-talet. En konsekvens av detta är att bestämmelserna om kontroll vid den inre gränsen i vissa avseenden skiljer sig åt från kontroll

vid den yttre gränsen på ett sätt som inte alltid framstår som sakligt motiverat. Det finns mot den bakgrunden ett behov av att se över lagens bestämmelser, både språkligt och i sak.

Det är ofrånkomligt att det även i framtiden kommer att finnas skillnader mellan Tullverkets och tulltjänstemäns kontrollbefogenheter vid gränsen mot andra medlemsstater inom EU respektive gränsen mot tredjeländ. Vid den yttre gränsen kontrolleras att deklarationsskyldigheten och andra tullformaliteter vid införsel eller utförsel av varor efterlevs. Kontrollen ska göras i enlighet med tullkodexen och andra EU-förordningar, som bl.a. innehåller grundläggande bestämmelser om tullövervakning och tullkontroll. Tullagen innehåller därför bara bestämmelser som kompletterar dessa förordningar. Det innebär bl.a. att vissa regler i inregränslagen saknar motsvarighet i tullagen, eftersom den motsvarande regleringen finns i tullkodexen. Vid den inre gränsen ska befogenheterna vara förenliga med EU:s grundläggande princip om fri rörlighet. Det medför bl.a. att bara s.k. selektiva kontroller får göras och att kontrollverksamheten är inriktad på ett begränsat antal varuslag.

Skillnaderna innebär att mer långtgående befogenheter oftare är motiverade i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen än vid den inre gränsen. Befogenheterna bör dock inte skilja sig mer än vad som är nödvändigt med hänsyn till medlemskapet i EU. Regleringen bör så långt som möjligt bör stämma överens, både språkligt och innehållsmässigt.

13.3 Befogenheterna vid inre gräns flyttas till den nya lagen

Regeringens förslag: Bestämmelserna om befogenheter i kontrollverksamheten vid den inre gränsen flyttas till den nya lagen. Flertalet bestämmelser tas in i ett kapitel om befogenheter i kontrollverksamheten vid den inre gränsen utan några ändringar i sak.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Statens jordbruksverk (Jordbruksverket)* anser att Tullverket bör ges befogenheter att ingripa mot in- och utförsel av exemplar av utrotningshotade arter samt invasiva främmande arter vid inre gräns.

Skälen för regeringens förslag

Inregränslagens befogenhetsregler bör flyttas till den nya lagen

Inregränslagen innehåller ett antal inledande bestämmelser som bl.a. reglerar förbud mot slumpmässiga kontroller (2 §), vilka varor lagen är tillämplig på (3 §) och skyldigheten att anmäla varor som omfattas av förbud mot eller villkor för införsel eller utförsel (4 §). I 5–18 §§ finns bestämmelser om Tullverkets kontrollverksamhet. Straff, föreläggande och vite regleras i 19–21 §§ och överklagande i 22 §.

Flertalet paragrafer i inregränslagen reglerar befogenheter för Tullverket och tulltjänstemän. Regleringen är nödvändig för att Tullverket ska kunna

kontrollera varor som förs in i Sverige från andra medlemsstater inom EU eller som förs ut ur landet till sådana stater. Bestämmelserna har sin grund i godtagbara samhällsintressen, bl.a. allmän ordning, allmän säkerhet och intresset att skydda människors och djurs liv och hälsa. Dessa samhällsintressen kan inte tillgodoses på något annat sätt och den kontroll som bestämmelserna innebär är proportionerlig i förhållande till det hinder som kontrollen utgör för den fria rörligheten. Mot den bakgrunden anser regeringen att bestämmelserna behövs även i framtiden och att de är i enlighet med EU:s grundläggande princip om fri rörlighet. De bör därför flyttas till den nya lagen.

Vissa bestämmelser bör ligga kvar i inregränslagen

Några av inregränslagens bestämmelser bör dock inte flyttas till den nya lagen, eftersom de reglerar annat än befogenheter. Det gäller 3 § som reglerar vilka varor lagen är tillämplig på och 4 § om anmälningskyldighet. Den nya lagen bör innehålla en hänvisning till den förstnämnda bestämmelsen, eftersom den är avgörande för vilka varor Tullverket och tulltjänstemän får kontrollera.

Jordbruksverket anser att Tullverket bör ges befogenheter att ingripa mot in- och utförsel av exemplar av utrotningshotade arter samt invasiva främmande arter vid inre gräns. Regeringen konstaterar att det inte har ingått i den här utredningens uppdrag att se över dessa frågor. Frågorna har utretts av Artskyddsutredningen (SOU 2021:51) och bereds inom ramen för det lagstiftningsärendet.

Bestämmelserna om skyldighet för befordringsföretag att i vissa fall göra en anmälan till Tullverket enligt 12 § andra och tredje styckena inregränslagen innehåller inga befogenheter för Tullverket eller för tulltjänstemän. De bör därför inte heller flyttas till den nya lagen. Det finns däremot skäl att i lagen hänvisa till bestämmelserna.

Flertalet bestämmelser bör tas in i ett särskilt kapitel

Regeringen återkommer i avsnitt 15.1 och 16.3 till att några bestämmelser i inregränslagen bör placeras i ett kapitel i den nya lagen som innehåller gemensamma bestämmelser om kontrollverksamheten. Det gäller 2 § om förbud mot slumpmässiga kontroller, 8–10 §§ om rätten för en tulltjänsteman att undersöka och öppna försändelser, 12 § första stycket om andra myndigheters medverkan i Tullverkets kontrollverksamhet, 14 § om skyldighet för transportföretag att ställa lokaler och anordningar till Tullverkets förfogande och 18 § om revision.

För att åstadkomma en lättöverskådlig reglering bör flertalet av de övriga bestämmelserna placeras i ett kapitel i den nya lagen som reglerar befogenheter vid den inre gränsen. I en inledande paragraf bör det tydliggöras att kapitlet innehåller bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel eller utförsel till eller från en annan medlemsstat inom EU. De bestämmelser som bör flyttas till detta kapitel är nuvarande 5 § om tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna, 6 § om uppgiftsskyldighet, 7 § om tulltjänstemans rätt att undersöka transportmedel m.m., 13 § om bl.a. tillfälle till undersökning och 17–17 d §§ om omhändertagande. Även 21 §, som reglerar föreläggande och

vite, bör flyttas till kapitlet i den utsträckning som den avser föreläggande att fullgöra skyldigheter enligt kapitlet.

Rätten för en tulltjänsteman att uppmana någon att stanna enligt 5 § inregränslagen behandlas i avsnitt 13.4. Övriga bestämmelser bör föras in i kapitlet utan ändringar eller med enbart språkliga och redaktionella ändringar i syfte att modernisera lagstiftningen och göra den mer enhetlig.

I 7 § andra stycket inregränslagen, som reglerar vad en kontroll får avse, finns en upplysning om smugglingslagens bestämmelser om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Eftersom regeringen föreslår att bestämmelserna om det flyttas till den nya lagen finns det ingen anledning att ha kvar den upplysningen.

Några bestämmelser hör snarare hemma i brottsbekämpningen

Beträffande några bestämmelser i inregränslagen bör det övervägas om det är lämpligt att de placeras i de kapitel där Tullverkets kontrollverksamhet regleras eller om det finns anledning att placera dem på någon annan plats i lagen. Det gäller bestämmelserna om postspärr och tystnadsplikt i 11–11 b §§ och om skyldighet för transportföretag att lämna uppgifter om ankommande och avgående transporter i 15 och 16 §§. Skälen är detsamma som har anförts i avsnitt 12.3 om motsvarande bestämmelser i tullagen. Bestämmelserna har en sådan koppling till Tullverkets brottsbekämpande verksamhet att de inte bör vara placerade i ett kapitel i lagen som reglerar kontrollverksamhet. Som utvecklas i avsnitt 17.1 blir det en tydligare reglering om bestämmelserna i stället tas in i det kapitel där särskilda befogenheter för att upptäcka brott regleras. Frågan om bestämmelserna behöver ändras behandlas i avsnitt 17.2.

13.4 Rätten för en tulltjänsteman att uppmana någon att stanna

Regeringens förslag: Bestämmelserna om en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna flyttas till den nya lagen. De ändras så att de i ökad utsträckning stämmer överens med motsvarande befogenhet vid den yttre gränsen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* anser att tulltjänstemän också bör ges möjlighet att kontrollera en person som vid inre gräns tar på sig ansvaret för att transportera varor efter att de förts in i landet, på samma sätt som vid yttre gräns. Det kan t.ex. röra sig om hamn- och flygplatspersonal som går ombord på ett transportmedel som ankommit till Sverige från utrikes ort utan att själv ha rest. Sådana personer uppehåller sig då i samma område och på samma transportmedel som en resenär från utrikes ort och kan medföra en vara, exempelvis narkotika, när de tar sig från transportmedlet. En tulltjänstemans befogenheter att kontrollera personen bör inte vara olika beroende på om personen passerar yttre eller inre gräns.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Enligt 5 § första stycket inregränslagen är var och en skyldig att stanna på anmaning av en tulltjänsteman. En sådan anmaning får ges till den som

1. i omedelbart samband med inresa från ett annat EU-land eller vid utresa till ett sådant land befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage, eller
2. anträffas i trakterna invid Sveriges landgräns mot ett annat EU-land, eller kuster, eller i närheten av eller inom en flygplats eller ett annat område som har direkt trafikförbindelse med ett annat EU-land, om det finns anledning att anta att personen medför en restriktionsvara och att han eller hon inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet.

Beträffande båda punkterna gäller att en anmaning bara får ges om det behövs för att möjliggöra en kontroll enligt 7 § inregränslagen. En anmaning enligt andra punkten får inte gå utöver det som är nödvändigt för ändamålet med kontrollen.

Regleringen i 5 § inregränslagen innehåller alltså i likhet med 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen begränsningar i fråga om var en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna och vem en sådan uppmaning får riktas till. Regleringen i tullagen behandlas i avsnitt 12.4. Där diskuteras bl.a. förhållandet mellan rätten att uppmana någon att stanna och rätten att stoppa fordon och andra transportmedel.

Regleringen bör flyttas till den nya lagen

På samma sätt som när det gäller motsvarande reglering vid den yttre gränsen har 5 § inregränslagen avgörande betydelse för Tullverkets möjligheter att utföra kontroller vid den inre gränsen. Bestämmelsen reglerar i praktiken var kontrollåtgärder får genomföras. Den innefattar alltså centrala avgränsningar av Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter.

Tullverket anser inte att den skillnad som finns angående vem som är anmälningsskyldig, och därmed möjlig för Tullverket att kontrollera, vid yttre respektive inre gräns är sakligt motiverad och anför att det finns behov av att kunna utföra kontroller på personer som tar på sig ansvaret för att transportera varor efter att de förts in i landet både vid yttre och inre gräns. Regeringen konstaterar att det saknas beredningsunderlag för att utvidga Tullverkets kontrollmöjligheter på det sätt som myndigheten anför och att frågan är ses över i ett annat sammanhang.

Regeringen anser i övrigt att den nuvarande bestämmelsen är väl avvägd men att den behöver justeras i några avseenden. Den bör anpassas språkligt och redaktionellt till motsvarande reglering vid den yttre gränsen. Regeringen förslår att den nuvarande regleringen flyttas till den nya lagen och placeras i det kapitel som reglerar Tullverkets kontrollverksamhet vid den inre gränsen.

Omotiverade skillnader mot regleringen vid den yttre gränsen

Regleringen i 5 § inregränslagen har en annan och delvis snävare utformning än motsvarande reglering i tullagen. Det beror i stor utsträckning på att regleringen i inregränslagen har utformats med hänsyn till principen om fri rörlighet inom EU och den anmälningsskyldighet som finns för vissa varor, medan regleringen i tullagen har utformats med hänsyn till tullkodexens regler och tullagstiftningen i övrigt. Mot den bakgrunden måste det finnas vissa skillnader mellan paragraferna.

Bestämmelsen i 5 § inregränslagen utformades emellertid delvis för att motsvara 61 § i den då gällande tullförordningen (prop. 1995/96:166 s. 60). Den motsvarar i flera avseenden regleringen i 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen. Vissa skillnader mellan regleringarna bör ses i ljuset av att tullagen har omarbetats vid flera tillfällen efter det att inregränslagen trätt i kraft, utan att några motsvarande ändringar har gjorts i inregränslagen. De skillnader som uppstått på grund av detta kan inte anses vara sakligt motiverade. En utgångspunkt bör därför vara att omotiverade skillnader bör utmönstras.

Hamnar bör uttryckligen omfattas

I 5 § första stycket 2 inregränslagen används formuleringen ”i närheten av eller inom flygplats eller annat område som har direkt trafikförbindelse med ett annat EU-land”. I motsvarande bestämmelse i tullagen, 4 kap. 12 § första stycket 1, anges tillämpningsområdet vara ”i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har trafikförbindelser med ett tredjeland”.

Det saknas motivering i förarbetena till varför hamnar nämns i tullagen men inte i inregränslagen. Skillnaden kan knappast motiveras av EU:s princip om fri rörlighet eller tullkodexen utan framstår närmast som ett förbiseende. Bestämmelsen bör därför justeras så att den uttryckligen omfattar även hamnar. Det innebär en tydligare reglering men inte någon ändring i sak, eftersom hamnar får anses vara ett sådant ”annat område” som avses i 5 § första stycket 2 inregränslagen.

Att någon bara får uppmanas att stanna om området har direkta trafikförbindelser med andra medlemsstater förklaras av EU-medlemskapet. Det kan nämligen bara bli fråga om en inregränskontroll om den som ska kontrolleras kommer direkt från en annan medlemsstat inom EU. Bestämmelsen bör därför inte ändras i det avseendet.

Ingen särskild proportionalitetsreglering

Enligt 5 § andra stycket inregränslagen får en uppmaning att stanna enligt första stycket 2 samma paragraf bara ges om det behövs för att möjliggöra en kontroll. Den får inte gå utöver vad som är nödvändigt för det ändamålet.

Bestämmelsen, som ger uttryck för proportionalitetsprincipen, innebär att en tulltjänsteman måste väga det som talar för åtgärden mot det intrång som åtgärden innebär för den enskilde. I förarbetena betonades att ett hejdande alltid utgör en inskränkning i rörelsefriheten. Med hänsyn till det relativt vida område som ett ingripande enligt 5 § första stycket 2 får förekomma inom, ansågs det extra betydelsefullt att sådana ingripanden kringgärdas av skyddsregler (prop. 1995/96:166 s. 93).

Regeringen föreslår i avsnitt 9.2 att behovs- och proportionalitetsprinciperna ska gälla generellt för Tullverkets ingripanden mot enskilda och att en bestämmelse om det ska tas in i den nya lagen. För att undvika en dubbelreglering bör regleringen av proportionalitetsprincipen i den nu aktuella bestämmelsen inte tas med när paragrafen flyttas.

Anläggningar för tillfällig lagring bör inte omfattas

Enligt 4 kap. 12 § första stycket 1 tullagen får en uppmaning att stanna ges till en förare av ett fordon när fordonet finns i närheten av eller inom en anläggning för tillfällig lagring, ett tullager eller en frizon. Någon bestämmelse med motsvarande innebörd finns inte i inregränslagen.

Enligt 3 kap. 7 § första stycket tullagen och 17 § första stycket inregränslagen får Tullverket lägga upp varor som tillfälligt tagits om hand på en anläggning för tillfällig lagring. Tullager och frizoner hör till tullagstiftningen och finns därför inte vid den inre gränsen.

Det kan diskuteras om en tulltjänsteman även i kontrollverksamheten vid den inre gränsen bör ha rätt att uppmana någon att stanna i närheten av eller inom en anläggning för tillfällig lagring. Tullverket har inte uttryckt något sådant behov. Anläggningarna ligger ofta i närheten av bl.a. hamnar och flygplatser där en tulltjänsteman även utan en sådan reglering har rätt att uppmana någon att stanna. Mot den bakgrunden anser regeringen att ingen ändring behöver göras.

Uttrycken i lagen bör inte ändras men regleringen bör förtydligas

På motsvarande sätt som redogörs för i avsnitt 12.4 anser *Justitiekanslern* att uttrycken ”i trakterna invid” och ”i närheten av” i 5 § inregränslagen är alltför oklara för att flyttas över till den nya lagen.

Även om regleringen i 5 § inregränslagen delvis skiljer sig från 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen har bestämmelserna betydande likheter och i stort sett samma funktion. Som tidigare nämnts utformades regleringen i inregränslagen delvis för att motsvara den då gällande tullagen. Utgångspunkten bör därför vara att uttryck som används i båda regleringarna ska tolkas på samma sätt. Det innebär att uttrycket ”i trakterna invid Sveriges landgräns mot ett annat EU-land, eller kuster” enligt 5 § första stycket 2 inregränslagen bör anses ha samma innebörd som motsvarande uttryck i 4 kap. 12 § första stycket tullagen.

Regeringen diskuterar avsnitt 12.4 om motsvarande uttryck i 4 kap. 12 § tullagen bör ändras och kommer där fram till att samma uttryck bör användas när regleringen flyttas till den nya lagen. Regeringen gör ingen annan bedömning när det gäller regleringen i 5 § inregränslagen. Den behöver alltså inte heller ändras i sak.

Regeringen föreslår i avsnitt 12.4 vissa förtydliganden i regleringen av en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna vid den yttre gränsen. För att underlätta tillämpningen bör motsvarande förtydliganden göras i regleringen vid den inre gränsen. Det bör alltså tydliggöras att den som fått en uppmaning att stanna är skyldig att göra det. Det innebär inte någon ändring i sak.

Tydligare regler om vissa landsvägs- och järnvägssträckor

Regeringen föreslår i avsnitt 12.4 att en tulltjänsteman ska få uppmana någon att stanna på en landsvägs- eller järnvägssträcka med tillhörande stationsområde om sträckan eller området omfattas av en särskild föreskrift som regeringen har utfärdat. Med en sådan reglering tydliggörs var en tulltjänsteman har rätt att uppmana någon att stanna på landsvägar och järnvägar med tillhörande stationsområden som ligger längre in i landet än vad som kan anses innefattas i uttrycket ”i trakterna invid Sveriges landgräns mot ett annat EU-land, eller kuster”. Det kan diskuteras om en motsvarande bestämmelse bör finnas för kontrollverksamheten vid den inre gränsen.

I 3 § förordningen (2000:3) om gränstullsamarbete med Finland och 3 § (2000:604) förordningen om gränstullsamarbete med Danmark föreskrivs att det för gränstullsamarbetet mellan Sverige och dessa länder ska finnas kontrollzoner på svenskt territorium. Det handlar bl.a. om vissa väg- och järnvägssträckor samt stationsområden. På samma sätt som vid gränsen mot Norge (se avsnitt 12.4) är kontrollzonerna en förutsättning för att tullsamarbetet ska kunna äga rum. De bildar ett område inom vilket tullmyndigheterna på båda sidor om gränsen har vissa befogenheter.

Tullverket har kontrollstationer vid gränsen mot både Finland och Danmark. Till skillnad från vid gränsen mot Norge ligger samtliga stationer relativt nära landgränsen eller kusten. Trots det kan kontroller behöva utföras något längre in i landet än vad uttrycket ”i trakterna invid Sveriges landgräns mot ett annat EU-land, eller kuster” medger. Det gäller främst vägsträckor i glesbygd vid gränsen mot Finland, där det kan vara praktiskt svårt att utföra kontroll i anslutning till gränsen.

Några av de kontrollzoner som föreskrivs i de nämnda förordningarna ligger relativt långt från gränsen. Det gäller exempelvis Svedala station och delar av länsväg 395 som sträcker sig mellan Pajala och Masugnsbyn. Rätten för en tulltjänsteman att inom zonerna uppmana någon att stanna är en förutsättning för ett fungerande gränstullsamarbete med Danmark och Finland.

Även vid den inre gränsen kan Tullverket alltså behöva göra kontroller på vissa landsvägs- och järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som ligger relativt långt in i landet. Det bör därför tydliggöras att en tulltjänsteman får uppmana personer att stanna inom sådana områden. Regleringen bör utformas på samma sätt som regleringen av kontrollverksamheten vid den yttre gränsen. Den nya lagen bör alltså innehålla ett bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om vilka landsvägs- eller järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som omfattas av en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna.

14 Kontroll av punktskattepliktiga varor

14.1 Ett kapitel om punktskattekontroll

Regeringens förslag: Bestämmelserna om Tullverkets befogenheter vid punktskattekontroll flyttas till den nya lagen. Flertalet bestämmelser tas in i ett kapitel om befogenheter vid punktskattekontroll utan några ändringar i sak.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Folkhälsomyndigheten* anser att Tullverket inte ska lämna ut tobaksvaror som saknar spårbarhets- och säkerhetsmärkning eller tobaksfria nikotinvaror som saknar hälsovarningar.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelserna i LPK om befogenheter flyttas till den nya lagen

I LPK finns bestämmelser om flyttning av vissa punktskattepliktiga varor, nämligen alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, och om Tullverkets kontroll av sådana varor vid vägtransporter och vid försändelser med post. Lagen innehåller också bl.a. bestämmelser om Skatteverkets kontroll av upplagshavare inom uppskovsförfarandet. Regleringen har delvis sin grund i EU:s punktskattedirektiv.

Tullverkets befogenheter regleras i huvudsak i 2 och 3 kap. LPK. Regleringen i 2 kap. LPK avser transportkontroll (1–8 §§) och omhändertagande av varor och annan egendom i samband med sådan kontroll (9–12 och 14–16 a §§). Regleringen i 3 kap. LPK avser kontroll av postförsändelser (1–3 §§) och omhändertagande av alkohol och tobaksvaror i samband med sådan kontroll (4, 4 a, 6 och 7 §§). Om skattskyldighet föreligger ska Tullverket under vissa förutsättningar besluta på omhändertagna varor (2 kap. 13 och 13 a §§ samt 3 kap. 5 och 5 a §§). Bestämmelser om förverkande finns i 2 kap. 17–23 §§ och 3 kap. 7–9 §§ LPK. Den huvudsakliga grunden för förverkande är att skatten inte har betalats. Förverkande beslutas enligt 4 kap. 9 § LPK av allmän förvaltningsdomstol på ansökan av Tullverket. En särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket får dock enligt 4 kap. 9 a § samma lag besluta om förverkande om värdet av egendomen uppgår till mindre än ett prisbasbelopp och det är uppenbart att förutsättningarna för förverkande är uppfyllda.

Tullverkets kontroll av flyttning av punktskattepliktiga varor utgör en viktig del av Sveriges kontroll för att upprätthålla punktskattedirektivet. Det kommer även i framtiden att finns ett behov av bestämmelserna. De bör därför flyttas till den nya lagen.

Flertalet bestämmelser bör tas in i ett särskilt kapitel

Som regeringen föreslår i avsnitt 15.1 bör några av bestämmelserna i LPK placeras i ett kapitel i den nya lagen med gemensamma bestämmelser för kontrollverksamheten. Det gäller 1 kap. 5 § andra stycket LPK om förbud

mot slumpmässiga kontroller, 3 kap. 1 § första–fjärde styckena samt 2 och 3 §§ om rätt för Tullverket att undersöka och öppna postförsändelser och 4 kap. 12 § om Polismyndighetens medverkan i Tullverkets kontrollverksamhet. Frågan om reglerna om undersökning och öppning av försändelser bör ändras behandlas i avsnitt 16.3.

För att åstadkomma en lättöverskådlig reglering bör flertalet övriga bestämmelser i 2 och 3 kap. LPK placeras i ett kapitel i den nya lagen som reglerar befogenheter vid kontrollen av punktskattepliktiga varor. I en inledande paragraf bör det tydliggöras att kapitlet innehåller bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid kontroll av sådana varor vid vägtransporter och vid vissa försändelser. Regleringen i 2 kap. 1 c § LPK om undantag vid distansförsäljning bör också tas in i den nya lagen, eftersom den har betydelse för bl.a. Tullverkets beslut om omhändertagande.

I 1 kap. 1 § LPK finns en upplysning om att bestämmelserna i lagen delvis har sin grund i punktskattedirektivet. Bestämmelsen har ändrats relativt nyligen (se prop. 2020/21:112 s. 83). En bestämmelse med motsvarande innebörd bör finnas i den nya lagen, eftersom direktivet delvis utgör grunden för regleringen av Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid punktskattekontroll.

Bestämmelserna i 2 kap. 1–12 och 14–16 a §§ LPK om transportkontroll och omhändertagande av egendom vid en sådan kontroll bör flyttas till den nya lagen. *Folkhälsomyndigheten* anser att Tullverket inte ska lämna ut tobaksvaror som saknar spårbarhets- och säkerhetsmärkning eller tobaksfria nikotinvaror som saknar hälsovarningar. Detta mot bakgrund av de krav på märkning vad gäller spårbarhet och säkerhet som finns i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter samt krav på hälsovarning som finns i 7 § lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter. Myndigheten anser därför att det bör göras en hänvisning i den nya lagen till 3 kap. 7 § lagen om tobak och liknande produkter samt 7 § lagen om tobaksfria nikotinprodukter. Regeringen konstaterar att utredningen inte har undersökt denna fråga och att det därmed saknas beredningsunderlag. Frågan får därför ses över i ett annat sammanhang.

Även bestämmelserna i 3 kap. 1 § femte stycket, 4, 4 a och 6 §§ LPK, som reglerar omhändertagande i samband med kontroll av försändelser bör flyttas till den nya lagen. Även 4 kap. 11 § om bevis över verkställighet och 4 kap. 13 § LPK om myndigheters skyldighet att på begäran lämna uppgifter till Tullverket bör flyttas till den nya lagen.

Av bestämmelsen om bevis över verkställighet bör det framgå att den tulltjänsteman som verkställer ett beslut om transportkontroll eller omhändertagande ansvarar för att beviset utfärdas. Det motsvarar det som gäller för dokumentation av andra tvångsingripanden enligt lagen. Något behov av att i övrigt ändra bestämmelserna har inte kommit fram. Bestämmelserna har också nyligen setts över i förhållande till det nya punktskattedirektivet. De bör därför föras in i kapitlet med enbart språkliga och redaktionella ändringar i syfte att modernisera lagstiftningen och göra den mer enhetlig. I vissa fall bör det vara en tulltjänsteman, i stället för Tullverket, som har rätt att besluta om de åtgärder som bestämmelserna rör (se avsnitt 11.3). Regleringen av genomförande av en transportkontroll och Polismyndighetens medverkan vid sådan kontroll tas upp i det följande.

Vissa bestämmelser bör ligga kvar i LPK

Några bestämmelser i 2 och 3 kap. LPK avser som nämnts skyldigheten för Tullverket att besluta om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor (2 kap. 13 och 13 a §§ samt 3 kap. 4 och 4 a §§). Det kan diskuteras om bestämmelserna bör brytas ut ur LPK och flyttas till den nya lagen. Skyldigheten att besluta om skatt ger i och för sig Tullverket befogenheter mot enskilda och bestämmelserna har ett visst samband med övriga bestämmelser i 2 och 3 kap. LPK. Att låta bestämmelserna finnas kvar i LPK, samtidigt som övriga befogenhetsregler flyttas till den nya lagen, riskerar att skapa ett mer svåröverskådligt regelverk. Den nya lagen föreslås dock inte innehålla några andra bestämmelser om skatt, och inte heller om tull eller avgifter. De befogenheter som samlas i den nya lagen är av helt annan karaktär. Det skulle därför avvika från regleringen i övrigt att ta in bestämmelserna i den nya lagen. Regeringen anser att de aktuella bestämmelserna har en mer naturlig plats i LPK och att de därför inte bör flyttas till den nya lagen.

Regeringen föreslår att regleringen om undantag vid distansförsäljning i 2 kap. 1 c § LPK ska tas in i den nya lagen. För att regleringen ska gälla vid Tullverkets beslut om skatt på punktskattepliktiga varor bör det finnas en bestämmelse i LPK som hänvisar till regleringen.

Bestämmelserna om förverkande i 2 kap. 17–23 §§ och 3 kap. 7–9 §§ LPK bör enligt regeringens mening inte flyttas till den nya lagen. Det huvudsakliga skälet är att det är fråga om ett administrativt förverkande och att det som utgångspunkt enligt 4 kap. 9 § LPK är allmän förvaltningsdomstol som beslutar om förverkande enligt de paragraferna. Bestämmelserna avser alltså inte i första hand befogenheter för Tullverket, även om en särskilt förordnad befattningshavare vid myndigheten får besluta om sådant förverkande i vissa fall enligt 4 kap. 9 a § LPK. Förverkandereglererna har dessutom ett direkt samband med bestämmelserna om skatt – som inte föreslås tas in i den nya lagen – på så sätt att den huvudsakliga grunden för förverkande är att skatten inte har betalats.

Det kan övervägas om bestämmelsen i 4 kap. 9 a § LPK bör flyttas till den nya lagen, i syfte att så långt som möjligt åstadkomma en samlad reglering av Tullverkets befogenheter. Det riskerar dock att skapa en mer splittrad och svåröverskådlig reglering i frågan om förverkande. Bestämmelsen bör därför finnas kvar i LPK.

För att åstadkomma en tydlig reglering bör det i stället i den nya lagen hänvisas till bestämmelserna om skatt och förverkande i LPK.

I övrigt anser regeringen att bestämmelserna i LPK inte är av det slaget att de bör flyttas till den nya lagen.

14.2 Genomförande av en transportkontroll

Regeringens förslag: Bestämmelserna i lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter om genomförande av transportkontroll och om Polismyndighetens handräckning vid en sådan kontroll upphävs.

Befogenheterna vid transportkontroll av vissa bränsletransporter och i lokaler begränsas i den nya lagen på samma sätt som i dag. Regleringen

av en tulltjänstemans rätt att spärra av områden vid en transportkontroll flyttas till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Tullverkets befogenheter vid en transportkontroll regleras i 2 kap. 2 § LPK. Myndigheten får enligt paragrafens första stycke undersöka transportmedel, behållare, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras under transport. Vid en transportkontroll i lokal får även utrymmen i lokalen där punktskattepliktiga varor förvaras eller kan antas förvaras undersökas. Tullverket får enligt andra stycket i paragrafen eftersöka och granska administrativa referenskoder, ersättningsdokument och vissa andra handlingar. Vid transportkontroll i en lokal får dock inte utrymmen i lokalen undersökas i syfte att söka efter sådana handlingar. Tullverket får enligt tredje stycket härleda den administrativa referenskoden till ett elektroniskt administrativt dokument och granska det dokumentet. Vid granskningen får myndigheten använda tekniska hjälpmedel som finns i transportmedlet eller lokalen.

I 2 kap. 3 § LPK finns bestämmelser om hur ett beslut om transportkontroll ska genomföras. Enligt första stycket får Tullverket

1. öppna transportmedel, containrar och andra utrymmen som är låsta eller har tillslutits på annat sätt,
2. bereda sig tillträde till områden som inte är tillgängliga för allmänheten, och
3. försegla transportmedel, containrar och andra utrymmen samt spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Polismyndigheten ska enligt 2 kap. 3 § andra stycket LPK lämna den handräckning som behövs för kontrollen.

Tullverkets befogenheter när en transportkontroll genomförs är begränsade i två avseenden enligt 2 kap. 3 § tredje och fjärde styckena LPK. Den ena begränsningen gäller vid transportkontroll av sådana bränsletransporter som avses i 2 kap. 1 a § LPK. Vid en sådan kontroll gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 3 § första stycket 2 och 3. Den andra begränsningen gäller vid transportkontroll i en lokal enligt 2 kap. 1 § tredje stycket LPK. Vid en sådan kontroll gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 3 § första stycket 1 och 3.

Behövs det en reglering om genomförande av en transportkontroll?

Det kan diskuteras om regleringen i 2 kap. 3 § första stycket LPK behövs. Regleringen är enligt förarbetena tänkt att tillämpas när en transportkontroll inte kan genomföras på grund av att den enskilde vägrar att ge Tullverket möjlighet att undersöka transportmedlet och lasten. Den är också tänkt att tillämpas när den enskilde saknar möjlighet eller befogenhet att medverka till att kontrollen kan genomföras (prop. 1997/98:100 s. 186).

Regleringen avviker från vad som gäller enligt tullagen och inregränslagen. Bestämmelser som liknar 2 kap. 2 § första stycket LPK finns i 4 kap. 16 § tullagen och 7 § inregränslagen. De ger en tulltjänsteman rätt att i kontrollverksamheten undersöka bl.a. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras. Någon motsvarighet till 2 kap. 3 § första stycket LPK finns varken i tullagen eller inregränslagen. Enligt 4 kap. 2 § tullagen har en tulltjänsteman rätt att använda våld eller tvång för att genomföra en åtgärd enligt bl.a. 4 kap. 16 § den lagen.

Regeringen föreslår i avsnitt 10.3 och 10.4 en generell reglering av en tulltjänstemans rätt att använda våld. Den föreslagna paragrafen motsvarar i stort sett de befogenheter att använda våld som en polisman har enligt 10 § polislagen. Regeringen bedömer att den föreslagna regleringen ger en tulltjänsteman rätt att, om det behövs, använda våld för att genomföra de åtgärder som anges i 2 kap. 2 § första stycket LPK. Det innefattar sådana åtgärder som avses i 2 kap. 3 § första stycket 1 och 2 LPK, dvs. att öppna transportmedel, containrar och andra utrymmen som är låsta eller har tillslutits på annat sätt och att bereda sig tillträde till områden som inte är tillgängliga för allmänheten. Eftersom det inte längre finns något behov av de bestämmelserna kan de upphävas.

Enligt 2 kap. 3 § första stycket 3 LPK får Tullverket vid en transportkontroll försegla transportmedel, containrar och andra utrymmen samt spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten. Möjligheten att spärra av områden vid en transportkontroll behövs för att kontrollen ska kunna genomföras på ett effektivt sätt. Den bestämmelsen bör därför flyttas till den nya lagen. Enligt punkten 5 i den föreslagna generella bestämmelsen om rätt att använda våld får en tulltjänsteman, om det behövs, genomföra en sådan åtgärd med våld.

Åtgärden att försegla transportmedel och containrar får däremot anses ingå som ett medel för att på lämpligt sätt åter tillsluta sådant som har öppnats med våld (jfr 28 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken). I den utsträckning förseglingen görs för att kunna bevara föremålet intakt under transportkontrollen (t.ex. om den måste avbrytas och fortsättas senare) får det också anses ingå i myndighetens befogenheter att vidta åtgärden utan att det regleras särskilt. Det finns därför inget behov av att reglera det i den nya lagen.

Förslagen innebär inte att det görs någon ändring i sak.

Polismyndighetens handräckning

Som nämnts ska Polismyndigheten enligt 2 kap. 3 § andra stycket LPK lämna Tullverket den handräckning som behövs för en transportkontroll. Handräckning behövs endast om Tullverket saknar de befogenheter som krävs för att genomföra kontrollen.

Den föreslagna generella bestämmelsen om rätt för en tulltjänsteman att använda våld (se avsnitt 10.3 och 10.4) ger en tulltjänsteman rätt att använda våld om det behövs för att genomföra en transportkontroll. Det finns därför inget behov av Polismyndighetens handräckning vid kontrollen. Bestämmelsen i 2 kap. 3 § andra stycket LPK bör därför upphävas.

En annan sak är att Polismyndigheten enligt 4 kap. 12 § LPK är skyldig att medverka i kontrollverksamheten enligt 2 och 3 kap. LPK. Vid sådan

medverkan har en polisman samma befogenheter som en tulltjänsteman att vidta åtgärder enligt bl.a. 2 kap. 2 § LPK. Som framgår i avsnitt 15.1 är den regleringen nödvändig för att möjliggöra samverkan mellan myndigheter och gemensamma insatser.

Begränsningar vid kontroll av vissa bränsletransporter

Som tidigare nämnts är Tullverkets befogenheter begränsade vid kontroll av vissa bränsletransporter. Det handlar om införsel av bränsle för personligt bruk där Tullverket inte behöver utreda vem som är skattskyldig. Sådana transporter omfattas också av vissa andra undantagsbestämmelser enligt LPK.

Tullverket får vid sådana bränslekontroller öppna transportmedel, containrar och andra utrymmen som är låsta eller har tillslutits på annat sätt. Bestämmelsen i 2 kap. 3 § tredje stycket LPK innebär att Tullverket inte får bereda sig tillträde till eller spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten eller försegla transportmedel, containrar och andra utrymmen.

När bestämmelsen infördes påpekades i förarbetena att Tullverket i huvudsak ska kontrollera att bränslet har anmälts till Skatteverket och att säkerhet har ställts för den svenska punktskatten. Det motiverar enligt förarbetena att transportkontrollerna är av något mer begränsad omfattning (prop. 2008/09:48 s. 44).

Regeringen bedömer att begränsningen i fråga om befogenheter vid vissa bränslekontroller är motiverad. En motsvarande begränsning bör därför finnas i den nya lagen.

Begränsningar vid transportkontroll i lokaler

När en transportkontroll genomförs i en lokal är Tullverkets befogenheter också begränsade. Bestämmelsen i 2 kap. 3 § fjärde stycket LPK innebär att Tullverket inte har rätt att öppna dörrar till lokalen eller utrymmen i lokalen som är låsta eller har tillslutits på annat sätt. Myndigheten får inte heller försegla lokalen eller utrymmen i lokalen. I förarbetena uttalades att syftet med kontrollen kan uppnås i tillräcklig utsträckning utan att Tullverket ges rätt att med tvång bereda sig tillträde till lokalen eller utrymmena i lokalen (prop. 2011/12:155 s. 86).

Det kan diskuteras om begränsningarna är befogade. Det kan hävdas att Tullverkets transportkontroller skulle kunna utföras med större effektivitet om en tulltjänsteman gavs rätt att exempelvis öppna en låst dörr till en lokal där punktskattepliktiga varor kan antas förvaras under en pågående flyttning. Det bör dock framhållas att syftet med kontrollen är att verifiera att punktskattepliktiga varor flyttas i enlighet med gällande krav och att skattskyldigheten för varorna fullgörs. De åtgärder som får vidtas vid kontrollen bör därför inte vara alltför långtgående. De ska också stå i proportion till syftet med åtgärden.

Mot den bakgrunden delar regeringen uppfattningen i tidigare förarbeten att Tullverket inte bör ges rätt att vid en transportkontroll öppna lokaler eller utrymmen i lokaler som är låsta eller har tillslutits på annat sätt. En bestämmelse som innebär samma begränsningar som i dag bör därför finnas i den nya lagen.

15 Övriga bestämmelser om kontrollverksamheten

15.1 Övriga befogenheter vid kontroll samlas

Regeringens förslag: I ett kapitel i den nya lagen tas övriga bestämmelser om befogenheter i kontrollverksamheten in. Vissa bestämmelser i tullagen, lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter som är i stort sett likalydande flyttas dit.

Bestämmelserna om förbud mot slumpmässiga kontroller flyttas till den nya lagen utan ändringar i sak. Regleringen om Polismyndighetens och Kustbevakningens medverkan i Tullverkets kontrollverksamhet flyttas också till den nya lagen, i huvudsak utan sakliga ändringar.

Även bestämmelserna om transportföretags skyldighet att tillhandahålla lokaler m.m. flyttas till den nya lagen utan ändringar i sak. Det tydliggörs samtidigt att Tullverket har rätt att vitesförelägga transportföretag som inte fullgör skyldigheterna.

Bestämmelserna om revision flyttas också till den nya lagen och tydliggörs.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelser med samma innehåll bör samlas i ett kapitel

Tullagen och inregränslagen innehåller ett antal bestämmelser om kontroll som helt eller delvis har samma innehåll men som språkligt har utformats olika. I vissa fall finns motsvarande bestämmelser i LPK. För att göra lagstiftningen mer lättöverskådlig och sammanhållen anser regeringen att dessa bestämmelser bör samlas i ett särskilt kapitel i den nya lagen och så långt som möjligt göras enhetliga.

Förbud mot slumpmässiga kontroller

I 2 § inregränslagen och 1 kap. 5 § andra stycket LPK föreskrivs att kontroller enligt de lagarna inte får utformas på sådant sätt att urvalet av vad och vem som kontrolleras görs slumpmässigt. Förbudet mot slumpmässiga kontroller bör ha en motsvarighet i den nya lagen, eftersom regleringen begränsar den fria rörligheten av varor inom EU (se prop. 1995/96:166 s. 56 och 57 och prop. 2002/03:10 s. 86). Bestämmelsen i LPK bör dock inte upphävas, eftersom den även fortsättningsvis ska gälla för Skatteverkets kontroller. Förbudet bör gälla generellt vid Tullverkets kontroll av införsel och utförsel av varor till eller från en annan EU-medlemsstat och vid myndighetens kontroll av punktskattepliktiga varor. Bestämmelsen bör därför placeras i ett kapitel i den nya lagen med övriga bestämmelser om kontrollverksamhet.

Medverkan av Polismyndigheten och Kustbevakningen

I 4 kap. 3 § tullagen och 12 § första stycket inregränslagen regleras Polismyndighetens och Kustbevakningens skyldighet att medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt de lagarna. Paragraferna föreskriver att Polismyndigheten och polismän respektive Kustbevakningen och kustbevakningstjänstemän i vissa avseenden har samma befogenheter som Tullverket och tulltjänstemän vid sådan medverkan. Det handlar bl.a. om rätten att uppmana förare och andra att stanna och rätten att undersöka transportmedel, lådor, lokaler och bagage m.m. I 4 kap. 12 § LPK regleras på motsvarande sätt skyldigheten för Polismyndigheten (men inte Kustbevakningen) att medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt den lagen. Polismyndigheten och polismän har samma befogenheter som Tullverket och tulltjänstemän när de medverkar vid transportkontroll enligt LPK.

Bestämmelserna möjliggör samverkan mellan myndigheterna och gemensamma insatser. De fyller en viktig funktion och bör flyttas till den nya lagen. De bör placeras i kapitlet med övriga bestämmelser om kontrollverksamhet. Det behövs vissa språkliga moderniseringar och anpassningar men i huvudsak inte några ändringar i sak. Regleringen bör dock anpassas till regeringens förslag i avsnitt 9.3 om tulltjänstemäns generella rätt att stoppa fordon och andra transportmedel. En polisman eller kustbevakningstjänsteman som medverkar i Tullverkets kontrollverksamhet bör ha samma rätt som en tulltjänsteman även i det avseendet.

Tillhandahållande av lokaler m.m.

Skyldigheten för transportföretag som befordrar passagerare från tredjeland att utan kostnad för Tullverket ställa lokaler och anordningar till myndighetens förfogande regleras i 4 kap. 4 § tullagen. Det handlar om sådana lokaler och anordningar som enligt Tullverkets bedömning behövs för kontroll av bl.a. fordon och bagage, handläggning av resandes tulldeklarationer, förhör samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning av resande. Lokalerna ska också tillgodose tullpersonalens behov under uppehåll i tjänstgöringen. En liknande bestämmelse finns i 14 § inregränslagen. Den paragrafen är äldre och har en annan språklig utformning. Den sakliga innebörden är dock densamma, med den skillnaden att 14 § inregränslagen inte nämner lokaler och anordningar för handläggning av tulldeklarationer. Det beror på att någon sådan handläggning inte förekommer vid den inre gränsen.

En bestämmelse om tillhandahållande av lokaler och anordningar bör tas in i den nya lagen. Den bör placeras i kapitlet med övriga bestämmelser om kontrollverksamhet. För att bestämmelsen ska kunna tillämpas både vid den yttre och den inre gränsen bör den föreskriva att transportföretagen i förekommande fall ska tillhandahålla lokaler och anordningar för handläggning av resandes tulldeklarationer. Det blir dock, av det skäl som nyss nämnts, inte aktuellt vid den inre gränsen.

Om ett transportföretag inte fullgör sina skyldigheter enligt 4 kap. 4 § tullagen får Tullverket förena ett föreläggande med vite enligt 7 kap. 5 § samma lag. Någon uttrycklig rätt för Tullverket att utfärda ett sådant föreläggande finns emellertid inte i tullagen. Befogenheten får anses innefattas i den sistnämnda bestämmelsen. Tullverket har inte någon rätt

att förelägga ett transportföretag som inte fullgör sina motsvarande skyldigheter enligt 14 § inregränslagen.

Samarbetet mellan Tullverket och de transportföretag som befordrar passagerare fungerar i allmänhet bra. Det är emellertid angeläget att Tullverket har möjlighet att vidta åtgärder mot transportföretag som inte fullgör sina skyldigheter i det aktuella avseendet. Det gäller oavsett om transportföretaget verkar vid den yttre eller den inre gränsen. Tullverkets rätt att enligt 7 kap. 5 § tullagen vitesförelägga företag som inte fullgör skyldigheterna bör därför flyttas till den nya lagen. Det bör samtidigt förtydligas att Tullverket har rätt att utfärda förelägganden. Tullverket bör ha möjlighet att vidta samma åtgärder mot transportföretag vid den inre gränsen. En sådan reglering tas därför in i den nya lagen.

Revision

Tullverkets rätt att göra revision för att kontrollera införsel och utförsel över den yttre gränsen regleras i 4 kap. 26–43 §§ tullagen. Regelverket beskrivs detaljerat i avsnitt 16.5 där även frågan om Tullverkets befogenheter vid revision i något avseende behöver ändras behandlas.

Regelverket gäller också i kontrollverksamheten vid den inre gränsen. Enligt 18 § inregränslagen har Tullverket rätt att göra kontrollbesök och revisioner hos den som för ut eller in vissa varor. Det gäller in- och utförsel av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, vapen och ammunition samt vissa kulturföremål. Vid sådana kontrollbesök och revisioner tillämpas nyss nämnda bestämmelser i tullagen.

Regleringen kompletterar tullkodexen och har stor betydelse för Tullverkets mer administrativt inriktade kontrollverksamhet. Den är nödvändig för att Tullverket på ett ändamålsenligt sätt ska kunna genomföra kontroller i efterhand. Bestämmelserna bör flyttas till den nya lagen och tas in i det kapitel som reglerar övriga bestämmelser om kontrollverksamheten. Det behövs vissa språkliga moderniseringar och anpassningar. Regleringen i 18 § inregränslagen bör anpassas så att den enbart anger att Tullverket får besluta om revision men inte nämner kontrollbesök. Det innebär ingen ändring i sak eftersom kontrollbesök är en del av revisionen. Det bör vidare tydliggöras att revisionen syftar till att kontrollera att anmälningsskyldigheten enligt inregränslagen har fullgjorts. Inte heller det innebär någon ändring i sak.

Regleringen i 4 kap. 33 § tredje stycket tullagen bör anpassas efter den tekniska utvecklingen och den terminologi som används i dag. Enligt dagens reglering får granskningen eller kontrollen göras via telenätet, om den reviderade medger det. Ordet ”telenätet” bör bytas ut mot ”elektroniskt kommunikationsnät”. Med elektroniskt kommunikationsnät avses detsamma som i 1 kap. 7 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.

Regleringen i 4 kap. 30 § tullagen om revisorns befogenheter bör bli tydligare i fråga om att befogenheterna enligt artikel 48 i tullkodexen enbart gäller när revisionen syftar till att kontrollera att den EU-rättsliga regleringen efterföljs. Befogenheterna enligt den artikeln gäller inte när en revision görs för att kontrollera att anmälningsskyldigheten enligt inregränslagen har fullgjorts. Det bör framgå tydligare av lagstiftningen men innebär inte någon ändring i sak.

I 7 kap. 9 § tullagen regleras vilka bestämmelser i skatteförfarandelagen som är tillämpliga i Tullverkets ärenden och mål om tull, skatt som ska betalas till Tullverket, ränta, tulltillägg och avgifter. Det som avses är bestämmelser om ersättning för kostnader för bl.a. ombud, bevissäkring och betalningssäkring. Bestämmelserna i skatteförfarandelagen bör även i framtiden gälla när Tullverket genomför revision. För att inte försvåra tillämpningen bör regleringen även fortsättningsvis vara samlad på ett ställe. Regeringen anser det inte lämpligt att bryta ut delar av bestämmelsen och flytta dem till den nya lagen. I stället bör det tas in en bestämmelse i den nya lagen som gör regleringen i 7 kap. 9 § tullagen tillämplig när Tullverket har beslutat om revision.

Särskilt om revision i skatteärenden

Tullverket får enligt dagens reglering besluta om revision i sådana skatteärenden som avses i 2 kap. 1 § första stycket tullagen. Det framgår av paragrafens andra stycke, som föreskriver att skatten ska fastställas och betalas enligt det förfarande som gäller för tull om inte något annat har föreskrivits. Det handlar om mervärdesskatt och punktskatter som ska betalas till Tullverket vid import eller införsel till det svenska tullområdet. I 1 kap. 2 § tullagen föreskrivs att det som sägs i den lagen om tull även gäller annan skatt än tull som ska tas ut för varor vid import och som ska betalas till Tullverket, om inte något annat uttryckligen anges. För att regleringen i 2 kap. 1 § tullagen ska ges motsvarande tillämpning när bestämmelserna om revision flyttas till den nya lagen behövs en särskild reglering om det. Det bör även göras ett tillägg i 2 kap. 1 § tullagen som upplyser om bestämmelserna om revision i den nya lagen. Det tydliggör att revision får användas i de skatteärenden som förekommer hos Tullverket.

15.2 Straff för förseelser mot kontrollagstiftningen

Regeringens förslag: Bestämmelserna om straff i tullagen, lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter flyttas till den nya lagen, i de fall straffbestämmelserna är knutna till sådant som regleras i den lagen.

Det föreskrivs penningböter som påföljd för en person som låter bli att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. Bestämmelserna i tullagen och lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen om att ringa fall faller utanför det straffbara området flyttas inte med till den nya lagen.

Det tas in en bestämmelse i den nya lagen som hänvisar till tullagens bestämmelser om straff.

Regleringen tas in i det sista kapitlet i den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår böter som påföljd för person som låter bli att stanna på uppmaning av tulltjänsteman.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Vad gäller vilken påföljd som bör föreskrivas när en person inte stannar på uppmaning av tulltjänsteman anser *Åklagarmyndigheten* att det kan ifrågasättas om det inte borde vara förskrivet penningböter som påföljd i likhet med vad som gäller enligt trafikförordningen. På så sätt skulle också tulltjänsteman kunna utfärda föreläggande om ordningsbot vilket skulle leda till en snabb och effektiv lagföring.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter

I tullagen, inregränslagen och LPK finns det bestämmelser om straff för vissa överträdelser av regleringen i de lagarna. Det handlar om förseelser med enbart böter eller penningböter i straffskalan.

Regeringens förslag i 12–14 kap. innebär att ett flertal bestämmelser om skyldigheter för enskilda flyttas till den nya lagen. Utgångspunkten bör vara att de straffbestämmelser som är knutna till sådant som regleras i den nya lagen tas in i den lagen. Regleringen bör samlas i ett kapitel i den nya lagen med övriga bestämmelser.

Utredningen har genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att göra en översyn av det tullrättsliga sanktionssystemet. Det är dock nödvändigt att se över vissa straffbestämmelser redan nu. Regeringen anser att om det rör sig om samma typ av överträdelser bör samma straff dömas ut, oavsett om det handlar om en överträdelse vid den yttre gränsen, den inre gränsen eller vid en punktskattekontroll.

Straffbestämmelserna i inregränslagen

Enligt 19 § inregränslagen döms den till böter som uppsåtligen eller av oaktsamhet låter bli att beträffande vissa varor göra en anmälan enligt 4 § samma lag. Till samma straff döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet låter bli att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman enligt 5 § inregränslagen eller lämna uppgifter och visa upp handlingar för en tulltjänsteman enligt 6 § samma lag. I ringa fall döms inte till ansvar.

Delar av straffbestämmelsen avser överträdelser av bestämmelser som enligt regeringens förslag i avsnitt 13.3 och 13.4 flyttas till den nya lagen. Det gäller skyldigheten för enskilda att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman och att lämna uppgifter och visa upp handlingar för tjänstemannen. Även straffbestämmelsen bör i de delarna flyttas till lagen. Regeringen återkommer nedan till frågan om någon ändring bör göras vad gäller vilken påföljd som ska vara föreskrivet den som bryter mot skyldigheten att stanna på tulltjänstemans uppmaning. Enligt 2 § inregränslagen inträder inte ansvar om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller smuglingslagen. En bestämmelse med samma innebörd bör tas in i den nya lagen.

Straffbestämmelserna i tullagen

Straffbestämmelserna i tullagen är annorlunda utformade. Enligt 5 kap. 2 § första stycket 1 döms den som bryter mot en föreskrift i tullagstiftningen för tullförseelse till böter. Detsamma gäller den som bryter mot

vissa skyldigheter i bl.a. förordningen (EU) 2018/1672, där kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur EU regleras. Enligt 5 kap. 2 § andra stycket tullagen döms den till böter som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vissa beslut som Tullverket har meddelat med stöd av tullagstiftningen. I ringa fall ska det enligt tredje stycket inte dömas till ansvar.

Ansvar för tullförseelse ska enligt 5 kap. 3 § tullagen inte dömas ut om gärningen är belagd med straff i brottsbalken, smugglingslagen eller terroristbrottslagen. Allmänt åtal för tullförseelse får enligt 5 kap. 4 § tullagen väckas endast efter medgivande av Tullverket.

Dagens lagstiftning är inte tydlig när det gäller vad som innefattas i att någon ”bryter mot en föreskrift i tullagstiftningen” enligt 5 kap. 2 § första stycket 1 tullagen. I den nya lagen bör det därför tydligare framgå vilka överträdelser som är belagda med straff.

Det bör vara straffbart att inte stanna på uppmaning av en tulltjänsteman vid den yttre gränsen på samma sätt som vid den inre gränsen. Regeringen återkommer nedan till frågan om någon ändring bör göras vad gäller vilken påföljd som ska gälla. Det bör även vara straffbart att bryta mot ett förbud som har meddelats av Tullverket eller en tulltjänsteman vid införsel eller utförsel, exempelvis förbud mot att beträda, lämna eller lasta ett transportmedel som omfattas av tullövervakning. Det innebär enligt regeringens mening inte någon utvidgning av det straffbara området jämfört med i dag, eftersom sådana överträdelser bör innefattas i att någon ”bryter mot en föreskrift i tullagstiftningen”. Straffbestämmelsen bör i den nya lagen utformas på samma sätt som regleringen om straff i inregränslagen.

Det kan diskuteras om det bör vara straffbart att inte fullgöra de övriga skyldigheter som enskilda har vid den yttre gränsen, exempelvis skyldigheten att ge en tulltjänsteman tillfälle att undersöka varor, transportmedel och bagage enligt 4 kap. 17 § första stycket tullagen. En sådan överträdelse omfattas möjligen av det straffbara området i dag eftersom den som låter bli att följa skyldigheterna kan tänkas ”bryta mot en föreskrift i tullagstiftningen”. Det är emellertid inte straffbart att bryta mot motsvarande skyldigheter vid den inre gränsen enligt 13 § inregränslagen eller vid en punktskattekontroll enligt 2 kap. 7 § LPK. Det bör därför inte heller vara straffbart vid den yttre gränsen. Överträdelser av andra skyldigheter vid den yttre gränsen är inte heller av det slaget att de bör vara belagda med straff enligt den nya lagen.

Ansvar för tullförseelse bör knappast komma i fråga vid överträdelse av en bestämmelse som har flyttats från tullagen till den nya lagen. Det behövs inte någon särskild reglering om det.

Ett flertal skyldigheter för enskilda vid den yttre gränsen regleras inte i den nya lagen utan i tullkodexen. Det handlar exempelvis om skyldigheten enligt artikel 15.1 i kodexen att tillhandahålla tullmyndigheterna nödvändiga dokument och uppgifter i lämplig form. Eftersom skyldigheterna inte regleras i den nya lagen bör det inte heller i lagen tas in bestämmelser om straff för den som inte fullgör dem. Straffbestämmelserna bör i stället, som i dag, finnas i 5 kap. tullagen. Det bör dock i den nya lagen finnas en bestämmelse som hänvisar till de straffbestämmelserna.

Regleringen i 5 kap. 2 § första stycket 2 tullagen om straff för den som bryter mot skyldigheter enligt förordningen (EU) 2018/1672 bör inte

flyttas till den nya lagen, även om vissa andra bestämmelser som kompletterar EU-förordningen flyttas dit (se avsnitt 12.6). Det beror på att straffbestämmelsen inte sanktionerar överträdelse som regleras i den nya lagen utan i EU-förordningen. Regleringen bör därför även i fortsättningen finnas i tullagen.

Straffbestämmelserna i LPK

Till skillnad från vad som gäller enligt inregränslagen och tullagen föreskrivs i 5 kap. 2–4 §§ LPK penningböter för den som bryter mot bestämmelser som enligt regeringens förslag i avsnitt 14.1 flyttas till den nya lagen. Det gäller enligt 5 kap. 2 § LPK den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot skyldigheten enligt 2 kap. 4 § LPK att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. Straffbestämmelsen bör flyttas till den nya lagen. Regeringen återkommer nedan till frågan om någon ändring bör göras vad gäller vilken påföljd som ska vara föreskrivet.

Till penningböter döms vidare enligt 5 kap. 3 § LPK den som uppsåtligt bryter mot skyldigheten att legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet eller lämna uppgifter enligt 2 kap. 5 § samma lag. Detsamma gäller enligt 5 kap. 4 § LPK den som uppsåtligt bryter mot skyldigheten att tillhandahålla vissa koder och dokument enligt 2 kap. 6 § den lagen. Även de straffbestämmelserna bör flyttas till den nya lagen.

Straffbestämmelserna bör vara enhetliga

Som beskrivits ovan är det i både tullagen och inregränslagen föreskrivet böter som påföljd för den som underlåter att stanna på tulltjänstemans uppmaning medan det i LPK är föreskrivet penningböter som påföljd. Det har inte kommit fram några sakliga skäl som motiverar skillnaden. Tvärtom bör regleringen enligt regeringens mening vara enhetlig. Den enskilde ska inte riskera ett strängare straff för samma beteende beroende på om brottet äger rum vid inre gräns, yttre gräns eller i samband med en punktskattekontroll.

Utredningen har föreslagit böter som påföljd. *Åklagarmyndigheten* påpekar att om en person inte följer polismans uppmaning att stanna är det föreskrivet penningböter som påföljd enligt 2 kap. 3 § och 14 kap. 3 § trafikförordningen (1998:1276) och att det av den anledningen kan ifrågasättas om inte påföljden borde bestämmas till penningböter i nu aktuellt fall. Regeringen instämmer i den bedömningen. Det har inte framkommit något skäl till att en person som inte stannar på tulltjänstemans uppmaning skulle få ett strängare straff än den som inte stannar på polismans uppmaning.

Åklagarmyndigheten påpekar även att om påföljden inskränks till penningböter skulle också en framtida möjlighet öppna sig för tulltjänstemän att utfärda föreläggande om ordningsbot vilket skulle leda till en snabb och effektiv lagföring. Även detta utgör enligt regeringens mening ett skäl till att penningböter framstår som en adekvat påföljd. Om påföljden bestäms till penningböter saknas det enligt regeringens mening anledning till att ha kvar regleringen om att ringa fall faller utanför det straffbara området. Bestämmelserna i 19 § andra stycket inregränslagen och 5 kap. 2 § tredje stycket tullagen flyttas därför inte över till den nya lagen.

15.3 Vissa handläggningsregler

15.3.1 Överklagande och handläggning i domstol

Regeringens förslag: Ett förbud mot att överklaga Tullverkets beslut om revision flyttas till den nya lagen. Det tas även in ett förbud mot att överklaga Tullverkets begäran om att transportföretag ska lämna bokningsuppgifter.

Regeringens bedömning: Särskilda bestämmelser om överklagande av Tullverkets beslut och om handläggningen i domstol bör som huvudregel inte tas in i den nya lagen.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har en annan motivering till varför en bestämmelse som motsvarar 4 kap. 20 § LPK inte ska tas in i den nya lagen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket* och *Skatteverket*, har inga synpunkter på bedömningen eller förslaget. *Förvaltningsrätten i Göteborg* anser att bestämmelsen i LPK om rätt till muntlig förhandling bör tas in i den nya lagen. Även *Förvaltningsrätten i Malmö* anser att det bör övervägas om den nuvarande regleringen av rätten till muntlig förhandling i fråga om omhändertagande ska tas in i den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Nuvarande regler om överklagande i tullagen, inregränslagen och LPK

I 6 kap. 2 § tullagen, 22 § inregränslagen och 4 kap. 14 § första stycket LPK regleras vilka beslut enligt de lagarna som får överklagas.

I 22 § inregränslagen föreskrivs att vissa beslut enligt lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det gäller beslut om ersättningsskyldighet till staten (13 §), att transportföretag ska tillhandahålla lokaler och anordningar (14 §), att transportföretag ska lämna uppgifter om transporter (15 §), om omhändertagande, förverkande och försäljning av varor (17–17 d §§) och om vitesföreläggande (21 § andra stycket). Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Enligt 4 kap. 14 § första stycket LPK får beslut enligt 2 kap. 1–6 och 12 §§ och 4 kap. 9 a § den lagen inte överklagas. Det som avses är dels beslut om transportkontroll och om åtgärder i samband med kontrollen, dels beslut om förverkande som fattas av en särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket. Att de sistnämnda besluten inte får överklagas beror på att ett förverkandebeslut upphör att gälla om den som drabbats av beslutet anmäler missnöje mot det (prop. 2017/18: 294 s. 114). Övriga beslut enligt 1–4 kap. LPK får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Något krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten finns inte.

I 6 kap. 2 § tullagen finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. I första stycket 1 föreskrivs att beslut enligt tullagstiftningen får överklagas. Vissa beslut enligt förordningen (EU) 2018/1672 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur EU och förordningen (EU) nr 608/2013 om tullens säkerställande av skyddet

för immateriella rättigheter får överklagas enligt 6 kap. 2 § första stycket 2 och 3 tullagen. I paragrafens tredje stycke föreskrivs att Tullverkets beslut om revision enligt 4 kap. 26 § tullagen inte får överklagas. Prövningstillstånd krävs enligt fjärde stycket vid överklagande till kammarrätten. Regleringen kompletterar artikel 44 i tullkodexen. Där anges bl.a. att varje person ska ha rätt att överklaga beslut som fattats av tullmyndigheterna när det gäller tillämpningen av tullagstiftningen om beslutet eller sanktionen berör personen direkt och personligen.

Förvaltningslagens allmänna bestämmelser om överklagande

I förvaltningslagen finns det allmänna bestämmelser om överklagande av myndigheters beslut. Ett beslut får enligt 40 § förvaltningslagen överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. I 41 § föreskrivs att ett beslut får överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. I förvaltningslagen finns också bestämmelser om vem som får överklaga ett beslut (42 §), hur ett beslut överklagas (43 §) och om överklagandetid (44 §).

Regleringen i 41 § förvaltningslagen om vilka beslut som får överklagas är relativt ny. Den infördes genom den nuvarande förvaltningslagen, som trädde i kraft i juli 2018. Besluts överklagbarhet berördes i stort sett inte i den tidigare förvaltningslagen. Eftersom det inte fanns någon generell lagstiftning om förvaltningsbesluts överklagbarhet tillämpades allmänna förvaltningsrättsliga principer för att avgöra om ett visst beslut fick överklagas, förutsatt att frågan inte reglerades genom särskilda föreskrifter på det aktuella sakområdet (prop. 2016/17:180 s. 248).

Regleringen i förvaltningslagen gäller enligt 3 § den lagen inte i den brottsbekämpande verksamheten hos bl.a. Tullverket. Beslut som fattas i den brottsbekämpande verksamheten överklagas i stället enligt regleringen i rättegångsbalken.

Det behövs inga särskilda överklagandebestämmelser

Överklagandebestämmelserna i tullagen, inregränslagen och LPK är från tiden före den nuvarande förvaltningslagen, innan det fanns en allmän reglering om besluts överklagbarhet. Bestämmelserna är utformade på olika sätt. I tullagen finns det en generell bestämmelse som anger att beslut enligt tullagstiftningen får överklagas. Dessutom pekas ett antal beslut enligt två EU-förordningar ut som överklagbara. Enligt inregränslagen får ett antal särskilt utpekade beslutstyper överklagas. I 4 kap. 14 § LPK anges att vissa beslut enligt lagen inte får överklagas och att övriga beslut enligt 1–4 kap. den lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Olika bestämmelser gäller i fråga om prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Flera av de beslut enligt tullagen, inregränslagen och LPK som får överklagas kommer med regeringens förslag att regleras i den nya lagen. Det väcker frågan om vad som bör gälla i fråga om överklagande av de besluten. En möjlighet är att ta in även överklagandebestämmelserna i den nya lagen. Det framstår emellertid som mindre lämpligt eftersom de är olika utformade. Det behövs en mer enhetlig ordning för överklagande av förvaltningsbeslut enligt den nya lagen.

Som nämnts finns det genom regleringen i förvaltningslagen allmänna bestämmelser om vilka förvaltningsbeslut som får överklagas. Det är svårt att se något sakligt skäl för varför det behövs särskilda bestämmelser för överklagande av beslut enligt den nya lagen. Tvärtom innebär allmänna och enhetliga bestämmelser att överklagandeinstituttet blir enklare för enskilda att förstå och mer förutsägbart. Handläggningen hos Tullverket kan också underlättas. Mot den bakgrunden anser regeringen att de specifika överklagandebestämmelser som hör samman med beslut enligt den nya lagen inte bör flyttas till den. Den generella bestämmelsen i tullagen, som föreskriver att beslut enligt tullagstiftningen får överklagas, bör inte heller göras tillämplig på beslut enligt den nya lagen.

Regeringen anser att utgångspunkten bör vara att förvaltningslagens bestämmelser om överklagande ska gälla och att särreglerna – om de inte längre behövs – bör upphävas. Regeringen bedömer att en ordning av det aktuella slaget är förenlig med artikel 44 i tullkodexen. Förslaget bedöms inte heller leda till några egentliga förändringar i fråga om vilka beslut som får överklagas. Det påverkar därmed inte heller antalet överklaganden.

I det följande diskuteras emellertid om de nuvarande förbuden mot överklagande av vissa beslut bör tas in i den nya lagen.

Det behövs få förbud mot överklagande i den nya lagen

Regeringens förslag ovan innebär att det generellt blir tillåtet att överklaga Tullverkets eller en tulltjänstemans beslut om förutsättningarna enligt 41 § förvaltningslagen är uppfyllda. Det finns dock enligt den nuvarande regleringen förbud mot att överklaga vissa beslut enligt tullagen, inregränslagen och LPK. Frågan är om de aktuella förbuden bör tas in i den nya lagen.

I 6 kap. 2 § tredje stycket tullagen föreskrivs att Tullverkets beslut om revision enligt 4 kap. 26 § den lagen inte får överklagas. Regleringen överensstämmer i denna del med vad som gäller inom skatterättens område (se 67 kap. 5 § 3 skatteförfarandelagen och prop. 1999/2000:126 s. 128 och 129.). Regeringen anser att det är en rimlig ordning som bör gälla även när bestämmelserna om revision flyttas till den nya lagen (se avsnitt 15.1). Ett sådant överklagandeförbud bör därför tas in i den nya lagen.

Regleringen i LPK innebär att beslut om transportkontroll och åtgärder i samband med kontrollen inte får överklagas. Det har i förarbetena motiverats av att en överklaganderätt för sådana beslut ter sig verkningslös, inte minst mot bakgrund av att en transportkontroll bara får pågå under en kort tid (jfr prop. 1997/98:100 s. 136). Det finns en motsvarande reglering i inregränslagen som innebär att det inte är möjligt att överklaga ett beslut om att genomföra en kontroll enligt den lagen och åtgärder i samband med sådan kontroll. Det kan i sammanhanget noteras att tullagen inte innehåller något motsvarande förbud mot att överklaga de kontroller som genomförs enligt den lagen.

Regeringen konstaterar att Skatteverkets beslut om kontrollbesök och tillsyn över kassaregister inte får överklagas (67 kap. 5 § 4 och 5 skatteförfarandelagen). Inte heller en polismans beslut enligt 22 § polislagen att stoppa ett fordon för att kontrollera fordonet eller föraren eller fordonets last kan överklagas. Om den enskilde i en av ovanstående situationer har

klagomål på myndighetens eller den enskilde tjänstemannens handlande får de i stället vända sig till JO eller Justitiekanslern.

Regeringen konstaterar att en tulltjänstemans beslut om att genomföra en kontrollåtgärd med stöd av lag och vid kontrollen exempelvis genomsöka ett transportmedel eller en väska på samma sätt genomförs utan att något formellt beslut fattas och är snabbt övergående. Det innebär att en domstolsprövning ter sig meningslös eftersom frågan kommer att ha förfallit innan en prövning kan komma till stånd. Det finns enligt regeringen i dessa situationer inte heller något sådant befogat intresse för den enskilde att få saken prövad trots att saken förfallit (jfr HFD 2016 ref. 48). En ordning som innebär att åtgärderna ska behöva avvakta en prövning i domstol är inte heller rimlig och skulle innebära ett alltför långtgående hinder för Tullverkets kontrollarbete. Regeringen anser därför att dessa beslut, på samma sätt som sådana kontrollbeslut av en tjänsteman på Skatteverket eller en polisman som nämns ovan, inte bör utgöra överklagbara beslut. Detsamma gäller en tulltjänstemans åtgärder att exempelvis uppmana en förare att stanna och att kräva att föraren visar handlingar eller lämnar uppgifter. Regeringen anser inte att detta behöver regleras särskilt i den nya lagen. Det bör därför inte införas någon bestämmelse som motsvarar 4 kap. 14 § LPK eller 22 § tredje stycket inregränslagen i den nya lagen.

En begäran om bokningsuppgifter bör inte få överklagas

Vad gäller Tullverkets tillgång till bokningsuppgifter (se avsnitt 22) får ett transportföretag enligt 22 § inregränslagen överklaga Tullverkets beslut enligt 15 § att begära bokningsuppgifter. Tullverkets beslut att enligt 21 § första stycket inregränslagen utfärda föreläggande får inte överklagas. Ett beslut att förena ett sådan föreläggande med vite får däremot överklagas.

Rätten att överklaga beslut enligt tullagen regleras i 6 kap. 2 §. Eftersom överklagandebestämmelsen i tullagen är relativt otydlig (det som får överklagas är ”beslut enligt tullagstiftningen”) får det anses vara oklart om Tullverkets beslut att begära uppgifter från transportföretag är överklagbara.

Regleringen skiljer sig alltså åt beroende på om det är fråga om yttre eller inre gräns. Det är svårt att hitta några sakliga skäl för att ha skilda regleringar. Regeringen föreslår ovan att det i princip inte bör finnas några överklagandebestämmelser i den nya lagen och att förvaltningslagens allmänna bestämmelser om överklagande bör gälla i stället. En särskild reglering bör emellertid finnas i fråga om bokningsuppgifter. Enligt regeringens mening är det svårt att förstå varför företagen ska ha rätt att överklaga en begäran från Tullverket att få tillgång till bokningsuppgifter. Om sådana överklaganden skulle sättas i system finns det risk att syftet med lagstiftningen går förlorat, eftersom Tullverket då inte skulle kunna få uppgifterna i tid för att hinna förbereda kontroller. Det bör därför finnas ett förbud mot sådana överklaganden, oavsett om uppgifterna som begärs avser yttre eller inre gräns. Det är emellertid rimligt att ett transportföretag har möjlighet att överklaga ett föreläggande som Tullverket har utfärdat och ett beslut att förena ett föreläggande med vite. Det kräver inte någon särskild reglering.

Särskilda bestämmelser om Skatteverket bör inte tas in i den nya lagen

I 4 kap. 14 § tredje stycket LPK föreskrivs att Skatteverket får överklaga beslut enligt lagen som fattats av Tullverket. Enligt 4 kap. 15 § samma lag får Skatteverket från Tullverket ta över uppgiften att i allmän förvaltningsdomstol föra det allmännas talan. Skatteverket för enligt 4 kap. 16 § LPK det allmännas talan i Högsta förvaltningsdomstolen.

Bakgrunden till regleringen är att vissa bestämmelser i skattelagstiftningen prövas i ärenden och mål enligt LPK. I förarbetena ansåg regeringen att Skatteverket måste kunna utöva inflytande på rättsutvecklingen när det bl.a. gäller frågorna om vem som är skattskyldig, om skattskyldighet har inträtt och om ledsagardokument och säkerhet (prop. 1997/98:100 s. 138).

Regeringens förslag i avsnitt 14.1 innebär att bestämmelserna om skatt, ledsagardokument och säkerhet även i fortsättningen ska finnas i LPK. Den reglering som enligt förslaget ska flyttas till den nya lagen – i huvudsak bestämmelserna om transportkontroll, kontroll av försändelser och omhändertagande av varor – torde inte vara av något principiellt intresse för Skatteverket. De bestämmelser i LPK som innebär att Skatteverket får överklaga Tullverkets beslut och föra det allmännas talan i domstol bör mot den bakgrunden inte ha någon motsvarighet i den nya lagen.

Särskilda bestämmelser om handläggningen i domstol

I 4 kap. 17–20 §§ LPK finns särskilda bestämmelser om handläggningen i domstol av mål om omhändertagande, förverkande och tulltillägg. Bestämmelserna bör inte flyttas till den nya lagen eftersom förverkande och tulltillägg även fortsättningsvis regleras i LPK. Eftersom bestämmelserna om omhändertagande flyttas till den nya lagen (se avsnitt 14.1) kan det emellertid diskuteras om några av handläggningsreglerna bör ha en motsvarighet i den.

I 4 kap. 17 § LPK föreskrivs att mål om omhändertagande och förverkande enligt lagen ska handläggas skyndsamt. Det har motiverats med att stora ekonomiska värden ibland kan stå på spel för den enskilde och att en alltför lång tidsutdräkt vid handläggningen kan försäkra onödig skada. Exempelvis kan näringsidkare komma i dröjsmål med avtalade leveranser på grund av att en varusändning har omhändertagits (prop. 1997/98:100 s. 139).

Det finns visserligen skäl som talar för att regleringen bör ha en motsvarighet i den nya lagen. Det kan få negativa konsekvenser för enskilda om handläggningen drar ut på tiden. Det kan även framstå som en udda ordning om mål om förverkande av punktskattepliktiga varor ska handläggas skyndsamt men inte mål om omhändertagande av sådana varor. Att just omhändertagande enligt LPK ska handläggas skyndsamt framstår dock inte som mer angeläget än när det gäller liknande tvångsmedel som kan komma att prövas av domstol, exempelvis omhändertagande av varor enligt inregränslagen eller bortskaffande av varor enligt tullkodexen. Det finns inget krav på skyndsamt handläggning när det gäller överklagande av sådana beslut. Handläggningsreglerna bör enligt regeringens mening vara enhetliga. Mot den bakgrunden bör regleringen om skyndsamt handläggning i mål om omhändertagande inte

ha en motsvarighet i den nya lagen. I stället bör regleringen i LPK upphävas i den del den avser omhändertagande.

I 4 kap. 20 § LPK föreskrivs en rätt till muntlig förhandling vid handläggning av frågor om omhändertagande, förverkande och transporttillägg. Muntlig förhandling behöver dock inte hållas om det är uppenbart obehövligt. I 9 § tredje stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291) föreskrivs att muntlig förhandling ska hållas om en enskild part begär det och det inte är uppenbart ohövligt. Artikel 6 i Europakonventionen innebär vidare att muntlig förhandling i princip ska hållas när det är fråga om att pröva frågor om civila rättigheter eller skyldigheter eller anklagelser för brott. Både *Förvaltningsrätten i Göteborg* och *Förvaltningsrätten i Malmö* påpekar att 4 kap. 20 § LPK även innehåller en bestämmelse om upplysningsskyldighet för domstol. Enligt paragrafen ska en part upplysas om rätten till muntlig förhandling, en bestämmelse som inte har någon motsvarighet i förvaltningsprocesslagen. Mot den bakgrunden anser remissinstanserna att om avsikten är att inte åstadkomma någon förändring bör bestämmelsen flyttas med till den nya lagen. Som beskrivits ovan föreskriver 9 § förvaltningsprocesslagen en långtgående rätt till muntlig förhandling. Enligt regeringens mening har det inte kommit fram några bärande skäl till att en upplysningsskyldighet ska gälla just i mål om omhändertagande. Mot den bakgrunden föreslår regeringen att det inte förs in någon bestämmelse i den nya lagen som motsvarar 4 kap. 20 § sista meningen LPK.

15.3.2 Delgivning

<p>Regeringens bedömning: Några bestämmelser om delgivning bör inte tas in i den nya lagen.</p>
--

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: I 25 § förvaltningslagen finns det allmänna bestämmelser om kommunikation och delgivning. I 25 § andra stycket föreskrivs att myndigheterna bestämmer hur underrättelse ska ske och att underrättelse får ske genom delgivning. I 33 § förvaltningslagen finns det bestämmelser om underrättelse av innehållet i beslut. Av 33 § tredje stycket följer att myndigheten bestämmer hur underrättelsen ska ske och att den får ske genom delgivning. Att myndigheten får använda delgivning innebär att myndigheten kan använda sig av de metoder för delgivning som regleras i delgivningslagen (2010:1932) för att säkerställa att parten får del av underrättelsen (se prop. 2016/17:180 s. 325). Regeringen bedömer att det saknas behov av särskilda bestämmelser om delgivning i den nya lagen. I stället bör de allmänna bestämmelserna i förvaltningslagen och delgivningslagen tillämpas.

16 Nya och utvidgade befogenheter i kontrollverksamheten

16.1 Allmänt

Regeringen föreslår i avsnitt 9 ett antal befogenheter för tulltjänstemän som ska gälla generellt i Tullverkets verksamhet.

I detta avsnitt överväger regeringen om det finns några andra områden inom kontrollverksamheten där Tullverket eller en tulltjänsteman bör ges nya eller utvidgade befogenheter.

16.2 Ordningsstörande personer får avlägsnas

16.2.1 Rätt att avvisa eller avlägsna personer från en kontrollplats

Regeringens förslag: Om någon genom sitt uppträdande stör ordningen eller utgör en omedelbar fara för den, får en tulltjänsteman avvisa eller avlägsna honom eller henne från ett visst område eller utrymme, där kontroller enligt lag utförs, när det är nödvändigt för att ordningen på platsen ska kunna upprätthållas. En tulltjänsteman får även vidta sådana åtgärder för att avvärja brott.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* välkomnar förslaget som kommer att innebära en effektivisering av tulltjänstemännens arbete eftersom de vid ordningsstörningar inte kommer att behöva tillkalla polisman till platsen.

Skälen för regeringens förslag

Den nuvarande regleringen ger inte en tulltjänsteman rätt att avvisa eller avlägsna personer

I både Polismyndighetens och Kustbevakningens uppdrag ingår ordningshållning. För Polismyndighetens del kommer det till uttryck i bl.a. 13 § polislagen. Enligt bestämmelsen får en polisman, om någon genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för den, avvisa eller avlägsna personen från ett visst område eller utrymme när det är nödvändigt för att ordningen ska kunna upprätthållas. Detsamma gäller om en sådan åtgärd behövs för att avvärja en straffbelagd handling. Om det är otillräckligt att avvisa eller avlägsna personen för att det avsedda resultatet ska uppnås får han eller hon tillfälligt omhändertas. Enligt 13 a § polislagen får en polisman även avvisa eller avlägsna den som försöker tränga in på ett område eller i ett utrymme till vilket tillträde har förbjudits enligt polislagen eller annan författning, när det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen eller säkerheten. Detsamma gäller den som vägrar att lämna ett sådant område eller utrymme.

En kustbevakningstjänsteman har i den ordningshållande verksamheten enligt 5 kap. 5 § kustbevakningslagen en motsvarande rätt att avvisa, av-

lägsna eller tillfälligt omhändertagna personer. Vidare har en kustbevakningstjänsteman enligt 5 kap. 10 § kustbevakningslagen rätt att avvisa eller avlägsna personer från områden med tillträdesförbud.

Eftersom Tullverket inte har något ordningshållande uppdrag finns det inga motsvarande bestämmelser för tulltjänstemän. Det innebär att de inte har någon rätt att avvisa, avlägsna eller tillfälligt omhändertagna personer som stör ordningen och hindrar kontroll.

Tulltjänstemäns behov av att kunna ingripa vid ordningsstörningar

Det händer att även tulltjänstemän har behov av att avvisa eller avlägsna personer som på olika sätt stör ordningen på en plats där Tullverket utför kontroller. Det inträffar att personer försöker hindra att kontroller genomförs. Ofta handlar det om resenärer som obehörigt tar sig in på en kontrollplats när en medresenär ska kontrolleras. Det händer att de ställer till bråk och uppträder hotfullt och ibland försöker de hjälpa sina medresenärer att undgå kontroll. Det förekommer också att personer, även efter tillsägelse, vägrar att lämna platsen för en kontroll. Problemet kan uppstå både vid utomhuskontroller, t.ex. vid trafiknykterhetskontroller, och vid kontroller inomhus av fordon, resenärer eller handlingar.

Om en sådan situation uppstår är en tulltjänsteman i dag hänvisad till att kontakta Polismyndigheten. Det är inte säkert att Polismyndigheten har möjlighet att komma till platsen i tid för att ingripa mot sådana störningar. Både för att säkerställa att åtgärder mot ordningsstörningar kan genomföras tillräckligt snabbt och för att avlasta Polismyndigheten anser regeringen att det är rimligt att tulltjänstemän ges utökade befogenheter i ovan nämnda situationer.

En tulltjänsteman bör ha rätt att avvisa eller avlägsna personer

För att en tulltjänsteman effektivt ska kunna utföra sina uppgifter behöver han eller hon ha rätt att, om det är nödvändigt, avvisa eller avlägsna personer som genom sitt uppträdande stör ordningen på platsen för en kontroll som Tullverket lagenligt utför. Liksom för Polismyndigheten och Kustbevakningen kan sådana åtgärder också behövas för att avvärja ett brott, t.ex. våld eller hot mot tjänsteman.

Att avvisa eller avlägsna någon som stör ordningen på kontrollplatsen ligger nära Tullverkets kärnuppdrag att kontrollera varor vid gränsen. Mot den bakgrunden anser regeringen att det är naturligt att en tulltjänsteman, i de fall det behövs, får rätt att ingripa mot den ordningsstörande. Tulltjänstemän har redan inom andra områden långtgående befogenheter att använda tvångsmedel mot enskilda. Uppgiften bör därtill kunna utföras av den eller de tulltjänstemän som redan befinner sig på den aktuella kontrollplatsen. I de allra flesta situationer bör det vara tillräckligt att den person som stör ordningen avvisas från kontrollplatsen. Ställda inför alternativet att annars fysiskt avlägsnas från platsen torde de flesta hörsamma en tillsägelse att omedelbart lämna den. I något enstaka fall kan det bli nödvändigt att avlägsna personen från platsen. Regeringen anser att det inte är rimligt att en polisman alltid ska behöva tillkallas för sådana åtgärder.

En tulltjänsteman bör mot den bakgrunden ges rätt att avvisa eller avlägsna personer som stör ordningen på en kontrollplats. Regleringen bör

i huvudsak motsvara den som gäller för Polismyndigheten och Kustbevakningen men den måste också anpassas till Tullverkets verksamhet. Behovet av att ingripa mot störningar finns på platser där Tullverket utför kontroller av resande, av transportmedel eller av den som transporterar varor. Det gäller såväl platser inomhus som utomhus. Det kan bli aktuellt t.ex. i ett tullfilter, på en uppställningsplats för transportmedel eller i en lokal där kroppsvisitation eller undersökning av bagage görs. Det kan också vara platser där trafiknykterhetskontroller utförs. Regleringen bör därför omfatta en rätt att avvisa eller avlägsna personer från sådana områden eller utrymmen.

I första hand ska den mindre ingripande åtgärden, att avvisa personen i fråga, användas. Många gånger bör det räcka med att personen får en tillsägelse att han eller hon omedelbart ska lämna kontrollplatsen. Om det inte fungerar, eller om personen tar till våld eller hotar med våld, kan det i undantagsfall bli nödvändigt att fysiskt avlägsna honom eller henne. Det bör i så fall göras kortast möjliga sträcka som krävs för att säkerställa att personen inte återkommer och på nytt stör ordningen. Vid avlägsnandet bör också beaktas att personen ska ha rimlig möjlighet att kunna ta sig från platsen.

Tulltjänstemän bör inte ha rätt att tillfälligt omhänderta personer

Som nämnts ovan har polismän och kustbevakningstjänstemän rätt att tillfälligt omhänderta en person om det är otillräckligt att personen avvisas eller avlägsnas. Det gäller dock inte vid avvisning och avlägsnande vid tillträdesförbud.

Det finns inte samma behov av att kunna omhänderta personer i Tullverkets verksamhet. Där rör det sig i regel om ordningsstörningar av inte alltför allvarligt slag. Den typ av mer omfattande ordningsstörningar som det kan vara fråga om för Polismyndigheten och Kustbevakningen förekommer knappast i Tullverkets verksamhet. Myndigheten har inte heller uttryckt något behov av att tulltjänstemän tillfälligt ska kunna omhänderta personer som stör ordningen. Den möjligheten bör därför inte finnas för tulltjänstemän.

Tulltjänstemän som har avvisat eller avlägsnat någon behöver inte rapportera det till Polismyndigheten

Det kan nämnas att en kustbevakningstjänsteman som ingriper självständigt mot en ordningsstörning ska enligt 5 kap. 12 § första stycket kustbevakningslagen genast underrätta Polismyndigheten. Eftersom Polismyndigheten har huvudansvaret för ordningshållningen behöver myndigheten få en god överblick över de åtgärder som i ordningshållande syfte har vidtagits av Kustbevakningen (prop. 2018/19:16 s. 101).

Tullverket har inte något ordningshållande uppdrag som motiverar att Polismyndigheten underrättas. Enligt regeringens mening finns det därför inget motsvarande behov av rapportering till Polismyndigheten när en tulltjänsteman har avvisat eller avlägsnat någon från en kontrollplats.

16.2.2 Dokumentation

Regeringens förslag: Ingripanden som innebär att någon avvisas eller avlägsnas från en plats där kontroll görs ska dokumenteras i ett protokoll. Det ska framgå av lagen vem som ansvarar för att protokollet upprättas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En polisman och en kustbevakningstjänsteman är enligt 27 § polislagen respektive 2 kap. 7 § kustbevakningslagen skyldiga att dokumentera ingripanden som innebär att någon avvisas, avlägsnas eller omhändertas. Av protokollet ska det framgå

1. vem som har fattat beslutet,
2. grunden för beslutet och tidpunkten när det har fattats,
3. vem eller vilka som har deltagit i ingripandet,
4. vem eller vilka som ingripandet har riktat sig mot,
5. tiden för ingripandet, och
6. vad som i övrigt har förekommit vid ingripandet.

Uppgifterna i punkterna 1 och 2 ska dokumenteras av den som har beslutat om ingripandet. Övriga punkter ska dokumenteras av den som har varit förman vid ingripandet.

Dokumentationsskyldigheten har betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt och fyller framför allt två syften. För det första tydliggör regleringen att en tjänsteman före ett ingripande måste ta ställning till om de rättsliga förutsättningarna för ett ingripande är uppfyllda, eftersom grunden för beslutet ska dokumenteras. För det andra möjliggörs en kontroll av verksamheten i efterhand (jfr prop. 1996/97:175 s. 64 och prop. 2018/19:16 s. 70).

Samma krav på dokumentation bör gälla oavsett om ingripandet görs av en tulltjänsteman, en polisman eller en kustbevakningstjänsteman. Kraven på dokumentation i den nya lagen bör därför stämma överens med det som gäller enligt polislagen och kustbevakningslagen.

I 27 § fjärde stycket polislagen och 2 kap. 7 § tredje stycket kustbevakningslagen hänvisas till rättegångsbalkens regler om protokoll över förvar, beslag, husrannsakan, genomsökning på distans, kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Åtgärder enligt rättegångsbalken kan behöva vidtas när någon tillfälligt omhändertas enligt 13 § polislagen eller 5 kap. 5 § kustbevakningslagen, t.ex. kroppsvisitation. Det bör emellertid sällan bli aktuellt när någon avvisas eller avlägsnas från en kontrollplats. Eftersom det inte föreslås att en tulltjänsteman ska få rätt att tillfälligt omhänderta personer behövs det ingen motsvarande hänvisning i den nya lagen.

16.3 Undersökning och öppning av försändelser

16.3.1 Dagens reglering

En tulltjänsteman har enligt 4 kap. 19 § tullagen och 8 § inregränslagen rätt att för kontrolländamål undersöka postförsändelser, såsom paket, brev och liknande försändelser, och motsvarande försändelser förmedlade av kurirföretag. En försändelse får öppnas om den finns hos Tullverket, på ett utväxlingspostkontor eller vid ett kurirföretags första sorteringsterminal. Det ska finnas anledning att anta att försändelsen innehåller en vara för vilken deklarations- eller uppgiftsskyldigheten inte har fullgjorts (enligt tullagen) eller en vara som får kontrolleras enligt inregränslagen och kan tas i beslag enligt smugglingslagen (enligt inregränslagen).

En liknande men snävare reglering finns i 3 kap. 1 § LPK. Enligt den bestämmelsen får postförsändelser såsom brev och paket undersökas och öppnas för att kontrollera om de innehåller alkohol- eller tobaksvaror. De får bara öppnas om de finns hos Tullverket eller på ett utväxlingspostkontor. Försändelser förmedlade av kurirföretag omfattas inte av regleringen.

För att skydda den enskildes förtroliga kommunikation gäller särskilda förfaranderegler när en försändelse kan antas innehålla ett förtroligt meddelande. Den regleringen behandlas i avsnitt 16.3.4.

16.3.2 Om begreppen

Postförsändelse och närliggande begrepp

Den svenska regleringen

Med postförsändelse avses enligt tullagen och inregränslagen paket, brev och liknande försändelser. Någon närmare beskrivning av vad det innebär finns inte i den lagstiftningen. Begreppen definieras emellertid till viss del i 1 kap. 2 § postlagen. Med ”postförsändelse” avses en adresserad försändelse som väger högst 20 kg och som överlämnas i den slutliga form i vilken den ska transporteras av en tillhandahållare av posttjänster. Med ”posttjänst” avses insamling, sortering, transport och utdelning av postförsändelser mot betalning. Med ”postverksamhet” avses regelbunden insamling, sortering, transport och utdelning av brev mot betalning. Det krävs tillstånd för att utföra postverksamhet, men inte för att utföra posttjänst. Med ”brev” avses i postlagen en adresserad försändelse som är innesluten i ett kuvert eller något annat omslag och som väger högst 2 kg samt vykort, brevkort och liknande försändelser. Postlagen innehåller ingen definition av ”paket”.

Den EU-rättsliga regleringen

Begreppet ”paket” förklaras i stället i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/644 av den 18 april 2018 om gränsöverskridande paketleveranstjänster. Det som avses är en annan postförsändelse än ett skriftligt meddelande som innehåller varor med eller utan kommersiellt värde och som väger högst 31,5 kg (artikel 2.1).

Tullkodexen innehåller inte några bestämmelser om postförsändelser. I den s.k. kompletteringsförordningen (förordning [EU] 2015/2446 av den

28 juli 2015) finns dock bestämmelser om när brev försändelser och varor i postförsändelser ska anses vara deklarerade bl.a. för övergång till fri omsättning (artikel 141). Enligt artikel 1.24 avser ”varor i postförsändelser” andra varor än brev försändelser, inneslutna i ett postpaket eller paket och transporterade under ansvar av eller av en postoperatör i enlighet med världspostkonventionen, antagen den 10 juli 1984 inom ramen för FN. Med ”postoperatör” avses, enligt artikel 1.25, en operatör som är etablerad i och som utsetts av en medlemsstat att tillhandahålla internationella tjänster som regleras i världspostkonventionen. Med ”brev försändelse” avses enligt artikel 1.26 brev, vykort och brev med blindskrift samt trycksaker som inte är belagda med import- eller exporttull.

Tullverkets tillämpning av begreppet postförsändelse

Sverige har anslutit sig till Världspostförbundet (Universal Postal Union, UPU), vars huvudsakliga syfte är att säkerställa att det finns en fungerande internationell postutväxling. Sverige har även ingått de s.k. världspostfördragen (prop. 2020/21:49 s. 19).

Tullverket tillämpar bestämmelserna om postförsändelse i tullagen och inregränslagen på sådana försändelser som omfattas av postlagens definition av postförsändelse och som transporteras av eller under ansvar av den postoperatör som utsetts att delta i det internationella post-samarbetet inom ramen för världspostfördragen, dvs. Postnord (prop. 2020/21:49 s. 20).

Kurirföretag och befodringsföretag

Rätten att undersöka och öppna försändelser förmedlade av kurirföretag togs in i lagstiftningen i samband med att den nuvarande tullagen infördes. Vad som avses med kurirföretag definieras inte i lagtexten och får inte någon tydlig förklaring i förarbetena (jfr prop. 2015/16:79 s. 146–149). Begreppet diskuterades emellertid i samband med att Tullverket den 1 mars 2021 fick utökade möjligheter att besluta om postspärr (prop. 2020/21:49 s. 20–22). I propositionen anges att begreppet kurirföretag i sammanhanget avser sådana befodringsföretag som har egna sorteringscentraler och som ombesörjer hela transporten av försändelsen utan mellanhänder i transporten. Paketbefodringsföretag som kör varor över gränsen via landtransporter, och som ofta använder ombudsnet som t.ex. Postnord för utlämning till mottagaren, är enligt förarbetena inte att anse som kurirföretag. Det innebär att Tullverkets rätt att besluta om postspärr endast gäller i förhållande till sådana befodringsföretag i deras kurirverksamhet (prop. 2020/21:49 s. 46 och 50).

Med befodringsföretag avses både postbefodringsföretag och kurirföretag (prop. 2020/21:49 s. 49). Begreppet används även i 27 kap. 9 § rättegångsbalken, där möjligheten att ta försändelser under befodran i beslag regleras.

16.3.3 En verksamhet i snabb förändring

Till följd av nya kommunikationsmönster och ökad näthandel har postmarknaden förändrats under senare år. Antalet brev som skickas har stadigt minskat samtidigt som paket med varor skickas i allt högre utsträckning. Försändelserna förs in i Sverige via flyg- eller landtransporter. Det har tillkommit många nya aktörer som befördrar paket.

16.3.4 En enhetlig och mer effektiv reglering

Regeringens förslag: Bestämmelserna om en tulltjänstemans rätt att undersöka och öppna försändelser tas in i den nya lagen och ges en enhetlig utformning. Regleringen utvidgas till att omfatta paket, brev och liknande försändelser oavsett vilket företag som förmedlar dem. En försändelse får öppnas om den finns hos Tullverket eller ännu inte har lämnat befodringsföretagets sorteringsställe.

Om särskilda skäl talar mot att mottagaren av försändelsen underlämnas, får Tullverket avvakta med det oavsett grunden för kontrollen. Tullverket får, om det finns särskilda skäl, avvakta med att skicka vidare ett förtroligt meddelande till mottagaren.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Post och telestyrelsen*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Tullverket ställer sig positivt till att myndigheten får möjlighet att undersöka fler typer av försändelser än tidigare och att kravet på att försändelsen ska finnas på ett utväxlingskontor eller vid första sorteringsterminal tas bort. Tullverket anser att det i lagtexten bör förtydligas att myndigheten har möjlighet att kontrollera alla former av utrikesförsändelser oaktat vikt och definition på sorteringsterminaler. Tullverket anser därför att det i lagtexten bör stå att en tulltjänsteman får undersöka ”andra försändelser” och inte ”liknande försändelser”. Myndigheten uppger att det händer att varor skickas utan att vara förpackade i emballage och anser därför att det i författningskommentaren bör förtydligas att en försändelse inte behöver innehålla en vara för att vara kontrollerbar.

Skälen för regeringens förslag

Regleringen bör flyttas till den nya lagen

Att en tulltjänsteman har rätt att undersöka och öppna försändelser är avgörande för att paket, brev och liknande försändelser ska kunna kontrolleras på ett effektivt sätt. Det gäller i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen, den inre gränsen och när punktskattepliktiga varor ska kontrolleras. Regleringen bör därför flyttas till den nya lagen och tas in i kapitlet med övriga bestämmelser om kontrollverksamheten. Bestämmelserna bör så långt som möjligt ha en enhetlig utformning. Vissa bestämmelser bör ändras vilket regeringen återkommer till nedan.

Försändelser bör få öppnas oavsett vilket företag som förmedlar dem

Dagens lagstiftning omfattar som nämnts postförsändelser (paket, brev och liknande försändelser som befordras av Postnord) och motsvarande försändelser förmedlade av kurirföretag. Det senare begreppet omfattar befordringsföretag som har egna sorteringscentraler och ombesörjer hela transporten av försändelsen utan mellanhänder men inte paketbefordringsföretag som kör varor över gränsen och använder ombudsnät för utlämningen till mottagaren (prop. 2020/21:49 s. 35, 46 och 50). Det kan ifrågasättas om de begränsningar som det innebär är sakligt motiverade.

Den snabba utvecklingen på postmarknaden har gjort att gränsdragningen mellan paketbefordran och kurirbefordran blivit alltmer otydlig. Ett företag som förmedlar paket från utlandet kan i dag både leverera direkt till mottagaren och använda sig av ett ombudsnät för utlämningen. Företaget kan därmed uppträda både som paketbefordringsföretag och kurirföretag i olika situationer. I det snabba postflödet är det ofta svårt att avgöra om en försändelse senare kommer att transporteras direkt till mottagaren eller till ett paketombud.

Regleringen leder till tillämpningsproblem för de tulltjänstemän som ska utföra kontrollerna. Det kan vara svårt att i ett enskilt fall avgöra om det finns lagstöd för att genomföra en kontroll på en viss sorteringsterminal. Tullverket får kontrollera varor som transporteras av paketbefordringsföretag med stöd av de allmänna bestämmelserna om tullkontroll (prop. 2020/21:49 s. 22). Sådana kontroller är emellertid svåra att genomföra praktiskt, bl.a. eftersom det inte finns en fast plats att ställa upp röntgenutrustning på.

Rätten för en tulltjänsteman att undersöka och öppna försändelser motiveras av starka samhällsintressen. Det är viktigt att förhindra att illegala varor, som narkotika och vapen, förs in i landet. Det är angeläget att komma till rätta med den olagliga införsel som äger rum via brev och paket. För att Tullverket ska kunna utöva sitt uppdrag är det nödvändigt att myndigheten har effektiva verktyg för kontroll av inflödet till landet av varor, oavsett vilken typ av företag som befordrar försändelsen. Sett ur ett konkurrensperspektiv bör regleringen dessutom vara densamma för alla företag som befordrar försändelser, eftersom skillnaderna mellan kurirföretagens verksamhet och övrig befordringsverksamhet har minskat.

För att åstadkomma en effektiv, tydlig och heltäckande reglering bör en tulltjänsteman ha generell rätt att undersöka och öppna paket, brev och liknande försändelser som förs in i Sverige, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Rätten att kontrollera försändelser bör utvidgas till att omfatta försändelser oavsett vilken typ av företag som förmedlar dem eller hur de i slutändan når mottagaren. Begränsningen till postförsändelser och försändelser som förmedlas av kurirföretag bör alltså tas bort.

För att det ska bli tydligt att myndigheten har möjlighet att kontrollera alla utrikes försändelser oavsett vikt och definition anser *Tullverket* att det i stället för ”liknande försändelser” bör stå ”andra försändelser” i lagtexten. Regeringen konstaterar att såsom förslaget till lagtext är utformat finns ingen begränsning vad gäller försändelsens vikt. Regeringen anser därmed att det saknas anledning att föreslå en annan utformning av bestämmelsen.

Kravet på första sorteringsterminal bör tas bort

För att en försändelse ska få öppnas krävs enligt regleringen i tullagen och inregränslagen att den finns hos Tullverket, på ett utväxlingspostkontor eller vid ett kurirföretags första sorteringsterminal. Enligt LPK krävs att försändelsen finns hos Tullverket eller på ett utväxlingspostkontor. Med det avses ett postkontor som är särskilt inrättat för expediering av postförsändelser till och från utlandet.

Den stora ökningen av antalet försändelser som varje år förs in i landet medför att befordringsföretagen har anpassat sin verksamhet. Det finns numera ett stort antal terminaler där försändelser hanteras och det genomförs ständigt förändringar i flödet. Emellanåt tillkommer nya företag som befordrar försändelser från utlandet. Det är vanligt att befordringsföretagen gör en snabb grovsortering av försändelser på en plats där det av praktiska eller logistiska skäl är svårt för Tullverket att genomföra kontroller. Efter grovsorteringen skickas försändelserna vidare till en annan terminal där möjligheterna för Tullverket att kontrollera dem är bättre. Där får emellertid någon kontroll inte göras, på grund av begränsningen att endast försändelser som finns på företagets första sorteringsterminal får öppnas. Det snabba flödet kan också ofta göra det svårt att avgöra om en försändelse befinner sig på den första sorterings-terminalen eller i ett senare skede av flödet.

Det är svårt att se några bärande skäl för den begränsning som kravet på att kontrollen ska utföras på första sorteringsterminal innebär. Motiven bakom den lösningen framgår inte av förarbetena. Det är enligt regeringens mening viktigt att försändelser kan kontrolleras i den del av befordringsföretagets logistikkedja där kontrollen är mest effektiv och kan genomföras praktiskt. För skyddet av den enskildes förtroliga kommunikation saknar det betydelse var i kedjan försändelsen undersöks och öppnas. Med hänsyn till dagens korta ledtider kan det konstateras att tidsspannet för att genomföra en kontroll kommer att vara snävt, oavsett var Tullverket får kontrollera en försändelse. Mot den bakgrunden bör kravet på första sorteringsterminal inte tas in i den nya lagen. Regleringen av en tulltjänstemans rätt att öppna försändelser bör i stället omfatta försändelser som inte har lämnat befordringsföretagets sorteringsställe, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Det innebär att så länge befordringsföretaget inte har lämnat försändelsen för distribution till mottagaren får Tullverket undersöka den. Det utesluter inte att försändelser, när det anses lämpligare, kan kontrolleras vid gränsen, enligt de allmänna bestämmelserna om Tullverkets kontrollverksamhet. Det kan t.ex. bli aktuellt om befordringsföretaget inte har något sorteringsställe i landet.

Kontroll av försändelser i särskilt utpekade situationer utgör ett litet hinder i den fria rörligheten av varor inom EU och motiveras av intresset att förhindra smuggling av bl.a. narkotika och vapen (jfr prop. 1995/96:166 s. 66). Att utsträcka Tullverkets befogenheter på de sätt som förslås är nödvändigt och proportionerligt i förhållande till den samhällsnytta som förslagen kan förväntas föra med sig. Regeringen anser mot den bakgrunden att förslagen är förenliga med EU-rätten.

Samma regler bör gälla vid punktskattekontroller

Regleringen av undersökning och öppning av försändelser i tullagen och inregränslagen har omarbetats vid flera tillfällen utan att motsvarande ändringar har gjorts i LPK. De skillnader som har uppstått framstår inte som sakligt motiverade. Enligt regeringen bör försändelser kunna kontrolleras för punktskatteändamål oavsett vilken typ av företag som befordrar dem och oavsett om de befinner sig på en första sorterings-terminal eller ett senare sorteringsställe. Regleringen bör alltså vara densamma som vid motsvarande kontroll av försändelser för andra ändamål.

Förslagen är förenliga med regeringsformen och Europakonventionen

En tulltjänstemans rätt att undersöka och öppna försändelser syftar i första hand till att så långt som möjligt begränsa att bl.a. narkotika och vapen förs in i landet. Syftet är av sådan vikt att ett eventuellt intrång i grundläggande rättigheter får anses försvarbart (jfr prop. 1995/96:166 s. 66). För att begränsa intrånget finns det förfaranderegler för försändelser som kan antas innehålla förtroliga meddelanden. De reglerar bl.a. vem som får besluta att en försändelse ska öppnas och hur granskningen ska gå till. De senaste årens utveckling innebär att antalet brev som skickas minskar och att paket med varor skickas i allt högre utsträckning. Sådana paket innehåller normalt inte några förtroliga meddelanden. De lagändringar som nu föreslås bör därför inte leda till att tulltjänstemän kan ta del av förtroliga meddelanden i någon ökad utsträckning. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att ändringarna inte innebär en större inskränkning i enskildas rättigheter än vad som är fallet i dag och att regleringen är förenlig med kraven i 2 kap. 6, 20 och 21 §§ regeringsformen och artikel 8 i Europakonventionen.

Förfarandereglerna bör i huvudsak vara oförändrade

För ett beslut om att öppna en försändelse gäller ett antal förfaranderegler i 4 kap. 20 och 21 §§ tullagen, 9 och 10 §§ inregränslagen och 3 kap. 1–3 §§ LPK. Där föreskrivs att ett beslut om att öppna en försändelse som innehåller ett förtroligt meddelande bara får fattas av en tjänsteman som har förordnats för uppgiften av chefen för Tullverket. Om försändelsen innehåller ett sådant meddelande ska det omedelbart tillslutas och skickas vidare till mottagaren. När en försändelse har öppnats ska protokoll föras över undersökningen. Av protokollet ska syftet med undersökningen framgå och vad som kommit fram vid den.

Förfarandereglerna syftar till att begränsa intrånget i skyddet för den enskildes korrespondens. De bör flyttas till den nya lagen i huvudsak utan några ändringar i sak. Bestämmelsen om vem som får förordna tulltjänstemän bör dock flyttas till den nya förordningen.

I dag skiljer sig regleringen åt i ett avseende. Om en försändelse har öppnats ska enligt 4 kap. 21 § tredje stycket tullagen och 10 § tredje stycket inregränslagen adressaten och, om det är möjligt, avsändaren underrättas så snart som möjligt. Om särskilda skäl talar emot det behöver ingen underrättelse lämnas. En motsvarande reglering finns i 3 kap. 1 § fjärde stycket LPK. Där föreskrivs emellertid ingen möjlighet till undantag från skyldigheten att underrätta adressaten och mottagaren. Regeringen anser att ett sådant undantag bör finnas även när det är punktskattepliktiga

varor som kontrolleras, exempelvis om det behövs för att inte försvåra en brottsutredning. Regleringen bör därför ha samma utformning som vid öppning av försändelser i övrigt.

Ett motsvarande undantag bör finnas när det gäller skyldigheten att omedelbart tillsluta och skicka vidare förtroliga meddelanden till mottagaren. Även i det avseendet är det angeläget att åtgärden kan avvaktas om det finns särskilda skäl, exempelvis om en brottsutredning äventyras av att mottagaren får del av meddelandet. Det innebär visserligen att intrånget i enskildas rätt till skydd mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse enligt 2 kap. 6 § regeringsformen och rätt till skydd för sin korrespondens enligt artikel 8 i Europakonventionen kan bli något större jämfört med i dag. Eftersom de försändelser som oftast kontrolleras är paket som inte innehåller några förtroliga meddelanden bör det vara fråga om ett relativt litet antal fall. När frågan om att inte omedelbart skicka vidare ett förtroligt meddelande till mottagaren ändå aktualiseras ska åtgärden syfta till att tillgodose angelägna samhällsintressen, främst att brott som består i smuggling av t.ex. vapen, narkotika eller explosiva ämnen ska kunna utredas och beivras. Regeringen bedömer att regleringen är nödvändig för att tillgodose dessa intressen och att den är proportionerlig. Den är alltså förenlig med kraven i regeringsformen och Europakonventionen.

Enligt 4 kap. 21 § första stycket tullagen får en försändelse som har öppnats inte undersökas närmare än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med undersökningen. En liknande bestämmelse finns i 10 § första stycket inregränslagen. Regleringen ger uttryck för behovs- och proportionalitetsprinciperna. Regeringens förslag i avsnitt 9.2 innebär att principerna ska gälla generellt för tulltjänstemäns ingripanden mot enskilda och att en bestämmelse om det ska tas in i den nya lagen. För att undvika dubbelreglering bör de särskilda bestämmelserna om proportionalitet vid kontroll av försändelser inte tas in i den nya lagen.

16.3.5 Tillfälligt kvarhållande av vissa försändelser

Regeringens förslag: Ett befordringsföretag ska, på uppmaning av en tulltjänsteman, vara skyldigt att hålla kvar en viss ankommande eller avgående försändelse i högst sex timmar för att tullkontroll ska kunna genomföras.

Utredningens förslag överensstämmer till viss del med regeringens. Utredningen har dock föreslagit att regleringen endast ska gälla ankommande försändelser.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* anser att den föreslagna bestämmelsen även borde omfatta avgående försändelser.

Skälen för regeringens förslag

Det finns behov av en ny reglering

Som angetts ovan kommer ett stort antal försändelser till Sverige på annat sätt än med traditionell post. Kurirförsändelser och andra fraktförsändelser

ankommer i stor utsträckning till platser i Sverige där Tullverket inte har ständig bemanning. Det finns ett stort antal terminaler och sorteringsställen där sådana försändelser hanteras. Det är fråga om en marknad under snabb förändring. Kurirföretag gör ofta en snabb grovsortering av försändelserna på en plats eller terminal, där det av praktiska eller logistiska skäl inte finns möjlighet för Tullverket att utföra kontroller, och skickar sedan försändelserna vidare till en terminal där kontroll och öppning av försändelser kan genomföras. Regeringen föreslår i avsnitt 16.3.4 att kopplingen till utväxlingspostkontor respektive första sorteringsterminal ska tas bort.

Tullverket får ofta in s.k. bokningsuppgifter (se avsnitt 22) på morgonen. Inom myndigheten görs en bedömning av vilka försändelser som är särskilt intressanta att kontrollera fysiskt. Tullverket underrättar därefter befodringsföretaget om vilka försändelser som myndigheten vill kontrollera på plats. De flesta befodringsföretag lägger då de aktuella försändelserna tillfälligt åt sidan och skickar vidare övriga försändelser. Ett befodringsföretag har dock i dag ingen formell skyldighet att hålla kvar en försändelse som Tullverket avser att fysiskt kontrollera. Det innebär att även om Tullverket hör av sig till företaget och ber det att tillfälligt hålla kvar en viss försändelse är det inte ovanligt att försändelser lämnas ut, trots att Tullverket har haft för avsikt att kontrollera dem.

Bestämmelserna om postspärr redovisas i avsnitt 17.2. En postspärr förutsätter att det finns en utpekad mottagare eller avsändare och att åtgärden utförs i syfte att upptäcka brott. Det finns en särskild beslutsordning för postspärr som gör att förfarandet är mer tidsödande. Det innebär också ett större integritetsintrång för den enskilde eftersom det är en åtgärd som kan gälla upp till en månad. I den nu aktuella situationen är det i stället fråga om att ge Tullverket praktisk möjlighet att på plats mycket nära i tiden undersöka enstaka intressanta försändelser som ett led i den normala kontrollverksamheten. Det är en form av selektiv kontroll som kan aktualiseras både vid den yttre och den inre gränsen men utan någon specifik misstanke om brott.

Tullverkets behov av att tillfälligt kunna hindra att en viss försändelse lämnas ut innan den har hunnit kontrolleras fysiskt är framför allt en konsekvens av att marknaden för försändelser har förändrats radikalt. Det rör sig både om det ökade antalet försändelser och att företagen hanterat försändelserna på andra och betydligt fler platser än tidigare. I dag finns det omkring 50 terminaler i landet som hanterar post-, kurir- och fraktförsändelser från utlandet. Antalet terminaler ökar kontinuerligt. De finns på olika platser i landet, t.ex. i närheten av större flygplatser, men också på andra orter där Tullverket inte har någon fast bemanning.

Det bör finnas en formell möjlighet att tillfälligt hindra utlämnande

Många befodringsföretag tillgodoser redan i dag Tullverkets behov av att kunna skicka tulltjänstemän för att fysiskt kontrollera vissa försändelser genom att tillfälligt lägga dem åt sidan för kontroll. Av hänsyn till både företagets ansvar gentemot sina kunder som det allmännas intresse av en effektiv tullkontroll anser regeringen att förfarandet bör författningsregleras. Det bör därför tas in en bestämmelse i den nya lagen som ger

Tullverket rätt att begära att vissa försändelser tillfälligt hålls kvar till dess att de har hunnit kontrolleras på plats.

Möjligheten ska gälla både ankommande och avgående försändelser

Tullverket anser att även om myndighetens arbete i huvudsak är inriktat mot ankommande försändelser bör lagstiftningen ta höjd för att möjliggöra en effektiv selekterings- och kontrollverksamhet även av avgående försändelser.

Regeringen konstaterar att i de flesta fall som Tullverket begär att en försändelse ska hållas kvar kommer det sannolikt handla om försändelser som är på väg att ankomma eller som nyligen har ankommit till Sverige. Det hänger samman med att en av Tullverkets viktigaste uppgifter är att hindra narkotika och vapen från att smugglas in i landet. Regeringen instämmer dock i Tullverkets synpunkt om att möjligheten inte bör vara begränsad till sådana situationer. Det kan uppkomma fall där det är viktigt att hålla kvar även en avgående försändelse. Det är tänkbart att myndigheten påträffar en försändelse där avsändaren är en person tidigare är känd i narkotikasammanhang eller att en viss typ av försändelse matchar en profil för smuggling av t.ex. narkotika eller dopningsmedel. Därmed finns också ett behov av att kunna begära ett tillfälligt kvarhållande av en utgående försändelse på samma sätt som för en ankommande. Möjligheten bör därför finnas för både ankommande och avgående försändelser.

Begränsningar i fråga om vad som får hållas kvar och hur länge

Det bör krävas särskilda skäl för att Tullverket ska kunna begära att en försändelse ska hållas kvar. Det kan t.ex. finnas uppgifter i myndighetens underrättelseverksamhet om kända metoder och riskfaktorer som gör att en försändelse bör kontrolleras närmare. Det kan vidare vara fråga om att det finns riskprofiler som pekar på en förhöjd risk beträffande en viss försändelse.

Det som ska hållas kvar bör kunna specificeras med hänvisning till uppgifter som har lämnats till Tullverket. Det bör inte handla om en hel sändning av försändelser utan vissa utpekade försändelser. I undantagsfall kan det röra sig om ett flertal försändelser av samma slag, med samma avsändare eller till samma mottagare som kan behöva kontrolleras.

Ett tillfälligt kvarhållande bör få vara högst sex timmar. Om Tullverket inte har hunnit kontrollera försändelsen under den tiden kan beforderingsföretaget lämna ut den eller skicka den vidare i logistikkedjan. Regeringen bedömer att sex timmar utgör en rimlig kompromiss mellan Tullverkets behov av kontroll och beforderingsföretagens ansvar för en snabb och säker leverans. Om Tullverket inte har prioriterat kontrollen tillräckligt högt för att inom den tiden hinna kontrollera försändelsen bortfaller beforderingsföretagets skyldighet att hålla kvar försändelsen.

Dokumentation

Det bör dokumenteras att en tulltjänsteman har begärt att ett beforderingsföretag ska hålla kvar en viss försändelse. Eftersom det är en mycket begränsad åtgärd, som upphör redan efter någon eller några timmar, krävs det inte någon ingående dokumentation. Regeringen anser därför att det inte behövs någon författningsbestämmelse som reglerar detta. Det bör

räcka att åtgärden antecknas t.ex. i en liggare som förs löpande på berörd enhet inom Tullverket eller på annat lämpligt sätt. Tullverket bör utfärda riktlinjer för dokumentationen.

I de fall där försändelsen tas i beslag finns det bestämmelser i rättegångsbalken om dokumentation.

16.4 Tillfällig avstängning av områden vid den inre gränsen

Regeringens förslag: Om det av någon särskild anledning behövs för kontrollverksamheten och det inte medför något väsentligt hinder för trafiken, får en tulltjänsteman tillfälligt stänga av ett område där transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel. En sådan avstängning får inte pågå längre än fyra timmar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tulltjänstemän får enligt dagens reglering inte stänga av områden vid den inre gränsen

I kontrollverksamheten vid den yttre gränsen har Tullverket enligt 4 kap. 14 § tullagen rätt att tillfälligt stänga av områden, om det behövs för kontrollverksamheten och inte medför något väsentligt hinder för trafiken. Det gäller enligt första stycket områden där ett transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar ett transportmedel. Det gäller enligt andra stycket också andra områden i omedelbar närhet av ett transportmedel, liksom infarter till och utfarter från frizoner, hamnar, flygplatser och anläggningar för tillfällig lagring. Regeringen föreslår i avsnitt 12.3 att den regleringen ska flyttas till den nya lagen och i avsnitt 11.3 att en tulltjänsteman, i stället för Tullverket, ska få besluta om åtgärden.

En liknande bestämmelse finns i 2 kap. 3 § första stycket 3 LPK. En tulltjänsteman får enligt den bestämmelsen spärra av områden när en transportkontroll genomförs. Det är bara områden som inte är tillgängliga för allmänheten som får spärras av. Även den regleringen föreslås flyttas till den nya lagen (se avsnitt 14.1).

I inregränslagen finns det ingen bestämmelse som ger en tulltjänsteman rätt att tillfälligt stänga av eller spärra av områden vid den inre gränsen. Frågan har inte tidigare berörts, varken i förarbeten (prop. 1995/96:166) eller i Inregränsutredningens översyn (SOU 2006:9).

Behovet vid den inre gränsen

Tullverket har fört fram att behovet av att kunna stänga av områden i kontrollverksamheten vid den inre gränsen är lika stort som vid den yttre gränsen. Åtgärden kan exempelvis aktualiseras om ett passagerarfartyg anlant till en kaj där det inte finns något tullfilter eller om en buss med passagerare har tagits ut för kontroll. Tullverket kan då behöva stänga av

ett område tillfälligt för att på ett ordnat sätt kunna kontrollera att anmälningsskyldigheten enligt 4 § inregränslagen har fullgjorts. Åtgärden kan vara nödvändig för att säkerställa att passagerare inte lämnar området utan att gå genom kontrollen och att andra än passagerarna inte kan ta sig in i kontrollområdet. Tullverket har upplyst att det är relativt sällan som områden stängs av vid den yttre gränsen och myndigheten anser därför att det inte bör bli aktuellt med tillfällig avstängning vid den inre gränsen annat än i undantagsfall.

En tulltjänsteman bör få stänga av områden vid den inre gränsen

Det finns ett tydligt behov av en rätt för en tulltjänsteman att tillfälligt kunna stänga av områden även i kontrollverksamheten vid den inre gränsen. Det gäller främst sådana områden som anges i 4 kap. 14 § första stycket tullagen, dvs. där ett transportmedel lossas eller lastas eller där passagerare går ombord på eller lämnar ett transportmedel. Att kunna stänga av sådana områden under en kortare tid kan ibland vara nödvändigt för att en kontroll ska kunna genomföras, exempelvis för att säkerställa att varor inte förs ut ur området innan kontrollen har genomförts. Regeringen anser därför att det bör införas en sådan reglering i den nya lagen och att den bör finnas i det kapitel där kontrollverksamheten vid den inre gränsen regleras.

Det kan diskuteras om en sådan reglering är förenlig med EU:s grundläggande princip om fri rörlighet för varor och personer. Åtgärden är endast tillåten om det behövs för kontrollverksamheten och avstängningen inte medför något väsentligt hinder för trafiken. Åtgärden är vidare tillfällig och får bara användas om den är förenlig med behovs- och proportionalitetsprinciperna. Det är bara begränsade områden i anslutning till transportmedlet som får stängas av. Eftersom åtgärden används relativt sällan vid den yttre gränsen bör det inte heller bli en särskilt vanlig åtgärd vid den inre gränsen. För att säkerställa att åtgärden medför minsta möjliga inverkan på den fria rörligheten anser regeringen att regleringen bör vara mer restriktiv vid den inre gränsen än vid den yttre. Den bör vara förbehållet för fall där en avstängning av någon särskild anledning i det enskilda fallet behövs för kontrollverksamheten. Vidare bör tiden för en sådan avstängning vara begränsad. Ett område bör inte få vara avstängt längre tid än fyra timmar.

En rätt för en tulltjänsteman att under kort tid tillfälligt stänga av områden i särskilt utpekade situationer innebär ett relativt litet hinder mot den fria rörligheten inom EU. Regleringen syftar främst till att Tullverket ska kunna genomföra effektiva kontroller och så långt som möjligt förhindra att illegala varor som narkotika, vapen och explosiva varor förs in i landet. Regeringen bedömer att regleringen är nödvändig och proportionerlig i förhållande till det intresset och därmed förenlig med EU-rätten, 2 kap. regleringsformen och Europakonventionen.

Rätten bör inte vara lika långtgående som vid den yttre gränsen

Tullverket har enligt 4 kap. 14 § andra stycket tullagen rätt att tillfälligt stänga av även ett annat område i omedelbar närhet av ett transportmedel, liksom infarter till och utfarter från frizoner, hamnar, flygplatser och anläggningar för tillfällig lagring.

Frågan är om en motsvarande reglering bör finnas vid den inre gränsen. Det finns enligt regeringens mening en risk att en sådan reglering i enstaka fall kan innebära relativt stora hinder mot den fria rörligheten inom EU, exempelvis om en infart till eller utfart från en hamn stängs av, om än tillfälligt. Det har inte framkommit att Tullverket har ett så stort behov av att kunna stänga av sådana områden vid den inre gränsen att det motiverar en reglering som fullt ut motsvarar den som gäller vid den yttre gränsen. I kontrollverksamheten vid den inre gränsen bör därför inte en tulltjänsteman ha rätt att tillfälligt stänga av andra områden än sådana där transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel.

16.5 Några frågor om revision

16.5.1 Dagens reglering

Grunden för revision

Regeringen föreslår i avsnitt 15.1 att bestämmelserna om revision i tullagen och inregränslagen flyttas till den nya lagen. Här behandlas frågan om Tullverkets befogenheter vid revision på något sätt behöver ändras.

Den huvudsakliga regleringen om revision finns i 4 kap. 26–43 §§ tullagen. Tullverket får enligt 4 kap. 26 § tullagen besluta om revision för att kontrollera att alla nödvändiga dokument och uppgifter har tillhandahållits enligt artikel 15.1 i tullkodexen och att dokumenten och uppgifterna är riktiga och fullständiga. Revision får också beslutas för sådana kontroller som avses i artikel 48 i tullkodexen. Det som avses är kontroller av att uppgifter i främst deklarationer är riktiga och fullständiga och att styrkande handlingar finns och är äkta, riktiga och giltiga. I artikeln föreskrivs att varor får undersökas och att prover får tas på varorna om det fortfarande är möjligt att göra det. Kontroller får genomföras på plats hos innehavaren av varorna eller dennes företrädare eller hos varje annan person som av yrkesmässiga skäl är direkt eller indirekt inblandad i verksamheten. Kontroll får också göras hos varje annan person som innehar sådana dokument och uppgifter i kommersiellt syfte.

Vad revisionen kan omfatta

Enligt 4 kap. 30 § första stycket tullagen får revisorn granska räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör verksamheten, om de inte ska undantas från kontroll enligt 4 kap. 37 § tullagen. En handling som omfattas av beslagsförbud enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken eller som inte omfattas av revisionen får inte granskas. En handling som inte får granskas ska enligt 4 kap. 38 § tullagen undantas från kontrollen om den reviderade begär det. En sådan begäran ska enligt 4 kap. 39 § tullagen prövas av förvaltningsdomstol. I paragrafens andra stycke erinras om att revisorns befogenheter i övrigt framgår av artikel 48 i tullkodexen. Där föreskrivs att en tullrevisor får kontrollera uppgifter som lämnats i en deklaration eller anmälan, granska deklaratens räkenskaper och annan bokföring samt undersöka varorna och ta prover.

En revision får enligt 4 kap. 34 § tullagen inte pågå under längre tid än nödvändigt. Tullverket ska snarast meddela den reviderade resultatet av revisionen i de delar som rör den reviderade. Räkenskapsmaterial och andra handlingar ska enligt 4 kap. 35 § tullagen lämnas tillbaka till den reviderade så snart som möjligt och senast när revisionen avslutats.

Samma regelverk gäller i Tullverkets kontrollverksamhet vid den inre gränsen. I 18 § inregränslagen föreskrivs att Tullverket har rätt att göra kontrollbesök och revisioner hos den som för ut sådana varor som nämns i 3 § punkterna 1, 3 och 7. Det handlar om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, skjutvapen, ammunition, ljuddämpare, sådana vapen och föremål som avses i 1 kap. 3 § vapenlagen och vissa kulturföremål. Kontrollbesök och revision får också göras hos den som för in varor som avses i 3 § 3 inregränslagen, dvs. skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och sådana vapen och föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen. Vid kontrollbesök och revisioner tillämpas bestämmelserna om revision i 4 kap. 26–43 §§ tullagen och om vite i 7 kap. 5 § tullagen.

Det finns betydande likheter mellan tullagens bestämmelser om revision och bestämmelserna om revision i skatteförfarandelagen. Tullagens reglering har utformats för att komplettera tullkodexen men har även anpassats efter motsvarande reglering i skatteförfarandelagen. Detta är i linje med principen om att förfarandereglererna på skatte- och tullområdet ska vara så likformiga som möjligt (se prop. 2015/16:79 s. 174). Det finns dock även skillnader mellan regleringarna, vilket regeringen återkommer till nedan.

Revision bygger på samverkan

Enligt 4 kap. 29 § första stycket tullagen ska en revision genomföras i samverkan med den reviderade och på ett sådant sätt att den inte onödigt hindrar verksamheten hos denne. Revisionen får enligt 4 kap. 31 § första stycket tullagen genomföras hos den reviderade, om denne medger det. Revisionen ska göras hos den reviderade, om denne begär det och revisionen kan genomföras där utan betydande svårighet.

Principen om den reviderades samverkan gäller även när Skatteverket genomför revision, vilket framgår av 41 kap. 6 § första stycket SFL. Enligt andra stycket gäller dock inte kravet på samverkan om bevissäkring har beslutats på grund av att det finns en påtaglig risk för sabotage enligt 45 kap. 2 § SFL.

Den reviderades skyldighet att medverka

Den reviderades skyldigheter framgår av artikel 15.1 i tullkodexen som anger att varje person som direkt eller indirekt är involverad i fullgörandet av tullformaliteter eller i tullkontroller ska, på tullmyndigheternas begäran och inom föreskriven tid, tillhandahålla alla nödvändiga dokument och uppgifter i lämplig form, och all nödvändig hjälp för att fullgöra dessa formaliteter eller kontroller. I 4 kap. 32 § första stycket tullagen finns en erinran om skyldigheten enligt artikel 15.1 att tillhandahålla revisorn de handlingar och lämna de upplysningar samt i övrigt ge revisorn all den hjälp som behövs vid revisionen. Det finns ingen bestämmelse som föreskriver motsvarande skyldigheter för den som revideras för kontroll av

att anmälningsskyldigheten enligt 4 § inregränslagen har fullgjorts. Enligt 4 kap. 33 § första stycket tullagen ska den reviderade i vissa fall ge revisorn tillfälle att använda tekniska hjälpmedel för att granska upptagningar. Bestämmelser om föreläggande finns i 4 kap. 24 och 25 §§ tullagen. Ett föreläggande får avse skyldighet att lämna de uppgifter som Tullverket behöver för att kunna kontrollera att deklara- tions- eller uppgiftsskyldigheten har fullgjorts.

På skatteområdet gäller att den som revideras är skyldig att på olika sätt medverka vid revisionen. Enligt 41 kap. 8 § SFL ska den reviderade lämna tillträde till verksamhetslokaler, dels för granskning av handlingar om granskningen inte utan svårigheter kan genomföras på någon annan plats, dels för vissa andra åtgärder. Med verksamhetslokal avses bl.a. utrymmen som huvudsakligen används i verksamhet som medför eller kan antas medföra bokföringsskyldighet (se 3 kap. 18 § SFL). Även markområden, transportmedel, förvaringsplatser och andra utrymmen som disponeras eller kan antas disponeras i verksamheten omfattas. Enligt 41 kap. 9–11 §§ SFL är den reviderade skyldig att i vissa fall tillhandahålla handlingar och lämna upplysningar, ge revisorn tillfälle att på begäran använda tekniska hjälpmedel för att granska upptagningar och därutöver ge revisorn den hjälp som behövs vid revisionen. Skatteverket får enligt 41 kap. 12 § SFL förelägga den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 4 kap. 8–11 §§ samma lag att fullgöra dem.

16.5.2 Utvidgad rätt att inte informera om revisionen i förväg

Regeringens förslag: Om det finns ett beslut om bevissäkring får ett beslut om tullrevision verkställas utan att den som ska revideras informeras om beslutet i förväg.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* välkomnar förslaget och uppger att det kommer öka möjligheten att upptäcka undandragande av tull och andra avgifter i samband med införsel och utförsel.

Skälen för regeringens förslag

Den reviderade ska som huvudregel underrättas i förväg

Huvudregeln enligt 4 kap. 28 § första stycket tullagen är att den som ska revideras ska underrättas om beslutet innan revisionen görs. Det är ett uttryck för att en revision i normala fall ska göras i samverkan med den reviderade (jfr prop. 1993/94:151 s. 85). I vissa fall har Tullverket dock rätt att verkställa en revision utan att den reviderade underrättas i förväg. Enligt 4 kap. 28 § andra stycket tullagen får underrättelsen lämnas i samband med att revisionen verkställs, om en inventering eller en liknande fysisk kontroll behöver göras och kontrollen skulle förlora sin betydelse om den som ska revideras underrättas i förväg.

En motsvarande reglering på skatteområdet, men med fler undantag från huvudregeln, finns i 41 kap. 5 § SFL. Enligt första stycket ska Skatteverket

underrätta den som ska revideras om beslutet innan revisionen verkställs. I tre fall som regleras i paragrafens andra stycke får dock Skatteverket verkställa revisionen utan att lämna underrättelse i förväg.

Det första undantaget (punkten 1) gäller om granskningen avser vissa fysiska kontroller, t.ex. inventering av kassan, granskning av lager eller om varuprov ska tas, och kontrollen skulle förlora sin betydelse om den som ska revideras underrättas i förväg.

Det andra undantaget (punkten 2) gäller om revisionen ska genomföras i samband med ett kontrollbesök som avser personalliggare och kontrollen är begränsad till handlingar som rör personalen.

Det tredje undantaget (punkten 3) innebär att underrättelsen får lämnas i samband med att revisionen verkställs om det följer av bestämmelserna om underrättelse om beslut om bevissäkring i 45 kap. 16 § andra stycket SFL. Regleringen har motiverats av att det inte ska uppstå konkurrens mellan 41 kap. 5 § första stycket SFL och 45 kap. 16 § andra stycket SFL (prop. 2010/11:165 s. 871).

Utökad möjlighet att avvakta med att underrätta den reviderade

Den nuvarande regleringen innebär att Tullverket normalt ska underrätta den som ska revideras om revisionsbeslutet innan det verkställs. Till skillnad från vad som gäller enligt skatteförfarandelagen innehåller tullagen endast ett undantag för om en inventering eller en liknande fysisk kontroll behöver göras och kontrollen skulle förlora sin betydelse om den som ska revideras underrättas i förväg. Om revisionen däremot består i en granskning av räkenskapsmaterial och andra handlingar saknas möjlighet att frångå huvudregeln. Det framgår inte av förarbetena varför tullagen inte innehåller ett undantag motsvarande situationen i 41 kap. 5 § andra stycket 3 SFL.

Undandragande av tull och andra avgifter vid införsel och utförsel är inte lika vanligt som skatteundandragande. Dock kan ekonomisk brottslighet som rör tull och andra avgifter för in- och utförsel vara minst lika skadlig för samhället som skatteundandragande. Det finns en risk att olika regleringar kan leda till att organiserad brottslighet flyttar till nya områden, där risken för upptäckt upplevs vara lägre. Det talar för att möjligheterna att i efterhand kontrollera om en person har levt upp till sina skyldigheter bör vara så lika som möjligt när det gäller skatt respektive tull.

Tullrevisioner som består i att räkenskapsmaterial och andra handlingar granskas kan i samma utsträckning som skatterevisioner i enskilda fall saboteras, om den reviderade får en underrättelse om beslutet i förväg. Det kan göras exempelvis genom att handlingar undanskaffas eller förstörs eller att falska handlingar tillförs. Regeringen anser att Tullverket mot den bakgrunden bör ha samma möjlighet som Skatteverket att underrätta den som ska revideras först i samband med verkställighet om det finns ett beslut om bevissäkring. I annat fall finns det en risk att bevissäkringen blir verkningslös. En sådan ändring ligger också i linje med principen att förfarandereglererna på skatte- och tullområdet ska vara så lika som möjligt. En bestämmelse som ger möjlighet att avvakta med att underrätta den som ska revideras när det finns ett beslut om bevissäkring bör därför tas in i den nya lagen.

16.5.3 Tydligare regler om bevissäkring

Regeringens förslag: Den reviderade ska vara skyldig att i vissa fall lämna tillträde till verksamhetslokaler. Den som revideras för kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt inregränslagen har fullgjorts ska vara skyldig att tillhandahålla revisorn de handlingar eller lämna de upplysningar som behövs för revisionen. Även i övrigt ska den som revideras i det syftet få tydligare skyldigheter och revisorn tydligare befogenheter. Därmed tydliggörs att bevissäkring enligt skatteförfarandelagen kan beslutas när Tullverket genomför revision. Tullverkets rätt att förelägga den reviderade att fullgöra sina skyldigheter utvidgas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Något om bevissäkring

Bevissäkring innebär en möjlighet att med tvång göra revision i den reviderades verksamhetslokaler (45 kap. 3 § SFL), att söka efter och omhändertaga handlingar (45 kap. 4–11 §§ SFL) och att försegla en lokal, förvaringsplats eller annat utrymme (45 kap. 12 § SFL). Åtgärderna förutsätter att det finns en påtaglig risk för sabotage. Denna risk innebär enligt 45 kap. 2 § andra stycket SFL en risk för att den som bevissäkringen gäller kommer att undanhålla, förvanska eller förstöra det som får kontrolleras.

Åtgärderna beslutas av Skatteverkets granskningsledare eller av domstol. Att även Tullverket får utse granskningsledare följer av 7 kap. 9 § tullagen, genom en hänvisning till 3 kap. 8 § SFL.

Hänvisningen i 7 kap. 9 § andra stycket tullagen till 69 kap. 3 § SFL innebär att det som huvudregel är Tullverket som verkställer beslut om bevissäkring på begäran av granskningsledaren. Hänvisningen till 69 kap. 11 § SFL ger Tullverket rätt att använda våld och tvång vid verkställigheten. Tullverket får genomsöka en lokal, en förvaringsplats eller annat utrymme. Om ett utrymme som behöver genomsökas är tillslutet får Tullverket öppna lås eller ta sig in på annat sätt. Tullverket får även i övrigt använda tvång om det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Våld mot person får dock bara användas om Tullverket möter motstånd och det med hänsyn till ändamålet med beslutet om bevissäkring kan anses försvarligt.

Skatteförfarandelagens bestämmelser om bevissäkring gäller alltså även när Tullverket genomför revision. Enligt 4 kap. 29 § andra stycket tullagen får bestämmelserna tillämpas om den reviderade inte samarbetar vid revisionen. Det är emellertid tveksamt om bevissäkring i praktiken kan användas i Tullverkets revisionsverksamhet så som dagens reglering är utformad.

Det är oklart om bevissäkring kan användas vid tullrevision

Bevissäkring i form av revision i den reviderades verksamhetslokaler förutsätter enligt 45 kap. 3 § SFL att den reviderade enligt 41 kap. 8 § första stycket samma lag är skyldig att lämna tillträde till lokalerna.

Därutöver krävs att den reviderade antingen inte fullgör sina skyldigheter att medverka enligt 41 kap. 8–11 §§ SFL eller att det finns en påtaglig risk för sabotage. Andra former av bevissäkring (eftersökande och omhändertagande av handlingar och försegling av lokal, förvaringsplats eller annat utrymme) bygger på att en tvångsrevision i den reviderades verksamhetslokaler genomförs.

Syftet med regleringen i 4 kap. 29 § andra stycket tullagen är att bevissäkring ska kunna beslutas vid en tullrevision när den reviderade inte samarbetar. Varken i tullagen eller i tullagstiftningen i övrigt finns det emellertid någon tydligt reglerad skyldighet för den reviderade att lämna tillträde till verksamhetslokaler. Det är därför tveksamt om förutsättningarna för bevissäkring kan uppfyllas när Tullverket genomför revision. Enligt uppgift från Tullverket har bevissäkring sällan, om någonsin, använts i myndighetens revisionsverksamhet. Behovet har dock aktualiserats på senare tid. Det har exempelvis rört sig om fall där ett företag vägrar att samarbeta vid revisionen och Tullverket misstänker att det finns fel i tulldeklarationen som har lett till att uppbörden har blivit mindre än den borde ha varit.

Den som revideras för kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt 4 § inregränslagen har fullgjorts är inte skyldig att tillhandahålla revisorn de handlingar eller lämna de upplysningar som behövs för revisionen. Det är därför tveksamt om bevissäkring kan beslutas på den grunden att den reviderade inte självmant lämnar de efterfrågade handlingarna eller upplysningarna (jfr 41 kap. 9 § och 45 kap. 3 § SFL).

Regleringen bör göras tydligare

Tullagens bestämmelser om revision bygger på att den reviderade samarbetar vid revisionen. Den reviderade har vissa skyldigheter att medverka men ingen skyldighet att lämna tillträde till verksamhetslokaler. En sådan skyldighet krävs för att bevissäkring enligt 45 kap. 3–12 §§ SFL ska kunna beslutas.

Det framgår inte av förarbetena varför en skyldighet att lämna tillträde till verksamhetslokaler finns enligt skatteförfarandelagen men inte enligt tullagen. Eftersom lagstiftaren torde ha avsett att reglerna om bevissäkring ska kunna tillämpas när den reviderade inte samarbetar framstår avsaknaden av en reglerad skyldighet av det slag som diskuteras närmast som ett förbiseende.

En reglering som innebär en skyldighet för den reviderade att i vissa fall lämna tillträde till verksamhetslokaler innebär ökad samstämmighet med regleringen på skatteområdet. De allra flesta revisioner genomförs i samverkan med den reviderade. Det finns dock ett behov av effektiva verktyg för det fall den reviderade inte vill samarbeta. En sådan reglering skulle komplettera artiklarna 15.1 och 48 i tullkodexen men inte gå utöver eller avvika från dem. Regeringen anser att en reglering som innebär en skyldighet för den som revideras att i vissa fall lämna tillträde till verksamhetslokaler bör tas in i den nya lagen. Regleringen bör utformas med 41 kap. 8 § SFL som förebild.

Den som revideras för kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt 4 § inregränslagen har fullgjorts är i dag inte skyldig att tillhandahålla revisorn de handlingar eller lämna de upplysningar som behövs för revisionen. Det

framgår inte av förarbetena varför en sådan skyldighet saknas. Det framstår som naturligt att den befogenhet som revisorn har enligt 4 kap. 30 § första stycket tullagen att granska räkenskapsmaterial och andra handlingar borde korrespondera med en skyldighet för den reviderade att tillhandahålla de handlingar och lämna de upplysningar som behövs för revisionen, på motsvarande sätt som gäller vid revisioner som görs i andra syften. En reglering som innebär en sådan skyldighet bör därför tas in i den nya lagen.

Vid en revision som syftar till att kontrollera anmälningsskyldigheten enligt 4 § inregränslagen har revisorn enligt dagens reglering inte rätt att vidta sådana åtgärder som följer av artikel 48 i tullkodexen, bl.a. att på plats hos innehavaren undersöka och ta prov på varorna. Revisorns befogenheter vid en revision enligt inregränslagen omfattar enbart rätten att granska räkenskapsmaterial och andra handlingar. Det är angeläget att revisorn – även vid en kontroll av att anmälningsskyldigheten har fullgjorts – har de befogenheter som krävs för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt kunna genomföra revisionen. En möjlighet är att de befogenheter som revisorn har enligt artikel 48 i tullkodexen görs tillämpliga även när anmälningsskyldigheten enligt inregränslagen granskas. Det är dock en mindre lämplig lösning, eftersom regleringen i tullkodexen inte bör gälla annat än kontroll vid den yttre gränsen. Revisorns befogenheter vid kontroll av anmälningsskyldigheten bör i stället i huvudsak motsvara det som gäller enligt 41 kap. 7 § SFL. Regleringen bör dock anpassas till den mer begränsade kontroll som en tullrevision kräver. Det bör föreskrivas i den nya lagen att revisorn har rätt att granska lager, maskiner och inventarier, besiktiga verksamhetslokaler och ta prov på varor. Befogenheterna bör, på samma sätt som enligt 41 kap. 8 § SFL, motsvaras av en skyldighet för den som revideras att för de ändamålen lämna tillträde till verksamhetslokalerna.

För att ytterligare tydliggöra att bevissäkring kan användas vid tullrevisioner bör även andra ändringar göras. Det bör anges i den nya lagen att vissa av lagens bestämmelser om revision gäller i stället för bestämmelserna i skatteförfarandelagen vid tillämpningen av regleringen om bevissäkring. På samma sätt som i 41 kap. 6 § andra stycket SFL bör det tydliggöras att kravet på att revision ska genomföras i samverkan med den reviderade inte gäller om bevissäkring har beslutats.

Tullverket bör ges utökad rätt att förelägga den reviderade

Skyldigheten för den reviderade att lämna tillträde till verksamhetslokaler bör i den nya lagen kompletteras med en rätt för Tullverket att förelägga den som inte fullgör skyldigheten. Det motsvarar det som gäller för Skatteverket enligt 41 kap. 12 § SFL. Ett föreläggande är normalt ett första steg, innan bevissäkring initieras, i de fall där den reviderade inte frivilligt fullgör sina skyldigheter.

Skatteverket har enligt 41 kap. 12 § SFL även rätt att förelägga den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 41 kap. 9 eller 10 § samma lag. Det handlar bl.a. om skyldighet att tillhandahålla handlingar och lämna upplysningar och skyldighet att ge revisorn tillfälle att använda tekniska hjälpmedel för att granska upptagningar. Enligt 7 kap. 5 § tullagen har Tullverket rätt att förena ett föreläggande med vite om någon inte fullgör

motsvarande skyldigheter enligt 4 kap. 32 eller 33 § tullagen. Någon tydlig rätt för Tullverket att förelägga den reviderade att fullgöra skyldigheterna finns emellertid inte i tullagen.

Enligt regeringens mening bör Tullverkets rätt att förelägga den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 4 kap. 32 eller 33 § tullagen förtydligas. Det är nödvändigt för att säkerställa att Tullverket kan genomföra revisioner även när den reviderade inte frivilligt tillhandahåller handlingar eller upplysningar eller inte ger revisorn tillfälle att använda de tekniska hjälpmedel som behövs för att genomföra granskningen. Regeringen föreslår därför att en sådan reglering tas in i den nya lagen.

Ett föreläggande bör kunna förenas med vite

Att ett föreläggande får förenas med vite om den reviderade inte samverkar följer av hänvisningen i 4 kap. 29 § andra stycket tullagen till 7 kap. 5 § samma lag. Bestämmelserna om vite bör flyttas till den nya lagen. Det behövs dock ingen föreskrift om att vite får användas om den reviderade inte samverkar. Det är tillräckligt att det framgår att vitesföreläggande får användas mot den som inte fullgör sina skyldigheter.

Av 7 kap. 6 § tullagen framgår att ett föreläggande inte får förenas med vite om det finns anledning att anta att den som ska föreläggas vitet eller, i förekommande fall, dennes ställföreträdare har begått en gärning som är straffbelagd eller som kan leda till tulltillägg och föreläggandet avser utredning av en fråga som har samband med den misstänkta gärningen. För att den regleringen ska gälla även när bestämmelserna om vite flyttas till den nya lagen bör det finnas en föreskrift om det.

17 Särskilda befogenheter för att upptäcka brott

17.1 Dagens reglering

Särskilda tvångsmedel i smugglingslagen och vissa andra lagar

Det finns några tvångsmedelsbestämmelser i smugglingslagen som saknar motsvarighet i rättegångsbalken. Bestämmelserna har funnits länge och är särskilt utformade för Tullverkets behov. Bestämmelserna har som ändamål att underlätta för myndigheten att upptäcka smugglingsbrott vid gränspassage. Även tullagen och inregränslagen innehåller vissa bestämmelser som är tydligt kopplade till brottsbekämpning.

Den första bestämmelsen i 27 § andra stycket smugglingslagen ger en tulltjänsteman – utan krav på någon brottsmisstanke – rätt att genomföra kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning och ta urinprov på en person som i samband med in- eller utresa befinner sig vid den svenska gränsen eller på en flygplats med utlandsförbindelse. En förutsättning är att det ska finnas anledning att anta att personen har med sig egendom som kan tas i

beslag enligt smugglingslagen, narkotikastrafflagen, vapenlagen eller lagen om brandfarliga och explosiva varor.

Den andra bestämmelsen i 28 § smugglingslagen handlar om särskild kontroll. Vid en sådan kontroll får varje resande som med ett visst transportmedel eller under en viss kortare tidrymd ankommer till eller avreser från en gränsort eller annat område med utlandsförbindelse kroppsvisiteras, om det finns ett beslut om särskild kontroll. Särskild kontroll får bara beslutas om det finns anledning att anta att en eller flera resenärer har begått eller står i begrepp att begå något av de allra allvarligaste brotten i smugglingslagen (grov smuggling, grov narkotikasmuggling, synnerligen grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, grov smuggling av explosiv vara, synnerligen grov smuggling av explosiv vara och försök till sådana brott). Det krävs att det saknas tillräckliga uppgifter för att rikta misstanken mot en bestämd eller mindre krets personer och att åtgärden är nödvändig för att ett ingripande mot brottet ska kunna ske. Ett beslut om särskild kontroll får fattas av en chefstjänsteman som förordnats för uppgiften. Beslutet ska prövas av Tullverkets chef eller av chefen för myndighetens rättsavdelning. Om det uppenbarligen är fara i dröjsmål, får beslutet verkställas omedelbart utan en sådan prövning. Åklagare eller annan som leder en förundersökning får alltså inte besluta om särskild kontroll.

För det tredje handlar det om bestämmelserna i 4 kap. 22 § tullagen och 11 § inregränslagen om postspärr. Det grundläggande kravet för att postspärr ska få beslutas är att det finns anledning att anta att en försändelse som kommer in till Sverige antingen från en annan EU-medlemsstat eller ett tredjeland innehåller narkotika, skjutvapen, ammunition eller explosiva varor som kan tas i beslag enligt smugglingslagen. Ett beslut om postspärr förutsätter att åtgärden är nödvändig för att beslag ska kunna ske. Ett sådant beslut får fattas av en chefstjänsteman som förordnats för uppgiften av chefen för Tullverket. En postspärr ska gälla en viss tid, högst en månad, från dagen för delgivning. Beslutet får verkställas omedelbart, men ska snarast prövas av chefen för Tullverket eller chefen för myndighetens rättsavdelning. Befordringsföretaget är enligt 4 kap. 23 § tullagen skyldigt att på Tullverkets begäran lämna över en försändelse som belagts med postspärr.

Det finns även bestämmelser av mer administrativ karaktär som syftar till att underlätta för tulltjänstemän att upptäcka brott vid gränsen. Dit hör bestämmelserna i 4 kap. 6–8 §§ tullagen och 15 och 16 §§ inregränslagen om att Tullverket från företag som transporterar varor, passagerare eller fordon får begära uppgifter om ankommande och avgående transporter, s.k. bokningsuppgifter. Tullverket får endast begära sådana uppgifter om de har betydelse för myndighetens brottsbekämpande verksamhet.

Befogenheter som är brottsbekämpande men har ett annat syfte än brottsutredning

De nyss redovisade bestämmelserna reglerar användning av vissa tvångsmedel. De är utformade så att de ligger i gränslandet till förundersökning. Den grundläggande förutsättningen för att inleda förundersökning är att det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Om det på objektiv

grund finns anledning att anta att en försändelse innehåller något som kan tas i beslag eller att en resande medför något som kan tas i beslag kan det diskuteras om inte tröskeln för att inleda förundersökning redan har uppnåtts.

Historiskt verkar de aktuella bestämmelserna dock ha betraktats som ett led i Tullverkets kontrollverksamhet. Regleringen i 27 § andra stycket smugglingslagen beskrevs i förarbetena till smugglingslagen som ”kontrollmöjligheter” (prop. 1999/2000:124 s. 88). När bestämmelsen om urinprov infördes i 19 § varusmugglingslagen var det ingen tvekan om att den sågs som en form av kroppsbesiktning men samtidigt uttalades att sådana prov skulle ge en möjlighet till ”sällning av misstänkta” (prop. 1993/94:24 s. 56). Bestämmelsen har i praxis tolkats så att en tulltjänstemans subjektiva bedömning att en resande ser nervös ut har ansetts utgöra en tillräcklig grund för tillämpning av 27 § andra stycket smugglingslagen (JO 1996/97 s. 245). Det ställs alltså inte något krav på en konkret brottsmisstanke.

Det finns fler exempel på att rättsläget är oklart när det gäller gränsdragningen mellan Tullverkets kontrollbefogenheter och brottsbekämpning. Enligt 4 kap. 16 § tullagen får tulltjänstemän undersöka bl.a. bagage samt handväskor och liknande som medförs av en resande. Enligt 7 § inregränslagen får en tulltjänsteman undersöka bagage, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som medförs av en resande. I båda paragraferna erinras om att det i smugglingslagen finns bestämmelser om kroppsvisitation, där det i sin tur hänvisas till rättegångsbalkens regler. Definitionen i 28 kap. 11 § tredje stycket rättegångsbalken av vad som är en kroppsvisitation gäller enligt förarbetena även för motsvarande åtgärder som regleras i annan lagstiftning (prop. 1993/94:24 s. 38). Finns det avvikande bestämmelser gäller de dock enligt 28 kap. 15 § rättegångsbalken framför regleringen i rättegångsbalken. Det är svårt att se de åtgärder som får vidtas enligt 4 kap. 16 § tullagen och 7 § inregränslagen som något annat än en kroppsvisitation. Frågan är då hur hänvisningarna till smugglingslagen bör tolkas. De kan uppfattas på det sättet att om kontrollen ger anledning till misstanke, om än en svag sådan, ska i stället bestämmelserna om kroppsvisitation i 28 kap. rättegångsbalken tillämpas.

De ovan nämnda tvångsmedlen har tillkommit för att ge Tullverket så goda förutsättningar som möjligt att vid gränsen bekämpa brott mot tullagstiftningen. Ytterst syftar de till att sådana brott ska upptäckas och kunna lagföras. De kan därför inte sägas ha ett brottsutredande syfte (jfr dock JO 2019/20 s. 416 f.). Om någon av de åtgärder som diskuteras här leder till ett beslag eller annat tvångsmedel avsett för brottsutredning inleds på vanligt sätt en förundersökning.

17.2 Tvångsmedel vid gränspassage

Regeringens förslag: De befogenheter som Tullverket och tulltjänstemän i dag får använda för att upptäcka brott ska samlas i ett särskilt kapitel i den nya lagen. Möjligheten att ta urinprov begränsas till situationer där ett sådant prov kan ha betydelse för en misstanke om

narkotikasmuggling. Regleringen om postspärr ska gälla för befordringsföretag. För postspärr ställs också krav på att tiden inte får bestämmas längre än nödvändigt och att en postspärr ska upphävas när det inte längre finns skäl för den. Ett befordringsföretag ska underrätta Tullverket när försändelser hålls kvar vid postspärr och utan en särskild begäran överlämna försändelser som hållits kvar. I övrigt flyttas bestämmelserna i sak oförändrade till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har ingen synpunkt på förslagen. *Justitiekanslern* anser att det är en väl motiverad inskränkning att begränsa urinprovtagning till situationer där provet kan antas ha betydelse för misstanke om narkotikasmuggling. Justitiekanslern anser dock att förslagets krav på att den enskilde godtar åtgärden bör utvecklas ytterligare, särskilt vad gäller risken för presumtionsverkan om den enskilde vägrar att medverka.

Skälen för regeringens förslag

De särskilda befogenheterna för att upptäcka brott bör samlas

Regeringen anser att de befogenhetsbestämmelser som syftar till att upptäcka brott bör flyttas till den nya lagen. Regleringen är nödvändig för att Tullverket ska kunna arbeta effektivt mot smuggling och andra brott som rör införsel och utförsel. Vissa av de aktuella befogenheterna används dagligen. När bestämmelserna infördes gjordes noggranna överväganden om befogenheterna var förenliga med 2 kap. regeringsformen och Europakonventionen och om de var proportionerliga. De skäl som då anfördes är fortfarande giltiga.

Det är inte unikt att en brottsbekämpande myndighet har vissa befogenheter som får användas i stadier innan det finns tillräckligt underlag för en konkret brottsmisstanke. En jämförelse kan göras med Polismyndigheten, som har vissa särskilda befogenheter som har till ändamål att förhindra brott (se bl.a. 13–13 c §§ och 20–20 b §§ polislagen.)

För att tydliggöra att de nu aktuella befogenheterna visserligen hör till den brottsbekämpande verksamheten, men inte primärt är avsedda att användas för att utreda brott bör de samlas i ett särskilt kapitel i den nya lagen. Det bör framgå av kapitlet att det fråga om befogenheter som syftar till att upptäcka brott.

Befogenheter i samband med in- och utresa

En tulltjänsteman får enligt 27 § andra stycket smugglingslagen besluta om kroppsvisitation, ytlig kroppsbesiktning och tagande av urinprov av resande. Både kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning syftar till att upptäcka om den resande har med sig varor som kan tas i beslag enligt smugglingslagen, narkotikastrafflagen, vapenlagen eller lagen om brandfarliga och explosiva varor.

Urinprov får tas av samma skäl, dvs. för att upptäcka om personen har med sig en vara av nyssnämnt slag. Någon särskild begränsning, kopplad till vad ett urinprov kan komma att avslöja, finns inte. Eftersom urinprov är åtgärd som enligt 28 kap. 12 § tredje stycket rättegångsbalken utgör en

kroppsbesiktning anser regeringen att provtagningsrätten bör vara begränsad till situationer där provet kan ha betydelse för misstanke om narkotikasmuggling. I förarbetena anges att bestämmelsen tillkommit för att kunna motverka narkotikasmuggling och att lättare kunna upptäcka s.k. sväljare (prop. 1993/94:24 s. 56). Bestämmelsen har dock enligt ordalydelsen inte begränsats till sådana situationer. Även om det inte har framkommit något som tyder på att regleringen har missbrukats handlar det om en integritetskänslig åtgärd och tillämpningsområdet bör vara begränsat till det sakliga behovet. Den som försöker smuggla andra typer av varor, t.ex. cigaretter eller levande djur, ska inte behöva riskera att utsättas för en sådan åtgärd.

Det har inte framkommit några skäl att ändra den nuvarande regleringen när det gäller vem som får besluta om kroppsvisitation, ytlig kroppsbesiktning och urinprov. Det innebär att, förutom tulltjänstemän, även kustbevakningstjänstemän får besluta om det.

Eftersom det är fråga om befogenheter som ställer särskilda krav på verkställigheten bör i princip samma regler gälla för verkställigheten som vid motsvarande åtgärder enligt rättegångsbalken. Det innebär bl.a. att mer omfattande åtgärder ska genomföras i avskildhet, av hänsyn till dem som utsätts för åtgärderna. Av det skälet bör den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas kunna tas med till den lokal där åtgärden ska verkställas och vid behov kunna hållas kvar där tills den är slutförd. Det bör förtydligas att det gäller även vid kroppsbesiktning och kroppsvisitation enligt den nu aktuella bestämmelsen.

En särskild fråga är vilka krav som bör ställas på dokumentation av sådana åtgärder som regleras i 27 § andra stycket smugglingslagen. Frågan behandlas i avsnitt 17.3.

Särskild kontroll

Möjligheten att besluta om särskild kontroll har enligt uppgift inte använts under senare år. Det innebär emellertid inte att regleringen saknar betydelse. Den är avsedd att kunna användas vid bl.a. grov smuggling, grov och synnerligen grov narkotikasmuggling samt grov och synnerligen grov vapensmuggling. Omständigheterna ska vara ganska särpräglade. Det ska finnas anledning att anta att en eller flera resande har begått eller kommer att begå ett sådant brott samtidigt som det saknas tillräckliga uppgifter för att rikta misstanke mot en bestämd person eller en mindre krets av personer. Den särskilda kontrollen ska dessutom vara nödvändig för att ingripa mot brottet. Det kan t.ex. vara fråga om en tillförlitlig uppgift om att en större mängd vapen eller narkotika kommer att smugglas av resande som kommer med en viss färja eller på en viss flygrutt. Även bussar eller andra transportmedel kan behöva kontrolleras i vissa fall.

Det förhållandet att regleringen sällan används ska inte tolkas som att den inte fyller någon funktion utan visar att Tullverket har använt möjligheten med den försiktighet som lagstiftaren har tänkt sig. Enligt regeringens mening bör regleringen finnas kvar och oförändrad flyttas till den nya lagen.

Det som har sagts ovan om att det bör förtydligas att den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas får tas med till platsen där åtgärden ska verkställas bör gälla även vid särskild kontroll.

Postspärr

Om det finns en indikation på att narkotika eller någon annan av de varor som anges i 4 kap. 22 § tullagen och 11 § inregränslagen (bl.a. narkotika, skjutvapen och ammunition) kan komma i post- eller kurirflödet får Tullverket besluta om en s.k. postspärr. Regleringen motsvarar delvis 27 kap. 9 § rättegångsbalken. Postspärr innebär att post- eller kurirföretaget är skyldigt att hålla kvar en försändelse som omfattas av postspärren till dess att en behörig person inom Tullverket har hunnit ta ställning till om försändelsen ska tas i beslag. Bestämmelserna fyller en viktig praktisk funktion och bör därför flyttas till den nya lagen. Regeringen anser att förutsättningarna för postspärr i huvudsak är adekvat utformade. En nyligen beslutad ändring i vapenlagen (se avsnitt 24.3.2) gör dock att ljuddämpare, som tidigare ingick i punkten c (föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen) i stället bör nämnas särskilt i punkten b. Vidare bör, av de skäl som har anförts i avsnitt 16.3.4, regleringen gälla generellt för de befodringsföretag som transporterar försändelser över den svenska gränsen.

Regeringen anser att det finns anledning att strama upp regleringen något. Ett beslut om postspärr ska enligt dagens reglering gälla för viss tid, högst en månad. Det finns inget krav på att tiden inte får bestämmas längre än vad som är nödvändigt och inte heller krävs att postspärren ska hävas om det inte längre finns skäl för den. Sådana regler tillgodoser grundläggande rättssäkerhetskrav och bör därför införas. På så sätt blir det också tydligt att en prövning av ett beslut om postspärr kan leda till att beslutet upphävs. Genom kravet på att beslut om postspärr ska fattas respektive omprövas på hög nivå inom Tullverket minimeras risken att tvångsmedlet används i alltför stor utsträckning eller på ett felaktigt sätt. Den regleringen bör därför finnas kvar.

Det bör också, på samma sätt som i 27 kap. 9 § rättegångsbalken, föreskrivas att befodringsföretaget omedelbart ska underrätta Tullverket om en försändelse hålls kvar. Det finns i den paragrafen inget krav på en särskild begäran för att befodringsföretaget ska lämna över försändelserna. Det är därmed svårt att motivera varför ett sådant krav ska finnas vid en postspärr. Regeringen anser därför att kravet på särskild begäran ska tas bort. En postspärr bör alltså innebära att befodringsföretaget utan en särskild begäran ska lämna över försändelser som hålls kvar till Tullverket.

Vissa frågor om tystnadsplikt vid postspärr behandlas i avsnitt 25.6.3.

Tullkontroll av kontanta medel

Vad gäller tullkontroll av kontanta medel utgör de inte utgör något led i Tullverkets brottsbekämpning. Det är i stället en administrativ åtgärd som har tillkommit för att kunna bereda andra brottsbekämpande myndigheter tillfälle att närmare undersöka om det kan vara fråga om medel som utgör ett led i penningtvätt eller som kan komma att användas för att finansiera terrorism (prop. 2020/21:184 s. 36 och 37). Bestämmelserna hör därför hemma i regleringen av Tullverkets kontrollverksamhet.

Tillgång till bokningsuppgifter

Ett viktigt inslag i den del av Tullverkets underrättelseverksamhet som syftar till att upptäcka brott är möjligheten att få tillgång till bokningsuppgifter från transportföretag. Tillgången till sådana uppgifter regleras i dag i tullagen och inregränslagen, medan frågan om hur uppgifterna får behandlas regleras i brottsdatalagen (2018:1177) och lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område. Frågan om bestämmelserna ska flyttas till den nya lagen och vilka ändringar som i så fall behövs behandlas i avsnitt 22.

17.3 Dokumentationskrav vid kroppsbesiktning och kroppsvisitation av resande

Regeringens förslag: Ytlig kroppsbesiktning av resande och tagande av urinprov ska alltid dokumenteras. Mera väsentlig kroppsvisitation av resande som innefattar en undersökning av en persons kläder ska också dokumenteras. Kroppsvisitation som innebär att väskor eller andra föremål som någon bär med sig genomsöks behöver endast dokumenteras om den undersökte begär det eller om föremål tas i beslag eller förvar.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att kroppsvisitation av resande endast behöver dokumenteras om den undersökte begär det eller om föremål tas i beslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

JO uppger att en kroppsvisitation många gånger upplevs som integritetskränkande för den enskilde. Ett dokumentationskrav är av stor betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt och en förutsättning för att en effektiv tillsyn ska kunna utövas. Mot den bakgrunden önskar *JO* ett utförligare resonemang om varför dokumentationsskyldigheten inte ska gälla vid kroppsvisitationer av resande. *Justitiekanslern* anser att dokumentationsskyldigheten bör omfatta även mer ingripande kroppsvisitationer som innefattar en undersökning av personens kläder. Undantag kan medges för sådan kroppsvisitation som inte består i annat än en genomsökning av väskor och andra föremål som den resande haft med sig.

Skälen för regeringens förslag: Undantaget i 29 § smugglingslagen från kraven i rättegångsbalken på att kroppsvisitation och kroppsbesiktning alltid ska dokumenteras gäller även vid åtgärder enligt 27 § andra stycket och 28 § smugglingslagen, dvs. vid kroppsvisitation, ytlig kroppsbesiktning och urinprovstagning av resande som i omedelbart samband med inresa till eller utresa från landet uppehåller sig i trakterna invid Sveriges landgräns eller kuster eller i närheten av eller inom en flygplats eller något annat område som har direkt förbindelse med utlandet. Som regeringen påpekar i avsnitt 19.9.2 är kroppsbesiktning en så ingripande åtgärd att den alltid bör dokumenteras. Detsamma bör gälla även vid ytlig kroppsbesiktning. Urinprov är en form av kroppsbesiktning och kravet på dokumentation gör sig alltså gällande även i det fallet.

När det gäller sådan kroppsvisitation av resande som i dag görs med stöd av 27 § andra stycket och 28 § smugglingslagen påpekar både *JO* och *Justitiekanslern* att även en sådan kroppsvisitation många gånger upplevs som integritetskränkande. *Justitiekanslern* menar att utredningens förslag inte är tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt och anser att kroppsvisitationer som innefattar en undersökning av personens kläder bör dokumenteras medan undantag kan medges för sådan kroppsvisitation som består av genomsökning av väskor och andra föremål som den resande haft med sig. Både *Justitiekanslern* och *JO* pekar på att avsaknad av dokumentation även medför svårigheter i tillsynsverksamheten. *JO* påpekar också att det finns skäl att utgå från att den enskilde inte känner till sin rätt att begära att visitationen dokumenteras och en tulltjänsteman har inte heller någon skyldighet att upplysa om det förhållandet.

Regeringen föreslår i avsnitt 9.4.3 att tulltjänstemän ska ges en rätt att skyddsvisitera vid tullkontroll och att en sådan skyddsvisitation ska dokumenteras. Regeringen föreslår vidare i avsnitt 18.4.4 att kroppsvisitation som sker inom ramen för förundersökning ska dokumenteras. Enligt regeringens mening ska den enskilde inte riskera att hamna i en sämre sits beroende på med stöd av vilken regel en kroppsvisitation görs. Regeringen instämmer i de synpunkter som *Justitiekanslern* för fram om att en kroppsvisitation som innefattar en undersökning av personens kläder bör dokumenteras. Ett dokumentationskrav fyller en viktig funktion ur rättssäkerhetssynpunkt på så sätt att tulltjänstemannen måste ta ställning till om kraven för kroppsvisitationen i det enskilda fallet är uppfyllt samtidigt som det möjliggör för *Justitiekanslern* och *JO* att i efterhand utöva granska verksamheten.

När det gäller undersökning av väskor eller andra föremål som en person bär med sig anser regeringen att en sådan kroppsvisitation inte är lika integritetskänslig. Mot den bakgrunden bör det göras ett undantag från kravet på dokumentation när det gäller undersökning av väskor eller andra föremål som en person bär med sig. Vid sådana kroppsvisitationer behöver protokoll endast upprättas om den enskilde begär det eller något tas i beslag. Skyldigheten att upprätta protokoll bör även gälla när något tas i förvar.

18 Befogenheter i den direkta brottsbekämpande verksamheten

18.1 Den nuvarande regleringen

18.1.1 Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter i brottsbekämpningen härleds från olika håll

Tullverket har, till skillnad från Polismyndigheten, inte ett generellt uppdrag att bekämpa brott. Tullverket uppvisar i stället likheter med Säkerhetspolisen och Kustbevakningen, som båda har ett visst, väldefinierat, område inom vilket de kan sägas ha huvudansvaret för att förebygga, upptäcka, utreda och i viss utsträckning lagföra brott.

Det huvudsakliga sättet på vilket Tullverket och tulltjänstemännen härleder sina befogenheter är att det är fråga om ett brott som Tullverket enligt smugglingslagen har rätt att inleda förundersökning om. Med förundersökningsrätten följer enligt 1 § andra stycket smugglingslagen en rätt för tulltjänstemän att använda de tvångsmedel som räknas upp i smugglingslagen. En likartad reglering finns i 1 § fjärde stycket för de brott som anges där.

Tullverket har även förundersökningsrätt enligt vissa andra författningar, t.ex. lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott och lagen om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m. Det beror då på hur den lagstiftningen är utformad vilka befogenheter som Tullverket och tulltjänstemännen har.

På senare tid har tulltjänstemän också fått befogenheter som är knutna till att de upptäcker brott som ligger utanför Tullverkets förundersökningsrätt i samband med viss i smugglingslagen angiven verksamhet. Endast vissa befogenheter får då användas och det är enligt huvudregeln först efter en kontakt med Polismyndigheten som det aktualiseras. Vidare kan tulltjänstemän ha befogenheter som framgår direkt av bestämmelser i annan lagstiftning, t.ex. rätten enligt jaktlagen att ta viss egendom i beslag.

Särskilt förordnade tulltjänstemän har även talerätt beträffande vissa brott och rätt att besluta om förverkande. För det krävs att det finns en uttrycklig bestämmelse som anger vari befogenheten består.

När en tulltjänsteman biträder en allmän åklagare i en förundersökning har åklagaren rätt att uppdra åt tulltjänstemannen att vidta åtgärder som hör till förundersökningen. Det kan innebära att åklagaren t.ex. begär biträde med att verkställa ett beslut om hämtning till förhör. Tulltjänstemannen får då genomföra den åtgärden trots att smugglingslagen inte innehåller någon hänvisning till rättegångsbalkens regler om hämtning till förhör. På motsvarande sätt anses en undersökningsledare hos Tullverket ha möjlighet att uppdra åt en tulltjänsteman att vidta en åtgärd som hör till förundersökningen, även om det inte framgår direkt av smugglingslagen att tulltjänstemän får utföra sådana uppgifter. I dessa fall härleds befogenheten direkt från rättegångsbalken.

18.1.2 Tre olika nivåer av befogenheter

Förutom att bestämmelserna om befogenheter i brottsbekämpningen finns på olika platser i lagstiftningen kan befogenheterna också urskiljas på tre olika nivåer. De flesta av befogenheterna speglar Tullverkets uppdrag att förhindra att varor olovligen förs in i eller ut ur landet och att upptäcka och lagföra brott mot lagstiftning som förbjuder det.

Brotten som anges i smugglingslagen och LPK samt rattfylleribrott utgör vad som kan kallas *huvudbrotten* i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. De framgår bl.a. av 1 § smugglingslagen. Vid sådana brott får Tullverket inleda förundersökning och tulltjänstemännen har i princip samma befogenheter som polismän. Tullåklagare får i viss utsträckning föra talan om brott som enbart förväntas leda till bötespåföljd.

Det finns även brott som kan kallas för *sidobrott*. Vid sådana brott har Tullverket och tulltjänstemännen i stort samma befogenheter som för huvudbrotten. En förutsättning för att befogenheterna ska vara tillämpliga

är dock att brottsmisstanken om sidobrottet har uppkommit antingen i samband med att Tullverket utrett ett annat brott eller när en tulltjänsteman har vidtagit primäråtgärder, gripit någon, tagit föremål i beslag eller förvar eller utfört husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. När en vara som härleds till sidobrott påträffas, t.ex. vid en husrannsakan eller när någon stoppas på grund av misstanke om rattfylleri, är det inte säkert att varan kan hänföras till olovlig införsel.

Bestämmelserna om sidobrotten har tillkommit i syfte att använda de samlade brottsbekämpande resurserna på ett effektivare sätt. Tanken är att när ett sådant brott upptäcks av en tulltjänsteman vid utredning av annan brottslighet ska han eller hon kunna utföra nödvändiga förundersökningsåtgärder även beträffande sidobrottet, i stället för att behöva överlämna saken till Polismyndigheten bara för att sambandet med smuggling saknas. Det är fråga om brott som dels har betydande likheter med huvudbrotten, dels normalt är okomplicerade att utreda (prop. 2019/20:169 s. 14 och 15).

Sidobrotten räknas upp i 35 § smugglingslagen och 3 a § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Brotten det är fråga om är innehav eller bruk av narkotika enligt 1 § första stycket 5 narkotikastrafflagen eller 2 § narkotikastrafflagen, dopningsbrott enligt 3 § och 2 § 6 lagen om förbud mot vissa dopningsmedel och innehav av hälsofarliga varor enligt 3 § första stycket 7 och lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Det finns även en tredje kategori befogenheter som regleras i 37–40 §§ smugglingslagen. De tar sikte på *brott som ligger utanför Tullverkets normala brottsbekämpning*. Det kan röra sig om brott av vilket slag som helst, t.ex. stöld eller häleri. En förutsättning för att befogenheterna ska gälla är att brottet upptäcks i samband med en kontroll enligt tullagen eller inregränslagen. En tulltjänsteman får då använda sig av ett fåtal befogenheter, nämligen att vidta primäråtgärder och att medta personer till förhör. Utgångspunkten är att åtgärderna ska utföras först efter det att Polismyndigheten har godkänt att ingripandet görs och att vidtagna åtgärder genast rapporteras till Polismyndigheten. Om ett godkännande från Polismyndigheten inte utan väsentlig olägenhet kan avvaktas får dock en tulltjänsteman enligt 39 § smugglingslagen gripa en person och ta föremål i beslag. Dessa befogenheter är avsedda för situationer där det inte finns utrymme för att hinna inhämta besked från Polismyndigheten, samtidigt som antingen en misstänkt person behöver säkras genom gripande eller bevisning behöver säkras genom att föremål tas i beslag. Ett sådant gripande eller beslag ska genast rapporteras till Polismyndigheten. Om en förundersökning har inletts av Polismyndigheten efter rapportering enligt 37 eller 39 § smugglingslagen (eller om en förundersökning redan var inledd när dessa åtgärder vidtogs) får enligt 40 § en undersökningsledare vid Polismyndigheten eller en åklagare anlita biträde av Tullverket för åtgärder på eller i anslutning till platsen för Tullverkets ingripande.

18.1.3 Åtgärder för olika syften

Något som skiljer Tullverkets befogenhetsreglering från andra brottsbekämpande myndigheters är att det i dag inte görs någon tydlig skillnad mellan brottsbekämpande åtgärder som vidtas för olika syften. Även

gränsen mellan Tullverkets kontrollverksamhet och brottsbekämpande verksamhet kan sägas vara otydlig. I likhet med polismän och kustbevakningstjänstemän har tulltjänstemän även fått vissa befogenheter som enbart har till syfte att förhindra brott, nämligen vissa åtgärder som hör samman med brott i trafiken. Regeringen anser att det bör göras tydligare åtskillnad mellan befogenheter som i och för sig hör till brottsbekämpningen men som har helt olika syften.

18.2 Direkt och indirekt brottsbekämpning

18.2.1 Kustbevakningens reglering

När kustbevakningslagen tillkom delades Kustbevakningens brottsbekämpande verksamhet in i direkt och indirekt brottsbekämpning. Den förstnämnda avser Kustbevakningens självständiga verksamhet som är knuten till myndighetens huvuduppdrag att bedriva sjöövervakning. Inom det direkta verksamhetsområdet får Kustbevakningen inleda och bedriva förundersökning. Kustbevakningstjänstemännen har inom det direkta verksamhetsområdet i princip samma befogenheter som en polisman att ingripa mot brott och genomföra förundersökningsåtgärder. Samma regler som för Polismyndigheten gäller när en förundersökning ska överlämnas till åklagare. Det direkta verksamhetsområdet avgränsas dels genom de geografiska begränsningar som gäller enligt 1 kap. kustbevakningslagen, dels genom att det i 3 kap. 2 § kustbevakningslagen räknas upp vilka brott som Kustbevakningen får ingripa mot.

Inom det indirekta verksamhetsområdet, som omfattar alla typer av brott, har Kustbevakningen betydligt mer begränsade befogenheter. Uppgiften är att agera biträde åt en annan brottsbekämpande myndighet, framför allt Polismyndigheten, i situationer där Kustbevakningen är först på plats efter brottet eller ingriper mot ett pågående brott. Huvudprincipen är att ingripandet ska göras efter ett godkännande av den ansvariga myndigheten innan en förundersökning har hunnit inledas. Befogenheterna består av att hålla förhör och vidta andra primäråtgärder som anges i 23 kap. 3 § fjärde stycket rättegångsbalken och att medta någon till förhör och då, i förekommande fall, tillfälligt ta hand om elektronisk kommunikationsutrustning. Om ett godkännande från den ansvariga myndigheten inte utan väsentlig olägenhet kan avvaktas får en kustbevakningstjänsteman besluta om gripande och beslag. Syftet med den sistnämnda bestämmelsen är att kustbevakningstjänstemannen ska kunna ingripa om en misstänkt försöker fly från platsen eller om det finns risk för att bevisning kan gå förlorad, exempelvis genom att föremål kastas över bord.

Det indirekta verksamhetsområdet omfattar även biträde under en förundersökning. En undersökningsledare kan ge Kustbevakningen i uppdrag att biträda i förundersökningen och även uppdra åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen. Någon bestämmelse om det sistnämnda finns inte när en kustbevakningstjänsteman biträder i en förundersökning i den direkta brottsbekämpningen.

De myndigheter som får begära biträde innan en förundersökning har inletts är Polismyndigheten och Tullverket. Kustbevakningen får neka till det begärda biträdet, vilket kan bli aktuellt om myndighetens resurser behövs för andra ändamål. När en förundersökning har inletts får den som leder förundersökningen begära biträde. Det gäller även Säkerhetspolisen och åklagare. Kustbevakningen får även då neka att lämna biträde, dock inte om biträdet begärs av en åklagare.

Enligt både Kustbevakningen och de brottsbekämpande myndigheter som Kustbevakningen samarbetar med är erfarenheterna av uppdelningen i ett direkt och ett indirekt verksamhetsområde goda.

18.2.2 En tydligare uppdelning av brottsbekämpningen

Regeringens förslag: Tullverkets brottsbekämpande verksamhet ska, på samma sätt som Kustbevakningens, delas upp i direkt och indirekt brottsbekämpning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *JO* anser att uppdelningen bidrar till en tydlig struktur i lagstiftningen. *Åklagarmyndigheten* anser att är en väl fungerande lösning inom Kustbevakningen som enligt Åklagarmyndighetens uppfattning kommer att gynna effektiviteten inom brottsbekämpningen.

Skälen för regeringens förslag

Ett delat verksamhetsområde ger en tydligare reglering

Som redovisas i avsnitt 18.1.2 kan Tullverkets befogenheter inom brottsbekämpningen delas in i tre olika nivåer. Tanken bakom regleringen är att de brottsbekämpande myndigheternas resurser ska användas på effektivast möjliga sätt. Eftersom Tullverket finns på plats där personer och varor korsar den svenska gränsen och den allvarliga organiserade brottsligheten har blivit alltmer gränsöverskridande har det ansetts fördelaktigt att Tullverkets närvaro kan utnyttjas för att ingripa mot andra brott än dem som Tullverket har till huvuduppgift att bekämpa. Det finns anledning att anta att den utvecklingen kommer att fortgå. Mot den bakgrunden finns det skäl att överväga om Tullverkets brottsbekämpande verksamhet bör delas in i ett direkt och ett indirekt verksamhetsområde, på samma sätt som gäller för Kustbevakningen.

Regeringen anser att en sådan reglering skulle bli tydligare och lättare att tillämpa. Genom denna lösning ges möjlighet att tydligare bestämma hur långt Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter ska sträcka sig utanför det normala brottsbekämpningsområdet. Om det i framtiden skulle visa sig att Tullverket bör ges nya uppgifter inom brottsbekämpningen kommer det att finnas ett befintligt regelverk att inordna dem i. Den reglering som redan finns i 37–40 §§ smugglingslagen är också ett tydligt steg i den riktningen.

Vid en sammantagen bedömning anser regeringen att det finns betydligt mer som talar för än emot att dela in Tullverkets brottsbekämpning i ett

direkt och ett indirekt verksamhetsområde. En sådan indelning bör därför göras.

Vad ska de olika delarna av brottsbekämpningen omfatta?

Vad gäller frågan hur uppdelningen i direkt och indirekt brottsbekämpning ska se ut framstår det som självklart att huvudbrotten, dvs. brott mot smugglingslagen, inregränslagen, tullagen och LPK, ska ingå i den direkta brottsbekämpningen.

En fråga är hur sidobrotten hänger samman med en sådan reglering. Sidobrotten kan sägas vara ett mellanting, eftersom tanken med dem är att Tullverket ska ansvara för hela brottsutredningen på samma sätt som för huvudbrotten men bara när dessa upptäcks i samband med ett huvudbrott. Hanteringen av sidobrotten skapar effektivitetsvinster, eftersom Polismyndigheten inte behöver överta ärendena. Åklagaren kan få en fullständig förundersökning utan att behöva ta biträde av två olika myndigheter. Tullåklagare kan avlasta de allmänna åklagarna när det gäller sidobrotten, på samma sätt som vid huvudbrotten.

Vad gäller sidobrotten är det fråga om brott som Tullverket har fått i uppdrag att bekämpa främst av det skälet att det rör sig om varor som ofta förs in över den svenska gränsen för att användas i kriminell verksamhet i Sverige. Ibland kan det vara svårt att bevisa att det är fråga om smuggelgods. Tullverket och en tulltjänsteman har i dag samma befogenheter oavsett om det är fråga om ett huvudbrott eller ett sidobrott. För att bibehålla ett starkt skydd vid gränsen och för att uppnå de samordningseffekter som motiverade att Tullverket skulle få utreda även sidobrotten bör samma regler som nu gälla. Även sidobrotten bör därför ingå i den direkta brottsbekämpningen.

Kärnan i den indirekta brottsbekämpningen kommer därmed att utgöras av den nuvarande regleringen i 37–40 §§ smugglingslagen.

18.3 Tullverkets rätt att inleda förundersökning

18.3.1 Dagens reglering

Smugglingsbrott

Tullverket får enligt 19 § första stycket smugglingslagen fatta beslut om att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken. Förundersökningsrätten omfattar i första hand de brott som straffbeläggs i smugglingslagen. Det innebär att smugglingsbrott (3–7 §§), tullbrott (8–11 §§), olovlig befattningsmed smuggelgods (12 och 13 §§) och försök, förberedelse och stämpling till de brotten (14 §) ingår.

Andra brott som rör in- och utförsel

Tullverket får även inleda förundersökning om brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen. En första kategori är brott som rör otillåten införsel till eller utförsel från landet av varor enligt någon av de författningar som anges i 1 § tredje stycket. Det är fråga om brott mot bestämmelser i inregränslagen, LPK, lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,

tullagen, och lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Att en gärning rör införsel eller utförsel innebär att den ska ha ett orsaksmässigt samband med införsel eller utförsel. Det finns inget krav på ett direkt tidsmässigt samband (prop. 2019/20:169, s. 11). I den mån de uppräknade författningarna innehåller straffbestämmelser för gärningar som rör något annat än in- eller utförsel av varor har Tullverket inte rätt att inleda förundersökning enligt smugglingslagen. Det finns dock exempel på att det föreskrivs i författningarna att Tullverket ändå har förundersökningsrätt. En sådan bestämmelse finns i 5 kap. 5 § LPK.

Andra brott

En annan kategori brott som nämns i 1 § andra stycket smugglingslagen är sådana brott som avses i 12 § tredje stycket. Tullverkets rätt att inleda förundersökning omfattar genom den hänvisningen numera även vissa brott enligt narkotikastrafflagen, vapenlagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor. Det gäller

1. narkotikabrott, ringa narkotikabrott och vårdslöshet med narkotika, om gärningen består i överlåtelse av narkotika, förvärv av narkotika i överlåtelssyfte eller vissa former av befattningsmedel med narkotika som inte är avsedd för eget bruk (1 § 1, 3 och 4, 2 § och 3 a § narkotikastrafflagen),
2. vapenbrott, grovt vapenbrott och synnerligen grovt vapenbrott (9 kap. 1 och 1 a §§ vapenlagen), och
3. brott mot tillståndsplikten för explosiva varor samt grovt brott och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten (29 § andra stycket 2 och 29 a § lagen om brandfarliga och explosiva varor).

Av 1 § andra stycket smugglingslagen framgår att Tullverket får inleda förundersökning för ytterligare en kategori brott, nämligen sådana terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara, synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott.

Tullverkets förundersökningsrätt omfattar även vissa skattebrott. I 1 § fjärde stycket smugglingslagen föreskrivs att Tullverket får inleda förundersökning för brott som avses i 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklARATION enligt en viss bestämmelse i skatteförfarandelagen. De brott som avses är skattebrott, skatteförseelse och grovt skattebrott i de fall där det rör sig om underlåtenhet att i en särskild skattedeklaration redovisa skatt på alkoholvaror, tobaksvaror eller energiprodukter från andra EU-medlemsstater. Om en sådan deklARATION har lämnats får Tullverket däremot inte utreda om brott har begåtts genom att oriktiga uppgifter lämnats i deklARATIONEN (prop. 2004/05:149 s. 64). Enligt 1 § fjärde stycket smugglingslagen har Tullverket åtalsrätt och tulltjänstemän får använda vissa tvångsmedel vid utredning av de skattebrott som avses i bestämmelsen. Som redovisas i det följande rör det

sig om något snävare befogenheter än de som gäller för övriga brott enligt smugglingslagen.

Genom regleringen i 34 § smugglingslagen får Tullverket inleda förundersökning för ytterligare brott. Det gäller enligt första stycket om det finns anledning att anta att ett brott som anges i 35 § har begåtts. Frågan måste emellertid ha aktualiserats antingen i samband med att Tullverket utreder ett brott som avses i 1 § andra stycket smugglingslagen eller att en tulltjänsteman ingriper med tvångsmedel mot ett sådant brott. De brott som den nu aktuella paragrafen ger rätt att inleda förundersökning om är

1. innehav och bruk av narkotika (1 § första stycket 5 och 2 § narkotikastrafflagen),
2. dopningsbrott (3 § och 2 § 6 lagen om förbud mot vissa dopningsmedel), och
3. innehav av hälsofarliga varor (3 § första stycket 7 och 4 § lagen [1999:42] om förbud mot vissa hälsofarliga varor).

Förundersökningsrätten enligt 34 § första stycket smugglingslagen aktualiseras t.ex. när en tulltjänsteman påträffar typiskt smuggelgods som narkotika vid ett ingripande, utan att innehavet av varorna självklart kan kopplas till ett smugglingsbrott (prop. 2019/20:169 s. 14).

Enligt 3 § första stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott får Tullverket inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken om rattfylleri och grovt rattfylleri. Bestämmelsen motsvarar det som föreskrivs i 19 § första stycket smugglingslagen. Det finns även en bestämmelse i 3 a § första stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott som motsvarar 34 § smugglingslagen.

Förundersökningsledningen omfattar bara brott av enkel beskaffenhet

Om saken inte är av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen enligt 19 § andra stycket smugglingslagen övertas av åklagare. Det ska ske så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagare ska även i andra fall överta ledningen av förundersökningen när det är påkallat av särskilda skäl. Det är allmän åklagare som avses i bestämmelsen. Närmare bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan Åklagarmyndigheten och Tullverket finns i Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål som även kan ledas av Tullverket (ÅFS 2013:3). Är saken av enkel beskaffenhet kan Tullverket genomföra hela förundersökningen och först därefter lämna över utredningen till allmän åklagare. Om tullåklagare är behörig att föra talan om brottet handläggs saken i sin helhet av Tullverket.

I 3 § första stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott finns en bestämmelse som motsvarar det som föreskrivs i 19 § andra stycket smugglingslagen.

Förundersökningar mot unga lagöverträdare leds inte av Tullverket

Förundersökningar mot personer som är under 18 år ska enligt 2 § första stycket lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare alltid ledas av åklagare eller av en anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har förordnat. Med åklagare avses allmän åklagare.

18.3.2 Bestämmelserna samlas i den nya lagen

Regeringens förslag: Tullverkets rätt att inleda förundersökning regleras i sin helhet i den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Regleringen i smugglingslagen är svårtillämpad

Även om Tullverkets huvuduppgift är att kontrollera in- och utförsel av varor och att förhindra, utreda och lagföra brott mot smugglingslagen har myndigheten med tiden fått ett allt bredare uppdrag. Nya brottsbekämpande uppgifter har lagts på myndigheten genom ändringar och tillägg i olika paragrafer i smugglingslagen. Tullverket har bl.a. fått nya uppgifter som omfattar lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och lagen om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr m.m. och sådana brott som avses i 4 § terroristbrottslagen som begås genom smugglingsbrott eller försök till sådana brott.

Tullverket har också fått i uppgift att i viss utsträckning bistå andra brottsbekämpande myndigheter i deras uppdrag, i situationer där Tullverket redan finns på platsen. Upptäcks brott i ett sådant sammanhang får Tullverket beträffande vissa brott inleda förundersökning, vilket regleras antingen i smugglingslagen eller i en separat lag. Det främsta exemplet på att förundersökningsrätten regleras i annan lag är lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleri-brott.

Genom regleringen i 34 § smugglingslagen får Tullverket även inleda förundersökning om vissa brott mot narkotikastrafflagen, lagen om förbud mot vissa dopningsmedel och lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. En förutsättning är att brottet har upptäckts vid utredning av ett annat brott eller vid ingripanden genom vissa tvångsmedel som anges i smugglingslagen.

Regleringen i smugglingslagen har med tiden blivit alltmer svårgenomtänlig. En anledning är att Tullverkets befogenheter inte gäller i fråga om alla brott mot en viss författning utan bara brott enligt vissa utpekade paragrafer eller delar av paragrafer i författningen i fråga. Så är bl.a. fallet med sådana brott som anges i 12 § tredje stycket smugglingslagen, till vilken 1 § andra stycket hänvisar. Det rör sig om vissa brott mot narkotikastrafflagen, vapenlagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor. Ett annat skäl till att regleringen är svårtillämpad är att den i fråga

om vissa brott förutsätter att det redan från början finns ingående kännedom om i vilken utsträckning de olika brottsrekvisiten är uppfyllda. Regleringen i 12 § tredje stycket smugglingslagen förutsätter att gärningsmannens avsikter och brottets svårighetsgrad (ofta kopplat till varans sort och mängd) kan bedömas på ett tidigt stadium. Det finns en risk att tulltjänstemännen antingen ingriper trots att de inte är behöriga att göra det eller avstår från att ingripa om de uppfattar rättsläget som oklart. Det är särskilt bekymmersamt när det är fråga om brott där samhällsintresset av ingripanden är mycket stort, t.ex. brott som rör narkotika och vapen. Tolkningsproblem tar dessutom tid från övrig verksamhet.

Rätten för en tulltjänsteman att ingripa mot brott är vidare ömsom knuten till Tullverkets kontrollverksamhet (37 § smugglingslagen) och ömsom till den brottsbekämpande verksamheten (34 § smugglingslagen) och ibland till båda (36 § smugglingslagen). Regleringen är alltså inte konsekvent.

Regleringen är splittrad även utanför smugglingslagen

Ett annat skäl till att det är svårt att få en överblick över vilka brott som Tullverket får inleda förundersökning om är att det i andra författningar görs hänvisningar till regleringen i smugglingslagen, helt eller delvis. Det verkar ha varierat från tid till annan var regleringen av Tullverkets förundersökningsrätt har hamnat. På senare år har regleringen placerats i smugglingslagen, medan äldre lagstiftning har utformats på annat sätt. Detta medför att regleringen varken är heltäckande eller konsekvent.

Tydliga regler samlade i en lagstiftning

En samlad reglering har många fördelar. Den är lättare för tulltjänstemännen att tillämpa vilket minskar risken för felaktiga ingripanden mot enskilda. Den ger både andra myndigheter som Tullverket samarbetar med och allmänheten en tydligare bild av Tullverkets och tulltjänstemännens uppgifter och befogenheter. Bestämmelserna om Tullverkets förundersökningsrätt i smugglingslagen bör därför flyttas till den nya lagen och samlas där. Bestämmelser om förundersökning, tvångsmedel och åtal som i dag finns i andra författningar bör också samlas i den nya lagen. I samband med att bestämmelserna flyttas finns det anledning att se över dem och att vid behov modernisera dem eller på annat sätt ändra dem. Det finns också skäl att överväga om dagens reglering behöver kompletteras i något avseende.

18.3.3 Kopplingen till förundersökningsrätten

Regeringens bedömning: Tulltjänstemännens befogenheter bör som huvudregel vara knutna till Tullverkets rätt att inleda förundersökning.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Dagens reglering

Eftersom nästan alla av tulltjänstemännens befogenheter i brottsbekämpningen är knutna till att Tullverket har förundersökningsrätt är bedömningen av avgörande betydelse för hanteringen av de brott som tulltjänstemän upptäcker i sin verksamhet. Frågan väcks därför om kopplingen till förundersökningsrätten är nödvändig.

För att illustrera hur komplicerat det kan vara att avgöra om Tullverket får inleda förundersökning – och om tulltjänstemän till följd av det har några rättsliga befogenheter – kan narkotikastrafflagen tas som exempel. Om en tulltjänsteman i kontrollverksamheten stoppar ett fordon, eller under en förundersökning biträder en allmän åklagare med att genomföra en husrannsakan i en bostad, och då påträffar narkotika, får tjänstemannen ingripa mot vissa gärningar som bedöms som narkotikabrott, ringa narkotikabrott eller vårdslöshet med narkotika. Grovt narkotikabrott och synnerligen grovt narkotikabrott ligger utanför Tullverkets rätt att inleda förundersökning. Det är emellertid inte ens alla typer av gärningar som ryms under brottsrubriceringarna narkotikabrott, ringa narkotikabrott eller vårdslöshet med narkotika som Tullverket och tulltjänstemän är behöriga att ingripa mot. Behörigheten gäller t.ex. inte framställning av narkotika, något som kan upptäckas under en husrannsakan. Det gäller inte heller om gärningen består i att bjuda ut narkotika till försäljning, förvara eller befordra vederlag för narkotika, förmedla kontakter mellan säljare och köpare eller andra sådana åtgärder som är ägnade att främja narkotikahandel. Uppgifter om brott av sistnämnda slag kan inte sällan avslöjas i samband med spaning eller utredning av grov narkotikasmuggling.

I de situationer där en tulltjänsteman i sin brottsutredande verksamhet upptäcker narkotikabrott som Tullverket inte får inleda förundersökning om, har varken myndigheten eller tulltjänstemännen några befogenheter att ingripa. Den enda åtgärd som kan vidtas är att kontakta Polismyndigheten och informera dem om saken. Tulltjänstemännen har ingen rätt att ens tillfälligt ta hand om narkotikan eller att i avvaktan på att polisman kommer till platsen kvarhålla den person som har påträffats med narkotikan. Ett sådant agerande täcks inte heller av de ökade befogenheter som tulltjänstemän har fått att bistå Polismyndigheten, eftersom de bara gäller om brottet upptäcks vid viss utpekad kontrollverksamhet. Tulltjänstemännens befogenheter är i stället begränsade till vad som gäller för envarsgripande. Om Polismyndigheten är förhindrad att omedelbart komma till platsen tvingas tulltjänstemännen att avstå från att använda tvångsmedel som de i andra situationer har rätt att använda, t.ex. beslag. Denna situation kan givetvis upplevas som frustrerande. Regeringen återkommer i avsnitt 18.5.3 och 18.6.3 till frågan om förundersökningsrätten bör utvidgas.

Kopplingen till förundersökningsrätten bör behållas

Enligt regeringens mening är det av stor vikt att regleringen av tulltjänstemännens befogenheter är tydlig och lättillämpad. Det är också viktigt att gränsdragningen mellan Polismyndighetens och Tullverkets befogenheter är så tydlig som möjligt. Även om vissa överlappningar inte går att undvika är det viktigt att inte skapa nya gränsdragningsproblem.

Den nuvarande regleringen, som innebär att det råder parallellitet mellan Tullverkets förundersökningsrätt och tulltjänstemännens befogenheter, är enkel att tillämpa och bör behållas. Regeringen anser att det lämpligaste är att Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter som huvudregel ska vara knutna till att Tullverket har rätt att inleda förundersökning.

18.3.4 Begränsningen till brott som rör in- och utförsel

Regeringens förslag: Begränsningen till brott som rör införsel eller utförsel tas bort.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Det är otydligt hur långt Tullverkets befogenheter sträcker sig

I vissa författningar begränsas Tullverkets roll till att bara omfatta brott som rör införsel eller utförsel. Ett exempel på det är inregränslagen. Enligt 19 § inregränslagen döms den till böter som uppsåtligt eller av oaktsamhet låter bli att göra en anmälan enligt 4 § den lagen beträffande en vara som avses i 3 § 3 eller 15 eller, när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer, enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer för in sådana till Sverige. Detsamma gäller den som låter bli att stanna på en tulltjänstemans anmaning eller att lämna uppgifter eller visa upp handlingar enligt 6 §. Ansvar enligt 19 § inträder enligt 20 § inte om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller i smugglingslagen. I 20 a § inregränslagen upplyses om att bestämmelser om förundersökning, tvångsmedel, åtal m.m. vid brott som rör införsel eller utförsel finns i smugglingslagen.

Ett annat exempel är regleringen i LPK. Enligt 1 § andra och tredje styckena smugglingslagen omfattar Tullverkets och tulltjänstemännens rätt att utreda brott enbart brott som avser införsel eller utförsel. Befogenheterna utsträcks emellertid till att omfatta även andra brott enligt LPK (i praktiken brottet olovlig befattning med punktskattepliktiga varor) genom att det i 5 kap. 5 § LPK föreskrivs att, utöver det som följer av 1 § andra och tredje styckena smugglingslagen ska vid brott enligt 1–1 c §§ LPK bestämmelserna om förundersökning och tvångsmedel i 19–26 a §§, 27 § första och tredje styckena, när det gäller kroppsvisitation, 29 och 30 §§, samt bestämmelserna om talan i 32 och 33 §§ smugglingslagen tillämpas. Med undantag för bestämmelserna i 27 § andra stycket och 28 § smugglingslagen (som reglerar tvångsmedel i samband med gränspassage) är alltså samma reglering tillämplig som vid brott som rör införsel och utförsel. Det är emellertid inte enkelt att utläsa det av regleringen.

Även beträffande tullagen knyts Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter till brott som rör införsel eller utförsel. I 5 kap. 2 § tullagen straffbeläggs visst handlande och vissa underlåtenheter som tullförseelse. Det som straffbeläggs är bl.a. att bryta mot föreskrifter i tullagstiftningen, att bryta mot vissa anmälningsskyldigheter eller att inte fullgöra viss rapporteringsskyldighet. Straffet för tullförseelse är böter. Tullförseelse

kan också bestå i att uppsåtligen eller av oaktsamhet bryta mot beslut som Tullverket meddelat med stöd av tullagstiftningen om viss skyldighet att föra anteckningar och lämna uppgifter eller skyldighet att lämna uppgift eller handling till Tullverket. Ansvar för tullförseelse ska inte följa om gärningen är belagd med straff i brottsbalken, smugglingslagen eller terroristbrottslagen. Även här kommer tolkningen av uttrycket ”rör införsel eller utförsel” att bli avgörande.

Den nuvarande begränsningen bör tas bort

Det som straffbeläggs i inregränslagen och tullagen har ett nära samband med Tullverkets kärnverksamhet. Det ter sig därför naturligt att låta brott enligt lagarna i sin helhet – på samma sätt som gäller för smugglingslagen – ingå bland de författningar som Tullverket får inleda förundersökning om. Det skulle innebära att om straffansvaret i någon av lagarna i framtiden utvidgas kommer Tullverket automatiskt att vara behörig att inleda förundersökning om de nya brotten, om inte annat föreskrivs.

I fråga om brott enligt LPK har Tullverket redan – genom regleringen i 1 § smugglingslagen tillsammans med 5 kap. 5 § LPK – rätt att inleda förundersökning om alla brott enligt LPK. Att då behålla begränsningen till brott som rör införsel och utförsel skapar bara otydlighet. Rätten att inleda och bedriva förundersökning bör i sin helhet regleras i den nya lagen, varför 5 kap. 5 § LPK bör upphävas.

Vad gäller de två återstående lagarna där det i dag ställs krav på att brottet ska röra införsel eller utförsel för att Tullverket ska få inleda förundersökning gör regeringen följande bedömning. I lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och tekniskt bistånd finns huvudbestämmelsen om straffansvar i 18 §. Den omfattar, förutom straff för export och överföring av vissa varor, även straff för vissa förmedlings-tjänster. Enligt 21 § straffas bl.a. den som lämnar oriktiga uppgifter eller åsidosätter upplysningsskyldigheter av olika slag. Även om vissa av de straffbara förfarandena omfattar handlande som inte har något direkt samband med införsel eller utförsel av varor, finns det inte skäl att ha kvar kravet på att brottet ska avse införsel eller utförsel för att Tullverket ska få inleda förundersökning.

I 3 § lagen om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr m.m. straffbeläggs att utan nödvändigt tillstånd tillhandahålla eller ta emot tekniskt bistånd i strid med artiklarna 3 och 4 i förordning (EG) nr 1236/2005 av den 27 juni 2005 om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff, tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Det är fråga om lagstiftning som sällan används. Att för enbart denna lag behålla kravet på att det ska vara fråga om införsel eller utförsel ter sig inte rimligt när det tas bort för all annan lagstiftning. Kravet på att brottet ska avse införsel eller utförsel för att Tullverket ska få inleda förundersökning bör därför tas bort.

Genom att kravet på direkt koppling mellan Tullverkets rätt att inleda förundersökning och införsel eller utförsel tas bort blir lagstiftningen tydligare, mer enhetlig och lättare att tillämpa. Eftersom brotten i de allra flesta fall även i framtiden kommer att ha koppling till införsel eller utförsel kommer det i praktiken inte att innebära någon egentlig skillnad för Tullverkets brottsbekämpning.

Det bör dock framhållas att viss lagstiftning som ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning uttryckligen bara är tillämplig vid införsel eller utförsel. Exempel på det är Tullverkets uppgifter enligt 14 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner och enligt 2 kap. 7 § lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering. Någon ändring i de författningarna är inte aktuell.

18.3.5 Bör Tullverket få leda förundersökningar mot unga lagöverträdare?

Regeringens förslag: Tullverket ska även få leda förundersökningar mot personer under 18 år.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår inte att Tullverket ska få leda förundersökningar mot personer under 18 år.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Åklagarmyndigheten* anser att det är rimligt att en förundersökning i okomplicerade smugglingsärenden leds av Tullverkets förundersökningsledare även om den misstänkte är en ungdom.

Skälen för regeringens förslag: En fråga är om den nuvarande begränsningen i 2 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, som innebär att förundersökning endast får ledas av åklagare eller någon inom Polismyndigheten, bör ändras. Utredningen anser det tillräckligt att Tullverket biträder åklagare i ärenden med unga lagöverträdare och bedömer att det inte är motiverat att utöka Tullverkets förundersökningsrätt. *Åklagarmyndigheten* anser att en förundersökning i okomplicerade smugglingsärenden borde kunna ledas av Tullverkets förundersökningsledare på samma sätt som många andra ungdomsärenden leds av polisiära förundersökningsledare. Detta under förutsättning att undersökningsledaren är särskilt lämpad för uppgiften. Myndigheten uppger att det framstår som onödigt att åklagare ska inträda som förundersökningsledare i okomplicerade ärenden endast på grund av att den misstänkte är en ungdom.

Regeringen noterar att bestämmelsen syftar till att åstadkomma en ökad specialisering inom framför allt polis- och åklagarväsendet och att förbättra samarbetet mellan myndigheterna (prop. 1994/95:12 s. 52 och 53). I förarbetena belystes inte vad det innebär för Tullverkets del. Det kan diskuteras om det i fråga om smugglingsbrott och andra brott som Tullverket ska ingripa mot finns starka skäl att hålla fast vid specialiseringstanken. Det är fråga om brott som normalt inte leder till åtalsunderlåtelse eller straffvarning. Antalet ärenden där personer under 18 år misstänks för smuggling har fördubblats på tre år. Merparten av dessa brott begås genom beställningar på internet och upptäcks i post- och kurirflödet men det förekommer även i resandeflödet.

I likhet med *Åklagarmyndigheten* anser regeringen att det skulle bidra till ökad effektivitet om tulltjänstemän inte alltid behövde överlämna förundersökningar mot unga lagöverträdare utan kunde genomföra brottsutredningen på samma sätt som för vuxna, särskilt mot bakgrund av att

smugglingsbrott i likhet med exempelvis trafikbrott sällan leder till straffvarning. Tulltjänstemän ska därför ges befogenhet att leda förundersökningar mot unga lagöverträdare. Endast sådana förundersökningsledare som är särskilt lämpade får förordnas för uppgiften. En bestämmelse med en sådan innebörd bör därför tas in i den nya lagen. En upplysningsbestämmelse bör även tas in i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

18.3.6 Tullverkets roll förtydligas

Regeringens förslag: Regleringen om Tullverkets rätt att inleda och leda förundersökningar utformas på samma sätt som för Polismyndigheten.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Tullverkets rätt att inleda förundersökning är utformad på samma sätt som motsvarande bestämmelse för andra myndigheter som får inleda förundersökning. Det innebär att det är myndigheten som får besluta att inleda förundersökning. Något som däremot skiljer Tullverkets reglering från Polismyndighetens, Säkerhetspolisens och åklagares är att det, när det gäller ledningen av förundersökningen, anges att det är myndigheten som har de befogenheter och skyldigheter som ankommer på undersökningsledare. Tullverket åläggs samtidigt att förordna särskilda tjänstemän som förundersökningsledare. Det medför att det ytterst är myndigheten som har ansvaret för den fortsatta handläggningen, medan det för övriga myndigheter ligger direkt på undersökningsledaren. Den nuvarande regleringen speglar alltså inte det som föreskrivs i 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken. Det kan dock anmärkas att Kustbevakningens reglering har utformats med Tullverkets som förebild.

Regleringen i rättegångsbalken om förundersökning och brottmålsprocess utgår från att det är en person, inte en myndighet, som har befogenheterna och skyldigheterna. De härleds från rollen som undersökningsledare, åklagare eller polisman. Lagstiftningen är alltså uppbyggd på ett annat sätt i rättegångsbalken än i förvaltningsförfarandet. Det finns inget skäl att regleringen för Tullverket i det nu aktuella avseendet ska skilja sig från det som gäller för Polismyndigheten enligt rättegångsbalken. Det finns inte heller något behov av att i lag ange att Tullverket ska förordna tjänstemän att utföra uppgiften som undersökningsledare. Den regleringen kan med fördel placeras i förordning. När bestämmelsen om Tullverkets rätt att inleda förundersökning flyttas till den nya lagen bör den därför justeras så att den utformas på samma sätt som regleringen för Polismyndigheten och Säkerhetspolisen.

18.4 Befogenheter under förundersökning

18.4.1 Dagens reglering

Av 19 § första stycket smugglingslagen följer att en undersökningsledare vid Tullverket har samma befogenheter och skyldigheter som en undersökningsledare har enligt rättegångsbalken när en förundersökning har inlett. Det innebär att Tullverkets undersökningsledare får besluta bl.a. om att

- hålla förhör med var och en som kan antas kunna lämna upplysningar av betydelse för utredningen (23 kap. 6 § rättegångsbalken),
- ta föremål i beslag (27 kap. 4 § rättegångsbalken),
- göra husrannsakan och genomsökning på distans (28 kap. 4 § och 10 d § rättegångsbalken),
- göra kroppsvisitation och kroppsbesiktning (28 kap. 13 § rättegångsbalken), och
- lägga ner en förundersökning (23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken).

Tillämpningsområdet begränsas i 19 § andra stycket smugglingslagen. Där föreskrivs som nämnts att ledningen av förundersökningen så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet ska övertas av allmän åklagare, om saken inte är av enkel beskaffenhet. Vid många av de brott som Tullverket upptäcker finns det redan från början en skäligen misstänkt person, t.ex. när någon ertappas med smuggling på en flygplats, i en hamn eller vid en annan gränsövergång. Om saken är av enkel beskaffenhet slutför då Tullverket utredningen, men är det fråga om mer kvalificerade brott övertar allmän åklagare förundersökningsledningen. Allmän åklagare ska även i andra fall överta ledningen av förundersökningen om det finns särskilda skäl. Det gäller t.ex. i de flesta fall när det krävs något beslut av domstol.

Hänvisningen till rättegångsbalken i 19 § första stycket smugglingslagen innebär att Tullverket under förundersökningen måste iaktta de begränsningar och skyldigheter som enligt rättegångsbalken gäller för undersökningsledare. Andra författningar som gäller förundersökning blir också tillämpliga, bl.a. förundersökningskungörelsen (1947:948). I de fall där det finns avvikande regler i smugglingslagen gäller dock de bestämmelserna.

Allmänt om användning av tvångsmedel

I smugglingslagens bestämmelser om tvångsmedel hänvisas i stor utsträckning till rättegångsbalkens regler om tvångsmedel. De är genom hänvisningar direkt tillämpliga i många fall och fungerar även i övrigt som riktlinjer vid tillämpningen av bestämmelserna i smugglingslagen. JO har uttalat att den praxis som har utbildats i förhållande till ett tvångsmedel som regleras i rättegångsbalken som utgångspunkt bör gälla när samma tvångsmedel används med stöd av smugglingslagen (JO 2019/20 s. 416).

I 30 § smugglingslagen anges vilka tjänstemän som får fatta beslut om användning av tvångsmedel och om verkställighet av sådana beslut. Rätten

att använda tvångsmedel gäller enbart för tjänstemän som har en befattning som är förenad med en sådan befogenhet och som har genomgått utbildning för ändamålet. Ledningen för Tullverket beslutar om vilken utbildning som tjänstemännen ska genomgå för att få behörighet enligt paragrafen (prop. 1999/2000:124 s. 177).

Medtagande till förhör och tillfälligt omhändertagande av elektronisk kommunikationsutrustning

De åtgärder som enligt 20 § andra stycket och 20 a § smugglingslagen får vidtas under en primärutredning får även vidtas när en förundersökning har inletts. En tulltjänsteman får alltså, vid utredningen av brott som avses i 1 § smugglingslagen, uppmana någon att följa med till förhör och under samma förutsättningar som gäller för en polisman ta med honom eller henne till förhöret. Efter tillsägelse får tjänstemannen tillfälligt omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och besluta om kroppsvisitation för att leta efter sådan utrustning.

Gripande

Enligt 21 § smugglingslagen har en tulltjänsteman samma rätt som en polisman har enligt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken att gripa den som är misstänkt för brott som avses i 1 § smugglingslagen. Det innebär att tjänstemannen – om det finns skäl att anhålla någon – i brådskande fall får gripa honom eller henne även utan ett anhållningsbeslut. Rättegångsbalkens regler om befogenheter och skyldigheter i förhållande till den som gripits gäller för tjänstemannen och Tullverket i samma utsträckning som för en polisman och Polismyndigheten. Det innebär t.ex. att vad som föreskrivs i 24 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken om förhör och anmälan till åklagare ska tillämpas. Enligt 21 a § smugglingslagen ska det föras protokoll över gripanden som görs enligt 21 §.

Enligt 5 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott har en tulltjänsteman samma rätt som en polisman enligt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken att gripa den som misstänks för rattfylleri eller grovt rattfylleri.

Vid brott som ligger utanför tulltjänstemännens behörighet enligt smugglingslagen och annan lagstiftning finns en generell rätt till s.k. envarsgripanden enligt 24 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken.

Beslag

Förutsättningarna för beslag regleras i 27 kap. 1 § rättegångsbalken. Ett föremål får bl.a. tas i beslag om det skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott, ha tagits ifrån någon genom brott eller vara förverkat på grund av brott. Samma förutsättningar gäller när det är fråga om beslag enligt 22 § smugglingslagen (prop. 1999/2000:124 s. 162).

Enligt 22 § första stycket smugglingslagen har en tulltjänsteman samma rätt som en polisman enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken att ta egendom i beslag vid brott som avses i 1 § smugglingslagen. Det innebär att tjänstemannen får ta sådana föremål i beslag som anträffas när han eller hon griper någon eller verkställer ett beslut om anhållande, häktning, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Föremål som påträffas

i andra fall får som huvudregel inte tas i beslag utan beslut av en undersökningsledare eller åklagare. Om det är fara i dröjsmål får tjänstemannen dock ta föremål i beslag även utan ett sådant beslut. Fara i dröjsmål torde enligt förarbetena i allmänhet föreligga när en tulltjänsteman upptäcker gods som kan misstänkas vara föremål för brott i samband med in- eller utförsel (prop. 1999/2000:124 s. 164). Även i andra situationer kan en tulltjänsteman ha rätt att ta egendom i beslag, om åtgärden är så brådskande att den riskerar att gå om intet om åtgärden inte företas omedelbart.

Av 22 § andra stycket smugglingslagen framgår att en tulltjänsteman även i andra fall får ta egendom i beslag. Det förutsätter att egendomen skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott som avses i smugglingslagen. I de fallen krävs det alltså inte samband med något annat tvångsmedel eller fara i dröjsmål.

I 22 § tredje stycket smugglingslagen föreskrivs att ett beslag som har verkställts av någon annan än en undersökningsledare eller åklagare och som inte har beslutats av honom eller henne skyndsamt ska anmälas till denne. Åklagaren eller undersökningsledaren ska omedelbart pröva om beslaget ska bestå. I 23 § smugglingslagen anges var beslagtagen egendom ska förvaras. Förutsättningarna för att omedelbart sälja eller förstöra beslagtagen egendom som kan antas bli förverkad regleras i 24 §. I 25 § smugglingslagen finns bestämmelser om förfarandet när beslag av egendom, som förvaras hos någon annan myndighet än Tullverket, hävs. Sådan egendom ska under vissa förutsättningar lämnas till Tullverket för tullbehandling eller viss annan åtgärd. De två sistnämnda paragraferna innehåller bestämmelser som avviker från rättegångsbalken. Regleringen i 23–25 §§ gäller inte vid sådana skattebrott som avses i 1 § fjärde stycket smugglingslagen.

I 6 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott föreskrivs att en tulltjänsteman har samma rätt som en polisman enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken att ta egendom i beslag vid misstanke om rattfylleri eller grovt rattfylleri. Befogenheten motsvarar 22 § första stycket smugglingslagen.

Förvar

Enligt 25 a § smugglingslagen har en tulltjänsteman i fråga om brott som avses i 1 § smugglingslagen samma rätt som en polisman att enligt 26 kap. 3 § rättegångsbalken ta egendom i förvar. För att förvar ska komma i fråga krävs att det finns grund för kvarstad, att lös egendom måste säkras i avvaktan på rättsens beslut och att det är fara i dröjsmål. Om en tulltjänsteman har tagit egendom i förvar ska åtgärden skyndsamt anmälas till åklagare, som omedelbart ska pröva om egendomen ska förbli i förvar.

I 25 a § andra stycket smugglingslagen föreskrivs att bestämmelserna i 26 kap. 3 a och 3 b §§ rättegångsbalken gäller för en tulltjänsteman i samma utsträckning som för en polisman. Bestämmelserna reglerar bl.a. möjligheten att lämna kvar ett föremål som tagits i förvar i innehavarens besittning, skyldigheten att föra protokoll över förvar och skyldigheten att underrätta den vars egendom har tagits i förvar.

Husrannsakan

De allmänna förutsättningarna för husrannsakan enligt 28 kap. 1–3 a §§ rättegångsbalken gäller även vid husrannsakan enligt smugglingslagen. För tulltjänstemän kan det framför allt bli aktuellt att göra husrannsakan för att i brådskande fall gripa en misstänkt enligt 21 § smugglingslagen eller för att verkställa ett beslag enligt 22 § samma lag (prop. 1999/2000:124 s. 169).

I 26 § första stycket smugglingslagen föreskrivs att en tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att göra husrannsakan utan förordnande. En förutsättning är att det är fråga om brott som avses i 1 § smugglingslagen. I 26 § första stycket hänvisas till 28 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken. Det innebär att ett beslut om husrannsakan som huvudregel ska fattas av undersökningsledare, åklagare eller rätten, men att en tulltjänsteman får göra husrannsakan utan förordnande om det är fara i dröjsmål. Det gäller dock inte husrannsakan för delgivning.

I 26 § andra stycket smugglingslagen regleras en mer långtgående rätt för en tulltjänsteman att göra husrannsakan än enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken. Regleringen gäller vid misstanke om brott som avses i 1 § smugglingslagen. En tulltjänsteman får göra husrannsakan i magasin eller liknande utrymmen för att söka efter egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av ett sådant brott. Det gäller till skillnad från husrannsakan enligt rättegångsbalken även om fängelse inte kan följa på brottet och utan att förordnande meddelats av undersökningsledare eller åklagare.

I 7 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott föreskrivs att en tulltjänsteman har dels samma rätt som en polisman enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken att göra husrannsakan vid misstanke om rattfylleri eller grovt rattfylleri, dels samma rätt enligt 28 kap. 10 d § rättegångsbalken utföra en genomsökning på distans. Befogenheterna motsvarar 26 § första stycket smugglingslagen.

Genomsökning på distans och biometrisk autentisering

Enligt 26 § första stycket smugglingslagen har en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 10 d § utföra en genomsökning på distans. Genomsökning på distans innebär att söka efter handlingar som finns lagrade i ett externt avläsningsbart informationssystem. För genomsökning på distans krävs dels ett brott på vilket fängelse kan följa, dels att genomsökningen kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande av utbyte enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.

En tulltjänsteman har också enligt 26 a § smugglingslagen samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 10 f § rättegångsbalken tillfälligt omhänderta kommunikationsutrustning från någon som är närvarande vid en genomsökning på distans och att, om det behövs, kroppsvisitera personen för att söka efter sådan utrustning.

Vidare får en tulltjänsteman enligt 29 a § smugglingslagen i samma utsträckning som en polisman enligt 27 kap. 17 f § rättegångsbalken genomföra biometrisk autentisering. Med det avses att uppmana någon, som det finns anledning att anta har möjlighet att öppna ett avläsningsbart informationssystem genom biometrisk autentisering, att göra det, om en

husrannsakan, en genomsökning på distans eller en genomsökning av ett beslagtaget föremål annars försvåras. Om personen vägrar att öppna informationssystemet får tulltjänstemannen genomföra autentiseringen.

En tulltjänsteman har enligt 7 a och 7 b §§ lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott befogenheter som motsvarar 26 a och 29 a §§ smugglingslagen.

Kroppsvisitation och kroppsbesiktning

Kroppsvisitation är ett tvångsmedel som omfattar undersökning av såväl person som egendom. Enligt 28 kap. 11 § tredje stycket rättegångsbalken avses med kroppsvisitation en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig. Det saknar betydelse om föremålet är öppet, stängt eller låst eller på vilket sätt det medförs. Det innebär att bl.a. väskor, paket och plånböcker får undersökas. Bilar och andra fordon faller däremot under bestämmelserna om husrannsakan.

Kroppsbesiktning innebär enligt 28 kap. 12 § tredje stycket rättegångsbalken en undersökning av människokroppens yttre och inre och att prov tas från kroppen och undersöks. Begreppet kroppsbesiktning omfattar alltså alla typer av kroppsliga undersökningar, såväl utvärtes som invärtes. En kroppsbesiktning får inte utföras så att den som undersöks riskerar framtida ohälsa eller skada.

Enligt 27 § första stycket 1 smugglingslagen har en tulltjänsteman, i fråga om brott som avses i 1 § den lagen, samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken besluta om kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Det innebär att beslutet som huvudregel ska fattas av undersökningsledare, åklagare eller rätten. Om det är fara i dröjsmål får dock en tulltjänsteman besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. En tulltjänsteman har vidare, enligt 27 § första stycket 2 smugglingslagen, samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 13 a § rättegångsbalken hålla kvar den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas och ta med honom eller henne till den plats där åtgärden ska genomföras. Rättegångsbalkens bestämmelser om bl.a. misstankegrad, brottets svårhetsgrad och ändamålet med tvångsmedlet gäller även för kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt smugglingslagen (prop. 1999/2000:124 s. 172). Vid skattebrott som avses i 1 § fjärde stycket smugglingslagen gäller bestämmelsen i 27 § första stycket endast i fråga om kroppsvisitation.

I 27 § smugglingslagen finns också befogenheter som inte är kopplade till rättegångsbalkens regler om kroppsvisitation och kroppsbesiktning och som utvidgar användningsområdet för tvångsmedlen. Enligt 27 § andra stycket smugglingslagen får en tulltjänsteman i vissa fall besluta om kroppsvisitation, yttlig kroppsbesiktning och urinprovtagning även om förutsättningarna i 28 kap. rättegångsbalken för att använda tvångsmedlen inte är uppfyllda. Vad som avses med yttlig kroppsbesiktning beskrivs nedan. Åtgärderna får användas mot personer som i omedelbart samband med inresa till eller utresa från landet uppehåller sig i trakterna invid Sveriges landgräns eller kuster eller i närheten av eller inom ett område som har direkt förbindelse med utlandet, t.ex. en flygplats. Bestämmelsen förutsätter att det finns anledning att anta att den person som ska undersökas har med sig egendom som kan tas i beslag. Det ska vara fråga

om beslag på grund av ett brott enligt smugglingslagen eller sådant narkotikabrott, brott mot vapenlagen eller brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor som avses i 12 § tredje stycket smugglingslagen. Åtgärderna får beslutas av en tulltjänsteman utan förordnande enligt 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken. Det krävs inte att det är fara i dröjsmål. Ytlig kroppsbesiktning på den som är under 15 år får utföras endast om det finns särskilda skäl. Vidare föreskrivs att ingen får hållas kvar för urinprovstagning. Bestämmelserna i 27 § andra stycket smugglingslagen gäller inte vid sådana skattebrott som avses i 1 § fjärde stycket den lagen.

En ytlig kroppsbesiktning är en lindrigare variant av kroppsbesiktning. Det som avses är enligt förarbetena en yttre granskning av någons nakna kropp samt undersökning av någons skägg, hår, peruk liksom arm- och benprotes. Varje annan form av kroppsbesiktning faller utanför den ytliga. Den som undersöks får uppmanas att visa dolda delar av kroppen såsom fotsulor och armhålor men inte mer än så. Den som undersöks får inte heller beordras att inta några särskilda kroppsställningar för att underlätta undersökningen (prop. 1981/82:2 s. 46 och 47).

I 29 § smugglingslagen finns närmare bestämmelser om hur beslut om kroppsvisitation av mer väsentlig omfattning och kroppsbesiktning ska verkställas. I paragrafen föreskrivs att åtgärden ska verkställas inomhus i ett avskilt rum eller i ett lämpligt utrymme i ett transportmedel. Under vissa förutsättningar ska ett vittne närvara. Kroppsvisitation och kroppsbesiktning av kvinnor får inte verkställas eller bevitnas av andra än kvinnor, läkare eller legitimerade sjuksköterskor. Skyldigheten att föra protokoll och utfärda bevis om kroppsvisitation eller kroppsbesiktning gäller enligt 29 § andra stycket smugglingslagen enbart om den undersökte begär det vid förrättningen eller om föremål tas i beslag. Regleringen av dessa frågor avviker från regleringen i rättegångsbalken.

Enligt 8 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott har en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att vid rattfylleribrott besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt 28 kap. 13 § rättegångsbalken. Tulltjänstemannen har också samma rätt som en polisman att, enligt 28 kap. 13 a § rättegångsbalken, hålla kvar den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas och ta med honom eller henne till den plats där åtgärden ska genomföras. Bestämmelsen motsvarar 27 § första stycket smugglingslagen.

För vissa former av kroppsbesiktning gäller särskilda regler. Det gäller bl.a. alkoholutandningsprov enligt lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov och ögonundersökning enligt lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken.

Kroppsvisitation i skydds- och identifieringssyfte

Enligt 27 § tredje stycket smugglingslagen får en tulltjänsteman som ingriper mot någon med stöd av smugglingslagen tillfälligt ta hand om vapen eller andra farliga föremål medan ingripandet pågår. Tulltjänstemannen får också kroppsvisitera personen för att sådana föremål ska kunna tas om hand. Åtgärderna får endast användas i den utsträckning det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 19 § första stycket polislagen.

Av 27 § fjärde stycket smugglingslagen framgår att en tulltjänsteman som griper någon med stöd av smugglingslagen i anslutning till gripandet får kroppsvisitera personen för att fastställa hans eller hennes identitet. Åtgärden får endast användas i den utsträckning det är nödvändigt.

18.4.2 Rätten att använda befintliga tvångsmedel

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna i lagen om straff för smuggling som ger en tulltjänsteman befogenheter enligt rättegångsbalken flyttas oförändrade i sak till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Den nuvarande regleringen behöver bara ändras i mindre mån

I 20–21, 22 och 25 a–27 §§ smugglingslagen anges vilka straffprocessuella tvångsmedel och andra åtgärder som tulltjänstemän, kustbevakningstjänstemän och i några fall polismän får använda innan förundersökning har hunnit inledas respektive under en förundersökning. Till största delen överensstämmer bestämmelserna med det som gäller generellt vid förundersökning, men det finns också avvikelser. Katalogen över befogenheter motsvarar i allt väsentligt de behov som Tullverket har för att myndigheten ska kunna utreda brott på ett effektivt sätt. Det finns dock några tvångsmedel som polismän och kustbevakningstjänstemän får använda för brottsutredning som inte nämns i smugglingslagen. Som redogörs för i avsnitt 17.1 innehåller smugglingslagen också bestämmelser om tvångsmedel som inte har någon motsvarighet i rättegångsbalken. När bestämmelserna om Tullverkets befogenheter flyttas till en ny lag finns det därför skäl att gå igenom och överväga om bestämmelserna behöver ändras i något avseende eller om de kan flyttas oförändrade i sak. Behovet av kompletterande bestämmelser måste också övervägas. Det kan dock konstateras att det endast rör sig om mindre förändringar i förhållande till det som redan gäller.

Eftersom regeringen föreslår att smugglingslagen ska renodlas på så sätt att den bara ska innehålla straffrättslig reglering blir det även nödvändigt att överväga om de befogenheter som kustbevakningstjänstemän och polismän har enligt smugglingslagen bör finnas kvar och i så fall var bestämmelserna bör placeras. Dessa frågor behandlas i avsnitt 25.1.2 och 25.2.2.

Bestämmelser som kan flyttas till den nya lagen utan ändring i sak

Bestämmelserna i smugglingslagen om tulltjänstemäns rätt att vidta primäråtgärder och besluta om medtagande till förhör (20 §), tillfälligt omhändertagande av kommunikationsutrustning (20 a och 26 a §§), gripande (21 §), förvar (25 a §), husrannsakan och genomsökning på distans (26 §), kroppsvisitation (27 § första stycket) och kroppsbesiktning (27 § första stycket) bör flyttas till den nya lagen utan några ändringar i sak. Detsamma gäller bestämmelserna om protokoll över gripande

(21 a §), hantering av beslag (23–25 §§) och biometrisk autentisering (29 a §). Bestämmelserna bör dock i vissa fall moderniseras och ses över språkligt.

18.4.3 Nya bestämmelser om tvångsmedel

Regeringens förslag: Två nya bestämmelser om tvångsmedel införs. En tulltjänsteman ges samma rätt som en polisman att göra annan undersökning och att besluta om avspärning och andra åtgärder som anges i rättegångsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* anser att regleringen bör kompletteras med en bestämmelse som ger en tulltjänsteman möjlighet att avvisa eller avlägsna en person som försöker tränga sig in i ett område eller i ett utrymme som en tulltjänsteman har spärrat av eller vidtagit en annan åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Annan undersökning

En polisman kan enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken undersöka platser som ligger utanför det som får undersökas med stöd av bestämmelserna om husrannsakan men som inte är tillgängliga för allmänheten, s.k. annan undersökning. Enligt bestämmelsen får undersökningsledare, åklagare och polisman för samma ändamål som anges i paragraferna om husrannsakan besluta om undersökning av sådana platser. Tillämpningsområdet är platser som inte är att hänföra till hus, rum eller slutet förvaringsställe. Det kan röra sig om t.ex. gårdsplaner, inhägnade områden runt industrilokaler och liknande.

När Kustbevakningens befogenheter samlades i kustbevakningslagen gavs en kustbevakningsman i fråga om brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen samma rätt som en polisman att göra en undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken.

Det finns i dag ingen bestämmelse i smugglingslagen som ger en tulltjänsteman motsvarande rätt att undersöka sådana platser. Det finns däremot en särskild bestämmelse i 26 § andra stycket smugglingslagen som utvidgar rätten för tulltjänstemän att göra husrannsakan i magasin och liknande utrymmen. Det som avses är olika typer av lokaler som används för att förvara varor i. Husrannsakan i sådana utrymmen får göras även om fängelse inte kan följa på brottet och tvångsmedlet får beslutas av en tulltjänsteman även om det inte är fara i dröjsmål. Bestämmelsen i 26 § andra stycket smugglingslagen kompletterar reglerna om husrannsakan men den täcker inte sådana platser som avses i 28 kap. 10 § rättegångsbalken.

Frågan om det fanns ett behov av att göra regleringen i 28 kap. 10 § rättegångsbalken tillämplig även vid smugglingsbrott förefaller inte ha uppmärksamats i lagstiftningsarbetet som föregick smugglingslagen (se SOU 1991:84 s. 376 och 377 samt prop. 1999/2000:124 s. 90).

En tulltjänsteman har samma behov som en polisman eller kustbevakningstjänsteman att i vissa fall kunna undersöka platser av det slag som avses i 28 kap. 10 § rättegångsbalken. Det kan t.ex. vara fråga om en plats där insmugglade varor misstänks ha placerats eller en plats där insmugglad narkotika kan ha grävts ner. Som tidigare nämnts rör det sig främst om platser utomhus i anslutning till byggnader. Undersökningen av däckat på en båt räknas också till de platser där bestämmelsen om annan undersökning är tillämplig. Även om en tulltjänsteman kan få tillstånd till en sådan undersökning genom kontakt med undersökningsledare eller åklagare kan det inte sällan vara en åtgärd som behöver genomföras omedelbart för att syftet med den inte ska gå förlorat. Mot den bakgrunden anser regeringen att det bör införas en bestämmelse i den nya lagen som ger en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att göra en undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken.

Avspärrning och liknande åtgärder

För att säkerställa utredning om brott får enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken en byggnad eller ett rum tillstängas och tillträde till visst område förbjudas. Vidare får förbud meddelas mot att flytta föremål eller att någon annan dylik åtgärd vidtas. Samma regler som gäller för beslut om beslag gäller för beslut om åtgärder enligt 27 kap. 15 §. Det innebär att en polisman får besluta om en sådan åtgärd vid fara i dröjsmål. En kustbevakningstjänsteman har enligt 3 kap. 14 § kustbevakningslagen samma rätt som en polisman att besluta om åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken i fråga om brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen.

Även om behovet av att kunna spärra av lokaler eller att vidta andra åtgärder som nämns i 27 kap. 15 § rättegångsbalken inte är lika stort för en tulltjänsteman som för en polisman eller kustbevakningstjänsteman kan det uppkomma situationer där åtgärden behövs. Det kan t.ex. vara fråga om att spärra av en lokal där smuggelgods har påträffats eller att förbjuda flyttning av ett fordon eller fartyg för att det ska kunna undersökas närmare. Det bör därför finnas en möjlighet för en tulltjänsteman att under samma förutsättningar som gäller för en polisman kunna vidta sådana åtgärder.

Tullverket anser att en tulltjänsteman även bör ges möjlighet att avvisa eller avlägsna en person som försöker tränga sig in i ett område eller i ett utrymme som en tulltjänsteman har spärrat av enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken. Myndigheten hänvisar till att en polisman enligt 13 a § polislagen har rätt att avvisa eller avlägsna en person från ett område eller utrymme till vilket tillträde har förbjudits när det är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. En polisman får enligt samma bestämmelse även avvisa eller avlägsna någon som vägrar lämna ett sådant område. Tullverket menar att en tulltjänsteman har samma behov som en polisman att avvisa eller avlägsna någon från ett avspärrat område eller utrymme.

Regeringen noterar att en polisman befogenhet enligt 13 a § polislagen i första hand syftar till att avvisa eller avlägsna den som stör ordningen eller säkerheten. Befogenheten är alltså starkt förknippad med Polismyndighetens ordningshållande uppdrag. Tullverket har inget motsvarande uppdrag. Det torde vara ovanligt att en person tar sig in på ett

område som har spärrats av med stöd av 27 kap. 15 § rättegångsbalken. Om det skulle ske torde förfarandet vara brottsligt enligt 17 kap. 13 § brottsbalken (överträdelse av myndighets bud). För en tulltjänsteman finns då möjlighet att gripa personen med stöd av reglerna om envarsgripande (24 kap. 7 § rättegångsbalken). Mot den bakgrunden anser regeringen att tulltjänstemän inte har något behov av en bestämmelse som motsvarar 13 a § polislagen.

De nya åtgärderna är förenliga med regeringsformen och Europakonventionen och proportionerliga

Avspärrning enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken och annan undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken innebär vissa inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter. Det är emellertid ingrepp som har ansetts nödvändiga och proportionerliga för att brottsbekämpande myndigheter ska kunna utreda brott på ett effektivt sätt. Regleringen anses alltså vara förenlig med regeringsformen och Europakonventionen. Förslaget att tulltjänstemän får använda dessa tvångsmedel torde knappast leda till att tvångsmedlen används i större utsträckning, eftersom den nuvarande regleringen gör att Tullverket kan överlämna förundersökningar till allmän åklagare eller Polismyndigheten, som då har möjlighet att besluta om tvångsmedlen i fråga. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att förslaget är förenligt med regeringsformen och Europakonventionen.

18.4.4 Kroppsvisitation och kroppsbesiktning

Regeringens förslag: Kravet på att endast kvinnor, läkare eller legitimerade sjuksköterskor får genomföra eller bevittna en kroppsvisitation av en kvinna ska inte gälla om kroppsvisitationen enbart avser undersökning av föremål som kvinnan har med sig. Motsvarande lätnad ska gälla för kroppsbesiktning av en kvinna som enbart består i att blodprov, alkoholutandningsprov och salivprov för dna-analys tas.

Kraven på dokumentation i rättegångsbalken ska gälla vid kroppsbesiktning och kroppsvisitation i en förundersökning.

Rättegångsbalkens regler om dokumentation ska gälla för användandet av tvångsmedel inom ramen för en förundersökning, om det inte finns avvikande bestämmelser.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Regleringen i 29 § smugglingslagen av hur en kroppsbesiktning eller kroppsvisitation får verkställas skiljer sig i några avseenden från det som gäller enligt rättegångsbalken. En skillnad är att det inte ställs samma krav på dokumentation. Enligt 29 § andra stycket smugglingslagen behöver protokoll bara föras och bevis utfärdas om den undersökte begär det eller om föremål tas i beslag. I de fall där undersökningen inte leder till något

resultat krävs det alltså ett aktivt agerande av den som har utsatts för undersökningen för att den ska dokumenteras. Eftersom rättegångsbalkens regler inte gäller om det finns avvikande bestämmelser i någon annan författning är de lägre krav på dokumentation som föreskrivs i 29 § smugglingslagen tillämpliga.

Ett annat avseende där reglerna i rättegångsbalken och smugglingslagen skiljer sig åt är i fråga om kroppsbesiktning och kroppsvisitation av kvinnor.

Kroppsvisitation och kroppsbesiktning av kvinnor

Tullverket har behov av viss särreglering när det gäller verkställigheten av kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Det beror på att en tulltjänsteman inte alltid har tillgång till en lokal där undersökningen kan utföras. Det gäller t.ex. där mindre vägar korsar gränsen till Norge. Undersökningen får därför även utföras i lämpligt utrymme i ett transportmedel, vilket inte är fallet vid motsvarande åtgärder enligt rättegångsbalken. Kravet på vittne skiljer sig också något från rättegångsbalkens reglering, sannolikt av samma skäl. Dessa bestämmelser bör enligt regeringen inte ändras.

Enligt 29 § första stycket smugglingslagen får kroppsbesiktning eller kroppsvisitation av en kvinna inte verkställas eller bevitnas av andra än kvinnor, läkare eller legitimerade sjuksköterskor. Samma grundkrav gäller enligt 28 kap. 13 § tredje stycket rättegångsbalken.

Kroppsvisitation som enbart innebär att föremål som en kvinna har med sig undersöks får dock enligt 28 kap. 13 § tredje stycket rättegångsbalken verkställas och bevitnas av en man. En sådan undersökning anses inte vara lika integritetskänslig. Motsvarande lättnad gäller när blodprov, alkohol-utandningsprov och salivprov för dna-analys tas. En man får alltså enligt rättegångsbalken söka igenom exempelvis en väska som en kvinna har med sig. En man får också ta eller bevitna att någon annan tar sådana prov som nyss nämnts.

I dessa fall saknas det enligt regeringens mening sakliga skäl till att ha olika bestämmelser beroende på om den tjänsteman som utför undersökningen tillhör Polismyndigheten eller Tullverket. Den strängare regleringen beträffande hur kroppsvisitation och kroppsbesiktning av en kvinna får verkställas skulle fortfarande gälla för tulltjänstemän om regleringen i 29 § smugglingslagen utan ändring flyttas till den nya lagen (jfr 28 kap. 15 § rättegångsbalken). De lättnader som har gjorts i 28 kap. 13 § tredje stycket rättegångsbalken beträffande vem som får utföra och bevitna kroppsbesiktning och kroppsvisitation av en kvinna bör gälla även i Tullverkets verksamhet. Det åstadkoms enklast genom att det i den nya lagen tydliggörs att rättegångsbalkens bestämmelser gäller i det avseendet.

Det bör understrykas att den föreslagna ändringen gäller vid sådan kroppsvisitation och kroppsbesiktning som görs inom ramen för en förundersökning. En tulltjänsteman får även göra kroppsvisitation och kroppsbesiktning i syfte att upptäcka brott (se avsnitt 17.2.) Då gäller delvis andra regler, men i fråga om verkställigheten bör det, genom hänvisningar i den nya lagen, tydliggöras att samma regler gäller. Kroppsvisitation får också göras i Tullverkets kontrollverksamhet (se avsnitt 9.4).

Dokumentationskyldigheten bör utökas

Det ställs i dag högre krav på tydliga och uttömmande regler i fråga om ingrepp i grundläggande fri- och rättigheter än vid tidpunkten för smugglingslagens tillkomst. Synen på vad en enskild får tåla i form av ingripanden från myndigheter har även förändrats över tid.

Dokumentation av myndighetsåtgärder som riktar sig mot enskilda och som innebär integritetsintrång, t.ex. tvångsmedel, fyller flera olika funktioner. I en förundersökning ska all tvångsmedelsanvändning dokumenteras. Användningen av tvångsmedel ska dessutom enligt 20 § förundersökningskungörelsen framgå av förundersökningsprotokollet. Vid användande av vissa tvångsmedel har den som har utsatts för tvångsmedlet rätt att få ett bevis om det.

Dokumentationen av tvångsmedel har ofta stor betydelse när ett ingripande ifrågasätts i efterhand eller när en tillsynsmyndighet granskar vad som har förekommit. I sådana fall kan dokumentationen bidra till att klarlägga vad som faktiskt har inträffat och till bedömningen av om något fel eller någon försummelse faktiskt kan ha förekommit.

Den syn på dokumentation som till viss del finns kvar i smugglingslagen speglar enligt regeringens mening ett äldre synsätt. En kroppsbesiktning är en mycket integritetskänslig åtgärd. Det framstår inte som motiverat att det i smugglingslagen inte ställs något krav på att en sådan åtgärd alltid ska dokumenteras. Av rättssäkerhetsskäl bör därför det undantag som i dag gäller från rättegångsbalkens dokumentationskrav beträffande kroppsbesiktning inte tas med när regleringen flyttas till den nya lagen. I stället bör det hänvisas till rättegångsbalkens bestämmelser om protokoll. Detta motsvarar regleringen som gäller för polismän (27 § tredje stycket polislagen) och kustbevakningsmän (2 kap. 7 § tredje stycket kustbevakningslagen).

Samma argument gör sig gällande för att det inte heller bör ställas lägre krav på dokumentation när en tulltjänsteman genomför en kroppsvisitation som ett led i en förundersökning. Även vid en sådan kroppsvisitation bör rättegångsbalkens krav på dokumentation gälla. Vad som bör gälla i fråga om dokumentation av kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt den bestämmelse som ersätter 27 § andra stycket smugglingslagen behandlas i avsnitt 17.3.

18.4.5 Viss utökad rätt att besluta om beslag

Regeringens förslag: Rätten för en tulltjänsteman att ta egendom som kan förverkas i beslag, utan att det är fara i dröjsmål, utökas till att även omfatta viss bevisning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har ingen synpunkt på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 22 § första stycket smugglingslagen föreskrivs att en tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta föremål i beslag. Enligt andra stycket i paragrafen får en tulltjänsteman även i andra fall ta egendom i beslag, men endast om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott. Det innebär att en tulltjänsteman får ta sådan egendom i beslag även om det

inte är fara i dröjsmål och oberoende av hur egendomen har påträffats. Varför regleringen har utformats på det sättet är svårt att ange, eftersom den bygger på äldre lagstiftning. En förklaring har angetts vara att tullagstiftningen innehåller en mängd kontrollsituationer som inte har beaktats i rättegångsbalken och där det måste vara möjligt att ta egendom i beslag (prop. 1999/2000:124 s. 91). Vidare diskuterades det när en vara borde vara omhändertagen i kontrollsyfte respektive tas i beslag (se prop. 1999/2000:124 s. 163). En annan tänkbar förklaring är att tulltjänstemän i större utsträckning än polismän befann sig på platser där det vid den tidpunkt när bestämmelsen tillkom var svårt att nå någon annan beslutsfattare.

Det finns alltså behov av en reglering som tillåter en tulltjänsteman att ta egendom som kan komma att förverkas i beslag även om förutsättningarna i 27 kap. 4 § rättegångsbalken inte i alla delar är uppfyllda. Det är t.ex. fortfarande vanligt att omhändertagna varor tas i beslag. Att kräva att sådana beslut ska fattas av undersökningsledare eller åklagare skulle göra verksamheten mindre effektiv. Det finns även andra situationer i Tullverkets kontroller där frågan om beslag kan aktualiseras. Den nuvarande bestämmelsen bör därför flyttas till den nya lagen.

Den regleringen ger dock inte tulltjänstemannen rätt att samtidigt säkra eventuell bevisning. Vid de brott som tulltjänstemän oftast ingriper mot finns det generellt sett ofta behov av att, samtidigt som gods som kan komma förverkas tas i beslag, även säkra bevisning. Det kan exempelvis vara fråga om mobiltelefoner, skriftlig dokumentation, väskor, behållare eller emballage som godset har smugglats i och annat som kan tjäna som bevis om brottet. I dag kan tulltjänstemannen utan föregående beslut av undersökningsledare ta det som ska förverkas i beslag, men inte säkra bevisningen om brottet. Bestämmelsen i fråga bör därför utvidgas så att den även omfattar föremål som skäligen kan antas komma att användas som bevis.

18.4.6 Hämtning till förhör

<p>Regeringens bedömning: Det behövs inga nya bestämmelser om hämtning till förhör.</p>
--

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Förutsättningarna för hämtning till förhör regleras i 23 kap. rättegångsbalken och rätten att besluta om hämtning till förhör regleras i förundersökningskungörelsen. Undersökningsledaren beslutar enligt huvudregeln i 6 § första stycket förundersökningskungörelsen om hämtning till förhör. Om förhørsledaren har rätt att gripa eller medta den som ska höras till förhör, eller om det är fara i dröjsmål, får förhørsledaren själv besluta om hämtning. Hämtning till förhör av den som inte är misstänkt kräver särskilda skäl och bör därför tillämpas endast i undantagsfall.

Genom att det i 19 § första stycket smugglingslagen anges att de befogenheter och skyldigheter som gäller för undersökningsledare enligt

rättegångsbalken också gäller för Tullverket anser regeringen att det är klarlagt att hämtning till förhör ingår i myndighetens befogenheter. Det kommer att gälla även när bestämmelsen flyttas till den nya lagen. Det behövs därför inte någon särskild hänvisning till bestämmelsen om hämtning till förhör i den nya lagen när det gäller undersökningsledares rätt att besluta.

Som nyss nämnts föreskrivs i 6 § förundersökningskungörelsen att även en förhørsledare i vissa fall får besluta om hämtning till förhör. Det framgår inte av någon författning vem som avses med begreppet förhørsledare. Därmed torde även den inom Tullverket som har fått till uppgift att genomföra ett förhör i en förundersökning kunna besluta i egenskap av förhørsledare, om han eller hon i övrigt uppfyller kraven i 6 § förundersökningskungörelsen. Någon särskild bestämmelse om det behövs således inte.

18.4.7 Skyldighet att informera anhöriga

Regeringens förslag: Tullverkets skyldighet enligt polislagen att i vissa fall informera anhöriga till personer som omhändertagits flyttas till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 17 a § polislagen regleras skyldigheten att informera anhöriga till den som har omhändertagits enligt den lagen eller som hålls kvar i en brottsutredning. I 24 kap. 21 a § rättegångsbalken regleras skyldigheten att informera anhöriga till den som berövats friheten som anhållen eller häktad, men den förstnämnda bestämmelsen är tillämplig bl.a. på den som har gripits på grund av misstanke om brott. Enligt 29 § femte stycket polislagen gäller 17 a § den lagen när någon är skyldig att under en brottsutredning stanna kvar hos någon annan myndighet än Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Informationsskyldigheten gäller därmed för Tullverket.

När Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i brottsbekämpningen samlas i en lag bör, på samma sätt som i kontrollverksamheten, även bestämmelser som hör samman med verksamheten flyttas till den nya lagen. Informationsskyldigheten i 17 a § polislagen fyller en viktig funktion för enskilda och bör därför flyttas.

18.5 Samma befogenheter oavsett brott

Regeringens förslag: Samma befogenheter ska gälla oavsett vilket brott Tullverket bedriver förundersökning om. I stället för uppräknningar av vilka befogenheter som får användas för utredning av en viss brottstyp ska en generell hänvisning göras till befogenheterna i den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Både regleringen i smugglingslagen och i olika författningar som hänvisar till smugglingslagen innebär att tulltjänstemän kan ha olika befogenheter beroende på vilket brott de ingriper mot. Vissa hänvisningar innebär att alla befogenheter i smugglingslagen blir tillämpliga, medan i andra fall bara vissa av befogenheterna räknas upp. Skillnaderna förefaller ha uppstått över tid. Genom att vissa författningar, som innehåller en uppräknning av vilka paragrafer i smugglingslagen som ska tillämpas, inte har uppdaterats när tulltjänstemännen har fått nya befogenheter som reglerats i smugglingslagen har det uppstått diskrepanser mellan vad en tulltjänsteman får göra i en brottsutredning beroende på vilken författning som reglerar straffansvaret. Sådana inkonsekvenser bör rättas till.

Regeringen anser att utgångspunkten bör vara att alla olika typer av befogenheter som anges i den nya lagen gäller när Tullverket bedriver en förundersökning, på samma sätt som när Polismyndigheten gör det. Det får sedan bero på vilket brott det är fråga om och omständigheterna i det enskilda fallet om ett visst tvångsmedel får användas. Finns det inget behov av att använda tvångsmedlet i fråga, eller om kraven för att använda det inte är uppfyllda, får det inte användas. Det finns alltså inget behov av att, som är fallet i dagens lagstiftning, räkna upp vilka paragrafer som är tillämpliga för en viss brottstyp. I stället bör en generell hänvisning göras till befogenheterna i den nya lagen.

18.6 Sidobrotten

18.6.1 Dagens reglering

Redan när smugglingslagen infördes skapades en särskild reglering för Tullverkets befattning med vissa brott, genom att det i 12 § tredje stycket föreskrevs att brottet olovlig befattning med smuggelgods skulle vara subsidiärt till vissa former av narkotikabrott (prop. 1999/2000:124 s. 106). Samtidigt föreskrevs det i 1 § andra stycket smugglingslagen att Tullverkets rätt att inleda och bedriva förundersökning (men inte att väcka åtal) även skulle omfatta sådana brott. Regleringen i 12 § tredje stycket har sedan dess successivt byggts ut och omfattar numera också vissa brott mot vapenlagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor.

I dag har Tullverket även rätt att inleda förundersökning och föra talan om ett fåtal typer av brott som anges i 35 § smugglingslagen. Det gäller dock bara under förutsättning att brotten upptäcks i samband med att Tullverket utreder ett annat brott som ligger inom myndighetens normala behörighet eller när en tulltjänsteman utför primäråtgärder eller ingriper med vissa tvångsmedel. Det är vad som nedan kallas sidobrotten. De brott det är fråga om är

1. innehav eller bruk av narkotika enligt 1 § första stycket 5 eller 2 § narkotikastrafflagen,
2. dopningsbrott enligt 3 § och 2 § 6 lagen om förbud mot vissa dopningsmedel, och
3. innehav av hälsofarliga varor enligt 3 § första stycket 7 och 4 § lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Rätten att inleda förundersökning och föra talan om de nu aktuella brotten infördes sedan det hade konstaterats att Tullverkets tidigare reglering ledde till problem när tulltjänstemän i samband med utredning av eller ingripanden mot annan brottslighet påträffade bl.a. mindre mängder narkotika eller dopningsmedel som i det enskilda fallet inte kunde härledas till något smugglingsbrott. Det ansågs ineffektivt att Tullverket i sådana fall skulle behöva lämna över saken till Polismyndigheten och att det kunde leda till att parallella förundersökningar bedrevs mot samma person. En motsvarande reglering finns i 3 a § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

18.6.2 En annan uppdelning mellan huvudbrott och sidobrott

<p>Regeringens förslag: Brott som Tullverket fått i uppdrag att bekämpa men som inte ingår i huvuduppdraget ska hänföras till sidobrott.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering är inte konsekvent

Som tidigare nämnts har Tullverkets uppdrag när det gäller brottsbekämpning genom åren successivt utvidgats till att omfatta allt fler brottstyper. Utvecklingen har bl.a. motiverats med att tulltjänstemän har särskilda kunskaper och resurser samt mångårig erfarenhet av att utreda brott, vilket är något som bör tas tillvara för att effektivisera den samlade bekämpningen av allvarlig brottslighet. Brottsligheten har vidare blivit alltmer avancerad och gränsöverskridande, vilket också gjort att Tullverkets verksamhet har hamnat mer i fokus. De tillägg som successivt har gjorts har dock lett till att regleringen inte är konsekvent. Den tillåter t.ex. bara tulltjänstemän att ingripa mot vissa former av narkotikabrott och dopningsbrott. Tullverket får inleda förundersökning om brott mot vapenlagen och lagen om explosiva och brandfarliga varor oavsett brottns svårhetsgrad, men samtidigt bara inleda förundersökning vid brott mot narkotikastrafflagen om det är fråga om ringa brott eller brott av normalgraden.

Brott som upptäcks vid annan brottsbekämpning bör vara sidobrott

Vid utredning av brott upptäcks inte sällan nya brott. Det kan t.ex. hända att den misstänkte erkänner andra brott eller att det vid en husrannsakan påträffas föremål som ger upphov till misstanke om andra brott än det som ligger till grund för tvångsmedlet. Sådana situationer utgör inga problem i Polismyndighetens verksamhet, eftersom den myndigheten har generell behörighet beträffande alla slags brott. Det kan dock få betydelse för Tullverket som har en betydligt snävare behörighet.

Regeringen anser att en tydligare och mer konsekvent uppdelning mellan huvudbrotten och sidobrotten skulle göra regleringen mer lättillämpad. Om fler brott än i dag hänförs till sidobrotten, samtidigt som

den regleringen görs mer generell, skulle dessutom behovet av att lämna över enklare brott till Polismyndigheten minska.

Regeringen anser att en rimlig avvägning är att regleringen kring sidobrotten utformas så att största möjliga nytta kan dras av att en tulltjänsteman har upptäckt brotten i fråga, men att fördelningen av arbetsuppgifter mellan framför allt Polismyndigheten och Tullverket samtidigt inte förskjuts i onödan.

En utgångspunkt bör vara att sådana brott som ligger utanför Tullverkets huvuduppdrag, t.ex. narkotikabrott, dopningsbrott och brott mot lagstiftningen om vapen och om explosiva varor ska utgöra sidobrott. Om narkotika, dopningsmedel, vapen eller explosiva varor smugglas in i landet ingår det i Tullverkets huvuduppdrag att utreda brotten. Om motsvarande varor däremot påträffas inne i landet i samband med att Tullverket spanar på eller utreder annan brottslighet så bör det ses som ett sidobrott för vilket Tullverket kan inleda förundersökning och vidta olika inledande åtgärder. På samma sätt som gäller för huvudbrotten får det sedan i det enskilda fallet avgöras om förundersökningen omedelbart ska lämnas över till Polismyndigheten eller åklagare för fortsatt handläggning eller om Tullverket kan handlägga förundersökningen.

Förslaget innebär att de brott som Tullverket i dag har vissa befogenheter att utreda enligt 1 § andra stycket och 12 § tredje stycket smugglingslagen samt de brott som anges i 35 § smugglingslagen och 3 a § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott ska höra till sidobrotten.

18.6.3 Ökade möjligheter att ingripa mot vissa brott

Regeringens förslag: Tullverket får, utöver det som gäller i dag, inleda förundersökning mot vissa andra brott.

Kopplingen till att sidobrotten ska upptäckas i samband med brottsutredning tas bort. Tullverket ges rätt att inleda förundersökning för sidobrott oavsett om brottsmisstanken uppkommer i den brottsbekämpande verksamheten eller i kontrollverksamheten.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår inte att Tullverket får inleda förundersökning mot brott enligt 3 b § narkotikastrafflagen eller 4 § lagen om förbud beträffande knivar och andra föremål. Utredningen föreslår att kopplingen till att sidobrotten ska upptäckas i samband med brottsutredning ska finnas kvar.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter.

Tullverket välkomnar förslaget att myndighetens rätt att inleda förundersökning ska omfatta fler brott. Eftersom det händer att tulltjänstemän upptäcker narkotikaprekursorer anser Tullverket att det skulle vara effektivt om myndigheten även skulle kunna hantera sådana ärenden. Tullverket vill därför att brott mot 3 b § narkotikastrafflagen ska omfattas av bestämmelserna om sidobrott. *Åklagarmyndigheten* framför liknande synpunkter. Tullverket anser vidare att det är positivt att olovlig körning läggs till bland sidobrotten. För att på ett effektivt sätt kontrollera förarbehörigheten vill myndigheten också ha direktåtkomst till körkorts-

fotografier i vägtrafikregistret. Dessutom anser myndigheten att brott mot lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra föremål (knivlagen) bör omfattas av bestämmelserna om sidobrott. Tullverket anser vidare att förslaget till 8 kap. 2 § tullbefogenhetslagen är alltför snävt utformat. Myndigheten anser att rätten att inleda förundersökning ska gälla även för brott där misstanken uppkommer i samband med kontrollverksamheten. *Sveriges Åkeriföretag* är positiva till förslaget att olovlig körning hänförs till de s.k. sidobrotten.

Skälen för regeringens förslag

En effektivare resursanvändning

Samarbetet mellan brottsbekämpande myndigheter är mycket viktigt när det gäller att bekämpa den allvarliga brottsligheten och att förhindra att narkotika, vapen och explosiva varor används av personer som deltar i organiserad brottslighet. I det sammanhanget har regleringen av myndigheternas befogenheter betydelse för allmänhetens tilltro till de brottsbekämpande myndigheterna. Sett ur allmänhetens perspektiv kan det vara svårt att förstå att en brottsbekämpande myndighet inte har befogenhet att ingripa mot en viss typ av brottslighet när myndigheten samtidigt har befogenheter inom näraliggande områden. Enligt regeringens mening finns det skäl att utöka Tullverkets möjligheter att ingripa mot vissa sidobrott för att på så sätt avlasta Polismyndigheten och på ett effektivare sätt använda samhällets resurser. En avvägning måste samtidigt göras så att det inte läggs så pass många sidouppgifter på myndigheten att det finns en risk att tjänstemännen inte hinner fullgöra sitt huvuduppdrag.

Narkotikabrott

Narkotikabrottsligheten utgör en grogrund för annan brottslighet och bidrar till att organiserad brottslighet får fäste i det svenska samhället. Det är därför ytterst angeläget att samhällets samlade resurser används för att bekämpa den typen av brottslighet.

I dag får Tullverket inleda förundersökning om ett narkotikabrott kan hänföras till någon av de punkter i 1 § narkotikastrafflagen som anges i 12 § tredje stycket smugglingslagen (1 § första stycket 1, 3 eller 4 narkotikastrafflagen). Myndigheten får inte inleda förundersökning om ett narkotikabrott avser framställning av narkotika som är avsedd för missbruk (1 § första stycket 2 narkotikastrafflagen), att någon, i syfte att främja narkotikahandel, bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd (1 § tredje stycket narkotikastrafflagen) eller att någon innehar, brukar eller tar annan befattning med narkotika (1 § första stycket 5 narkotikastrafflagen). Tullverket får inte heller inleda förundersökning för grovt narkotikabrott eller synnerligen grovt narkotikabrott. När det gäller innehav och bruk av narkotika får dock Tullverket enligt 35 § smugglingslagen och 3 a § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott bedriva förundersökning och föra talan om brottet upptäcks i samband med annan brottsbekämpande verksamhet. När den regleringen infördes berördes frågan om förundersökningsrätten skulle omfatta även

punkterna 2 och 5 (nuvarande 1 § tredje stycket) i 1 § narkotikastrafflagen. Det bedömdes då inte vara motiverat, eftersom behovet av en sådan utvidgning inte ansågs vara lika stort (prop. 2019/20:169 s. 15).

Ett grundläggande syfte med den nya regleringen är att skapa en mer enhetlig och lättillämpad lagstiftning. I dag tvingas en tulltjänsteman, som vid en husrannsakan upptäcker narkotika, bedöma vilken punkt i 1 § narkotikastrafflagen som är tillämplig för att kunna avgöra om förundersökningsrätt finns. Regeringen anser att Tullverket kan spela en viktigare roll i bekämpningen av narkotikabrottsligheten om omotiverade begränsningar tas bort. Tullverket bör därför få möjlighet att inleda förundersökning även i de fall myndigheten misstänker att någon framställer narkotika som är avsedd för missbruk eller att någon olovligen bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel. En sådan lagändring skulle t.ex. möjliggöra att en tulltjänsteman, som vid en husrannsakan påträffar en odling med ett mindre antal plantor av cannabis eller små mängder narkotika som kan antas vara för eget bruk, kan ta dem i beslag.

Vidare bör även brott mot 3 § narkotikastrafflagen, dvs. grovt och synnerligen grovt narkotikabrott, ingå bland sidobrotten. Gränsen mellan ringa narkotikabrott, brott av normalgraden och grovt eller synnerligen grovt narkotikabrott avgörs till stor del av narkotikans sort och mängd. Det bör inte vara beroende av hur stor mängd narkotika som påträffas om Tullverket bör få inleda förundersökning. På samma sätt som Tullverket i dag får inleda förundersökning om grovt eller synnerligen grovt vapenbrott och grovt eller synnerligen grovt brott mot lagen om explosiva eller brandfarliga varor i egenskap av sidobrott bör myndigheten få göra det om ett narkotikabrott bedöms vara grovt eller synnerligen grovt.

Förslaget innebär ingen förändring av Tullverkets uppdrag. Det ska fortfarande vara Polismyndigheten som har huvudansvaret för bekämpningen av narkotikabrottslighet inne i landet medan Tullverket har huvudansvaret för att stoppa sådan brottslighet vid gränsen. Den utökade förundersökningsrätten bör därför ingå bland sidobrotten, inte i den generella förundersökningsrätten. En utökning av Tullverkets rätt att inleda förundersökning ger emellertid bättre möjligheter för tulltjänstemän att kunna ingripa för att förhindra att narkotika kommer ut på marknaden.

Narkotikaprekursorer

Med narkotikaprekursorer avses ämnen som kan användas vid framställning av narkotika och som är förtecknade enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 273/2004 av den 11 februari 2004 om narkotikaprekursorer eller rådets förordning (EG) nr 111/2005 av den 22 december 2004 om regler för övervakning av handeln med narkotikaprekursorer mellan gemenskapen och tredjeländer (9 § narkotikastrafflag). Befattning med sådana ämnen är straffbelagd enligt 3 b § narkotikastrafflagen. *Tullverket* uppger att det händer att tulltjänstemän påträffar narkotikaprekursorer och att det skulle vara effektivt om myndigheten även skulle kunna hantera sådana ärenden. *Åklagarmyndigheten* har framfört liknande synpunkter. Regeringen instämmer i dessa synpunkter.

Narkotikaprekursorer utgör sådana ämnen som tulltjänstemän kan påträffa i den dagliga verksamheten. Regeringen föreslår i denna lagrådsremiss att tulltjänstemän ska få behörighet att inleda förundersökning rörande grova och synnerligen grova narkotikabrott. I jämförelse med sådana brott har befattning med olovlig narkotikaprekursorer ett lågt straffvärde. Det framstår som ineffektivt att en tulltjänsteman som vid samma tillfälle påträffar narkotika och narkotikaprekursorer endast skulle kunna inleda förundersökning om narkotikabrottet men inte för befattningen med narkotikaprekursorerna. Regeringen föreslår därför att Tullverket även får befogenhet att inleda förundersökning för brott mot 3 b § narkotikastrafflagen.

Övriga brott

När det gäller brott mot lagen om förbud mot vissa dopningsmedel är Tullverkets befogenheter i dag begränsade till innehavsbrott. Det är inte ovanligt att en person som sysslar med brott som rör narkotika även gör sig skyldig till dopningsbrott. Som exempel har nämnts att tulltjänstemän vid utredning av narkotikasmuggling har träffat på substanser och material avsedda för att tillverka dopningsmedel, vilket för närvarande ligger utanför Tullverkets behörighet. En mer generell hänvisning till brott enligt lagen om förbud mot vissa dopningsmedel skulle på motsvarande sätt som när det gäller narkotika underlätta samarbetet med Polismyndigheten. Tullverket bör därför få inleda förundersökning om brott mot 3 och 3 a §§ lagen om förbud mot vissa dopningsmedel.

När det gäller hänvisningarna till vapenlagen täcks vapenbrott som består i innehav, överlåtelse eller utlåning av skjutvapen utan tillstånd men däremot inte brott i form av innehav av ammunition eller ljuddämpare. Enligt uppgifter från Tullverket händer det att ammunition som inte kan hänföras till den vapentyp som en smugglingsutredning avser påträffas vid en husrannsakan. Det skulle därför vara en fördel om en hänvisning även görs till 9 kap. 2 § första stycket d vapenlagen, som föreskriver straffansvar för den som innehar ammunition eller ljuddämpare utan tillstånd.

Det har inte kommit fram något motsvarande problem vad gäller hänvisningarna till lagen om brandfarliga och explosiva varor och lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Tullverket anser att även brott mot knivlagen bör utgöra ett sidobrott. Myndigheten uppger att kroppsvisitation kommer medföra att knivar och andra farliga föremål påträffas och att det i sådana situationer inte är rimligt att Tullverket har möjlighet att inleda en förundersökning om vapenbrott men inte brott mot knivlagen. Regeringen instämmer i dessa synpunkter. Det är inte orimligt att tänka sig att en tulltjänsteman vid en kroppsvisitation påträffar både ett skjutvapen och en kniv. Det framstår som ineffektivt att tulltjänstemannen i ett sådant fall kan inleda förundersökning om vapenbrott men måste överlämna brottsmisstanken rörande det olovliga innehavet av kniven till Polismyndigheten. Regeringen föreslår därför att Tullverket även ska få inleda förundersökning rörande brott mot 4 § knivlagen.

Tullverket gör förhållandevis många trafiknykterhetskontroller och upptäcker årligen flera hundra fall av rattfylleri. Rattfyllerister kör i många fall fordon utan att ha giltigt körkort. Olovlig körning är därför ett brott

som ofta upptäcks av tulltjänstemän i samband med trafiknykterhetskontroll. Det är som regel fråga om brott som är okomplicerade att utreda och som med fördel utreds tillsammans med misstanken om rattfylleri. Även i de fall där det visar sig att den misstänkte inte har varit tillräckligt berusad för att kunna lagföras för rattfylleri vore det en fördel om den olovliga körningen kunde utredas omedelbart på platsen. Att Tullverket i sådana fall ska behöva lämna över utredningen i den delen till Polismyndigheten leder till onödigt dubbelarbete. Regeringen anser därför att olovlig körning bör läggas till bland sidobrotten.

Direktåtkomst till körkortsfotografier

För att kunna kontrollera förarbehörigheten på ett effektivt sätt vill Tullverket ha direktåtkomst till vägtrafikregistrets körkortsfotografier. Myndigheten uppger att det är av grundläggande betydelse för att förebygga och utreda brott att snabbt och enkelt kunna fastställa identitet på såväl misstänkta som andra aktörer i ett ärende. Tullverket uppger att det även i andra sammanhang finns behov av direktåtkomst till körkortsfotografier.

Regeringen noterar att Biometriutredningen i betänkandet Biometri – för en effektiv brottsbekämpning (SOU 2023:32) lämnat ett förslag om att Tullverket ska ges direktåtkomst till vägtrafikregistrets körkortsfotografier. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen lämnar därför inte något sådant förslag i detta lagstiftningsärende.

Kopplingen till den brottsbekämpande verksamheten

För att Tullverket ska vara behörig att inleda förundersökning om ett sidobrott krävs i dag att brottet upptäcks när Tullverket bedriver sin normala brottsbekämpande verksamhet. Den nuvarande regleringen omfattar även sådana tvångsmedel som avses i 27 § andra stycket smugglingslagen.

Den nuvarande regleringen innebär motsatsvis att om ett sidobrott upptäcks i Tullverkets kontrollverksamhet får myndigheten inte inleda förundersökning. Frågan är om det är en rimlig lösning eller om det finns skäl att utöka behörigheten till att gälla även i kontrollverksamheten. Tullverket anser att rätten att inleda förundersökning även ska gälla för sidobrott där misstanken uppkommer i samband med kontrollverksamheten. Myndigheten anför att det är vanligt att tulltjänstemän i samband med kontrollverksamhet, till exempel vid en kontroll av punktskattepliktiga varor, påträffar narkotika, vapen eller ammunition. Tullverket anser inte att befogenheten att inleda förundersökning för brott vid påträffandet av dessa varor ska vara beroende av om det samtidigt uppstår en misstanke om ett brott mot smugglingslagen eller LPK. Myndigheten anser att det skulle bli tydligare för både Tullverket och tulltjänstemännen om sidobrotten ingick i den direkta brottsbekämpningen även när de upptäcks i samband med Tullverkets kontrollverksamhet. Det skulle också vara mer effektivt att låta Tullverket sköta utredningarna av dessa brott än att varje gång behöva överlämna dem till Polismyndigheten.

Regeringen instämmer i de synpunkter som Tullverket för fram. Det skulle göra lagstiftningen mer enhetlig och lättillämpad om tulltjänstemännen alltid skulle vara behöriga att ingripa om de upptäcker ett

sidobrott. Regeringen anser att i de situationer där tulltjänstemännen redan finns på plats när brottsmisstanken uppkommer är det rimligt att även låta Tullverket ta hand om utredningen av brottet. Det utgör även ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser. Tullverkets rätt att inleda förundersökning ska därför även gälla för sidobrott där misstanken uppkommer i samband med kontrollverksamheten.

18.7 Skyldigheten att biträda åklagare

Regeringens förslag: Tullverket och tulltjänstemän ska ha samma skyldighet som i dag att biträda åklagare i förundersökningar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Eftersom åklagare vid Åklagarmyndigheten inte har egna resurser för att utreda brott är andra brottsbekämpande myndigheter skyldiga att biträda åklagaren med det. Om en allmän åklagare övertar förundersökningen om ett brott, som Tullverket har inlett förundersökning om, har åklagaren enligt 19 § tredje stycket smugglingslagen rätt att anlita biträde av Tullverket och att ge en tulltjänsteman i uppdrag att vidta en viss åtgärd. Den skyldigheten bör vara oförändrad. Regeringen återkommer till andra frågor som rör biträde till åklagare i avsnitt 19.

18.8 Upplysningsbestämmelsen i rättegångsbalken

Regeringens förslag: Upplysningsbestämmelsen i rättegångsbalken om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om undersökningsledarens verksamhet, om underrättelse om det som förekommit vid förundersökningen samt om protokoll och anteckningar vid förundersökningen ska även omfatta fördelningen av uppgifter mellan allmän åklagare och undersökningsledare vid andra myndigheter.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 23 kap. 24 § rättegångsbalken finns en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har möjlighet att utfärda föreskrifter beträffande vissa frågor som regleras i det kapitlet. Bestämmelsen anger föreskrifter om undersökningsledares verksamhet, om underrättelse om att förundersökning har slutförts och om protokoll och anteckningar vid förundersökning. Däremot anges inget som rör fördelningen av uppgifter mellan allmän åklagare och andra undersökningsledare.

I förarbetena till såväl rättegångsbalken som smugglingslagen och kustbevakningslagen förutsatte lagstiftaren att åklagarväsendet och andra berörda myndigheter skulle komma överens om kriterier för i vilka fall allmän åklagare skulle överta ledningen av en förundersökning. Det har också gjorts genom att riksåklagaren i samråd med Polismyndigheten,

Tullverket respektive Kustbevakningen har träffat sådana överenskommelser. De har utformats som föreskrifter och allmänna råd. Det bör emellertid framhållas att det inte finns någon formell föreskriftsrätt på området. Riksåklagaren har visserligen en generell rätt att utfärda föreskrifter för åklagarverksamheten, men däremot ingen rätt att i fråga om fördelning av förundersökningsledning utfärda föreskrifter som binder någon annan myndighet. Ingen av de andra nämnda myndigheterna har heller sådan föreskriftsrätt.

Mot den bakgrunden anser regeringen att upplysningsbestämmelsen i 23 kap. 24 § rättegångsbalken bör utökas så att den även anger en rätt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter om fördelningen av uppgifter mellan allmän åklagare och annan undersökningsledare.

19 Befogenheter i den indirekta brottsbekämpande verksamheten

19.1 Om den indirekta brottsbekämpningen

Regeringen föreslår i avsnitt 18.2.2 att Tullverkets brottsbekämpning ska delas in i direkt respektive indirekt brottsbekämpning. Den indirekta brottsbekämpningen ska bestå av den hjälp som Tullverket ger andra brottsbekämpande myndigheter när en tulltjänsteman upptäcker andra brott än de som Tullverket får inleda förundersökning om. Den består också i biträde till allmän åklagare och till andra undersökningsledare i situationer där någon annan än Tullverket har inlett förundersökning. Biträde till allmän åklagare när Tullverket har inlett förundersökning behandlas i avsnitt 18.7.

19.2 Åtgärder som vidtas åt Polismyndigheten

19.2.1 Dagens reglering

I 40 § smugglingslagen föreskrivs att Polismyndigheten under vissa förutsättningar får begära Tullverkets och tulltjänstemäns biträde i en förundersökning. Regleringen i 37–40 §§ smugglingslagen består i att en tulltjänsteman som upptäcker ett brott ingriper på samma sätt som en polisman skulle ha gjort i motsvarande situation. Hjälpen är begränsad i tiden och tanken är att Polismyndigheten så snabbt som möjligt ska överta ansvaret för att utreda brottet. Det rör sig alltså om fall där en tulltjänsteman har ingripit mot ett brott som inte omfattas av Tullverkets rätt att inleda förundersökning. Biträde får endast begäras för åtgärder på eller i anslutning till platsen för Tullverkets ingripande. Det kan exempelvis handla om att en undersökningsledare vid Polismyndigheten anlitar Tullverkets biträde med att verkställa beslag av misstänkt stöldgods som påträffats av en tulltjänsteman i den ordinarie kontrollverksamheten.

Enligt 40 § andra stycket smugglingslagen får en undersökningsledare vid Polismyndigheten ge en tulltjänsteman i uppdrag att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt. Enligt förarbetena är det undersökningsledaren som avgör om det är lämpligt att biträde lämnas med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och till andra omständigheter, exempelvis kompetensen hos den som ska utföra uppgiften (prop. 2020/21:192 s. 55). Aktuella utredningsåtgärder bör i första hand motsvara dem som tulltjänstemannen kan genomföra med stöd av 38 § smugglingslagen, t.ex. att hålla förhör eller att tillfälligt omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning, men även andra åtgärder som exempelvis att ta egendom i beslag (prop. 2020/21:192 s. 34 och 35).

Regleringen i 37–40 §§ smugglingslagen har utformats med kustbevakningslagen som förebild. De befogenheter som tulltjänstemännen har motsvarar de som en kustbevakningstjänsteman har i den indirekta brottsbekämpningen. Skyldigheten att inhämta godkännande från Polismyndigheten och möjligheten att neka biträde motsvarar också det som gäller för Kustbevakningen i den indirekta brottsbekämpningen.

En tulltjänsteman som i samband med en kontroll enligt tullagen eller inregränslagen upptäcker ett brott som Tullverket inte har rätt att inleda förundersökning om får, enligt 37 § smugglingslagen, ingripa mot brottet. En förutsättning är att Tullverket före ingripandet har gjort en förfrågan till Polismyndigheten och fått ett godkännande att ingripandet görs. Tulltjänstemannen får då vidta de primäråtgärder som anges i 20 § smugglingslagen, medta personer till förhör och tillfälligt omhänderta kommunikationsutrustning enligt 20 a §. Åtgärderna ska genast rapporteras till Polismyndigheten.

De aktuella befogenheterna gäller bara för brott som upptäcks i samband med en kontroll enligt tullagen eller inregränslagen. De gäller alltså inte vid annan kontrollverksamhet och inte heller om brottet upptäcks när Tullverket utreder brott eller bedriver underrättelseverksamhet (då kan i vissa fall 34 § smugglingslagen vara tillämplig, men den gäller endast beträffande ett fåtal utpekade brott). Detta innebär att det framför allt är brott som upptäcks när en vara eller person passerar den svenska gränsen som hjälpen kan aktualiseras. Det finns däremot ingen begränsning vad gäller brottstyp, vilket innebär att alla slags brott kan komma i fråga.

Även utan föregående godkännande får enligt 39 § första stycket smugglingslagen en tulltjänsteman ingripa om ett godkännande inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet. I ett sådant fall får tulltjänstemannen även besluta om gripande och om beslag. När sådana tvångsmedel har använts ska det genast rapporteras till Polismyndigheten.

Om en förundersökning har inletts av Polismyndigheten efter en förfrågan enligt 37 § eller en rapportering enligt 39 § smugglingslagen, eller om det redan pågår en förundersökning, får enligt 40 § en undersökningsledare vid Polismyndigheten eller en åklagare anlita biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman för åtgärder på eller i anslutning till platsen för tulltjänstemannens ingripande. Om det begärs av en åklagare är Tullverket respektive tulltjänstemannen enligt 40 § tredje stycket smugglingslagen skyldig att lämna biträde. Om biträdet begärs av Polismyndigheten kan däremot biträde nekas, t.ex. om det saknas resurser eller om Tullverket av något annat skäl inte anser sig kunna biträda.

19.2.2 Befogenheterna ska gälla i både den kontrollerande och den brottsbekämpande verksamheten

Regeringens förslag: Den indirekta brottsbekämpningen regleras särskilt i den nya lagen. Samma rätt att genomföra primärutredning och använda tvångsmedel som i dag gäller enligt smugglingslagen när Tullverket upptäcker brott som myndigheten inte har befogenhet att utreda ska gälla för Tullverkets indirekta brottsbekämpning. Den indirekta brottsbekämpningen ska gälla generellt vid brott som upptäcks i Tullverkets kontrollverksamhet och den brottsbekämpande verksamheten.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att den indirekta brottsbekämpningen ska gälla i Tullverkets kontrollverksamhet.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* anser att rätten för en tulltjänsteman att ingripa även borde gälla vid brottsmisstankar som upptäcks i samband med den brottsbekämpande verksamheten. Även *Åklagarmyndigheten* anser att en utvidgad rätt för tulltjänstemän att kontakta polis och vidta primäråtgärder skulle gynna samhällets samlade brottsbekämpning.

Skälen för regeringens förslag

Samma befogenheter bör gälla även i den nya lagen

Tullverket kan i dag utifrån bestämmelserna i 37–40 §§ smugglingslagen ingripa mot alla typer av brott. Regeringen anser att det indirekta verksamhetsområdet även framöver bör omfatta alla typer av brott. Utgångspunkten är att Tullverkets insatser i den indirekta brottsbekämpningen är en tillfällig lösning där Tullverket, i samband med att brottet upptäcks, vidtar vissa brottsutredningsåtgärder som inte kan vänta. Huvudregeln bör även i fortsättningen vara att åtgärderna får vidtas först efter att Polismyndigheten lämnat sitt godkännande och att Polismyndigheten tar över brottsutredningen så snabbt som möjligt efter ingripandet.

I första hand bör Tullverket hjälpa till med att genomföra primäråtgärder, dvs. förhöra personer och se till att andra åtgärder som behöver göras i direkt anslutning till upptäckten genomförs. Är det fråga om ett brådskande ingripande, där en misstänkt person behöver hindras från att avvika eller det är nödvändigt att ta hand om egendom för att säkra bevisning så att den inte riskerar att gå förlorad, ska en tulltjänsteman även fortsättningsvis kunna gripa en misstänkt och ta egendom i beslag. Några andra befogenheter ska inte få tillämpas. Vidare ska tulltjänstemannen fortfarande vara skyldig att genast dels rapportera vilka åtgärder som har vidtagits, dels överlämna den som har gripits och det som har tagits i beslag till Polismyndigheten.

Regeringen återkommer i avsnitt 19.5 till frågan om Tullverket och tulltjänstemän bör kunna ge Polismyndigheten biträde med ytterligare förundersökningsåtgärder.

Befogenheterna ska gälla i fler situationer än i dag

Fråga uppkommer om det indirekta verksamhetsområdet även i fortsättningen ska knytas till att Tullverket utför kontroller enligt tullagen eller inregränslagen. Det är kanske mest sannolikt att brott upptäcks vid en sådan kontroll, t.ex. att det vid en utförelsekontroll misstänks att någon försöker föra ut stöldgods ur landet. Kravet på koppling till dessa lagar utgör dock en begränsning som framstår som omotiverad när en mer enhetlig lagstiftning ska införas.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att möjligheten att ingripa bör gälla i hela Tullverkets kontrollverksamhet. Det är angeläget att en tulltjänsteman kan ingripa oavsett vad kontrollen rör. På så sätt kommer tulltjänstemän att kunna ingripa t.ex. vid brott som upptäcks vid en punktskattekontroll.

Nästa fråga är om tulltjänstemän även ska ha rätt att ingripa i situationer där brott som ligger utanför den direkta brottsbekämpningen upptäcks i samband med Tullverkets brottsbekämpning. *Tullverket* anser att en sådan rätt bör införas. Myndigheten påpekar att i dag kan en tulltjänsteman som vid en husrannsakan upptäcker ett brott som inte ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning inte kan ingripa eller vidta initiala åtgärder mot brottet innan Polismyndigheten inlett en förundersökning. Det kan handla om situationer där en misstänkt person behöver gripas omgående och misstänkt stöldgods eller stora mängder kontanter behöver tas i beslag och där ett inväntande av beslut från en förundersökningsledare på Polismyndigheten kan leda till att personen avviker eller att egendomen inte längre finns tillgänglig. Även *Åklagarmyndigheten* anser att en utvidgad rätt för tulltjänstemän att kontakta polis och vidta primäråtgärder skulle gynna samhällets samlade brottsbekämpning. Utredningen å andra sidan anser att eftersom regleringen om sidobrotten görs mer generell finns det ingen anledning att utvidga den indirekta brottsbekämpningen till brott som upptäcks i samband med Tullverkets egen brottsbekämpning. Regeringen delar inte den bedömningen. I denna lagrådsremiss föreslås visserligen att regleringen om sidobrott utvidgas. Det finns dock en stor mängd brott som även fortsättningsvis kommer falla utanför Tullverkets behörighet att inleda förundersökning. I de situationer där tulltjänstemän i den brottsbekämpande verksamheten upptäcker t.ex. misstänkt stöldgods eller människosmuggling framstår det som såväl naturligt som effektivt att tulltjänstemännen kan ingripa, även om det upptäckta brottet ligger utanför den direkta brottsbekämpningen. Om regleringen görs generell blir den dessutom lättare att tillämpa för tjänstemännen. Regeringen föreslår därför att befogenheterna i den indirekta brottsbekämpningen får ett generell tillämpningsområde och ska gälla såväl för brott som upptäcks i kontrollverksamheten som i den brottsbekämpande verksamheten.

19.3 Biträde med förundersökningsåtgärder

19.3.1 Biträde åt allmän åklagare

Eftersom åklagare vid Åklagarmyndigheten inte har någon egen resurs för att utreda brott är andra brottsbekämpande myndigheter skyldiga att ge Åklagarmyndigheten biträde. Tullverkets biträde åt allmän åklagare

regleras i dag i 19, 34, 36 och 40 §§ smugglingslagen. Om en allmän åklagare övertar förundersökningen om ett brott som Tullverket har inlett förundersökning om har åklagaren enligt 19 § tredje stycket smugglingslagen rätt att anlita biträde av Tullverket och att ge en tulltjänsteman i uppdrag att vidta en viss åtgärd. Biträdet kan t.ex. bestå i att åklagaren uppdrar åt en tulltjänsteman att verkställa ett beslut om hämtning till förhör, kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller husrannsakan. Det kan även handla om att verkställa ett beslut om hemliga tvångsmedel.

Tullverket och tulltjänstemän är enligt 34 § smugglingslagen skyldiga att ge åklagare biträde på det sätt som anges i 19 § tredje stycket om det är fråga om ett sidobrott (se avsnitt 18.6 om sidobrotten).

Om en förundersökning ligger utanför Tullverkets normala brottsbekämpning men en tulltjänsteman har ingripit med stöd av 37 eller 39 § smugglingslagen gäller enligt 40 § bestämmelserna om biträde i 19 § tredje stycket. I de fallen omfattar dock biträdet enbart åtgärder på platsen för ingripandet eller i anslutning till den.

Enligt 36 § smugglingslagen ska 19 § tredje stycket även tillämpas vid förundersökning angående brott som avser innehav av en vara som antingen inte får innehas utan tillstånd eller som omfattas av ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel eller utförsel. En förutsättning är att varan har påträffats när Tullverket har utfört en kontroll eller utreder ett annat brott.

Det finns även andra författningar som innehåller bestämmelser om Tullverkets biträde till åklagare. I 3 § tredje stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott anges att när en förundersökning leds av en allmän åklagare får åklagaren anlita biträde av Tullverket. Åklagaren får också uppdrar åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet. Genom hänvisningen i 3 a § första stycket gäller detsamma för de brott som anges där. Vid förundersökning som avser den som uppsåtligen bedriver yrkesmässig trafik utan tillstånd får åklagare enligt 5 kap. 6 § yrkestrafiklagen (2012:2010) begära biträde av Tullverket med förundersökningen och ge en tulltjänsteman i uppdrag att utföra en viss åtgärd under förundersökningen. Polismyndigheten har samma rätt när den leder förundersökningen. En motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 9 § taxitrafiklagen (2012:2011). De bestämmelserna har utan några ändringar i sak förts över från tidigare lagstiftning.

19.3.2 Biträde åt andra brottsbekämpande myndigheter

Utöver det biträde som ska ges till allmän åklagare, biträde till Polismyndigheten enligt 37–40 §§ smugglingslagen och bestämmelserna i 5 kap. 6 § yrkestrafiklagen och 5 kap. 9 § taxitrafiklagen finns det i dag inte någon bestämmelse om att Tullverket i sin brottsbekämpande verksamhet får bistå andra brottsbekämpande myndigheter.

En jämförelse kan göras med Kustbevakningen som enligt 4 kap. 4 § kustbevakningslagen har en generell möjlighet att när en förundersökning har inletts bistå undersökningsledaren även om brottet inte ingår i den direkta brottsbekämpningen. En undersökningsledare får då anlita biträde

av Kustbevakningen för att genomföra förundersökningen. Den som leder förundersökningen får också ge en kustbevakningstjänsteman i uppdrag att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt. Biträde enligt den paragrafen kan ges till såväl Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket som till åklagare. Det är dock bara om förundersökningen leds av en åklagare som Kustbevakningen är skyldig att lämna biträde. Om biträde efterfrågas av en undersökningsledare vid en annan myndighet kan Kustbevakningen neka till det, vilket t.ex. kan bero på att myndigheten behöver använda sina resurser för andra ändamål (prop. 2018/19:16 s. 89).

19.3.3 Bestämmelserna om biträde behöver ses över

På samma sätt som bestämmelserna om Tullverkets rätt att inleda och bedriva förundersökning med tiden har blivit alltmer snåriga har även bestämmelserna om biträde blivit det. Bestämmelserna regleras i fyra olika paragrafer i smugglingslagen trots att det i huvudsak är detsamma som gäller. Vidare finns motsvarande bestämmelser i några andra lagar. Det finns därför behov av att se över bestämmelserna om biträde i syfte att åstadkomma en mer enhetlig och lättillämpad reglering.

19.4 Skyldigheten att biträda allmän åklagare

Regeringens förslag: Tullverkets skyldighet att biträda allmän åklagare ska inte vara knuten enbart till att myndigheten får inleda förundersökning för brottet, men det ska finnas anknytning till Tullverkets verksamhet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* anser att det i den fortsatta beredningen bör utvecklas vad som krävs för att allmän åklagare ska få anlita biträde från Tullverket eller en tulltjänsteman för brott som inte ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning.

Skälen för regeringens förslag

Den nuvarande regleringen

Tullverkets och tulltjänstemäns grundläggande skyldighet att biträda allmän åklagare regleras i 19 § tredje stycket smugglingslagen. Där föreskrivs att när en åklagare har tagit över ledningen av en förundersökning från Tullverket får åklagaren anlita biträde av myndigheten. Åklagaren får också uppdra åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Regleringen i 19 § smugglingslagen bygger på att biträde ska ges vid brott som Tullverket har rätt att inleda förundersökning om men där förundersökningen leds av åklagare. Det är bara då som skyldigheten att

biträda åklagaren gäller (se även prop. 2019/20:169 s. 19). Även biträdesbestämmelsen i 34 § smugglingslagen förutsätter att Tullverket har förundersökningsrätt. Så är dock inte fallet med biträde enligt 40 § och bestämmelsen om biträde i 36 § smugglingslagen infördes för att Tullverket skulle kunna fortsätta biträda allmän åklagare även om myndigheten inte längre hade förundersökningsrätt på grund av att sambandet med smuggling hade fallit bort (prop. 2019/20:169 s. 20).

Att den nuvarande regleringen förutsätter att Tullverket har förundersökningsrätt leder ibland till oönskade resultat. Det innebär att Tullverket och tulltjänstemännen inte alltid har möjlighet att på åklagarens begäran biträda med utredningsuppgifter ens om de är av enklare natur. Det kan t.ex. vara fråga om att hålla förhör eller vidta någon annan åtgärd för att utreda ett brott som har upptäckts i samband med smuggling men som ligger utanför de brott som Tullverkets förundersökningsrätt omfattar. Det kan t.ex. röra sig om missbruk av urkund, om den misstänkte har visat någon förfalskad handling i samband med tullkontroll eller har legitimerat sig med ett förfalskat pass. Det kan även vara fråga om olovlig vistelse. Ett annat exempel är att Tullverket påträffar stora mängder kontanter och misstänker penningtvättsbrott. I dessa fall kan tulltjänstemannen endast skriva en brottsanmälan och därefter lämna över frågan till Polismyndigheten för fortsatt handläggning.

Regleringen bör ge större flexibilitet

Regeringen anser att det bör finnas en större flexibilitet när det gäller möjligheten för allmän åklagare att i enskilda fall begära biträde av tulltjänstemän för att utreda brott som har upptäckts i samband med tulltjänstemannens ingripande eller under den brottsutredning som tulltjänstemannen biträder åklagaren med, även i de fall där brottet ligger utanför Tullverkets förundersökningsrätt.

En förundersökning ska enligt 23 kap. 4 § rättegångsbalken inte bedrivas under längre tid än vad som är nödvändigt. Det framstår som ineffektivt att Polismyndigheten måste överta och slutföra en utredning om ett i sammanhanget obetydligt brott om Tullverket har upptäckt brottet och även har kompetens och kapacitet att genomföra utredningen. Det var också orsaken till att Tullverket gavs rätt att inleda förundersökning och föra talan om sidobrotten. Argumenten för den lösningen har samma bärkraft när det gäller biträde till allmän åklagare. Det är viktigt att samhällets samlade resurser används på ett effektivt sätt, att förundersökningar slutförs snabbt och att en adekvat påföljd döms ut. Det är också viktigt för den misstänkte att inte behöva vänta längre än nödvändigt på att förundersökningen slutförs. Den nuvarande ordningen, där Tullverket måste lämna ifrån sig förundersökningen om vissa brott som de annars skulle kunna utreda, motverkar det.

Om en allmän åklagare anser att det är angeläget att utreda ett brott, som har nära samband med det eller de brott som Tullverket biträder åklagaren med att utreda, bör åklagaren kunna få Tullverkets biträde även med utredningen av det brottet, om det bedöms vara lämpligt. Det kan t.ex. vara fråga om ett brott som har betydelse för åklagarens möjlighet att bevisa att det är fråga om ett systematiskt beteende eller för ett yrkande om att gärningsmannen ska utvisas. Om åklagaren däremot anser att brottet inte

har någon egentlig betydelse för den pågående brottsutredningen, eller att det inte spelar någon roll om det utreds senare i ett separat förfarande, saknas det skäl för att Tullverket ska medverka. I sådana fall kan åklagaren antingen besluta om förundersökningsbegränsning eller se till att Polismyndigheten senare utreder brottet.

För att skapa en mer enhetlig och lättillämpad lagstiftning bör allmän åklagare få en generell rätt att anlita Tullverket och tulltjänstemän för brottsutredning. Rätten bör varken vara knuten till att Tullverket har förundersökningsrätt eller till något villkor om hur brottet har upptäckts. Detta motsvarar vad som gäller för Polismyndigheten och Kustbevakningen. Det bör däremot vara ett krav att det finns eller har funnits ett samband med en förundersökning som Tullverket har medverkat i eller att saken på annat sätt har anknytning till Tullverkets verksamhet.

Det ligger i sakens natur att biträde i de flesta fall kommer att begäras när det gäller brott där åklagaren har övertagit ledningen av förundersökningen av Tullverket, eftersom det är inom det området myndighetens kompetens finns. Därutöver bör biträde kunna begäras i de fall där en tulltjänsteman redan biträder åklagaren i en pågående förundersökning eller där åklagaren beslutar att komplettera en förundersökning där Tullverket har biträtt i förundersökningen. I undantagsfall kan biträde även begäras i andra ärenden, men det förutsätter att utredningen har anknytning till Tullverkets verksamhet. Ett exempel på det sistnämnda kan vara att ett brott med gränsöverskridande inslag har utretts av en annan myndighet och att åklagaren behöver ha biträde med att göra kompletterande utredning som berör någon specifik tullfråga.

Förundersökningar som rör unga lagöverträdare

Om allmän åklagare ges en generell rätt att anlita biträde av Tullverket innebär det att Tullverket kan biträda åklagaren även i ärenden med unga lagöverträdare, om åklagaren bedömer att det är lämpligare än att anlita biträde av Polismyndigheten.

19.5 Utökad möjlighet att biträda andra brottsbekämpande myndigheter

Regeringens förslag: Tullverket och en tulltjänsteman ska på begäran i ett enskilt fall kunna biträda andra undersökningsledare än åklagare. Tullverket får i ett enskilt fall även hjälpa en annan brottsbekämpande myndighet med särskilda resurser.

Bestämmelserna om biträde i yrkestrafiklagen och taxitrafiklagen upphävs.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Åklagarmyndigheten* välkomnar den föreslagna regleringen som kommer att underlätta och öka effektiviteten i utredningsarbetet eftersom åklagare i större utsträckning kan få biträde från Tullverket. *Polismyndigheten* anser att det är bra att det tydliggörs vilka möjligheter Tullverket har att bistå andra brottsbekämpande myndigheter med särskilda resurser som t.ex.

sökhundar och mobila skannrar. Förslaget kommer att underlätta samarbetet mellan myndigheterna och bidra till en effektiv brottsbekämpning.

Skälen för regeringens förslag

Biträde till annan undersökningsledare än åklagare

Som anges i avsnitt 19.2.1 finns det några få bestämmelser som föreskriver att Tullverket ska bistå Polismyndigheten när den leder en förundersökning. Det finns dock ingen generell skyldighet. Den nuvarande regleringen ger Tullverket möjlighet att neka biträde vid tillämpning av 40 § smugglingslagen, vilket endast framgår motsatsvis av tredje stycket i den paragrafen.

Samma skäl som låg bakom att det för Kustbevakningen infördes en generell reglering som innebär att den som leder en förundersökning får, om det är lämpligt, begära biträde av Kustbevakningen eller en kustbevakningstjänsteman gör sig gällande för Tullverket. En sådan generell regel ger myndigheterna betydligt större flexibilitet. En undersökningsledare kan då, oavsett vilken myndighet som ansvarar för förundersökningen, begära biträde av Tullverket. Det bör därför införas en motsvarande reglering för Tullverket.

En begäran om biträde bör avse en enskild förundersökning. Bestämmelsen är alltså inte avsedd att reglera ett mer allmänt samarbete mellan myndigheterna när det gäller förundersökningar. Den nya regleringen innebär inte heller att Tullverket förväntas överta uppgifter från andra brottsbekämpande myndigheter eller att de alltid kan påräkna att få biträde. Tullverket ska i första hand se till sitt huvuduppdrag men bör ha möjlighet att biträda andra brottsbekämpande myndigheter när det är lämpligt och praktiskt genomförbart. Tullverket bör därför, på samma sätt som Kustbevakningen, kunna säga nej till det begärda biträdet. Om allmän åklagare begär biträde bör dock Tullverket vara skyldig att bistå, eftersom de (med undantag för åklagare vid Ekobrottsmyndigheten) saknar egna resurser för att utreda brott.

Med den nu föreslagna lösningen och det förslag om en generell skyldighet att biträda åklagare som lämnas i avsnitt 19.4 finns det inte längre något behov av de särskilda bestämmelserna i 5 kap. 6 § yrkestrafiklagen och 5 kap. 9 § taxitrafiklagen. De bör därför upphävas.

Möjligheterna till annat samarbete bör också tas tillvara

Ett annat område inom brottsbekämpningen där det kan finnas behov av samarbete över myndighetsgränserna är i fråga om särskilda resurser. Tullverket har t.ex. i likhet med Polismyndigheten tillgång till hundar som är tränade att leta efter narkotika. Tullverket har också på vissa orter tillgång till mobila skannrar som kan undersöka större fordon och små mobila skanningsutrustningar. Ibland kan sådana resurser efterfrågas av Polismyndigheten. Dagens reglering är inte tydlig när det gäller vilka möjligheter Tullverket har att bistå andra brottsbekämpande myndigheter med sådana resurser. Tullverkets nya lagstiftning bör ge utrymme för att, om det uppstår ett tillfälligt behov, kunna ge Polismyndigheten eller en annan brottsbekämpande myndighet biträde med sådana resurser. På

samma sätt som när det gäller annat biträde till Polismyndigheten bör Tullverket kunna neka det, exempelvis om resurserna behövs i den egna verksamheten.

20 Tullåklagare

20.1 Allmänna och särskilda åklagare

Av 7 kap. 8 § rättegångsbalken framgår att det – förutom allmänna åklagare – finns särskilda åklagare och att det som är föreskrivet för dem gäller. Det finns i dag tre slags särskilda åklagare; JO, Justitiekanslern och tullåklagare. I lagrådsremissen Sveriges deltagande i Europeiska åklagarmyndigheten föreslår regeringen att den svenska europeiska åklagaren och de svenska europeiska delegerade åklagarna också ska vara särskilda åklagare (s. 34–40).

JO och Justitiekanslern har en tydligare reglering än tullåklagare. I de lagar som gäller som instruktioner för dem har det införts bestämmelser som klargör att det som föreskrivs i lag om förundersökning, åtal, åtalsunderlåtelse och om allmän åklagares befogenheter i övrigt gäller för dem när de utövar sin åklagarfunktion (prop. 1986/87:160 s. 17 och 18).

En särskild åklagare anses ha samma befogenheter som en allmän åklagare när det gäller den måltyp som de är behöriga att handlägga. Frågan är dock sparsamt belyst i förarbeten och litteratur, vilket sannolikt beror på att de flesta typer av särskilda åklagare avskaffades redan 1965 när åklagarväsendet förstatligades.

Att samma regelverk gäller för såväl allmänna som särskilda åklagare innebär att rättegångsbalkens reglering och de förordningar som har meddelats med stöd av balken i princip gäller på samma sätt för en särskild åklagare som för en allmän åklagare. Samma forumregler och taleregler gäller, liksom de skyldigheter som åklagare har i förhållande till enskilda när det gäller bl.a. upplysningar och rätt till insyn i förundersökningsmaterialet. JO anses, på grund av sin konstitutionella roll, inte vara formellt bunden av de föreskrifter som regeringen har meddelat men tillämpar dem analogt.

Det förhållandet att särskilda åklagares behörighet begränsas av det som är föreskrivet för dem gör emellertid att många bestämmelser som gäller för allmänna åklagare aldrig aktualiseras i de särskilda åklagarnas verksamhet. Vidare kan det som är föreskrivet för en särskild åklagare i sig innebära begränsningar.

Tullverket har tolkat regleringen i 19 § andra stycket smugglingslagen om överlämnande av ledningen av förundersökningen när saken inte är av enkel beskaffenhet på det sättet att den omfattar även tullåklagare. Det innebär att om saken inte är av enkel beskaffenhet så lämnar tullåklagaren över ärendet till allmän åklagare.

20.2 Tullåklagares uppgifter i dag

20.2.1 Uppgifter i brottsbekämpningen

Det har sedan länge funnits vissa tulltjänstemän som har förordnats att föra Tullverkets talan och att besluta om förverkande i vissa fall. De har både i förarbeten (se SOU 1991:84 s. 163 och Ds 1998:53 s. 418) och av JO benämnts tullåklagare (se t.ex. JO 1959 s. 157). Benämningen framgår dock inte av lagstiftningen och tullåklagare har inte heller samma utbildning som allmän åklagare.

Tullåklagares behörighet preciseras i flera olika bestämmelser i smugglingslagen. I 32 § föreskrivs att i mål om brott enligt smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § andra stycket den lagen får talan föras av särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket. Det innebär att rätten att väcka åtal i huvudsak är knuten till samma brott som omfattas av Tullverkets rätt enligt 19 § första stycket smugglingslagen att inleda förundersökning. Åtalsrätten är dock snävare än rätten att inleda förundersökning. Av 1 § andra stycket smugglingslagen framgår att rätten att väcka åtal inte omfattar brott enligt narkotikastrafflagen, vapenlagen, lagen om brandfarliga och explosiva varor eller lagen om straff för terroristbrott. Åtalsrätten gäller vidare bara om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte ska föranleda någon annan påföljd. I förarbetena framhålls att tullåklagare har möjlighet att väcka åtal även om brottets straffskala förutom böter innehåller fängelse. Det förutsätter dock att det är uppenbart att straffvärdet i det enskilda fallet svarar mot böter. Om saken är tveksam, ska ärendet överlämnas till allmän åklagare

I en tullåklagares befogenheter ingår att fatta andra beslut beträffande förundersökningen än beslut om åtal, t.ex. att lägga ner en förundersökning, eller att inte väcka eller att lägga ner åtal. En tullåklagare får utfärda strafföreläggande för sådana brott som tullåklagaren är behörig att väcka åtal för. Bestämmelser om strafföreläggande finns i 48 kap. rättegångsbalken och i strafföreläggandekungörelsen (1970:60). Tullåklagare får också enligt 48 kap. 20 § rättegångsbalken utfärda förelägganden om ordningsbot. Då gäller samma regler som för en polisman. Enligt 32 § andra stycket smugglingslagen inskränker tullåklagares åtalsrätt inte allmänna åklagares behörighet att väcka åtal.

Enligt 32 § smugglingslagen och 3 a § andra stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleri-brott får en tullåklagare även fatta beslut enligt 3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

På liknande sätt som när det gäller tulltjänstemäns befogenheter är regleringen av tullåklagares befogenheter splittrad. Enligt 1 § andra stycket smugglingslagen gäller tullåklagares generella behörighet enligt 32 § samma lag inte vid brott enligt narkotikastrafflagen, vapenlagen, lagen om brandfarliga och explosiva varor eller lagen om straff för terroristbrott. Tullåklagare har inte rätt att väcka åtal för rattfylleri eller grovt rattfylleri. Enligt 1 § fjärde stycket smugglingslagen omfattar tullåklagares behörighet även sådana brott enligt 2–4 §§ skattebrottslagen som Tullverket får inleda förundersökning om.

Vidare framgår av 34 § andra stycket smugglingslagen att tullåklagares behörighet omfattar de brott som anges i 35 § smugglingslagen dvs. innehav och bruk av narkotika, innehav av dopningsmedel och innehav av hälsofarliga varor. En motsvarande bestämmelse finns i 3 a § första stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Behörigheten i dessa fall förutsätter dock att brottsmisstanken har uppkommit när Tullverket utrett andra brott eller när en tulltjänsteman utfört primäråtgärder eller använt tvångsmedel med stöd av smugglingslagen. Rätten att väcka åtal gäller dock även om den åtgärd som möjliggjorde en tillämpning av den utvidgade förundersökningsrätten inte har medfört att någon förundersökning om rattfylleri eller grovt rattfylleri har inletts (prop. 2019/20:169 s. 29).

I vissa andra författningar som rör brottsbekämpning hänvisas också till 32 § smugglingslagen, vilket innebär att Tullverket även har talerätt i fråga om brott mot dessa författningar. Det gäller 3 § lagen om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg, 20 a § inregränslagen och 5 kap. 5 § LPK.

20.2.2 Andra uppgifter

I 4 § lagen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser föreskrivs att om ett ärende enligt den lagen är av enkel beskaffenhet får beslut om förstörande fattas av en tullåklagare. Det som föreskrivs i den lagen om åklagare gäller då även tullåklagare.

Enligt 4 kap. 9 a § LPK får särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket pröva frågor om förverkande enligt 2 kap. 17–19 §§ och 3 kap. 7 § första stycket 1 LPK, om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då omhändertagandet verkställdes och det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda. Det gäller dock inte om det finns anledning att anta att någon innehar en särskild rätt till egendomen. Uppgiften att pröva sådana administrativa förverkanden som inte uppgår till prisbasbeloppet ligger också på tullåklagare.

20.3 De framtida uppgifterna

20.3.1 En tydligare reglering behövs

Regeringens förslag: Bestämmelserna om tulltjänstemäns rätt att föra talan i brottmål samlas i ett kapitel i den nya lagen. En tullåklagare ska tillämpa det som föreskrivs om förundersökning, åtal och åtalsunderlåtelse och om allmän åklagares befogenheter och skyldigheter i övrigt. Om saken inte är av enkelt slag ska ärendet överlämnas till allmän åklagare.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Åklagarmyndigheten* instämmer i att tullåklagarens roll bör formaliseras och förtydligas. *Tullverket* ställer sig positivt till att det tydliggörs att en

tullåklagare ska tillämpa det som föreskrivs i rättegångsbalken om förundersökning, åtal och åtalsunderlåtelse.

Skälen för regeringens förslag

En generell och mer lättillämpad reglering

För att åstadkomma en enhetlig och lättillämpad reglering bör bestämmelserna om tulltjänstemäns rätt att föra talan i brottmål samlas i den nya lagen. Genom hänvisningar till de brott som Tullverket enligt förslagen i avsnitt 18 får inleda förundersökning om blir regleringen tydlig. På samma sätt som föreslås i avsnitt 18.5 bör regleringen för tullåklagare göras generell. Det innebär att bestämmelser om tullåklagares talerätt i andra författningar bör ersättas av regleringen i den nya lagen.

Det bör även bli tydligare vilka befogenheter och skyldigheter som en tullåklagare har. Detta görs genom att det – på samma sätt som gäller för andra särskilda åklagare – föreskrivs att en tullåklagare ska tillämpa det som föreskrivs om förundersökning, åtal och åtalsunderlåtelse och om allmän åklagares befogenheter och skyldigheter i övrigt. Det innebär att det görs tydligt att tullåklagare ska tillämpa inte bara rättegångsbalken utan också de förordningar som har meddelats med stöd av den. Även andra författningar som innehåller regler för åklagare, t.ex. lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, kommer då att gälla, om det inte görs uttryckligt undantag från den och det inte heller i övrigt finns några begränsningar.

Av den nya regleringen bör det även framgå att en tullåklagare alltid ska överlämna förundersökningen till allmän åklagare om saken inte är enkel. Dit hör, med tanke på att tullåklagare inte har samma utbildning som allmänna åklagare, alla utredningar som kräver mer ingående juridiska kunskaper. Detsamma gäller andra ärenden som inte är okomplicerade.

Viss reglering flyttas inte över till den nya lagen

Regeringen anser att regleringen om tullåklagares befogenheter i lagen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser bör finnas kvar i den lagen eftersom det i de fall regleringen är tillämplig inte är fråga om brottsbekämpning. Utgångspunkten för den lagen är att de substanser som regleringen rör inte är förbjudna att inneha eftersom de varken är klassificerade som narkotika eller hälsofarlig vara. I lagen finns det därtill redan en föreskrift om att tullåklagare ska överlämna ärendet till allmän åklagare om saken inte är av enkel beskaffenhet.

Bestämmelserna i 4 kap. 9 a § LPK bör inte heller flyttas till den nya lagen. De beslut som avses i den paragrafen rör administrativt förverkande, vilket är något annat än förverkande som rättsverkan av brott.

För att uppnå tydlighet bör det i den nya lagen hänvisas till bestämmelserna om tullåklagare i de nämnda lagarna.

20.3.2 Benämningen på tjänstemännen

Regeringens förslag: De befattningshavare inom Tullverket som fullgör åklagaruppgifter ska benämnas tullåklagare.
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* ställer sig positivt till att begreppet tullåklagare förs in i den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag: Tullverket skiljer sig från andra brottsbekämpande myndigheter genom att det inom myndigheten finns både funktioner som motsvarar de som polismän och undersökningsledare har enligt rättegångsbalken och en funktion som särskild åklagare enligt rättegångsbalken. De särskilda åklagarna hos Tullverket har en viktig roll genom att de avlastar allmän åklagare uppgifterna att besluta i åtalsfrågor, att utfärda strafföreläggande och att föra talan i domstol när det gäller enkla brott som Tullverket utreder. Den nya regleringen behöver, på samma sätt som dagens, ta hänsyn till båda dessa funktioner.

Enligt regeringens mening bör det tydliggöras att vissa tulltjänstemän utför åklagaruppgifter, vilket görs genom att i författning benämna dem tullåklagare. Benämningen bör användas i den nya lagen. En motsvarande förändring bör göras i lagen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser och i en bestämmelse i LPK. De är de enda författningar som, utöver den nya lagen, berör tullåklagares behörighet.

20.3.3 Bör talerätten omfatta fler brott?

Regeringens förslag: Begränsningen att tullåklagare bara får föra talan om brott som Tullverket får inleda förundersökning om och där påföljden uppenbart bör vara böter ska finnas kvar.

Tullåklagare ska även ha talerätt vid enklare fall av rattfylleri och olovlig körning samt vissa andra brott som upptäcks i samband med rattfylleri. Tullåklagare ska även ha talerätt vid innehav av OC-sprayer, elchockvapen, ammunition, ljuddämpare och magasin.

Tullåklagare ska inte längre ha talerätt när det gäller skattebrott.

Tullåklagares talerätt ska på samma sätt som i dag inte innebära några inskränkningar i allmän åklagares beslutanderätt.

Utredningens förslag överensstämmer till viss del med regeringens. Utredningen lämnar inget förslag om att tullåklagare ska ha talerätt beträffande innehav av OC-sprayer, elchockvapen, ammunition, ljuddämpare och magasin.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Tullverket välkomnar förslagen att tullåklagares talerätt utvidgas till att omfatta enklare fall av rattfylleri och olovlig körning. Myndigheten anser att det bör övervägas att utvidga talerätten till att även omfatta sidobrotten i förslaget till 8 kap. 2 § 4 och 6 tullbefogenhetslagen när det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och brottet inte ska föranleda någon annan påföljd.

Åklagarmyndigheten välkomnar den utvidgning av tullåklagares talerätt som föreslås och anser i synnerhet att förslaget avseende rattfyllerier på bötesnivå kan leda till en betydande förenkling och effektivisering då dessa ärenden kan hanteras helt inom Tullverket.

Skälen för regeringens förslag

Samma grundläggande begränsningar av talerätten som i dag

I dag har tullåklagare enbart rätt att föra talan om brott där påföljden uppenbart bör vara böter. Den begränsningen har inte ifrågasatts och mot bakgrund av att tullåklagare inte har samma utbildning som allmänna åklagare bör den finnas kvar. Eftersom uppenbart är ett mycket starkt krav ska ärendet, vid minsta tvekan om påföljdsvalet, överlämnas till åklagare.

På samma sätt som tidigare ska talerätten enbart omfatta brott som Tullverket antingen har självständig rätt att inleda förundersökning om eller som särskilt pekats ut i den nya lagen. Det anges i en särskild bestämmelse i den nya lagen vilka brott som en tullåklagare har rätt att handlägga. Det gäller främst de brott som i dag anges i smugglingslagen. Genom att det i några författningar görs en generell hänvisning till den nya lagen, i stället för hänvisningar till enbart vissa paragrafer, utvidgas tullåklagarnas talerätt något. Eftersom det är fråga om författningar vilkas straffbestämmelser mycket sällan tillämpas bedömer regeringen att det i praktiken inte kommer att innebära någon utökad arbetsbörda.

Tullåklagares talerätt bör inte heller i framtiden innebära några inskränkningar i allmän åklagares beslutanderätt.

Begränsningarna i talerätten till brott vilkas straffvärde är böter och som inte bör föranleda någon annan påföljd medför att en tullåklagare har begränsade beslutsfunktioner i förhållande till både allmänna åklagare och andra särskilda åklagare. Bestämmelserna i rättegångsbalken om åklagare och om allmänt åtal gäller visserligen, men många av de bestämmelserna förutsätter att det är fråga om brott av allvarigare slag och det blir därför inte aktuellt för tullåklagare att tillämpa dessa bestämmelser. En annan begränsning är att tullåklagare enbart har talerätt i fråga om brott som riktar sig mot det allmänna, vilket innebär att bestämmelser om målsägande och åklagarens uppgifter i förhållande till dem inte heller blir aktuella. Den främsta begränsningen utgörs dock av att ärendet ska överlämnas till allmän åklagare om saken inte är enkel.

Rätten för tullåklagare att föra talan innebär både en rätt att väcka åtal vid allmän domstol och att, enligt bestämmelserna i 48 kap. rättegångsbalken, besluta om strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot. Tullåklagare får även besluta om förverkande som särskild rättsverkan av brott (se avsnitt 20.4).

Regeringen föreslår i avsnitt 18.3.5 att Tullverket även ska få leda förundersökning mot unga lagöverträdare. För unga lagöverträdare finns särskilda ungdomspåföljder, vilka i flera fall anges ha företräde framför böter (se t.ex. 32 kap. 2 tredje stycket och 32 kap. 3 § andra stycket brottsbalken). Eftersom det krävs ingående kunskaper om både straffvärde och påföljdsval när den misstänkte är ungdom anser regeringen att det inte är lämpligt att låta tullåklagare föra talan mot den som inte fyllt 18 år.

Regeringen behandlar frågan om jäv för tullåklagare i avsnitt 24.1.

Talerätten ska även omfatta enkla rattfylleribrott, olovlig körning och vissa fall av vapenbrott

Tullverket utför årligen många trafiknykterhetskontroller och av dessa leder åtminstone några hundra till brottsmisstanke och förundersökning. När förundersökningen är genomförd överlämnas den i dag till allmän

åklagare. I de fall där det rör sig om enklare fall av rattfylleri är det enligt regeringens mening rimligt att tullåklagare ska kunna få föra talan. En förutsättning är dock att brottet är okomplicerat och att den bötespraxis som finns bedöms vara tillämplig. Det kommer att avlasta de allmänna åklagarna att inte behöva överta ärenden i fall där det finns tydliga förutsättningar för att utfärda strafföreläggande. Det bör i första hand bli aktuellt i fråga om rattfylleri där berusningsmedlet är alkohol, men det får bli en fråga för riksåklagaren och Tullverket att närmare bestämma exakt var gränsen bör gå för tullåklagares behörighet.

I avsnitt 18.6.3 föreslår regeringen att olovlig körning ska ingå bland de sidobrott som Tullverket ska kunna utreda, om brottet upptäcks i samband med ett huvudbrott som Tullverket har rätt att inleda förundersökning om. Utredningen föreslår att tullåklagare ska ges talerätt avseende dessa brott. *Tullverket* påtalar att det även händer att tulltjänstemän påträffar OC-sprayer, elchockvapen, ammunition och liknande vid husrannsakingar. Sådana innehavsbrott är enligt myndigheten inte svårare att utreda än innehav av narkotika, doping eller hälsofarliga varor. Tullverket anser därför att det bör övervägas att utvidga talerätten till att även omfatta sidobrotten i 8 kap. 2 § punkterna 5 och 7 tullbefogenhetslagen i de fall det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte föranleder någon annan påföljd.

Regeringen anser, i likhet med utredningen, att tullåklagare bör ges talerätt i fråga om olovlig körning. Regeringen konstaterar vidare att de brott som listas i föreslagna 8 kap. 2 § punkterna 5 och 7 tullbefogenhetslagen är vissa brott enligt vapenlagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor. Dessa brott har ofta straffvärden som ligger betydligt högre än böter och som därför aldrig skulle bli aktuella för tullåklagare att föra talan om. Vissa av brotten har dock böter i straffskalan. Det handlar bl.a. om ringa fall av vapenbrott (9 kap. 1 § andra stycket vapenlagen) och kan t.ex. handla om innehav av en OC-spray eller ammunition. Sådana brott är i regel okomplicerade att utreda och föreslås också utgöra sidobrott i Tullverkets direkta brottsbekämpning. Det framstår som effektivt att en tullåklagare i sådana fall har behörighet att föra talan, utfärda strafföreläggande och besluta om förverkande. Regeringen anser att i de fall Tullverket påträffar föremål som omfattas av vapenlagen eller lagen om brandfarliga och explosiva varor och det är uppenbart att påföljden ska vara böter bör en tullåklagare vara behörig att föra talan. Behörigheten bör vara begränsad till 9 kap. 1 § andra stycket vapenlagen, 9 kap. 2 § första stycket d vapenlagen och 29 § andra stycket 2 lagen om brandfarliga och explosiva varor och gälla under samma förutsättningar som gäller för övriga brott. Det innebär att endast bötespåföljd ska vara aktuell och att saken även i övrigt ska vara enkel.

Talerätten beträffande vissa skattebrott

Enligt nuvarande reglering i 1 § fjärde stycket smugglingslagen har tullåklagare rätt att föra talan om vissa brott enligt skattebrottslagen. Det gäller dock enbart brott mot 2–4 §§ skattebrottslagen som rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 8 § 2 eller 37 § SFL. Tullverket inleder endast förundersökning om ett fåtal ärenden som rör skattebrott varje år. År 2017 inledde Tullverket förundersökning i fem ärenden om

skattebrott, varav ett avsåg grovt skattebrott, 2018 inleddes förundersökning i tre ärenden, varav ett avsåg grovt skattebrott, 2020 inleddes förundersökning bara i ett ärende och under 2021 i två ärenden. Det är inte känt om något av ärendena var av sådant slag att en tullåklagare ens teoretiskt skulle ha kunnat varit behörig att föra talan om saken.

Frågan är därför om tullåklagare allttjämt bör ha talerätt beträffande sådana brott. Det rör sig om brott som kan vara juridiskt komplicerade att utreda och bedöma och de upptäcks sällan. Det innebär att det inte är möjligt för tullåklagare att få någon egentlig erfarenhet av hur de ska hanteras. Mot den bakgrunden anser regeringen att den nuvarande bestämmelsen om att tullåklagare har talerätt beträffande sådana brott inte ska flyttas till den nya lagen.

20.3.4 Tullåklagares övriga befogenheter

Regeringens förslag: Tullverkets förundersökningsledare ska kunna fatta beslut om förundersökningsbegränsning i de förundersökningar som de leder.

Regeringens bedömning: Det behövs ingen författningsändring för att tillgodose behovet för tullåklagare att besluta om åtalsunderlåtelse och förundersökningsbegränsning, eftersom tullåklagare redan enligt gällande rätt får besluta om åtalsunderlåtelse och förundersökningsbegränsning.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår inte att Tullverkets förundersökningsledare ska kunna fatta beslut om förundersökningsbegränsning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på bedömningen. *Tullverket* anser att befogenheten att besluta om förundersökningsbegränsning även bör omfatta Tullverkets förundersökningsledare.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Åtalsunderlåtelse och förundersökningsbegränsning

Utredningen bedömer att tullåklagare enligt gällande rätt får besluta om åtalsunderlåtelse och förundersökningsbegränsning. Regeringen delar den bedömningen. Det behövs därmed ingen författningsändring för att tillgodose det behovet.

När bestämmelserna om förundersökningsbegränsning ändrades så att polisiära undersökningsledare fick rätt att i viss utsträckning besluta om förundersökningsbegränsning väcktes under remissbehandlingen frågan om det inte borde gälla undersökningsledare generellt. Regeringen uttalade att behovet och lämpligheten av en motsvarande befogenhet för undersökningsledare vid Tullverket eller Kustbevakningen inte hade ingått i utredningens uppdrag och att den avsåg att återkomma i frågan (prop. 2011/12:10 s. 21). Det har emellertid inte skett.

Med hänvisning till att tullåklagare har befogenhet att besluta om förundersökningsbegränsning anser utredningen att det inte finns skäl att ta upp frågan om Tullverkets undersökningsledare bör ges utökad

befogenhet. *Tullverket* instämmer inte i denna bedömning och anser att även förundersökningsledare hos Tullverket bör ges befogenhet att besluta om förundersökningsbegränsning. Tullåklagare har endast befogenhet att besluta om förundersökningsbegränsning i de fall det är uppenbart att påföljden ska bestämmas till böter medan Tullverkets förundersökningsledares behörighet omfattar ärenden av enkel beskaffenhet. Dagens reglering medför att om en förundersökning är av enkel beskaffenhet men påföljden inte uppenbart är böter måste beslut om förundersökningsbegränsning överlämnas till allmän åklagare. Ett tänkbart exempel är en smuggling av normalgraden där den misstänkte dömts för betydligt grövre smugglingsbrottslighet efter brottstillfället och det därför finns skäl att besluta om förundersökningsbegränsning.

Regeringen instämmer i Tullverkets synpunkter och anser att det finns skäl för att förundersökningsledare hos myndigheten, på motsvarande sätt som i dag gäller för polisiära förundersökningsledare, bör kunna fatta beslut om förundersökningsbegränsning. En sådan ordning är effektiv och möjliggör för Tullverkets förundersökningsledare att ta ett helhetsansvar för de förundersökning som de leder.

20.4 Förverkande

20.4.1 Dagens reglering

En tullåklagare har enligt 32 § första stycket smugglingslagen rätt att enligt 3 § fjärde stycket lagen om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. (förfarandelagen) besluta om förverkande av beslagtagna egendom. Det gäller dock bara om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än en tiondel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde när beslaget verkställdes eller om egendomen saknar saluvärde. Det krävs också att det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda. En tullåklagares rätt att besluta om förverkande motsvarar i dessa fall det som gäller för en polisman. En allmän åklagare har enligt samma paragraf i förfarandelagen en generell rätt att besluta om förverkande. Om värdet av det som ska förverkas uppgår till betydande belopp eller om det finns andra särskilda skäl, ska dock frågan om förverkande prövas av rätten. Möjligheten att besluta om förverkande används ofta när tullåklagare utfärdar strafföreläggande. Förutsättningarna för förverkande enligt smugglingslagen framgår av 16 och 17 §§ den lagen.

Regeringen har nyligen föreslagit att förfarandelagen ska upphävas och ersättas med en ny lag, lagen (2024:00) om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot. Det föreslås ingen ändring av den nuvarande beloppsgränsen för att en polisman ska få besluta om förverkande. Regeringen föreslår även en ny förverkandeform, självständigt förverkande, och att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken.

20.4.2 Utökad möjlighet att besluta om förverkande

Regeringens förslag: Tullåklagare får besluta om förverkande om egendomens värde vid beslaget uppgick till mindre än ett halvt prisbasbelopp, eller om egendomen saknade saluvärde, och det är uppenbart att förutsättningarna för förverkande är uppfyllda. Samma regler som i dag ska gälla vid förfarandet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tullåklagare bör få utökad möjlighet att besluta om förverkande

Det ligger i sakens natur att det är mycket vanligt med beslut om förverkande vid brott som Tullverket utreder, eftersom utredningarna i de flesta fall rör otillåten införsel av olika typer av varor. När den som inför varan ertappas med den, eller när Tullverket upptäcker en otillåten vara i post- eller varuflödet över gränsen, tar en tulltjänsteman varan i beslag för framtida förverkande. Åtskilliga sådana beslag rör mindre värden eller varor som saknar saluvärde.

Med dagens reglering kan en tullåklagare i samma utsträckning som en polisman besluta om förverkande av varor med ett lågt värde. Regleringen är särskilt viktig vad gäller förverkande av narkotika som saknar ett legalt marknadsvärde. För att bättre tillvarata den kompetens som tullåklagare har inom detta område, och för att ytterligare avlasta allmän åklagare vissa okomplicerade ärenden, anser regeringen att en tullåklagare i större utsträckning än i dag bör få besluta om förverkande. Det bör dock även i framtiden finnas en beloppsgräns. Regeringen anser att den lämpligen kan sättas vid ett halvt prisbasbelopp. Tullåklagare bör därmed få besluta om förverkande om egendomens värde vid beslaget uppgick till mindre än ett halvt prisbasbelopp, eller om egendomen saknade saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för förverkande är uppfyllda.

21 Inledande av förundersökning

21.1 Om förundersökning och förundersökningsplikt

En förundersökning syftar enligt 23 kap. 2 § rättegångsbalken till att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet och om det finns tillräckliga skäl för åtal mot honom eller henne. Bestämmelserna om förundersökning finns i 23 kap. rättegångsbalken och i förundersökningskungörelsen (1947:948).

Ett beslut om att inleda förundersökning fattas enligt 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagare. Har förundersökningen inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och är saken inte av enkel beskaffenhet ska ledningen av förundersökningen övertas av åklagare så snart någon skäligen kan miss-

tänkas för brottet. Åklagare ska även överta ledningen av förundersökningen i andra fall, om det finns särskilda skäl.

Som redogörs för i avsnitt 18.3 får även Tullverket inleda förundersökning gällande ett flertal brottstyper. Tullverkets undersökningsledare har då samma befogenheter och skyldigheter som en undersökningsledare har enligt rättegångsbalken. Om saken inte är av enkel beskaffenhet eller om det finns särskilda skäl ska ledningen av förundersökningen övertas av allmän åklagare så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet.

En förundersökning ska enligt huvudregeln i 23 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken inledas så snart det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har begåtts. Enligt bestämmelsens andra stycke behöver förundersökning dock inte inledas om det är uppenbart att brottet inte går att utreda. En förundersökning behöver enligt 23 kap. 4 a § rättegångsbalken inte heller inledas om utredningen skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att brottets straffvärde inte överstiger fängelse i tre månader. Vidare behöver förundersökning inte inledas om brottet kan antas bli föremål för åtalsunderlåtelse eller särskild åtalsprövning och något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts genom att förundersökning inte inleds. Förundersökning behöver enligt 23 kap. 22 § rättegångsbalken inte heller genomföras om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det är fråga om ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter (s.k. förenklad utredning). Många av Tullverkets brottsutredningar görs med stöd av 23 kap. 22 § rättegångsbalken.

21.1.1 Åtgärder innan en förundersökning har inletts

För att få använda tvångsmedel krävs som huvudregel att en förundersökning har inletts. Det finns dock undantag.

Innan en förundersökning har hunnit inledas får en polisman enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket rättegångsbalken hålla förhör eller vidta andra åtgärder som är av betydelse för utredningen. Det kallas primärutredning.

En polisman som ingriper mot ett brott eller annars kommer till platsen för ett brott, eller som tar upp en anmälan, ska enligt 3 a § förundersökningskungörelsen vidta de utredningsåtgärder som är möjliga, även om en förundersökning inte har hunnit inledas. Utredningen ska om möjligt färdigställas direkt på plats. Vidtagna åtgärder ska så snart som möjligt anmälas för den som har rätt att leda förundersökningen för brottet.

En polisman får vidare enligt 23 kap. 22 § första stycket använda beslag vid en förenklad utredning där förundersökning inte inleds.

Av 20 och 20 a §§ smugglingslagen samt 4 och 4 a §§ lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott framgår att en tulltjänsteman, vid brott som de har rätt att utreda, har samma befogenheter som en polisman. Av 20 § första stycket smugglingslagen och 4 § första stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott framgår att en tulltjänsteman, innan en förundersökning har hunnit inledas, får hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen enligt 23 kap. 3 § rättegångsbalken.

Enligt 20 § andra stycket smugglingslagen och 4 § andra stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott gäller bestämmelserna i 23 kap. 8 § rättegångsbalken även för en tulltjänsteman. Det innebär bl.a. att den som befinner sig på den plats där ett brott förövats på tillsägelse av en tulltjänsteman är skyldig att följa med till ett förhör som hålls omedelbart därefter. Om personen utan giltig orsak vägrar, får tjänstemannen ta med honom eller henne till förhöret. Det gäller även innan en förundersökning hunnit inledas.

Enligt 20 a § första stycket smugglingslagen och 4 a § Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, som hänvisar till 23 kap. 9 a § rättegångsbalken, har en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att efter tillsägelse tillfälligt omhändertaga elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras, om personen trots tillsägelse inte lämnar ifrån sig utrustningen. Tulltjänstemannen får besluta om kroppsvisitation för att söka efter sådan egendom. I 20 a § andra stycket smugglingslagen och 4 a § andra stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott föreskrivs att bestämmelserna i 23 kap. 9 b § rättegångsbalken om protokollföring och om upphävande av omhändertagande ska tillämpas.

21.1.2 När förundersökning har inletts

De tvångsåtgärder som får vidtas före förundersökningen får vidtas även under pågående förundersökning. Under förundersökningen får det enligt 23 kap. 6 § rättegångsbalken hållas förhör med alla som kan antas kunna lämna upplysningar av betydelse för utredningen. Den som ska höras får enligt 23 kap. 6 a § rättegångsbalken kallas vid vite och får enligt 23 kap. 7 § rättegångsbalken hämtas till förhöret i vissa fall. Det kan vidare bli aktuellt att använda tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken, t.ex. gripande, beslag eller kroppsbesiktning.

När förundersökningen kommit så långt att någon skäligen kan misstänkas för brottet ska den misstänkte enligt 23 kap. 18 § rättegångsbalken underrättas om misstanken när han eller hon hörs. När undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser vara nödvändig har den misstänkte och försvararen enligt 23 kap. 18 a § rättegångsbalken rätt att ta del av materialet och får begära att förundersökningen kompletteras.

När förundersökningen avslutas ska åklagare enligt 23 kap. 20 § rättegångsbalken besluta om åtal ska väckas eller inte. Om det inte längre finns anledning att fullfölja förundersökningen, ska den enligt 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken läggas ner. En förundersökning kan också läggas ner av processekonomiska skäl (förundersökningsbegränsning), vilket följer av 23 kap. 4 a § rättegångsbalken.

21.2 Hur en förundersökning inleds enligt dagens reglering

21.2.1 Ett formellt beslut krävs

I 23 kap. 3 § rättegångsbalken anges vem som har rätt att inleda förundersökning och att det ska göras genom ett beslut. Rättegångsbalken innehåller inga andra bestämmelser om hur en förundersökning ska inledas.

Av 1 a § förundersökningskungörelsen framgår att ett beslut att inleda förundersökning eller att utvidga en förundersökning ska sättas upp särskilt eller antecknas i akten. Bestämmelsen tillkom mot bakgrund av att den tidigare ordningen, att en förundersökning kunde inledas antingen formlöst genom att utredningsarbetet påbörjades eller genom ett särskilt beslut, ansågs vara otillfredsställande. Det borde enligt förarbetena inte kunna råda oklarhet om en förundersökning har inletts eller inte (SOU 1992:61, s. 370–372. och prop. 1994/95:23 s. 76 och 77). Det fördes ingen diskussion om vad ett krav på formellt beslut att inleda förundersökning skulle innebära i det praktiska arbetet. Förslaget om att införa en sådan bestämmelse mötte även viss kritik vid remissbehandlingen, främst från åklagarmyndigheter.

Regleringen innebär att en förundersökning enbart kan inledas genom ett formellt beslut av någon som är behörig att vara undersökningsledare. Det har i sin tur lett till att olika särregler har införts för att skapa möjlighet för polismän och andra tjänstemän med motsvarande befogenheter, bl.a. tulltjänstemän, att kunna vidta nödvändiga åtgärder i inledningen av en brottsutredning, trots att de saknar behörighet som undersökningsledare. Bestämmelserna i 23 kap. 8 § tredje stycket rättegångsbalken (en polisman får medta en person till förhör utan hinder av att förundersökning inte är inledd) och 23 kap. 9 a § tredje stycket (en polisman får tillfälligt omhändertaga kommunikationsutrustning utan hinder av att förundersökning inte är inledd) utgör exempel på det. Kravet på ett särskilt beslut för att inleda förundersökning har även lett till att vissa personer i nyckelfunktioner hos de brottsbekämpande myndigheterna har getts rätt att inleda förundersökning, trots att de normalt inte har till arbetsuppgift att leda förundersökningar.

21.2.2 Många förundersökningar börjar med ett tvångsmedel

Hur en brottsutredning börjar varierar beroende på främst vilken brottstyp det är fråga om. Typiskt sett finns det fyra olika situationer som kan leda till att en förundersökning inleds. För att bilden ska bli så fullständig som möjligt utgår beskrivningen från vad som gäller för en polisman, eftersom Polismyndigheten har till uppgift att bekämpa alla typer av brott. Förhållandena är emellertid desamma för tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän.

I de fall där en brottsutredning startar genom att det kommer in en skriftlig polisanmälan är det naturligt att det krävs ett formellt beslut av en behörig förundersökningsledare för att en förundersökning ska inledas. Det är då som regel inte nödvändigt med ett omedelbart beslut. Detsamma

gäller om någon ringer till Polismyndigheten och anmäler ett brott som inte kräver ett omedelbart polisingripande. Typiska exempel på sådana brott är brott mot bidragssystem, förmögenhetsbrott och annan ekonomisk brottslighet samt sådana vålds- eller fridsbrott som anmäls utan att en polisman kommer till platsen för brottet.

Många brottsutredningar startar genom att en polisman iakttar brottet. Det gäller exempelvis flertalet trafikbrott. Okomplicerade sådana brott utreds genom det förenklade förfarandet i 23 kap. 22 § rättegångsbalken. Det behövs i det fallet inte något formellt beslut av en undersökningsledare, eftersom någon fullständig förundersökning inte behöver göras. Mer komplicerade trafikbrott och andra brott som en polisman typiskt sett upptäcker, t.ex. narkotikabrott, dopningsbrott eller vapenbrott, utreds däremot genom en förundersökning.

När polismän kommer till platsen för ett påstått brott förutsätts de vidta de åtgärder som är möjliga, t.ex. att hålla förhör med målsäganden och vittnen och att på annat sätt samla in bevisning. I den mån primärutredningsåtgärder inte medför användning av tvångsmedel, t.ex. beslag eller gripande, kommer frågan om förundersökning att hanteras i stort sett på samma sätt som om Polismyndigheten hade fått in en skriftlig anmälan om brott. Skillnaden är att polismännen själva upprättar brottsanmälan i nu aktuella fall.

Många brottsutredningar påbörjas emellertid genom att en polisman använder ett straffprocessuellt tvångsmedel, t.ex. griper någon för våldsbrott eller tar föremål i beslag vid misstanke om narkotikabrott. Det är något som lagstiftaren har förutsett genom att föreskriva att polismän får använda dessa tvångsmedel vid fara i dröjsmål. Ett formellt beslut i förundersökningsfrågan fattas då när polismannen rapporterar sitt ingripande till åklagaren eller till någon annan som är behörig att leda förundersökning om brottet.

För Tullverkets del gäller att en stor del av deras förundersökningar inleds genom att en tulltjänsteman tar smuggelgods i beslag eller griper någon för smuggling.

21.3 Nackdelar med den nuvarande regleringen

Den främsta fördelen med den nuvarande ordningen är att ett formellt beslut undanröjer tvekan om huruvida en förundersökning har inletts. Kravet på ett formellt beslut tvingar också den som fattar beslut om förundersökning att ange vilket eller vilka brott som förundersökningen ska omfatta. Vidare framgår det vem som har fattat beslutet och när det gjordes. Ansvar för att en förundersökning inleds blir därigenom tydligt.

När en förundersökning inleds aktualiseras en rad regler som syftar till att säkerställa att förundersökningen bedrivs objektivt, effektivt och med tillräcklig hänsyn till dem som berörs av den. I och med beslutet att inleda förundersökning träder de rättssäkerhetsgarantier som regeringsformen och Europakonventionen kräver i kraft.

Den främsta nackdelen med kravet på ett formellt beslut är att regleringen i rättegångsbalken om förundersökning och straffprocessuella tvångsmedel inte längre hänger ihop på det sätt som den ursprungligen

gjorde (se SOU 1995:47 s. 155). Den första åtgärden som vidtas med anledning av ett brott är i många fall att en person grips eller att ett föremål tas i beslag. Enligt 23 kap. 16 § rättegångsbalken gäller de straffprocessuella tvångsmedlen i 24–28 kap. under förundersökning. Tvångsmedlen i kapitlen får således enligt ordalydelsen i 23 kap. 16 § rättegångsbalken inte användas om inte förundersökning har inletts. I praktiken sker detta i alla fall, eftersom det är en förutsättning för att de brottsbekämpande myndigheterna ska kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.

Ända sedan det formella kravet på ett särskilt beslut att inleda förundersökning infördes har det diskuterats hur situationen ska betraktas när en behörig tjänsteman inom t.ex. Polismyndigheten helt i enlighet med lagstiftningen har verkställt ett eller flera tvångsmedel som regleras i 24–28 kap. rättegångsbalken på grund av fara i dröjsmål innan det finns ett formellt beslut om att inleda förundersökning för brottet. Är i dessa fall en förundersökning trots allt inledd, eftersom tvångsmedlen bara får användas i en förundersökning?

En uppfattning är att förundersökning inte är inledd, eftersom något formellt beslut om förundersökning inte har fattats av en behörig person. Den andra uppfattningen är att det av rättssäkerhetsskäl och för att regleringen ska fungera bör betraktas som att korrekt beslutade tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken de facto inleder en förundersökning. De brottsbekämpande myndigheterna förefaller ha anslutit sig till den uppfattningen.

Problemet kan illustreras genom exemplet att en polisman tar ett föremål i beslag för ett brott som inte kan utredas i förenklad form enligt 23 kap. 22 § rättegångsbalken och underställer en behörig undersökningsledare beslaget. Om undersökningsledaren inte anser att det har begåtts något brott ställs han eller hon inför två alternativ. Det ena är att besluta att inte inleda förundersökning, trots att polismannen har använt ett tvångsmedel som bara får användas under en förundersökning. Det andra är att lägga ner förundersökningen, trots att polismannen inte har varit behörig att inleda förundersökning. Inget av alternativen framstår som lyckat.

Det kan hävdas att med en strikt tolkning av den nuvarande regleringen får det accepteras att ingripande tvångsmedel får användas av en polisman i brådskande fall utan att det finns formellt lagstöd för det. Med den alternativa tolkningen – att förundersökning de facto har inletts – får det i stället godtas att förundersökning har inletts av någon som inte är behörig att göra det och att det under en kortare tid saknas någon som leder förundersökningen. Ur den enskildes perspektiv kan det samtidigt framstå som oklart om de rättssäkerhetsgarantier som följer med en förundersökning – bl.a. rätten till tolk och kraven på objektivitet och rätt till insyn – gäller.

21.4 En ny och tydligare reglering

21.4.1 Regleringen behöver ändras

Som redogörelsen ovan visar har kravet på ett formellt beslut för att inleda förundersökning löst problemen med otydlighet i fråga om när förunder-

sökningen inletts och vilka brott den avsåg, men har i stället skapat ett nytt problem och osäkerhet om hur det ska lösas.

Det har funnits olika sätt att lösa problemet med att de flesta polismän, tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän som ingriper mot brott inte är behöriga att inleda förundersökning. Ett sätt har varit att göra betydligt fler personer än som normalt leder förundersökning behöriga att inleda förundersökning. Ett annat har varit att betrakta ett fall där t.ex. beslag eller gripande har gjorts som en förundersökning som har inletts de facto.

Den som utsätts för ett tvångsmedel ska kunna veta vilka rättigheter och skyldigheter som han eller hon har och kunna förutse vilka åtgärder som kan komma att vidtas för att utreda brottet. Han eller hon ska också ha rätt till de rättssäkerhetsgarantier som rättegångsbalken garanterar. Det gäller oavsett om det är någon som har utsatts för brott eller någon som är misstänkt för brott. Innan en förundersökning har inletts finns inte de rättssäkerhetsgarantierna. De tvångsmedel som en polisman får använda vid fara i dröjsmål kan vara mycket ingripande för den enskilde. Det rör sig om bl.a. gripande, husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Att sådana åtgärder vidtas utan att den som utsätts för åtgärden har de rättssäkerhetsgarantier som förundersökningsförfarandet garanterar har blivit en följd av kravet på att förundersökning endast kan inledas genom ett formellt beslut.

21.4.2 Två olika sätt att inleda förundersökning

Regeringens förslag: En förundersökning inleds antingen genom ett särskilt beslut eller genom att en polisman beslutar om ett tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken. Bestämmelsen placeras i 23 kap. rättegångsbalken.

Det förtydligas att en polisman får fortsätta att vidta primäråtgärder, trots att förundersökning har inletts. Samma regler om inledande av förundersökning gäller när en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman beslutar om tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken. Undantag görs för beslag vid förenklad utredning och vissa andra beslag som inte medför att förundersökning inleds.

I de fall rapporteftergift meddelas samtidigt som egendom tas i beslag för att därefter förverkas omedelbart inleds inte förundersökning.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår inte att undantag ska göras för beslag enligt 27 kap. 14 a § rättegångsbalken eller att en förundersökning inte ska inledas i de fall rapporteftergift meddelas samtidigt som egendom tas i beslag för att omedelbart förverkas.

Remissinstanserna: *Justitiekanslern* noterar att förslaget är avsett att utgöra en kodifiering av vad som i praktiken redan får anses gälla. Justitiekanslern anser att det finns en problemställning som rör förhållandet att samma tvångsmedelstyper som regleras i 24–28 kap. rättegångsbalken också används utanför den brottsutredande verksamheten. Eftersom gränsen mellan Tullverkets brottsupptäckande och brottsutredande verksamhet kan vara diffus ser Justitiekanslern att det finns ett praktiskt behov av klargörande.

Polismyndigheten delar bedömningen att dagens reglering skapar problem och välkomnar förslaget som innebär en kodifiering av hur en förundersökning i praktiken ofta inleds.

JO tillstyrker förslaget och uppger att det i allt väsentligt är en kodifiering av vad som redan anses gälla. *JO* anser att det kan övervägas om det i tullbefogenhetslagen, eller i annan lag, på samma sätt som föreslås för en polisman uttryckligen bör anges att förundersökning inleds när en tulltjänsteman beslutar om och verkställer tvångsmedel som har ett brottsutredande syfte. Ett sådant förtydligande är värdefullt också för att tulltjänstemän har befogenhet att besluta om kroppsvisitation och andra tvångsmedel i syfte att upptäcka brott. Detta borde även beröra tvångsåtgärder som beslutas och verkställs av en kustbevakningstjänsteman.

Tullverket välkomnar förslaget eftersom frågan har diskuterats och orsakat onödigt arbete för brottsbekämpande myndigheter under lång tid. *Tullverket* önskar att det förtydligas att förundersökning även inleds genom att en tulltjänsteman beslutar om och verkställer ett tvångsmedel enligt 8 kap. 9 § andra stycket och 16 § andra stycket tullbefogenhetslagen.

Åklagarmyndigheten ser positivt på förslaget som innebär en kodifiering av när en förundersökning i dag anses inledd. Myndigheten anser dock att bestämmelsen kan behöva få en annan utformning. Ett beslag enligt 27 kap. 14 a § rättegångsbalken förutsätter inte, som övriga regler om beslag i 27 kap. rättegångsbalken, att ett brott begåtts. Den föreslagna bestämmelsen kommer dock enligt ordalydelsen innebära att förundersökning inleds även vid beslag enligt 27 kap. 14 a § rättegångsbalken, vilket inte torde vara avsikten.

Skälen för regeringens förslag

Antingen ett formellt beslut eller ett tvångsmedel

Den nuvarande regleringen är fördelaktig på så sätt att ett formellt beslut undanröjer tvekan om när en förundersökning har inletts och för vilket brott. Den regleringen bör därför finnas kvar. Regeringen anser att regleringen bör kompletteras med en ny bestämmelse som anger att förundersökning även inleds genom att en polisman på ett korrekt sätt använder något av de tvångsmedel som regleras i 24–28 kap. rättegångsbalken. Eftersom det är en fråga av central betydelse bör bestämmelsen placeras i 23 kap. rättegångsbalken.

En fråga är om det bör ställas krav på att en förundersökning som har inletts genom ett tvångsmedel alltid omedelbart bör underställas någon som är behörig att leda förundersökning. Eftersom flertalet av de tvångsmedel som en polisman får besluta om och verkställa vid fara i dröjsmål förutsätter att ingripandet snabbt ska underställas en beslutsfattare som är behörig att leda förundersökning kommer förundersökningsfrågan ganska omgående att kunna omprövas. Det gäller alltid vid bl.a. gripande, beslag och förvar. Om en åklagare eller annan undersökningsledare, som ska fastställa ett sådant beslut, anser att ett tvångsmedel inte har rättslig grund ska han eller hon omedelbart upphäva beslutet. Vidare måste han eller hon ta ställning till om det brott som har angetts bör ha en annan rubricering och ge direktiv för det fortsatta utredningsarbetet. Både husrannsakan och kroppsvisitation leder ofta till beslag. Då gäller det som nyss har sagts.

Även om inget beslag görs är polismannen skyldig att upprätta protokoll över åtgärden och den kommer på så sätt till en behörig beslutsfattarens kännedom. En polisman har också rapporteringsskyldighet enligt 9 § polislagen. Där föreskrivs att när en polisman får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal, ska han lämna rapport om det till sin förman så snart det kan ske. Motsvarande reglering gäller för en kustbevakningstjänsteman och föreslås nu även gälla för en tulltjänsteman (se avsnitt 9.6). Någon särskild bestämmelse om att saken genast ska underställas någon som är behörig att leda förundersökningen behövs därför inte.

Den nya ordningen aktualiserar frågan om primäråtgärder. Behovet av att vidta sådana åtgärder kan vara lika stort när t.ex. ett beslag har gjorts som i andra fall. När en förundersökning har inletts genom ett tvångsmedelsbeslut av en polisman bör han eller hon, på samma sätt som gäller innan en förundersökning har inletts, kunna fortsätta att hålla de förhör eller vidta andra förundersökningsåtgärder på platsen, trots att förundersökning har inletts. Det är viktigt att den nya regleringen inte leder till en försämring i det avseendet. För att tydliggöra att tjänstemannen får fortsätta med primäråtgärder bör det göras ett tillägg i 23 kap. 3 § sista stycket rättegångsbalken.

Samma regel ska gälla för tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän

Regeringen föreslår alltså att en förundersökning ska kunna inledas genom att en polisman använder ett tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken. JO anser att det kan övervägas om det i lag bör anges att även en tulltjänstemans och en kustbevakningsmans användning av tvångsmedel som har ett brottsutredande syfte kommer att innebära att förundersökning inleds. Regeringen instämmer i denna synpunkt. Det bör tydligt framgå att även en tulltjänstemans beslut om tvångsmedel kommer att innebära att förundersökning inleds. En sådan bestämmelse bör därför tas in i den nya lagen. Eftersom detsamma kommer att gälla för en kustbevakningsmans användning av tvångsmedel bör även kustbevakningslagen innehålla en motsvarande bestämmelse. Förslaget innebär att förundersökning inleds när de använder tvångsmedel i brottsutredande syfte, t.ex. griper någon eller tar egendom i beslag. En tulltjänsteman har i vissa fall rätt att besluta om beslag och husrannsakan i andra fall än vad som anges i rättegångsbalken. Eftersom sådana åtgärder vidtas i brottsutredande syfte bör även sådana åtgärder medföra att förundersökning inleds. Ett sådant förtydligande tas in i den nya lagen.

Att förundersökning inleds genom användning av tvångsmedel bör endast gälla i fall där en tulltjänsteman eller kustbevakningstjänsteman i tjänsten har rätt att använda tvångsmedlen i fråga. Det kan t.ex. krävas viss utbildning innan en tjänsteman får sådan behörighet. Genom rätten att använda tvångsmedlet blir en sådan tjänsteman temporärt behörig att inleda en förundersökning. Det medför dock inte någon behörighet att leda den fortsatta förundersökningen eller att inom ramen för förundersökningen besluta om någon annan åtgärd.

Undantag för beslag vid förenklad utredning

En särskild fråga är om den nya regleringen bör gälla även vid beslag som görs med stöd av 23 kap. 22 § andra meningen rättegångsbalken, dvs. i de

situationer där någon förundersökning inte behöver göras på grund av att det ändå finns tillräckliga skäl för åtal, s.k. förenklad utredning. Regleringen tar främst sikte på okomplicerade brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter. Möjligheten att besluta om beslag vid förenklad utredning infördes för att den förenklade formen skulle kunna användas även om det i det enskilda fallet finns anledning att ta något i beslag. Ett typiskt exempel är om en polisman tar ett färdskrivarblad i beslag som bevisning om ett trafikbrott eller brott mot arbetstidsregler.

Syftet med förenklad utredning är att kunna utreda t.ex. trafikbrott på ett enklare sätt än genom en formell förundersökning i de fall där brottet är okomplicerat. Förenklad utredning innebär framför allt att de ganska ingående kraven på dokumentation, som gäller för en förundersökning, inte behöver uppfyllas. Värdet av det förenklade förfarandet skulle gå förlorat om ett beslag i sådana fall skulle leda till att förundersökning har inletts. Undantag bör därför göras för beslag enligt 23 kap. 22 § rättegångsbalken.

Beslag enligt 27 kap. 14 a § rättegångsbalken

Till skillnad från övriga regler om beslag i 27 kap. rättegångsbalken förutsätter inte ett beslag enligt 27 kap. 14 a § rättegångsbalken att ett brott har begåtts. Enligt bestämmelsen får ett föremål som skäligen kan antas vara förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken tas i beslag. Regleringen möjliggör bl.a. beslag av föremål som kan befaras komma till brottslig användning eller som är ägnat att användas som hjälpmedel vid brott. Det krävs alltså inte någon koppling till ett konkret brott. I likhet med *Åklagarmyndigheten* anser regeringen att undantag ska göras för beslag 27 kap. 14 a § rättegångsbalken. Sådana beslag ska inte medföra att förundersökning inleds.

Beslag vid rapporteftergift

Regeringen föreslår i avsnitt 9.6 att bestämmelsen i tullförordningen om rapporteftergift ska flyttas till den nya lagen.

När Tullverket får kännedom om ett brott finns det i många fall varor att hantera. Rapporteftergift bör kunna meddelas även i fall där det finns varor att hantera (jfr Justitiekanslerns beslut 2017-11-13, dnr 6740-16-22). För att syftet med rapporteftergift inte ska gå förlorat behöver undantag göras för de fall där rapporteftergift meddelas samtidigt som egendom hanteras genom att de tas i beslag för att därefter förverkas. Sådana beslag ska inte medföra att förundersökning inleds.

Unga lagöverträdare

Bestämmelserna i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ersätter eller fyller ut rättegångsbalkens regelverk. När det gäller tvångsmedel mot den som är under 15 år tillämpas dock inte förundersökningsförfarandet. Tvångsmedelsanvändning mot en misstänkt som är under 15 år kommer därmed inte att inleda förundersökning.

Annan tvångsmedelsanvändning som inte medför att en förundersökning inleds

Förslaget innebär alltså inte att varje användning av tvångsmedel leder till att en förundersökning ska anses vara inledd. I 24 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken regleras rätten till s.k. envarsgripande. Ett sådant gripande ska inte innebära att förundersökning inleds. Det är först när en polisman enligt samma paragraf beslutar att överta gripandet som den åtgärden leder till att en förundersökning inleds.

På motsvarande sätt bör vissa andra regler om beslag betraktas. I 26 kap. 24 § miljöbalken, 47 § fiskelagen (1993:787) och 47 § jaktlagen (1987:259) finns bestämmelser som ger personer som har jakträtt, fiskerätt eller som utövar viss tillsyn rätt att ta egendom i beslag. Sådana åtgärder ska inte heller medföra att förundersökning inleds. Om en polisman eller annan behörig tjänsteman övertar beslaget kommer emellertid den åtgärden att innebära att förundersökning inleds, eftersom ett övertagande jämföras med att tjänstemannen själv hade fattat beslutet om beslag.

En annan situation som kan nämnas är om någon som är anställd vid en brottsbekämpande myndighet, men som inte har behörighet som polisman, tulltjänsteman eller kustbevakningstjänsteman, fattar beslut om tvångsmedel. Eftersom beslutet då har fattats av en obehörig person inleds inte förundersökning.

Justitiekanslern önskar ett klagörande av vad som gäller när tvångsmedel används utanför den brottsutredande verksamheten eftersom vissa tvångsmedel även får användas i exempelvis den brottsupptäckande verksamheten.

Regeringen anser att användning av tvångsmedel som regleras i annan lagstiftning än rättegångsbalken, med de undantag som nyss angetts, inte bör leda till att en förundersökning inleds, även om det är en tulltjänsteman, en polisman eller en annan behörig tjänsteman som beslutar om dem. Skälet till det är att sådana tvångsmedel som regel används för andra ändamål än att utreda brott. Som exempel kan nämnas husrannsakingar eller kroppsvisitationer som görs med stöd av polislagen och tullkontroller som görs med stöd av tullkontrollregleringen. Det innebär att t.ex. öppning av bilar, undersökning av väskor eller annat bagage eller kroppsvisitationer för att söka efter oredovisade kontanter enligt föreslagna 3–5 kap. alltså inte kommer att innebära att förundersökning inleds. Inte heller kroppsvisitationer och kroppsbesiktningar enligt föreslagna 7 kap. 1 eller 4 § den nya lagen kommer att medföra att en förundersökning inleds eftersom dessa åtgärder syftar till att upptäcka brott. Om ett brott upptäcks resulterar det i normalfallet i ett beslag eller något annat tvångsmedel som inleder en förundersökning. Om kroppsvisitationen eller urinprovet däremot inte leder till något resultat bör åtgärden i fråga inte inleda en förundersökning. I annat fall skulle Tullverket behöva lägga resurser på att lägga ner förundersökningar avseende åtgärder som vidtagits men som inte resulterat i att en anledning att inleda en förundersökning uppstått. Det framstår i regeringens mening inte som en effektiv användning av Tullverkets resurser och skulle heller inte innebära en ökad rättssäkerhet för den enskilde. Även brottsstatistiken skulle bli missvisande.

22 Tullverkets tillgång till bokningsuppgifter

22.1 Transportföretagens skyldigheter

Dagens reglering

Om bokningsuppgifter

Med bokningsuppgifter avses enligt 2 § inregränsförordningen och 4 kap. 4 § andra stycket tullförordningen uppgifter som förekommer i samband med bokning av transport för varor, fordon eller passagerare med de begränsningar avseende passagerare som följer av 15 § inregränslagen och 4 kap. 6 § tullagen. Transportföretag som befordrar varor, passagerare eller fordon till eller från Sverige ska enligt 15 § inregränslagen och 4 kap. 6 och 7 §§ tullagen på begäran av Tullverket skyndsamt lämna de aktuella uppgifter om ankommande och avgående transporter som företaget har tillgång till. Skyldigheten att lämna uppgifter om passagerare avser endast namn, resrutt, bagage och medpassagerare samt sättet för betalning och bokning. Tullverket får endast begära uppgifterna om de kan antas ha betydelse för myndighetens brottsbekämpande verksamhet.

Regleringen om Tullverkets tillgång till bokningsuppgifter infördes efter EU-medlemskapet. Syftet med regleringen var att väga upp det bortfall av kontrollen över varor som den fria rörligheten på den inre marknaden innebar. Metoden att arbeta med bokningsuppgifter bedömdes dock vara lika viktig i trafiken till och från länder utanför EU. En stärkt kontroll av trafiken vid den yttre gränsen sågs därför också som en viktig kompensatorisk åtgärd för bortfallet av kontroll. Det infördes därför en reglering både i tullagen och i inregränslagen (prop. 1995/96:166 s. 72 och 73 samt 81).

Transportföretagens uppgiftsskyldighet regleras alltså i tullagen och inregränslagen. Bestämmelser om hur de personuppgifter som lämnas får behandlas finns i brottsdatalagen och i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område (TBL). Tullverket behandlar uppgifterna med stöd av denna lagstiftning, eftersom myndigheten enbart får ta del av uppgifterna i sin brottsbekämpande verksamhet. Transportföretagen å andra sidan behandlar uppgifterna med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), i det följande kallad dataskyddsförordningen, och den kompletterande svenska lagstiftningen till den, däribland lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

Transportföretag får enligt 16 § inregränslagen och 4 kap. 8 § tullagen lämna bokningsuppgifterna genom att de görs läsbara via terminalåtkomst. Tullverket får ta del av uppgifterna i den omfattning och under den tid som behövs för att kontrollera aktuella transporter.

Behandlingen av personuppgifter

Personuppgifter som lämnas till Tullverket av transportföretagen får enligt 2 kap. 10 § första stycket TBL behandlas för att planera kontroller och välja ut kontrollobjekt för att utföra en uppgift som anges i 2 kap. 1 § 1 eller 2 TBL, dvs. förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, eller utreda eller lagföra brott. Uppgifterna får enligt 2 kap. 10 § andra stycket TBL endast i ett enskilt fall behandlas för nya ändamål. Vid terminalåtkomst får Tullverket inte ändra eller på annat sätt bearbeta personuppgifterna (2 kap. 11 § TBL). Vid sökning bland uppgifterna får namn, personnummer, samordningsnummer och andra liknande identitetsbeteckningar användas som sökbegrepp endast om uppgifterna avser en person som är eller har varit misstänkt för brott, är misstänkt för att ha utövat eller komma att utöva brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer, eller som sker systematiskt, eller övervakas under vissa förutsättningar (2 kap. 12 § TBL).

Personuppgifter från transportföretag får enligt 3 kap. 2 § andra stycket TBL göras gemensamt tillgängliga endast om det behövs i ett enskilt fall. Bestämmelsen gäller enligt 1 kap. 4 § TBL även för uppgifter om juridiska personer.

Personuppgifter som Tullverket fått del av på annat sätt än genom terminalåtkomst ska enligt 4 kap. 3 § TBL förstöras omedelbart om de visar sig sakna betydelse för en uppgift som innefattar att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott. Det gäller även vid behandling av personuppgifter som ingår i en manuell strukturerad samling personuppgifter, dvs. uppgifter som kommer in till Tullverket i pappersform. Även den bestämmelsen gäller för uppgifter om juridiska personer.

Den rättsliga grunden för transportföretagens behandling av personuppgifterna i samband med utlämnandet är att behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar dem (artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen) och är fastställd i enlighet med artikel 6.3 i dataskyddsförordningen i 4 kap. 6–8 tullagen respektive 15 och 16 §§ inregränslagen.

Undantag från regleringen

Skyldigheten för transportföretag att lämna bokningsuppgifter enligt tullagen och inregränslagen gäller inte för lufttrafikföretag som omfattas av kravet på att överföra uppgifter enligt lagen (2018:1180) om flygpasageraruppgifter i brottsbekämpningen. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/681 av den 27 april 2016 om användning av passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet.

Lagen reglerar lufttrafikföretags skyldighet att överföra PNR-uppgifter till enheten för passagerarinformation vid Polismyndigheten och anger hur PNR-uppgifter får behandlas i verksamhet för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda eller lagföra terroristbrottslighet eller annan allvarlig brottslighet. Uppgifterna får behandlas för att göra förhandsbedömningar av passagerare i syfte att välja ut de personer som behöver utredas

ytterligare, på grund av att personerna kan vara inblandade i terroristbrottslighet eller annan allvarlig brottslighet. Uppgifterna får också analyseras för att uppdatera eller skapa nya kriterier som ska användas vid förhandsbedömningar. Information om PNR-uppgifter får också överföras till andra myndigheter, bl.a. till Tullverket.

22.2 Tullverkets hantering av bokningsuppgifter

Bokningsuppgifter används inom Tullverkets underrättelseverksamhet för att välja ut vilka objekt som ska tas ut för kontroll. Urvalet görs genom att de inkomna uppgifterna matchas mot redan kända objekt och s.k. riskprofiler, dvs. kriterier i fråga om t.ex. resmönster, betalnings sätt och medpassagerare som kan motivera att ett visst objekt tas ut för kontroll.

I dag får Tullverket tillgång till bokningsuppgifter på olika sätt. Det finns inte någon enhetlig standard för hur uppgifterna ska lämnas utan de lämnas i ett stort antal olika format. Det vanligaste sättet är att bokningsuppgifter kommer in via e-post. Det förekommer också att uppgifter överförs via en tjänst som Tullverket tillhandahåller. I vissa fall har Tullverket direktåtkomst till uppgifter som finns hos transportföretaget.

För de bokningsuppgifter som lämnas till Tullverket görs en automatisk matchning mot uppgifter som finns i Tullverkets underrättelsesystem. Vid träff presenteras det som ett riskutfall i ett selekteringsverktyg. Därefter görs en manuell bedömning av riskutfallet. I de fall där Tullverket har åtkomst till ett externt bokningssystem är kontrollen helt manuell.

Om det bedöms finnas en risk för brott beställs en kontroll som utförs av kontrollverksamheten. I vissa fall upprättas ett underrättelseuppdrag.

22.3 En mer ändamålsenlig reglering

Regeringens förslag: Bestämmelserna om skyldighet för transportföretag att lämna bokningsuppgifter till Tullverket ska flyttas till den nya lagen.

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om skyldigheten att lämna bokningsuppgifter och hur uppgifterna får behandlas behöver anpassas till dagens behov.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget och bedömningen. *Polismyndigheten* ser positivt på att utredningen noterat Polismyndighetens behov av en motsvarande modernisering av regelverket om bokningsuppgifter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Bestämmelserna om bokningsuppgifter flyttas till den nya lagen

Tullverkets underrättelseverksamhet är central för att myndigheten ska kunna genomföra kontroller där riskerna för smuggling och undandragande av tull, skatt och andra avgifter är som störst. Det är därför av stor vikt att Tullverket kan arbeta alltmer underrättelsebaserat, för att

resurserna ska användas på mest effektiva sätt. I det arbetet är tillgång till information om varuflödet över gränserna och om resande nödvändig. Transportföretagens skyldighet enligt tullagen och inregränslagen att lämna bokningsuppgifter är väsentlig för underrättelseverksamheten och i förlängningen både för kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten. Bestämmelserna om bokningsuppgifter har ett direkt samband med hur befogenheterna utövas och bör därför flyttas till den nya lagen. Det finns samtidigt anledning att se över utformningen av bestämmelserna och göra dem mer enhetliga. För att ge Tullverket bättre verktyg i brottsbekämpningen bör även bestämmelserna i TBL om hur personuppgifterna får behandlas ses över.

Regleringen fyller inte dagens behov

Syftet med regleringen om bokningsuppgifter är att ge ett bättre underlag för Tullverkets fysiska kontroller och minska riskerna för att resande eller varusändningar i onödan utsätts för kontrollåtgärder. Regleringen om insamling och behandling av bokningsuppgifter infördes för över 25 år sedan. Det framhölls då att det inte var fråga om någon systematisk kartläggning av resandeströmmarna eller något generellt insamlade av uppgifter. Enligt Tullverkets uppfattning vid den tiden fanns det inte heller något behov eller intresse av att kartlägga, registrera eller på annat sätt sammanställa bokningsuppgifter (se prop. 1995/96:166 s. 81). Regeringen konstaterar att brottsligheten sedan dess har förändrats och blivit mer gränsöverskridande. Det förs in mer narkotika, vapen och explosiva varor över den svenska gränsen. Den organiserade brottsligheten har brett ut sig i samhället och blivit grövre. Därmed har också behovet av nya metoder för att upptäcka brottsligheten ökat.

En av de viktigaste uppgifterna för Tullverkets underrättelseverksamhet är att identifiera vilka kriterier som kan motivera att ett visst objekt tas ut för kontroll. Genom att identifiera riskprofiler och kartlägga resmönster, betalnings sätt och vilka som reser i sällskap samt transport- och varuflöden ökar möjligheterna att kunna avslöja brott och att upptäcka nya smugglingsmetoder. Dagens reglering innehåller flera bestämmelser som begränsar användningen av bokningsuppgifter i arbetet med att ta fram riskprofiler. En sådan är att uppgifterna inte får bevaras ens en kortare tid. En annan är att uppgifterna endast får göras tillgängliga för ett fåtal personer. Detta begränsar möjligheterna att identifiera samband mellan olika transporter. Behovet av att behandla bokningsuppgifter är ett annat i dag än när reglerna kom till. För att öka träffsäkerheten i kontrollerna behöver ytterligare uppgifter om passagerare samlas in och bearbetas. För att Tullverket ska kunna fullgöra sitt brottsbekämpande uppdrag bättre behövs en mer ändamålsenlig reglering av hur bokningsuppgifter får samlas in och behandlas.

Ändringar måste vara förenliga med EU-rätten

Bestämmelserna om hur bokningsuppgifter får behandlas finns i TBL. Regleringen om behandling av personuppgifter i TBL kompletterar brottsdatalagen, som genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att

förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF (dataskyddsdirektivet). En ändrad reglering om behandling av bokningsuppgifter måste alltså vara förenlig med direktivet och EU-rätten i övrigt.

Förslaget kommer medföra en ändring av den rättsliga grunden i den materiella lagstiftningen för behandlingen, som kommer finnas i 7 kap. 10 och 11 §§ tullbefogenhetslagen i stället för i 4 kap. 6–8 tullagen respektive 15 och 16 §§ inregränslagen. I övrigt medför flytten ingen ändring i den rättsliga grunden för behandlingen.

22.4 Definitionen av bokningsuppgifter

Regeringens förslag: Det ska finnas en definition av bokningsuppgifter i den nya lagen. Bokningsuppgifter definieras som uppgifter som förekommer i samband med bokning av transport för varor, fordon eller passagerare. I fråga om passagerare omfattas endast vissa särskilt utpekade uppgifter.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 4 kap. 4 § tullförordningen och 2 § inregränsförordningen finns det en definition av bokningsuppgifter. Med bokningsuppgifter avses uppgifter som förekommer i samband med bokning av transport för varor, fordon eller passagerare, med de begränsningar avseende passagerare som följer av 15 § inregränslagen och 4 kap. 6 § andra stycket tullagen. Det sistnämnda innebär att i fråga om passagerare omfattas endast uppgifter om namn, resrutt, bagage, medpassagerare, betalningssätt och bokningssätt. Definitionen används i dag enbart i förordningsbestämmelserna om bokningsuppgifter. Det är mer ändamålsenligt att använda uttrycket bokningsuppgifter i både den nya lagen och i den nya förordningen. Definitionen bör därför flyttas till den nya lagen. Regeringen återkommer till frågan om definitionen behöver ändras i avsnitt 22.5.

22.5 Fler uppgifter om passagerare behövs

Regeringens förslag: Transportföretag ska vara skyldiga att även lämna uppgifter om passagerares födelsedatum, nationalitet, e-postadress och mobiltelefonnummer som företaget har tillgång till. Definitionen av bokningsuppgifter anpassas till det.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att skyldigheten att lämna uppgifter enbart ska utvidgas med uppgifter om födelsedatum och nationalitet.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Tullverket ställer sig positivt till förslaget men anser att det skulle effektivisera verksamheten ännu mer om myndigheten fick tillgång till

ytterligare uppgifter, exempelvis mobiltelefonnummer och e-postadresser, och föreslår därför att transportföretag beträffande passagerare ska vara skyldiga att på begäran lämna uppgifter som inte utgör känsliga personuppgifter. Även *Polismyndigheten*, som ser positivt på förslaget, anser att det bör övervägas om Tullverket ska ges möjlighet att i underrättelsesyfte begära alla uppgifter som inte utgör känsliga personuppgifter från transportföretagen. Polismyndigheten anser även att det kan övervägas om kravet på att uppgifterna ska lämnas skyndsamt bör ersättas med en tidsfrist liknande den som finns i 2 kap. 2 § lagen om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen om när överföringen av PNR-data ska ske. Myndigheten anser att detta skulle kunna bidra till att minska utrymmet för tolkningsfrågor om när uppgifterna ska skickas till Tullverket.

Integritetskyddsmyndigheten tillstyrker förslaget med reservation för att regelverket till viss del skiljer sig från vad som gäller för PNR-uppgifter och att det därför bör göras en självständig bedömning av om förslaget är proportionerligt och i överensstämmelse med EU-rätten. Integritetsmyndigheten undrar även om EU-domstolens dom den 21 juni 2022 i mål C-817/19 om medlemsstaternas möjlighet att hämta in PNR-uppgifter inom EU har bäring på frågan om det nu aktuella förslagets förenlighet med EU-rätten.

Skälen för regeringens förslag: Utgångspunkten för regleringen om bokningsuppgifter är att endast personuppgifter av det slag som kan vara av betydelse i sammanhanget ska samlas in. Förutom de uppgifter om passagerares namn, resrutt, bagage och medpassagerare samt sättet för betalning och bokning, som ska lämnas enligt 4 kap. 6 § tullagen respektive 15 § inregränslagen, har Tullverket till utredningen påtalat behovet av att få del av uppgifter om födelsedatum och nationalitet, om transportföretaget har sådana uppgifter, vilket utredningen också föreslår i sitt delbetänkande.

Det är Tullverkets riskbedömningar som avgör när och från vilka transportföretag myndigheten begär in bokningsuppgifter. I dagsläget begärs bokningsuppgifter in från ca 90 transportföretag. Det är dock stor skillnad på i vilken omfattning de olika transportföretagen lämnar uppgifter. I vissa flöden, som betraktas som mycket hög risk, överförs mer eller mindre regelbundet bokningsuppgifter från transportföretagen till Tullverket. Den stora merparten av de uppgifter som begärs in rör dock varuflödet och inte resandeflödet. Utöver uppgifter om avsändare och mottagare, som i de flesta fall utgörs av juridiska personer, förekommer inte personuppgifter bland uppgifterna i varuflödet. Det rör sig i stället om uppgifter om varor och i viss mån juridiska personer.

Uppgifter från resandeflödet, som omfattar personuppgifter i betydligt större utsträckning, begärs inte in i samma utsträckning som uppgifter från varuflödet. Begäran baseras i dessa fall i stället framför allt på individuella riskbedömningar av specifika rutter eller transporter.

Med PNR-uppgifter avses enligt 1 kap. 1 § lagen om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen uppgifter om varje enskild passagerare som har lämnats vid bokning av en flygresa och vid incheckning. I 1 kap. 7 § samma lag finns dock ett förbud mot att behandla känsliga personuppgifter. PNR-uppgifter som utgör sådana personuppgifter som avslöjar ras, etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk

övertygelse eller medlemskap i fackförening eller som rör hälsa, sexualliv eller sexuell läggning får alltså inte behandlas enligt lagen.

Det har ur integritetssynpunkt ansetts godtagbart att brottsbekämpande myndigheter får tillgång till PNR-uppgifter som inte utgör känsliga personuppgifter för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra viss allvarlig brottslighet. Regeringen anser att det finns starka skäl att överväga om även uppgifter från andra trafikflöden om enskilda passagerare som har lämnats vid bokning av en resa och vid incheckning bör få användas för att bekämpa sådan allvarlig brottslighet som Tullverket har i uppgift att motverka. Det kan i det sammanhanget noteras att bl.a. olaglig handel med narkotika, vapen, ammunition och sprängämnen är med på förteckningen över sådan allvarlig brottslighet som PNR-lagstiftningen är avsedd att motverka och som även Tullverket har i uppgift att motverka. Även t.ex. varumärkesförfalskning, piratkopiering och olaglig handel med kulturföremål, som samtliga är föremål för Tullverkets kontrollverksamhet, tas upp i förteckningen över sådan brottslighet.

Regeringen konstaterar att det skulle ge en större säkerhet i Tullverkets bedömningar och urval för kontroll om fler uppgifter görs tillgängliga. I dag har Tullverket rätt att på begäran ta del av uppgifter om passagerare som avser namn, resrutt, bagage och medpassagerare samt sättet för betalning och bokning. Uppgifter om födelsedatum och nationalitet är uppgifter som kan förfina selekteringen när urval för kontroll ska göras och exempelvis förhindra att två personer med samma namn förväxlas med varandra. Regeringen anser därför att dessa uppgifter bör ingå i den katalog av uppgifter som transportföretag ska vara skyldiga att lämna på begäran.

Tullverket och Polismyndigheten efterfrågar i sina remissvar möjlighet för Tullverket att begära in fler typer av bokningsuppgifter än de utredningen föreslår, och Tullverket anger som exempel på sådana uppgifter mobiltelefonnummer och e-postadresser. Regeringen konstaterar att såväl mobiltelefonnummer som e-postadresser är uppgifter som generellt sett får ses som relativt harmlösa ur ett integritetsperspektiv och att dessa också effektivt skulle förfina planeringen av kontroller och kontrollobjekt. På samma sätt som de uppgifter som i dag får begäras in kan e-postadress och mobiltelefonnummer vara en viktig del i den kartläggning som görs för att ta fram en riskprofil och för att välja ut ett objekt för kontroll. Vidare kan e-postadresser och mobiltelefonnummer, på samma sätt som uppgifter om födelseid och nationalitet, även användas för att välja ut rätt kontrollobjekt och förhindra att personer med samma namn förväxlas. I de fall ett företag inte har uppgift om födelseid och nationalitet kan uppgifter i form av e-postadress och telefonnummer vara nödvändiga för att undvika förväxlingsrisken. Även möjligheten att behandla uppgifter för att uppdatera eller skapa nya kriterier som kan användas vid planering av kontroller eller urval av kontrollobjekt, som föreslås i avsnitt 22.6, skulle bli effektivare om ytterligare uppgifter får användas i detta arbete. Regeringen anser att det framstår som rimligt att även uppgifter om mobiltelefonnummer och e-postadresser på begäran ska lämnas av transportföretagen och att också dessa därför bör ingå i katalogen av uppgifter som transportföretag ska vara skyldiga att lämna på begäran. Att, som Tullverket och Polismyndigheten också föreslår,

utvidga skyldigheten till att omfatta alla uppgifter som inte utgör känsliga personuppgifter är dock en fråga som kräver ytterligare noggranna överväganden och regeringen lämnar därför inget sådant förslag i detta ärende. Transportföretag bör därför, utöver de uppgifter som uppgiftsskyldigheten omfattar i dag, även vara skyldiga att på begäran lämna uppgifter om passagerares födelsedatum, nationalitet, e-postadress och mobiltelefonnummer. På samma sätt som för övriga uppgifter bör skyldigheten endast gälla i den utsträckning som företaget har tillgång till sådana uppgifter.

Polismyndigheten anser även att det kan övervägas om kravet på att uppgifterna ska lämnas skyndsamt bör ersättas med en tidsfrist liknande den som finns i 2 kap. 2 § lagen om flygpassageraruppgifter i brottbekämpningen om när överföringen av PNR-data ska ske. Regeringen konstaterar att frågan inte hanterats av utredningen och att bl.a. transportföretagen därmed inte getts möjlighet att yttra sig över ett sådant förslag. Det saknas därför beredningsunderlag för detta förslag.

Integritetsskyddsmyndigheten påpekar att utredningens förslag skiljer sig från vad som gäller för PNR-uppgifter och att det därför bör göras en självständig bedömning av om förslaget är proportionerligt och i överensstämmelse med EU-rätten. Regeringen instämmer i detta och återkommer i avsnitt 22.6 med en sammantagen bedömning av förslaget om att bokningsuppgifter ska få behandlas för att göra de analyser som behövs för att uppdatera eller skapa nya kriterier som kan användas vid planering av kontroller eller urval av kontrollobjekt och förslaget om att Tullverket ska kunna begära in fler uppgifter från transportföretagen.

Integritetsskyddsmyndigheten lyfter även i sitt remissvar frågan om EU-domstolens dom *Ligue des droits humains*, C-817/19, EU:C:2022:491 om medlemsstaternas möjlighet att inhämta PNR-uppgifter inom EU har bäring på frågan om det nu aktuella förslagets förenlighet med EU-rätten.

I målet behandlades bl.a. frågan om en nationell lagstiftning som föreskriver ett system för överföring och behandling av PNR-uppgifter för alla flygningar inom EU och transporter med andra transportmedel inom EU, till eller från eller via en medlemsstat, i syfte att bekämpa terroristbrott och grov brottslighet, är förenligt med EU-rätten.

EU-domstolen bedömde att artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/681 av den 27 april 2016 om användning av passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet, som behandlar direktivets tillämpning på flygningar inom EU, jämförd med artikel 3.2 fördraget om Europeiska unionen, artikel 67.2 fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och artikel 45 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, som samtliga rör den fria rörligheten för personer, innebär att ett sådant system i en nationell lagstiftning, i avsaknad av ett verkligt och aktuellt eller förutsebart terroristhot i den berörda medlemsstaten, är i strid med EU-rätten. I en sådan situation ska tillämpningen av det system som inrättats genom direktiv 2016/681 i stället begränsas till överföring och behandling av PNR-uppgifter avseende flygningar och/eller transporter gällande bland annat vissa flyglinjer eller resmönster eller vissa flygplatser, järnvägsstationer eller hamnar för vilka det finns uppgifter som kan motivera en sådan tillämpning. Domstolen uttalade vidare att det ankommer på den berörda

medlemsstaten att välja ut de flygningar inom EU och/eller transporter med andra transportmedel inom EU för vilka sådana uppgifter förekommer och regelbundet göra en översyn av tillämpningen med hänsyn till utvecklingen av de villkor som motiverat urvalet, för att säkerställa att tillämpningen av systemet på dessa flygningar och/eller dessa transporter alltid är begränsad till vad som är nödvändigt.

Regeringen konstaterar att det nu aktuella förslaget, till skillnad från lagstiftningen i EU-domstolens mål, inte innebär att uppgifter om alla transporter eller resenärer alltid ska lämnas. I stället handlar det om en uppgiftsskyldighet för transportföretagen att lämna uppgifter i de fall Tullverket begär det. Tullverket får begära uppgifter endast om uppgifterna kan antas ha betydelse för Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. I linje med EU-domstolens uttalanden begränsas förslaget alltså till överföring och behandling av uppgifter om nationalitet, födelsedatum, e-postadress och mobiltelefonnummer för enskilda passagerare som transportföretaget har tillgång till, för att användas i underrättelsearbete rörande exempelvis vissa resmönster eller vissa järnvägsstationer eller hamnar för vilka det finns uppgifter som kan motivera en sådan tillämpning. Tullverket ansvarar därtill i enlighet med 2 kap. 1 § TBL för att säkerställa att den behandling av personuppgifter som uppgiftsskyldigheten medför alltid är begränsad till vad som är nödvändigt. Regeringen bedömer att förslaget därmed är i enlighet med artikel 3.2 fördraget om Europeiska unionen, artikel 67.2 fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och artikel 45 i stadgan om de grundläggande rättigheterna.

22.6 Bokningsuppgifter får behandlas för fler ändamål

Regeringens förslag: Bokningsuppgifter får, utöver det som gäller i dag, även behandlas för att göra de analyser som behövs för att uppdatera eller skapa nya kriterier som kan användas vid planering av kontroller eller urval av kontrollobjekt.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* ställer sig positivt till förslaget. *Integritetsskyddsmyndigheten* tillstyrker förslaget med reservation för att regelverket till viss del skiljer sig från vad som gäller för PNR-uppgifter och att det därför bör göras en självständig bedömning av om förslaget är proportionerligt och i överensstämmelse med EU-rätten.

Skälen för regeringens förslag: Ändamålen med behandlingen av bokningsuppgifter preciseras i 2 kap. 10 § TBL. Uppgifterna får behandlas för att planera kontroller och välja ut kontrollobjekt. Ändamålen ska ses mot bakgrund av att det i dag endast är fråga om momentana uppgifter om aktuella avgångar som Tullverket har rätt att få tillgång till. Bokningsuppgifter kan alltså inte användas t.ex. för att analysera resmönster eller tänkbara smuggelvägar utan enbart för att initiera kontroll i omedelbar anslutning till att ett transportmedel ankommer eller avgår.

Utredningen föreslår att bokningsuppgifter, utöver det som gäller i dag, även ska få behandlas för att göra de analyser som behövs för att uppdatera eller skapa nya kriterier som kan användas vid planering av kontroller eller urval av kontrollobjekt. Regeringen delar denna uppfattning. En av de viktigaste uppgifterna för Tullverkets underrättelseverksamhet är att identifiera kriterier som kan motivera att ett visst objekt som ska passera den svenska gränsen kontrolleras. Genom att kartlägga olika faktorer, som visat sig vara gemensamma för smugglare, t.ex. resmönster och betalningssätt, kan riskprofiler tas fram. Riskprofilerna används för att välja ut kontrollobjekt och ökar möjligheterna att kunna göra träffsäkra kontroller. Att analysera bokningsuppgifter för att t.ex. se resmönster och ta fram riskprofiler kan ytterst sägas syfta till att välja ut kontrollobjekt och planera kontrollverksamheten. Analysarbetet med att se resmönster och ta fram riskprofiler är dock ett arbete som måste bedrivas på längre sikt och som kan resultera i att vissa objekt väljs ut för kontroll först vid ett framtida tillfälle.

Utredningen bedömer att regelverket är förenligt med EU-rätten eftersom motsvarande reglering gäller för PNR-uppgifter. Som *Integritetsskyddsmyndigheten* påpekar är PNR-lagstiftningen begränsad till att avse terroristbrott och viss annan allvarlig brottslighet. Det kan visserligen noteras att såväl bl.a. olaglig handel med narkotika och hormonsubstanser som olaglig handel med vapen, ammunition och sprängämnen är med på förteckningen över sådan allvarlig brottslighet som PNR-lagstiftningen är avsedd att motverka och också utgör sådan brottslighet som Tullverket har i uppgift att motverka. Lagstiftningarna skiljer sig dock åt på vissa andra sätt och det bör därför, som *Integritetsskyddsmyndigheten* anser, göras en självständig bedömning av om det aktuella förslaget är proportionerligt och i överensstämmelse med EU-rätten.

Regeringen konstaterar att såväl förslaget om att bokningsuppgifter ska få behandlas för fler ändamål som förslaget att fler uppgifter ska omfattas av uppgiftsskyldigheten (se avsnitt 22.5) är förslag som är ämnade att förbättra Tullverkets underrättelseverksamhet så att rätt transporter och personer mer precist kan väljas ut för kontroll.

Som redogörs för i avsnitt 7.2 och 7.3 åtnjuter den enskilde de fri- och rättigheter som följer av 2 kap. regeringsformen och Europakonventionen. Enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. I artikel 8 Europakonventionen föreskrivs att var och en har rätt till respekt för bl.a. sitt privat- och familjeliv. Ovanstående friheter får bara inskränkas med stöd av lag om vissa förutsättningar är uppfyllda, bl.a. ska inskränkningarna vara proportionerliga och ämnade att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.

Artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/602) motsvarar artikel 8 i Europakonventionen och föreskriver att var och en har rätt till respekt för bl.a. sitt privat- och familjeliv. I artikel 8 i stadgan står att var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Dessa uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens

samttycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Enligt artikel 52 i stadgan får begränsningar av rättigheterna endast göras med stöd av lag, om begränsningarna är proportionella, nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter. I den mån stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Unionsrätten kan dock tillförsäkra ett mer långtgående skydd.

Regeringen anser att de uppgifter som föreslås få begäras in av transportföretag, utöver de som redan i dag får samlas in, sedda var för sig inte kan anses vara av särskilt integritetskänslig karaktär. Sammantaget kan dock uppgifterna ge en mer heltäckande bild över en enskild eftersom förslaget innebär att, utöver uppgifter om exempelvis namn och bagage, även uppgifter om födelsedatum, nationalitet, e-postadress och mobiltelefonnummer kan omfattas när uppgifter om en enskild begärs in. Förslagen bedöms inte medföra att Tullverket kommer ställa fler förfrågningar om uppgifter till transportföretagen än tidigare, i vart fall inte i någon betydande omfattning. Däremot kommer fler uppgifter kunna lämnas i samband med en och samma begäran, och de lämnade uppgifterna kan komma att användas i större omfattning och under längre tid (se avsnitt 22.8) än tidigare för att kontrollarbetet och planeringen av kontroller ska förfinas och rätt kontrollobjekt kunna väljas ut. Det är vidare fråga om användning av personuppgifter för andra ändamål än de uppgifterna samlades in för och för användning i brottsbekämpande verksamhet. Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att den aktuella personuppgiftsbehandlingen i vissa fall kan utgöra ett sådant betydande intrång i den personliga integriteten som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Regeringen konstaterar att den brottslighet som Tullverket har att motverka i många fall är mycket allvarlig brottslighet i form av t.ex. narkotika- och vapensmuggling och smuggling av explosiva varor, som det finns ett starkt samhällsintresse att förhindra och beivra. Narkotikamissbruk och illegal narkotikahandel utgör allvarliga hot mot samhället och kampen mot narkotika. Den olagliga narkotikahandeln äventyrar såväl människors hälsa och livskvalitet som staters lagliga ekonomi, stabilitet och säkerhet. Den alstrar även annan, ofta grov, brottslighet och utgör en bas för organiserad brottslighet (se prop. 2015/16:111 s. 18). Det finns därtill tydliga tecken på att kriminella grupperingar har tillgång till explosiva varor i större utsträckning än tidigare och att dessa grupperingar har en större benägenhet att använda dessa. När hanteringen av explosiva varor har koppling till kriminella grupperingar finns en påtaglig risk för att den explosiva varan kan komma till användning i samband med brott. Tillgången till explosiva varor och skjutvapen utgör många gånger en förutsättning för att grova våldsbrott ska komma till stånd och ökar också risken för att en uppkommen våldssituation ska få svåra följder (se prop. 2016/17:92 s. 9). Genom smuggling förses kriminella grupperingar med en stor del av de vapen som används vid skjutningar och en stor del av den narkotika som säljs i landet.

Regeringen konstaterar att det finns ett mycket starkt samhällsintresse att bekämpa denna typ av brottslighet. Det är fråga om ett ändamål som är

godtagbart i ett demokratiskt samhälle och som väger tungt i förhållande till enskildas intresse av rätten till skydd för privat- och familjelivet. För att motarbeta den aktuella brottsligheten är det nödvändigt att Tullverket ges möjlighet att på ett effektivt sätt bedriva underrättelseverksamhet så att myndigheten mer precist kan välja ut var kontrollinsatser och brottsbekämpande åtgärder ska sättas in. En mycket viktig del i detta arbete är att Tullverket får del av de uppgifter som behövs och ges möjlighet att utveckla och uppdatera analysmodeller för att en träffsäker och effektiv selektering ska kunna göras. I sammanhanget bör det även vägas in att förslaget inte innebär att en ny form av underrättelsearbete införs. I stället handlar det om utveckling och förbättring av det nuvarande arbetet med bokningsuppgifter. I lagrådsremissen föreslås även att tillgången till bokningsuppgifter som görs gemensamt tillgängliga ska begränsas till särskilt angivna tjänstemän och att uppgifterna endast om det behövs i ett enskilt fall ska få göras tillgängliga för andra (se avsnitt 22.7.2). Det föreslås därtill att uppgifterna inte ska få göras tillgängliga via direktåtkomst (se avsnitt 22.7.3) och att uppgifterna ska få behandlas under högst sex månader (se avsnitt 22.8). Regeringen anser att förslagen därmed inte går längre än vad som är nödvändigt.

Vid en intresseavvägning mellan den enskildes rätt till skyddet för sitt privat- och familjeliv å ena sidan och det allmännas intresse av att bekämpa allvarlig brottslighet som bl.a. vapen- och narkotikasmuggling och smuggling av explosiva varor å andra sidan bedömer regeringen att det allmännas intresse väger tungt och att förslagen är proportionerliga. Det intrång som förslagen sammantaget innebär i rätten till skydd för privat- och familjelivet är därför godtagbart. Förslagen bedöms därmed vara förenligt med såväl 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen som artikel 7 och 8 EU:s rättighetsstadga och artikel 8 Europakonventionen.

22.7 Närmare om behandlingen av personuppgifter

22.7.1 Bokningsuppgifter får göras gemensamt tillgängliga

Regeringens förslag: Personuppgifter från transportföretag (bokningsuppgifter) får göras gemensamt tillgängliga.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

I dag får personuppgifter från transportföretag enligt 3 kap. 2 § andra stycket TBL endast göras gemensamt tillgängliga om det behövs i ett enskilt fall. Det kan t.ex. vara fråga om att uppgifterna behövs för att utreda brott eller för ett underrättelseuppdrag. I övrigt får uppgifterna endast behandlas av ett fåtal personer. Avgörande för bedömningen av om personuppgifter är att anse som gemensamt tillgängliga är om uppgifterna är åtkomliga för en bestämd och begränsad personkrets. I vad mån

uppgifter som är tillgängliga enbart för en bestämd krets av personer är att anse som gemensamt tillgängliga ska bedömas med hänsyn till främst hur många personer som har tillgång till uppgifterna. Enbart det förhållandet att fler än en person har tillgång till uppgifterna innebär inte att uppgifterna ska anses gemensamt tillgängliga. Behandlingar som äger rum exempelvis inom ramen för särskilda underrättelseprojekt i vilka endast vissa utpekade tjänstemän deltar kan alltså falla utanför regleringen. Om antalet tjänstemän i en sådan grupp uppgår till fler än ett fåtal, måste dock de personuppgifter som behandlas anses vara gemensamt tillgängliga. Var gränsen går ska bedömas med hänsyn till samtliga omständigheter i ett enskilt fall, men en tumregel är att uppgifterna är att anse som gemensamt tillgängliga om antalet deltagare i gruppen överstiger ett tiotal (prop. 2016/17:91 s. 208 och 209).

När bestämmelserna i inregränslagen och tullagen infördes konstaterade regeringen att uppgifternas karaktär krävde begränsningar av hur de fick användas (prop. 1995/96:166 s. 83 och 84). Eftersom bokningsuppgifter till största delen är information om personer som inte är intressanta för brottsbekämpningen är utgångspunkten att uppgifterna ska ges så liten spridning som möjligt. Regeringen bedömde därför att uppgifterna som utgångspunkt inte skulle få göras gemensamt tillgängliga (prop. 2017/18:269 s. 186).

Fler än ett fåtal personer behöver få ta del av bokningsuppgifter

Bokningsuppgifterna hanteras i dag av Tullverkets selekteringscenter där handläggarna arbetar i olika trafikflöden. Begränsningen att endast ett fåtal personer får behandla bokningsuppgifter medför i praktiken att endast de tjänstemän som arbetar med selektering kan ta del av bokningsuppgifter i respektive flöde. Annan personal som arbetar inom underrättelseverksamheten kan inte få tillgång till uppgifterna, annat än om det behövs i ett enskilt fall. Det medför en begränsning när det gäller den nytta som bokningsuppgifterna skulle kunna ha för hela underrättelseverksamheten vid myndigheten. Verksamheten skulle kunna effektiviseras och kvaliteten öka om fler personer tilläts ta del av bokningsuppgifter. För att hitta objekt som inte faller ut i den automatiska kontrollen behöver en manuell granskning göras. Det är fråga om ett stort antal uppgifter. Att endast ett fåtal personer får ta del av dem innebär därför en kraftig begränsning i fråga om vilken bearbetning som kan göras av uppgifterna. Både fler personer än i dag och annan personal behöver kunna delta i det arbetet. Uppgifterna behöver kunna bearbetas manuellt och analyseras av underrättelsehandläggare med specialkompetens inom olika områden, t.ex. containertrafik eller vapen. Samma sak gäller i arbetet med att hitta nya trender i fråga om tillvägagångssätt vid smuggling och underlag för riskprofiler.

Regleringen beträffande bokningsuppgifter bygger på det behov Tullverket hade för över 25 år sedan, vilket då var att – under en kort tid innan en transport anlände – kunna behandla uppgifterna i syfte att planera kontroller och välja ut kontrollobjekt. Behovet ser i dag annorlunda ut. Resandet och handeln över gränserna har ökat. Den organiserade brottsligheten har blivit alltmer gränsöverskridande. En central del i den brottsligheten är smuggling och illegal handel med bl.a. narkotika, vapen

och tobak. Det är inte möjligt för Tullverket att finnas på plats i alla trafikflöden dygnet runt, eftersom det skulle kräva enorma resurser. Underättelseverksamheten är därför central för att myndigheten ska kunna genomföra kontroller där riskerna för brott är som störst.

Både brottslighetens karaktär och Tullverkets behov av att kunna bearbeta och analysera information har alltså förändrats avsevärt sedan regleringen om bokningsuppgifter infördes. Att uppgifterna endast får hanteras av ett fåtal personer har i praktiken medfört att de bara kan användas som ett verktyg vid en första selektering och att endast en begränsad manuell bearbetning är möjlig. Det skiljer sig från PNR-regleringen, som tillåter att de som tjänstgör vid enheten för passagerarinformation vid Polismyndigheten och den som fullgör uppgifter enligt lagen får ha tillgång till PNR-information som behandlas vid enheten (3 kap. 7 § lagen om passageraruppgifter i brottsbekämpningen). Någon begränsning till ett fåtal personer finns alltså inte i den regleringen. För att öka Tullverkets möjligheter att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten behöver fler än ett fåtal personer kunna få behandla bokningsuppgifter.

Regeringen anser att det finns starka skäl som talar för att Tullverket ska ges möjlighet att göra bokningsuppgifter gemensamt tillgängliga. Med det följer en ökad integritetsrisk. Att uppgifter får göras gemensamt tillgängliga innebär dock inte att de får spridas obegränsat. De skäl som motiverat inskränkningen till ett fåtal personer, att det är fråga om ett stort antal uppgifter som till övervägande del rör personer som inte har koppling till misstänkt brottslig verksamhet, utgör fortfarande skäl för att begränsa spridningen av uppgifterna. I en avvägning mellan intresset av en effektiv brottsbekämpning och skyddet för den personliga integriteten bör dock beaktas att det redan i dag finns bestämmelser som begränsar behandlingen av bokningsuppgifter och som därmed utgör ett skydd för den enskildes integritet. De redogörs för i det följande. För att ytterligare väga upp den ökade integritetsrisk det innebär att bokningsuppgifterna får göras gemensamt tillgängliga bör emellertid ytterligare begränsningar för att minska spridningen av uppgifterna införas. Regeringen återkommer till dessa nedan. Med de begränsningar som föreslås anser regeringen att behovet av att kunna göra bokningsuppgifter tillgängliga för fler personer väger tyngre än det integritetsintrång det medför för den enskilde. Tullverket bör därför tillåtas att göra bokningsuppgifter gemensamt tillgängliga.

När bestämmelsen om vilka uppgifter som får göras gemensamt tillgängliga ändras behöver också vissa hänvisningar till den bestämmelsen ändras.

Bestämmelser som redan i dag begränsar behandlingen av bokningsuppgifter

Liksom för all behandling av personuppgifter inom Tullverkets brottsbekämpande verksamhet gäller de allmänna reglerna i brottsdatalagen och TBL för behandling av bokningsuppgifter. Här kan nämnas de allmänna principer som regleras i 2 kap. brottsdatalagen som bl.a. innebär att personuppgifter ska behandlas författningsenligt och på ett korrekt sätt, vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de

ändamål för vilka de behandlas samt behandlas på ett sätt som säkerställer lämplig säkerhet.

Vidare ställs krav på att Tullverket genom lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder ska säkerställa en författningsenlig behandling. Nödvändiga skyddsåtgärder ska integreras i behandlingen (inbyggt dataskydd) och det ska som utgångspunkt inte vara möjligt att i automatiserade behandlingssystem behandla fler personuppgifter än vad som är nödvändigt för ändamålet med behandlingen (dataskydd som standard). Det ska föras loggar över behandlingen. Även kravet på att tillgången till uppgifterna ska begränsas till vad var och en behöver för att fullgöra sina arbetsuppgifter avhåller från onödig spridning (3 kap. 2–6 §§ brottsdatalagen). Att begränsa åtkomsten är särskilt viktigt när det, som i detta fall, rör sig om ett stort antal uppgifter varav merparten avser personer utan koppling till misstänkt brottslig verksamhet.

Som framgått innehåller regleringen om bokningsuppgifter redan i dag ett antal bestämmelser som syftar till att begränsa integritetsintrånget. Det är endast uppgifter som behövs i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet som får hämtas in och de får endast behandlas för vissa angivna ändamål. Ändamålen medför också att antalet tulltjänstemän som får behandla uppgifterna begränsas till tjänstemän som har sådana arbetsuppgifter som kräver det. Ytterligare begränsningar när det gäller vilka som får ha tillgång till bokningsuppgifter finns i 4 kap. 6 § tullförordningen och 5 § inregränsförordningen där det föreskrivs att beslut om vilka tjänstemän som ska ha behörighet att ta del av bokningsuppgifter ska fattas på chefsnivå. Behörighet ska endast ges till den som har nödvändig utbildning och som behöver informationen för sina arbetsuppgifter inom den brottsbekämpande verksamheten. Även beslut om vilka tjänstemän som ska få begära in bokningsuppgifter ska fattas på chefsnivå (4 kap. 5 § tullförordningen och 4 § inregränsförordningen). I förordningarna föreskrivs också att bokningsuppgifter och utrustning som ger Tullverket tillgång till sådana uppgifter ska hanteras på ett sådant sätt att obehöriga inte får tillgång till dem (4 kap. 7 § tullförordningen och 6 § inregränsförordningen).

Uppgiftsskyldigheten omfattar för passagerare endast vissa uppräknade uppgifter. Det innebär att Tullverkets behandling är begränsad till dessa uppgifter. Den tid under vilken uppgifterna får behandlas är också begränsad. Även om regeringen i avsnitt 22.8 föreslår att tiden ska utökas innebär bestämmelserna ett skydd, eftersom uppgifterna inte får behandlas obegränsat. Vidare finns en bestämmelse som begränsar sökningar i uppgifterna på så sätt att identitetsbeteckningar som avser personer utan kopplingar till misstänkt brottslig verksamhet inte får användas som sökbegrepp.

Särskilda begränsningar för personuppgifter som görs gemensamt tillgängliga

När personuppgifter görs gemensamt tillgängliga innebär det, typiskt sett, ökade risker för intrång i den personliga integriteten. Lagstiftningen uppställer därför särskilt stränga krav för behandling av personuppgifter som är tillgängliga för fler än ett fåtal personer.

Ett sådant krav är att personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga i vissa fall ska förse med särskilda upplysningar om ändamål, vilken kategori en person hör till och om uppgifterna grundar sig på fakta eller personliga bedömningar (2 kap. 3, 9 och 10 §§ brottsdatalagen och 2 kap. 3 § TBL).

Kravet i 2 kap. 9 § brottsdatalagen innebär att personuppgifter som rör olika kategorier av registrerade, så långt det är möjligt, ska särskiljas så att det framgår om personen är misstänkt, dömd för brott, brottsoffer eller någon annan som berörs av ett brott. Om det inte framgår av sammanhanget eller på annat sätt till vilken kategori personen hör, ska det tydliggöras genom en särskild upplysning. Det generella kravet har ansetts språkligt mindre väl lämpat att tillämpas i underrättelseverksamhet eftersom den verksamheten i stor utsträckning är oreglerad och att det i den reglering som finns inte görs någon tydlig uppdelning mellan olika kategorier av personer. Det har därför ansetts än viktigare ur integritetssynpunkt att det i sådan verksamhet görs tydlig skillnad mellan personer som har ett direkt samband med den brottsliga verksamheten och andra personer. Av det skälet infördes 3 kap. 4 § TBL, som specifikt tar sikte på underrättelseverksamheten. Bestämmelsen innebär att om uppgifter direkt kan hänföras till en person som inte är misstänkt för att ha utövat eller komma att utöva brottslig verksamhet som avses 3 kap. 2 § första stycket 1 (verksamhet som antingen innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer eller som sker systematiskt), ska det framgå genom en särskild upplysning eller på annat sätt. Det mer preciserade kravet i TBL på särskilda upplysningar som tillämpas i underrättelseverksamheten gäller i stället för det mer generellt hållna kravet på åtskillnad mellan olika kategorier av registrerade i brottsdatalagen (prop. 2017/18:269 s. 109 och 110).

Kravet på särskilda upplysningar

Bokningsuppgifter omfattar bl.a. uppgifter om alla passagerare som befordras med ett visst transportmedel. Det är till största delen fråga om personer utan koppling till misstänkt brottslighet. När Tullverket tar emot uppgifterna är det inte känt om materialet innehåller uppgifter om personer som kan misstänkas för brott. Det är alltså inte möjligt att skilja ut uppgifter om personer som har koppling till brottslig verksamhet utan uppgifterna får snarast betraktas som uppgifter om icke-misstänkta. Eftersom det är fråga om personer som inte är misstänkta ska det alltså enligt 3 kap. 4 § första stycket TBL genom en särskild upplysning eller på något annat sätt framgå att uppgifterna inte behandlas för att personerna är misstänkta. Så länge bokningsuppgifterna behandlas i en särskild uppgiftssamling, där sådana uppgifter från transportföretag samlas, är det uppenbart att uppgifterna inte behandlas för att personerna är misstänkta för brott utan enbart för att de har rest med ett visst transportmedel. Någon särskild upplysning krävs därmed inte.

Om det däremot i ett senare skede kommer fram en misstanke om koppling till brottslig verksamhet och en uppgift lyfts in i exempelvis ett underrättelseärende eller kontrolluppslag, framgår det som regel av det sammanhanget till vilken kategori en person hör. I annat fall gäller de krav på särskilda upplysningar som är tillämpliga i den aktuella situationen. Att

i den uppgiftssamling som de oarbetade bokningsuppgifterna finns särskilja uppgifter om misstänkta personer från andra bedöms inte vara praktiskt möjligt. Det är fråga om ett stort antal uppgifter som dessutom kommer in i ett stort antal olika format. Något undantag från kravet på särskild upplysning i 3 kap. 4 § första stycket om det inte är möjligt, likt regleringen i 2 kap. 9 § brottsdatalagen finns emellertid inte. Uppgifterna behöver dock inte förses med en särskild upplysning om att de avser icke-misstänkta personer om det framgår på något annat sätt. Som nyss nämnts får det anses uppenbart att uppgifterna i den särskilda uppgiftssamlingen inte behandlas för att personerna är misstänkta för brott utan enbart för att de reser med ett visst transportmedel. Det gäller även om någon enskild uppgift vidarebehandlas i exempelvis en brottsutredning för att personen är misstänkt för ett visst brott (jfr det som sägs om att kravet på särskilda upplysningar tar sikte på personer som inte är misstänkta för just den brottslighet som är aktuell i ett visst sammanhang och inte på personer som över huvud taget inte är misstänkta för någon brottslighet på s. 110 i prop. 2017/18:269). Någon särskild upplysning krävs därmed inte.

22.7.2 Sökbegränsningar och begränsning av tillgången till bokningsuppgifter

Regeringens förslag: Sökbegränsningarna i tredje kapitlet i lagen om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område av uppgifter som gjorts gemensamt tillgängliga ska inte gälla vid sökning som görs av särskilt angivna tjänstemän i syfte att i underrättelseverksamhet bearbeta och analysera bokningsuppgifter.

Tillgången till bokningsuppgifter som görs gemensamt tillgängliga ska begränsas till särskilt angivna tjänstemän som – inom ramen för Tullverkets arbete med att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott – har till uppgift att planera kontroller, välja ut kontrollobjekt, eller göra analyser som behövs för att uppdatera eller skapa nya kriterier som ska användas vid planering av kontroller eller urval av kontrollobjekt. Endast om det behövs i ett enskilt fall får uppgifterna göras tillgängliga för andra.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Undantag från sökbegränsningarna

För gemensamt tillgängliga personuppgifter gäller vissa sökbegränsningar i 3 kap. 5 § TBL. Paragrafen föreskriver att endast vissa begränsade uppgifter får visas i en första träffbild vid sökning på direkta personuppgifter såsom namn och personnummer. Det är fråga om uppgifter som anger bl.a. att personen är anmäld för brott, är eller har varit misstänkt för brott, är misstänkt för att utöva viss brottslig verksamhet eller övervakas. Sådana uppgifter förekommer inte bland bokningsuppgifterna varför det är svårt att se hur bestämmelsen skulle kunna tillämpas på dem. Det finns därför skäl att undanta bokningsuppgifterna från kraven i den paragrafen.

Undantag från sökbegränsningarna regleras i 3 kap. 6 § TBL. I första punkten i andra stycket föreskrivs att bestämmelserna i 3 kap. 5 § inte gäller för sökningar som görs av särskilt angivna tjänstemän när de bl.a. utför beredningsuppgifter i underrättelseverksamhet och arbetet befinner sig i ett inledande skede. Det ger t.ex. tjänstemän som har till uppgift att ta emot tips m.m. under en begränsad tid större möjligheter att göra inledande sökningar för att se om uppgifterna får stöd av annan underrättelseinformation. Det undantaget träffar dock inte underrättelsehandläggare som efter detta inledande skede bearbetar informationen. Sökningar bland bokningsuppgifter bör därför i stället läggas till i 3 kap. 6 § andra stycket 2 TBL. Sökningar som görs av särskilt angivna tjänstemän i syfte att i underrättelseverksamhet bearbeta och analysera bokningsuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga och som enbart dessa tjänstemän har tillgång till, bör undantas från regleringen i 3 kap. 5 §. Dataskyddsdirektivet innehåller inte några särskilda bestämmelser om sökningar och hindrar därför inte en sådan bestämmelse. Som framgått får sökning på direkta personuppgifter bland bokningsuppgifterna enligt 2 kap. 12 § TBL endast göras under vissa särskilda omständigheter, t.ex. när de avser en person som är eller har varit misstänkt för brott. Även om 3 kap. 5 § TBL inte tillämpas på bokningsuppgifter finns det alltså andra begränsningar i sökmöjligheterna till skydd för den enskilde.

Ytterligare skyddsbestämmelser bör införas

Dataskyddsdirektivet hindrar inte medlemsstaterna från att föreskriva strängare skyddsåtgärder än de som fastställs i direktivet för att skydda enskildas rättigheter och friheter. Att låta Tullverket göra bokningsuppgifter gemensamt tillgängliga medför en ökad integritetsrisk, eftersom uppgifterna då kan spridas till fler personer än i dag. Som framgått finns det redan ett antal skyddsbestämmelser i lagstiftningen som ska tillämpas vid behandlingen av bokningsuppgifter. Lagstiftaren har vidare ställt särskilda krav för behandling av personuppgifter som görs gemensamt tillgängliga, i syfte att begränsa den ökade risken för intrång i den personliga integriteten som det typiskt sett medför när uppgifter görs tillgängliga för fler än ett fåtal personer. Alla dessa bestämmelser kommer dock inte att aktualiseras vid behandling av bokningsuppgifter. För att väga upp den ökade risken för integritetsintrång bör därför andra skyddsåtgärder övervägas.

Förhållandet att bokningsuppgifter rör många personer, varav de allra flesta är ointressanta för brottsbekämpningen, gör att det är av stor vikt att begränsa spridningen av uppgifterna. För att ytterligare kompensera för den ökade risk det innebär att bokningsuppgifter får göras gemensamt tillgängliga bör det därför införas ett krav på att tillgången till uppgifter som görs gemensamt tillgängliga ska begränsas till särskilt angivna tjänstemän. Endast tjänstemän som, inom ramen för Tullverkets arbete med att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott, har till uppgift att planera kontroller, välja ut kontrollobjekt eller göra de analyser som behövs för att uppdatera eller skapa nya riskprofiler (jfr 2 kap. 10 § TBL) bör ges åtkomst. Endast om det behövs i ett enskilt fall, t.ex. i en brottsutredning, ett underrättelse-

ärende eller för att genomföra en viss kontroll, bör uppgifterna få göras tillgängliga för andra.

22.7.3 Direktåtkomst

Regeringens förslag: Direktåtkomst får inte medges till bokningsuppgifter som Tullverket behandlar.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: För gemensamt tillgängliga personuppgifter finns en möjlighet enligt 3 kap. 7 § TBL att medge direktåtkomst för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen och Skatteverket. Det har inte kommit fram att något sådant behov finns när det gäller bokningsuppgifter. Som framgått bör särskild försiktighet iaktas med att sprida bokningsuppgifter. För att ytterligare väga upp den ökade integritetsrisk det innebär att bokningsuppgifterna får göras gemensamt tillgängliga bör direktåtkomst inte få medges till uppgifterna.

22.8 Bokningsuppgifter får behandlas längre

Regeringens förslag: Bokningsuppgifter som tillhandahålls på annat sätt än genom direktåtkomst ska förstöras senast sex månader efter det att de behandlades första gången, om de inte behövs i ett enskilt fall.

Tullverket får ta del av bokningsuppgifter genom direktåtkomst under sex månader efter det att transporten ankommit eller avgått.

Transportföretag får lämna bokningsuppgifter genom att Tullverket ges direktåtkomst till uppgifterna.

I lagen om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område införs en bestämmelse som påminner om att det kan finnas avvikande bestämmelser om personuppgiftsbehandling i annan lagstiftning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Bokningsuppgifter behöver kunna behandlas längre

Regleringen i 4 kap. 3 § TBL innebär att bokningsuppgifter måste förstöras så snart det visar sig att de inte har betydelse för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott eller utreda eller lagföra brott. Eftersom uppgifterna inte får lagras kan de endast användas som ett verktyg för att välja ut kontrollobjekt i realtid. Enstaka uppgifter får dock behandlas för andra ändamål, t.ex. för att utreda eller lagföra brott eller i undermålsyfte. Regleringen är utformad mot bakgrund av att Tullverket, när regleringen infördes, endast hade ett kortvarigt intresse av uppgifterna. När en transport hade anlant hade myndigheten normalt inte längre något

behov av samtliga uppgifter (prop. 1995/96:166 s. 83). I dag ser behovet annorlunda ut.

Regleringen om omedelbar förstöring försvårar Tullverkets underrättelsearbete påtagligt. Eftersom uppgifterna inte får bevaras är det inte möjligt att använda dem i syfte att upptäcka historiska samband och mönster, om det inte finns ett pågående underrättelseuppdrag. Det medför att arbetet med att ta fram nya riskprofiler och kriterier för dem försvåras. I arbetet med riskprofiler måste normala trafik- och resandeflöden kunna kartläggas och analyseras för att avvikelser ska kunna upptäckas. Normalbilden behövs också för att se om en riskprofil och de kriterier som tillämpas är tillräckligt unika eller för allmängiltiga. På så sätt kan riskprofilerna bli mer träffsäkra och objekt väljas ut för kontroll utifrån mer välgrundade bedömningar.

I underrättelseverksamheten är det nödvändigt att kunna ta fram uppgifter som speglar systematik avseende resor eller transporter av varor och transportmedel. Det är mycket svårt att göra utan att ha tillgång till uppgifter om transporter över tid. Kravet på omedelbar förstöring medför också att det saknas möjlighet att använda bokningsuppgifterna för att kartlägga kriminella organisationer och deras verksamhet i syfte att få fram nya objekt att kontrollera. En annan situation där den begränsade lagringstiden leder till problem är när det finns behov av att leta efter ett oidentifierat objekt. Om det exempelvis finns information om att ett misstänkt fordon av viss typ eller nationalitet har ankommit behöver historiska uppgifter gås igenom för att hitta fordon som passar in på beskrivningen.

I den reglering om bokningsuppgifter som gäller för Polismyndigheten finns det inte något krav på att uppgifterna ska förstöras omedelbart. Det fanns tidigare en sådan bestämmelse men den togs bort i samband med tillkomsten av lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område. Det motiverades med att Polismyndigheten inte har samma behov som Tullverket att i sin brottsbekämpande verksamhet löpande ta del av alla uppgifter från transportföretag inför att transporter ankommer. Polismyndighetens behov av uppgifter uppgavs vara mer relaterat till att i vissa fall kunna kontrollera vilka som förväntas komma med en viss transport eller att i efterhand kunna granska vilka personer som åkt med en viss transport. Mot den bakgrunden bedömdes det inte finnas samma behov av en särskild regel om förstörande. Den allmänna bestämmelsen om att personuppgifter inte får behandlas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen ansågs innebära tillräckligt skydd för uppgifterna (prop. 2017/18:269 s. 161 och 162).

Inhämtning av historiska uppgifter

Det Tullverket i normalfallet efterfrågar är aktuella bokningsuppgifter, dvs. uppgifter om en nära förestående avgång eller ankomst. Det framgår också direkt av lagtexten att det är sådana uppgifter som Tullverket ska få tillgång till. Eftersom bokningsuppgifter i dag inte får bevaras, uppstår inte sällan behov för Tullverket att i efterhand hämta in historiska uppgifter om ett specifikt objekt för en viss tidsperiod. Uppgifterna behövs inom underrättelseverksamheten t.ex. för att bekräfta att en viss person eller ett

visst transportmedel passerat gränsen vid en viss tidpunkt. Det kan t.ex. i en brottsutredning vara nödvändigt att få fram uppgifter som är tio månader gamla. Regleringen av transportföretagens skyldighet att lämna aktuella uppgifter om ankommande och avgående transporter utesluter inte att enstaka uppgifter samlas in på annat sätt. Den hindrar alltså inte att Tullverket i efterhand återkommer till transportföretaget och efterfrågar vissa preciserade uppgifter om en viss person eller en viss transport, om det behövs i underrättelseverksamheten eller i den brottsutredande verksamheten, förutsatt att det är i överensstämmelse med författningsregleringen i övrigt. Den nya regleringen innebär ingen ändring i det avseendet. I den nya regleringen bör dock begränsningen till aktuella uppgifter tas bort.

Det är rimligt med sex månaders behandlingstid

För att Tullverket ska kunna arbeta mer underrättelsebaserat – och på så sätt få bättre möjligheter att bekämpa den grova och organiserade brottsligheten – behöver myndigheten kunna bevara bokningsuppgifter under längre tid än i dag. Av samma skäl har Tullverket behov av att få ta del av bokningsuppgifter via åtkomst till uppgifter hos transportföretagen under längre tid än enbart den som behövs för att kontrollera aktuella transporter. Det framstår inte som rimligt att Tullverket ska ha väsentligt sämre möjligheter än Polismyndigheten att kunna använda historiska bokningsuppgifter. En utökad lagringstid skulle även medföra att objekt inte behöver exponeras i samma utsträckning vid förfrågningar till transportföretag om ett specifikt objekt efter det att en transport ankommit eller avgått. Det leder i sig till en minskad risk för integritetsintrång. Det minskar också belastningen för transportföretagen, som inte i lika stor utsträckning som i dag behöver ta fram samma uppgifter flera gånger om det, efter att en transport har ankommit, uppstår behov av att inhämta uppgifter i ett enskilt fall.

Frågan är då under hur lång tid som uppgifterna bör få behandlas. Även om det rör sig om uppgifter av begränsat slag är det fråga om ett stort antal uppgifter varav merparten rör personer som inte har någon misstänkt koppling till brottslig verksamhet. Det är inte tillräckligt att luta sig mot den allmänna bestämmelsen om att personuppgifter inte får behandlas under längre tid än nödvändigt med hänsyn till ändamålet utan en särskild tidsfrist behöver införas. Uppgifterna måste få behandlas under så pass lång tid att Tullverket hinner bearbeta och analysera dem för de syften som redovisats tidigare. Intrånget i den enskildes integritet kan dock antas bli större ju längre tid som uppgifterna behandlas. Vid en avvägning mellan intresset av en effektiv brottsbekämpning och skyddet för den personliga integriteten anser regeringen att en tid om sex månader är rimlig. En motsvarande tid för att behandla obearbetat material innehållande ett stort antal uppgifter har bedömts motiverad när det gäller de uppgifter om flygpassagerare som ska lämnas av lufttrafikföretag enligt PNR-lagstiftningen. Sådana uppgifter får visserligen lagras i upp till fem år men uppgifter som kan användas för att identifiera en person ska behörighetsbegränsas efter sex månader (3 kap. 11 § lagen om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen). Vidare får personuppgifter om fordon

som samlas in genom kamerabevakning i gränsnära områden bevaras i sex månader (13 § lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden).

Efter sex månader bör bokningsuppgifter på samma sätt som i dag endast få behandlas vidare för nya ändamål om det behövs i ett enskilt fall, t.ex. inom ramen för ett specifikt underrättelseärende eller för att utreda och lagföra brott.

”Terminalåtkomst” ändras till ”direktåtkomst”

Transportföretag får enligt 16 § inregränslagen och 4 kap. 8 § tullagen lämna bokningsuppgifter på så sätt att de görs läsbara för Tullverket genom terminalåtkomst. Begreppet terminalåtkomst förekom tidigare men får numera anses föråldrat. I dag är det sällan som terminaler används för att ge tillgång till uppgifter. Begreppet terminalåtkomst syftar till att möjliggöra en automatiserad tillgång till uppgifter utan att de kan bearbetas eller på annat sätt påverkas. I senare lagstiftning används i stället begreppet direktåtkomst (se t.ex. SOU 2015:39 s. 121). Det finns ingen legaldefinition av begreppet direktåtkomst. Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat att det med direktåtkomst vanligen menas att någon har direkt tillgång till någon annans databas eller register och på egen hand kan söka efter information, dock utan att kunna påverka innehållet i databasen eller registret (HFD 2017 ref. 67). För att transportföretagen ska kunna ta det ansvar som krävs av dem som personuppgiftsansvariga, förutsätts att de bibehåller kontrollen över vilka uppgifter som behandlas i deras databaser och hur dessa hanteras i systemen. Åtkomsten till uppgifterna för Tullverket kan dock liksom i dag regleras i lag så att elektronisk åtkomst får medges till uppgifterna. Sådan åtkomst bör kunna utformas på det sätt som regelmässigt i modern reglering på området brukar beskrivas med uttrycket direktåtkomst. I stället för att använda det mera ålderdomliga uttrycket terminalåtkomst bör terminologin därför ändras så att i stället uttrycket direktåtkomst används i lagen. I övrigt bör bestämmelsen vara oförändrad i sak.

En påminnelse om att den nya lagen innehåller en avvikande bestämmelse

Tillsammans med brottsdatalagen reglerar TBL hur personuppgifter får behandlas i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. I 1 kap. 2 § TBL finns en påminnelse om att om det finns avvikande bestämmelser om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet eller i någon annan författning så gäller den avvikande regleringen. En motsvarande bestämmelse finns t.ex. i lagen om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område. Den nya lagen föreslås innehålla en bestämmelse om behandling av personuppgifter som avviker från det som annars gäller enligt TBL. Det bör därför göras ett tillägg i nämnda paragraf där det påminns om att den nya lagen kan innehålla avvikande bestämmelser.

Polismyndighetens och Tullverkets behov skiljer sig åt

De förslag som regeringen lämnar i detta avsnitt innebär att det regelverk för tillgång till bokningsuppgifter som gäller för Tullverket i flera avseenden kommer att skilja sig från det som gäller för Polismyndighetens

tillgång till motsvarande uppgifter. Med hänsyn till vilka arbetsuppgifter och behov som respektive myndighet har anser regeringen att skillnaderna är befogade. Polismyndigheten har inte samma behov som Tullverket har av en kontinuerlig tillgång till aktuella uppgifter om transporter som passerar den svenska gränsen. Polismyndighetens behov av uppgifter är mera relaterat till att i vissa specifika situationer kunna kontrollera vilka som förväntas komma med en viss transport eller att i efterhand kunna granska vilka personer som har åkt med en viss transport (se prop. 2017/18:269 s. 161 och 162). Det finns därför sakliga skäl till att Tullverkets och Polismyndighetens regleringar skiljer sig åt i detta avseende.

22.8.1 Vem som ska tillhandahålla uppgifterna

Regeringens förslag: Om ett transportföretag har lämnat över uppgiften att hantera bokningsuppgifter till något annat företag har det företaget motsvarande skyldighet att tillhandahålla uppgifterna till Tullverket.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I vissa fall är det någon annan än själva transportföretaget som sköter bokningarna av transporter. Det företaget bör i sådana fall ha en motsvarande skyldighet att lämna uppgifter till Tullverket. Det kan exempelvis vara en speditör eller någon annan. Omständigheten att ett transportföretag väljer att organisera sin verksamhet på ett visst sätt bör inte hindra Tullverket att få den information som normalt sett hade funnits hos transportföretaget. Det sagda kan sägas gälla redan i dag men bör tydligt framgå av regleringen. Regeringen föreslår därför att om transportföretaget yrkesmässigt ger ett annat företag tillgång till sina bokningsuppgifter får Tullverket begära bokningsuppgifter från det senare företaget.

22.8.2 Föreläggande

Regeringens förslag: Bestämmelserna i tullagen och inregränslagen om att Tullverket får utfärda föreläggande mot transportföretag som inte fullgör sina skyldigheter i fråga om bokningsuppgifter flyttas till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: När skyldigheten för transportföretag att lämna uppgifter till Tullverket infördes fick Tullverket rätt att utfärda föreläggande mot företag som inte lämnade begärda uppgifter. Skyldigheten att lämna uppgifter regleras i 15 § inregränslagen, medan rätten att utfärda föreläggande regleras i 21 §. Ett föreläggande får enligt 21 § andra stycket inregränslagen förenas med vite. Bestämmelsen om föreläggande bör i sak oförändrad flyttas till den nya lagen.

En motsvarande reglering beträffande föreläggande finns i 7 kap. 5 § 2 tullagen. I 7 kap. 6 § föreskrivs att paragrafen inte gäller om det finns anledning att anta att den som ska föreläggas vite eller, i förekommande fall, dennes ställföreträdare har begått en gärning som är straffbelagd eller som kan leda till tulltillägg och föreläggandet avser utredning av en fråga som har samband med den misstänkta gärningen. Möjligheten att besluta om föreläggande bör flyttas till den nya lagen utan någon ändring i sak och utformas på samma sätt som i inregränslagen. Regleringen blir därmed enhetlig. Bestämmelserna i tullagen om vite, som har ett betydligt bredare tillämpningsområde än enbart förelägganden till transportföretag, kommer däremot enligt regeringens förslag att ligga kvar i tullagen. Det behövs ingen hänvisning till tullagens bestämmelser om vite. Frågor om överklagande behandlas i avsnitt 15.3.

22.8.3 Inrapporteringen av bokningsuppgifter är inte enhetlig

Regeringens förslag: Den myndighet som regeringen bestämmer, får ge närmare anvisningar om hur bokningsuppgifter ska lämnas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det finns i dag inte någon enhetlig standard för hur bokningsuppgifter ska lämnas till Tullverket vilket resulterar i att transportföretag lämnar uppgifter i olika filformat, exempelvis .pdf, .xls, .doc, .xml, .txt eller direkt i meddelandetexten i ett e-postmeddelande. Även om uppgifter kommer in från olika uppgiftslämnare i samma filformat, så är strukturen olika för varje uppgiftslämnare, dvs. samma typ av data återfinns inte på samma plats i filstrukturen. Det försvårar selekteringen, eftersom inte alla format kan läsas automatiserat. Det leder i sin tur till en ökad manuell hantering och försvårar Tullverkets möjlighet att på ett effektivt sätt använda uppgifterna i sin underrättelseverksamhet. I dagsläget förekommer enligt uppgift från Tullverket ca 90 olika format.

I 3 § förordningen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen föreskrivs att Tullverket får träffa överenskommelse med ett transportföretag om terminalåtkomst till bokningsuppgifter. Det finns däremot ingen möjlighet för Tullverket att bestämma hur annan överföring av bokningsuppgifter ska göras.

Det kommer även i framtiden finnas transportföretag som vill lämna begärda bokningsuppgifter på annat sätt än genom att ge Tullverket direktåtkomst. De som ska lämna uppgifterna är allt från stora färjerederier till mindre företag som enbart bedriver säsongsverksamhet. Som framgått i avsnitt 22.9.2 kan det t.ex. vara fråga om mindre speditörer. Tullverket tillhandahåller redan i dag ett särskilt verktyg för att rapportera in bokningsuppgifter men det används inte av alla transportföretag. Myndigheten har inte heller rätt att kräva det.

För att kunna effektivisera hanteringen av den information som kommer in till Tullverket bör den myndigheten regeringen bestämmer bemyndigas

att meddela närmare föreskrifter om hur uppgifterna ska lämnas. Det kan göras i form av verkställighetsföreskrifter.

Så långt möjligt bör en sådan föreskrift följa befintliga standarder för uppgiftslämning, om det finns sådana. I fråga om uppgifter om passagerare kan föreskriften sannolikt bygga på den standard som används i PNR-lagstiftningen även när det gäller andra trafikslag. Det förekommer i vissa länder. När det gäller sjöfart pågår diskussioner både inom EU och World Customs Organization om att uppdatera standarder för hur uppgifter ska lämnas.

För godstransporter kommer det däremot troligen att behöva tas fram en ny standard för i vilket eller vilka format uppgifterna ska lämnas och på vilket sätt de ska överföras.

23 Befogenheter som inte längre behövs

23.1 Vissa av Tullverket och tulltjänstemäns befogenheter kopplade till sjöverksamhet bör tas bort

Regeringens förslag: Tullverket och tulltjänstemän ska inte längre ha några befogenheter enligt lagen med vissa bestämmelser om sjöfynd, lagen om registrering av båtar och sjölagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Tidigare utgjorde den nuvarande myndigheten Kustbevakningen en del av Tullverket. Vissa av de befogenheter som än i dag gäller för tulltjänstemän utgör en kvarleva från den tid när Tullverket bedrev den verksamhet till sjöss som Kustbevakningen i dag ansvarar för. Detta gäller vissa bestämmelser som förutsätter god kännedom om båtar och sjöverksamhet men som saknar samband med införsel eller utförsel av varor. Som exempel kan nämnas medverkan vid sjöförklaring enligt sjölagen, biträde enligt lagen om registrering av båtar och uppgifterna enligt lagen om sjöfynd.

Kustbevakningen och en kustbevakningstjänsteman har enligt dessa författningar samma befogenheter som Tullverket och en tulltjänsteman. I flertalet författningar har även Polismyndigheten och en polisman samma befogenheter. I några fall finns det även andra myndigheter som har motsvarande befogenheter.

Befogenheter kopplade till viss sjöverksamhet bör tas bort

Utgångspunkten är att Tullverket ska ha nödvändiga, lämpliga och proportionerliga verktyg för att kunna bedriva sin verksamhet effektivt.

Det bör finnas sakliga skäl som motiverar att en myndighet har en viss befogenhet. Det innebär att om det finns befogenheter som tidigare har varit relevanta för Tullverket men som inte längre är aktuella bör regleringen tas bort.

Tullverket bedriver i dag inte någon verksamhet till sjöss. Myndigheten har därför varken fartyg eller andra resurser som krävs för sådan verksamhet. Tulltjänstemän har inte heller aktuell kunskap i de frågor som kan väckas i sådan verksamhet.

Mot den bakgrunden anser regeringen att det inte finns skäl att Tullverket och tulltjänstemän ska ha kvar vissa befogenheter och skyldigheter gällande båtar, fartyg och verksamhet till sjöss. Det gäller bestämmelserna i 1 och 7 §§ lagen med vissa bestämmelser om sjöfynd, 15 § lagen om registrering av båtar, 18 kap. 19 § och 22 kap. 10 § sjölagen. Såvitt känt har frågor som rör dessa befogenheter inte aktualiserats hos Tullverket under lång tid. Regleringen bör ändras på det sättet att Tullverket, tulltjänstemän och tullkontor tas bort ur paragraferna.

Förhållandet att Tullverket inte längre har befogenheter på området bör inte påverka allmänheten, eftersom det ligger betydligt närmare till hands att vända sig till Kustbevakningen i sådana frågor. Kustbevakningen och dess tjänstemän har samma befogenheter som Tullverket och tulltjänstemän enligt de nu aktuella författningarna. Detsamma gäller Polismyndigheten och polismän beträffande vissa av författningarna.

Befogenheterna enligt fartygssäkerhetslagen bör finnas kvar

I fartygssäkerhetslagen (2003:364) regleras bl.a. allmänna krav på fartyg och deras bemanning, särskilda krav för användning av vissa fartyg, tillsyn och straffansvar. Lagen ger Tullverket vissa befogenheter.

Ett fartygs resa får eller ska i vissa fall förbjudas enligt 6 kap. 1–4 §§ fartygssäkerhetslagen. Svenska hamnar får enligt 6 kap. 5 § förbjudas att ta emot fartyget. Beslut meddelas enligt 6 kap. 7 § av Transportstyrelsen eller av en annan myndighet som regeringen föreskriver. Om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium ska enligt 6 kap. 9 § första stycket fartygssäkerhetslagen den myndighet som har fattat ett sådant beslut genast anmäla beslutet till Polismyndigheten, Tullverket, Sjöfartsverket, Kustbevakningen och berörda hamnar. Om fartyget står under tullkontroll får Tullverket enligt andra stycket inte tillåta det att avgå. När det behövs för att hindra fartygets avgång får Tullverket tillfälligt ta hand om fartygets nationalitetshandling, Tullverket är också, liksom bl.a. Polismyndigheten och Kustbevakningen, enligt 5 kap. 18 § fartygssäkerhetslagen skyldig att biträda tillsynsmyndigheterna och lämna de upplysningar som de behöver för sin tillsyn.

Regeringen noterar att Tullverkets befogenheter enligt 6 kap. 9 § fartygssäkerhetslagen är knutna till att ett fartyg står under tullkontroll. Befogenheterna hör samman med Tullverkets nuvarande uppdrag och är fortfarande aktuella. De bör därför finnas kvar.

23.2 Befogenheter kopplade till internationella hot mot människors hälsa

Regeringens förslag: När det gäller fartyg ska Tullverket inte längre ta emot och vidarebefordra information enligt lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att Tullverket även vad gäller luftfartyg inte längre ska ta emot och vidarebefordra information enligt lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa utan att Folkhälsomyndigheten i stället ska ta emot den informationen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket* och *Kustbevakningen*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Folkhälsomyndigheten* avstyrker förslaget och anser att det finns en risk att förslaget om att Tullverket inte ska ta emot och vidarebefordra information enligt lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa innebär en ändring i sak. Myndigheten saknar även en redogörelse för om informationsskyldigheten för befälhavaren enligt 19 § lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa, som till sin lydelse direkt återkopplar till 16 §, fortsatt ska fullgöras till Tullverket.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Tullverket har vissa uppgifter enligt lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa. Enligt 16 § första stycket ska en befälhavare på ett fartyg i vissa situationer lämna information om hälsotillståndet ombord till Tullverket eller Kustbevakningen. Det gäller bl.a. om befälhavaren har anledning att anta att det finns vissa smittämnen ombord, om fartyget kommer från en hamn i ett område som har förklarats drabbat av ett internationellt hot mot människors hälsa och ankomsten äger rum inom inkubationstiden för en smittsam sjukdom eller om det ombord på fartyget finns någon som har vistats i ett sådant område och inkubationstiden för smittsam sjukdom inte har gått ut.

En motsvarande reglering rörande luftfart finns i 16 § tredje stycket samma lag. En befälhavare för ett luftfartyg ska i sådana fall fullgöra sin informationsskyldighet enbart till Tullverket, vilket följer av att Kustbevakningen inte har några uppgifter i förhållande till luftfarten (prop. 2005/06:215, s. 63).

När Kustbevakningen eller Tullverket får sådan information som anges i 16 § första och tredje styckena lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa ska myndigheterna enligt andra stycket omedelbart underrätta smittskyddsläkaren och Folkhälsomyndigheten om innehållet i informationen. I vissa fall ska även försvarsinspektören för hälsa och miljö underrättas.

Tullverket ska inte längre vidarebefordra information rörande fartyg

Att Kustbevakningen har fått denna uppgift rörande fartyg beror på att myndigheten är kontaktpunkt för anmälningar enligt såväl Schengen-

regelverket som bestämmelserna om sjöfartsskydd. Det framgår inte av förarbetena varför även Tullverket ska ha denna uppgift vad gäller fartyg. Utredningens förslag är att Tullverkets informationsskyldighet rörande fartyg i 16 § första stycket lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa tas bort så att endast Kustbevakningen har denna uppgift. *Folkhälsomyndigheten* anser att frågan behöver utredas närmare innan en förändring av 16 § första stycket lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa kan göras. Myndigheten menar att förslaget riskerar att leda till en förändring i sak eftersom Folkhälsomyndighetens underrättelseskyldighet utökas.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det inte finns något sakligt skäl som motiverar att Tullverket ska ha denna uppgift utan att det framstår som en mer naturlig ordning att den information som avses i det aktuella stycket enbart lämnas till Kustbevakningen. Till skillnad från Folkhälsomyndigheten anser regeringen inte att förslaget i denna del medför att Folkhälsomyndighetens underrättelseskyldighet utökas. Kustbevakningen kan redan med dagens reglering motta och vidarebefordra information enligt första och andra stycket. Den ändring som föreslås innebär att det i framtiden alltid blir Kustbevakningen som ska vidarebefordra informationen och inte som i dag när det ibland kan vara Tullverket, ibland Kustbevakningen. Mot den bakgrunden anser regeringen att regleringen i 16 § första och andra stycket lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa bör ändras på så sätt att informationsskyldigheten gällande Tullverket tas bort.

Inga ändringar bör göras vad gäller luftfartyg

Utredningens förslag är att Tullverket inte heller ska ha någon informationsskyldighet vad gäller luftfartyg, utan att den i stället ska fullgöras av Folkhälsomyndigheten som motsatt sig förslaget. Myndigheten anser att utredningens resonemang om att Tullverket inte finns på plats dygnet runt på alla flygplatser saknar relevans eftersom inte heller Folkhälsomyndigheten finns på plats på några flygplatser.

Regeringen instämmer i Folkhälsomyndighetens synpunkter och anser att det inte har framkommit tillräckliga skäl för att flytta över informationsskyldigheten rörande luftfartyg från Tullverket till Folkhälsomyndigheten. Regeringen noterar därutöver att ankommande luftfartyg ofta har utländska befälhavare och att det, enligt regeringens mening, borde framstå som mer naturligt för dem att kontakta Tullverket än den svenska Folkhälsomyndigheten. Mot den bakgrunden anser regeringen att det finns skäl för att låta den rådande ordningen bestå. Informationskyldigheten i 16 § tredje stycket lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa gällande luftfartyg ska därför fortsatt fullgöras till Tullverket. Språkliga ändringar bör göras i paragrafen till följd av att informationsskyldigheten för Tullverket tas bort i första och andra stycket.

Vissa ändringar bör göras i andra paragrafer

Som Folkhälsomyndigheten påpekar saknas det i betänkandet en redogörelse för om befälhavares informationsskyldighet enligt 19 § lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa fortsatt ska fullgöras till Tullverket.

Eftersom Tullverkets informationsskyldighet gällande fartyg tas bort bör en följdändring göras i 19 §. Paragrafen reglerar bl.a. situationen när ett fartyg lägger till vid någon annan plats än en karantänshamn och någon av de situationer som föreskrivs i 16 § föreligger. I sådana fall ska befälhavaren omedelbart lämna information om hälsotillståndet ombord till Tullverket, Kustbevakningen, smittskyddsläkaren eller kommunen. Samma skäl som motiverar att skyldigheten att informera Tullverket tas bort i 16 § första stycket gäller även för informationsskyldigheten i 19 §. Det bör alltså inte finnas någon informationsskyldighet avseende fartyg vad gäller Tullverket.

I 23 § lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa föreskrivs vidare att när ett fartyg kommer till första svenska hamn ska befälhavaren för Tullverket eller Kustbevakningen visa upp intyg om utrotning av skadedjur. Om något sådant intyg inte visas upp ska Tullverket eller Kustbevakningen omedelbart underrätta kommunen. När det gäller information som rör fartyg bör av samma skäl som motiverar ändringarna i 16 första stycket och 19 §§ informationen enbart lämnas till Kustbevakningen.

23.3 Befogenheter kopplade till jakt

Regeringens förslag: Tulltjänstemän ska inte längre ha några befogenheter enligt jaktlagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Jaktlagen reglerar viltvården, rätten till jakt och hur jakt får bedrivas på svenskt territorium. Enligt 47 § jaktlagen får bl.a. behöriga tjänstemän vid Kustbevakningen och Tullverket ta i beslag vilt och sådan egendom som enligt 49 § jaktlagen kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brott. Möjligheten att ta egendom i beslag gäller dock endast om en gärningsman påträffas på bar gärning när han eller hon begår jaktbrott.

Bestämmelserna kan ha stor betydelse för kustbevakningstjänstemän, som både i skärgården och till sjöss kan träffa på personer som jagar på otillåten tid eller i ett område där jakt inte är tillåten. Det kan även vara fråga om jakt på vilt som är helt fredat eller användning av en jaktform som inte är tillåten. Överträdelser av jaktlagstiftningen ingår enligt 3 kap. 2 § första stycket 4 kustbevakningslagen i Kustbevakningens direkta brottsbekämpning. Det innebär att Kustbevakningen, i likhet med Polismyndigheten men i motsats till Tullverket, får inleda förundersökning om brott mot jaktlagen.

Det är betydligt mer osannolikt att en tulltjänsteman skulle påträffa någon i färd med att begå jaktbrott. Flertalet tulltjänstemän har sina huvudsakliga arbetsuppgifter vid den svenska gränsen, ofta i hamnar, på flygplatser eller i en trafikmiljö där jakt inte förekommer. Förhållandena är delvis annorlunda i mer glest befolkade delar av landet, men kravet på att gärningsmannen ska påträffas på bar gärning när han eller hon begår jaktbrott innebär att regleringen mycket sällan kan komma att aktualiseras för tulltjänstemän, om det alls förekommer. Med tanke på det snäva

tillämpningsområdet för beslagsregeln i 47 § jaktlagen finns det inte skäl att ha kvar befogenheten för tulljänstemän att ta egendom i beslag.

En helt annan sak är att tulljänstemän ofta påträffar jaktbyten eller bearbetade djurprodukter som någon i strid med lagstiftningen försöker föra ut ur eller in i Sverige. Det kan t.ex. vara fråga om utförsel av fågelägg från skyddade arter eller päls, tänder eller något annat som tagits från vissa rovdjur. Sådan egendom kan dock tas i beslag med stöd av framför allt smugglingslagen.

23.4 Befogenheter kopplade till spårtrafik

Regeringens förslag: Tullverket ska inte längre ge tillsynsmyndigheten hjälp vid tillsyn över viss spårtrafik.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 21 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg ska den som driver sådan verksamhet ge tillsynsmyndigheten, som enligt 2 § förordningen (1990:1165) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg är Transportstyrelsen, tillgång till information och tillträde till bl.a. anläggningar, fordon, lokaler och områden som berörs av verksamheten. Polismyndigheten och Tullverket ska enligt samma paragraf lämna den hjälp som behövs för tillsynen. En motsvarande reglering fanns i 8 kap. 3 § i den nyligen upphävda järnvägslagen (2004:519). Innan järnvägslagen infördes reglerades säkerhet för järnväg, tunnelbana och spårväg i samma författning. När järnvägslagen infördes 2004 ansåg regeringen att det, med förebild i 20–23 §§ den då gällande järnvägssäkerhetslagen, borde finnas allmänna bestämmelser i den nya lagen om tillsyn som skulle ge myndigheten möjlighet att säkerställa efterlevnaden av lagen och de villkor och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen (prop. 2003/04:123 s. 143 och 144). Vid remitteringen av förslaget till järnvägslag framhöll den dåvarande tillsynsmyndigheten, Järnvägsinspektionen, att det var av stor vikt för myndigheten, framför allt när det rörde farligt gods, att snabbt kunna få biträde av polismyndigheter och Tullverket i samband med tillsyn.

Tullverket har sedan den 1 juli 2006 inte längre någon tillsyn över transport av farligt gods, vilket Polismyndigheten alltjämt har. Att Tullverket hade sådan tillsyn förefaller ha varit ett huvudskäl till att myndigheten fick uppgiften i järnvägslagen.

Genom fjärde järnvägspaketet införs en helt ny lagstiftning för järnvägssektorn, där den nuvarande lagstiftningen delas upp i flera nya lagar. I den bestämmelse som har ersatt 8 kap. 3 § järnvägslagen, 5 kap. 2 § lagen (2022:368) om nationella järnvägssystem, föreskrivs att Polismyndigheten, men inte Tullverket, ska lämna hjälp vid tillsynen. Ändringen har i förarbeten motiverats med att det i praktiken har visat sig att det inte finns något behov av hjälp från Tullverket (prop. 2021/22:83 s. 387). Tullverket har därmed inte längre någon uppgift när det gäller järnvägstrafik. En motsvarande ändring bör göras när det gäller hjälp med tillsynen enligt lagen om säkerhet vid tunnelbana och spårväg. Det finns

enligt regeringens mening inget sakligt skäl till att Tullverket ska ha till uppgift att bistå tillsynsmyndigheten enligt den lagen.

24 Övriga frågor

24.1 Jävsfrågor

Regeringens förslag: En heltäckande jävsregel införs. Innehållet i jävsregeln i 7 kap. 9 § rättegångsbalken för anställda vid Tullverket flyttas oförändrat i sak till den nya lagen. Jävsregeln i 7 kap. 6 § rättegångsbalken ska tillämpas på tullåklagare. Tullverket prövar jäv mot tulltjänstemän.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

I likhet med Polismyndigheten tillämpar Tullverket olika jävsregler beroende på vilken verksamhet som det är fråga om. Vid handläggningen av förvaltningsärenden i bl.a. Tullverkets kontroll- och tillståndsverksamhet tillämpas bestämmelserna om jäv i 16–18 §§ förvaltningslagen. Enligt 3 § förvaltningslagen gäller jävsbestämmelserna i den lagen inte i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. För den verksamheten finns det särskilda jävsbestämmelser i rättegångsbalken.

I 7 kap. 6 § rättegångsbalken föreskrivs att om det för en åklagare finns omständigheter som skulle utgöra jäv mot domare (se 4 kap. 13 § rättegångsbalken), får åklagaren inte ta befattning med förundersökningen, åtalet för brottet eller någon annan åtgärd enligt rättegångsbalken. Jäv får dock inte grundas på en åtgärd som åklagaren har vidtagit på tjänstens vägnar eller en gärning som har förövats mot åklagaren i eller för hans eller hennes tjänst. Även om en åklagare är jävig får han eller hon vidta åtgärder som inte utan fara kan skjutas upp.

Enligt 7 kap. 9 § rättegångsbalken tillämpas det som sägs i 7 kap. 6 § även på anställda i Tullverket som har att vidta åtgärder eller meddela beslut i den brottsbekämpande verksamheten. Jäv mot en tulltjänsteman prövas av Tullverket.

Tidigare gällde regleringen i 7 kap. 9 § rättegångsbalken även för polismän och kustbevakningstjänstemän. Bestämmelserna om jäv för anställda vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen finns numera i 7 § polislagen och för kustbevakningstjänstemän i 2 kap. 2 § kustbevakningslagen. Skälen till att jävsreglerna har flyttats till polislagen respektive kustbevakningslagen har bl.a. varit att skapa en mer heltäckande reglering när det gäller jäv vid ordningshållning (se prop. 2014/15:94 s. 92–94 och prop. 2018/19:16 s. 61–63).

Jävsregeln i rättegångsbalken flyttas till den nya lagen

För Tullverket är det inte behovet av att skapa en mer heltäckande reglering som är avgörande för hur jävsregeln i rättegångsbalken ska betraktas, eftersom den jävsregel som finns i 7 kap. 9 § redan täcker behovet i den brottsbekämpande verksamheten. Däremot finns det starka skäl att, på samma sätt som gäller för Polismyndigheten och Kustbevakningen, placera jävsregeln för tulltjänstemän i den lag som innehåller den för myndigheten centrala befogenhetsregleringen. För att den nya lagen ska ge den nödvändiga överblicken över vilka befogenheter och skyldigheter som tjänstemännen har bör alltså jävsregeln som gäller i brottsbekämpningen placeras där. Det bör då införas en hänvisning till den nya lagen i 7 kap. 9 § rättegångsbalken. På samma sätt som i dag ska Tullverket pröva frågor om jäv mot tulltjänstemän.

Det är också viktigt att tydliggöra vilken jävsregel som ska tillämpas för tullåklagare. Eftersom tullåklagare fullgör åklagaruppgifter bör inte jävsregeln i den nya lagen gälla för dem. I stället bör 7 kap. 6 § första–tredje styckena rättegångsbalken tillämpas. Det bör också tydliggöras i den nya lagen. Det är dock ingen skillnad i sak mellan regleringen i 7 kap. 6 § rättegångsbalken och jävsregeln i den nya lagen. Tullverket bör pröva frågor om jäv mot tullåklagare.

Eftersom den nya lagen även behandlar Tullverkets kontrollverksamhet bör det av regleringen även framgå att i den verksamheten, liksom i Tullverkets övriga verksamhet, tillämpas bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen. På så sätt får man en tydlig överblick över de tre olika regelsystem som ska tillämpas när det uppkommer frågor om jäv i Tullverkets verksamhet.

24.2 Den särskilda lagen om ingripanden mot rattfylleri

24.2.1 Lagen bör upphävas

Regeringens förslag: Lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott upphävs. I den mån de behövs, flyttas motsvarande bestämmelser oförändrade i sak till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Den särskilda lagen bör upphävas

När kustbevakningslagen infördes var det ett uttalat önskemål att den nya regleringen om möjligt skulle samla alla befogenheter i en enda lag. Det ansågs dock vid den tidpunkten inte vara lämpligt att åstadkomma det beträffande två lagar. Den ena var smugglingslagen och den andra var lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Beträffande de lagarna konstaterade regeringens bl.a. att de

skulle behöva finnas kvar även om de bestämmelser som rörde Kustbevakningen flyttades, eftersom de tillämpades av fler myndigheter (prop. 2018/19:16 s. 53). Dessa två lagar nämns därför särskilt i 1 kap. 2 § kustbevakningslagen.

Läget är emellertid annorlunda nu när det är aktuellt att skapa en ny, mer sammanhållen, reglering för Tullverket. Eftersom lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott endast berör Tullverket och Kustbevakningen finns det möjlighet att nu åstadkomma en bättre överblick över både Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter. Regeringen anser därför att den särskilda lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott bör upphävas och regleringen flyttas.

Regleringen i den nya lagen

Bestämmelsen om rätt för Tullverket att inleda förundersökning vid brott mot 4 och 4 a §§ lagen om straff för vissa trafikbrott bör oförändrad flyttas till den nya lagen. Tulltjänstemännens rätt att använda tvångsmedel vid sådana brott motsvaras i huvudsak av de befogenheter som anges i avsnitt 18.4. Några särskilda bestämmelser om primäråtgärder, medtagande till förhör, gripande, beslag, husrannsakan, genomsökning på distans, biometrisk autentisering, kroppsvisitation och kroppsbesiktning behövs därmed inte. Regleringen i 3 a § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott motsvarar bestämmelsen om sidobrott i 35 § smugglingslagen. Regeringen föreslår i avsnitt 18.6.2 att den bestämmelsen flyttas till den nya lagen. Någon särskild bestämmelse som motsvarar den förstnämnda paragrafen behövs därför inte i den nya lagen. Däremot behöver, på samma sätt som i 2 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, en hänvisning göras till lagen om alkoholutandringsprov och lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken.

Vidare behöver bestämmelserna om rätten för en tulltjänsteman att tillfälligt omhänderta fordonsnycklar, annat som behövs för färdan, eller fordonet samt att göra kroppsvisitation och genomsöka fordonet, som finns i 9 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, flyttas till den nya lagen utan någon ändring i sak. Detsamma gäller bestämmelserna i 10 och 11 §§ samma lag om det fortsatta förfarandet när en sådan åtgärd har vidtagits. När det gäller dessa bestämmelser, som bl.a. ger en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att enligt 24 a § polislagen tillfälligt omhänderta viss egendom, bör framhållas att de syftar till att förhindra brott och att det alltså rör sig om en annan typ av åtgärder än de som får användas för att upptäcka eller utreda brott. De bestämmelserna bör därför placeras i ett särskilt kapitel i den nya lagen. Det bör också, på samma sätt som i 12 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, införas en bestämmelse som upplyser om Tullverkets rätt att besluta att omhänderta körkort.

Följdändringar behöver också göras i lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m., för att tydliggöra att bilnycklar och liknande som har omhändertagits och som inte hämtas ska hanteras enligt den lagen. Den frågan behandlas i avsnitt 25.6.2.

24.2.2 Särskilt om regleringen för Kustbevakningen

Regeringens förslag: Vissa av bestämmelserna i lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott flyttas till kustbevakningslagen. En bestämmelse om Kustbevakningens och kustbevakningstjänstemäns rätt att, utan hinder av de geografiska begränsningar som annars gäller, ingripa mot rattfylleribrott införs i lagen om straff för vissa trafikbrott.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelser överförs till kustbevakningslagen

Samma utgångspunkter som anges för Tullverket i avsnitt 24.2.1 bör gälla för Kustbevakningen, nämligen att de nuvarande befogenheterna i lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott oförändrade i sak flyttas till kustbevakningslagen. Det gäller dock bara i den utsträckning det inte finns några motsvarande bestämmelser i kustbevakningslagen. På samma sätt som för tulltjänstemän behövs det inga nya bestämmelser om kustbevakningstjänstemäns rätt att genomföra utredningsåtgärder och använda tvångsmedel. De möjligheterna finns redan enligt kustbevakningslagen.

Det bör införas en bestämmelse i 3 kap. kustbevakningslagen som anger att Kustbevakningens direkta brottsbekämpning omfattar brott mot 4 och 4 a §§ lagen om straff för vissa trafikbrott. Därmed kommer Kustbevakningen i samma utsträckning som i dag att kunna inleda förundersökning för sådana brott.

Vidare bör det införas en bestämmelse som hänvisar till att rätten för en kustbevakningstjänsteman att ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning regleras i lagen om alkoholutandningsprov och lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken. Slutligen behöver regleringen av rätten för en kustbevakningstjänsteman att tillfälligt omhändertaga fordonsnycklar, annat som behövs för färden, eller fordonet samt att göra kroppsvisitation och genomöka fordonet arbetas in i kustbevakningslagen, tillsammans med bestämmelserna om det fortsatta förfarandet när en sådan åtgärd har vidtagits. En hänvisning till bestämmelserna i körkortslagen om Kustbevakningens rätt att besluta om omhändertagande av körkort bör också göras.

Vidare behövs följdändringar göras i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m., för att tydliggöra att bilnycklar och liknande som en kustbevakningstjänsteman har omhändertagit och som inte hämtas ska hanteras enligt den lagen. Den frågan behandlas i avsnitt 25.6.2.

Den geografiska begränsningen av Kustbevakningens befogenheter

I förarbetena till lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott framhåller regeringen att befogenheterna ska vara kopplade till respektive myndighets normala geografiska verksamhetsområde. Den verksamhet som Kustbevakningen utövar på

land äger främst rum i hamnarna samt i viss utsträckning på stränder och öar i direkt anslutning till övervakningen till sjöss (prop. 2007/08:53 s. 42). Det återspeglas inte i lagtexten. Vid den tidpunkten fanns emellertid inte den nuvarande geografisk begränsning av Kustbevakningens verksamhet.

Kustbevakningslagens tillämpningsområde är i dag i huvudsak geografiskt begränsat, vilket framgår av 1 kap. 4–6 §§ kustbevakningslagen. Lagen får emellertid, enligt 1 kap. 6 § första stycket 2, tillämpas i ett annat geografiskt område än de som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ i den utsträckning som följer av en särskild författningsreglering. Ett exempel är att Kustbevakningen enligt 10 § förordningen (2006:311) om transport av farligt gods har tillsyn över sådant gods i hamnars landområden som är avsett för vidare transport samt, på Transportstyrelsens begäran om biträde, sjötransporter.

För att Kustbevakningen ska kunna fylla samma roll som i dag när det gäller trafiknykterhet behövs en särskild reglering som möjliggör att kustbevakningstjänstemän kan ingripa mot rattfylleribrott utan hinder av den geografiska begränsningen i myndighetens verksamhetsområde. Det kan lämpligen lösas genom att det införs en särskild bestämmelse om det i lagen om straff för vissa trafikbrott. I den bör det föreskrivas att en kustbevakningstjänsteman – utan hinder av det som föreskrivs i 1 kap. 4 och 5 §§ kustbevakningslagen om den geografiska begränsningen av myndighetens och tjänstemännens rätt att ingripa mot brott – får ingripa mot rattfylleribrott. Med en sådan reglering kommer kustbevakningstjänstemän att kunna ingripa mot rattfylleribrott i samma utsträckning som i dag.

24.3 Frågor som rör vapenlagstiftningen

24.3.1 Ändringar i vapenlagen

Regeringens förslag: Tre paragrafer i vapenlagen ändras så att det tydligare framgår att de ska tillämpas av tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I vapenlagen finns bestämmelser om rätt för en tulltjänsteman att i vissa situationer omhänderta vapen, ammunition och ljuddämpare. Lagen reglerar också förutsättningarna för att en tulltjänsteman ska få ta vapen och annan egendom i beslag.

Enligt 6 kap. 4 § andra stycket vapenlagen har bl.a. ”personal vid Kustbevakningen och Tullverket” rätt att, om det finns en överhängande risk för missbruk, omhänderta vapen, ammunition, ljuddämpare och tillståndsbevis. I 6 kap. 4 b § vapenlagen föreskrivs att om någon medför ett skjutvapen, utan att kunna visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet, får vapnet omhändertas. Även i den paragrafen pekas ”personal vid Kustbevakningen och Tullverket” ut som behöriga att omhänderta vapnet. Enligt 9 kap. 6 § vapenlagen har ”personal vid Kustbevakningen och Tullverket” samma rätt som polismän att ta sådan egendom i beslag som skäligen kan antas vara förverkad enligt vapenlagen.

Regeringen föreslår i avsnitt 23.3 att tulltjänstemän inte längre ska ha kvar vissa befogenheter enligt jaktlagstiftningen. De skäl som har anförts där kan tyckas ha relevans även när det gäller vapenlagstiftningen. Tulltjänstemän kommer emellertid även i fortsättningen att ha en viktig roll när det gäller vapenlagstiftningen. Det gäller inte bara i den brottsbekämpande verksamheten utan även i kontrollverksamheten, eftersom vapen av legala skäl inte sällan förs över gränsen. Därför kan frågan om omhändertagande av vapen aktualiseras i olika sammanhang. Rätten för tulltjänstemän att omhänderta eller beslagta vapen bör alltså vara oförändrad. Den nuvarande formuleringen i 6 kap. 4 och 4 b §§ och 9 kap. 6 § vapenlagen bör dock ändras, så att det står klart att inte vilken personal som helst vid Tullverket och Kustbevakningen får besluta i sådana frågor. Det bör vara en uppgift för tulltjänstemän respektive kustbevakningstjänstemän.

24.3.2 En konsekvens av tidigare ändringar i vapenlagen

Regeringens förslag: Bestämmelserna i tullagen, inregränslagen och postlagen om befodringsföretags anmälningsskyldighet såvitt gäller vapen anpassas till att ljuddämpare numera regleras annorlunda än tidigare i vapenlagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 4 kap. 18 § tullagen och 12 § andra stycket inregränslagen föreskrivs att ett befodringsföretag är skyldigt att till Tullverket anmäla om det i företagets verksamhet uppkommer misstanke om att en försändelse innehåller vissa varor som kan tas i beslag enligt smugglingslagen. Det gäller bl.a. dels skjutvapen och ammunition (punkten 2), dels sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen (punkten 3). Om ett sådant föremål påträffas är befodringsföretaget också skyldigt att på Tullverkets begäran överlämna försändelsen till myndigheten. I 2 kap. 16 § postlagen regleras befodringsföretagens skyldighet att utan hinder av tystnadsplikten bistå Tullverket beträffande kontroll av sådana försändelser.

Tidigare ingick ljuddämpare i uppräknningen i 1 kap. 3 § vapenlagen av föremål som jämställs med skjutvapen. Numera regleras emellertid ljuddämpare i princip på samma sätt som ammunition i vapenlagen. För att ljuddämpare även fortsättningsvis ska omfattas av regleringen i inregränslagen har det gjorts en följdändring i 3 § den lagen (prop. 2021/22:46 s. 17 och 22).

Det förefaller inte ha uppmärksammats under lagstiftningsarbetet att ändringen i 1 kap. 3 § vapenlagen har betydelse för befodringsföretagens anmälningsskyldighet. Särskilt mot bakgrund av att olovlig införsel av ljuddämpare kan utgöra smugglingsbrott (prop. 2021/22:46 s. 28) är det uppenbart att någon ändring i anmälningsskyldigheten inte kan ha varit avsedd. Eftersom ljuddämpare ofta kommer till användning vid kriminella uppgörelser är det enligt regeringens mening angeläget att återställa den ordning som gällde fram till dess att vapenlagen ändrades. Regleringen i de bestämmelser som ersätter 4 kap. 18 § tullagen och 12 § andra stycket

inregränslagen (3 kap. 10 § tullagen respektive 4 § inregränslagen) bör därför ändras så att befodringsföretagens anmälningsskyldighet omfattar skjutvapen, ljuddämpare och ammunition. Av samma skäl bör en ändring göras i 5 kap. 6 § postlagen. En motsvarande ändring i bestämmelserna om postspärrar föreslås i avsnitt 17.2.

24.4 Enhetlig terminologi

Regeringens förslag: De som har rätt att fatta beslut i Tullverkets kontrollverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet ska benämnas tulltjänstemän.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Regeringen lämnar dock inget förslag till ändring i utlänningslagen.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som redan framgått förekommer det olika benämningar på de tjänstemän i Tullverket som har befogenheter i framför allt den operativa verksamheten. De benämns tulltjänstemän i bl.a. rättegångsbalken, smugglingslagen och tullagen men i annan lagstiftning benämns de ibland tjänstemän vid Tullverket. Undantagsvis förekommer även andra benämningar. Så långt möjligt bör de benämnas på samma sätt. I de författningar som innehåller befogenheter bör de benämnas tulltjänstemän (jfr prop. 2018/19:16 s. 52 och 292).

Motsvarande ändringar bör göras i de författningar där både tjänstemän vid Tullverket och Kustbevakningen nämns. De senare bör i enlighet med den terminologi som används i bl.a. rättegångsbalken och kustbevakningslagen benämnas kustbevakningstjänstemän. Utredningen har föreslagit sådana ändringar i utlänningslagen. Det finns en utfärdad ändring i utlänningslagen (SFS 2022:242) som träder i kraft den dag som regeringen bestämmer. Regeringen avser att återkomma med förslag till ändring i utlänningslagen efter att den utfärdade ändringen har trätt i kraft.

24.5 Andra brottsbekämpande myndigheter bör få utökad möjlighet att skyddsvisitera

Regeringens förslag: En polisman får kroppsvisitera förhörspersoner i samband med förhör i Ekobrottsmyndighetens lokaler, i samma uträkning som gäller vid förhör i Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens lokaler. En kustbevakningstjänsteman ges motsvarande rätt att kroppsvisitera förhörspersoner i samband med förhör som hålls i myndighetens lokaler, i lokaler som ställts till myndighetens förfogande eller ombord på myndighetens fartyg. Det regleras för Ekobrottsmyndigheten genom ett tillägg i polislagen och för Kustbevakningen genom ett tillägg i kustbevakningslagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Kustbevakningen*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Ekobrottsmyndigheten välkomnar förslaget om att polismän vid myndigheten ges rätt att visitera förhörspersoner i skyddssyfte men anser att rätten till skyddsvisitation enligt den föreslagna bestämmelsen ska utformas med fokus på den potentiellt farliga situationen i stället för att begränsas till särskilt utpekade lokaler. *Polismyndigheten* påpekar att myndigheten har samma behov som Tullverket att kunna kroppsvisitera förhörspersoner i samband med förhör som hålls på annan plats än i myndighetens lokaler, t.ex. i transportmedel. *Skatteverket* anför att en polisman bör ges samma möjlighet att skyddsvisitera en förhörsperson i samband med förhör som hålls i Skatteverkets lokaler.

Skälen för regeringens förslag

Andra brottsbekämpande myndigheter har samma behov som Polismyndigheten av att kunna skyddsvisitera förhörspersoner

Regeringen föreslår i avsnitt 9.4.4 att tulltjänstemän ska få samma möjligheter som polismän att kroppsvisitera förhörspersoner i skyddssyfte.

När polismän gavs möjlighet att, i samband med att förhör hålls i Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens lokaler, kroppsvisitera en förhörsperson om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen och andra farliga föremål framhöll andra brottsbekämpande myndigheter, bl.a. Kustbevakningen och Ekobrottsmyndigheten, att de hade samma behov i sin verksamhet. Regeringen konstaterade emellertid att det inte fanns något beredningsunderlag för att utvidga regleringen till andra platser eller andra myndigheter och att den frågan vid behov fick ses över i annat sammanhang (prop. 2019/20:186 s. 12).

Både Kustbevakningen och Ekobrottsmyndigheten har till utredningen vidhållit att de har behov av att i vissa fall kunna skyddsvisitera förhörspersoner. Som exempel har Ekobrottsmyndigheten nämnt att de ibland förhör personer som tillhör välkända mc-gäng eller som har ett betydande våldskapital. Kustbevakningen har pekat på att de ibland måste ta ombord förhörspersoner på sina båtar för att kunna genomföra förhör och att det är viktigt att kunna skyddsvisitera vissa förhörspersoner i samband med det.

Regeringen konstaterar i avsnitt 9.4.4 att behovet av att, i vissa situationer, kunna visitera förhörspersoner är lika stort för andra brottsbekämpande myndigheter som för Polismyndigheten och föreslår att en sådan regel ska införas för Tullverket. Det som har framhållits där om behovet för Tullverket att få samma möjlighet som Polismyndigheten att skyddsvisitera förhörspersoner har samma relevans för Ekobrottsmyndigheten och Kustbevakningen. Det finns därför skäl att nu utvidga även deras rätt att skyddsvisitera på motsvarande sätt.

Möjligheterna för Ekobrottsmyndigheten och Kustbevakningen att skyddsvisitera bör begränsas på samma sätt som för Polismyndigheten

Det bör i princip gälla samma begränsningar för skyddsvisitation för Ekobrottsmyndigheten och Kustbevakningen som för Polismyndigheten. Det innebär för det första att möjligheten att skyddsvisitera enbart får användas vid förhör. För det andra får endast förhörspersoner skydds-

visiteras. Vårdnadshavare, stödpersoner och andra som eventuellt följer med till ett förhör bör inte få skyddsvisiteras (jfr prop. 2019/20:186 s. 12).

När det gäller Kustbevakningen kan dock regleringen, på motsvarande sätt som för Tullverket, behöva anpassas till myndighetens annorlunda verksamhet. Frågan behandlas nedan. Det bör även ställas samma krav som för Polismyndigheten att skyddsvisitationen ska vara nödvändig av säkerhetsskäl.

Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten och *Polismyndigheten* anser att bestämmelsen borde ha ett utvidgat tillämpningsområde i förhållande till vad utredningen har föreslagit. Skatteverket anser att möjligheten till skyddsvisitation även bör gälla vid förhör som hålls i myndighetens lokaler. Ekobrottsmyndigheten anser att bestämmelsen bör utformas till att gälla den potentiellt farliga situationen i stället för att ta sikte på särskilt utpekade lokaler. Polismyndigheten påpekar att myndigheten har samma behov som Tullverket att kunna kroppsvisitera förhörspersoner i samband med förhör som hålls på annan plats än i myndighetens lokaler, t.ex. i transportmedel. Regeringen konstaterar att dessa frågor inte behandlats av utredningen och det saknas därmed beredningsunderlag för att utvidga möjligheterna till skyddsvisitation till andra platser och situationer. Frågan får därför ses över i ett annat sammanhang.

Den lagtekniska lösningen

När det gäller Ekobrottsmyndigheten är det framför allt i den polisverksamhet som bedrivs inom ramen för myndighetens verksamhet som frågan om skyddsvisitering aktualiseras. Den ändring som rör den myndigheten bör därför lämpligen genomföras genom att Ekobrottsmyndigheten läggs till i 19 a § polislagen. Regleringen bör utformas på samma sätt som för Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, dvs. den bör gälla vid förhör som hålls i myndighetens lokaler. För det fall andra myndigheter håller förhör i Ekobrottsmyndighetens lokaler blir bestämmelsen tillämplig även för sådana förhör. Befogenheten att kroppsvisitera förhörspersonen tillkommer dock endast en polisman. När det gäller Kustbevakningen faller det sig mer naturligt att bygga vidare på 2 kap. 5 § kustbevakningslagen, som reglerar den myndighetens rätt att skyddsvisitera personer. Ett andra stycke, som utformas med 19 a § polislagen som förebild, bör därför införas i den paragrafen. Det bör framgå att en kustbevakningstjänsteman i samband med ett förhör som hålls i myndighetens lokaler, i lokaler som har ställs till myndighetens förfogande eller ombord på myndighetens fartyg får kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

Att regleringen bör gälla även i lokaler som ställts till myndighetens förfogande beror på att Kustbevakningen, på samma sätt som Tullverket, i stor utsträckning håller förhör i lokaler som ställts till myndighetens, eller Tullverkets eller Polismyndighetens, förfogande i hamnar.

25 Följändringar

25.1 Smugglingslagen

Ändringar i smugglingslagen

Regeringens förslag: Bestämmelserna i lagen om straff för smuggling om bl.a. förundersökning, tvångsmedel och rätt att föra talan upphävs. Vissa följändringar görs till följd av detta.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Större delen av smugglingslagen reglerar i dag processuella frågor. Det handlar främst om bestämmelser om förundersökning, tvångsmedel och rätt att föra talan. Bestämmelser om det föreslås i den nya lagen (se avsnitt 18, 19, och 20). När den nya lagen införs bör därför 1 a, 19–23, 25–30, 32 och 34–40 §§ smugglingslagen upphävas. De delar av 1 § smugglingslagen som anger vilka brott Tullverket får inleda förundersökning om bör också upphävas.

Vissa följändringar bör också göras i smugglingslagen. Bestämmelserna i 24 § smugglingslagen, som reglerar förtida försäljning och förstöring av beslagtagna egendom, gäller inte bara för Tullverket utan även för andra myndigheter som förvarar beslagtagna egendom. Förtida försäljning och förstöring kommer, såvitt avser Tullverket, att regleras i den nya lagen. Paragrafen behöver finnas kvar men den bör anpassas till att den fortsättningsvis bara gäller för övriga brottsbekämpande myndigheter.

Det har uppmärksammats att ett fel har uppstått vid en tidigare ändring i 2 § smugglingslagen. Några ord föll bort i samband med anpassningen till tullkodexen (prop. 2015/16:79 s. 84). Det felet bör rättas till.

Vissa befogenheter för polismän

Regeringens förslag: Vissa av de befogenheter som polismän har enligt lagen om straff för smuggling ska upphöra att gälla.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som redogörs för i avsnitt 18.4.1 har tulltjänstemän i några avseenden mer långtgående befogenheter i fråga om beslag och husrannsakan än vad som följer av rättegångsbalken. Även en polisman får, i likhet med en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman, besluta om beslag och husrannsakan enligt 22 § andra stycket och 26 § andra stycket smugglingslagen. Rätten innebär att en polisman får göra husrannsakan i de lokaler som anges där även om fängelse inte kan följa på brottet och kan göra det utan förordnande enligt 28 kap. 4 § rättegångsbalken. Regleringen innebär även att en polisman i andra fall än som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken får ta egendom i beslag om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott mot smugglingslagen eller andra brott som avses i 1 § den lagen.

De aktuella befogenheterna har ett mycket begränsat tillämpningsområde. Det framstår som tveksamt om bestämmelserna är kända utanför Tullverket och det saknas uppgift om de överhuvudtaget har tillämpats av polismän. Det skäl som angavs när bestämmelserna infördes var att polismän inte borde ha mer begränsade befogenheter än tulltjänstemän (prop. 1960:115 s. 127 och 128). Dock gavs tulltjänstemän vissa befogenheter i smugglingslagen som polismän inte fick (t.ex. 27 § andra stycket om kroppsvisitation, ytlig kroppsbesiktning och urinprovstagning i vissa fall och 28 § smugglingslagen om särskild kontroll i vissa fall). Frågan är om de nu aktuella befogenheterna bör föras över till den nya lagen. Att i den nya regleringen för Tullverket även lägga in några få, marginella, befogenheter som polismän undantagsvis kan komma att tillämpa skulle innebära ett främmande inslag i den lagstiftningen. Det finns i dag inte heller någon annan naturlig placering för sådana bestämmelser. Befogenheterna har ett alltför begränsat tillämpningsområde för att höra hemma i polislagen. Det är inte heller lämpligt att låta dem finnas kvar i smugglingslagen när i princip alla andra processuella bestämmelser i den lagen upphävs.

Som tidigare framhållits bör befogenheter vara aktuella och adekvata. Eftersom det inte har påvisats något behov av dem anser regeringen att de särskilda befogenheterna för polismän enligt 22 § andra stycket och 26 § andra stycket smugglingslagen bör upphöra att gälla.

25.2 Följdändringar till ändringar i smugglingslagen

25.2.1 Författningar som hänvisar till smugglingslagen

Regeringens förslag: I författningar som i dag hänvisar till lagen om straff för smuggling i frågor som gäller Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter görs, om inte annat anges, generella hänvisningar till den nya lagen. Andra hänvisningar till de delar av lagen om straff för smuggling som upphävs ändras också.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Hänvisningarna till befogenheter i smugglingslagen bör ändras

Det finns ett flertal andra författningar som hänvisar till bl.a. bestämmelserna om inledande av förundersökning och användning av tvångsmedel i smugglingslagen. I de författningarna behöver det göras följdändringar som innebär att det i stället hänvisas till den nya lagen. Då vissa författningar i dag bara hänvisar till delar av smugglingslagen och den nya regleringen föreslås gälla generellt kommer det formellt sett att innebära en viss utvidgning av befogenheterna i några författningar. Eftersom kraven för att få vidta en viss åtgärd i fråga om ändamål, brottets svårhet, proportionalitet m.m. alltid måste vara uppfyllda i det enskilda fallet bör det inte leda till några förändringar i praktiken.

När det gäller lagen (2000:1219) om internationellt tullssamarbete bör emellertid någon generell hänvisning inte göras. I likhet med det som gäller för andra författningar om internationellt samarbete specificerar den lagen vilka tvångsmedel och andra utredningsåtgärder som får användas i samarbetet. Hänvisningarna till den nya lagen, som ersätter hänvisningar till smugglingslagen, bör alltså enbart gälla motsvarande bestämmelser i den nya lagen.

Kustbevakningslagen hänvisar också till smugglingslagen. Regeringen återkommer nedan till hur de förslagna ändringarna i smugglingslagen påverkar kustbevakningslagen.

25.2.2 Regleringen för Kustbevakningen

Regeringens förslag: Kustbevakningens direkta brottsbekämpning ska i huvudsak omfatta samma brott som de i dag får ingripa mot med stöd av regleringen i lagen om straff för smuggling. Bestämmelserna om kustbevakningstjänstemäns befogenheter när det gäller beslag och husrannsakan enligt lagen om straff för smuggling flyttas till kustbevakningslagen. Rätten för åklagare och Tullverket att anlita biträde av Kustbevakningen och kustbevakningstjänstemän tydliggörs.

Utöver de uppgifter som gäller i dag ska Kustbevakningen även ha till uppgift att beivra samt förebygga, förhindra och upptäcka brott enligt tullagstiftningen.

Utredningens förslag överensstämmer till viss del med regeringens. Utredningen har föreslagit att lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m., lagen om valuta- och kreditreglering och lagen om vissa internationella sanktioner ska ingå i Kustbevakningens direkta brottsbekämpning. Utredningen har inte föreslagit att Kustbevakningen ska förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet enligt tullagstiftningen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslagen.

Kustbevakningen har inga synpunkter på att myndighetens befogenheter vad gäller smugglingsbrott och tullbrott flyttas till kustbevakningslagen och att de ska ingå i den direkta brottsbekämpningen. Kustbevakningen instämmer i att det inte finns skäl att föreslå att myndigheten ges rätt att inleda förundersökning avseende sådana brott. Kustbevakningen motsätter sig dock att brott enligt lagen om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m., lagen om valuta- och kreditreglering och lagen om vissa internationella sanktioner ska ingå i den direkta brottsbekämpningen. Kustbevakningen motsätter sig också att myndigheten ska beivra brott enligt tullagstiftningen. Myndigheten anser däremot att uppgiften att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet vad gäller brott enligt tullagstiftningen bör ingå i den direkta brottsbekämpningen.

Tull-Kust anser att det finns behov av att tillgodose Kustbevakningens befogenhet att bedriva underrättelseverksamhet mot tullbrott och smugglingsbrott.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Kustbevakningen har i dag inte någon rätt att inleda förundersökning om brott som avses i smugglingslagen. I fråga om myndighetens och kustbevakningstjänstemäns rätt att ingripa hänvisar 1 kap. 2 § kustbevakningslagen till bestämmelserna i smugglingslagen. I 3 kap. kustbevakningslagen regleras vilka befogenheter en kustbevakningstjänsteman har i den direkta brottsbekämpningen. De motsvarar till största delen de befogenheter som en kustbevakningstjänsteman har enligt smugglingslagen.

Enligt 19 § första stycket smugglingslagen får en allmän åklagare som leder förundersökning om sådana brott som avses i lagen anlita biträde av Kustbevakningen med att genomföra förundersökningen. Åklagaren får också uppdra åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet. Även Tullverket har enligt 19 § tredje stycket smugglingslagen rätt att anlita biträde av Kustbevakningen och en kustbevakningstjänsteman.

Förutom befogenheten att inleda förundersökning har en kustbevakningstjänsteman i allt väsentligt samma befogenheter som en tulltjänsteman har enligt smugglingslagen. En kustbevakningstjänsteman har rätt att vidta primärutredningsåtgärder (20 § första stycket), att medta till förhör (20 § andra stycket), att omhänderta kommunikationsutrustning (20 a och 26 a §§), att gripa (21 §), att ta föremål i beslag (22 §), att ta egendom i förvar (25 a §), att göra husrannsakan eller genomsökning på distans (26 §), att göra kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och att kvarhålla eller medta någon för sådan undersökning (27 § första stycket) samt att genomföra biometrisk autentisering (29 a §). En kustbevakningstjänsteman får även göra kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning och ta urinprov enligt 27 § andra stycket smugglingslagen. En kustbevakningstjänsteman har dock inte rätt att göra särskild kontroll enligt 28 § smugglingslagen.

Utgångspunkter för den nya regleringen

Eftersom smugglingslagen inte längre kommer att reglera några befogenheter är det nödvändigt att se över regleringen om Kustbevakningens och kustbevakningstjänstemännens befogenheter. Utgångspunkten är att den nuvarande regleringen i huvudsak fungerar väl. De förändringar som behövs bör göras genom tillägg eller ändringar i kustbevakningslagen.

Bör smugglingsbrott och besläktade brott ingå i den direkta brottsbekämpningen?

En första fråga är hur den nya regleringen för Tullverket bör kopplas samman med den reglering som gäller för Kustbevakningen. Kustbevakningslagen innehåller en katalog över de brott som i dag ingår i den direkta brottsbekämpningen.

Kustbevakningen har genom sin sjöövervakning en viktig roll att spela när det gäller dels de brott som straffbeläggs i smugglingslagen, dels andra brott för vilka smugglingslagens bestämmelser om brottsutredning gäller.

Det är viktigt att Kustbevakningen framöver kan användas som resurs vid bekämpningen av sådana brott på samma sätt som i dag. De brott som anges i den nya lagen bör därför i princip ingå i Kustbevakningens direkta brottsbekämpning, vilket kan göras genom tillägg i 3 kap. 2 § kustbevakningslagen. Samtidigt bör 1 kap. 2 § kustbevakningslagen upphävas, eftersom den paragrafen till följd av förslagen i avsnitt 24.2 och detta avsnitt inte längre behövs.

I Tullverkets direkta brottsbekämpning ingår några äldre lagar som hänvisar till smugglingslagen i fråga om utredning och lagföring av brott. Det är lagen om straff i vissa fall för oriktigt ursprungssintyg m.m., lagen om valuta- och kreditreglering och lagen om vissa internationella sanktioner.

Utredningens förslag är att dessa lagar ska läggas till i Kustbevakningens direkta brottsbekämpning. *Kustbevakningen* motsätter sig detta och framför att lagarna omfattar brott som myndigheten sällan kommer i kontakt med och som torde kräva särskild kompetens att upptäcka och utreda. Lagstiftningen är av delvis administrativ karaktär och avser brott som inte upptäcks i myndighetens huvudsakliga geografiska verksamhetsområde. Lagen om vissa internationella sanktioner gäller dessutom under väldigt speciella förhållanden. Kustbevakningen påpekar att även om lagarna inte ingår i den direkta brottsbekämpningen har myndigheten möjlighet att ingripa i ett enskilt fall, efter en biträdesförfrågan.

Regeringen instämmer i Kustbevakningens synpunkter. Det har inte kommit fram tillräckliga skäl som motiverar att dessa lagar ska läggas till i Kustbevakningens direkta brottsbekämpning. Lagen om straff i vissa fall för oriktigt ursprungssintyg m.m., lagen om valuta- och kreditreglering och lagen om vissa internationella sanktioner ska därför inte ingå i Kustbevakningens direkta brottsbekämpning.

Bör Kustbevakningen få inleda förundersökning för flera brott?

Nästa fråga är om Kustbevakningens rätt att inleda förundersökning bör utökas till att omfatta även de brott som nu läggs till i 3 kap. 2 § kustbevakningslagen. Kustbevakningens brottsbekämpning är indelad i direkt och indirekt brottsbekämpning. I den direkta brottsbekämpningen får Kustbevakningen som huvudregel inleda förundersökning. Det gäller dock inte brott som har begåtts i Sveriges maritima zoner. Vid sådana brott får dock en kustbevakningstjänsteman, på samma sätt som en polisman, vidta sådana åtgärder som inte förutsätter att förundersökning har inletts.

Regeringen anser att det finns skäl till att behålla dagens reglering. Även om myndigheten redan i dag har till uppgift att inleda förundersökning och utreda brott enligt en mängd olika författningar finns det inget känt behov av att utvidga Kustbevakningens rätt att inleda förundersökning. Tullagstiftningen är komplex och förutsätter en ingående kännedom om den EU-rättsliga regleringen. Det är inte rimligt att ytterligare en myndighet ska behöva skaffa sig den specialkompetensen. Kustbevakningen har inte heller efterfrågat en sådan befogenhet. Den nuvarande regleringen för Kustbevakningen bör därför behållas när kustbevakningslagen anpassas till den nya regleringen för Tullverket. Ett

undantag från huvudregeln kan då göras beträffande de nu aktuella brotten, på samma sätt som när det gäller brott i Sveriges maritima zoner.

Bör alla Kustbevakningens uppgifter gälla?

Regeringen föreslår att de brott som nu flyttas över från smugglingslagen till kustbevakningslagen ska ingå i Kustbevakningens direkta brottsbekämpning. Det väcker frågan om samtliga de uppgifter som Kustbevakningen har i den direkta brottsbekämpningen ska tillämpas på brotten. Uppgifterna, som räknas upp i 3 kap. 1 § kustbevakningslagen, är att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet, att ingripa vid misstanke om brott, att utreda brott och att beivra brott. Regeringen anser till att börja med att uppgifterna att ingripa vid misstanke om brott och att utreda brott bör ingå i Kustbevakningens uppgifter på samma sätt som i dag.

Kustbevakningen anser att myndigheten – för att utnyttja tillgängliga brottsbekämpande resurser optimalt – bör ha rätt att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet vad gäller brott enligt tullagstiftningen. Kustbevakningen understryker att myndigheten besitter en särskild kompetens vad gäller att förhindra, upptäcka och ingripa mot sjörelaterade brott och att det finns ett väl utvecklat samarbete med andra brottsbekämpande myndigheter. Det skulle vara en stor vinst för dessa myndigheter och samhället i stort om Kustbevakningens verksamhet även skulle omfatta tull- och smugglingsbrott. Även *Tull-Kust* framför att för att Tullverket och Kustbevakningen ska kunna samverka effektivt mot smugglingsbrottslighet finns det behov av att ge Kustbevakningen befogenhet att bedriva underrättelseverksamhet mot tullbrott och smugglingsbrott. Regeringen instämmer i dessa synpunkter. Kustbevakningen har kompetens och resurser att bidra till brottsbekämpningen gällande tull- och smugglingsbrott och bör därför ha till uppgift att förebygga, förhindra och upptäcka sådana brott. Även dessa uppgifter ska därför ingå vad gäller de brott som nu läggs till i 3 kap. 2 § punkten 8 kustbevakningslagen.

Kustbevakningen påpekar att myndigheten i dag inte beivrar brott enligt tullagstiftningen. På grund av tullagstiftningens komplexitet och att den kräver specialistkompetens att utreda anser myndigheten att de inte bör ha ett större utredningsansvar än i dag. Regeringen håller inte med om detta. Med beivra avses framför allt föreläggande av ordningsbot. Det rör sig om ett begränsat antal brott där påföljden anges vara penningböter. Eftersom Kustbevakningen finns på platser där Tullverket inte är närvarande kan Kustbevakningen i detta fall fylla en viktig funktion. Eftersom det rör sig om ett fåtal brott bör det inte utgöra en betungande uppgift. Mot den bakgrunden anser regeringen att Kustbevakningen även ska ha till uppgift att beivra brotten i 3 kap. 2 § punkten 8 kustbevakningslagen.

Särskilda befogenheter enligt smugglingslagen

I några avseenden har tulltjänstemän mer långtgående befogenheter i fråga om tvångsmedel än en polisman har enligt rättegångsbalken. Det gäller för det första rätten enligt 22 § andra stycket smugglingslagen att i andra fall än som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott som avses i smugglings-

lagen. Till skillnad från 27 kap. 4 § rättegångsbalken uppställer 22 § andra stycket smugglingslagen inget krav på att det ska vara fara i dröjsmål. Den innebär också att tulltjänstemän får ta försändelser i beslag hos befodringsföretag. För det andra gäller det rätten enligt 26 § andra stycket smugglingslagen att göra husrannsakan i magasin och liknande utrymmen för att söka efter egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott som avses i smugglingslagen. Den bestämmelsen avviker dels från kravet på att fängelse ska kunna följa på brottet, dels från kravet på att det ska vara fara i dröjsmål.

En kustbevakningstjänsteman har rätt att – utöver det som föreskrivs i rättegångsbalken – i samma utsträckning som en tulltjänsteman dels göra husrannsakan enligt 22 § andra stycket smugglingslagen, dels besluta om beslag enligt 26 § andra stycket smugglingslagen.

En kustbevakningstjänsteman behöver ha dessa befogenheter även i fortsättningen. Regleringen i 22 § andra stycket smugglingslagen är särskilt viktig mot bakgrund av att kustbevakningstjänstemän ofta behöver göra beslag till sjöss i situationer där det kan vara svårt att få tag på en behörig beslutsfattare. Även regleringen i 26 § andra stycket är viktig för Kustbevakningen. Det bör därför göras tillägg i de bestämmelser i kustbevakningslagen som reglerar husrannsakan respektive beslag på det sättet att de aktuella befogenheterna fortsätter att gälla.

En kustbevakningstjänsteman får även, i samma utsträckning som en tulltjänsteman, vidta de åtgärder som anges i 27 § andra stycket smugglingslagen. De befogenheterna, som omfattar kroppsvisitation och vissa former av kroppsbesiktning och som syftar till att upptäcka brott, flyttas enligt förslagen i avsnitt 17.2. till den nya lagen. Det har inte kommit fram något skäl att ändra den nuvarande regleringen. En hänvisning till den nya bestämmelsen bör därför göras i den bestämmelse i kustbevakningslagen som reglerar kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Det finns i dag inte någon geografisk begränsning för Kustbevakningen vid bekämpning av brott mot smugglingslagen. Någon ändring i det avseendet bör inte heller gälla i fortsättningen. Som anges i avsnitt 24.2.2 förutsätter det en särskild reglering. Det bör därför införas en bestämmelse i smugglingslagen som tydliggör det.

Biträde åt åklagare och åt Tullverket

Enligt 19 § tredje stycket smugglingslagen får åklagare begära biträde av Kustbevakningen för att genomföra förundersökningar om brott som avses i den lagen. En åklagare får också ge en kustbevakningstjänsteman i uppdrag att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt. Även Tullverket får anlita biträde av Kustbevakningen eller en kustbevakningstjänsteman i förundersökningar som leds av Tullverket.

I 4 kap. 4 § första stycket kustbevakningslagen föreskrivs att när en förundersökning har inletts får Kustbevakningen bistå undersökningsledaren med utredningen av brottet, även om brottet inte ingår i den direkta brottsbekämpningen. I andra stycket i samma paragraf föreskrivs att en undersökningsledare får anlita biträde av Kustbevakningen för att genomföra förundersökning och uppdra åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt (jfr

23 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken). Någon motsvarande reglering finns inte när det gäller Kustbevakningens direkta brottsbekämpning, även om avsikten sannolikt har varit att den ska tillämpas så.

Regleringen i 4 kap. 4 § andra stycket kustbevakningslagen skulle kunna uppfattas på det sättet att den gäller både inom den direkta och den indirekta brottsbekämpningen (jfr prop. 2018/19:16 s. 144). Mot det talar dock att bestämmelsen har placerats i kapitlet om indirekt brottsbekämpning, som är mer begränsad. Regleringen i första stycket i samma paragraf utvidgar tillämpningsområdet utanför den indirekta brottsbekämpningen, men torde knappast ta sikte på brott som ligger inom den direkta brottsbekämpningen. Det är således otydligt om den nuvarande regleringen ger åklagare samma rätt att begära biträde inom den direkta som inom den indirekta brottsbekämpningen, även om det förefaller som om regelverket har tillämpats så. När regleringen av förundersökningsbestämmelserna flyttas till den nya lagen bör det därför tydliggöras att åklagare får anlita biträde av Kustbevakningen och kustbevakningstjänstemän på det sätt som gäller i dag enligt smugglingslagen. Ett tillägg bör därför göras i 3 kap. 3 § kustbevakningslagen.

Det bör också tydliggöras att en kustbevakningstjänsteman som biträder en förundersökningsledare vid en annan myndighet inte bara får vidta de begränsade åtgärder som regleras i 4 kap. utan har samma befogenheter som gäller enligt 3 kap. Det innebär t.ex. att kustbevakningstjänstemannen vid fara i dröjsmål får besluta om att ta egendom i förvar eller att göra en husrannsakan, även om han eller hon inte hunnit inhämta beslut av undersökningsledaren.

Vad innebär förändringarna för Kustbevakningen?

Det kommer innebära viss förändring att Kustbevakningens och kustbevakningstjänstemännens befogenheter att ingripa mot smugglingsbrott inte längre regleras i smugglingslagen utan i kustbevakningslagen. Befogenheterna kommer fortsättningsvis att styras av bestämmelserna i kustbevakningslagen. Det kommer inte att bli någon ändring i fråga om var en kustbevakningstjänsteman får ingripa mot smugglingsbrott. Att ett flertal bestämmelser flyttas från andra lagar till kustbevakningslagen kommer innebära att den senare lagen blir mer heltäckande och lättare att tillämpa.

25.3 Tullagen

25.3.1 Ändringar i tullagen

Regeringens förslag: Regleringen i 3 och 4 kap. tullagen om tullövervakning och tullkontroll upphävs. De bestämmelser i dessa kapitel som inte flyttas till den nya lagen samlas i ett nytt kapitel i tullagen. Vissa följdändringar görs.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 3 och 4 kap. tullagen finns det bestämmelser om befogenheter för Tullverket och tulltjänstemän vid

tullövervakning och tullkontroll. Regeringen föreslår i avsnitt 11, 12 och 15 att den regleringen till största delen ska flyttas till den nya lagen och i avsnitt 16 att vissa befogenheter ska utökas. Vissa bestämmelser föreslås dock finnas kvar i tullagen. Det är bestämmelserna om vilka transportmedel som omfattas av tullövervakning och om skyldigheter för förare och befälhavare i vissa fall (3 kap. 2–4 och 13–16 §§). Även bestämmelserna om frizon (3 kap. 12 §), sakkunnig (4 kap. 5 §) och skyldigheter för befordringsföretag att i vissa fall göra en anmälan till Tullverket (4 kap. 18 §) föreslås finnas kvar i tullagen. Det är förhållandevis få bestämmelser i 3 och 4 kap. tullagen som kommer att finnas kvar i den lagen. När den nya lagen införs bör de bestämmelser som ska finnas kvar i tullagen samlas i ett nytt kapitel i den lagen. Samtidigt bör nuvarande 3 och 4 kap. tullagen upphävas. Det nya kapitlet bör ha rubriken ”Införsel och utförsel av varor”.

Även andra följdändringar bör göras i tullagen. I 1 kap. 1 § tullagen bör det upplysas om att bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel och utförsel av varor finns i den nya lagen. Hänvisningarna i vissa paragrafer behöver ändras, till följd av att bestämmelser flyttas eller omnumreras.

25.3.2 Författningar som hänvisar till tullagen

Regeringens förslag: Hänvisningar i andra författningar som blir inaktuella när bestämmelser i tullagen flyttas till den nya lagen ska ersättas med hänvisningar till den nya lagen. Hänvisningar till paragrafer i tullagen som omnumreras ska också ändras.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Till följd av att vissa bestämmelser flyttas från tullagen till den nya lagen blir hänvisningarna i andra författningar till de bestämmelserna inaktuella. De bör därför ersättas med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i den nya lagen. Likaså bör hänvisningar till paragrafer i tullagen som omnumreras ändras.

25.4 Inregränslagen

25.4.1 Ändringar i inregränslagen

Regeringens förslag: Bestämmelserna i lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i kontrollverksamheten upphävs. Vissa följdändringar krävs.

Lagens namn ändras till den benämning som den i praktiken haft länge, ”inregränslagen”.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Tullverket*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Statens jordbruksverk (Jordbruksverket)* anser att uppräkningsen av de varuslag i inregränslagen som Tullverket ska kontrollera bör ändras. Jordbruksverket

anser att lagen bör inkludera hundar och katter som är föremål för handel eller reser i grupp om fler än fem djur. För att stämma överens med EU-lagstiftningen på området borde även andra ändringar ske. Vad gäller sällskapsdjur anser myndigheten att fler djurslag bör inkluderas än hund och katt. Lagen borde även inkludera hjorddjur. Lagen borde också justeras på så sätt att ”fisk” byts ut mot ”vattenlevande djur”.

Skälen för regeringens förslag: Större delen av inregränslagen reglerar i dag Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i kontrollverksamheten vid den inre gränsen. Bestämmelser om det föreslås i den nya lagen (se avsnitt 11, 13, 15 och 17). När den nya lagen införs bör därför 2, 5–11 §§, 12 § första stycket, 13–18, 21 och 22 §§ inregränslagen upphöra att gälla. För att åstadkomma en sammanhållen och tydlig reglering bör de bestämmelser som ska finnas kvar i inregränslagen få nya beteckningar och tydliga rubriker. De bör också ändras språkligt i syfte att modernisera lagstiftningen och anpassa den till regleringen i tullagen och den nya lagen.

Även vissa andra följdändringar bör göras i inregränslagen. I 1 § bör det upplysas om att bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel och utförsel av varor finns i den nya lagen.

Eftersom befogenhetsregleringen i inregränslagen flyttas till den nya lagen ger lagens rubrik (lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen) inte längre en rättvisande bild av innehållet i lagen. Rubriken på lagen bör därför ändras. Den benämning som länge använts i praktiken – inregränslagen – är lätt att tillämpa och speglar lagens innehåll på ett tillräckligt tydligt sätt. Regeringen föreslår därför att lagen ska ha rubriken ”inregränslagen”.

Jordbruksverket anser att uppräkningsdelen av de varuslag som Tullverket ska kontrollera enligt inregränslagen i flera avseenden bör ändras. Regeringen konstaterar att det inte har ingått i utredningens uppdrag att göra en översyn av vilka varuslag som ska omfattas av lagen. Det saknas därmed beredningsunderlag för att genomföra sådana ändringar och frågorna får ses över i ett annat sammanhang.

25.4.2 Privatinförsel av cigaretter ska inte längre kontrolleras

Regeringens förslag: Varor som ska beskattas enligt lagen om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter ska tas bort från uppräkningsdelen av de varuslag som lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen är tillämplig på.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 3 § inregränslagen är lagen endast tillämplig på vissa uppräknade varuslag. Bland varuslagen ingår, enligt punkten 14, varor som ska beskattas enligt lagen om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter. Lagen innehåller bestämmelser som ger Tullverket rätt att besluta om omhändertagande och förverkande av cigaretter som ska beskattas enligt lagen. Enligt punkten 5 i lagens övergångsbestämmelser ska skatt dock inte tas ut för införsel som äger rum

efter utgången av 2017. Det kan därmed ifrågasättas om lagen fortfarande är aktuell. Det kan dock förekomma skatteärenden eller brottmål som rör sådan införsel och som inte är slutligt avgjorda i domstol. Även om så skulle vara fallet ger lagen inte grund för beskattning av cigaretter som förs in till landet i dag och därmed inte heller någon rätt att kontrollera införseln. Regleringen i 3 § 14 inregränslagen bör mot den bakgrunden upphävas.

Det kan nämnas att Tullverket alltjämt har ett uppdrag enligt 3 § 9 inregränslagen att kontrollera att tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare inte förs in i landet av den som är under 18 år.

25.4.3 Författningar som hänvisar till inregränslagen

Regeringens förslag: Hänvisningar i andra författningar som blir inaktuella när bestämmelser i lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen flyttas till den nya lagen ska ersättas med hänvisningar till den nya lagen. Hänvisningar till paragrafer i lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen som omnumreras ska också ändras. Hänvisningar till lagens rubrik ska ändras.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Till följd av att vissa bestämmelser flyttas från inregränslagen till den nya lagen blir hänvisningarna i andra författningar till de bestämmelserna inaktuella. De bör ersättas med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i den nya lagen. Likaså bör hänvisningar till paragrafer i inregränslagen som omnumreras ändras. Med anledning av att lagen byter namn bör även hänvisningar till lagens rubrik ändras.

25.5 Lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter

25.5.1 Ändringar i lagen

Regeringens förslag: Regleringen om kontroll av vägtransporter och postförsändelser i lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter upphävs. Även vissa andra bestämmelser i lagen upphävs. De bestämmelser som inte flyttas till den nya lagen samlas i ett nytt kapitel. Vissa följdändringar görs.

Lagen benämns ”Lag om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor”. Även ett kapitel i lagen ges en ny rubrik.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 2 och 3 kap. LPK finns bestämmelser om befogenheter för Tullverket och tulltjänstemän vid kontroll av vägtransporter och postförsändelser. Regeringen föreslår att regleringen till största delen ska flyttas till den nya lagen (se avsnitt 11, 14 och 15) och att vissa befogenheter ska utökas (se avsnitt 16). Vissa bestämmelser föreslås dock finnas kvar i LPK. De rör regleringen av Tullverkets beslut om skatt (2 kap. 13 och 13 a §§ samt 3 kap. 5 och 5 a §§) och förverkande (2 kap. 17–23 §§ och 3 kap. 7–9 §§).

När den nya lagen införs bör bestämmelserna om skatt och förverkande samlas i ett nytt kapitel i LPK. Det bör ha rubriken ”Skatt och förverkande av omhändertagna varor”. Samtidigt bör nuvarande 2 och 3 kap. LPK upphöra att gälla. Bestämmelserna om dokumentation, Polismyndighetens medverkan och utlämnande av uppgifter i 4 kap. 11–13 §§ LPK föreslås flyttas till den nya lagen. Det gäller även straffbestämmelserna i 5 kap. 2–4 §§ LPK.

Även vissa andra följdändringar bör göras i LPK. I vissa paragrafer behöver hänvisningar ändras och språkliga moderniseringar göras. Det bör i 1 kap. 1 § LPK upplysas om att bestämmelser om kontroll av punktskattepliktiga varor vid vägtransporter och vissa försändelser samt om omhändertagande av sådana varor finns i den nya lagen.

Eftersom reglerna i LPK om kontroll av vägtransporter flyttas till den nya lagen ger lagens rubrik inte längre en rättvisande bild av vad som regleras i lagen. Rubriken bör därför ändras. Lagen kommer framöver framför allt att innehålla bestämmelser om flyttning av punktskattepliktiga varor, skatt, förverkande, sanktioner och kontroll av upplagshavare inom uppskovsförfarandet. Rubriken ”Lag om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor” informerar om innehållet på ett tydligare och mer rättvisande sätt än den nuvarande rubriken. Den är också kortare än den nuvarande. Regeringen föreslår därför den rubriken. Även rubriken till 4 kap. LPK (Gemensamma bestämmelser vid kontroll av vägtransporter och kontroll av postförsändelser) bör ändras.

25.5.2 Författningar som hänvisar till lagen

Regeringens förslag: Hänvisningar i andra författningar som blir inaktuella när bestämmelser i lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter flyttas till den nya lagen ska ersättas med hänvisningar till den nya lagen. Hänvisningar till paragrafer i lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter som omnumreras ska också ändras. Hänvisningar till lagens rubrik ska ändras.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Till följd av att vissa bestämmelser flyttas från LPK till den nya lagen blir hänvisningarna till de bestämmelserna i andra författningar inaktuella. De bör därför ersättas med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i den nya lagen. Likaså bör hänvisningar till de paragrafer i LPK som omnumreras ändras. Med

anledning av att lagen byter namn bör även hänvisningar till lagens rubrik ändras.

25.6 Följdändringar i annan lagstiftning

25.6.1 Ändringar på grund av den nya regeln om våldsanvändning

Regeringens förslag: Bestämmelserna i polislagen om en tulltjänstemans rätt att använda våld upphävs. I både polislagen och brottsbalken ska det upplysas om bestämmelserna om våldsanvändning i den nya lagen.

Lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ska omfatta våldsanvändning och användning av fängsel enligt den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Justitiekanslern* ställer sig positivt till förslaget och anser att det kommer medföra att 8 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder blir tydligare och mer lättillämpad.

Skälen för regeringens förslag

Regleringen i polislagen och brottsbalken

Som redovisas i avsnitt 10.3 föreslår regeringen att tulltjänstemäns rätt att använda våld ska regleras i den nya lagen i stället för i polislagen och att regleringen ska göras mer heltäckande. Bestämmelserna i polislagen om rätten för tulltjänstemän att använda våld bör därför upphävas och en hänvisning bör göras till den nya lagen.

I dag har den som hjälper en tulltjänsteman, som har rätt att använda våld, enligt 24 kap. 5 § brottsbalken samma rätt som tjänstemannen att begå en annars straffbelagd handling. Det kan t.ex. vara någon som befinner sig i närheten när en tulltjänsteman ingriper. En tulltjänsteman, eller den som hjälper denne enligt denna bestämmelse, är vidare enligt 24 kap. 6 § brottsbalken fri från ansvar om denne gjort mer än vad som medges, om omständigheterna har varit sådana att han eller hon svårligen kunnat besinna sig. Eftersom en tulltjänstemans rätt att använda våld inte längre ska regleras i polislagen krävs det en ändring i brottsbalken för att reglerna där även fortsättningsvis ska gälla.

Lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

Regeringen föreslår i avsnitt 10.4.4 att en mer heltäckande bestämmelse om en tulltjänstemans rätt att använda våld ska tas in i den nya lagen. Det innebär som nyss nämnts att den nuvarande regleringen i 29 § polislagen, som i sin tur hänvisar till 10 § samma lag, bör upphävas.

I 8 § lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder regleras frågan om rätt till ersättning i vissa fall när en person lidit person- eller sakskada till följd av att våld med stöd av bl.a. 10 § polislagen har utövats. Eftersom en tulltjänstemans rätt att använda våld enligt regeringens förslag regleras särskilt krävs det ett tillägg i 8 § lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder för att behålla

den ordning som gäller. Den nya lagen innebär att en tulltjänstemans rätt att använda våld utvidgas i vissa avseenden. Den utökade möjligheten att använda våld bör, på samma sätt som när det gäller andra tjänstemän som har motsvarande våldsbefogenheter, återspeglas när det gäller rätten till ersättning från staten för vissa skador. Ersättningsrätten bör alltså omfatta all våldsanvändning enligt den nya lagen.

Regeringens förslag i avsnitt 9.5 innebär vidare att bestämmelsen om rätten för tulltjänstemän att använda fängsel flyttas från smugglingslagen till den nya lagen. Som en följd av det behöver 8 § lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ändras för att samma rätt till ersättning som i dag ska gälla.

25.6.2 Ändringar på grund av att den särskilda lagen om ingripande mot rattfylleri upphävs

Regeringens förslag: Bestämmelserna i lagarna om alkoholutandningsprov och ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken om rätt för tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän att stoppa fordon upphävs. Lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. anpassas till den nya lagstiftningen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Lagarna om alkoholutandningsprov och ögonundersökning

Både i lagen om alkoholutandningsprov och lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken finns det regler som ger tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän rätt att stoppa fordon för nykterhetskontroll. De kom till när Tullverket och Kustbevakningen fick till uppgift att ingripa mot rattfylleri. Vid en jämförelse med Polismyndighetens befogenheter i 22 § 4 polislagen, som ger en polisman generell rätt att stoppa fordon för att kontrollera föraren, fordonet eller fordonets last enligt vad som är särskilt föreskrivet, konstaterades att någon motsvarande reglering inte fanns för tulltjänstemän och kustbevakningstjänstemän (prop. 2007/08:53 s. 43).

En kustbevakningstjänsteman har numera genom 3 kap. 16 § 4 kustbevakningslagen rätt att stoppa fordon och andra transportmedel. Enligt förarbetena är den punkten tillämplig bl.a. vid misstanke om rattfylleri (prop. 2018/19:16 s. 126). Bestämmelserna i lagen om alkoholutandningsprov och ögonundersökning om rätt att stoppa fordon behövs därför inte längre för Kustbevakningens del.

Regeringen föreslår i avsnitt 9.3.2 att en tulltjänsteman ska få stoppa fordon och andra transportmedel om det behövs för att med stöd i lag kontrollera transportmedlet, den som för det eller dess last. De särskilda bestämmelserna om att stoppa fordon för att genomföra trafiknykterhetskontroller i lagen om alkoholutandningsprov och lagen om ögonundersökning behövs då inte heller för Tullverkets del. De bör därför upphävas.

Lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

I 11 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott föreskrivs att egendom som har omhändertagits med stöd av 9 § den lagen ska anses som egendom som har omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen. Lagrådet har kritiserat utformningen av bestämmelsen (prop. 2007/08:53 s. 142), som syftar till att göra den efterföljande hanteringen av omhändertagen egendom som inte hämtas tillämplig på samma sätt som om en polisman hade gjort omhändertagandet. När den särskilda rattfyllerilagen upphävs bör den kritiserade hänvisningen ersättas med direkta hänvisningar i lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. till respektive bestämmelse om omhändertagande i kustbevakningslagen och den nya lagen.

25.6.3 Ändringar i postlagen

Regeringens förslag: Den tystnadsplikt som anges i postlagen för postspärrar ska även gälla för befodringsföretag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 5 kap. 2 § postlagen gäller viss tystnadsplikt i fråga om postspärrar enligt tullagen och inregränslagen. I 5 kap. 3 § postlagen föreskrivs att viss tystnadsplikt ska gälla i befodringsföretag för likartade uppgifter. Paragrafen är dock inte tillämplig på postspärrar. Begreppet befodringsföretag omfattar fler företag än de som bedriver postverksamhet eller är kurirföretag. För sådana befodringsföretag som enbart träffas av regleringen i 5 kap. 3 § postlagen gäller alltså ingen tystnadsplikt om en tulltjänsteman har beslutat om postspärr. Det motsvarar i och för sig den reglering som för närvarande gäller. Regeringens förslag i avsnitt 17.2. innebär dock att skyldigheten att verkställa Tullverkets beslut om postspärrar ska gälla för befodringsföretag generellt. Det är angeläget att alla företag som transporterar varor över den svenska gränsen har samma tystnadsplikt i fråga om vissa åtgärder som Tullverket vidtar, för att inte äventyra effektiviteten i myndighetens brottsbekämpande verksamhet. Det är särskilt viktigt att kunna hindra att narkotika, vapen och andra otillåtna varor förs in i landet. Tystnadsplikten bör därför ha samma omfattning för alla typer av befodringsföretag.

För att göra regleringen mer heltäckande bör därmed 5 kap. 2 § postlagen gälla för befodringsföretag generellt, om de befodrar försändelser över den svenska gränsen. Regeringen föreslår därför att en sådan ändring görs i 5 kap. 2 § postlagen. Det kan anmärkas att även Utredningen om postlagens tystnadsplikt föreslog en sådan ändring (SOU 2021:29 s. 20 och 21). Förslaget ledde dock inte till någon lagändring i det efterföljande lagstiftningsärendet.

Den nya lagen bör innehålla hänvisningar till postlagens bestämmelser om tystnadsplikt och om skyldighet för den som bedriver postverksamhet att medverka i Tullverkets kontrollverksamhet.

26 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 september 2024.

Äldre bestämmelser ska fortsätta att gälla för sådana beslut enligt tullagen, lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter som rör frågor som regleras i den nya lagen men som har överklagats före ikraftträdandet av den nya lagen. Detsamma ska gälla för beslut om ersättning vid förundersökning som har överklagats före ikraftträdandet.

Regeringens bedömning: Några andra särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att lagändringarna skulle träda i kraft den 1 juli 2023.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget eller bedömningen. *Tullverket* är angeläget om att förslagen ska träda i kraft så snart som möjligt, under förutsättning att god tid för förberedelser och implementering i form av utbildningsinsatser för Tullverkets personal samt justering av styrdokument, mallar och blanketter hinner genomföras. Myndigheten anser att den 1 januari 2024 är en rimlig tid för ikraftträdande.

Skälen för regeringens förslag och bedömning:

Ikraftträdande

Den lagstiftning som föreslås innebär att Tullverket och tulltjänstemän får nya eller utvidgade befogenheter både i kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten och att befogenheterna flyttas till en ny lag. Det görs samtidigt omfattande följdändringar i annan lagstiftning. Även om regeringen instämmer i att det är angeläget att den nya lagstiftningen träder i kraft så snart som möjligt är det med hänsyn till lagstiftningsprocessen inte möjligt att, som *Tullverket* önskar, låta reglerna träda i kraft redan den 1 januari 2024. Tullverket bör även få tid för förberedelser och implementering. Regeringen föreslår i stället att lagändringarna träder i kraft den 1 september 2024.

Övergångsbestämmelser

Flertalet bestämmelser i den nya lagen motsvaras av bestämmelser som redan finns och som oförändrade i sak eller med begränsade ändringar flyttas över till den nya lagen. De bestämmelserna kräver inga övergångsbestämmelser.

Det införs även nya bestämmelser. Det rör sig bl.a. om nya kontrollbefogenheter, nya bestämmelser om tulltjänstemäns rätt att använda våld och att stoppa transportmedel samt vissa nya tvångsmedel. Utgångs-

punkten när det gäller processuella bestämmelser är att nya regler blir tillämpliga omedelbart (prop. 2013/14:237 s. 171 och 172). De bestämmelserna kräver därför inte några övergångsbestämmelser. Detsamma gäller nya kontrollbefogenheter och befogenheter att stoppa transportmedel eller att använda våld.

Regeringen föreslår i avsnitt 15.2 att bestämmelserna om straff i tullagen, inregränslagen och LPK flyttas till den nya lagen, om straffbestämmelserna är knutna till sådant som regleras i den lagen. Vissa justeringar görs i fråga om straffansvaret. Enligt 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen och 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken får straffbestämmelser inte ges retroaktiv verkan till den tilltalades nackdel. En bestämmelse med samma innebörd finns också i artikel 7 i Europakonventionen. Det behövs därför inte några övergångsbestämmelser beträffande de straffbestämmelser som flyttas till den nya lagen.

Regeringen föreslår i avsnitt 10.3 att tulltjänstemäns rätt att använda våld i tjänsteutövningen ska regleras i en ny generell bestämmelse och att tulltjänstemän i vissa avseenden får utvidgade möjligheter att använda våld. Det behövs inga övergångsbestämmelser med anledning av de ändringarna. Som en följd av den nya regleringen föreslår regeringen i avsnitt 25.6.1 ändringar i 8 § lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. I enlighet med allmänna skadeståndsrättsliga principer bör ändringarna i bestämmelsen tillämpas i fråga om skadefall som inträffar efter ikraftträdandet. Det behövs ingen särskild övergångsbestämmelse om detta (jfr prop. 1997/98:105 s. 39 och prop. 1972:5 s. 593). Av detta följer även att för skadefall som har inträffat före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser fortsätta att gälla.

Regeringen föreslår i avsnitt 15.3.1 att de överklaganderegler som finns i tullagen, inregränslagen och LPK och som hör till bestämmelser som flyttas till den nya lagen inte ska flyttas dit. I stället ska de allmänna bestämmelserna i förvaltningslagen om överklagande gälla. De nya överklagandereglerna bör endast gälla för ärenden som överklagas efter ikraftträdandet. Det medför att det bör införas övergångsbestämmelser i de tre lagarna som anger vad som ska gälla för pågående överklaganden. Det bör därför i tullagen, inregränslagen och LPK införas övergångsbestämmelser som anger att i fråga om beslut som har överklagats före ikraftträdandet av den nya lagen ska äldre bestämmelser fortsätta att gälla.

27 Konsekvenser

27.1 Allmänt om förslagets syfte och konsekvenser

De föreslagna ändringarna syftar till att bidra till en effektiv lagstiftning som ska skapa bättre förutsättningar för Tullverket att utföra sitt uppdrag. Även om författningsförslagen är omfattande handlar det till största delen om att flytta Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter från flera olika författningar till en ny lag. Inom vissa områden föreslås Tullverket och tulltjänstemännen få nya eller utvidgade befogenheter. På vissa ställen

moderniseras författningsregleringen och beslutsstrukturen ändras. Nödvändiga följdändringar görs.

Förslagets konsekvenser är framför allt att Tullverket får en modern reglering som effektiviserar och underlättar den dagliga verksamheten. Övergången till den nya regleringen kommer att innebära vissa kostnader av engångskaraktär för Tullverket. Det gäller framför allt behov av utbildning om den nya regleringen och krav på att utbildningsmaterial, it-system, blanketter och stöddokument anpassas till den nya lagstiftningen.

I de delar förslagen innebär att Tullverket och tulltjänstemännen får nya eller utvidgade befogenheter medför det att otydligheter och inkonsekvenser undanröjs och att Tullverket får en lagstiftning som i allt väsentligt liknar den som Polismyndigheten och Kustbevakningen redan har. Ändringarna bidrar till att Tullverkets verksamhet kan bedrivas effektivare och med ökad rättssäkerhet.

27.2 Effekterna på brottsligheten

27.2.1 Tullverkets befogenheter

Tullverkets rätt att inleda förundersökning föreslås utvidgas något. Det innebär att fler brott kommer att ingå bland de brott som Tullverket har i uppgift att bekämpa. Även tullåklagares talerätt utvidgas något. Tulltjänstemän får även möjlighet att ingripa mot annan brottslighet som upptäcks i samband Tullverkets ordinarie brottsbekämpande verksamhet.

Förslagen innebär att statens resurser för brottsbekämpning används mer effektivt. En konsekvens blir att fler brott kan utredas och lagföras av Tullverket och att risken att ärenden blir liggande eller bollas mellan myndigheter minskar. Det bör resultera i att brottsutredningar kan slutföras snabbare. Även lagföringar bör bli snabbare och kan öka i antal. Det kan i sig ha en avskräckande effekt som kan innebära minskad brottslighet (jfr prop. 2020/21:192 s. 51).

En ytterligare konsekvens blir att Tullverket kan ingripa i fler situationer även utanför den ordinarie brottsbekämpande verksamheten. Det minskar risken att brotten förblir obeivrade, t.ex. när Polismyndigheten måste prioritera annan angelägen brottsbekämpning. Förslaget att tulltjänstemän får leda förundersökningar mot unga lagöverträdare innebär en viss avlastning för Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten. Det bör resultera i att de myndigheternas resurser kan användas till annan brottsbekämpning.

Förslagen att Tullverket ska få utökad tillgång till bokningsuppgifter bör leda till att Tullverkets möjligheter att arbeta underrättelsebaserat ökar. Det bör i sin tur få konsekvensen att träffsäkerheten vid myndighetens kontroller ökar, vilket kan ge en brottsavhållande effekt och leda till att fler brott upptäcks. Övriga förslag om utökade befogenheter i kontrollverksamheten, bl.a. när det gäller revision, bedöms leda till att fler brott upptäcks och kan lagföras.

Genom förslagen får Tullverket bättre förutsättningar för en effektiv kontrollverksamhet av varor som förs in i eller ut ur landet och för att förhindra och lagföra fler smuglingsbrott och andra brott som omfattas

av Tullverkets brottsbekämpning. Sammantaget bedöms alltså förslagen få positiva effekter på brottsbekämpningen.

27.2.2 Ny reglering för att inleda förundersökning

Förslaget att en förundersökning ska kunna inledas på två sätt berör alla brottsbekämpande myndigheter. Syftet med förslaget är att regleringen ska bli tydligare vilket ökar rättssäkerheten för enskilda och underlättar för de brottsbekämpande myndigheterna. Eftersom förslaget innebär en kodifiering av den ordning som anses gälla redan i dag bedöms förslaget inte mer än marginellt leda till att antalet förundersökningar blir fler än i dag. Ett ökat antal förundersökningar kommer att behöva läggas ned genom ett formellt beslut. Förslaget får viss betydelse för brottsligheten genom att det blir tydligare än i dag när en förundersökning har inletts.

27.3 Ekonomiska konsekvenser

27.3.1 Tullverket

Kostnader av engångskaraktär

Förslagen kommer att kräva att Tullverket genomför omfattande utbildningsinsatser. Tullverket bedömer att förslagen totalt sett medför en ökad arbetsbelastning för myndigheten, både på kort och lång sikt. Tullverket har upplyst om att all personal på kontrollavdelningen och tullkriminalavdelningen samt delar av personalen på underrättelseavdelningen behöver utbildas. Myndigheten bedömer att omkring 1 000 anställda behöver utbildas om den nya regleringen och att det krävs 2–3 dagars utbildning för var och en av dem. Kostnaden för det har beräknats till 11,6 miljoner kronor.

Därutöver bedömer Tullverket att det bl.a. krävs nya blanketter, ändringar i vissa it-stöd och uppdateringar av olika styr- och stöddokument. Myndigheten har beräknat kostnaden för det till omkring 1,2 miljoner kronor. Tullverket har vidare hänvisat till att Kustbevakningen tilldelades ett engångsbelopp motsvarande kostnaderna för intern utbildning i samband med att kustbevakningslagen infördes.

Förslagen syftar till att även på kort sikt höja effektiviteten. Även om det krävs omfattande utbildningsinsatser av ungefär den omfattning som Tullverket anfört anser regeringen att det är fråga om sådana kostnader som bör rymmas inom myndighetens totala anslag (se slutsats nedan).

Löpande kostnader

Några av förslagen väcker frågan om Tullverket behöver fler årsarbetskrafter. Det handlar främst om den utvidgade förundersökningsrätten, förslagen som rör bokningsuppgifter från befordringsföretag och utökade dokumentationskrav i samband med ytlig kroppsbesiktning och kroppsvisitation.

När Tullverkets förundersökningsrätt utvidgades på liknande sätt för ett par år sedan uttalade regeringen följande:

”Det är de personer som redan arbetar inom förundersökningsverksamheten, dvs. brottsutredare, förundersökningsledare och tullåklagare, som skulle komma att hantera de nya uppgifterna. Dessa personer har kompetens inom området och bedöms kunna utföra arbetet inom ramen för sin ordinarie verksamhet. Det bedöms inte behövas några extra resurser eller någon extra kompetens och det handlar om situationer där Tullverket redan utreder brott och där tulltjänstemän därför finns på plats. Det torde därför inte ge upphov till särskilt mycket mer arbete än vad som annars hade varit fallet. Dessutom försvinner momentet med överlämning av ärendet till Polismyndigheten, något som i dag ofta är såväl tids- som resurskrävande.” (prop. 2019/20:169 s. 24).

Utredningen har hänvisat till regeringens tidigare uttalanden och ansett att Tullverket inte behöver några extra resurser för att hantera de nya uppgifterna. När det gäller utvidgningen av tullåklagares talerätt bör det i flertalet fall bli fråga om att utfärda strafföreläggande, vilket i regel hanteras snabbt. Totalt sett bör det uppstå vissa effektivitetsvinster som en följd av förslagen.

Tullverket har framhållit för att kostnaderna inte ska behöva finansieras på bekostnad av myndighetens övriga verksamheter behöver ekonomiska resurser tillföras. Tullverket har beräknat kostnaderna för att dra full nytta av de förändringar som förslagen innebär till 3,4 miljarder kronor.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att Tullverkets möjlighet att i större utsträckning än i dag kunna styra i vilket format bokningsuppgifterna lämnas innebär att en tidsödande manuell hantering kan undvikas och att förslagen även i övrigt ger effektivitetsvinster. I likhet med utredningen anser regeringen att fördelarna med förslagen är så stora att behovet av ytterligare årsarbetskrafter för analys och bearbetning av uppgifterna ryms inom nuvarande anslagsramar.

Slutsats

Tullverkets anslag har successivt ökat de senaste åren, från omkring 1,7 miljarder kronor för 2016 till knappt 2,5 miljarder kronor för 2022. Antalet årsarbetskrafter har ökat med drygt 300, närmare 20 procent, sedan 2017. Anslaget ökades med 70 miljarder kronor 2022, bland annat i syfte att Tullverket skulle förstärka det brottsbekämpande arbetet och bibehålla en hög ambition i kontrollverksamheten. År 2023 ökades anslaget med drygt 60 miljarder kronor och 2024 ökas anslaget med nästan 200 miljarder kronor för att i huvudsak stärka det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet (Budgetpropositionen för 2024, prop. 2023/24:1, 2023/24:SkU1, rskr. 2023/24:80). Mot den bakgrunden bedömer regeringen att förväntade kostnadsökningar bör rymmas inom ramen för Tullverkets befintliga anslag.

27.3.2 Domstolar och andra brottsbekämpande myndigheter

Förslaget om att fler brott ska ingå i Tullverkets direkta brottsbekämpning och att tullåklagare ska få utvidgade befogenheter innebär att fler brott kan

utredas och lagföras av Tullverket. Det är tveksamt om det kommer att leda till fler åtal och ökad måltillströmning till domstolarna, eftersom brotten sannolikt skulle ha utretts och lagförts av någon annan myndighet. Däremot kan den ökade effektivitet som den nya regleringen sammantaget innebär medföra att fler brott upptäcks och utreds. Det bedöms dock vara fråga om ett begränsat antal mål och det uppvägs också av att lagföringen kan gå snabbare i brottsutredningar som Tullverket ansvarar för. Förslagen bör därför inte innebära några kostnadsökningar för de allmänna domstolarna som inte ryms inom domstolarnas befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget att mål om omhändertagande av punktskattepliktiga varor inte behöver handläggas skyndsamt hos förvaltningsdomstolarna innebär en viss avlastning för de domstolarna. Det bedöms dock inte leda till några kostnadsmässiga effekter, eftersom målen ändå ska hanteras. Ändringarna i fråga om överklagande bedöms inte heller leda till några kostnadsökningar som inte ryms inom befintliga ekonomiska ramar, eftersom antalet överklaganden inte antas öka.

För Polismyndigheten innebär Tullverkets utökade befogenheter en viss avlastning genom att en polisman inte längre behöver kallas till platsen i samma utsträckning som i dag, t.ex. för att ta hand om ordningsstörande personer. Vidare utökas möjligheterna för Tullverket att bistå Polismyndigheten med brottsbekämpande resurser i vissa situationer. Det rör sig dock om så marginella förändringar att det inte påverkar kostnaderna.

Åklagarmyndigheten kommer att få något större möjlighet att begära biträde av Tullverket för att genomföra förundersökningar, i stället för att använda både Polismyndigheten och Tullverkets biträde. Det kommer att innebära en viss avlastning. Detsamma gäller tullåklagares utökade befogenheter att lagföra vissa enklare brott och att i något större utsträckning kunna besluta om förverkande. Det bedöms dock inte få några kostnadsmässiga konsekvenser.

Övriga brottsbekämpande myndigheter berörs enbart marginellt av förslagen.

27.4 Andra konsekvenser

27.4.1 Konsekvenser för företag och enskilda

Företag

Förslaget om att försändelser som passerar den svenska gränsen ska kunna kontrolleras oavsett vilken typ av företag som förmedlar dem innebär att fler företag än i dag kommer att omfattas av regleringen. När en kontroll genomförs hos ett företag som inte tidigare har omfattats av regleringen kan det få till effekt att förmedlingen tar något längre tid än i dag. Det är emellertid fråga om så kort tid att det inte bedöms leda till några kostnadsmässiga konsekvenser för företagen. Förslaget om att befodringsföretag på en tulltjänstemans uppmaning tillfälligt ska hålla kvar en försändelse från utlandet kan innebära att de administrativa bördorna för sådana företag ökar marginellt, men det bedöms inte leda några ökade ekonomiska kostnader.

Enskilda

Förslagen bedöms inte leda till några kostnadseffekter för enskilda. Förslagen om utökad dokumentationsskyldighet och tydligare reglering av våldsanvändning leder till ökad rättssäkerhet. Bestämmelserna om rätt till skadestånd i vissa fall anpassas till den nya lagstiftningen. Sammantaget väntas den nya regleringen leda till ökad rättssäkerhet vilket gynnar enskilda som kommer i kontakt med Tullverket.

27.4.2 Konsekvenser för barn och för jämställdheten

Förslaget om att Tullverket ska få leda utredningar om brott som begåtts av unga lagöverträdare innebär att tulltjänstemän i fler fall än idag kommer komma i kontakt med misstänkta i åldern 15–18 år. Det ska vara fråga om tulltjänstemän som bedöms särskilt lämpade för uppgiften. Eftersom tulltjänstemän i dag kan biträda åklagaren i sådana ärenden bedöms förslaget dock få marginella effekter.

Förslagen är utformade så att de inte innebär olika konsekvenser för kvinnor och män. Förslagen bedöms inte heller på annat sätt påverka jämställdheten.

27.5 Förslagets förenlighet med EU-rätten

Förslagen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

27.6 Övriga effekter

Förslagen bedöms inte ha några offentligfinansiella effekter eller fördelningseffekter. Det finns inga förslag som påverkar Tullverkets uppgifter under höjd beredskap eller för totalförsvaret i övrigt och. Förslagen bedöms inte få några konsekvenser i de avseendena. Förslagen bedöms inte leda till några kostnadseffekter eller andra effekter för kommuner. Förslagen bedöms inte heller ha några effekter på miljön eller sysselsättningen.

28 Författningskommentar

28.1 Förslaget till tullbefogenhetslag (2024:000)

Lagstiftningen om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i kontrollverksamheten och brottsbekämpningen är splittrad på ett flertal lagar. I kontrollverksamheten finns bestämmelserna främst i tullagen (2016:253), lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror

och energiprodukter. De två senare lagarna föreslås byta namn till inregränslagen respektive lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. I författningskommentaren används lagarnas nya namn.

I brottsbekämpningen finns befogenheterna framför allt i lagen (2000:1225) om straff för smuggling och lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Tullbefogenhetslagen innebär i huvudsak en omstrukturering och omarbetning av bestämmelserna om befogenheter i de ovan nämnda lagarna, i syfte att åstadkomma en ändamålsenlig, effektiv och överskådlig reglering. Lagen innehåller även på vissa områden förändringar i sak i förhållande till vad som tidigare gällde.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 §

Paragrafen anger lagens innehåll.

Av *första stycket* framgår att lagen innehåller bestämmelser om vilka befogenheter som Tullverket och en tulltjänsteman har vid kontrollverksamhet och vid brottsbekämpning. Uppgifter inom andra verksamhetsområden faller alltså utanför lagens tillämpningsområde.

I *andra stycket 1* anges att lagen också innehåller bestämmelser om andra myndigheters skyldighet att medverka vid Tullverkets kontrollverksamhet. Det som avses är vissa bestämmelser som anger Polismyndighetens och Kustbevakningens skyldighet att medverka och som reglerar vilka befogenheter polismän och kustbevakningstjänstemän då har. Av *andra stycket 2* framgår att det även finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans skyldighet att biträda en annan myndighet i den brottsbekämpande verksamheten. Det som avses är skyldigheten att biträda allmän åklagare. Vidare regleras Tullverkets och tulltjänstemäns möjlighet att biträda undersökningsledare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kustbevakningen och att lämna annan hjälp i deras brottsbekämpande verksamhet.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.3.

2 §

I paragrafen finns en förteckning över de olika kapitlen i lagen. Den beskriver närmare hur lagen är uppdelad.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.3.

EU-förordningar som lagen kompletterar

3 §

I paragrafen anges vilka EU-förordningar som lagen kompletterar, samt rättsakternas fullständiga namn. Hänvisningarna till EU-förordningarna är dynamiska och avser alltså förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Av de tre EU-förordningar som lagen kompletterar är tullkodexen, och de förordningar som har meddelats med stöd av den, de mest centrala. Lagen kompletterar även EU-förordningen om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och EU-förordningen om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.3.

Ord och uttryck

4 §

I paragrafen anges att vissa av de uttryck som används i lagen har samma betydelse som i tullagen.

I 1 kap. 3 § tullagen definieras bl.a. begreppen ”tullagstiftning”, ”det svenska tullområdet” och ”handling”. Med tullagstiftning avses dels EU:s tullagstiftning enligt tullkodexen med tillhörande förordningar, dels svenska tullförfattningar. Med det svenska tullområdet avses svenskt territorium. Med handling avses en framställning i skrift eller bild och upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Övriga uttryck som används har samma betydelse som i tullkodexen.

Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

5 §

I paragrafen anges vilka uttryck som definieras i lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor som har samma betydelse i denna lag.

I 1 kap. 2–4 §§ den lagen anges vad som avses med bl.a. ”punktskattepliktig vara”, ”handling” och ”transportmedel”.

Med punktskattepliktig vara avses energiprodukt, tobaksvara och alkoholvara. Med energiprodukt förstås bränsle som avses i 1 kap. 3 a § lagen (1994:1776) om skatt på energi. Med tobaksvara förstås en vara som avses i 1 kap. 5 § första stycket lagen (2022:155) om tobaksskatt. Med alkoholvara förstås en vara som avses i 1 kap. 6 § första stycket lagen (2022:156) om alkoholskatt. Med handling avses en framställning i skrift eller bild och upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Med transportmedel avses varje slag av fordon som används för transport på väg.

Med skattskyldig avses den som är skattskyldig enligt vissa i 1 kap. 4 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor uppräknade paragrafer i lagen om alkoholskatt, lagen om tobaksskatt respektive lagen om skatt på energi.

Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

2 kap. Gemensamma bestämmelser i kontrollverksamhet och brottsbekämpning

Kapitlet innehåller vissa bestämmelser om befogenheter som får användas både i kontrollverksamheten och i den brottsbekämpande verksamheten. Tullverkets uppgifter regleras övergripande. Kapitlet innehåller också en bestämmelse om generella principer som ska tillämpas. Vidare anges vilka

medel som tulltjänstemän får använda och vilken rapporteringsskyldighet som gäller.

Tullverkets uppgifter

1 §

I paragrafen beskrivs övergripande Tullverkets uppdrag i kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten. Paragrafen har utformats med 2 § polislagen (1984:387) och 3 kap. 1 § kustbevakningslagen (2019:32) som förebild.

Tullverkets uppgifter anges i *första stycket*. Enligt *punkt 1* ska Tullverket kontrollera införsel och utförsel av varor över den svenska gränsen, vilket utgör myndighetens huvuduppdrag. En vidare beskrivning av Tullverkets uppgifter finns i förordningen (2016:1332) med instruktion för Tullverket. Kontrollbefogenheterna regleras huvudsakligen i denna lag, medan bestämmelser som reglerar införsel och utförsel finns i andra författningar, bl.a. i tullkodexen, tullagen, inregränslagen och lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. De straffbestämmelser som gäller för otillåten införsel eller utförsel av varor finns i huvudsak i lagen om straff för smuggling.

Enligt *punkt 2* ska Tullverket även utföra annan kontroll, om det framgår av lag eller annan författning. Exempel på det är trafiknykterhetskontroller utan en konkret brottsmisstanke. Enligt 2 § lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov får en tulltjänsteman även utan brottsmisstanke ta alkoholutandningsprov. Sådan trafiknykterhetskontroll ingår i den nu aktuella punkten. Att ingripa mot misstänkt rattfylleribrott faller däremot under punkt 4, t.ex. när en tulltjänsteman enligt 1 § lagen om alkoholutandningsprov tar ett sådant prov vid misstanke om rattfylleri.

Av *punkt 3* framgår att Tullverket ska förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel och utförsel av varor. Uttrycken förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet har samma betydelse som i brottsdatalagen (2018:1177). I uppgiften att förebygga brottslig verksamhet ligger bl.a. information om regelsystemet till företag och myndigheter och om risken att underlätta eller medverka till brottslig verksamhet. Vidare täcker denna punkt Tullverkets underrättelseverksamhet, som framför allt är inriktad på att upptäcka och förhindra att brott begås. Punkt 3 är i likhet med punkt 1 begränsad till frågor som rör införsel och utförsel av varor.

Enligt *punkt 4* ska Tullverket ingripa vid misstanke om brott som anges i 8 kap. De brott som Tullverket är skyldigt att ingripa mot räknas upp i 8 kap. 1 och 2 §§.

Med uttrycket ingripa mot brott avses att vidta en åtgärd av något slag. Det kan vara en åtgärd som regleras i rättegångsbalken, i denna lag eller i någon annan tillämplig lagstiftning. Att ingripa kan t.ex. innebära att kroppsvisitera resande som kan ha otillåtna varor med sig, att upprätta en brottsanmälan, att ta något i beslag eller att genomföra en husrannsakan för att leta efter föremål som kan tas i beslag. Ett ingripande kan även bestå av att påkalla hjälp av Polismyndigheten eller Kustbevakningen om deras resurser behövs. En tulltjänsteman kan också – i samma utsträckning som en polisman – välja att temporärt avstå från ett ingripande, i syfte att ingripa senare. Det kan t.ex. vara att följa efter en misstänkt person från en

kontrollplats i syfte att försöka få fram vem som kan vara mottagare av visst smuggelgoods eller att genomföra en s.k. kontrollerad leverans (jfr prop. 1983/84:111 s. 47).

Uppdraget att utreda brott enligt *punkt 5* syftar både på Tullverkets rätt att självständigt inleda och bedriva förundersökning och myndighetens skyldigheter och möjligheter att biträda andra myndigheter med brottsutredning. Uppdraget att lagföra brott tar sikte på både en tulltjänstemans möjlighet att utfärda föreläggande av ordningsbot och en tullåklagares möjlighet att utfärda strafföreläggande, besluta om förverkande eller väcka åtal.

I *andra stycket* erinras om Tullverkets uppgifter i brottsbekämpningen som biträde till annan myndighet. De regleras i 8 kap. 3 § fjärde stycket och 25–30 §§. Ingreppanden enligt 8 kap. 25 § förutsätter att Tullverket och Polismyndigheten har enats om att Tullverket ska ingripa.

Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

Principer för ingripanden

2 §

Paragrafen ger uttryck för vissa grundläggande principer som gäller i Tullverkets kontrollverksamhet och brottsbekämpande verksamhet. Paragrafen har utformats med 8 § polislagen och 2 kap. 1 § kustbevakningslagen som förebild.

I *första meningen* föreskrivs att en tulltjänsteman i kontrollverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet ska ingripa mot enskilda på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Den ger uttryck för att behovsprincipen ska tillämpas. Principen innebär att det alltid ska finnas ett sakligt behov av en åtgärd och att syftet med åtgärden inte ska kunna uppnås med andra, mindre ingripande medel. I *andra meningen* föreskrivs att om tvång måste användas ska det göras endast i den form och utsträckning som behövs för att uppnå det avsedda resultatet. Den ger uttryck för proportionalitetsprincipen, som innebär att en tvångsåtgärd i fråga om art, styrka, räckvidd och varaktighet ska stå i rimlig proportion till syftet med åtgärden.

Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Medel för att genomföra en tjänsteåtgärd

Användning av våld

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om i vilka situationer som tulltjänstemän får använda våld i sin tjänsteutövning. Paragrafen motsvarar delvis 29 § första stycket och 10 § polislagen samt nuvarande 4 kap. 2 § tullagen.

I *första stycket* anges i sex punkter de närmare förutsättningarna för att en tulltjänsteman ska få använda våld när en tjänsteåtgärd utförs. Den grundläggande förutsättningen är att våldsanvändning är försvarlig med hänsyn till omständigheterna och att andra medel för att uppnå syftet med tjänsteåtgärden är otillräckliga. I det ligger att tulltjänstemannen ska överväga både behovet av att använda våld och om våldsanvändningen är

proportionerlig i förhållande till syftet med åtgärden. Paragrafen tar sikte på våld både mot person och mot egendom.

Enligt *punkt 1* får tulltjänstemannen använda våld när han eller hon själv möts med våld eller hot om våld. Ett ingripande får grundas redan på befarat handlande. En tulltjänsteman har alltså rätt att använda våld om han eller hon utsätts för verbalt hot om våld (jfr prop. 2018/19:16 s. 125).

Med att någon med stöd i lag berövas friheten avses i *punkt 2* inte bara gripande utan även andra, mer kortvariga, frihetsinskränkningar i den brottsbekämpande verksamheten. Det gäller t.ex. hämtning och medtagande till förhör och kvarstannande för förhör. Andra exempel är medtagande till kroppsbesiktning och kroppsvisitation. Medtagande för vissa sådana ändamål täcks också av punkt 3. Regleringen är även tillämplig på en person som frihetsberövas i avvaktan på utlämning eller överlämnande eller som ett led i ett sådant förfarande.

Våld får användas dels om personen försöker komma undan utan att ta till våld, t.ex. springer från platsen, dels när tulltjänstemannen annars möts av motstånd när frihetsberövandet ska verkställas. Punkten avser däremot inte situationer där någon gör motstånd med våld, eftersom en tulltjänsteman då har rätt att använda våld med stöd av punkt 1. Punkten är tillämplig vid alla typer av frihetsberövanden som har stöd i lag.

Även s.k. passivt motstånd, som består i att någon som ska omhändertas spjärnar emot eller genom sin kroppstyngd omöjliggör för tulltjänstemannen att verkställa omhändertagandet, gör punkten tillämplig (jfr prop. 1983/84:111 s. 94). Rätten att använda våld gäller inte enbart vid motstånd från den som ska frihetsberövas, utan också om en tredje person hindrar verkställandet av ett frihetsberövande. Med uttrycket möts av motstånd avses att motståndet ska ha manifesterats på något sätt. Enbart en misstanke om att någon kommer att göra motstånd ger inte rätt att utöva våld med stöd av punkten 2 (jfr JO 1998/99 s. 107).

Rätten att använda våld med stöd av *punkt 3* begränsas enligt andra stycket om det är fråga om att använda våld mot en person. Punkten ger en tulltjänsteman rätt att använda våld vid verkställighet av vissa straffprocessuella tvångsmedel som tulltjänstemän får använda. Med kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd avses här bl.a. tagande av fingeravtryck enligt 28 kap. 14 § rättegångsbalken. Med husrannsakan eller annan liknande åtgärd avses bl.a. annan undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken eller genomsökning på distans enligt 28 kap. 10 a § rättegångsbalken.

Punkten ger också en tulltjänsteman rätt att använda våld vid de tvångsåtgärder som tulltjänstemän enligt denna lag får använda för att genomföra kontroller. Det kan t.ex. vara fråga om att med våld öppna ett transportmedel eller en container som ska kontrolleras.

Rätten att använda våld vid avvisande och avlägsnande hör samman med bestämmelsen i 6 kap. 2 §. Den paragrafen ger en tulltjänsteman möjlighet att avvisa eller avlägsna någon som stör ordningen vid en kontroll. Punkten är också tillämplig om en person ska avvisas enligt utlänningslagen (2005:716).

För att rätten att använda våld ska vara meningsfull anses det att en vägran av den som ska bli föremål för åtgärden att medverka på det sätt som krävs för att den ska kunna genomföras är tillräcklig för att våld ska få användas. Personen i fråga måste dock ges en reell möjlighet att följa

uppmaningen. Våld får alltså tillgripas först sedan det har framgått att personen inte kommer att medverka (prop. 2018/19:16 s. 126, jfr JO 1998/99 s. 107).

Våldsanvändning enligt *punkt 4* förutsätter att tulltjänstemannen har lagstöd för att stoppa ett fordon, fartyg eller annat transportmedel. Det kan t.ex. vara fallet vid misstanke om rattfylleribrott eller när alkoholutandningsprov ska genomföras utan någon sådan misstanke. Om någon vägrar att på en tulltjänstemans uppmaning stanna för exempelvis punktskattekontroll eller om ett fordon inte stannar för tullkontroll är punkten också tillämplig.

Punkt 5, som också är begränsad enligt andra stycket, ger en tulltjänsteman rätt att använda våld om hon eller han annars med stöd i lag ska bereda sig tillträde till eller spärra av en byggnad, ett rum eller ett område. Rätten kan aktualiseras både vid åtgärder i en förundersökning enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken och vid avspärning och förbud mot tillträde i kontrollverksamheten, t.ex. enligt 5 kap. 7 § denna lag.

Punkt 6 kompletterar framför allt regleringen i punkt 4. Den tar sikte på personer som har uppmanats att stanna och som försöker undkomma eller annars gör motstånd i vissa kontrollsituationer. Våldsanvändning enligt denna punkt begränsas enligt andra stycket.

I *andra stycket* begränsas rätten att använda våld mot person vid tillämpning av punkterna 3, 5 och 6. Våldsanvändning mot en person förutsätter att tulltjänstemannen själv, eller någon som han eller hon biträder, möts av motstånd. Som nämnts ovan räcker det med passivt motstånd.

I *tredje stycket* påminns om bestämmelserna om rätt att använda våld i 24 kap. brottsbalken och – vid bevissäkring – om bestämmelserna i 7 kap. 9 § tullagen. Det bör noteras att laga våldsanvändning enligt punkterna 1–6 ska vara försvarlig, medan nödvärnsregeln i 24 kap. 1 § brottsbalken förutsätter för straffbarhet att våldet är uppenbart oförsvarligt. Rätten att använda våld med stöd av punkterna 1–6 är således mera begränsad än nödvärnsrätten.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2–10.4.

Stoppa fordon eller annat transportmedel

4 §

Paragrafen anger i vilka fall en tulltjänsteman får stoppa olika transportmedel i brottsbekämpande syfte eller för att kunna genomföra en kontroll. Den ersätter delvis nuvarande 1 § tredje stycket lagen om alkoholutandningsprov, 4 § lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken, 4 kap. 11 och 12 §§ tullagen, 5 § inregränslagen och 2 kap. 4 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen anges i fyra punkter i vilka situationer ett transportmedel får stoppas. Det görs som regel genom att tulltjänstemannen visar ett stopptecken eller säger till föraren att stanna. I 3 § regleras rätten att använda våld för att stoppa det. Det finns särskilda bestämmelser om hur luftfartyg ska stoppas. Rätten att stoppa någon tar i första hand sikte på den som framför fordon, fartyg eller annat transportmedel, men den kan även avse någon annan som färdas i transportmedlet.

Enligt *punkt 1* får ett transportmedel stoppas om det finns anledning att anta att någon som befinner sig i eller på transportmedlet har gjort sig

skyldig till ett brott som tulltjänstemannen får ingripa mot. Det kan t.ex. röra sig om en lastbil eller personbil som framförs på sådant sätt att föraren kan misstänkas för rattfylleri. Det kan även vara någon som misstänks medföra smuggelgoods eller som försöker använda ett fordon eller något annat transportmedel för att undkomma att gripas för brott. Det måste vara fråga om ett brott som tulltjänstemannen får ingripa mot. Därmed omfattas i första hand de brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen. Det kan dock även vara fråga om ett ingripande enligt 8 kap. 25 eller 26 §§. Även när en tulltjänsteman agerar biträde åt en åklagare eller annan undersökningsledare enligt 8 kap. 28 eller 30 § kan punkten vara tillämplig.

Enligt *punkt 2* får ett transportmedel stoppas om det av någon annan anledning behövs för att med stöd i lag ingripa mot någon i transportmedlet genom att beröva personen friheten eller på något annat sätt inskränka rörelsefriheten. Det kan t.ex. vara ett fordon som används av en person som är anhållen i sin frånvaro eller som ska hämtas till förhör. Det kan såväl vara en passagerare som föraren som gör att fordonet behöver stoppas. Ett annat skäl till att ett fordon behöver stoppas kan vara att tulltjänstemannen behöver genomföra en kroppsvisitation eller kroppsbesiktning på någon i fordonet.

Punkt 3 ger rätt att stoppa ett transportmedel som det ska göras husrannsakan i eller på. Det kan behövas exempelvis för att göra husrannsakan i en lastbil, en personbil, en buss eller en båt med anledning av misstankar om smuggling.

Enligt *punkt 4* får ett transportmedel även stoppas om det behövs för att med stöd i lag eller annan författning kontrollera transportmedlet, den som för det eller dess last. Det kan behövas t.ex. för att genomföra en transportkontroll, att kontrollera trafiknykterheten eller att kontrollera om ett transportmedel enbart innehåller de varor som har angetts i en deklARATION eller anmälan.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.2.

Kroppsvisitation

5 §

Paragrafen reglerar en tulltjänstemans rätt att kroppsvisitera en person i skydds- och identifieringssyfte. Den ersätter delvis nuvarande 27 § tredje och fjärde styckena lagen om straff för smuggling och 29 § andra stycket polislagen.

I *första stycket* anges i vilka fall en tulltjänsteman får genomföra kroppsvisitation i anslutning till ett gripande, omhändertagande eller avlägsnande. Omhändertaganden och avlägsnanden kan t.ex. komma i fråga när en person stör ordningen vid en kontrollplats. Det kan även vara fråga om skyddsvisitation i samband med transport till förhör. Enligt *punkt 1* får kroppsvisitation göras av säkerhetsskäl för att kunna ta hand om vapen eller andra farliga föremål. Syftet med att omhänderta sådana föremål är att personen ska hindras från att skada sig själv eller andra. Enligt *punkt 2* får kroppsvisitation även göras för att fastställa personens identitet.

I *andra stycket* anges att en tulltjänsteman även får utföra en skyddsvisitation i samband med husrannsakan.

Rätten att utföra en skyddsvisitation i samband med en husrannsakan förutsätter att en individuell bedömning har gjorts i det enskilda fallet. Bestämmelsen ger alltså inte en tulltjänsteman rätt att generellt kroppsvisitera alla som råkar befinna sig på platsen när husrannsakan tar plats. Som vid alla ingripanden gäller de principer för ingripanden som anges i 2 kap. 2 §.

Övervägandena finns i avsnitt 9.4.2.

6 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, reglerar kroppsvisitation av förhörspersoner i skyddssyfte. Den har utformats med 19 a § polislagen som förebild.

Paragrafen kompletterar regleringen i 5 §. Den tar sikte på personer som ska förhöras men som inte är frihetsberövade. Med förhörsperson avses den som är föremål för förhöret. Andra personer som ska delta i ett förhör men som inte själva ska förhöras, t.ex. försvarare eller tolkar, omfattas inte av regleringen.

Regleringen gäller enbart i samband med förhör som hålls i Tullverkets lokaler eller transportmedel eller i lokaler som har ställts till myndighetens förfogande. Om ett förhör t.ex. ska hållas i förhörspersonens bostad eller på annan plats än de som räknas upp i paragrafen är kroppsvisitation inte tillåten.

Avsikten är inte att alla personer som ska förhöras ska kroppsvisiteras. Det ska göras en individuell bedömning. Endast om det är nödvändigt av säkerhetsskäl får förhörspersonen kroppsvisiteras. Det krävs dock inte att det finns en konkret misstanke om att förhörspersonen bär ett vapen eller annat farligt föremål på sig. Om det är känt att en viss person ofta är beväpnad kan det vara ett skäl för kroppsvisitation innan han eller hon tillåts komma in i Tullverkets lokaler eller fordon. Exempel på andra omständigheter som kan grunda anledning till kroppsvisitation är att personen lider av psykiska besvär eller tidigare uppträtt hotfullt.

En kroppsvisitation som sker med stöd av bestämmelsen ska ske i samband med förhöret. Det finns inget som hindrar att åtgärden vidtas i ett annat utrymme än där förhöret ska äga rum. Åtgärden kan vidtas såväl innan som efter det att förhöret har inletts.

Övervägandena finns i avsnitt 9.4.4.

Användning av fängsel

7 §

I paragrafen, som ersätter nuvarande 21 b § lagen om straff för smuggling, anges förutsättningarna för att använda fängsel.

Fängsel anses vara en mycket ingripande åtgärd, som endast får användas om andra medel inte är tillräckliga för att hålla kontroll på personen i fråga. En grundläggande förutsättning för att få använda fängsel är att en tulltjänsteman med stöd i lag omhändertar eller på annat sätt inskränker en persons rörelsefrihet. Om så är fallet får fängsel användas i två olika situationer.

Enligt *punkt 1* får fängsel användas om personen uppträder våldsamt och det är nödvändigt med hänsyn till hans eller hennes egen eller någon

annans säkerhet till liv eller hälsa. En person som uppträder våldsamt mot sig själv eller andra kan behöva betingas på det sättet.

Enligt *punkt 2* får fängsel användas vid förflyttning inom en förvaringslokal och vid transport eller någon annan vistelse utanför en sådan lokal, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Det som avses är framför allt förflyttning av personer som är frihetsberövade som gripna, anhållna eller häktade. Det ska alltid göras en bedömning av om det är nödvändigt av säkerhetsskäl att använda fängsel enligt denna punkt.

Övervägandena finns i avsnitt 9.5.

8 §

I paragrafen, som ersätter nuvarande 21 c § lagen om straff för smuggling, föreskrivs att användning av fängsel ska protokollföras.

I *första stycket* anges i tre punkter vad protokollet ska innehålla. Enligt *punkt 1* ska fängslets art anges. Normalt används den typ av handfängsel som alla tulltjänstemän är utrustade med. Vid vissa ingripanden, t.ex. om det är nödvändigt att ingripa mot flera personer samtidigt som alla måste förses med fängsel, används ibland andra tillfälliga lösningar som buntband. Det ska då framgå av protokollet. Enligt *punkt 2* ska det också anges när fängslet sattes på och togs bort. Vidare ska enligt *punkt 3* skälen för åtgärden anges. Det kan göras t.ex. genom hänvisning till den punkt i 7 § som beslutet grundas på. De närmare omständigheterna kan behöva anges om beslutet grundar sig på 7 § 1. Om det grundar sig på 7 § 2 kan det krävas en förklaring till varför mindre ingripande medel inte var tillräckliga.

I *andra stycket* föreskrivs att den som har fattat beslutet att belägga någon med fängsel ansvarar för att protokoll upprättas.

Övervägandena finns i avsnitt 9.5.

Rapporteringskyldighet och rapportteftergift

9 §

Paragrafen reglerar en tulltjänstemans rapporteringskyldighet och möjlighet att lämna rapportteftergift. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 23 § tullförordningen (2016:287).

I paragrafen regleras en tulltjänstemans skyldighet att underrätta sin förman om brott som tulltjänstemannen har fått kännedom om. Skyldigheten omfattar bara sådana brott som ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning, men omfattar både huvudbrott (se 8 kap. 1 §) och sidobrott (se 8 kap. 2 §). Både huvudbrotten och sidobrotten ska rapporteras oavsett hur de har upptäckts. Det finns inga närmare föreskrifter om hur saken ska rapporteras. Det normala torde vara muntlig rapportering.

Tulltjänstemannen behöver dock inte rapportera brottet till sin förman om det med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet är obetydligt och det är uppenbart att brottet inte skulle ge någon annan påföljd än böter (rapportteftergift). Det kan t.ex. vara fråga om att en person på grund av ett ursäktligt misstag om varans art försöker föra in något som inte är tillåtet. Ett annat exempel kan vara att någon har med sig en något för stor mängd av en viss vara och det visar sig bero på omständigheter som tulltjänstemannen anser vara godtagbara.

Det finns ingen rapporteringsskyldighet inom Tullverket om en tulltjänsteman upptäcker ett brott som Polismyndigheten har ansvaret för att bekämpa. Om tulltjänstemannen vidtar någon åtgärd med anledning av ett sådant brott är han eller hon i stället rapporteringsskyldig gentemot Polismyndigheten enligt 8 kap. 27 §.

Övervägandena finns i avsnitt 9.6.

3 kap. Befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen

Kapitlet innehåller bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter vid kontroll av varor vid införsel till och utförsel från EU:s tullområde och vid kontroll av kontanta medel som passerar den svenska gränsen till eller från EU, dvs. kontroll vid den yttre gränsen. De flesta av bestämmelserna flyttas från nuvarande tullagen (2016:253). Bestämmelserna i detta kapitel kompletteras av de gemensamma bestämmelserna i 6 kap.

Tillämpningsområdet

1 §

Paragrafen anger kapitlets tillämpningsområde.

I kapitlet finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen. Tillämpningsområdet preciseras till att omfatta införsel eller utförsel av varor till eller från EU:s tullområde och kontroll av kontanta medel som passerar den svenska gränsen till eller från EU. Bestämmelserna motsvarar till stor del regleringen i nuvarande 3 och 4 kap. tullagen. Vad som avses med EU:s tullområde anges i artikel 4 i tullkodexen. Att lagen kompletterar tullkodexen framgår av 1 kap. 3 §.

Kontroll av personers rätt att resa in och vistas i Sverige ligger utanför tillämpningsområdet, vilket hänger samman med att Tullverket inte har något sådant uppdrag.

Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Allmänna bestämmelser om införsel och utförsel av varor

2 §

Paragrafen innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen påminns om bestämmelserna om tullövervakning i 3 kap. tullagen. I 3 kap. 1 och 4 §§ tullagen anges förutsättningarna för när ett transportmedel omfattas av tullövervakning. De bestämmelserna kompletterar bestämmelserna om tullövervakning i artiklarna 134.1 och 158.3 i tullkodexen. Vidare påminns det om de skyldigheter som gäller för förare av och befälhavare på vissa transportmedel enligt 3 kap. 2, 3 och 5–7 §§ tullagen. Paragrafen innehåller därutöver en generell påminnelse om att det även finns andra bestämmelser om införsel och utförsel av varor som kan aktualiseras vid tillämpningen av denna lag. Sådana bestämmelser finns dels i 3 kap. tullagen, dels i författningar som reglerar materiella bestämmelser om införsel och utförsel av vissa varor.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Befogenheter vid tullövervakning

Förbud vid införsel och utförsel av varor

3 §

Paragrafen reglerar Tullverkets rätt att förbjuda en förare av eller befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning att vidta vissa åtgärder. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 5 och 17 §§ tullagen.

Ett förbud kan enligt *punkt 1* avse att göra något annat uppehåll under färden inom det svenska tullområdet än vad som föranleds av en myndighets åtgärd. Ett sådant förbud kan exempelvis föranledas av att det saknas ett giltigt införseltillstånd för en vara och att varan till följd av det ska föras ut ur landet. Den som förbudet avser ska då föra ut varan utan att göra uppehåll under färden. Med myndighets åtgärd avses t.ex. en trafikkontroll som utförs av Polismyndigheten.

Tullverket får enligt *punkt 2* förbjuda en förare av eller befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning att utan Tullverkets medgivande ankomma eller avgå med transportmedlet. Ett sådant förbud kan t.ex. behövas för att hindra transportmedlet från att avgå i avvaktan på att tullkontroll kan genomföras.

Ett förbud enligt paragrafen får inte gälla under längre tid än vad som är rimligt med hänsyn till behovs- och proportionalitetsprinciperna (se kommentaren till 2 kap. 2 §). Som längst får förbudet gälla under den tid som varorna står under tullövervakning.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

4 §

Paragrafen ersätter delvis nuvarande 3 kap. 6 § första stycket och 18 § första stycket tullagen.

Av paragrafen framgår att en tulltjänsteman får meddela förbud mot att beträda, lämna eller lasta ett transportmedel som omfattas av tullövervakning vid införsel eller utförsel. Det föreskrivs inte några särskilda förutsättningar för ett sådant förbud. Behovs- och proportionalitetsprinciperna måste dock som alltid beaktas.

Se kommentaren till 3 § angående hur länge ett förbud enligt paragrafen får gälla.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

5 §

Paragrafen ersätter i huvudsak nuvarande 3 kap. 6 § andra stycket och 18 § andra stycket tullagen.

Av paragrafen framgår att ett förbud enligt 4 § mot att beträda eller lämna ett transportmedel inte gäller för den som i utövningen av allmän tjänst behöver få tillgång till transportmedlet. Förbudet gäller alltså inte om t.ex. en polisman behöver tillgång till transportmedlet i sin tjänsteutövning. Uttrycket "utövningen av allmän tjänst" ersätter det tidigare uttrycket "sin tjänsteutövning". Det tydliggör att det är offentligt anställda

personer som avses men innebär inte någon ändring i sak (jfr prop. 2015/16:79 s. 183).

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Anmälningsskyldighet i vissa fall

6 §

Paragrafen, som reglerar anmälningsskyldighet av vissa icke-unionsvaror, ersätter nuvarande 3 kap. 1 § tullagen.

I *första stycket* föreskrivs anmälningsskyldighet för den som till Sverige från en annan EU-medlemsstat för in eller låter föra in icke-unionsvaror i vissa fall. Vad som avses med unionsvaror och icke-unionsvaror definieras i artikel 5.23 och 5.24 i tullkodexen. Regleringen är ett undantag från principen om att det inte ska förekomma något anmälningsförfarande för sådana varor som förs mellan EU:s medlemsstater. Bestämmelsen syftar till att åstadkomma en anmälningsskyldighet för varor som smugglats in i en EU-medlemsstat och därefter förs vidare till Sverige (jfr prop. 1999/2000:126 s. 93). Anmälningsskyldigheten gäller under förutsättning att varorna inte är underkastade ett tullförfarande och inte heller befordras mellan olika anläggningar för tillfällig lagring enligt artikel 148.5 i tullkodexen. Hänvisningen är utformad så att den avser tullkodexen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning. Skyldigheten är generell och gäller alltså alla varor, inte bara sådana varuslag som anges i 2 § inregränslagen.

I *andra stycket* anges att Tullverket och en tulltjänsteman har rätt att utöva de befogenheter som anges i 4 kap. och 6 kap. 5–10 §§ för att kontrollera anmälningsskyldigheten. Det innebär att befogenheterna begränsas till det som gäller i kontrollverksamheten vid den inre gränsen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Tillfälligt omhändertagande av icke-unionsvaror

7 §

Paragrafen, som reglerar tillfälligt omhändertagande av icke-unionsvaror, ersätter nuvarande 3 kap. 7 § tullagen.

Paragrafen kompletterar regleringen om tillfällig lagring i tullkodexen. Icke-unionsvaror ska enligt artikel 144 i tullkodexen vara i tillfällig lagring från den tidpunkt som varorna anmäls till en tullmyndighet. Med tillfällig lagring avses enligt artikel 5.17 i tullkodexen att icke-unionsvaror tillfälligt lagras under tullövervakningen under tiden från det att varornas ankomst har anmälts till tullmyndigheten till dess att de har hänförs till ett tullförfarande eller återexport. Varorna förvaras i tillfällig lagring till dess att nödvändiga handlingar och information har tagits fram. De får enligt artikel 149 i tullkodexen vara i tillfällig lagring i högst 90 dagar.

Regleringen i *första stycket* ger en tulltjänsteman rätt att tillfälligt omhänderta en icke-unionsvara, om det behövs för tullövervakningen. Varan får då läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring eller ett tullager. Det kan finnas anledning att använda tvångsåtgärden exempelvis när en importör inte frivilligt går med på att låta varorna vara i tillfällig lagring under tullövervakningen, till dess att varorna har hänförs till ett tullförfarande eller återexporterats.

Av *andra stycket* framgår att Tullverket får bestämma att varan inte får tas ut från anläggningen för tillfällig lagring eller tullagret förrän myndighetens kostnader för förvaringen har ersatts eller garanti har ställts för dem. Om varan ändå tas ut kan straffbestämmelsen i 17 kap. 13 § brottsbalken om brytande av myndighets bud aktualiseras.

När en vara tillfälligt har omhändertagits enligt första stycket är innehavaren av en anläggning för tillfällig lagring eller ett allmänt tullager enligt *tredje stycket* skyldig att ta emot varan. Det förutsätter dock att det kan göras utan avsevärda svårigheter. Uttrycket ”svårigheter” ersätter det tidigare uttrycket ”problem”. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Befogenheter vid tullkontroll

Uppmaning att stanna

8 §

Paragrafen, som tillsammans med 9 § reglerar en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna, ersätter nuvarande 4 kap. 11 § tullagen.

I paragrafen föreskrivs att var och en är skyldig att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. I övrigt reglerar paragrafen vem tulltjänstemannen får ge en sådan uppmaning till. Ytterligare begränsningar finns i 9 §. Paragraferna sätter alltså upp gränserna för i vilka fall en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna för kontroll vid den yttre gränsen.

En uppmaning att stanna får enligt *punkt 1* ges till en förare av eller befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning. Med befälhavare avses den högsta ansvariga på ett fartyg eller ett luftfartyg. Tågförare inryms i termen förare. Det kan alltså vara fråga om t.ex. en bil-, tåg-, buss- eller lastbilsförare eller en befälhavare på ett fartyg eller luftfartyg. Vad som avses med tullövervakning framgår av tullkodexen. I 3 kap. 1 och 4 §§ tullagen anges vilka transportmedel som omfattas av tullövervakning. Förare och befälhavare får uppmanas att stanna utan något krav på att det ska finnas anledning att anta att anmälningsskyldighet enligt tullagstiftningen föreligger. Slumpmässiga kontroller får alltså göras, under förutsättning att transportmedlet omfattas av tullövervakning. Normalt när förare uppmanas att stanna görs det genom att tulltjänstemannen visar stopptecken eller på annat sätt signalerar att transportmedlet ska stanna.

En uppmaning att stanna får enligt *punkt 2* även ges till någon annan än en förare av eller befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning, exempelvis till en person som kommer till fots. Den rätten är dock begränsad. Uppmaningen får bara ges om det finns anledning att anta att personen är anmälningsskyldig enligt tullagstiftningen. Tulltjänstemannen ska alltså göra en individuell bedömning av om det finns skäl för att uppmana personen i fråga att stanna. Vad som avses med ”anledning att anta” utvecklas i kommentaren till 9 §.

Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

9 §

Paragrafen, som begränsar en tulltjänstemans rätt enligt 8 § att uppmana någon att stanna, ersätter i huvudsak nuvarande 4 kap. 12 § tullagen.

I *första stycket* regleras i vilka fall en tulltjänsteman får uppmana en förare av ett fordon att stanna. Det innebär att förare av andra transportmedel än fordon inte omfattas av regleringen. Lokförare – som inte är förare av fordon enligt den definition av fordon som föreskrivs i 1 kap. 4 § denna lag och 1 kap. 3 § tullagen – får alltså uppmanas att stanna utan de begränsningar som bestämmelsen innebär. Detsamma gäller befälhavare på andra transportmedel som omfattas av tullövervakning, t.ex. befälhavare på fartyg och luftfartyg. En uppmaning till föraren att stanna får ges i tre fall.

Enligt *punkt 1* får en uppmaning till föraren ges om tulltjänstemannen har anledning att anta att varor som står under tullövervakning transporteras med fordonet. Även om anledning att anta är ett lågt ställt krav ska det finnas någon konkret omständighet som gör att tjänstemannen antar att det finns sådana varor i fordonet. Det kan vara förarens uppträdande, hur fordonet ser ut, varifrån det kommer eller någon annan iakttagelse som ligger till grund för antagandet. En uppmaning enligt punkt 1 får ges utan någon geografisk begränsning, om förutsättningarna är uppfyllda.

Av *punkt 2* framgår att en förare även får uppmanas att stanna om fordonet är försett med interimsskyltar eller registreringsskyltar från ett tredjeland. Även en sådan uppmaning får ges utan någon geografisk begränsning. Med tredjeland avses ett land utanför EU:s tullområde.

I *punkt 3* föreskrivs att en tulltjänsteman även har rätt att uppmana en förare av ett fordon att stanna när fordonet finns i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland eller i trakterna vid Sveriges kuster. Även när fordonet finns i närheten av eller inom en anläggning för tillfällig lagring, ett tulllager eller en frizon får en sådan uppmaning ges. Detsamma gäller när fordonet finns i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller något annat område som har trafikförbindelse med ett tredjeland. De geografiska avgränsningarna är samma som tidigare. Därutöver har en tulltjänsteman rätt att uppmana föraren av ett fordon att stanna när fordonet finns på vissa landsvägssträckor. Det som avses är sådana sträckor som omfattas av en särskild föreskrift som har meddelas av regeringen med stöd av tredje stycket. Regleringen i den delen saknar tidigare motsvarighet.

En uppmaning till en förare att stanna enligt första stycket förutsätter inte att det finns ett omedelbart samband med att föraren passerar en gräns mot ett tredjeland. Det krävs emellertid enligt 8 § 1 att det är fråga om ett transportmedel som omfattas av tullövervakning. En naturlig begränsning bör dessutom vara att en uppmaning att stanna bara bör ges när det framstår som rimligt att anta att föraren eller transportmedlet kan ha med sig varor som Tullverket har rätt att kontrollera.

I *andra stycket* anges i vilka fall en uppmaning att stanna får ges till någon annan än en förare av eller befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning. Det handlar exempelvis om personer som passerar den yttre gränsen till fots eller på cykel eller som passagerare på ett transportmedel. De får enligt *punkt 1* uppmanas att stanna om de anträffas på en sådan plats som anges i första stycket 3. De får enligt *punkt 2*, som saknar tidigare motsvarighet, också uppmanas att stanna om de anträffas på en sådan järnvägssträcka med tillhörande stationsområde som omfattas av en föreskrift enligt tredje stycket. En viktig begränsning finns i 8 § 2. Bestämmelsen innebär att personen bara får uppmanas att stanna

om det finns anledning att anta att han eller hon är anmälningsskyldig enligt tullagstiftningen.

I *tredje stycket* bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om på vilka landsvägs- eller järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna.

Förhållandet mellan en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna enligt 8 och 9 §§ och rätten att stoppa fordon och andra transportmedel enligt 2 kap. 4 § utvecklas i avsnitt 12.4.

Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Vad kontrollen får avse

10 §

Paragrafen, som ersätter nuvarande 4 kap. 16 § tullagen, reglerar vad en kontroll vid den yttre gränsen får avse.

I paragrafen anges vilka undersökningar en tulltjänsteman får göra för att kontrollera att deklara-tions- och uppgiftsskyldigheten enligt tullagstiftningen har fullgjorts. Paragrafen kompletterar artikel 46.1 i tullkodexen. Uttrycket tullagstiftning har enligt hänvisningen i 1 kap. 4 § samma betydelse som enligt 1 kap. 3 § tullagen. Enskildas skyldighet att deklarera och lämna uppgifter framgår av bl.a. tullkodexen. Undersökningar enligt paragrafen får även göras för att kontrollera att varor inte gör intrång i sådana immateriella rättigheter som skyddas av förordning (EU) nr 608/2013. Paragrafen kompletterar alltså även den förordningen. Hänvisningen är utformad så att den avser EU-förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning. Det har i tidigare förarbeten påpekats att regleringen är tillämplig om en uppgift i ett ursprungsbevis för förmånsbehandling eller i en ansökan om ett sådant ursprungsbevis behöver kontrolleras (prop. 2015/16:79 s. 187).

Den kontroll som avses i paragrafen förutsätts göras först efter det att en deklaration eller uppgifter har lämnats eller – om varken deklaration eller uppgifter har lämnats – efter att skyldigheten att deklarerat eller lämna uppgifter har inträtt. Kontrollen, som i princip motsvarar husrannsakan eller kroppsvsitation, kräver inte att någon brottsmisstanke föreligger. Den kan göras rutinmässigt om förutsättningarna enligt paragrafen är uppfyllda. Det finns inget krav på att en undersökning enligt paragrafen ska dokumenteras.

Enligt *första stycket* har en tulltjänsteman långtgående befogenheter att undersöka föremål och platser. Enligt *punkt 1* får tulltjänstemannen undersöka transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel eller utförsel. En undersökning får även, enligt *punkt 2*, göras i tullager, frizoner och anläggningar för tillfällig lagring. Även områden i hamnar och på flygplatser och bangårdar, där varor som står under tullövervakning förvaras, och lokaler inom sådana områden får undersökas.

Enligt *punkt 3* får tulltjänstemannen undersöka bagage, handväskor och liknande. Det får göras i två fall. För det första får bagaget undersökas om det medförs av en resande vid inresa till eller utresa från EU:s tullområde. Det ska alltså finnas ett samband med en inresa till eller utresa från tullområdet. Med resande avses här även personal på ett färdmedel, t.ex. en flygplans- eller båtbesättning. För det andra får en undersökning göras

om bagaget medförs av någon som har uppmanats att stanna enligt 8 § 2, dvs. om det finns anledning att anta att personen är anmälningsskyldig enligt tullagstiftningen. Rätten för en tulltjänsteman att göra kontroller enligt paragrafen begränsas i praktiken av regleringen i 9 §. Där regleras var en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen. De geografiska begränsningarna i den paragrafen sätter ramen för var en kontroll enligt denna paragraf får genomföras.

I *andra stycket* påminns om regleringen i 7 kap. 1–5 §§. Där regleras en tulltjänstemans rätt att kroppsvisitera och göra ytlig kroppsbesiktning på resande i vissa fall, bl.a. när det finns anledning att anta att de har med sig viss egendom som kan komma att tas i beslag.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Tillfälligt omhändertagande av registreringsbevis

11 §

Paragrafen reglerar en tulltjänstemans rätt att tillfälligt omhänderta registreringsbevis och liknande handlingar som avser ett transportmedel. Paragrafen ersätter delvis nuvarande 4 kap. 13 § tullagen.

Ett omhändertagande förutsätter dels att transportmedlet omfattas av tullövervakning, dels att omhändertagandet behövs för att hindra att transportmedlet avgår. Ett omhändertagande kan behövas exempelvis om det finns anledning att befara att transportmedlet inte kommer att respektera ett förbud som meddelats med stöd av 3 § 2. Paragrafen är också tillämplig om Kronofogdemyndigheten med stöd av 6 kap. 10 a § utsköningsbalken eller 15 kap. 3 § utsköningsförordningen (1981:981) har begärt Tullverkets hjälp med att hindra att ett fartyg eller luftfartyg avgår. En handling som omhändertagits med stöd av paragrafen ska lämnas tillbaka så snart omhändertagandet inte längre behövs.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Tillfällig avstängning av områden

12 §

Paragrafen, som delvis ersätter nuvarande 4 kap. 14 § tullagen, reglerar en tulltjänstemans rätt att tillfälligt stänga av områden.

I *första stycket* anges att en tulltjänsteman tillfälligt får stänga av områden där transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel. Det kan t.ex. aktualiseras om det behövs för att genomföra en kontroll på ett ordnat sätt. Om en buss med passagerare har tagits ut för kontroll eller ett passagerarfartyg som inte anlöper en vanlig färjeterminal behöver kontrolleras närmare kan avspärrning i vissa fall behövas. Det kan också vara nödvändigt om viss typ av last, som inte är styckegods, behöver lossas som ett led i kontrollen.

En avstängning av ett område förutsätter att åtgärden behövs för kontrollverksamheten. Ett sådant behov kan finnas i vissa områden i anslutning till bl.a. färjelägen som har regelbunden fordons- och passagerartrafik med utlandet. En ytterligare förutsättning är att avstängningen inte medför något väsentligt hinder för trafiken. Avstängningen ska upphöra så snart det inte längre finns behov av åtgärden och i vart fall senast när kontrollen är genomförd.

Enligt *andra stycket* får även andra områden tillfälligt stängas av. Det som avses är områden i omedelbar närhet av ett transportmedel, liksom infarter till och utfarter från frizoner, hamnar, flygplatser och anläggningar för tillfällig lagring. De begränsningar som gäller enligt första stycket är tillämpliga även vid avstängning enligt detta stycke.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Prejning av fartyg

13 §

Paragrafen, som i huvudsak ersätter nuvarande 4 kap. 9 § tullagen, behandlar Tullverkets rätt att preja fartyg och föra fartyg till en plats inom det svenska tullområdet.

Tullverkets rätt att preja fartyg regleras i *första stycket*. Åtgärden får bara vidtas inom det svenska tullområdet. Prejning förutsätter att åtgärden behövs för att möjliggöra Tullverkets kontroll av införsel eller utförsel av varor. Prejning innebär att tvinga ett fartyg att stanna och kan alltså innebära en risk för både personella och materiella skador. Det torde mycket sällan finnas ett behov som är så stort att det motiverar en åtgärd av det aktuella slaget. Åtgärdens ingripande karaktär innebär att prejning, med hänsyn till behovs- och proportionalitetsprinciperna, bara bör bli aktuell i sällsynta undantagssituationer. Prejning kan aktualiseras om ett fartyg vägrar att stanna för kontroll eller försöker undgå kontroll genom att avvika och det finns mycket starka skäl att kontrollera fartyget.

I *andra stycket* regleras Tullverkets rätt att föra ett fartyg till en plats inom det svenska tullområdet. Åtgärden förutsätter för det första att fartyget under färd mellan orter inom EU:s tullområde lämnar tullområdet och avviker från sin rätta kurs utan att det görs på grund av nöd eller andra tvingande skäl. Det förutsätts för det andra att befälhavaren inte följer en uppmaning att återvända till tullområdet. Åtgärden torde i regel aktualiseras när fartyget har lämnat eller håller på att lämna det svenska tullområdet. Tullverkets rätt att agera i den situationen begränsas av regleringen i 14 § andra stycket.

Förutsättningarna för när en åtgärd enligt paragrafen får vidtas utan föregående uppmaning regleras i 14 § första stycket. Det innebär att Tullverket som huvudregel ska uppmana fartygets befälhavare att vidta rättelse innan en åtgärd enligt paragrafen beslutas.

Tullverket har i dag inte tillgång till några fartyg och har därför normalt inte möjlighet att själv genomföra åtgärder till sjöss enligt paragrafen. Paragrafen möjliggör emellertid för Tullverket att enligt 6 kap. 32 § begära Kustbevakningens medverkan när åtgärder av det aktuella slaget behöver vidtas. Vid sådan medverkan har Kustbevakningen samma befogenheter som Tullverket att vidta åtgärder enligt paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

14 §

Paragrafen, som ersätter nuvarande 4 kap. 10 § tullagen, reglerar inskränkningar i Tullverkets rätt enligt 13 § att preja fartyg och föra fartyg till en plats inom det svenska tullområdet.

I *första stycket* anges när en åtgärd enligt 13 § får vidtas utan föregående uppmaning. Det kan bli aktuellt i två fall. Enligt *punkt 1* får åtgärden vidtas

utan föregående uppmaning om uppmaningen inte kan ges. Exempel på det är när det inte går att anropa fartyget via dess kommunikationsutrustning, när fartyget vägrar att svara på anrop eller när språksvårigheter hindrar kommunikation. Enligt *punkt 2* får åtgärden vidtas utan föregående uppmaning om det finns särskild anledning att anta att en uppmaning skulle förhindra eller avsevärt försvåra åtgärden. Det innebär att det ska finnas en konkret omständighet som med viss styrka talar för att uppmaningen skulle hindra eller avsevärt försvåra åtgärden, t.ex. tydliga tecken på att fartyget försöker undkomma. Det kan exempelvis vara fråga om att fartyget är på väg att lämna det svenska tullområdet, till ett område där Tullverket inte har rätt att ingripa, och det kan befaras att en uppmaning inte skulle hörsammas. Eftersom en åtgärd av det aktuella slaget utan föregående uppmaning är en mycket ingripande åtgärd bör tillämpningen vara restriktiv.

I *andra stycket* föreskrivs att åtgärden inte får vidtas inom en annan stats vattenområde, om det inte medges enligt avtal med den andra staten. Samma begränsning gäller om det rör sig om ett utländskt fartyg.

De begränsningar som paragrafen föreskriver gäller även för Kustbevakningen när myndigheten medverkar i Tullverkets kontrollverksamhet enligt 6 kap. 32 §.

Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

Särskilda bestämmelser om tåg och luftfartyg

15 §

Paragrafen, som ersätter nuvarande 4 kap. 15 § tullagen, behandlar Tullverkets rätt att uppehålla tåg och begära att luftfartyg hindras att avgå eller uppmanas att landa.

Tullverket får enligt *punkt 1* uppehålla ett tåg på en järnvägsstation vid gränsen mot ett tredjeland och på tågets slutstation inom Sverige. Det kan t.ex. i ett enskilt fall behövas för att kontrollera att passagerare på tåget inte medför narkotika, vapen eller annat som är förbjudet att införa. Med tredjeland avses ett land utanför EU:s tullområde.

Enligt *punkt 2* får Tullverket begära att ett luftfartyg hindras att avgå eller uppmanas att landa.

Åtgärderna får bara vidtas om det är absolut nödvändigt för att tullkontroll ska kunna göras. Stor restriktivitet är därmed påkallad. Åtgärderna är ingripande och riskerar att medföra stora kostnader och betydande påverkan på allmänna kommunikationer om det är fråga om tåg eller luftfartyg i reguljärtrafik. Är det fråga om privat lufttrafik eller mindre luftfartyg som levererar fraktgodis är risken för störningar mindre. Paragrafen bör bara tillämpas i undantagssituationer, när kontrollen är mycket angelägen och inte kan genomföras på något annat, mindre ingripande, sätt.

I 8 kap. 7 § första stycket 3 luftfartsförordningen (2010:770) föreskrivs att Transportstyrelsen eller en flygtrafikledningsenhet på en tulltjänstemans begäran ska hindra ett luftfartyg att avgå eller uppmana det att landa. En förutsättning är att inte hänsynen till luftfartsskyddet eller flygsäkerheten talar emot det. Vidare krävs att åtgärden är absolut nödvändig för att en tullkontroll ska kunna göras. Eftersom Tullverkets begäran om att ett luftfartyg ska hindras att avgå eller uppmanas att landa förutsätter

att åtgärden är absolut nödvändig torde det sällan finnas anledning för Transportstyrelsen eller flygtrafikledningsenheten att göra en annan bedömning.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Den enskildes skyldigheter

16 §

Paragrafen, som reglerar enskildas skyldigheter vid en kontroll enligt 10 §, ersätter nuvarande 4 kap. 17 § tullagen.

Paragrafen kompletterar artikel 15.1 i tullkodexen. Den innebär skyldigheter för den vars uppgifter ska kontrolleras, exempelvis föraren av ett fordon. Den innebär även skyldigheter för den för vars räkning varan förs in i eller ut ur EU:s tullområde. Det kan röra sig om en beställare av en vara eller en uppdragsgivare, exempelvis ett företag som importerar varor.

I *första stycket 1* föreskrivs skyldighet att ge den tulltjänsteman som verkställer kontrollen tillfälle att undersöka varan, transportmedlet eller bagaget. Skyldigheten omfattar också, enligt *första stycket 2*, att lämna tillträde till de lokaler och andra utrymmen som används för den transport, förvaring eller verksamhet som kontrollen avser.

Enligt *andra stycket* ska föraren av eller befälhavaren på det transportmedel som ska undersökas på tulltjänstemannens begäran närvara vid undersökningen om det är möjligt. I normalfallet handlar det om att ett fordon tas in för kontroll i en kontrollhall. Där genomförs kontrollen av en eller flera tulltjänstemän medan föraren befinner sig i närheten. Det är ofta en fördel att föraren närvarar, bl.a. för att kunna besvara frågor och lämna upplysningar. Om föraren i efterhand har synpunkter på hur kontrollen har genomförts är det också en fördel om han eller hon har närvarat vid den. Det krävs emellertid inte enligt bestämmelsen att föraren närvarar vid kontrollen. Om det inte bedöms vara lämpligt bör tulltjänstemannen inte begära att han eller hon närvarar. Ett sådant fall kan vara om tulltjänstemannen bedömer att förarens närvaro innebär en säkerhetsrisk. Föraren kan inte heller kräva att få närvara.

I paragrafen föreskrivs inte någon skyldighet för enskilda att lämna uppgifter eller visa upp handlingar som behövs för kontrollen. Enskildas skyldigheter i det avseendet följer i stället av artikel 15.1 i tullkodexen, som bl.a. föreskriver att den som är direkt eller indirekt involverad i en tullkontroll är skyldig att på tullmyndigheternas begäran tillhandahålla nödvändiga dokument och uppgifter i lämplig form.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Administrativt förverkande

17 §

Paragrafen innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen påminns om Tullverkets rätt att besluta om förverkande av varor enligt artikel 198 i tullkodexen. Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Försäljning och förstöring av varor

Försäljning

18 §

Paragrafen, som reglerar formerna för försäljning av varor, ersätter i huvudsak nuvarande 3 kap. 8 § tullagen.

Paragrafen kompletterar artikel 198 i tullkodexen, som anger att tullmyndigheterna ska vidta alla de åtgärder som krävs för att bortskaffa varor, inbegripet förverkande och försäljning eller förstöring. I artikeln regleras förutsättningarna för förverkande och försäljning eller förstöring av varor. Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Försäljning av en vara förutsätter att varan har blivit föremål för ett administrativt förverkande enligt de förutsättningar som anges i artikeln.

Enligt *första stycket* får försäljningen äga rum genom att Tullverket ser till att det görs på offentlig auktion, en s.k. tullauktion. Försäljningen får göras på något annat sätt om Tullverket anser att det är lämpligare. Försäljning på annat sätt kan vara lämpligare bl.a. om det är fråga om varor som kräver särskilt tillstånd för innehav. Om Tullverket enligt 2 kap. 4 § tredje stycket tullagen ska ta ut ett belopp ur en vara som utgör garanti gäller samma reglering för försäljningen av varan.

I *andra stycket* föreskrivs att eventuella införselvillkor ska vara uppfyllda vid försäljningen. Det kan t.ex. vara fallet om varan säljs till någon som har tillåtelse att importera varor av det slaget. I den tidigare regleringen hänvisades i stället till 4 § lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

19 §

Paragrafen, som reglerar förfarandet inför tullauktion eller annan försäljning av varor enligt 18 §, ersätter nuvarande 3 kap. 9 § tullagen,

Enligt *första stycket* ska en tullauktion kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Det kan t.ex. göras genom annonsering.

Innan försäljningen genomförs ska Tullverket enligt *andra stycket* i god tid skicka en upplysning till gäldenären. Om varan inte är tullbelagd ska upplysningen skickas till den som skulle ha varit gäldenär om varan hade varit tullbelagd. Det sistnämnda har i tidigare förarbeten förklarats med att det torde förekomma att även varor som inte är tullbelagda säljs (prop. 1999/2000:126 s. 149). En upplysning behöver emellertid bara skickas om adressen till den som ska underrättas är känd. Det ställs inget krav på att informationen ska delges. Den kan alltså skickas i lösbrev eller genom e-post. En upplysning ska även skickas till någon annan som kan antas vara ägare eller ha särskild rätt till varan, exempelvis i form av panträtt. Även det förutsätter att adressen är känd.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Förstöring

20 §

Paragrafen, som reglerar förstöring av varor, ersätter nuvarande 3 kap. 10 § tullagen.

Paragrafen kompletterar artikel 198 i tullkodexen. Hänvisningen till tullkodexen är statisk. Förstöring av en vara förutsätter att varan har blivit föremål för ett administrativt förverkande enligt de förutsättningar som anges i artikeln.

I *första stycket* anges förutsättningarna för förstöring. Enligt *punkt 1* får varorna förstöras om det finns en risk för att de förstörs eller minskar väsentligt i värde. Det kan t.ex. röra sig om varor med kort hållbarhet eller som kräver särskild förvaring. Av *punkt 2* framgår att varor också får förstöras om kostnaden för förvaringen av varorna är orimligt hög. Förstöring av varor är en långtgående åtgärd och möjligheten att besluta om förstöring ska därför tillämpas med försiktighet (jfr prop. 1999/2000:126 s. 123).

Enligt *andra stycket* ska om möjligt bestämmelserna om upplysning i 19 § andra stycket tillämpas innan varorna förstörs, se kommentaren till den paragrafen.

I *tredje stycket* anges att ytterligare bestämmelser om förstöring av varor finns i 2 § lagen om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. Hänvisningen innebär att en vara även får förstöras genom Tullverkets försorg om den omfattas av ett införselförbud eller ett införselvillkor som inte är uppfyllt.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Föreläggande och vite

21 §

Paragrafen, som reglerar Tullverkets rätt att utfärda förelägganden, ersätter nuvarande 4 kap. 24 § tullagen.

Paragrafen behandlar Tullverkets medel för att förmå någon att lämna de uppgifter som myndigheten behöver för kontrollen. Den kompletterar artikel 15.1 i tullkodexen om tillhandahållande av nödvändiga dokument och uppgifter. Regleringen har utformats med 37 kap. 7 § skatteförfarandelagen (2011:1244) som förebild (prop. 2015/16:79 s. 188).

Enligt *första stycket* får Tullverket förelägga den som är eller kan antas vara deklara- eller uppgiftsskyldig enligt tullagstiftningen att lämna de uppgifter som myndigheten behöver för att kontrollera att skyldigheterna har fullgjorts.

Av *andra stycket* framgår att även den för vars räkning en vara förts in eller förts ut får föreläggas att lämna sådana uppgifter. Vilka aktörer det kan innefatta framgår av kommentaren till 16 §.

Rätten för Tullverket att förelägga någon att lämna en uppgift anses innefatta en rätt att låta föreläggandet i stället avse att visa upp en handling eller att lämna över en kopia av en handling. Paragrafen är också, liksom 22 §, tillämplig om en uppgift i ett ursprungsbevis för förmånsbehandling eller i en ansökan om ett sådant ursprungsbevis behöver kontrolleras (prop. 2015/16:79 s. 188 och 189).

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

22 §

Paragrafen reglerar Tullverkets rätt att besluta om s.k. tredjemansföreläggande, dvs. ett föreläggande som syftar till kontroll av någon annan än den som föreläggande riktas mot. Paragrafen ersätter delvis nuvarande 4 kap. 25 § tullagen. Paragrafen har utformats med 37 kap. 9 § skatteförfarandelagen som förebild.

Ett föreläggande enligt denna paragraf får bara riktas mot den som bedriver verksamhet. Föreläggandet ska avse en uppgift om en rättshandling som den som driver verksamhet har med någon annan.

Ett föreläggande enligt paragrafen förutsätter för det första att uppgiften är av betydelse för att kontrollera att någon annan än den som föreläggs har fullgjort sin deklarations- eller uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen. Uppgiften ska för det andra kunna hämtas ur handlingar som rör verksamheten. Vad som avses med ordet handling framgår av 1 kap. 3 § första stycket tullagen (se 1 kap. 4 § med kommentar).

Rätten för Tullverket att förelägga någon att lämna en uppgift får, av de skäl som anges i kommentaren till 21 §, anses innefatta en rätt att låta föreläggandet avse att visa upp en handling eller att lämna över en kopia av en handling.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

23 §

Paragrafen, som begränsar vilka uppgifter ett föreläggande enligt 21 eller 22 § får avse, ersätter nuvarande 4 kap. 36 § tullagen. En motsvarande reglering finns i 47 kap. 1 § skatteförfarandelagen.

I första meningen anges att ett föreläggande inte får avse en uppgift i en handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken. Den bestämmelsen syftar till att skapa ett skydd för skriftlig information som motsvarar det skydd som undantagen från vittnesplikten enligt 36 kap. 5 § rättegångsbalken ger för muntlig information.

Ett föreläggande får enligt andra meningen inte heller avse en uppgift som har ett betydande skyddsintresse, om det finns särskilda omständigheter som gör att handlingen inte bör komma till någon annans kännedom. Det gäller dock bara under förutsättning att skyddsintresset är större än handlingens betydelse för kontrollen. Som exempel på en uppgift som kan ha ett betydande skyddsintresse kan nämnas företagshemligheter och vissa råd i tullrättsliga angelägenheter. Även mer personliga förhållanden bör kunna beaktas om de har ett mer uttalat skyddsbehov. För en närmare analys av uttrycket ”betydande skyddsintresse”, se prop. 1993/94:151 s. 96 och 97.

Det har i tidigare förarbeten påpekats att den som har invändningar mot ett föreläggande kan begära att Tullverket omprövar föreläggandet och att det får överklagas (prop. 2015/16:79 s. 191). Förvaltningsrätten kan pröva om Tullverkets föreläggande avser uppgifter som myndigheten saknar rätt att begära in. Den som har förelagts kan anföra att Tullverket har överskridit sin befogenhet (jfr prop. 2015/16:79 s. 191 och prop. 2010/11:165 s. 921).

Paragrafen överensstämmer i allt väsentligt med regleringen i 6 kap. 21 § i fråga om vilka handlingar som inte får granskas av Tullverket vid en revision.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

24 §

Paragrafen, som reglerar Tullverkets rätt att förena ett föreläggande enligt 21 eller 22 § med vite, motsvarar delvis nuvarande 7 kap. 5 § tullagen.

Av paragrafen framgår att ett föreläggande får förenas med vite. Det gäller dock inte om omständigheterna är sådana som anges i 7 kap. 6 § tullagen. Ett föreläggande får alltså inte förenas med vite om det finns anledning att anta att den som ska föreläggas vite, eller dennes ställföreträdare, har begått en gärning som är straffbelagd eller som kan leda till tulltillägg och föreläggandet avser utredning av en fråga som har samband med den misstänkta gärningen. Bestämmelser om vite, bl.a. om hur vitesbeloppet fastställs, finns i lagen (1985:206) om viten.

Beslutet om vite gäller omedelbart, dvs. även om det överklagas om inte en domstol beslutar om inhibition. Om någon trots hotet om vite inte lämnar de uppgifter som Tullverket begärt i föreläggandet kan myndigheten ansöka om att vitet ska dömas ut. En sådan ansökan görs hos förvaltningsrätten enligt 6 § lagen om viten.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Kontroll av kontanta medel

25 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om kontroll av att resande uppfyllt anmälningsskyldigheten för kontanta medel över ett visst belopp, ersätter nuvarande 4 kap. 51 § första stycket tullagen.

En tulltjänsteman får undersöka transportmedel, bagage, handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa till eller utresa från EU. En undersökning förutsätter alltså att det finns ett samband med en inresa eller utresa. Undersökningen får göras för att kontrollera att anmälningsskyldigheten enligt artikel 3 i förordning (EU) 2018/1672 har fullgjorts. Hänvisningen är utformad så att den avser EU-förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning. Anmälningsskyldigheten avser varje fysisk person som reser in i eller ut ur EU och medför kontanta medel till ett värde av minst 10 000 euro.

Övervägandena finns i avsnitt 12.6.

26 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om kontroll av oledsagade kontanta medel, ersätter nuvarande 4 kap. 51 § andra stycket tullagen.

Enligt paragrafen får en tulltjänsteman kontrollera försändelser, behållare eller transportmedel som kan innehålla oledsagade kontanta medel som passerar gränsen till eller från EU. Befogenheten innefattar kontroll av t.ex. containrar, oledsagat bagage, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras och alla former av oledsagade försändelser såsom paket, brev och liknande försändelser (prop. 2020/21:184 s. 58).

Uttrycket oledsagade kontanta medel definieras i artikel 2.1 i) i förordning (EU) 2018/1672. Med uttrycket avses kontanta medel som utgör en del av en försändelse utan en bärare. Kontrollerna får göras för att ta reda på om det finns sådana oledsagade kontanta medel som en

redovisning kan begäras in för enligt artikel 4 i samma förordning. Hänvisningen till artikel 4 är utformad så att den avser EU-förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

Övervägandena finns i avsnitt 12.6.

27 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om kroppsvisitation, ersätter nuvarande 4 kap. 52 § tullagen.

I *första stycket* regleras rätten för en tulltjänsteman att kroppsvisitera en person vid inresa till eller utresa från EU för att söka efter kontanta medel på honom eller henne. Vad som avses med kroppsvisitation definieras i 28 kap. 11 § tredje stycket rättegångsbalken. Genom paragrafen ges tulltjänstemannen rätt att undersöka kläder och annat som någon bär på sig samt väskor, paket och andra föremål som någon har med sig. För att kroppsvisitation ska få göras krävs att det finns anledning att anta att anmälningsskyldigheten enligt artikel 3 i förordning (EU) 2018/1672 inte har fullgjorts. Hänvisningen till artikel 3 är utformad så att den avser EU-förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning. Det är den tulltjänsteman som befinner sig på platsen och gör iakttagelser av resenären som ska besluta om kroppsvisitation. Även om anledning att anta är ett lågt krav krävs det en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet om det finns skäl för åtgärden.

Vid kroppsvisitationen tillämpas enligt *andra stycket* bestämmelserna i 7 kap. 7 § om dokumentation. I fråga om verkställigheten i övrigt tillämpas 8 kap. 21 §, se kommentaren till den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.6.

28 §

Paragrafen, som reglerar kvarhållande av kontanta medel, ersätter delvis nuvarande 4 kap. 53 § tullagen.

Enligt *första stycket* får Tullverket tillfälligt hålla kvar kontanta medel i enlighet med artikel 7.1 i förordningen (EU) 2018/1672. Det innebär att Tullverket har rätt att hålla kvar medel om skyldigheten att anmäla ledsagade kontanta medel enligt artikel 3 eller skyldigheten att redovisa oledsagade kontanta medel enligt artikel 4 i EU-förordningen inte har fullgjorts eller om det finns tecken på att de kontanta medlen, oavsett belopp, har anknytning till brottsliga handlingar.

Andra stycket reglerar tiden för tillfälligt kvarhållande. Den får som huvudregel inte överstiga 30 dagar. Av stycket framgår även att tiden för tillfälligt kvarhållande i vissa fall får förlängas till högst 90 dagar. Enligt artikel 7.3 första stycket EU-förordningen får det göras efter en grundlig bedömning av nödvändigheten och proportionaliteten av ett fortsatt tillfälligt kvarhållande. Förlängning kan bli aktuell t.ex. när kommunikation med ett tredjeland är nödvändig, när dokument måste översättas eller när det är svårt att identifiera och kontakta avsändaren eller mottagaren i fall av oledsagade kontanta medel (prop. 2020/21:184 s. 58 och 59).

Hänvisningen i första och andra stycket till EU-förordningen är utformad så att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

I *tredje stycket*, som saknar tidigare motsvarighet, anges att om ett beslut om att tillfälligt hålla kvar kontanta medel inte förlängs, eller om det inte längre finns grund för att hålla kvar medlen, ska den från vilken medlen hålls kvar genast informeras om att de kan hämtas. Det ställs inga särskilda krav på informationen. Den kan även lämnas muntligen, men tulltjänstemannen bör i så fall dokumentera den.

Övervägandena finns i avsnitt 12.6.

Kontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter

29 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen påminns om bestämmelserna i 3 kap. 11–16 §§ tullagen om tullkontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter enligt förordning (EU) nr 608/2013.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Kontroller och inspektioner av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning

30 §

Paragrafen, som anger vad som gäller för en särskild typ av kontroller, ersätter nuvarande 4 kap. 43 a § tullagen.

Lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning kompletterar EU-förordningarna (Euratom, EG) nr 2185/96 och (EU, Euratom) nr 883/2013. De syftar till att skydda EU:s finansiella intressen mot bedrägerier och andra oegentligheter. Kontrollerna utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) med bistånd av den myndighet som regeringen har utsett till behörig myndighet. I lagen finns bestämmelser om befogenheter för de behöriga myndigheterna. Av 8 a § förordningen med instruktion för Tullverket framgår i vilken utsträckning Tullverket är behörig myndighet.

I denna paragraf anges att bestämmelserna om revision i 6 kap. 11–30 §§ inte ska tillämpas vid kontroller och inspektioner på plats som genomförs enligt den särskilda lagen. När Tullverket är behörig myndighet ska i stället bestämmelserna i den lagen tillämpas.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

4 kap. Befogenheter i kontrollverksamheten vid den inre gränsen

Kapitlet reglerar Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel eller utförsel av varor till eller från andra medlemsstater i EU, dvs. vid den inre gränsen. Regleringen beträffande kontroll av vissa punktskattepliktiga varor finns i 5 kap. I 6 kap. finns vissa gemensamma bestämmelser. Flertalet bestämmelser i kapitlet motsvarar nuvarande bestämmelser i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, som i denna lagrådsremiss föreslås

byta namn till inregränslagen. I författningskommentaren används lagens nya namn.

Tillämpningsområdet

1 §

Paragrafen anger kapitlets tillämpningsområde.

I kapitlet finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter i kontrollverksamheten vid införsel eller utförsel av varor till eller från en annan EU-medlemsstat. Befogenheterna gäller vid införsel eller utförsel av varor som avses i 2 § inregränslagen. I kontrollverksamheten vid den inre gränsen kommer det alltså bara i fråga att kontrollera sådana varuslag som nämns där. Förbudet mot slumpmässiga kontroller i 6 kap. 1 § gäller för kontroller enligt kapitlet.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

Befogenheter vid kontroll

Uppmaning att stanna

2 §

Paragrafen reglerar, tillsammans med 3 §, enskildas skyldighet att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. Den ersätter delvis nuvarande 5 § inregränslagen.

I *första stycket* föreskrivs att var och en är skyldig att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. Skyldigheten är alltså generell men den begränsas av bestämmelserna i 3 §.

Av *andra stycket* framgår att en uppmaning att stanna endast får ges om det behövs för att möjliggöra en kontroll enligt 4 §. Syftet med uppmaningen ska alltså vara att möjliggöra en kontroll av att förbud eller villkor enligt 3 § första stycket inregränslagen har iakttagits eller att anmälningsskyldigheten enligt 3 § andra stycket den lagen har fullgjorts. Regleringen i 6 kap. 1 § innebär att rätten att uppmana någon att stanna inte får användas slumpmässigt.

Övervägandena finns i avsnitt 13.4.

3 §

Paragrafen begränsar en tulltjänstemans rätt enligt 2 § att uppmana någon att stanna för kontroll vid den inre gränsen. Den ersätter delvis nuvarande 5 § inregränslagen.

I *första stycket* regleras i vilka fall en uppmaning att stanna får ges. En sådan uppmaning får enligt *punkt 1* riktas mot den som i direkt samband med inresa till Sverige från en annan EU-medlemsstat befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage. Uppmaningen får enligt *punkt 2* också riktas mot den som vid utresa från Sverige till en annan EU-medlemsstat befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage. Avgränsningarna är desamma som tidigare. Det som avses är ett tidsmässigt och geografiskt avgränsat område inom vilket en uppmaning att stanna får ges utan att det behöver finnas någon påvisbar anledning att anta att den som uppmaningen riktas till har med sig en vara som avses i 2 §

inregränslagen och inte har uppfyllt sin anmälningsskyldighet enligt 3 § den lagen.

Regleringen i punkterna 1 och 2 innebär att den som uppmanas att stanna måste ha anlänt till landet en relativt kort tid innan uppmaningen ges eller står i begrepp att tämligen omgående lämna landet. Det torde oftast inte välla några problem att bedöma om och när någon rest in i Sverige. Det kan emellertid av naturliga skäl ibland vara svårare att avgöra om någon avser att lämna landet och när avresan i så fall ska ske. Bedömningen får göras med ledning av bl.a. hur personen uppträder och vad han eller hon har med sig. Beträffande den som reser in till landet ska uppmaningen ges i direkt samband med inresan. Det innebär att en kontrollåtgärd i princip ska inledas i nära nog direkt anslutning till inresan (prop. 1995/96:166 s. 60). Vid både inresa och utresa gäller att uppmaningen får ges till den som befinner sig ”i omedelbar närhet av en gränspassage”. Det som avses är ett snävt avgränsat område exempelvis i en hamn, på en flygplats eller vid Öresundsbron.

Utänför det område som avses i punkterna 1 och 2 har en tulltjänsteman rätt att uppmana någon att stanna inom ett utvidgat område som anges i *punkt 3*. En uppmaning får enligt den punkten ges till någon som anträffas i trakterna vid Sveriges landgräns mot en annan EU-medlemsstat, i trakterna vid Sveriges kuster eller i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har direkta trafikförbindelser med en annan EU-medlemsstat. De geografiska avgränsningarna är desamma som tidigare. Den närmare innebörden av regleringen har utvecklat i avsnitt 14.4 och 15.3. Därutöver har en tulltjänsteman rätt att uppmana någon att stanna om personen anträffas på vissa landsvägs- eller järnvägssträckor med tillhörande stationsområden. Det som avses är sådana sträckor som omfattas av en särskild föreskrift som har meddelats av regeringen med stöd av tredje stycket. Regleringen i den delen har ingen tidigare motsvarighet.

I *andra stycket* begränsas en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna enligt punkt 3. En uppmaning får endast ges om det finns anledning att anta att personen för med sig en vara som avses i 2 § inregränslagen och inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt 3 § den lagen. Anledning att anta är ett lågt ställt krav. Det innebär dock att det – inom det utvidgade område som avses i punkt 3 – ska finnas någon konkret omständighet som gör att tulltjänstemannen antar att personen för med sig varor som får kontrolleras och att anmälningsskyldigheten inte har fullgjorts. Bedömningen kan göras bl.a. med utgångspunkt i hur personen uppträder, t.ex. att han eller hon uppträder nervöst, verkar vilja undandra sig uppmärksamhet eller förefaller dölja något.

I *tredje stycket* bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om på vilka landsvägs- eller järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna.

Förhållandet mellan en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna enligt 2 och 3 §§ och rätten att stoppa fordon och andra transportmedel enligt 2 kap. 4 § utvecklas i avsnitt 12.4. Det som anges i det avsnittet gäller även vid inre gräns.

Övervägandena finns i avsnitt 13.4.

Vad kontrollen får avse

4 §

Paragrafen reglerar vad en kontroll vid den inre gränsen får avse. Den ersätter nuvarande 7 § inregränslagen.

I *första stycket* anges vilka undersökningar en tulltjänsteman får göra för att kontrollera att förbud eller villkor enligt 3 § första stycket inregränslagen har iakttagits eller att anmälningsskyldigheten enligt 3 § andra stycket den lagen har fullgjorts. En undersökning får enligt *punkt 1* göras i transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel eller utförsel. Enligt *punkt 2* får bagage, handväskor och liknande undersökas, om föremålen medförs av en resande vid inresa från eller utresa till en annan EU-medlemsstat. Detsamma gäller om föremålen medförs av en person som har uppmanats att stanna enligt 3 § första stycket. Regleringen motsvarar det som gäller i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen enligt 3 kap. 10 § första stycket 1 och 3, se kommentaren till den paragrafen.

I *andra stycket* påminns om regleringen i 7 kap. 1–5 §§. Där regleras rätten för en tulltjänsteman att kroppsvisitera och göra ytlig kroppsbesiktning på resande i vissa fall, bl.a. när det finns anledning att anta att de har med sig egendom som kan komma att tas i beslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

Tillfällig avstängning av områden

5 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, reglerar en tulltjänstemans rätt att tillfälligt stänga av områden.

I paragrafen föreskrivs att en tulltjänsteman tillfälligt får stänga av ett område där transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel. Det gäller dock endast om åtgärden av någon särskild anledning behövs för kontrollverksamheten och inte medför något väsentligt hinder för trafiken. En motsvarande bestämmelse som gäller vid den yttre gränsen finns i 3 kap. 12 § första stycket, se kommentaren till den paragrafen. Den regleringen förutsätter emellertid inte att avstängningen behövs av någon särskild anledning. Kravet i denna paragraf avser att understryka att det i det enskilda fallet ska finnas någon särskild omständighet som motiverar att ett område tillfälligt stängs av. Det kan exempelvis i vissa fall finnas skäl att tillfälligt stänga av ett område när ett kryssningsfartyg anlöper en hamn och området vid landstigningen behöver stängas för att en kontroll enligt 4 § ska kunna genomföras. En tillfällig avstängning kan också behövas för att genomföra kontroll av fordon med många passagerare (t.ex. bussar) eller mycket gods som behöver lastas av.

Paragrafen är avsedd att tillämpas restriktivt. En avstängning ska med hänsyn till proportionalitetsprincipen avslutas när åtgärden inte längre är nödvändigt för att kunna genomföra kontrollen. Den får som längst pågå fyra timmar. En avstängning anses vara påbörjad när området har stängts av.

Övervägandena finns i avsnitt 16.4.

Den enskildes skyldigheter

6 §

Paragrafen reglerar skyldigheten för enskilda att lämna uppgifter och visa upp handlingar. Den ersätter nuvarande 6 § inregränslagen.

I paragrafen föreskrivs att den som enligt 2 och 3 §§ är skyldig att stanna på en tulltjänstemans uppmaning ska lämna de uppgifter och visa upp de handlingar som behövs för kontroll enligt 4 §. En tulltjänsteman har alltså rätt att ställa frågor till resande och att begära att de styrker sina påståenden genom att visa upp handlingar.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

7 §

Paragrafen reglerar andra skyldigheter för enskilda vid en kontroll än sådana som anges i 6 §. Den ersätter delvis nuvarande 13 § inregränslagen.

I *första stycket* föreskrivs i *punkt 1* skyldighet att ge den tulltjänsteman som verkställer en kontroll enligt 4 § tillfälle att undersöka varan, transportmedlet eller bagaget. Personen ska också, enligt *punkt 2*, lämna tillträde till de lokaler och andra utrymmen som används för den transport, förvaring eller verksamhet som kontrollen avser. En motsvarande reglering i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen finns i 3 kap. 16 §.

Enligt *andra stycket* ska den vars uppgifter ska kontrolleras, eller för vars räkning varan förs in eller förs ut, svara för den transport av varan som behövs och för uppackning och återinpackning. Samma person ska även tillhandahålla någon som hjälper till vid provtagning och vägning. Bestämmelsen anses vara nödvändig för att Tullverket inte ska behöva svara för bl.a. lossning och lastning samt uppackning och återinpackning sedan ett visst kontrollobjekt har tagits ut för kontroll (prop. 1995/96:166 s. 97). Att den som åsidosätter sina skyldigheter kan bli ersättningsskyldig framgår av 8 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

8 §

Paragrafen, som reglerar ersättningsskyldighet, ersätter nuvarande 13 § inregränslagen.

Paragrafen reglerar ersättningsskyldighet för den som åsidosätter sina skyldigheter enligt 7 § andra stycket att bl.a. svara för transport, uppackning och återinpackning av varor. Tullverket kan besluta om ersättningsskyldighet. Bestämmelserna om indrivning av tull gäller för ersättningen.

Enligt *andra stycket* kan Tullverket besluta om hel eller delvis befrielse från ersättningsskyldigheten.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

Omhändertagande

9 §

Paragrafen, som reglerar omhändertagande av varor, ersätter delvis nuvarande 17 § inregränslagen.

I paragrafen anges förutsättningarna för omhändertagande i tre punkter. Enligt *punkt 1* får en tulltjänsteman omhänderta en vara om det behövs för att genomföra en kontroll enligt kapitlet. Bestämmelsen kan bli tillämplig om varan behöver undersökas närmare än vad som låter sig göras på kontrollplatsen, exempelvis för att avgöra om varan är av sådant slag som anges i 2 § inregränslagen. Det kan t.ex. vara nödvändigt att göra en kemisk analys eller att undersöka varan på annat sätt.

I *punkt 2* föreskrivs att en vara får omhändertas om den omfattas av ett sådant förbud mot eller villkor för införsel eller utförsel som avses i 3 § första stycket inregränslagen som inte är uppfyllt.

Enligt *punkt 3* får en vara omhändertas, trots att det finns ett tillstånd till att föra in eller ut varan, om en oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna en föreskriven uppgift ligger till grund för tillståndet.

Ett omhändertagande enligt paragrafen är som regel relativt kortvarigt, men det finns ingen särskild tidsgräns för hur länge ett omhändertagande får pågå. Behovs- och proportionalitetsprinciperna sätter, tillsammans med regleringen i 12 §, gränserna. Om omhändertagandet inte upphävs ska varan behandlas enligt ett administrativt förfarande. Det som avses är främst regleringen i 13 och 14 §§, som bl.a. innebär att varor som inte får föras in i eller ut ur landet kan förverkas även om det inte finns någon brottsmisstanke. För vissa typer av varor finns det särskilda administrativa förfaranderegler. Sådana förfaranderegler finns t.ex. i förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur m.m. Om det uppstår misstanke om att ett brott har begåtts, kan varan tas i beslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

10 §

Paragrafen ersätter delvis nuvarande 17 § inregränslagen.

I *första stycket* anges att en vara som omhändertagits enligt 9 § får läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring.

Av *andra stycket* framgår att de kostnader som Tullverket haft för varans upplagring och förvaring ska ersättas av den som för in eller för ut varan. Det finns dock en möjlighet för Tullverket att besluta att befria denne, helt eller delvis, från ersättningsskyldigheten. Befrielse kan medges t.ex. om det visar sig att den aktuella varan inte varit av sådant slag som nämns i 2 § inregränslagen eller att den som fört in varan inte heller på annat sätt har åsidosatt sina skyldigheter enligt tullagstiftningen (prop. 1995/96:166 s. 100).

I *tredje stycket* föreskrivs att Tullverket får besluta att varan inte får tas ut från lagret förrän kostnaderna har ersatts eller säkerhet har ställts för dem. Om varan ändå tas ut kan straff för brytande av myndighets bud enligt 17 kap. 13 § brottsbalken aktualiseras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

11 §

Paragrafen ersätter nuvarande 17 a § inregränslagen.

I *första stycket* anges förutsättningarna för när varor som har omhändertagits enligt 9 § inte får lämnas ut. Tullverket får fatta ett sådant beslut i två fall. Det första är, enligt *punkt 1*, om varan enligt lag eller annan författning inte får föras in i eller ut ur landet. Det andra är, enligt *punkt 2*,

om det har föreskrivits ett särskilt villkor för införsel eller utförsel av varan och det villkoret inte är uppfyllt.

Enligt *andra stycket* ska Tullverket ge den som för in eller för ut varan, eller varans ägare, möjlighet att uppfylla förutsättningarna för införseln eller utförseln. Om det är fråga om införsel ska även en möjlighet att återutföra varan ges. Inget av alternativen är möjligt om det är fråga om varor som över huvud taget inte får föras in i eller ut ur landet. Om det finns möjlighet att antingen uppfylla kraven för införsel eller utförsel eller att återutföra varan bör ägaren få tillfälle att välja alternativ när det är någon annan än den som för in eller för ut varorna.

Varor som avses i 2 § 8, 10, 11 och 14 inregränslagen, dvs. vissa djur, djurprodukter och sprängämnesprekursorer, omfattas inte av paragrafen. För sådana varor finns särskilda bestämmelser.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

12 §

Paragrafen reglerar upphävande av omhändertagande. Den ersätter nuvarande 17 b § inregränslagen.

I *första stycket* anges i vilka fall ett beslut enligt 11 § om att inte lämna ut en vara som har omhändertagits ska upphävas. Förutsättningarna anges i fyra punkter.

Av *punkt 1* framgår att beslutet ska upphävas om det inte längre finns grund för beslutet. Det kan t.ex. vara fallet om det visar sig att varan inte är av sådant slag att den omfattas av förbud eller villkor för införsel eller utförsel. Bestämmelsen bör läsas tillsammans med 11 §, som reglerar förutsättningarna för ett beslut att inte lämna ut en omhändertagen vara. Ett beslut om omhändertagande ska alltså upphävas om den som för in eller för ut varan, eller varans ägare, uppfyller de krav som gäller för in- eller utförseln, eller bestämmer sig för att återutföra varan (prop. 1998/99:79 s. 100).

Enligt *punkt 2* ska beslutet upphävas om ett beslut om beslag enligt 27 kap. rättegångsbalken eller enligt denna lag meddelas beträffande varan. Om beslaget senare hävs krävs det alltså ett nytt beslut om omhändertagande, om förutsättningarna för det fortfarande föreligger, jfr 8 kap. 13 §.

Av *punkt 3* framgår att beslutet ska upphävas om varan förklaras förverkad. Förutsättningarna för förverkande regleras i 13 §.

I *punkt 4* föreskrivs att ett beslut enligt 11 § ska upphävas om det är oskäligt att inte lämna ut varan. Bestämmelsen ska ses som en säkerhetsventil som gör det möjligt att upphäva ett beslut om att inte lämna ut en vara även om inte någon av de övriga förutsättningarna i paragrafen är uppfyllda (prop. 1998/99:79 s. 100). Det förutsätter dock att det görs en individuell bedömning och att starka skäl talar för att varan inte längre ska vara omhändertagen.

I *andra stycket* föreskrivs att den som gör anspråk på en vara som har varit omhändertagen själv får hämta varan. Tullverket bör lämpligen upplysa om det i samband med att en part underrättas om beslutet enligt 33 § förvaltningslagen (2017:900).

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

Administrativt förverkande

13 §

Paragrafen reglerar i vilka fall en vara får bli föremål för ett administrativt förverkande, dvs. ett förverkande som inte är en följd av ett brott. Den ersätter nuvarande 17 c § inregränslagen.

Det är enligt *första stycket* bara varor som avses i 2 § 1–7, 9, 12, 13 och 15 inregränslagen som kan bli föremål för förverkande enligt paragrafen.

Förverkande enligt första stycket förutsätter dels att varan har omhändertagits enligt 9 §, dels att ett beslut enligt 11 § om att varan inte får lämnas ut har fått laga kraft. Dessutom krävs det att ägaren, eller den som för in eller för ut varan, inte inom en månad från dagen för laga kraft antingen har uppfyllt de förutsättningar som gäller för att varan ska få föras in i eller ut ur landet eller, vid införsel, har återutfört varan.

Enligt *andra stycket* får en vara förverkas om ett tidigare beslut om att varan inte får lämnas ut har upphävts enligt 12 §. Förverkande förutsätter antingen att ägaren inte har gjort anspråk på varan inom tre månader från den dag då beslutet om att inte lämna ut varan upphävdes eller, om han eller hon har framställt ett sådant anspråk, inte har hämtat varan inom tre månader från den dag då anspråket framställdes.

I *tredje stycket* föreskrivs att Tullverket, om det finns särskilda skäl, får medge att de tidsfrister som nämns i första och andra styckena förlängs. Det kan t.ex. aktualiseras om ett beslut enligt 12 § första stycket 1 eller 4 har meddelats viss tid efter det att personen framställde anspråk på varan.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

Försäljning och förstöring av varor

14 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för försäljning och förstöring av egendom som har förverkats. Den ersätter nuvarande 17 d § inregränslagen.

Regleringen motsvarar det som gäller för försäljning och förstöring av egendom vid straffrättsligt förverkande enligt 18 § första och andra styckena lagen om straff för smuggling.

Enligt *första stycket* ska egendomen säljas när ett beslut om förverkande enligt 13 § har fått laga kraft. Egendomen ska säljas genom att Tullverket ser till att den säljs eller i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom, dvs. enligt bestämmelserna i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. Valet av försäljningsordning får göras från fall till fall. Det bör göras så att bästa möjliga resultat av försäljningen kan förväntas uppnås. Även hänsyn av praktisk art kan emellertid vägas in (prop. 1999/2000:124 s. 157).

I *andra stycket* anges i vilka fall egendom får förstöras i stället för att säljas. Det gäller enligt *punkt 1* om varan inte kan säljas. Det kan exempelvis handla om varor som inte har något marknadsvärde (prop. 1999/2000:124 s. 156). Enligt *punkt 2* får förverkad egendom förstöras om den kan befaras komma till brottslig användning. Det kan exempelvis vara fråga om farliga införselreglerade varor (prop. 1999/2000:124 s. 156). I *punkt 3* föreskrivs att förverkad egendom får förstöras om den i annat fall

är olämplig för försäljning. Det kan gälla exempelvis djur eller växter som bär på smitta. Det kan också vara fråga om egendom som har ett så lågt marknadsvärde att det inte kan antas täcka de kostnader som en försäljning skulle vara förenad med (prop. 1999/2000:124 s. 156).

I *tredje stycket* klargörs att regleringen i första och andra styckena är subsidiär i förhållande till andra författningar. Det kan t.ex. i förordningar eller myndighetsföreskrifter finnas bestämmelser som begränsar möjligheterna att försälja eller förstöra viss egendom som vapen, växter eller djur (prop. 1999/2000:124 s. 156).

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

Föreläggande och vite

15 §

Av paragrafen framgår vilka medel Tullverket har mot den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 7 §. Paragrafen ersätter delvis nuvarande 21 § inregränslagen.

Enligt *första stycket* får Tullverket utfärda ett föreläggande mot den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 7 §, bl.a. skyldigheten att tillhandahålla varuprover och lämna tillträde till lokaler.

Av *andra stycket* framgår att ett sådant föreläggande som anges i första stycket får förenas med vite. Beslutet gäller omedelbart, dvs. även om det överklagas, såvida inte domstol beslutar om inhibition. Se även kommentaren till 3 kap. 24 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

5 kap. Befogenheter vid kontroll av punktskattepliktiga varor

I kapitlet regleras Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. De varor som kontrollen avser är alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter. De flesta av bestämmelserna flyttas från nuvarande lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, som i denna lagrådsremiss föreslås byta namn till lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. I författningskommentaren används lagens nya namn. I 6 kap. finns vissa gemensamma bestämmelser.

Tillämpningsområdet

1 §

Paragrafen anger kapitlets tillämpningsområde. Den motsvarar delvis 1 kap. 1 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen anges att kapitlet innehåller bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemäns befogenheter vid kontroll av punktskattepliktiga varor vid dels vägtransporter, dels vissa försändelser. Det som avses är bestämmelser om transportkontroll och omhändertagande av varor vid sådan kontroll. I kapitlet regleras även omhändertagande av varor i samband med kontroll av försändelser. Bestämmelser om när en försändelse

får undersökas och öppnas finns i 6 kap. Regleringen av Tullverkets rätt att besluta om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor och om förverkande av sådana varor finns i 2 kap. lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Bestämmelserna i kapitlet är endast tillämpliga vid kontroll av punktskattepliktiga varor. De motsvarar till stor del regleringen i nuvarande 2 och 3 kap. lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Bestämmelserna har delvis sin grund i rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt. Hänvisningen till direktivet är dynamisk och avser alltså direktivet i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Befogenheterna är inte begränsade till vissa geografiska områden utan gäller i hela landet. Förbudet mot slumpmässiga kontroller i 6 kap. 1 § gäller för kontroller enligt kapitlet.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Distansförsäljning

2 §

Paragrafen ersätter nuvarande 2 kap. 1 c § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Paragrafen innehåller en särskild bestämmelse som gäller vid flyttning av varor genom distansförsäljning. Den gäller för de situationer där varor som omfattas av bestämmelserna om distansförsäljning visserligen flyttas i strid med 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, eftersom avsändaren inte uppfyllt sina skyldigheter att registrera sig och ställa säkerhet, men där mottagaren har anmält flyttningen till Skatteverket enligt de paragrafer som räknas upp i punkterna 1–3. I de fallen ska flyttningen inte anses ske i strid med 1 kap. 6 § den nämnda lagen. Det innebär bl.a. att varorna inte ska omhändertas (se prop. 2021/22:61 s. 483).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Befogenheter vid en transportkontroll

Förutsättningar för transportkontroll

3 §

I paragrafen regleras förutsättningarna för transportkontroll. Paragrafen ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 1 och 1 b §§ lagen flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* anges de grundläggande förutsättningarna för när en transportkontroll får göras. Med transportkontroll avses en kontroll av att punktskattepliktiga varor i vägtransporter transporteras i enlighet med kraven i 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Den paragrafen anger att punktskattepliktiga varor får flyttas endast om kraven i fråga om elektroniskt administrativt dokument, administrativt referenskod, elektroniskt förenklad administrativt dokument, förenklad administrativt referenskod, ersättningsdokument, följedokument för transport av vinprodukter, säkerhet, anmälningsskyldighet och registrering är uppfyllda. En transportkontroll får bara göras om väg-

transporten är eller kan antas vara omfattad av de föreskrifter för förflyttningen som finns i den paragrafen.

Av *andra stycket* framgår att transportkontroll endast får utföras under en pågående transport och när varor på-, av- eller omlastas i direkt anslutning till en transport. En transport anses vara pågående även om kortare uppehåll görs under transporten, t.ex. för att föraren av ett fordon ska ha författningsenlig vila. Vad gäller kontroller när varor på-, av- eller omlastas i direkt anslutning till en transport är den typiska situationen att varorna byter transportmedel. Det är också möjligt att utföra en transportkontroll när varorna lastas på i början av en transport eller lastas av i slutet av en transport (prop. 1997/98:100 s. 185).

En transportkontroll får genomföras även på områden som inte är tillgängliga för allmänheten. Det kan exempelvis vara en inhägnad transportterminal eller en garageplats. Enligt tidigare förarbeten har uttrycket ”område som inte är tillgängligt för allmänheten” hämtats från 28 kap. 10 § rättegångsbalken och innebörden är densamma som i den paragrafen. Som exempel på sådana områden har inhägnade gårdar och fabriksområden nämnts. Uttrycket omfattar dock inte lokaler. Begränsningarna i andra stycket första meningen gäller även när en transportkontroll genomförs på ett område som inte är tillgängligt för allmänheten. Det innebär bl.a. att en kontroll endast får göras i direkt anslutning till en transport (prop. 1997/98:100 s. 185). I 7 § regleras möjligheten att spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Enligt *tredje stycket* får transportkontroll även göras i lokaler där punktskattepliktiga varor kan antas förvaras för på-, av- eller omlastning under en pågående flyttning (se prop. 2011/12:155). I förarbetena anges bl.a. att en flyttning anses som pågående från det att varorna lämnar avsändaren till dess att de tas emot av den slutliga mottagaren. Varor under en pågående flyttning med vägtransport kan dock förvaras i en lokal i samband med på-, av- och omlastning. En typisk situation kan vara att varorna tas in för sortering i en lokal i samband med omlastning från en vägtransport till en annan. Någon tidsmässig begränsning av hur länge varorna kan förvaras i lokalen i samband med lastning finns inte så länge det är fråga om en pågående flyttning, dvs. att varorna ännu inte har nått den slutlige mottagaren (prop. 2011/12:155 s. 105). Det finns emellertid ett uttryckligt förbud mot att genomföra en transportkontroll i en bostad.

Det bör påpekas att begränsningarna i första stycket även gäller vid en transportkontroll enligt andra eller tredje styckena. Det innebär att en kontroll på ett område som inte är tillgängligt för allmänheten eller i en lokal endast får avse varor som är eller kan antas vara omfattade av 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Det som ska kontrolleras är om en vägtransport av punktskattepliktiga varor görs på ett korrekt sätt.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Uppmaning att stanna

4 §

Paragrafen ersätter nuvarande 2 kap. 4 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen anges att förare är skyldiga att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. Med förare förstås förare av fordon, eftersom det är fråga om vägtransporter (prop. 1997/98:100 s. 186). Paragrafen skiljer sig från regleringen i 3 kap. 8 och 9 §§ och 4 kap. 2 och 3 §§ bl.a. på det sättet att den inte är geografiskt begränsad. En tulltjänsteman har alltså rätt att uppmana förare att stanna för transportkontroll i hela landet. Med hänsyn till regleringen i 6 kap. 1 § får rätten emellertid inte användas slumpmässigt.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Vad kontrollen får avse

5 §

Paragrafen reglerar, tillsammans med 13 §, vad en tulltjänsteman får göra vid en transportkontroll. Den ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 2 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Enligt *första stycket* får tulltjänstemannen undersöka både själva transportmedlet och lådor, behållare och andra utrymmen i transportmedel, containrar eller tankar där punktskattepliktiga varor kan förvaras under transporten. Uttrycket ”under transport” innefattar även situationer när varorna tillfälligt är placerade i anslutning till transportmedlet, exempelvis vid omlastning (se prop. 1997/98:100 s. 185). Tulltjänstemannen får undersöka och ta prov på varor som påträffas. Vid en transportkontroll i en lokal är befogenheterna i huvudsak desamma. Tulltjänstemannen får dock även undersöka utrymmen i lokalen där punktskattepliktiga varor förvaras eller kan antas förvaras.

Av *andra stycket* framgår att en tulltjänsteman vid transportkontrollen även får eftersöka och granska administrativa referenskoder, förenklade administrativa referenskoder, ersättningsdokument och andra handlingar som kan vara av betydelse för beskattningen. När transportkontrollen genomförs i en lokal får emellertid utrymmen i lokalen inte undersökas i syfte att söka efter sådana handlingar. Tulltjänstemannen har då alltså bara rätt att granska handlingar, inte att undersöka utrymmen i lokalen för att söka efter dem. Det innebär att skrivbord, arkivskåp och liknande inte får genomsökas.

I *tredje stycket* anges att en tulltjänsteman vid en transportkontroll får härleda den administrativa referenskoden eller förenklade administrativa referenskoden till ett elektroniskt administrativt dokument respektive elektroniskt förenklat administrativt dokument. Även det dokumentet får granskas. Vid granskningen får tulltjänstemannen använda tekniska hjälpmedel som finns i transportmedlet eller lokalen. Med det avses alla typer av tekniska hjälpmedel (prop. 1997/98:100 s. 186).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 14.2.

Avspärrning av områden

6 §

Paragrafen ersätter delvis nuvarande 2 kap. 3 § första stycket 3 lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen anges att en tulltjänsteman vid en transportkontroll får spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten. Vilka områden

det innefattar har behandlats i kommentaren till 3 § andra stycket. Ett område kan exempelvis behöva spärras av om de tulltjänstemän som genomför kontrollen tillfälligt behöver avbryta kontrollen. En avspärrning kan också vara nödvändig för att hålla obehöriga på avstånd från en pågående kontroll. Avspärrningen får med hänsyn till proportionalitetsprincipen inte vara mer omfattande och pågå under längre tid än vad som är nödvändigt för att kontrollen ska kunna genomföras. Den måste upphöra senast när kontrollen har slutförts.

Av 8 § andra stycket framgår att möjligheten att spärra av områden inte gäller vid alla transportkontroller.

Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Undantag för vissa bränsletransporter

7 §

Paragrafen reglerar begränsningar i en tulltjänstemans befogenheter vid kontroll av vissa bränsletransporter. Den ersätter nuvarande 2 kap. 1 a § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor och delvis nuvarande 2 kap. 3 § tredje stycket samma lag.

Paragrafen gäller vid kontroll av transporter som medför bränsle som ska beskattas till följd av regleringen i 2 kap. 12 § andra stycket lagen (1994:1776) om skatt på energi. Det är fråga om bränsle som ska användas för personligt bruk av den som transporterar bränslet till Sverige.

Av *första stycket* framgår att bestämmelserna om omhändertagande i 16–23 §§ inte ska tillämpas vid sådana bränsletransporter som avses i paragrafen. Bestämmelserna om skatt och administrativt förverkande i 2 kap. 1–3 och 5–11 §§ lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor ska inte heller tillämpas.

I *andra stycket* anges ytterligare begränsningar i en tulltjänstemans befogenheter vid en sådan transportkontroll som avses i paragrafen. Tulltjänstemannen får inte bereda sig tillträde till områden som inte är tillgängliga för allmänheten och får inte heller spärra av sådana områden.

Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Den enskildes skyldigheter

8 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldigheter för förare och passagerare att lämna uppgifter om sin identitet. Den ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 5 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* regleras skyldigheten för förare av ett transportmedel som kontrolleras att på en tulltjänstemans begäran legitimera sig eller på annat godtagbart sätt styrka sin identitet. Normalt torde föraren legitimera sig med hjälp av körkort.

I *andra stycket* regleras skyldigheten för passagerare, som för någon annans räkning transporterar punktskattepliktiga varor till Sverige från ett annat område som tillhör EU:s punktskatteområde, att på en tulltjänstemans begäran lämna sådana uppgifter som gör det möjligt för tjänstemannen att med tillräcklig säkerhet fastställa personens identitet. Skyldigheten gäller bara om det finns anledning att anta att transporten av

de aktuella varorna inte görs i enlighet med 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Med passagerare avses samtliga personer som färdas med ett transportmedel och som inte är förare av fordonet. Det innebär att även personer som inte är betalande resenärer vid exempelvis en kommersiell busstransport omfattas av ordet passagerare, såsom reseledare eller representanter för arrangören, om de färdas med bussen. Med uttrycket att varorna transporteras för annans räkning avses alla situationer där varorna inte transporteras för egen räkning, dvs. för personens eller dennes familjs personliga bruk. Skyldigheten är således inte beroende av att det finns ett avtal om att agera som ombud utan den omfattar även situationer där det av omständigheterna följer att någon agerar för annans räkning. Formuleringen ”med tillräcklig säkerhet fastställa” är avsedd att innebära ett något lägre krav än det krav på att styrka sin identitet som följer av första stycket och som gäller för förare. Identiteten ska således fastställas på ett sätt som är tillräckligt säkert i förhållande till syftet att möjliggöra ett korrekt beslut om skatt eller transporttillägg. Det kan antas att skyldigheten att lämna information i praktiken ofta uppfylls genom att den enskilde uppvisar en giltig legitimation men den enskilde kan även lämna andra uppgifter som ger Tullverket möjlighet att med tillräcklig säkerhet fastställa identiteten. Det kan variera vilka handlingar eller uppgifter som ger tillräcklig säkerhet i det enskilda fallet, men det bör exempelvis kunna vara fråga om att visa upp andra handlingar, kreditkort m.m., lämna uppgifter som kan kontrolleras mot t.ex. offentliga databaser eller att andra personer intygar identiteten (prop. 2017/18:294 s. 110 och 111).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

9 §

Paragrafen anger vilka dokument som en förare ska ha med sig. Den ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 6 § första stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* föreskrivs att förare av transportmedel är skyldiga att se till att administrativ referenskod, förenklad administrativ referenskod, ersättningsdokument och följedokument för transport av vinprodukter följer med transporten i enlighet med 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Föraren ska alltså alltid ha med sig sådana koder och dokument under transporten.

Av *andra stycket* framgår att föraren vid en transportkontroll ska tillhandahålla tillgängliga koder och dokument till en tulltjänsteman.

Enligt tidigare reglering skulle en förare ha med sig ett förenklat ledsagardokument vid en transport och tillhandahålla det till Tullverket vid en transportkontroll. I ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen, som gällde frågan om det fanns skäl att påföra ett bolag transporttillägg, ansåg domstolen att ett ledsagardokument som är behäftat med mer än smärre brister inte utgör ett ledsagardokument vid tillämpningen av 1 kap. 6 § första stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Ledsagardokument hade tillhandahållits men innehöll felaktiga uppgifter vad avsåg anmälningsreferensnummer. Domstolen ansåg att skyldigheten att tillhandahålla Tullverket ledsagardokument inte hade uppfyllts, varför bolaget påfördes transporttillägg (HFD 2017 ref. 10).

Domstolens bedömning bör ha bäring även på sådana dokument som förare ska tillhandahålla enligt denna paragraf.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

10 §

Paragrafen, som reglerar passagerares skyldigheter, ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 6 § andra stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* regleras skyldigheten för passagerare som transporterar punktskattepliktiga varor för någon annans räkning till Sverige från ett annat område som tillhör EU:s punktskatteområde att se till att förenklad administrativ referenskod eller ersättningsdokument följer med transporten i enlighet med 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Passageraren ska alltså ha med sig referenskoderna eller ersättningsdokumentet. Det gäller emellertid bara om varorna ska åtföljas av sådana dokument enligt 1 kap. 5 a § samma lag. Bestämmelsen blir tillämplig när punktskattepliktiga varor för vilka skattskyldighet redan har uppkommit i en medlemsstat inom EU flyttas till Sverige. Undantag från skyldigheten att ha med sig föreskrivna koder eller dokument gäller om en enskild person själv medför varorna in i landet för eget bruk eller om varorna är föremål för distansförsäljning. Skyldigheten för passagerare gäller parallellt med skyldigheten för föraren att se till att dokumenten medföljer transporten (jfr prop. 2017/18:294 s. 111 och 112).

Av *andra stycket* framgår att passageraren vid en transportkontroll ska ge den tulltjänsteman som genomför kontrollen tillgång till de koder och dokument som anges i första stycket, om de finns tillgängliga.

Det som sägs i kommentaren till 8 § andra stycket om passagerare som transporterar varor för någon annans räkning gäller även enligt denna paragraf.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

11 §

Paragrafen, som reglerar ytterligare skyldigheter för enskilda vid transportkontroll, ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 7 § första och tredje styckena lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* regleras vissa skyldigheter för förare och ägare till varor som ska kontrolleras. Även passagerare som för någon annans räkning transporterar varor som ska åtföljas av ett elektroniskt förenklat administrativt dokument från en annan EU-medlemsstat omfattas av regleringen. Det som sägs i kommentaren till 8 § andra stycket om passagerare som transporterar varor för någon annans räkning gäller även enligt denna paragraf. Skyldigheterna omfattar enligt *punkt 1* att ge den tulltjänsteman som genomför kontrollen möjlighet att undersöka varorna och transportmedlen. I det inryms t.ex. att öppna fordon och låsta utrymmen i fordonen och att på annat sätt ge tjänstemannen tillgång till varorna. Varuprov ska tillhandahållas utan kostnad. Skyldigheterna omfattar även, enligt *punkt 2*, att ansvara för den transport som behövs för kontrollen och för uppackning och återinpackning av varorna.

Av *andra stycket* framgår att skyldigheten enligt första stycket 1 endast gäller i den utsträckning som den enskilde förfogar över det som ska undersökas. Enskilda kan exempelvis inte åläggas att öppna ett låst fordon om han eller hon saknar möjlighet eller befogenhet att göra det (prop. 2017/18:294 s. 112).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

12 §

Paragrafen, som tillsammans med 14 § reglerar skyldigheter för den som tillhandahåller lokaler, ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 6 § tredje stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen regleras skyldigheten för den som äger eller innehar nyttjanderätten till den lokal där punktskattepliktiga varor förvaras för på-, av- eller omlastning under en pågående flyttning att se till att de handlingar som anges i 9 § följer med varorna. Vid en transportkontroll ska den som äger lokalen eller som innehar nyttjanderätt till lokalen tillhandahålla handlingarna till en tulltjänsteman.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Tillträde till lokaler

13 §

Paragrafen reglerar, tillsammans med 5 §, vad en tulltjänsteman får göra vid en transportkontroll i en lokal. Den ersätter delvis nuvarande 2 kap. 3 § första och fjärde styckena lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Paragrafen begränsar en tulltjänstemans befogenheter vid en transportkontroll i en lokal enligt 3 § tredje stycket. Tulltjänstemannen får vid kontrollen inte öppna lokalen eller ett utrymme i lokalen som är låst eller har tillslutits på annat sätt. Det innebär exempelvis att en låst dörr till en lokal där punktskattepliktiga varor kan antas förvaras under en pågående flyttning inte får öppnas inom ramen för punktskattekontrollen. En sådan åtgärd kräver ett beslut om husrannsakan. Se 14 § om skyldigheten för den som äger eller har nyttjanderätt till lokalen att ge en tulltjänsteman tillträde.

Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

14 §

Paragrafen, som tillsammans med 12 § reglerar skyldigheter för den som tillhandahåller lokaler, ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 7 § tredje stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen regleras skyldigheter för den som äger eller innehar nyttjanderätt till en lokal där en transportkontroll ska genomföras enligt 3 § tredje stycket. Ägaren eller nyttjanderättshavaren ska se till att den tulltjänsteman som ska genomföra kontrollen får tillträde till lokalen. Dessutom gäller skyldigheterna enligt 11 § även för ägaren eller nyttjanderättshavaren, bl.a. skyldigheten att ge tulltjänstemannen möjlighet att undersöka varorna och att kostnadsfritt tillhandahålla varuprov.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Hur länge en transportkontroll får pågå

15 §

Paragrafen reglerar hur länge en transportkontroll får pågå. Den ersätter nuvarande 2 kap. 8 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

En transportkontroll får som huvudregel enligt *första stycket* inte pågå längre än sex timmar. Vid sådana begränsade kontroller som ska göras vid införsel av bränsle för personligt bruk enligt 7 § första stycket är huvudregeln att kontrollen inte får pågå längre än fyra timmar.

Enligt *andra stycket* får tiden i ett enskilt fall förlängas med upp till ytterligare sex timmar, dvs. kontrollen får pågå högst tolv timmar. Vid sådana bränsletransporter som avses i 7 § första stycket får tiden förlängas med upp till ytterligare fyra timmar, dvs. kontrollen får pågå högst åtta timmar. En förlängning förutsätter att den som ska fullgöra skyldigheter enligt 9–12 och 14 §§ inte gör det. Regleringen kan bli tillämplig exempelvis om en förare hindrar en tulltjänsteman från att undersöka varorna genom att vägra att öppna förvaringsutrymmen (prop. 2002/03:10 s. 103).

En transportkontroll får med hänsyn till proportionalitetsprincipen inte pågå längre än vad som krävs för att genomföra kontrollen. Det har påpekats att bestämmelsen endast reglerar hur länge den som är föremål för transportkontrollen kan fråntas möjligheten att disponera över transportmedlet och de varor och annan egendom som kontrolleras. Regleringen ger inte någon rätt att hålla kvar den person som har stannats (se bl.a. prop. 2008/09:48 s. 55). En transportkontroll anses vara påbörjad när en förare av ett fordon följt en tulltjänstemans uppmaning att stanna (se prop. 1997/98:100 s. 187). Vid transportkontroll i en lokal gäller samma tidsfrister som vid annan transportkontroll.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Omhändertagande vid en transportkontroll

Förutsättningar för omhändertagande

16 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att omhänderta punktskattepliktiga varor som påträffas vid en transportkontroll. Den ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 9 § första och tredje styckena lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* anges inledningsvis de grundläggande förutsättningarna för ett omhändertagande. En första förutsättning är att en punktskattepliktig vara påträffas vid en transportkontroll. Dessutom krävs att det ska finnas anledning att anta att transporten inte görs i enlighet med 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Beslutet fattas av en tulltjänsteman som ska göra en individuell bedömning av om det finns skäl för ett omhändertagande. Det som får omhändertas är de varor, handlingar, lådor, behållare, containrar eller tankar som medförs vid transporten. Ett omhändertagande av annan egendom än punktskattepliktiga varor kräver enligt 17 § att ytterligare förutsättningar är uppfyllda.

Ett omhändertagande får göras för tre olika ändamål. Enligt *punkt 1* får det göras för att kontrollera om punktskatt ska betalas i Sverige och för att

fastställa vem som i så fall är skattskyldig. Ett omhändertagande får enligt *punkt 2* göras för att kontrollera om kraven för förflyttning enligt 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor är uppfyllda. Det innebär att det kan bli aktuellt att omhänderta en vara även om det redan från början står klart att skatt inte ska tas ut i Sverige. Av *punkt 3* framgår att ett omhändertagande får göras i de fall där skattskyldighet i Sverige föreligger, i avvaktan på att skatten betalas. Omhändertagandet får i sistnämnda fall pågå till dess att skatten har betalats.

Enligt *andra stycket* gäller 5, 6 och 13 §§ i tillämpliga delar om ett beslut om omhändertagande har fattats enligt första stycket. Den enskildes skyldigheter att medverka förändras efter ett omhändertagande. Det framgår av regleringen i 21 §. Den enskilde är exempelvis inte skyldig att ge en tulltjänsteman tillfälle att undersöka en omhändertagen vara. Hänvisningen till 5, 6 och 13 §§ innebär att tulltjänstemannen trots det, även efter omhändertagandet, har rätt att bl.a. undersöka transportmedel, granska dokument och spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

17 §

Paragrafen, som reglerar omhändertagande av annan egendom är punktskattepliktiga varor, ersätter nuvarande 2 kap. 9 § *andra stycket* lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen anges ytterligare förutsättningar, utöver de som följer av 16 §, för att annan egendom än punktskattepliktiga varor som kan antas transporteras i strid med 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor ska få omhändertas. Förutsättningarna i 16 § måste alltså vara uppfyllda för att sådan egendom ska kunna omhändertas.

Annan egendom än punktskattepliktiga varor får enligt *första stycket 1* omhändertas om det behövs för en sådan kontroll som avses i 16 §. Bestämmelsen syftar på kontroller enligt 16 § första stycket 1 eller 2. Egendomen får även, enligt *första stycket 2*, omhändertas om det finns anledning att anta att den döljer punktskattepliktiga varor. Det kan finnas skäl för omhändertagande om en tulltjänsteman har gått igenom delar av lasten och hittat punktskattepliktiga varor i t.ex. en container eller låda som enligt uppgift inte ska innehålla sådana varor. De delar av lasten som tulltjänstemannen inte hunnit gå igenom ordentligt bör då kunna omhändertas med stöd av bestämmelsen (se prop. 1997/98:100 s. 188).

I *andra stycket* finns en särskild reglering för omhändertagande av handlingar. Handlingar får omhändertas enbart om det behövs för en sådan kontroll som avses i 16 §. Bestämmelsen syftar på kontroller enligt 16 § första stycket 1 eller 2. Handlingar som misstänks vara förfalskade eller som av annat skäl behöver undersökas närmare som ett led i kontrollen bör omhändertas. I stället för att omhänderta en handling kan tulltjänstemannen kopiera den, om det är lämpligt och möjligt (prop. 1997/98:100 s. 188).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

18 §

Paragrafen anger ytterligare egendom som får omhändertas. Den ersätter nuvarande 2 kap. 10 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen föreskrivs att även emballage och annat förvaringsmaterial får omhändertas när en punktskattepliktig vara tas om hand. Med emballage och förvaringsmaterial avses det som varan förvaras i (prop. 1997/98:100 s. 188). Uttrycket emballage och annat förvaringsmaterial omfattar även sådant som varan förvaras på, t.ex. en lastpall.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

19 §

Paragrafen, som reglerar omhändertagande av varor som varit beslagtagna, ersätter nuvarande 2 kap. 9 a § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Tullverket får enligt paragrafen omhänderta punktskattepliktiga varor även om de har varit föremål för beslag enligt denna lag eller enligt 27 kap. rättegångsbalken. Bakgrunden är att omhändertagande enligt 16 § endast får göras i samband med en transportkontroll. Denna paragraf ger Tullverket rätt att omhänderta punktskattepliktiga varor som har varit beslagtagna. Det är normalt fråga om punktskattepliktiga varor som beslagtogs på grund av misstanke om smuggling. För omhändertagande krävs att förutsättningarna för omhändertagande i övrigt är uppfyllda och att varorna ursprungligen påträffades vid en transportkontroll. Vid ett sådant omhändertagande gäller 5 § i tillämpliga delar. Det som främst kan aktualiseras är att undersöka och ta prov på varorna och att granska koder och dokument.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

20 §

Paragrafen reglerar verkställighet av beslut om omhändertagande. Den ersätter nuvarande 2 kap. 9 § fjärde stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen föreskrivs att ett beslut om omhändertagande får verkställas omedelbart. Beslutet verkställs normalt genom att Tullverket fysiskt tar hand om egendomen. Som framgår av 21 § första stycket 2 kan dock en tulltjänsteman anvisa den som har varan i sin besittning att transportera den omhändertagna varan till en plats som tjänstemannen anvisar.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Den enskildes skyldigheter

21 §

Paragrafen reglerar enskildas skyldigheter vid beslut om omhändertagande. Den ersätter nuvarande 2 kap. 11 § första och andra styckena lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* anges vilka skyldigheter enskilda har att medverka vid ett omhändertagande av en vara. Som framgår av kommentaren till 16 § är skyldigheterna inte lika omfattande som vid transportkontrollen. Vid omhändertagande är den enskilde skyldig att, enligt *punkt 1*, utan kostnad

tillhandahålla varuprov och, enligt *punkt 2*, svara för transport av den omhändertagna varan i enlighet en tulltjänstemans anvisningar. Till skillnad från det som gäller vid en transportkontroll enligt 11 § är den enskilde inte skyldig att ge tulltjänstemannen möjlighet att undersöka varorna eller transportmedlen. Han eller hon ansvarar inte heller för uppackning och återinpackning av varorna.

I *andra stycket* begränsas skyldigheten enligt första stycket 2 till sådana transporter som äger rum i direkt anslutning till omhändertagandet av en punktskattepliktig vara. Det innebär att en förare inte är skyldig att utföra transporten om kontrollen fortsätter på den plats där transportkontrollen genomfördes och varan flyttas först senare. En förare bör i samband med omhändertagandet få besked om avsikten är att flytta den omhändertagna egendomen (prop. 1997/98:100 s. 189).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

När ett omhändertagande ska upphävas

22 §

Paragrafen anger när beslut om omhändertagande ska upphävas. Den ersätter nuvarande 2 kap. 15 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* regleras när omhändertagande av punktskattepliktiga varor ska upphävas. Det är Tullverket som beslutar om upphävande. Enligt *punkt 1* ska ett omhändertagande upphävas om det inte längre finns grund för omhändertagandet. Bestämmelsen bör läsas tillsammans med förutsättningarna för omhändertagande i 16 §. Det kan t.ex. visa sig att det inte föreligger skattskyldighet i Sverige.

Av *punkt 2* framgår att ett omhändertagande ska upphävas om ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för varan. Ett beslut om beslag innebär nämligen inte att tidigare beslut av likartat slag automatiskt upphör att gälla. Skulle beslaget hävas kan det, efter en prövning enligt 19 § leda till nytt omhändertagande om förutsättningarna för det alltså är uppfyllda.

I *punkt 3* anges att omhändertagandet ska upphävas om det är oskäligt att låta det bestå. Bestämmelsen ska ses som en säkerhetsventil som gör det möjligt att upphäva ett omhändertagande även om inte någon av de övriga förutsättningarna är uppfyllda. Det kan t.ex. bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen om ägaren redan betalat för varan och skatten varit inkluderad i priset eller om ägaren förlorat egendomen genom stöld (prop. 1997/98:100 s. 193 och 194).

Enligt *andra stycket* ska ett omhändertagande även upphävas om Tullverket inte inom tre månader från dagen för beslutet om omhändertagande har fattat ett beslut om skatt enligt 2 kap. 1 eller 2 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Det innebär att om Tullverket inte beslutar om skatt så får omhändertagandet inte bestå längre än tre månader.

I *tredje stycket* föreskrivs att den som gör anspråk på punktskattepliktiga varor som har varit omhändertagna själv får hämta varorna om omhändertagandet upphävts enligt första stycket 1 eller 3 eller andra stycket. Tullverket bör lämpligen upplysa om det i samband med att en part enligt 33 § förvaltningslagen (2017:900) underrättas om beslutet om upp-

hävande. I 24 och 25 §§ föreskrivs undantag om att varor som varit omhändertagna i vissa fall inte ska lämnas ut.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

23 §

Paragrafen reglerar upphävande av omhändertagande av annan egendom än punktskattepliktiga varor. Den ersätter nuvarande 2 kap. 14 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* regleras när ett omhändertagande av annan egendom än punktskattepliktiga varor ska upphävas. Handlingar anges inte längre särskilt i paragrafen, eftersom de får anses ingå i uttrycket annan egendom än punktskattepliktiga varor. Någon ändring i sak är inte avsedd. Det är Tullverket som beslutar om upphävande. Enligt *punkt 1* ska omhändertagandet upphävas om det inte längre finns grund för det. Bestämmelsen bör läsas tillsammans med förutsättningarna för omhändertagande i 17 §. Omhändertagande av handlingar bör i många fall kunna hävas när de inte längre behövs för kontrollen. Av *punkt 2* följer att omhändertagandet ska upphävas om ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för egendomen.

I *andra stycket* föreskrivs att den som gör anspråk på egendom som varit omhändertagen själv ansvarar för att den hämtas. Det som sägs i kommentaren till 22 § om upplysning gäller även enligt denna paragraf.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

När en punktskattepliktig vara inte ska lämnas ut

24 §

Paragrafen, som reglerar omhändertagna alkoholvaror, ersätter nuvarande 2 kap. 16 § första stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen regleras när Tullverket får besluta att en alkoholvara som varit omhändertagen inte ska lämnas ut. Tullverket får vägra att lämna ut en sådan vara om den som gör anspråk på varan saknar rätt enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen (2010:1622) att föra in varan i Sverige. Den förstnämnda paragrafen reglerar krav vid införsel eller import av spritdrycker, vin, starköl, andra jästa alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat som är skattepliktiga. Ett exempel är att en alkoholvara inte får införas av den som är under 18 år. Den sistnämnda paragrafen reglerar handel med teknisk sprit.

Tullverket ska som utgångspunkt självant upphäva ett omhändertagande om det finns förutsättningar för det. Med stöd av paragrafen får myndigheten besluta att inte lämna ut varan, trots att omhändertagandet har upphävts. Det förutsätter att Tullverket finner att den som gör anspråk på varan inte har rätt att föra in den enligt de nämnda bestämmelserna i alkohollagen.

Om en alkoholvara eller tobaksvara påträffas i en försändelse och mottagaren saknar rätt att föra in varan ska han eller hon enligt 27 § ges möjlighet att återutföra varan. Det finns inte någon motsvarande reglering när en sådan vara omhändertagits vid en transportkontroll och Tullverket därefter beslutat att varan inte får lämnas ut. Den som gör anspråk på varan ska alltså inte ges möjlighet att återutföra den.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

25 §

Paragrafen, som reglerar omhändertagna tobaksvaror, ersätter nuvarande 2 kap. 16 § andra stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor och 2 kap. 16 a § samma lag.

I paragrafen regleras när Tullverket får besluta att en tobaksvara som varit omhändertagen inte ska lämnas ut. I *första stycket* föreskrivs att Tullverket får vägra att lämna ut en tobaksvara om den som gör anspråk på varan saknar rätt enligt 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter att föra in varan, dvs. om han eller hon är under 18 år. Bestämmelsen motsvarar det som gäller när en alkoholvara inte får föras in enligt 24 §. Se kommentaren till den paragrafen.

Tullverket får enligt *andra stycket* även besluta att inte lämna ut en tobaksvara som varit omhändertagen om det är sannolikt att varan är avsedd att bjudas ut till försäljning i Sverige och en sådan försäljning uppenbart skulle strida mot 3 kap. 1 § tredje stycket lagen om tobak och liknande produkter eller 2 kap. 19 § lagen (2022:155) om tobaksskatt. I paragraferna föreskrivs krav på att det ska finnas hälsovarningar på förpackningar till bl.a. tobaksvaror och att cigaretter som huvudregel inte får tillhandahållas för försäljning annat än i en originalförpackning försedd med särskild märkning med uppgift om detaljhandelspriset.

När Tullverket överväger att inte lämna ut en tobaksvara som varit omhändertagen ska det för det första vara sannolikt att varan är avsedd att bjudas ut till försäljning i Sverige. Att det rör sig om en större mängd varor eller att den som för in varan är en professionell aktör kan vara tecken på det. Tullverket måste även ta ställning till om en sådan försäljning uppenbart skulle strida mot de angivna bestämmelserna i lagen om tobak och liknande produkter respektive lagen om tobaksskatt. Vid den bedömningen bör hänsyn tas till om den som gör anspråk på varorna har resurser att vidta de åtgärder som krävs för att varorna ska uppfylla kraven i bestämmelserna. Det bör beaktas om kostnaderna för åtgärden i kombination med skatten på varorna innebär att varorna inte kan säljas med vinst. Om så är fallet är det mycket som talar för att den som gör anspråk på varorna inte kommer att vidta åtgärder för att uppfylla kraven (jfr prop. 1997/98:100 s. 193).

Om det inte är sannolikt att varan är avsedd att bjudas ut till försäljning i Sverige får Tullverket inte vägra att lämna ut varan med stöd av paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Ersättningsskyldighet

26 §

Paragrafen, som reglerar enskildas ersättningsskyldighet gentemot staten, ersätter nuvarande 2 kap. 7 § fjärde stycket och 11 § tredje stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen anges att den som åsidosätter en skyldighet enligt 11, 14 eller 21 § första stycket ska ersätta staten för de kostnader som uppstår på grund av det. Tullverket ska befria från ersättningsskyldigheten helt eller

delvis om det är oskäligt att ta ut ersättning. Det är omständigheterna i det enskilda fallet som avgör om ersättningskyldigheten ska efterges helt eller delvis. Det kan exempelvis framstå som oskäligt att kräva ersättning för kostnader som uppkommit på grund av omständigheter som den enskilde inte har kunnat råda över (prop. 1997/98:100 s. 187).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Omhändertagande vid kontroll av försändelser

Förutsättningar för omhändertagande

27 §

Paragrafen innehåller, tillsammans med 28 §, bestämmelser om när en alkohol- eller tobaksvara som påträffas i en sådan försändelse som avses i 6 kap. 5 § får omhändertas. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 1 § femte stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Ett omhändertagande av en alkoholvara förutsätter enligt första meningen att mottagaren saknar rätt att föra in varan enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen. Innehållet i de paragraferna redovisas i kommentaren till 24 §. För att alkoholvaran ska kunna omhändertas måste Tullverket göra bedömningen att mottagaren inte har rätt att föra in varan enligt de nämnda bestämmelserna i alkohollagen. En tobaksvara får omhändertas om mottagaren är under 18 år. Avsändaren ska i båda fallen ges möjlighet att återutföra varan på villkor som Tullverket bestämmer.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

28 §

Paragrafen anger när en alkohol- eller tobaksvara som påträffas i en försändelse får omhändertas enligt regleringen om punktskatt. En sådan vara får i vissa fall i stället omhändertas enligt 27 §. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 4 § första stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Inledningsvis anges de grundläggande förutsättningarna för ett omhändertagande. En första förutsättning är att alkohol- eller tobaksvaran har påträffats i en sådan försändelse som anges i 6 kap. 5 §. Dessutom ska det finnas anledning att anta att försändelsen inte uppfyller kraven i 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Det kan t.ex. bero på att varan inte åtföljs av nödvändiga dokument. Varan får tas om hand för de ändamål som anges i 16 § första stycket, se kommentaren till den bestämmelsen. När en vara som påträffats i en försändelse omhändertas är det endast varan som får omhändertas. Handlingar, lådor, behållare m.m. får, i motsats till det som gäller enligt 18 §, alltså inte omhändertas.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

29 §

Paragrafen, som reglerar omhändertagande av tidigare beslagtagna varor, ersätter i huvudsak nuvarande 3 kap. 4 a § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen föreskrivs att Tullverket får omhänderta alkohol- och tobaksvaror även om de varit föremål för beslag enligt denna lag eller

27 kap. rättegångsbalken. Bakgrunden är att ett omhändertagande enligt 27 eller 28 § endast får göras i samband med kontrollen av en försändelse. En motsvarande bestämmelse för varor som påträffats vid en transportkontroll finns i 19 §, se kommentaren till den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

30 §

Paragrafen reglerar verkställighet av omhändertaganden. Den ersätter nuvarande 3 kap. 4 § andra stycket och 4 a § sista meningen lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen föreskrivs att ett beslut om omhändertagande får verkställas omedelbart.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

När ett omhändertagande ska upphävas

31 §

Paragrafen, som föreskriver när omhändertaganden ska upphävas, ersätter nuvarande 3 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* regleras när omhändertagandet av en alkohol- eller tobaksvara som påträffats i en försändelse ska upphävas. Förutsättningarna för upphävande enligt *punkterna 1, 3 och 5* motsvarar det som gäller enligt 22 § första stycket, se kommentaren till den paragrafen. Därutöver gäller två särskilda grunder för upphävande. Enligt *punkt 2* ska ett omhändertagande upphävas om varan löses ut enligt 2 kap. 12 § femte stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, dvs. om mottagaren betalar ett belopp som motsvarar skatten. Enligt *punkt 4* ska ett omhändertagande upphävas om varan återutförs enligt 27 §.

Ett upphävande kan även ske enligt *andra stycket*. Där anges att ett omhändertagande av en alkohol- eller tobaksvara ska upphävas om Tullverket inte inom tre månader från dagen för beslutet om omhändertagande har fattat ett beslut om skatt enligt 2 kap. 12 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Regleringen motsvarar 22 § andra stycket.

I *tredje stycket* föreskrivs att om omhändertagandet av en vara har upphävts enligt första stycket 1, 2 eller 5 eller andra stycket, ska varan översändas till mottagaren.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Tullverkets hantering av omhändertagen egendom

32 §

Paragrafen, som reglerar Tullverkets vårdplikt, ersätter nuvarande 2 kap. 12 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* anges att egendom som är omhändertagen ska förvaras av Tullverket eller den som fått i uppdrag av myndigheten att sköta förvaringen. Det är Tullverket som ansvarar för förvaringen av egendom som är omhändertagen. Myndigheten kan dock uppdra åt någon annan att sköta förvaringen. Av *andra stycket* framgår vilka krav som ställs på förvaringen av omhändertagen egendom. Den ska vårdas väl och stå under

noggrann tillsyn. Det motsvarar det som enligt 27 kap. 10 § rättegångsbalken gäller för beslagtagna egendom. Tullverket har det yttersta ansvaret för förvaringen, även om någon annan har fått i uppdrag att sköta förvaringen. Tullverket ansvarar alltså för den skada som kan drabba ägaren vid felaktig förvaring. Det hindrar emellertid inte att myndigheten i sin tur kan rikta regresskrav mot uppdragstagaren (prop. 1997/98:100 s. 189).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Beslut om skatt och förverkande

33 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller hänvisningsbestämmelser.

I paragrafen påminns i första stycket om bestämmelserna om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor i 2 kap. 1–4, 12 och 13 §§ lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. I andra stycket påminns om bestämmelserna om förverkande av omhändertagen egendom i 2 kap. 5–11 och 14–16 §§ samma lag.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Dokumentation

34 §

I paragrafen finns bestämmelser om bevis över verkställighet av transportkontroll och omhändertagande. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 11 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* anges att ett bevis över verkställigheten av beslut om transportkontroll och omhändertaganden ska utfärdas. Vid transportkontroll behöver dock bevis bara utfärdas om en punktskattepliktig vara har påträffats eller om någon berörd person annars begär det. Med uttrycket ”berörd person” avses någon som direkt berörs av åtgärden, exempelvis den som är skyldig att medverka vid en transportkontroll eller ägaren till egendom som kontrolleras eller omhändertas (se prop. 1997/98:100 s. 204). Ägaren till en vara kan t.ex. behöva ett sådant bevis för att kunna överklaga beslut om omhändertagande. En chaufför som utsatts för en transportkontroll kan behöva ett bevis för att visa för sin uppdragsgivare varför en transport har blivit fördröjd.

Av *andra stycket* framgår att beviset ska lämnas till den som berörs av åtgärden. Även om ordalydelsen tyder på att ett bevis ska utfärdas i omedelbar anslutning till verkställigheten torde det inte finnas något som hindrar att exempelvis ägaren i efterhand begär ett bevis, om han eller hon inte varit närvarande vid verkställigheten. Det anges i tre punkter vad beviset ska innehålla. Det ska framgå var beslutet har verkställts och – när det gäller transportkontroll – vilka som var närvarande vid kontrollen, när kontrollen påbörjades och avslutades, vad som genomfördes och annat av betydelse som förekommit vid kontrollen. Av beviset ska det också framgå vad som har omhändertagits och annat av betydelse som förekommit vid omhändertagandet.

I *tredje stycket* anges vem som är ansvarig för att ett bevis utfärdas. Det är den som har verkställt transportkontrollen eller omhändertagandet, inte den som har beslutat om åtgärden.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Myndigheters skyldighet att lämna uppgifter

35 §

Paragrafen reglerar myndigheters skyldighet att lämna uppgifter som Tullverket behöver för punktskattekontroll. Den ersätter nuvarande 4 kap. 13 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* föreskrivs att myndigheter på Tullverkets begäran ska lämna uppgifter som de förfogar över. Det ska vara fråga om uppgifter som behövs för en punktskattekontroll. Det kan t.ex. röra sig om uppgifter om ett beslag som har hävts (jfr 19 och 29 §§) eller om skattskyldighet eller skattebetalning (jfr 16 §).

Uppgiftsskyldigheten begränsas i *andra stycket*. Skyldigheten gäller inte vid utrikessekretess eller försvarssekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), statsfinanssekretess enligt 16 kap. 1 § den lagen eller en bestämmelse till vilken det hänvisas i någon av de paragraferna.

Även *tredje stycket* innebär en begränsning av myndigheternas skyldighet att lämna uppgifter. Om sekretess gäller för en uppgift enligt någon annan bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen, och ett utlämnande skulle medföra synnerligt men för något enskilt eller allmänt intresse, gäller inte någon uppgiftsskyldighet. Det kan t.ex. vara fråga om att brottsutredningen om ett allvarligt brott äventyras. Regeringen får dock på ansökan av Tullverket besluta att uppgiften ska lämnas ut.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

6 kap. Övriga bestämmelser om kontrollverksamhet

Kapitlet innehåller vissa bestämmelser som gäller i hela eller delar av kontrollverksamheten, bl.a. bestämmelser om revision och kontroll av försändelser. Flertalet av de nuvarande bestämmelserna finns i tullagen (2016:253), lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, som i denna lagrådsremiss föreslås byta namn till inregränslagen, eller lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, som föreslås byta namn till lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. I författningskommentaren används lagarnas nya namn.

Förbud mot slumpmässiga kontroller

1 §

Paragrafen ersätter nuvarande 2 § inregränslagen och 5 § andra stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen förbjuds användning av slumpmässiga kontroller vid införsel eller utförsel av varor till eller från en annan medlemsstat inom

EU och vid kontroll av punktskattepliktiga varor. Principen om fri rörlighet för bl.a. varor och personer inom EU:s tullområde innebär att det inte är tillåtet med kontroller som enbart grundas på att en vara passerar en gräns. Det är således inte tillåtet att inom unionen kontrollera exempelvis var fjärde person som passerar gränsen eller alla fordon av ett visst slag eller med viss färg. Det gäller oavsett vilken typ av kontroll det är fråga om. Däremot är det tillåtet med s.k. selektiva kontroller som grundar sig på exempelvis underrättelseinformation eller att en viss person har en reseprofil som indikerar förhöjd risk för smuggling.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Avvisande eller avlägsnande av personer

När en person får avvisas eller avlägsnas från en kontrollplats

2 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, reglerar rätten för en tulltjänsteman att avvisa eller avlägsna någon från en kontrollplats. Den har utformats med 13 § polislagen och 5 kap. 5 § kustbevakningslagen som förebild.

I paragrafen föreskrivs att en person får avvisas eller avlägsnas från ett visst område eller utrymme där kontroller enligt lag utförs. Det kan exempelvis handla om en kontrollhall där transportmedel undersöks, ett utrymme i ett tullfilter där väskor genomsöks eller en plats där en punktskattekontroll genomförs.

En grundläggande förutsättning är att personen genom sitt uppträdande stör ordningen eller utgör en omedelbar fara för den och att avvisande eller avlägsnande är nödvändigt för att ordningen på platsen ska kunna upprätthållas. Det avgörande är vilka följder som en bristande efterrättelse kan medföra ur ordningssynpunkt. För att det ska vara en omedelbar fara för ordningen ska faran vara konkret, dvs. att den är bestämd till tid och rum, och att den har uppkommit genom personens uppträdande. Enbart en persons närvaro på en plats räcker inte, även om det är känt att personen brukar bråka och uppträda så att ordningen störs. Det är inte heller tillräckligt att någon vägrar att lyda en tulltjänstemans tillsägelse för att personen ska anses störa ordningen (jfr prop. 2018/19:16 s. 148).

Ett avlägsnande syftar till att föra en person från en plats, medan ett avvisande innebär att en person hindras från att komma in på ett område eller i en byggnad eller att personen uppmanas att lämna platsen och gör det frivilligt (prop. 2018/19:16 s. 148). Det är i första hand den mindre ingripande åtgärden, att avvisa personen i fråga, som ska användas. Om det inte är tillräckligt för att undanröja ordningsstörningen kan avlägsnande komma i fråga.

En tulltjänsteman får vidare avvisa eller avlägsna någon från en sådan plats eller ett sådant utrymme som avses i paragrafen om det behövs för att avvärja en straffbelagd handling. Rätten att ingripa omfattar alla typer av brott, alltså inte bara de brott som ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning. Det motsvarar det som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän. Det krävs inte att personen i fråga kan dömas till straff för brottet. Ett ingripande kan därmed även riktas till någon under 15 år.

En åtgärd enligt paragrafen ska dokumenteras enligt 3 §.
Övervägandena finns i avsnitt 16.2.1.

Dokumentation

3 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller bestämmelser om dokumentation av åtgärder enligt 2 §.

I paragrafen föreskrivs att 8 kap. 22 § ska tillämpas i fråga om dokumentation av ett avvisande eller avlägsnande. Det innebär att protokoll ska föras över åtgärden. Se kommentaren till den paragrafen i fråga om vad ett sådant protokoll ska innehålla och vem som ansvarar för protokollet.

Övervägandena finns i avsnitt 16.2.2.

Kroppsvisitation

4 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, anger att en tulltjänsteman i samband med en kontroll enligt 3–5 kap. får kroppsvisitera en person i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

Kravet på att kroppsvisitation endast får ske om det är nödvändigt av säkerhetsskäl innebär att det måste föreligga någon omständighet som i det enskilda fallet talar för att personen skulle kunna ha ett vapen eller annat farligt föremål på sig. Bestämmelsen ger inte utrymme för att rutinmässigt kroppsvisitera personer i kontrollsituationer. Det krävs dock inte att det finns en konkret misstanke om att personen bär ett vapen eller annat farligt föremål på sig. Det kan t.ex. vara fråga om en situation där ett fordon tas in för kontroll i en fordonshall och föraren och passagerare vistas i samma lokal medan kontrollen utförs och det av omständigheterna framstår som situationen kan bli hotfull. Ett exempel på en sådan omständighet kan vara att en av Tullverkets vapensökhundar markerar i samband med kontrollen. Det kan också röra sig om en person som uppträder hotfullt eller på annat sätt avviker starkt från vad som kan förväntas vid en tullkontroll och som medför en risk för att situationen ska övergå i våldsamheter. Även vetskapen om att en person vid tidigare tillfällen varit våldsam eller beväpnad kan vara en sådan omständighet som medför att en kroppsvisitation kan vara befogad. En bedömning i det enskilda fallet ska dock alltid göras varvid behovs- och proportionalitetsprinciperna ska beaktas.

I *andra stycket* anges att protokoll ska föras över en kroppsvisitation som görs enligt första stycket och vilka uppgifter som ska framgå av protokollet.

Övervägandena finns i avsnitt 9.4.3.

Undersökning och öppning av försändelser

Undersökning av försändelser

5 §

Paragrafen reglerar undersökning av försändelser. Den ersätter delvis nuvarande 4 kap. 19 § första stycket tullagen, 8 § första stycket inregräns-

lagen och 3 kap. 1 § första stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Paragrafen anger för vilka ändamål en tulltjänsteman får undersöka paket, brev och liknande försändelser. Paragrafen föreskriver, tillsammans med rätten att öppna försändelser enligt 7 §, en särskild reglering vid kontroll av försändelser. Den utesluter inte att försändelser kan undersökas vid gränsen enligt de allmänna bestämmelserna om Tullverkets kontrollverksamhet (jfr prop. 2020/21:49 s. 22 och prop. 1997/98:100 s. 198).

En försändelse tas i allmänhet ut för undersökning efter en inledande selektering. Selektionen görs ofta med hjälp av en sökhund eller med röntgenutrustning men kan också vara en följd av t.ex. under rättelseinformation. De försändelser som tas ut för undersökning kontrolleras närmare. Först därefter öppnas försändelsen om det finns förutsättningar för det enligt 7 §.

Rätten att undersöka försändelser begränsades tidigare till postförsändelser och, enligt regleringen i tullagen och inregränslagen, motsvarande försändelser förmedlade av kurirföretag. De begränsningarna gäller inte längre. Paragrafen omfattar numera alla försändelser som passerar gränsen, oavsett vilken typ av företag som förmedlar dem eller hur de i slutändan når mottagaren. Det kan således vara ett brev, ett paket eller någon annan försändelse som kan innehålla en vara. Det händer att försändelser skickas utan att vara inneslutna i emballage. Även en sådan försändelse omfattas av bestämmelsen och kan kontrolleras.

En försändelse får undersökas för tre olika ändamål. Enligt *punkt 1* får undersökningen göras för att kontrollera att deklara-tions- och uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen har fullgjorts eller att varor inte gör intrång i de rättigheter som skyddas av förordning (EU) nr 608/2013. Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser alltså förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Punkten gäller enbart i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen, vilket bl.a. innebär att det är tillåtet att göra slumpmässiga kontroller. Paragrafen kompletterar artikel 46.1 i tullkodexen. Uttrycket tullagstiftning har enligt hänvisningen i 1 kap. 4 § samma betydelse som enligt 1 kap. 3 § tullagen.

Enligt *punkt 2* får en försändelse undersökas för att kontrollera att förbud eller villkor enligt 3 § första stycket inregränslagen har iakttagits och att anmälningsskyldighet enligt 3 § andra stycket den lagen har fullgjorts. Det innebär att kontrollerna bara får avse sådana varor som anges i 2 § inregränslagen. Eftersom det är fråga om en kontroll vid den inre gränsen gäller förbudet i 6 kap. 1 § mot att göra slumpmässiga kontroller.

Enligt *punkt 3* får en försändelse även undersökas för att kontrollera om den innehåller alkohol- eller tobaksvaror för vilka punktskatteplikt eller särskilda villkor gäller. Alkohol- eller tobaksvaror får även undersökas enligt punkterna 1 och 2, om förutsättningarna för det är uppfyllda. Den aktuella punkten ger en tulltjänsteman rätt att även i andra fall undersöka försändelser för att kontrollera om de innehåller alkohol- eller tobaksvaror. Det kan handla om att kontrollera att kraven i 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor är uppfyllda, att mottagaren har rätt att föra in varan i landet eller att mottagaren inte är under 18 år. Rätten att undersöka varan gäller oavsett om försändelsen kommer från en annan medlemsstat inom EU eller från tredjeland. Det kan i vissa fall bli aktuellt att omhänderta varorna enligt 5 kap. 27 och 28 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 16.3.4.

Tillfälligt kvarhållande av försändelser

6 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, reglerar ett befodringsföretags skyldighet att på särskild uppmaning hålla kvar en viss försändelse till dess att den har hunnit kontrolleras. Paragrafen gäller både vid den yttre och den inre gränsen och oberoende av typ av försändelse. Det kan således handla om ett brev, ett paket eller en annan försändelse. Utgångspunkten är emellertid att det ska vara en försändelse som kan underkastas kontroll enligt 5 §, vilket begränsar tillämpligheten vid den inre gränsen. Skyldigheten gäller även om befodringsföretaget, till följd av automatiserad klarering, har fått besked om att försändelsen kan lämnas ut. Om det är fråga om en försändelse från tredjeland kan företaget exempelvis, före uppmaningen om att försändelsen ska hållas kvar, ha nåtts av beskedet att den kan frigöras på den inre marknaden.

När Tullverket har uppgifter om att en viss försändelse, som behöver kontrolleras fysiskt, ska ankomma eller avgå eller just har ankommit till ett befodringsföretag får en tulltjänsteman uppmana företaget att tillfälligt hålla kvar försändelsen. Endast särskilt förordnade tjänstemän får uppmana ett befodringsföretag att hålla kvar en försändelse.

Syftet med regleringen är att möjliggöra den fysiska kontroll som kan behövas i ett enskilt fall. Avsikten är inte att alla försändelser som kommer en viss dag eller vid en viss tidpunkt ska hållas kvar med stöd av paragrafen. Det ska krävas särskilda skäl för att uppmana ett befodringsföretag att hålla kvar en eller flera försändelser. Normalt kommer uppmaningen att hålla kvar en viss försändelse att bygga på underrättelseinformation eller annan kunskap som finns i Tullverket om t.ex. avsändare, mottagare eller typ av försändelse.

Det kan i vissa fall vara fråga om att flera försändelser som kan vara exempelvis av samma slag, eller ha samma mottagare eller samma avsändare behöver hållas kvar.

Så snart Tullverket har hunnit kontrollera försändelsen upphör företagens skyldighet. När sex timmar har förflutit förfaller skyldigheten att hålla kvar försändelsen. Det gäller oberoende av om Tullverket har hunnit kontrollera den.

Övervägandena finns i avsnitt 16.3.5.

Öppning av försändelser

7 §

Paragrafen reglerar öppning av försändelser. Den ersätter delvis nuvarande 4 kap. 19 § andra stycket tullagen, 8 § andra stycket inregränslagen och 3 kap. 1 § andra stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen anges att en tulltjänsteman under vissa förutsättningar får öppna en sådan försändelse som avses i 5 §. En grundläggande förutsättning är att försändelsen antingen finns hos Tullverket eller ännu inte har lämnat befodringsföretagets sorteringsställe. Med befodringsföretag avses ett företag som befordrar försändelser. Regleringen innebär att en

försändelse får öppnas så länge den finns kvar på ett ställe där de försändelser som företaget befordrar sorteras. Kontrollen får alltså göras på det första sorteringsstället eller i en senare del av logistikkedjan. Regleringen är inte exklusiv, vilket innebär att försändelser som passerar gränsen även kan kontrolleras med stöd av Tullverkets allmänna kontrollbefogenheter.

Öppning av en försändelse förutsätter att det finns anledning att anta att försändelsen innehåller vissa typer av varor. Det som avses i *punkt 1* är varor för vilka deklara-tions- eller uppgiftsskyldigheten enligt tullagstiftningen inte har fullgjorts. Av *punkt 2* framgår att det också kan vara fråga om sådana varor som avses i 2 § inregränslagen. Det förutsätter dock att det finns anledning att anta att varan kan tas i beslag enligt bestämmelserna i 8 kap. Enligt *punkt 3* omfattar regleringen även sådana alkohol- eller tobaksvaror för vilka punktskatteplikt eller särskilda villkor gäller. Vad det kan innefatta har diskuterats i kommentaren till 5 §.

Öppning av en försändelse kan vara ett intrång i den enskildes rätt till skydd för sin korrespondens. Det bör därför läggas särskild vikt vid att behovs- och proportionalitetsprinciperna iakttas. Det innebär bl.a. att en försändelse som har öppnats inte får undersökas närmare än vad som behövs för att uppnå det avsedda resultatet.

En tulltjänsteman som har förordnats för uppgiften får i vissa fall besluta om postspärr, dvs. att en försändelse som kommer från ett annat land ska hållas kvar av befordringsföretaget. Regleringen om postspärr finns i 7 kap. 8–11 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 16.3.4.

8 §

Paragrafen anger vem som får besluta om att en försändelse ska öppnas. Den ersätter delvis nuvarande 4 kap. 20 § tullagen, 9 § inregränslagen och 3 kap. 2 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen anges att ett beslut om att öppna en försändelse som kan antas innehålla ett förtroligt meddelande endast får fattas av en särskilt förordnad tulltjänsteman. Bestämmelsen avser försändelser som erfarenhetsmässigt innehåller förtroliga meddelanden. Som regel befordras de som brev (se prop. 1995/96:166 s. 94 och prop. 1998/99:79 s. 102). Om det visar sig att försändelsen innehåller ett förtroligt meddelande ska 10 § tillämpas.

Övervägandena finns i avsnitt 16.3.4.

9 §

Paragrafen innehåller förfaranderegler när en försändelse har öppnats. Den ersätter nuvarande 4 kap. 21 § andra och tredje styckena tullagen, 10 § andra och tredje styckena inregränslagen och 3 kap. 1 § fjärde stycket och 3 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Av *första stycket* framgår att protokoll ska föras över undersökningen. Av protokollet ska syftet med undersökningen framgå och vad som har kommit fram vid den. Den som beslutade om öppning av försändelsen ansvarar för att ett protokoll upprättas.

Enligt *andra stycket* ska adressaten och, om det är möjligt, avsändaren underrättas så snart som möjligt om en försändelse har öppnats. Om uppgifter om avsändaren saknas på eller i försändelsen är det i allmänhet inte möjligt att underrätta honom eller henne. Detsamma gäller om uppgifterna om avsändaren är så bristfälliga att det krävs mer än en enkel undersökning för att ta reda på det som behövs. En enkel undersökning kan exempelvis vara en slagning i ett register. Underrättelsen kan anstå om det finns särskilda skäl. Ett exempel är om undersökningen lett till en misstanke om brott och en underrättelse skulle äventyra att en effektiv brottsutredning kan genomföras (prop. 1995/96:166 s. 95). Underrättelsen ska i så fall inte dröja längre än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med att inte skicka den direkt.

Övervägandena finns i avsnitt 16.3.4.

10 §

Paragrafen anger hur en försändelse med ett förtroligt meddelande som har öppnats ska hanteras. Den ersätter delvis nuvarande 4 kap. 20 § tullagen, 9 § inregränslagen och 3 kap. 1 § tredje stycket lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Av paragrafen framgår att om en försändelse som innehåller ett förtroligt meddelande har öppnats ska meddelandet som huvudregel omedelbart tillslutas och skickas vidare till mottagaren. Åtgärderna får anstå om det finns särskilda skäl. Ett sådant skäl kan vara att det pågår en brottsutredning som skulle äventyras av att mottagaren fick del av meddelandet. Vid bedömningen av om ett förtroligt meddelande omedelbart ska tillslutas och skickas vidare till mottagaren eller om åtgärderna kan avvaktas bör det beaktas att det rör sig om ett intrång i den enskildes rätt till skydd för sin korrespondens. Särskild vikt bör därför läggas vid behovs- och proportionalitetsprinciperna. Det förtroliga meddelandet bör tillslutas och skickas vidare till mottagaren så snart det inte längre är nödvändigt att avvakta med åtgärderna.

Övervägandena finns i avsnitt 16.3.4.

Revision

Syftet med revision

11 §

Paragrafen anger för vilka syften Tullverket får besluta om revision. Den ersätter i huvudsak nuvarande 4 kap. 26 § tullagen och 18 § inregränslagen.

Revision får enligt *punkt 1* beslutas för att kontrollera att alla nödvändiga dokument och uppgifter har tillhandahållits enligt artikel 15.1 i tullkodexen och att dokumenten och uppgifterna är riktiga och fullständiga. Enligt *punkt 2* får revision beslutas för att göra sådana kontroller som avses i artikel 48 i tullkodexen. Det som avses är kontroll av uppgifter efter frigörande. Hänvisningarna till tullkodexen är statiska.

Revision får dessutom enligt *punkt 3* beslutas för att kontrollera att den som för ut sådana varor som nämns i 2 § 1, 3 och 7 inregränslagen har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt 3 § samma lag. Det handlar om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, skjut-

vapen, ammunition, ljuddämpare, sådana vapen och föremål som avses i 1 kap. 3 § vapenlagen (1996:67) och vissa kulturföremål. Revision får även beslutas för att kontrollera att den som för in sådana varor som nämns i 2 § 3 inregränslagen har fullgjort sin anmälningsskyldighet. Det som avses är skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och sådana vapen och föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen. Revision får i dessa fall bara göras hos den som för in eller för ut varorna. Det kan vara såväl företag som enskilda personer.

Bestämmelserna om revision är tillämpliga om en uppgift i ett ursprungsbevis för förmånsbehandling eller i en ansökan om ett sådant ursprungsbevis behöver kontrolleras (se prop. 2015/16:79 s. 189 och 191).

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Beslut om revision

12 §

Paragrafen, som reglerar vad ett beslut om revision ska innehålla, ersätter nuvarande 4 kap. 27 § och 6 kap. 2 § tredje stycket tullagen. Den har utformats med 41 kap. 4 § skatteförfarandelagen (2011:1244) som förebild.

Enligt *första stycket* ska ett beslut om revision alltid innehålla uppgift om syftet med revisionen, om möjligheten att undanta handlingar från kontroll och ett förordnande av den eller de tulltjänstemän som ska verkställa revisionen (revisorn).

Under de förutsättningar som anges i *andra stycket* är det möjligt att vid en s.k. tredjemansrevision, låta bli att i beslutet nämna vilken person eller rättshandling som kontrollen avser. Det förutsätter att det finns särskilda skäl att inte nämna personen eller rättshandlingen. Tullverket ska göra en avvägning mellan myndighetens intresse av att kunna använda den insamlade informationen på ett relevant sätt, den reviderades intresse av att få reda på vem eller vad informationen avser och intresset av att det hemlighålls (jfr prop. 1996/97:100, s. 476). Det kan finnas anledning att utelämna uppgifterna om det finns risk att den reviderade skulle äventyra utredningen genom att underrätta den som granskningen avser.

Av *tredje stycket* framgår att ett beslut om revision inte får överklagas.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1 och 15.3.1.

13 §

Paragrafen, som föreskriver skyldighet för Tullverket att underrätta den som ska revideras om revisionen, ersätter delvis nuvarande 4 kap. 28 § tullagen. Den har utformats med 41 kap. 5 § skatteförfarandelagen som förebild.

Huvudregeln är enligt *första stycket* att den som ska revideras ska underrättas om beslutet om revision innan revisionen verkställs.

I *andra stycket* anges två undantag. Enligt *punkt 1* får den som ska revideras underrättas i samband med att revisionen verkställs om en inventering eller en liknande fysisk kontroll behöver göras. Det förutsätter att kontrollen skulle förlora sin betydelse om den som ska revideras underrättas i förväg. Genom formuleringen tydliggörs att en sådan underrättelse ska användas bara när kontrollen annars skulle te sig meningslös (prop. 1996/97:100 s. 483 och prop. 2010/11:165 s. 871).

Av *punkt 2*, som inte har någon tidigare motsvarighet, framgår att den som ska revideras får underrättas i samband med att revisionen verkställs om det följer av bestämmelserna om underrättelse om beslut om bevissäkring i 45 kap. 16 § andra stycket skatteförfarandelagen. Enligt den bestämmelsen får den som ett beslut om bevissäkring gäller underrättas om beslutet i samband med att åtgärden verkställs, om det finns en påtaglig risk för sabotage om personen underrättas i förväg. Undantaget kan alltså tillämpas när det finns ett beslut om bevissäkring och det föreligger en påtaglig risk för sabotage om den som ska revideras underrättas om revisionen i förväg.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1 och 16.5.2.

Samverkan

14 §

Paragrafen, som reglerar samverkan med den som revideras, ersätter delvis nuvarande 4 kap. 29 § tullagen. Den har utformats med 41 kap. 6 § skatteförfarandelagen som förebild.

I *första stycket* anges huvudprincipen för hur revisionen ska genomföras, nämligen i samverkan med den reviderade. Det anges också att revisionen ska genomföras på ett sådant sätt att den inte onödigt hindrar verksamheten hos den reviderade. Om den reviderade inte samverkar kan det bli aktuellt med bevissäkring enligt 20 §. Innan bevissäkring övervägs bör emellertid möjligheten att utfärda vitesföreläggande enligt 19 § i allmänhet utnyttjas.

Av *andra stycket* framgår att kravet på samverkan inte gäller om bevissäkring har beslutats enligt 45 kap. 2 § skatteförfarandelagen på grund av att det finns en påtaglig risk för sabotage.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1 och 16.5.3.

Revisorns befogenheter

15 §

I paragrafen regleras revisorns befogenheter. Paragrafen ersätter delvis nuvarande 4 kap. 30 § tullagen och 18 § inregränslagen.

Enligt *första stycket* får revisorn granska räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör verksamheten, om de inte ska undantas från granskningen enligt 21 §.

I *andra stycket* påminns om att revisorns befogenheter i övrigt framgår av artikel 48 i tullkodexen. Artikel 48 reglerar kontroll av uppgifter efter frigörande. Eftersom det är fråga om en upplysningsbestämmelse anges inte vilken lydelse av artikeln som det hänvisas till (prop. 2015/16:79 s. 189). Det tydliggörs att befogenheterna gäller vid revisioner som syftar till sådana kontroller som avses i 11 § 2.

I *tredje stycket*, som inte har någon tidigare motsvarighet, anges revisorns befogenheter vid en revision som syftar till en sådan kontroll som avses i 11 § 3, dvs. en kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt inregränslagen har fullgjorts. Bestämmelsen har delvis utformats med 41 kap. 7 § skatteförfarandelagen som förebild. Enligt denna bestämmelse får revisorn granska lager, maskiner och inventarier, besiktiga verksamhetslokaler och ta prov på varor.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1 och 16.5.3.

Den reviderades skyldigheter

16 §

Paragrafen, som reglerar den reviderades skyldighet att lämna tillträde till verksamhetslokaler, ersätter nuvarande 4 kap. 31 § tullagen. Den har utformats med 41 kap. 8 § skatteförfarandelagen som förebild.

I *första stycket*, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras den reviderades skyldighet att lämna tillträde till verksamhetslokaler. Med verksamhetslokal avses detsamma som i 3 kap. 18 § skatteförfarandelagen.

Enligt *punkt 1* ska den reviderade lämna tillträde till verksamhetslokaler för granskning av handlingar enligt 15 § första stycket. Det förutsätter att granskningen inte utan svårighet kan genomföras på någon annan plats. Det kan vara fallet exempelvis om revisorn inte kan få tillgång till handlingarna på sin vanliga arbetsplats.

Den reviderade ska vidare, enligt *punkt 2*, lämna tillträde till verksamhetslokalerna för sådana åtgärder som i övrigt avses i artikel 48 i tullkodexen, dvs. för kontrollåtgärder efter frigörande som inte består i en granskning av handlingar. Hänvisningen till tullkodexen är statisk.

Därutöver ska den reviderade, enligt *punkt 3*, lämna tillträde till verksamhetslokalerna för sådana åtgärder som avses i 15 § tredje stycket. De åtgärder som avses är bl.a. granskning av lager, besiktning av verksamhetslokaler och provtagning av varor.

I *andra stycket* anges när en revision får respektive ska genomföras i den reviderades verksamhetslokaler. En revision får genomföras i lokalerna om den reviderade medger det. Det gäller i andra fall än som avses i första stycket 1, dvs. om den reviderade inte är skyldig att lämna tillträde till verksamhetslokalerna (se prop. 2010/11:165 s. 872 och 873). Om den reviderade begär det och revisionen kan genomföras där utan betydande svårighet ska den genomföras hos den reviderade. Sådan svårighet kan exempelvis uppstå om en granskning i lokalerna medför ett omfattande resande för revisorn, om den reviderade uppträder hotfullt eller på annat sätt stör granskningsarbetet, eller om granskningen inte kan bedrivas på ett ändamålsenligt sätt i verksamhetslokalerna på grund av att de är trånga, kalla, bullriga eller liknande (prop. 1993/94:151 s. 167).

Av *tredje stycket* framgår att den reviderade i de fall där revisionen genomförs i verksamhetslokalerna ska ställa en ändamålsenlig arbetsplats till revisorns förfogande, om det är möjligt. Behovet av arbetsplats kan avse allt från ett skrivbord i ett mindre kontor till flera rum vid revision av större företag (prop. 1993/94:151 s. 168). Skyldigheten gäller inte när revisionen genomförs på någon annan plats än i verksamhetslokalerna.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1 och 16.5.3.

17 §

I paragrafen regleras den reviderades skyldighet att tillhandahålla handlingar och att lämna upplysningar. Den ersätter delvis nuvarande 4 kap. 32 § tullagen.

I *första stycket* påminns om att den reviderade enligt artikel 15.1 i tullkodexen är skyldig att tillhandahålla revisorn de handlingar och lämna de upplysningar samt i övrigt ge revisorn all den hjälp som behövs vid revisionen. Det gäller vid revisioner som syftar till sådana kontroller som

avses i 11 § 1 eller 2. Eftersom det är fråga om en upplysningsbestämmelse anges inte vilken lydelse av artikeln som det hänvisas till (prop. 2015/16:79 s. 190).

Enligt *andra stycket*, som inte har någon tidigare motsvarighet, ska den reviderade tillhandahålla revisorn de handlingar och lämna de upplysningar som behövs för revisionen. Det gäller vid revisioner som syftar till en sådan kontroll som avses i 11 § 3. Bestämmelsen har utformats med 41 kap. 9 § skatteförfarandelagen som förebild.

Av *tredje stycket* framgår att om handlingar ska granskas på någon annan plats än hos den reviderade ska denne på begäran och mot kvitto överlämna handlingarna till revisorn. Om det inte är nödvändigt för revisorn att ha tillgång till originalhandlingarna kan ett alternativ vara att den reviderade överlämnar kopior.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1 och 16.5.3.

18 §

Paragrafen, som reglerar den reviderades skyldighet att ge revisorn tillfälle att använda tekniska hjälpmedel, ersätter i huvudsak nuvarande 4 kap. 33 § tullagen. Den har utformats med 41 kap. 10 § skatteförfarandelagen som förebild.

Enligt *första stycket* ska den reviderade på begäran ge revisorn tillfälle att använda tekniska hjälpmedel för att granska en upptagning som kan uppfattas bara med ett sådant hjälpmedel. Det innefattar bl.a. hårdvara som datorer och mjukvara som t.ex. operativsystem, bokföringsprogram, revisionsprogram eller andra program som behövs för granskningen (jfr prop. 1993/94:151 s. 162 och 169). Skyldigheten gäller inte om den reviderade tillhandahåller en kopia av upptagningen och kopian utan svårighet kan granskas med tekniska hjälpmedel som revisorn själv har tillgång till. Den reviderade ska dock, enligt *andra stycket*, ge revisorn möjlighet att kontrollera att kopian stämmer överens med den upptagning som finns hos den reviderade.

I *tredje stycket* begränsas vilka tekniska hjälpmedel och sökbegrepp som får användas vid en granskning eller kontroll enligt första och andra styckena. Revisorn får bara använda de tekniska hjälpmedel och sökbegrepp som behövs för att tillgodose syftet med revisionen. Granskningen eller kontrollen får göras via ett elektroniskt kommunikationsnät om den reviderade medger det.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Föreläggande och vite

19 §

I paragrafen finns bestämmelser om föreläggande och vite. Paragrafen, motsvarar delvis 7 kap. 5 § tullagen och har utformats med 41 kap. 12 § och 44 kap. 1 § skatteförfarandelagen som förebild.

Tullverket får enligt *första stycket* förelägga den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 16, 17 eller 18 § att fullgöra dem.

Enligt *andra stycket* får ett beslut om föreläggande förenas med vite. Det gäller emellertid inte om omständigheterna är sådana som anges i 7 kap. 6 § tullagen, se kommentaren till 3 kap. 24 §. Ett beslut om vite gäller omedelbart.

Se även kommentaren till 3 kap. 24 § om att ytterligare bestämmelser om vite finns i lagen (1989:206) om viten.

Övervägandena finns i avsnitt 16.5.3.

Bevissäkring

20 §

Paragrafen anger vad som gäller i fråga om bevissäkring. Den ersätter delvis nuvarande 4 kap. 29 § andra stycket tullagen.

I *första stycket* föreskrivs att bestämmelserna om bevissäkring i 45 kap. skatteförfarandelagen får tillämpas när Tullverket genomför revision. Det förutsätter att den reviderade inte samarbetar.

Av *andra stycket* framgår att bestämmelserna i 16–19 §§ om den reviderades skyldigheter och om föreläggande ska gälla i stället för motsvarande bestämmelser i 45 kap. skatteförfarandelagen när bevissäkring aktualiseras i Tullverkets verksamhet. Ytterligare bestämmelser om tillämpningen av skatteförfarandelagen finns i 28 §.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1 och 16.5.3.

Handlingar som ska undantas från granskning

21 §

I paragrafen anges vilka handlingar som inte får granskas vid en revision. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 37 § tullagen.

I *första stycket* anges i *punkt 1* att revisorn inte får granska en handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken. Förbudet mot beslag avser handlingar som innehåller uppgifter som skyddas av tystnadsplikt och som finns hos antingen den som anförtrotts handlingen eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller. Meddelanden mellan närstående omfattas inte längre av beslagsförbud (se prop. 2021/22:119 s. 51–59). Sådana meddelanden får alltså granskas. Revisorn får dessutom, enligt *punkt 2*, inte granska en handling som inte omfattas av revisionen.

Enligt *andra stycket* får granskningen inte heller omfatta en handling som har ett betydande skyddsintresse, om det finns särskilda omständigheter som gör att handlingen inte bör komma till någon annans kännedom och skyddsintresset är större än handlingens betydelse för revisionen. Det motsvarar det som gäller enligt 3 kap. 23 § beträffande uppgifter som ett föreläggande inte får avse, se kommentaren till den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

22 §

Paragrafen, som reglerar hanteringen av handlingar som inte får granskas, ersätter nuvarande 4 kap. 38 § tullagen.

Revisorn förutsätts självmant ta undan handlingar som avses i 21 §. Det kan emellertid ibland vara svårt att avgöra om handlingen inte får granskas. Av paragrafen framgår att det ankommer på den reviderade att begära att en viss handling undantas från revisionen. Om revisorn delar uppfattningen att en handling inte får granskas ska han eller hon se till att handlingen tas undan. Om det råder olika uppfattningar kan den reviderade vända sig till domstol enligt 23 §.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

23 §

Paragrafen, som ger den reviderade rätt att få frågan om att undanta handlingar domstolsprövad, ersätter tidigare 4 kap. 39 § tullagen. Paragrafen har delvis utformats med 47 kap. 4 § skatteförfarandelagen som förebild.

I *första stycket* anges att en begäran om att undanta handlingar ska ges in till allmän förvaltningsdomstol. Begäran ska vara skriftlig och ges in tillsammans med den handling som begäran avser. Den reviderade måste först ha gjort klart för revisorn att handlingen enligt den reviderades mening inte får granskas. Det är bara om revisorn, trots invändningen om undantag, håller fast vid att handlingen bör granskas som en begäran ska ges in till domstolen (jfr prop. 2010/11:165 s. 924).

Av *andra stycket* framgår att Tullverket, om myndigheten redan har den handling som begäran avser, omedelbart ska försegla handlingen och överlämna den till domstolen.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

24 §

Paragrafen, som reglerar vad som gäller för upptagningar, ersätter nuvarande 4 kap. 40 § tullagen. Den har utformats med 47 kap. 5 § skatteförfarandelagen som förebild.

I paragrafen regleras begränsningar som kan gälla om en sådan upptagning som avses i 1 kap. 3 § tullagen ska undantas från granskning, dvs. om det är fråga om en upptagning som bara kan läsas, avlyssnas eller uppfattas med tekniska hjälpmedel. Domstolen får besluta om de begränsningar i Tullverkets rätt att använda tekniska hjälpmedel och sökbegrepp som behövs för att uppgiften inte ska bli tillgänglig för myndigheten.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

25 §

Paragrafen, som innebär att frågan om att undanta en handling kan prövas utan att själva handlingen granskas, ersätter nuvarande 4 kap. 41 § tullagen. Den har utformats med 47 kap. 6 § skatteförfarandelagen som förebild.

I paragrafen föreskrivs att, om den enskilde begär det, domstolen ska pröva om ett beslut om att undanta handlingen kan fattas utan att domstolen granskar handlingen. Det kan aktualiseras om rätten kommer fram till att en granskning av handlingen inte är nödvändig. Det kan t.ex. gälla en principiell fråga, där även revisorn har en tämligen god bild av vilken typ av information som handlingen innehåller. Domstolen kan då besluta i målet utan att bryta förseglingen eller att ta del av den översända handlingen (se prop. 1993/94:151 s. 170 och 171).

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

26 §

Paragrafen, som reglerar effekten av att en uppgift eller handling har undantagits, ersätter nuvarande 4 kap. 42 § tullagen. Den har utformats med 47 kap. 7 § skatteförfarandelagen som förebild.

I paragrafen föreskrivs att Tullverket inte får återge eller hänvisa till innehållet i en uppgift eller handling om den har undantagits från granskning. Det inkluderar att Tullverket inte får återge eller hänvisa till innehållet i uppgiften eller handlingen om myndigheten efter en begäran om undantag men utan beslut av förvaltningsrätten har återlämnat en handling. Ordalydelsen ”har undantagits från granskning” får anses täcka även det fallet. Bestämmelsen tar sikte på fall där granskningen av en handling har påbörjats innan den enskilde har begärt att den ska undantas (prop. 2010/11:165 s. 926).

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

27 §

Paragrafen, som anger vad som gäller i fråga om beslut att undanta handlingar, ersätter nuvarande 4 kap. 43 § tullagen.

Av paragrafen framgår att ett beslut i fråga om att undanta en uppgift eller en handling från granskning gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet. Motsvarande reglering finns i 68 kap. 1 och 3 §§ skatteförfarandelagen.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Tillämpning av skatteförfarandelagen

28 §

Paragrafen anger att vissa bestämmelser i skatteförfarandelagen gäller när Tullverket har beslutat om revision. Den har utformats med 7 kap. 9 § tullagen som förebild.

Det innebär att de bestämmelser i skatteförfarandelagen som anges i paragrafen i tillämpliga delar gäller i Tullverkets mål och ärenden där revision genomförs. Bestämmelserna rör bl.a. ersättning för kostnader för ombud, biträde eller utredning, besluts verkställbarhet, verkställighet av beslut om bevissäkring och befogenheter att använda våld och tvång. Det innebär ingen ändring i sak, eftersom bestämmelserna om revision tidigare fanns i tullagen och 7 kap. 9 § tullagen innehåller motsvarande hänvisningar.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Avslutande av revisionen

29 §

Paragrafen, som anger när och hur en revision ska avslutas, ersätter nuvarande 4 kap. 34 § tullagen. Den har utformats med 41 kap. 13 § skatteförfarandelagen som förebild.

I *första stycket* föreskrivs att en revision inte får pågå under längre tid än nödvändigt. Det innebär att den ska avslutas så snart som möjligt med hänsyn till omfattningen och övriga omständigheter.

Enligt *andra stycket* ska Tullverket snarast meddela den reviderade resultatet av revisionen i de delar som rör den reviderade. Det kan enklast

göras genom att den reviderade får en kopia av revisionspromemorian i aktuella delar (prop. 2010/11:165 s. 874).

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

30 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om åtgärder när en revision har avslutats, ersätter nuvarande 4 kap. 35 § tullagen. Den har utformats med 41 kap. 14 § skatteförfarandelagen som förebild.

Paragrafen anger när och till vem Tullverket ska lämna tillbaka material som har granskats under revisionen.

Enligt *första stycket* ska räkenskapsmaterial och andra handlingar lämnas tillbaka till den reviderade så snart som möjligt. Det ska senast göras när revisionen har avslutats.

I *andra stycket* anges hur Tullverket ska förfara om den reviderade har försatts i konkurs. Handlingarna ska då överlämnas till konkursförvaltaren och den reviderade ska underrättas om det.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Revision i ärenden om skatt

31 §

Paragrafen, som anger vad som gäller i fråga om revision i ärenden om skatt, motsvarar delvis 2 kap. 1 § tullagen.

I paragrafen finns bestämmelser om revision i ärenden om sådan skatt som avses i 2 kap. 1 § tullagen. Det tydliggörs att bestämmelserna om revision i detta kapitel är tillämpliga i sådana ärenden. När Tullverket genomför en revision i ett skatteärende gäller det som sägs om en revision enligt 11 § 1 och 2. Det innebär att vissa bestämmelser i tullkodexen är tillämpliga vid en sådan revision, t.ex. frågan om revisorns befogenheter enligt artikel 48.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Medverkan av Polismyndigheten och Kustbevakningen

32 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet för Polismyndigheten och Kustbevakningen att medverka i Tullverkets kontrollverksamhet. Den ersätter i huvudsak nuvarande 4 kap. 3 § tullagen, 12 § första stycket inregränslagen och 4 kap. 12 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* anges att Polismyndigheten och Kustbevakningen ska medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt 3 och 4 kap, dvs. i kontrollverksamheten vid den yttre och den inre gränsen. Polismyndigheten ska dessutom medverka i kontrollverksamheten enligt 5 kap., dvs. vid punktskattekontroll.

Av *andra och tredje styckena* framgår att Polismyndigheten respektive Kustbevakningen och en polisman eller en kustbevakningstjänsteman som medverkar i Tullverkets kontrollverksamhet enligt första stycket i stor utsträckning har samma befogenheter som Tullverket och en tulltjänsteman.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Tillhandahållande av lokaler och anordningar

33 §

Paragrafen reglerar skyldigheten för vissa transportföretag att tillhandahålla lokaler och anordningar. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 4 § tullagen och 14 § inregränslagen.

I paragrafen anges att ett transportföretag som befordrar passagerare från andra länder ska ställa lokaler och anordningar till Tullverkets förfogande. Det ska göras utan kostnad för Tullverket. Skyldigheten avser de lokaler och anordningar som behövs för att kontrollera fordon, bagage, handväskor och liknande som resande för med sig, för förhör, kroppsvisitation och kroppsbesiktning av resande och för tullpersonalen under uppehåll i tjänstgöringen. Den avser även sådana lokaler och anordningar som behövs för handläggning av resandes tulldeklarationer. Det blir emellertid bara aktuellt vid den yttre gränsen. Tullverket bedömer vilka lokaler och anordningar som myndigheten har behov av.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

34 §

Av paragrafen framgår vilka medel Tullverket har om ett transportföretag inte uppfyller skyldigheten att tillhandahålla bl.a. lokaler. Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 5 § tullagen.

Enligt *första stycket* får Tullverket utfärda ett föreläggande mot ett transportföretag som inte fullgör sina skyldigheter enligt 33 §.

Av *andra stycket* framgår att ett sådant föreläggande får förenas med vite och att beslutet gäller omedelbart. Om någon trots hot om vite inte fullgör det som anges i föreläggandet kan Tullverket ansöka om att vitet ska dömas ut, se kommentaren till 3 kap. 24 §.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

7 kap. Befogenheter för att upptäcka brott

Kapitlet innehåller bestämmelser om befogenheter som Tullverket och en tulltjänstemän får använda för att upptäcka brott. Flertalet bestämmelser flyttas från lagen (2000:1225) om straff för smuggling, tullagen (2016:253) och lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, som i denna lagrådsremiss föreslås byta namn till inregränslagen. I författningskommentaren används lagens nya namn.

Åtgärder vid in- och utresa

1 §

Paragrafen reglerar tvångsmedel som får användas mot en person i direkt samband med inresa till eller utresa ur landet. Den ersätter delvis nuvarande 27 § andra stycket lagen om straff för smuggling.

I *första stycket* anges att kroppsvisitation och yttlig kroppsbesiktning får användas. Urinprov regleras i tredje stycket. Vad som avses med begreppen kroppsvisitation och kroppsbesiktning definieras i 28 kap. 11 § tredje stycket respektive 12 § tredje stycket rättegångsbalken. Det finns

ingen legaldefinition av vad som avses med ytlig kroppsbesiktning. Den beskrivning som angetts i tidigare förarbeten gäller dock fortfarande (se prop. 1993/94:24 s. 33 och 34).

Den som får utsättas för tvångsmedlen är en person som, i direkt samband med in- eller utresa, uppehåller sig i trakterna vid Sveriges landgräns eller kuster eller i närheten av eller på en flygplats eller något annat område med direkt förbindelse med utlandet, dvs. en resenär. Med resenär avses här även personal på ett transportmedel, t.ex. en flygplans- eller båtbesättning.

Åtgärden ska genomföras i nära anslutning till inresan eller utresan. Utrymmet för att tillämpa paragrafen är tidsmässigt begränsat. Utgångspunkten när det gäller åtgärder mot inresande är den tidpunkt som resenären kommer till det geografiska området. Inget hindrar att åtgärden utförs något senare om beslutet har fattats vid inresan och bygger på iakttagelser som har gjorts då. Det kan exempelvis vara nödvändigt att se om någon möter den inresande på en flygplats och att därefter ingripa mot resenären i ankomsthallen eller på parkeringsplatsen utanför. Resenären måste dock alltså befina sig i det område som anges i paragrafen för att den ska vara tillämplig. Det är svårare att bedöma när en person står inför en utresa. Tecken på det kan vara personens klädsel, vad han eller hon har med sig, t.ex. resväska och biljetter, och hur personen i övrigt beter sig.

Utrymmet för att tillämpa paragrafen är även begränsat geografiskt genom att resenären ska befina sig i trakterna vid Sveriges landgräns eller kuster eller i närheten av eller inom en flygplats eller något annat område som har direkt förbindelse med utlandet. Det sistnämnda kan t.ex. vara en färjeterminal eller i vissa fall en tågstation som Hyllie i Malmö. Regleringen motsvarar i huvudsak det område inom vilket en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna enligt 3 kap. 9 § första stycket 3 och 4 kap. 3 § första stycket 3, se kommentarerna till de bestämmelserna.

Av *andra stycket* framgår att en ytterligare förutsättning är att det finns anledning att anta att resenären har med sig egendom som kan komma att tas i beslag på grund av brott mot lagen om straff för smuggling eller sådana brott mot narkotikastrafflagen (1968:64), vapenlagen (1996:67) eller lagen (2012:1011) om brandfarliga och explosiva varor som anges i 8 kap. 2 § denna lag. Det krävs inte någon konkret misstanke om brott.

Paragrafen är inte tillämplig på andra personer än resenärer som befinner sig på platsen, exempelvis personal som arbetar på en flygplats eller i en färjeterminal eller som annars befinner sig där av något annat skäl än in- eller utresa.

Tredje stycket begränsar rätten att ta urinprov till fall där provet kan antas ha betydelse för misstanke om narkotikasmuggling. Urinprov är en form av kroppsbesiktning. Syftet med regleringen är att genom urinprov kunna få en indikation på om resenären kan ha svält narkotika eller på annat sätt agerar narkotikakurir. Kan antas är ett lågt beviskrav. Ofta finns det andra omständigheter som tyder på att resenären kan ha svält narkotika. Eftersom ingen får hållas kvar för urinprov är det inte heller proportionerligt att använda våld mot resenären för att få denne att lämna sådant prov.

Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

2 §

I paragrafen föreskrivs att ytlig kroppsbesiktning enligt 1 § endast får utföras på den som är under 15 år om det finns särskilda skäl. Den ersätter delvis nuvarande 27 § andra stycket lagen om straff för smuggling. Bestämmelsen är ett undantag från det som annars gäller för kroppsbesiktning av den som är under 15 år enligt 36 a och 36 f §§ lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Med särskilda skäl avses bl.a. att det som resenären antas ha med sig är sådant som det finns ett tydligt samhällsintresse att genast ta hand om. Det kan t.ex. vara narkotika, vapen eller explosiva varor. Det kan även vara alkohol- eller tobaksvaror som barnet försöker föra in. Att den unge kan antas utnyttjas av kriminella eller av anhöriga för att föra in otillåtna varor kan också vara ett särskilt skäl.

Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

3 §

I paragrafen föreskrivs att en tulltjänsteman får besluta om åtgärder enligt 1 och 2 §§. Den ersätter delvis nuvarande 27 § andra stycket lagen om straff för smuggling. Det är den tulltjänsteman som befinner sig på platsen och gör iakttagelser av resenären som ska besluta om det finns skäl att tillämpa paragrafen. Den är alltså, i motsats till 4 §, inte avsedd att användas för planerade kontroller riktade mot okända resenärer utan kräver en individuell bedömning. När det gäller resenärer från tredjeland får kontroller visserligen göras slumpmässigt, men den nu aktuella paragrafen är inte avsedd för det. Eftersom det ska finnas anledning att anta att resenären har med sig egendom som får tas i beslag utesluter det att åtgärderna riktas mot exempelvis var femte passagerare.

Tvångsmedel enligt paragrafen får användas såväl vid den yttre som den inre gränsen. Dokumentation av verkställigheten regleras i 6 och 7 §§. I fråga om verkställigheten i övrigt gäller 8 kap. 19 § 2 och 20 §, se kommentarerna till de paragraferna.

Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

Särskild kontroll

4 §

Paragrafen, som reglerar s.k. särskild kontroll, ersätter nuvarande 28 § första och andra styckena lagen om straff för smuggling.

Särskild kontroll ger Tullverket möjlighet att ingripa vid misstanke om att allvarliga smugglingsbrott kommer att begås, trots att misstanken inte är tillräckligt konkret för att kunna riktas mot en särskild person eller enbart en mindre personkrets.

Åtgärden innebär enligt *första stycket* att Tullverket får besluta att samtliga resande som kommer med ett visst transportmedel, i allmänhet ett flygplan eller en färja i reguljär trafik, ska kroppsvisiteras. Kontrollen kan även omfatta alla in- eller utresande som kommer till en viss gräns- eller kustort, eller annan plats som har förbindelse med utlandet, under en bestämd tidrymd. Som exempel har nämnts att det finns information om att en person som medför ett större narkotikaparti ska komma till Helsingborg med någon av färjorna från Helsingör, okänt vilken. Då kan

ett beslut meddelas om särskild kontroll beträffande alla som ankommer med färja till Helsingborg från Helsingör en viss dag (prop. 1999/2000:124 s. 175).

Särskild kontroll får gälla ”en viss angiven, kortare tidrymd”. I allmänhet bör en sådan kontroll inte pågå längre än ett dygn. Det kan dock inte uteslutas att det i speciella undantagsfall kan bli aktuellt med kontroll som pågår något längre tid, t.ex. om endast något enstaka transportmedel ankommer till platsen från en viss destination varje dag.

I *andra stycket* anges i tre punkter vilka förutsättningar som gäller för att särskild kontroll ska få beslutas. Enligt *punkt 1* ska det finnas anledning att anta att en eller flera resande som kommer till eller reser från platsen för kontrollen har begått eller står i begrepp att begå ett allvarligt smugglingsbrott. Brottsmisstanken ska avse grov smuggling, grov eller synnerligen grov narkotikasmuggling, grov eller synnerligen grov vapensmuggling eller grov eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott. Enligt *punkt 2* ska det inte finnas tillräckliga uppgifter för att rikta brottsmisstanke mot någon viss person eller en mindre krets av personer. Kontrollen riktas i stället mot alla de som kommer med det avsedda transportmedlet eller under den angivna tidsrymden. I de flesta fallen kommer troligen kontrollen att baseras på tillförlitlig och konkretiserad underrättelseinformation eller information från en annan stats tullmyndighet om ett förestående brott. Åtgärden ska enligt *punkt 3* vidare vara nödvändig för att ett ingripande mot brottet ska kunna göras. Om det skulle finnas andra mindre ingripande sätt att upptäcka brottet bör de användas i stället. Kraven i samtliga tre punkter måste vara uppfyllda för att särskild kontroll ska få beslutas.

Eftersom alla resande ska kroppsvisiteras bör verkställigheten anpassas så att den inte vållar de resande onödig olägenhet. I tidigare förarbeten har framhållits att en resenär endast i speciella undantagsfall bör tvingas ta av sig kläderna för att de ska undersökas (prop. 1999/2000:124 s. 175).

Särskild kontroll får förekomma såväl vid den yttre som den inre gränsen.

Av *tredje stycket* framgår att 8 kap. 19 § 2 och 20 § ska tillämpas vid verkställigheten, se kommentarerna till de paragraferna. Däremot gäller inte bestämmelserna i rättegångsbalken om dokumentation. Det regleras i stället i 7 §.

Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

5 §

Paragrafen, som anger vem som får besluta om särskild kontroll enligt 4 §, ersätter i huvudsak nuvarande 28 § tredje stycket lagen om straff för smuggling.

Beslut om särskild kontroll får endast fattas av en särskilt förordnad tulltjänsteman. Beslutet ska som huvudregel prövas av antingen chefen för Tullverket eller chefen för Tullverkets rättsavdelning innan det verkställs. Om det uppenbart är fara i dröjsmål får dock beslutet verkställas omedelbart utan en sådan prövning. Med fara i dröjsmål avses här att kontrollen måste genomföras genast, för att inte syftet med åtgärden ska riskera att gå om intet. Uppenbart är ett mycket starkt beviskrav. Det kan exempelvis vara fråga om tillförlitliga underrättelseuppgifter från ett annat

land om en misstänkt allvarlig smuggling ombord på ett flygplan som ska landa på svensk mark inom kort.

Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

Dokumentation

6 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, föreskriver att protokoll ska föras över ytlig kroppsbesiktning och urinprovstagning enligt 1 och 2 §§. Protokoll ska även föras över kroppsvisitation som innefattar en undersökning av en persons kläder. Paragrafen har utformats med bestämmelserna i 28 kap. rättegångsbalken om protokoll över kroppsbesiktning som förebild.

I paragrafen anges i *första stycket* i fyra punkter vad protokollet ska innehålla. Det ska framgå vem som fattade beslutet, vem eller vilka som deltog i undersökningen och när den genomfördes, vem åtgärden riktade sig mot och vad som i övrigt förekom vid åtgärden. Det sistnämnda syftar bl.a. på vem som bevitnade åtgärden och om våld behövde användas.

I *andra stycket första meningen* anges att det är den som har verkställt åtgärden som är ansvarig för att ett protokoll upprättas.

I *andra stycket andra meningen* anges att om kroppsbesiktningen eller kroppsvisitationen resulterar i att något tas i beslag eller i förvar gäller rättegångsbalkens regler. Det innebär att bestämmelserna om protokoll i 26 kap. 3 b § rättegångsbalken ska tillämpas vid förvar och bestämmelserna i 27 kap. 13 § rättegångsbalken ska tillämpas vid beslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.3.

7 §

Paragrafen reglerar protokoll över kroppsvisitation enligt 1 eller 4 §. Den ersätter delvis nuvarande 29 § andra stycket lagen om straff för smuggling.

Av *första stycket* framgår att vid en kroppsvisitation enligt 1 § eller 4 § som innebär att väskor eller andra föremål som någon bär med sig genomsköts behöver protokoll enligt huvudregeln inte upprättas, om visitationen inte ger något resultat. Om den visiterade begär det i anslutning till åtgärden ska dokumentation ske. Det är lämpligt att den tulltjänsteman som beslutar om kroppsvisitation informerar om den visiterades rätt till dokumentation. Den som utsatts för kroppsvisitationen kan inte i efterhand begära att protokoll ska utfärdas. Den som har genomfört kroppsvisitationen ansvarar för att protokoll upprättas. Protokollet ska innehålla de uppgifter som anges i 6 §, se kommentaren till den paragrafen.

Av *andra stycket* framgår att protokoll också ska upprättas om kroppsvisitationen resulterar i att något tas i beslag eller i förvar. Bestämmelserna om protokoll i 26 kap. 3 b § rättegångsbalken ska tillämpas vid förvar och bestämmelserna i 27 kap. 13 § rättegångsbalken vid beslag.

Övervägandena finns i avsnitt 17.3.

Postspärr

8 §

Paragrafen reglerar s.k. postspärrar. Den ersätter i huvudsak nuvarande 4 kap. 22 § första och andra styckena tullagen och 11 § första och andra styckena inregränslagen.

I *första stycket* anges vad en postspärr är och vem som får besluta om det. Med postspärr avses att ett befodringsföretag, som förmedlar försändelser, ska hålla kvar en viss försändelse eller försändelser av ett visst slag som kommer från ett annat land. Med befodringsföretag avses detsamma som i rättegångsbalken. Det kan vara både företag som hanterar post, kurirföretag och åkerier eller andra transportföretag.

En postspärr kan omfatta försändelser både från andra EU-medlemsstater och från tredjeland. Vilka typer av försändelser som avses framgår av kommentaren till 6 kap. 5 §. Paragrafen reglerar inte Tullverkets generella rätt att kontrollera vissa försändelser. Den regleringen finns i 6 kap. 5–10 §§.

Två förutsättningar gäller för att en postspärr ska få beslutas. Den ena är att det finns anledning att anta att försändelsen innehåller narkotika, skjutvapen, ammunition, ljuddämpare, vissa andra vapen eller explosiva varor som kan komma att tas i beslag. Den andra är att ett kvarhållande är nödvändigt för att det som finns i försändelsen ska kunna tas i beslag. Båda förutsättningarna ska vara uppfyllda.

Med narkotika avses sådana varor som anges i 8 § narkotikastrafflagen. Med vapen, ammunition och ljuddämpare avses sådana skjutvapen, sådan ammunition och sådana ljuddämpare som avses i vapenlagen samt sådana vapen och andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen. Med explosiv vara avses sådana varor som avses i 4 § lagen om brandfarliga och explosiva varor. Även vissa typer av ammunition räknas till explosiva varor, se 1 kap. 6 § vapenlagen.

Om det inte är känt vilket befodringsföretag som kommer att användas för en misstänkt leverans kan en postspärr riktas till flera företag samtidigt (se prop. 2020/21:49 s. 46).

En postspärr får beslutas endast av en särskilt förordnad tulltjänsteman. Det ska vara en tjänsteman som har den särskilda kompetens som behövs för att fatta så ingripande beslut.

I *andra stycket* anges vad ett beslut om postspärr ska innehålla. Beslutet ska vara skriftligt och ange hur länge det gäller. Tiden för beslutet får inte vara längre än nödvändigt. En postspärr får gälla högst en månad räknat från den dag då beslutet delgavs befodringsföretaget. Om det inte längre finns skäl för postspärren, t.ex. när Tullverket har fått tillgång till den förväntade försändelsen, ska beslutet om postspärr hävas.

Av beslutet om postspärr bör det framgå vilken typ av försändelse det är fråga om och den förväntade mottagaren, om det är känt. Ett beslut kan t.ex. omfatta alla försändelser till en viss person eller visst företag eller försändelser från ett visst land, med en viss avsändare eller ett visst utseende.

Ett beslut om postspärr får verkställas omedelbart, men det ska alltid underställas någon i Tullverkets ledning. Det ska prövas av antingen chefen för Tullverket eller chefen för Tullverkets rättsavdelning.

Prövningen ska göras snarast efter beslutet. En sådan prövning kan innebära att beslutet fastställs eller upphävs.

Om det visar sig att en väntad försändelse inte kommer inom den tid som postspärren omfattar kan ett nytt beslut om postspärr fattas, om det fortfarande finns rättsliga förutsättningar för det. Det finns inte möjlighet att enbart förlänga giltighetstiden på ett beslut om postspärr.

Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

9 §

Paragrafen anger befodringsföretagets skyldigheter. Den ersätter delvis nuvarande 4 kap. 23 § tullagen och 11 § tredje stycket inregränslagen.

Ett befodringsföretag som förmedlar försändelser som är föremål för postspärr är skyldigt att omedelbart underrätta Tullverket om att en försändelse har hållits kvar och att utan särskild begäran lämna över försändelsen. Om försändelsen saknar intresse återlämnar Tullverket den omgående för att den ska kunna sändas till mottagaren. Om den innehåller någon vara av det slag som anges i 6 §, eller om det rör sig om någon annan vara som inte får tas in i landet, tas försändelsen i beslag. Om Tullverket har rätt att omhänderta försändelsen kan ett omhändertagande också aktualiseras.

Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

10 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller hänvisningar till postlagens bestämmelser om bl.a. tystnadsplikt.

I *första stycket* påminns om den tystnadsplikt som enligt 5 kap. 2 § postlagen (2010:1045) gäller för den som i befodringsverksamhet får del av eller tillgång till uppgifter om postspärr eller om beslut om beslag som gjorts med anledning av en postspärr. Både postföretag, kurirföretag och andra företag som befodrar varor träffas av tystnadsplikten.

I *andra stycket* påminns om de skyldigheter som gäller enligt 5 kap. 6 § postlagen för den som bedriver postverksamhet.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.3.

11 §

Paragrafen innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen påminns om de skyldigheter som gäller för befodringsföretag enligt 3 kap. 10 § tullagen och 4 § inregränslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Uppgifter från transportföretag

12 §

Paragrafen reglerar Tullverkets rätt att begära att ett transportföretag lämnar s.k. bokningsuppgifter. Den ersätter i huvudsak nuvarande 4 kap. 6 och 6 a §§ tullagen och 15 § inregränslagen.

I *första stycket* regleras Tullverkets rätt att begära att ett transportföretag som befodrar varor, passagerare eller fordon till eller från Sverige lämnar uppgifter om ankommande eller avgående transporter som företaget har tillgång till. Det kan vara fråga om olika transportslag. Såväl sjötransporter

som landtransporter på landsväg och järnväg och flygtransporter omfattas av regleringen. Den innebär dock ingen skyldighet för transportföretagen att införa registrering av transporter. Tullverket kan endast begära att få sådana uppgifter som transportföretagen har tillgång till.

I en uttömmande uppräknin g anges vilka uppgifter som transportföretaget ska lämna avseende passagerare. Födelse tid, nationalitet, mobiltelefonnummer och e-postadress läggs till i uppräknin g. I övrigt är uppräknin g oförändrad. Hur uppgifterna ska lämnas regleras i 13 §.

Av *andra stycket* framgår att första stycket inte gäller uppgifter om flygpassagerare. Det finns särskilda bestämmelser om sådana uppgifter i lagen (2018:1180) om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen. Däremot omfattas flygfrakt.

Tredje stycket innehåller en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan, med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen, meddela närmare föreskrifter om hur bokningsuppgifter ska lämnas.

I fjärde stycket föreskrivs att Tullverkets begäran om bokningsuppgifter inte får överklagas.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3, 22.4 och 22.5.

13 §

Paragrafen reglerar när uppgifter som anges i 12 § ska lämnas och hur det kan göras. Den ersätter delvis nuvarande 4 kap. 7 och 8 §§ tullagen och 16 § inregränslagen.

I *första stycket* föreskrivs att transportföretagen skyndsamt ska lämna Tullverket de uppgifter enligt 12 § som myndigheten begär.

Av *andra stycket* framgår att ett transportföretag i stället för att lämna uppgifter om en enskild transport får ge Tullverket tillgång till sådana uppgifter genom direktåtkomst. Tillgången avser normalt uppgifter innan en transport har ankommit eller avgått. Med hjälp av bokningsuppgifter kan Tullverket planera sin verksamhet så att kontrollresurserna används effektivt. Uppgifter om transporten får dock finnas tillgängliga för Tullverket under ytterligare sex månader efter det att transporten har ankommit eller avgått. Tillgången till historiska uppgifter om transporter som har passerat den svenska gränsen ger Tullverket möjlighet att analysera bl.a. resmönster och tänkbara smuggelvägar. I lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område regleras närmare hur sådana uppgifter från transportföretag som utgör personuppgifter får behandlas.

Övervägandena finns i avsnitt 22.3 och 22.8.

14 §

Paragrafen reglerar vilka medel Tullverket har om ett transportföretag inte ger myndigheten tillgång till bokningsuppgifter. Den motsvarar delvis 7 kap. 5 § tullagen och ersätter delvis nuvarande 21 § inregränslagen.

Enligt *första stycket* får Tullverket utfärda ett föreläggande mot ett transportföretag som inte fullgör sina skyldigheter i fråga om bokningsuppgifter enligt 12 eller 13 §.

Av *andra stycket* framgår att ett sådant föreläggande som anges i första stycket gäller omedelbart, dvs. oberoende av om föreläggandet överklagas, och att det får förenas med vite.

Övervägandena finns i avsnitt 22.8.2.

8 kap. Befogenheter för att utreda brott

Kapitlet innehåller bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i den direkta och den indirekta brottsbekämpningen. Flertalet bestämmelser flyttas från lagen (2000:1225) om straff för smuggling och lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, som i denna lagrådsremiss föreslås upphävas.

Brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen

1 §

I paragrafen anges, tillsammans med vad som anges i 2 §, en uttömmande uppräknig av vilka författningar och vilka brott som ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning. Paragrafen ersätter delvis nuvarande 1 § andra–fjärde styckena lagen om straff för smuggling.

Tullverkets brottsbekämpning utgörs av direkt och indirekt brottsbekämpning. I den direkta brottsbekämpningen agerar Tullverket självständigt och har i princip samma befogenheter som Polismyndigheten. I den indirekta brottsbekämpningen får Tullverket ingripa om brottet upptäcks vid i samband med myndighetens kontrollverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet eller om Tullverket agerar biträde åt en annan myndighet. Tullverkets rätt att inleda och bedriva förundersökning begränsar inte Polismyndighetens eller Kustbevakningens möjligheter att göra detsamma. De har således samma behörighet.

Av 2 kap. 1 § framgår att Tullverket i den direkta brottsbekämpningen ska ingripa vid misstanke om brott, utreda brott och lagföra brott. Befogenheten att utreda brott är dock, i de fall där förundersökningen leds av allmän åklagare eller av en undersökningsledare vid en annan myndighet, beroende av att åklagaren eller undersökningsledaren begär biträde av Tullverket. Befogenheten att lagföra brott är beroende av att det är fråga om okomplicerade brott där en tulltjänsteman är behörig att utfärda föreläggande av ordningsbot eller att, i egenskap av tullåklagare, utfärda strafföreläggande eller föra talan i domstol.

I *punkterna 1–10* räknas författningar upp som i sin helhet ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning. Oberoende av vilket brott mot författningen i fråga som har begåtts och oavsett hur brottet upptäcks är Tullverket behörig att inleda förundersökning. Skulle nya straffbestämmelser införas i de författningarna kommer de också att omfattas av Tullverkets behörighet, om inte annat föreskrivs.

I *punkterna 11–13* anges tre författningar där bara vissa, särskilt utpekade, brott ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning.

Övervägandena finns i avsnitt 18.2.2 och 18.3.

2 §

Paragrafen, som tillsammans med 1 § anger ramarna för Tullverkets direkta brottsbekämpning, innehåller en uppräknning av vissa brott som också ingår i den. Den ersätter delvis nuvarande 34 och 35 §§ lagen om straff för smuggling och 3 a § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Ändamålet med regleringen är att vissa brott, som ligger utanför Tullverkets normala brottsbekämpning men som inte sällan upptäcks när en tulltjänsteman ingriper mot ett brott som Tullverket får inleda förundersökning om, ska kunna utredas tillsammans med det senare brottet. Regleringen syftar till att undvika dubbelarbete och att den misstänkte blir föremål för parallella brottsutredningar av olika myndigheter.

I *första stycket* anges hur misstanken ska ha uppkommit för att brotten ska ingå i Tullverkets direkta brottsbekämpning. Misstanken ska antingen ha uppkommit i samband med en annan brottsutredning eller när en tulltjänsteman vidtagit primäråtgärder enligt 5 § eller använt något av de tvångsmedel som regleras i 6–9 och 14–19 §§. Misstanken kan också ha uppkommit vid kontroll av resande enligt 7 kap. 1 eller 2 § eller vid postspärr enligt 7 kap. 6 §. I *punkt 2*, som inte har någon tidigare motsvarighet, anges att misstanken även kan ha uppkommit i samband med Tullverkets kontrollverksamhet.

I *andra stycket* preciseras vilka brott det rör sig om. Enligt *punkt 1* gäller det olovlig körning, som ofta upptäcks i samband med misstanke om rattfylleri. Misstanke om narkotikabrott av olika slag, som anges i *punkt 2*, uppstår inte sällan vid utredning av narkotikasmuggling, eftersom det långt ifrån alltid finns tillräcklig bevisning för att narkotikan har smugglats in i landet. Sådana brott kan också upptäckas i samband med misstanke om rattfylleri. Detsamma är fallet med brott mot lagen om förbud mot vissa dopningsmedel, som anges i *punkt 3*. Det gäller även olovligt innehav av kniv som anges i *punkt 4*. Vissa vapenbrott som anges i *punkt 5* upptäcks inte sällan vid husrannsakan med anledning av misstanke om smugglingsbrott. Om brotten i fråga rör införsel eller utförsel tillämpas i stället 1 §. Det är alltså bara när brotten som anges i denna paragraf upptäcks som en sidoeffekt av Tullverkets brottsbekämpande verksamhet och inte uppfyller kraven i 1 § som rätten att inleda och genomföra förundersökning med stöd av denna paragraf aktualiseras.

Övervägandena finns i avsnitt 18.2, 18.3 och 18.6.

Befogenheter i den direkta brottsbekämpningen

Inleda förundersökning

3 §

Paragrafen, som reglerar Tullverkets rätt att inleda förundersökning i den direkta brottsbekämpningen, ersätter delvis nuvarande 19 § lagen om straff för smuggling. Den har utformats med 23 kap. 3 § rättegångsbalken som förebild.

Enligt *första stycket* får Tullverket inleda förundersökning om brott som anges i 1 och 2 §§. Det gäller, såvitt avser 1 § punkterna 1–10, samtliga

brott mot författningarna i fråga. I punkterna 11–13 omfattas bara de särskilt utpekade brotten. Befogenheten innefattar även en behörighet för förundersökningsledare hos Tullverket att inleda förundersökning rörande de osjälvständiga formerna av de angivna brotten.

På samma sätt som i dag ska ledningen av förundersökningen tas över av en allmän åklagare så snart det finns någon skäligen misstänkt, om saken inte är enkel. Det motsvarar det som gäller enligt 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken. Det beror på omständigheterna i det enskilda fallet om en förundersökning kan anses vara enkel. Vid bedömningen ska hänsyn tas till sådana omständigheter som hur gärningsmannen ställer sig till misstankarna, hur omfattande de återstående utredningsuppgifterna kan beräknas bli, deras karaktär och behovet av att använda tvångsmedel samt hur allvarlig brottslighet det är fråga om. Både hur juridiskt komplicerat brottet och hur komplicerad utredningen är spelar in. Tullverket kan självständigt slutföra en förundersökning som är enkel.

Åklagare ska också överta ledningen när det behövs av särskilda skäl. Så kan t.ex. vara fallet om det krävs annat beslut av domstol än enbart förordnande av offentlig försvarare eller om det krävs internationell rättslig hjälp. Om Tullverket och åklagaren har delade meningar om vem som ska leda förundersökningen är det åklagaren som avgör frågan.

I *andra stycket första meningen* upplyses om att en tulltjänstemans användning av tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken innebär att förundersökning inleds på motsvarande sätt som föreskrivs för en polisman i 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken. För att förundersökning ska inledas krävs att tvångsmedlet har använts av en tjänsteman som är behörig att vidta åtgärden. Det ska även ha skett i den brottsutredande verksamheten, dvs. tvångsmedelsanvändning som sker i den brottsupptäckande verksamheten medför inte att förundersökning inleds.

I *andra stycket andra meningen* föreskrivs att en förundersökning även inleds genom att en tulltjänsteman beslutar om och använder ett tvångsmedel enligt 10 § andra stycket och 17 § andra stycket. Bestämmelsen anger att de möjligheter en tulltjänsteman har att ta egendom i beslag respektive göra husrannsakan enligt de bestämmelserna även medför att en förundersökning inleds.

I *tredje stycket*, som inte har någon tidigare motsvarighet, föreskrivs att en undersökningsledare hos Tullverket får fatta beslut om s.k. förundersökningsbegränsning enligt 23 kap. 4 a § rättegångsbalken. Befogenheten gäller för de förundersökningar som en tulltjänsteman får leda enligt första stycket. Det kan exempelvis handla om en smuggling av normal svårighetsgrad där den misstänkte dömts för betydligt grövre brottslighet efter brottstillfället och det därför finns anledning att besluta om förundersökningsbegränsning.

Av *fjärde stycket* framgår att när en allmän åklagare leder förundersökningen får han eller hon anlita biträde av Tullverket. Det motsvarar det som gäller enligt 23 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken och innebär att åklagaren får använda Tullverkets utredningsresurser i stället för Polismyndighetens. Åklagaren får också uppdra åt en tulltjänsteman att utföra en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens art.

Övervägandena finns i avsnitt 18.3, 18.6 och 21.4.2.

4 §

Paragrafen, som reglerar vad som gäller för undersökningsledare, ersätter delvis nuvarande 19 § lagen om straff för smuggling.

I *första stycket* föreskrivs att det som gäller för undersökningsledare i rättegångsbalken gäller för den som av Tullverket har utsetts att fullgöra den uppgiften. En undersökningsledare vid Tullverket får således besluta bl.a. att lägga ned förundersökningen (23 kap. 4 och 4 a §§ rättegångsbalken), att hålla förhör med var och en som kan antas lämna upplysningar av betydelse för utredningen (23 kap. 6 § rättegångsbalken), att hämta någon till förhör (23 kap. 7 § rättegångsbalken), att hålla kvar någon för ytterligare förhör (23 kap. 9 § rättegångsbalken) och att inhämta yttrande från sakkunnig (23 kap. 14 § rättegångsbalken). En undersökningsledare får också besluta om beslag (27 kap. 4 § rättegångsbalken), husrannsakan (28 kap. 4 § rättegångsbalken), genomsökning på distans (28 kap. 10 d § rättegångsbalken), kroppsvisitation och kroppsbesiktning (28 kap. 13 § rättegångsbalken), om det i det enskilda fallet finns rättsliga förutsättningar för det.

En undersökningsledare vid Tullverket har även samma skyldigheter som en annan undersökningsledare. Det innebär bl.a. skyldighet att se till att förundersökningen bedrivs med iakttagande av objektivitet och hänsyn (23 kap. 4 § rättegångsbalken), att offentlig försvarare förordnas när det är aktuellt (23 kap. 5 § rättegångsbalken), att den som är skäligen misstänkt får insyn i förundersökningen (23 kap. 18–18 b och 21 a §§ rättegångsbalken), att protokoll förs över förundersökningen (23 kap. 21 § rättegångsbalken och 20 § förundersökningskungörelsen [1947:948]) och att underrättelser lämnas till de personer eller myndigheter som har rätt till det enligt 12, 14 och 14 a §§ förundersökningskungörelsen.

Hänvisningen till rättegångsbalken innebär att undersökningsledaren även är skyldig att följa bestämmelserna i andra författningar som innehåller bestämmelser om förundersökning, exempelvis kungörelsen (1969:590) om ersättning vid förundersökning i brottmål.

I *andra stycket* erinras om att Tullverkets möjlighet att begära biträde av Kustbevakningen och en kustbevakningstjänsteman för uppgifter i en förundersökning regleras i 4 kap. 4 § kustbevakningslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 18.3.6.

Unga lagöverträdare

5 §

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, föreskrivs att en tulltjänsteman som myndigheten förordnat får leda förundersökning mot unga lagöverträdare. I likhet med vad som gäller för åklagare och polisiära förundersökningsledare ska tulltjänstemannen vara särskilt lämpad för uppgiften. Det ska i övrigt vara fråga om en förundersökning som en tulltjänsteman är behörig att leda enligt 3 §, vilket innebär att saken ska vara enkel. I *sista meningen* upplyses om att det i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare finns bestämmelser om hur mål och ärenden mot unga lagöverträdare ska handläggas.

Övervägandena finns i avsnitt 18.3.5.

Åtgärder i samband med förhör

6 §

Paragrafen reglerar dels s.k. primärutredning, dels rätten att ta med en person som vägrar att följa med till förhör. Den ersätter i huvudsak nuvarande 20 § lagen om straff för smuggling.

Av *första stycket* framgår att en tulltjänsteman, som upptäcker eller kommer till platsen för ett brott, har samma rätt som en polisman att enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket rättegångsbalken vidta vissa utredningsåtgärder innan förundersökning har hunnit inledas. Det rör sig främst om förhör med personer som befinner sig på platsen och som kan ha uppgifter att lämna av betydelse för förundersökningen. Åtgärder av det slaget innebär inte att förundersökning inleds. Tulltjänstemannen ska så snart som möjligt anmäla vilka åtgärder som han eller hon har vidtagit för någon som är behörig att inleda förundersökning om brottet. Det kan, beroende på omständigheterna, vara en undersökningsledare vid Tullverket eller en allmän åklagare. Syftet är att den personen ska få ett så fullödigt underlag som möjligt för sitt beslut om förundersökning ska inledas eller inte. Av hänvisningen till rättegångsbalken framgår också att tulltjänstemannen, i de fall där han eller hon verkställer ett tvångsmedel som innebär att förundersökning inleds, vid behov får fortsätta att utföra primäråtgärder.

I *andra stycket* klargörs att det som föreskrivs i 23 kap. 8 § rättegångsbalken om att en polisman får uppmana någon att följa med till förhör gäller även för en tulltjänsteman. Bestämmelsen är tillämplig både innan förundersökning har inletts och när en förundersökning pågår. Om den som har uppmanats att följa med vägrar att göra det, får tulltjänstemannen besluta att ta med vederbörande till förhör. Förutsättningarna för att kunna ta med någon till förhör anges i 23 kap. 8 § rättegångsbalken. Det krävs att tjänstemannen kommer till platsen när brottet begås eller i omedelbar anslutning till att det avslutas. Bestämmelsen är tillämplig exempelvis när en tulltjänsteman vid kontroll på en flygplats, i en hamn eller på en färjeterminal upptäcker att en person har smugglat in varor och det finns skäl att omedelbart förhöra honom eller henne eller personer i hans eller hennes sällskap. Medföljande och medtagande till förhör kräver ingen brottsmisstanke utan får användas på alla som befinner sig på en brottsplats. JO anser att redan när det förflutit mycket kort tid efter brottet är bestämmelsen i rättegångsbalken inte tillämplig (se bl.a. JO 1967 s. 153).

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

7 §

Paragrafen reglerar en tulltjänstemans rätt att tillfälligt omhänderta kommunikationsutrustning från den som ska förhöras och skyldigheten att föra protokoll över åtgärden och att återlämna utrustningen. Den ersätter i huvudsak nuvarande 20 a § lagen om straff för smuggling.

Med elektronisk kommunikationsutrustning avses all slags egendom som kan användas för att kommunicera elektroniskt, t.ex. mobiltelefoner, surfplattor och datorer. Utgångspunkten är att förhörspersonen först ska tillfrågas om han eller hon frivilligt lämnar från sig utrustningen.

Förutsättningarna för att tillfälligt omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning från en förhörsperson och att göra en kroppsvisitation för

att söka efter sådan egendom anges i 23 kap. 9 a § rättegångsbalken. Det krävs att det kan antas att utredningen försvåras om utrustningen inte omhändertas, dvs. att det föreligger kollusionsfara. Kollusionsfaran kan exempelvis ligga i att förhörspersonen, genom att ringa upp eller skicka ett sms-meddelande, varnar en misstänkt gärningsman eller förhindrar ett vittne från att medverka i utredningen (prop. 2015/16:68 s. 84 och 85). Även risken för att förhörspersonen spelar in förhöret eller låter någon utomstående ta del av det i realtid kan undanröjas genom det tillfälliga omhändertagandet.

I syfte att leta efter egendom som kan omhändertas – och som förhörspersonen inte frivilligt har lämnat från sig – får en tulltjänsteman kroppsvisitera honom eller henne. Med kroppsvisitation avses detsamma som i 28 kap. 11 § tredje stycket rättegångsbalken. Förutom att förutsättningarna för att tillfälligt omhänderta egendom ska vara uppfyllda krävs att åtgärden bedöms vara nödvändig. Det innebär att åtgärden endast får vidtas om det finns ett behov av den och om det avsedda resultatet inte kan uppnås på andra, mindre ingripande, sätt. Kroppsvisitation får alltså inte göras regelmässigt för att kunna omhänderta egendom, utan endast om egendomen inte överlämnas frivilligt. Förhållandena måste också vara sådana att det finns skäl att tro att egendomen finns gömd i kläderna eller i något annat som personen bär på sig eller har med sig. Vidare krävs att fängelse kan följa på brottet, eftersom det är en förutsättning för kroppsvisitation.

Enligt 23 kap. 9 b § rättegångsbalken ska egendom som tas om hand enligt 23 kap. 9 a § lämnas tillbaka så snart det inte längre finns skäl för åtgärden och senast vid den tidpunkt då den som ska höras inte längre är skyldig att stanna kvar för förhör. Under den tid som utrustningen är omhändertagen får den endast förvaras. Den får alltså inte undersökas. Det framgår av 23 kap. 9 a § rättegångsbalken att det ska föras protokoll över åtgärder enligt paragrafen.

En tulltjänsteman har motsvarande rätt att omhänderta kommunikationsutrustning vid genomsökning på distans. Det regleras i 18 §.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

Gripande

8 §

Paragrafen, som reglerar en tulltjänstemans rätt att gripa en misstänkt, ersätter i huvudsak nuvarande 21 § lagen om straff för smuggling.

En tulltjänsteman får genom paragrafen samma rätt till gripande som en polisman har enligt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken. I paragrafen föreskrivs att om det finns skäl att anhålla någon, får en polisman i brådskande fall gripa honom även utan anhållningsbeslut. För anhållande krävs enligt huvudregeln att personen är på sannolika skäl misstänkt för ett brott med ett års fängelse i straffskalan och att det föreligger risk för att den misstänkte avviker, försvårar utredningen eller fortsätter sin brottsliga verksamhet. Ett anhållande kan i vissa fall beslutas i andra situationer, vilket framgår av 24 kap. 6 § rättegångsbalken. Gripande kan också avse någon som är anhållen eller häktad i sin frånvaro.

I 24 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken föreskrivs en generell rätt för envar att gripa dels den som är efterlyst för brott, dels den som har

begått brott på vilket fängelse kan följa och som påträffas på bar gärning eller flyende fot. Även en tulltjänsteman kan gripa någon med stöd av den bestämmelsen, t.ex. om en efterlyst person påträffas när han eller hon passerar gränsen. Den nu aktuella paragrafen ger emellertid en tulltjänsteman samma rätt som en polisman har att gripa den som är misstänkt för ett brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen.

Ett beslut att gripa en misstänkt kan – i motsats till ett beslut att anhålla eller häkta – inte avse en person som inte är närvarande. Det innebär att den tulltjänsteman som direkt på platsen ställs inför en situation där frågan om frihetsberövande aktualiseras, måste ta ställning till om det finns skäl för gripande.

Andra mening innebär att rättegångsbalkens bestämmelser om bl.a. förhör med den gripne och anmälan till åklagare ska tillämpas (24 kap. 8 § rättegångsbalken). Att underrättelser om brottet kan behöva lämnas till den misstänkte och att hans eller hennes närstående kan behöva underrättas om gripandet framgår dels av 31 §, dels av 24 kap. 9 och 21 a §§ rättegångsbalken. När det gäller behandlingen av den som har gripits tillämpas bestämmelserna i häkteslagen (2010:611). I fråga om dokumentation gäller 23 §.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

Förvar

9 §

Paragrafen, som reglerar en tulltjänstemans rätt att ta egendom i förvar, ersätter i huvudsak nuvarande 25 a § lagen om straff för smuggling.

En tulltjänsteman har enligt *första stycket* samma rätt som en polisman att enligt 26 kap. 3 § rättegångsbalken ta egendom i förvar. De närmare förutsättningarna framgår av 26 kap. 3 § rättegångsbalken. Att ta egendom i förvar är en tillfällig åtgärd som kräver att det finns grund för kvarstad, dvs. att egendom måste säkras i avvaktan på rättsens beslut om kvarstad eftersom det finns risk att den misstänkte t.ex. genom att avvika eller på annat sätt kommer att undandra sig viss betalningsskyldighet som kan komma att ådömas honom eller henne. Endast sådan betalningsskyldighet som nämns i 26 kap. 1 § rättegångsbalken kan läggas till grund för förvar, dvs. böter, värdet av förverkad egendom, företagsbot eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd. Ett beslut om att ta egendom i förvar får endast riktas mot den som är skäligen misstänkt för brott.

Endast lös egendom får tas i förvar. Enligt huvudregeln ska åklagare besluta om att ta egendom i förvar. Genom hänvisningen i bestämmelsen ges en tulltjänsteman möjlighet att ta lös egendom i förvar vid fara i dröjsmål. Det kan aktualiseras t.ex. om en tulltjänsteman upptäcker ett brott av allvarlig karaktär och samtidigt påträffar stora mängder pengar eller andra värdeföremål.

Om en tulltjänsteman har tagit egendom i förvar ska åtgärden, på samma sätt som föreskrivs i 26 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken, skyndsamt anmälas till allmän åklagare, som avgör om egendomen ska förbli i förvar. Att egendom har tagits i förvar kan vara ett särskilt skäl att omedelbart överlämna förundersökningsledningen till åklagare. Det som har tagits i förvar ska vårdas väl och hållas under noggrann tillsyn.

Enligt 26 kap. 3 a § rättegångsbalken finns en möjlighet att lämna kvar ett föremål som tagits i förvar i innehavarens besittning. Tulltjänstemannen får enligt *andra stycket* i förekommande fall besluta om det. Tulltjänstemannen ska då agera enligt bestämmelserna i den paragrafen. Vidare föreskrivs i 26 kap. 3 b § rättegångsbalken skyldighet att dokumentera åtgärden och att underrätta den vars egendom har tagits i förvar. De skyldigheterna gäller även för en tulltjänsteman.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

Beslag

10 §

Paragrafen, som reglerar en tulltjänstemans rätt att ta egendom i beslag, ersätter delvis nuvarande 22 § lagen om straff för smuggling,

I *första stycket* anges att en tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag. En grundläggande förutsättning för att ta ett föremål i beslag är att det skäligen kan antas att föremålet har betydelse för utredning om brott eller utredning om förverkande enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken, är avhänt någon genom brott eller kan förverkas på grund av brott. Vidare ska det föremål som ska tas i beslag vara tillgängligt.

I 27 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken föreskrivs en generell rätt för den som med laga rätt griper eller anhåller en misstänkt eller som verkställer häktning, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning att ta föremål som då påträffas i beslag. Även en tulltjänsteman får ta egendom i beslag med stöd av den bestämmelsen. Genom regleringen i detta stycke får en tulltjänsteman dessutom ta föremål i beslag vid fara i dröjsmål. De närmare förutsättningarna för ett sådant beslag framgår av 27 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken.

Om den misstänkte är under 15 år krävs det enligt 36 § första stycket lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare särskilda skäl för beslag.

Av *andra stycket* framgår att en tulltjänsteman också i andra fall än som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken får ta egendom i beslag. Det innebär att en tulltjänsteman får ta egendom i beslag även om det inte är fara i dröjsmål och det inte heller är fråga om något som påträffas i samband med de tvångsmedel som nämns i paragrafens första stycke. En förutsättning för att tillämpa den nu aktuella regeln är dock att det är fråga om egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott eller ha betydelse för utredning om ett sådant brott. Det kan t.ex. vara fråga om egendom som påträffas vid en tullkontroll eller någon annan åtgärd som ligger utanför brottsbekämpningen. Det kan även vara fråga om narkotika som påträffas gömd i ett utrymme som Tullverket kontrollerar, exempelvis en tågkupé eller en buss, men som inte kan kopplas till någon person. Egendom som kan ha betydelse för utredningen om brottet kan t.ex. vara handlingar som någon har visat upp vid tullkontroll.

Regleringen innebär också att den begränsning som gäller för en polisman i fråga om beslag av försändelser under befordran inte gäller för en tulltjänsteman vid förverkandebeslag eller bevisbeslag enligt detta stycke. En tulltjänsteman får således ta sådana försändelser i beslag.

En tulltjänsteman som är undersökningsledare har samma rätt som en undersökningsledare har enligt rättegångsbalken att besluta om beslag.

När egendom tas i beslag blir vissa andra bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken också tillämpliga. Dit hör skyldigheterna i 27 kap. 11 och 11 a §§ att i förekommande fall underrätta olika personer och skyldigheten i 27 kap. 13 § att upprätta protokoll över det som tagits i beslag och på begäran utfärda bevis om åtgärden.

Regleringen i *tredje stycket* innebär att beslaget skyndsamt ska anmälas till undersökningsledaren eller åklagaren, om inte han eller hon själv har beslutat om beslaget. Undersökningsledaren eller åklagaren ska omedelbart pröva om beslaget ska bestå. Det motsvarar det som gäller enligt 27 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken.

Bestämmelser om Tullverkets hantering av egendom som tagits i beslag finns i 11 och 12 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2 och 18.4.5.

11 §

Paragrafen, som anger vem som ska förvara beslagtagen egendom, ersätter nuvarande 23 § lagen om straff för smuggling.

Huvudregeln, som anges i *första stycket*, är att Tullverket ska förvara beslagtagen egendom. Med det följer den vårdplikt som föreskrivs i 27 kap. 10 § tredje stycket rättegångsbalken. Att Tullverket ska förvara egendomen gäller dock inte om något annat är föreskrivet. Det kan t.ex. finnas särskilda krav i andra författningar på hur vapen eller explosiva eller brandfarliga varor ska förvaras som innebär att de inte kan förvaras av Tullverket. Om åklagaren bestämmer något angående förvaringen, t.ex. att föremål ska förvaras hos Åklagarmyndigheten eller hos Polismyndigheten, gäller det.

Av *andra stycket* framgår att sådan egendom som en tulltjänsteman har tagit i beslag som biträde åt Polismyndigheten, i den indirekta brottsbekämpningen för brott som ligger utanför Tullverkets behörighet, ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet. Bestämmelsen avviker från huvudregeln i 27 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken att beslag ska förvaras av den som har verkställt beslaget (jfr 27 kap. 17 § rättegångsbalken). Eftersom alla åtgärder som en tulltjänsteman vidtar i ett sådant ärende enligt 27 § denna lag genast ska rapporteras till Polismyndigheten övertas beslaget normalt omgående.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

12 §

Paragrafen reglerar förtida försäljning eller förstöring av beslagtagen egendom. Den ersätter nuvarande 24 § första, andra och fjärde styckena lagen om straff för smuggling. Den är enbart tillämplig på beslag för framtida förverkande enligt 16 § den lagen.

I *första stycket* regleras förutsättningarna för att i förtid försälja sådan egendom som har tagits i beslag med stöd av lagen om straff för smuggling för framtida förverkande i tre olika punkter. Försäljningen får äga rum trots att det inte finns något beslut om förverkande som har fått laga kraft. Enligt *punkt 1* får sådan försäljning äga rum om beslaget inte kan vårdas utan fara för att egendomen förstörs. Det kan t.ex. vara fallet med livsmedel som har

kort hållbarhet eller som kräver särskild förvaring. Det kan också vara fråga om andra färskvaror. I *punkt 2* anges det fallet att värden är förenad med alltför stora kostnader. Som exempel kan nämnas hantering av vissa levande djur eller varor som kräver förvaring under mycket speciella förhållanden. Kostnaderna bör ställas i relation till bl.a. varans värde och den tid som beslaget kan förväntas bestå. *Punkt 3* föreskriver att försäljning även kan äga rum om det annars finns särskilda skäl. Försäljning av typiska säsongsvaror har angetts som exempel (prop. 1999/2000:124 s. 166). Det kan även tänkas att ägaren av varan begär att den ska säljas, men Tullverket kan inte anses vara skyldig att göra det utan ska göra en självständig bedömning. Rätten till försäljning gäller dock inte om annat är föreskrivet. Om det t.ex. gäller särskilda bestämmelser om försäljning av en vara, som vapen, gäller det framför denna bestämmelse.

I *andra stycket* föreskrivs att egendomen i stället för att försälas får förstöras. Regleringen motsvarar det som gäller enligt 18 § första stycket lagen om straff för smuggling när ett förverkandebeslut har fått laga kraft. Enligt *punkt 1* gäller det om egendomen inte kan säljas. Ett exempel är att det är fråga om en vara som saknar marknadsvärde eller som kräver särskilt tillstånd för innehav. Det kan även vara livsmedel eller kosmetiska produkter, vilkas ofarlighet inte kan garanteras, eller läkemedel som inte får säljas i Sverige. Levande djur, som inte får tas in i landet utan särskilda införselvillkor och som av veterinär bedöms vara i dåligt skick, är ett annat exempel. *Punkt 2* avser egendom som kan befaras komma till brottslig användning. Det kan t.ex. vara fråga om narkotika, narkotikaklassade läkemedel, dopningsmedel, vapen, sprängämnen, sprängämnesprekursorer och liknande. Varor som är föremål för immaterialrättsbrott, t.ex. varor med falska varumärken, är ett annat exempel. *Punkt 3* avser egendom som annars är olämplig för försäljning. Det kan exempelvis röra sig om elektroniska varor som har komponenter vars säkerhet inte kan garanteras eller varor vars skick gör att de inte bör nå den allmänna marknaden (farliga leksaker, produkter med giftigt innehåll m.m.). Det kan också vara fråga om varor som Tullverket inte kan förvara utan särskild fara för miljön eller risk för att egendomen angrips av skadedjur.

Eftersom förstöring är en definitiv åtgärd bör tillämpningen vara restriktiv. Egendomen behöver inte värderas innan den säljs eller förstörs, om inte särskilda omständigheter talar för att det behövs. En sådan omständighet kan vara att ägaren till varorna, som om möjligt bör informeras om beslutet innan det verkställs (jfr 25 § förvaltningslagen), motsätter sig Tullverkets beslut och gör gällande att varorna har ett högt marknadsvärde.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

13 §

Paragrafen reglerar frågan om ersättning i vissa fall när beslagtagna egendom har sålts eller förstörts enligt 12 § och den därefter inte förverkas. Den ersätter nuvarande 24 § tredje stycket lagen om straff för smuggling.

Ersättning för egendom som har sålts ska i princip lämnas med det belopp som influiter vid försäljningen. Något avdrag för kostnader ska normalt inte göras. Om egendomen har förstörts ska ersättning lämnas med skäligt belopp. Tullverket avgör vad som är skäligt, med utgångspunkt i

varans uppskattade marknadsvärde när beslaget gjordes. Om ägaren inte är nöjd med Tullverkets beslut om ersättning kan han eller hon antingen överklaga beslutet eller begära skadestånd av staten för felaktig myndighetsutövning.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

14 §

Paragrafen föreskriver att en myndighet som förvarar beslagtagna egendom i vissa fall ska lämna över egendomen till Tullverket om beslaget hävs. Den ersätter nuvarande 25 § lagen om straff för smuggling,

Paragrafen innebär avsteg från 27 kap. 8 a § rättegångsbalken. Den riktar sig till andra myndigheter som har tagit egendom i beslag för brott som ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning. Det är framför allt Polismyndigheten och Kustbevakningen som avses, men om allmän åklagare förvarar ett sådant beslag gäller regleringen även för honom eller henne. Det saknar betydelse vad som legat till grund för beslaget. Paragrafen är således tillämplig även vid bevisbeslag.

I *första stycket* anges förutsättningarna för att den beslagtagna egendomen ska lämnas till Tullverket. Det gäller enligt *punkt 1* om egendomen ska bli föremål för tullbehandling. Med tullbehandling avses här detsamma som i 2 § andra stycket lagen om straff för smuggling, dvs. att en vara ska läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring, hänföras till ett tullförfarande eller återexporteras eller hänföras till åtgärder enligt 3 kap. 6 §, då varan förs in eller ut från landet. Regleringen syftar till att varor inte ska undandras normal tullbehandling. Enligt *punkt 2* gäller detsamma om egendomen ska bli föremål för någon åtgärd enligt denna lag. Det som avses är beslut om omhändertagande.

Av *andra stycket* framgår att om egendomen redan har sålts, ska köpeskillingen överlämnas till Tullverket.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

Biometrisk autentisering

15 §

Paragrafen reglerar möjligheten för en tulltjänsteman att använda biometrisk autentisering för att öppna ett avläsningsbart informationssystem. Den ersätter nuvarande 29 a § lagen om straff för smuggling.

Om det finns anledning att anta att någon har möjlighet att öppna ett avläsningsbart informationssystem genom biometrisk autentisering är han eller hon skyldig att göra det på tillsägelse av en tulltjänsteman.

En biometrisk autentisering innebär att en elektronisk mätning görs av någons fysiska karaktärsdrag, t.ex. av fingeravtryck eller näthinna (prop. 2021/22:119 s. 173). Med avläsningsbart informationssystem avses bl.a. mobiltelefoner, datorer och surfplattor (prop. 2019/20:64, s. 210 och 211).

Förutsättningen för att få använda biometrisk autentisering är att en genomsökning av ett beslagtaget föremål, en husrannsakan eller en genomsökning på distans annars försvåras. Det kan vara fallet om det inte är möjligt att öppna informationssystemet på annat sätt eller om användningen av tekniska hjälpmedel är alltför resurskrävande eller leder till sådan tidsutdräkt att ändamålet med åtgärden går förlorat (prop. 2021/22:119 s. 173).

Skyldigheten att medverka vid biometrisk autentisering gäller den person som med hjälp av sina fysiska karaktärsdrag har möjlighet att låsa upp informationssystemet. Det kan vara en annan person än den hos vilken beslaget har gjorts (prop. 2021/22:119 s. 173). Om den som ska genomföra den biometriska autentiseringen vägrar att göra det får tulltjänstemannen genomföra autentiseringen. Det kan även förutsätta våld, t.ex. att tulltjänstemannen tvingar personen att lägga sin finger på en mobiltelefon för att låsa upp den. Rätten att använda våld regleras i 2 kap. 3 § första stycket 3. Regleringen innebär att en tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att genomföra biometrisk autentisering.

Vid beslag, husrannsakan och genomsökning på distans ska det föras protokoll över åtgärden, där det bl.a. ska anges vad som förekommit vid åtgärden (27 kap. 13 § och 28 kap. 9 och 10 h §§ rättegångsbalken). När biometrisk autentisering genomförs ska det antecknas i protokoll.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

Avspärning

16 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, reglerar rätten att bl.a. spärra av områden och förbjuda tillträde till visst område.

Tillämpningsområdet för paragrafen är att det är fråga om avspärning i brottsutredande syfte. En avspärning av ett område eller en lokal kan t.ex. behövas för att kunna ta i beslag insmugglade varor eller utreda smugglingsbrott. Det kan även vara fråga om att spärra av en lokal där punktskattepliktiga varor påträffats eller att förbjuda flyttning av ett fordon eller ett fartyg för att det ska kunna undersökas närmare.

För avspärning enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken gäller i princip samma regler som för beslag när det gäller brottets svårhetsgrad och misstanke. Det innebär att paragrafen får tillämpas vid alla typer av brott och att det inte krävs misstanke mot någon person. Åtgärden ska vidtas i syfte att säkerställa utredning om brott. I fråga om beslut, protokollering och möjlighet att begära domstolsprövning gäller samma regler som för beslag. Det innebär att en tulltjänsteman får besluta om avspärning vid fara i dröjsmål.

En tulltjänsteman som är undersökningsledare har samma rätt som en undersökningsledare har enligt rättegångsbalken att besluta om åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.3.

Husrannsakan, genomsökning på distans och annan undersökning

17 §

Paragrafen reglerar en tulltjänstemans rätt att göra husrannsakan och genomsökning på distans. Den ersätter delvis nuvarande 26 § lagen om straff för smuggling.

Husrannsakan kan aktualiseras vid alla typer av brott som Tullverket utreder där utredningen inte kan färdigställas i samband med gränspassage. Åtgärden kan även aktualiseras vid en gränspassage, t.ex. för att undersöka fordon och andra transportmedel.

Av *första stycket* framgår att en tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att göra husrannsakan. En tulltjänsteman, som inte är undersökningsledare, får bara besluta om husrannsakan om det är fara i dröjsmål. Med fara i dröjsmål avses att åtgärden ska riskera att gå om intet om den inte genomförs omedelbart. Bestämmelserna om husrannsakan i rättegångsbalken gäller. Det innebär bl.a. att det krävs ett brott på vilket fängelse kan följa och att ändamålet ska vara att söka efter föremål som kan tas i beslag eller förvar eller för utredning av brottet eller av förutsättningarna för förverkande enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken. Kravet på skälig misstanke alternativt synnerliga skäl för åtgärden gäller. Vidare gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om protokoll och bevis om husrannsakan samt om underrättelser.

En tulltjänsteman har även samma rätt som en polisman att genomföra genomsökning på distans. Genomsökning på distans innebär att en åtgärd motsvarande husrannsakan görs för att söka efter handlingar som finns lagrade i ett avläsningsbart informationssystem. Med avläsningsbart informationssystem avses såväl en viss kommunikationsutrustning som ett visst användarkonto på exempelvis sociala medier (prop. 2019/20:64 s. 210 och 211). Det är emellertid inte genomsökning på distans att undersöka information som finns lagrad i en dator eller mobiltelefon som har tagits i beslag. Det som eftersöks ska finnas t.ex. på en extern server. Genomsökningen får endast göras på samma sätt som den som innehar utrustningen eller använder kontot, dvs. genom att logga in och ange lösenord, kod eller liknande (prop. 2021/22:119 s. 179).

I *andra stycket* utvidgas rätten för en tulltjänsteman att göra reell husrannsakan. Bestämmelsen dispenserar både från kravet på att fängelse ska kunna följa på brottet och kravet att det ska vara fara i dröjsmål. Sådan husrannsakan får dock bara göras i magasin och liknande utrymmen. Med det avses främst magasin, upplagsbodar och uthus. Det ska vara fråga om lokaler som i princip bara används för förvaring av varor. Inget hindrar att husrannsakan görs i en magasinsbyggnad som innehåller en kontorsdel eller ett personalutrymme, men då gäller rätten till husrannsakan enligt detta stycke inte i den delen av byggnaden. Husrannsakan bör däremot inte göras med stöd av detta stycke i sådana förrådsutrymmen som normalt enbart utgör en del av en bostad, t.ex. ett källar- eller vindsförråd till en lägenhet. Husrannsakan får vidare enbart göras för ändamålet att söka efter egendom som kan komma att förverkas.

En tulltjänsteman som är undersökningsledare har samma rätt som en undersökningsledare har enligt rättegångsbalken att besluta om husrannsakan och genomsökning på distans.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

18 §

Paragrafen reglerar omhändertagande av kommunikationsutrustning vid genomsökning på distans. Den ersätter delvis nuvarande 26 a § lagen om straff för smuggling.

Av paragrafen framgår att en tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 10 f § rättegångsbalken vid genomsökning på distans efter tillsägelse tillfälligt omhändertar kommunikationsutrustning från den som närvarar vid genomsökningen. Förutsättningen är att det kan

antas att utredningen annars försvåras. Omhändertagande får inte beslutas rutinmässigt. Det ska finnas något konkret skäl som talar för att utredningen försvåras. Det kan t.ex. finnas risk för försvårande av utredningen om personen kan antas komma att använda kommunikationsutrustningen till att ändra eller radera handlingar som finns i informations-systemet som ska genomsökas, eller för att ändra lösenord och därigenom försvåra åtkomsten till materialet (prop. 2021/22:119 s. 182). Den som närvarar vid genomsökning på distans ska alltid ges tillfälle att självmant lämna över kommunikationsutrustningen.

Om personen inte frivilligt lämnar ifrån sig sin kommunikationsutrustning, får tulltjänstemannen kroppsvisitera honom eller henne för att söka efter den, om fängelse är föreskrivet för brottet. Med kroppsvisitation avses här detsamma som i 28 kap. 11 § rättegångsbalken. Om personen inte är skäligen misstänkt får kroppsvisitation endast genomföras om det finns synnerlig anledning att anta att utredningen annars försvåras. Det ska då finnas en uppenbar risk att utredningen försvåras.

Den omhändertagna egendomen får inte undersökas, endast förvaras. Den ska återlämnas så snart det inte längre finns skäl för åtgärden och senast vid den tidpunkt då genomsökningen avslutas.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

19 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, reglerar rätten för en tulltjänsteman att undersöka utrymmen som inte avses i bestämmelserna om husrannsakan men som heller inte är allmänt tillgängliga.

Bestämmelsen i 28 kap. 10 § rättegångsbalken kompletterar regleringen om husrannsakan, på det sättet att den medger undersökning av utrymmen som inte är tillgängliga för allmänheten men som inte heller faller under beteckningen hus, rum eller slutet förvaringsställe. Det kan t.ex. röra sig om gårdsplaner, inhägnade områden runt företag eller kommersiella fastigheter och däcksutrymmen på fartyg. Genom regleringen i paragrafen ges en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att undersöka sådana utrymmen. Förutsättningarna för annan undersökning i rättegångsbalken gäller. Det innebär bl.a. att samma krav på brott av viss svårhet och på misstanke alternativt synnerliga skäl för åtgärden ställs som för husrannsakan. Åtgärden ska protokollföras på samma sätt som en husrannsakan och samma krav gäller i fråga om underrättelser och rätt till bevis.

En tulltjänsteman som är undersökningsledare har samma rätt som en undersökningsledare har enligt rättegångsbalken att besluta om annan undersökning.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.3.

Kroppsvisitation och kroppsbesiktning

20 §

Paragrafen reglerar en tulltjänstemans rätt att besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Den ersätter i huvudsak nuvarande 27 § första stycket lagen om straff för smuggling.

Kroppsvisitation och kroppsbesiktning aktualiseras ofta vid smugglingsbrott. Kroppsbesiktning behövs också normalt vid misstanke om rattfylleribrott.

Med kroppsvisitation avses enligt 28 kap. 11 § tredje stycket rättegångsbalken en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig. Paragrafen ger enligt *punkt 1* en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att besluta om kroppsvisitation. Bestämmelserna om kroppsvisitation i rättegångsbalken gäller. Det innebär bl.a. att det krävs ett brott på vilket fängelse kan följa och att ändamålet ska vara att söka efter föremål som kan tas i beslag eller förvar eller för utredning av brottet eller av förutsättningarna för förverkande enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken. Kravet på skälig misstanke alternativt synnerliga skäl för åtgärden gäller.

Med kroppsbesiktning avses enligt 28 kap. 12 § tredje stycket rättegångsbalken undersökning av människokroppens yttre och inre samt att prov tas från människokroppen och undersöks. Punkten ger en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att besluta om kroppsbesiktning. En kroppsbesiktning får inte utföras så att den som undersöks riskerar framtida ohälsa eller skada. Bestämmelserna om kroppsbesiktning i rättegångsbalken gäller. Det innebär bl.a. att det krävs ett brott på vilket fängelse kan följa och att ändamålet ska vara att söka efter föremål som kan tas i beslag eller förvar eller för utredning av brottet eller av förutsättningarna för förverkande enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken. Endast den som är skäligen misstänkt får kroppsbesiktigas.

En tulltjänsteman har vidare enligt *punkt 2 a* samma rätt som en polisman har att enligt 28 kap. 13 a § rättegångsbalken hålla kvar den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas och enligt *punkt 2 b* att ta med honom eller henne till platsen där åtgärden ska verkställas. Tiden för kvarhållande är vid kroppsbesiktning maximalt sex timmar och, om det finns synnerliga skäl, ytterligare högst sex timmar. För kroppsvisitation är tiden högst tre timmar och, vid synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. För den som är under 15 år gäller kortare frister. Den unge får enligt 36 § tredje stycket lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare hållas kvar högst tre timmar för kroppsvisitation och enligt 36 c § samma lag högst tre timmar för kroppsbesiktning, med möjlighet till förlängning tre timmar om det finns synnerliga skäl. Normalt bör dock åtgärderna kunna genomföras på betydligt kortare tid.

En tulltjänsteman som är undersökningsledare har samma rätt som en undersökningsledare har enligt rättegångsbalken att besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Verkställigheten av kroppsvisitation och kroppsbesiktning regleras i 21 §.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.4.

21 §

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser som avviker från det som gäller enligt rättegångsbalken om verkställighet av kroppsvisitation och kroppsbesiktning (jfr 28 kap. 15 § rättegångsbalken). Den ersätter delvis nuvarande 29 § lagen om straff för smuggling,

Vid verkställighet av kroppsvisitation och kroppsbesiktning ska alltid hänsyn tas till den som utsätts för åtgärden. Av det skälet ska enligt *första stycket* normalt en kroppsvisitation som är av mera väsentlig omfattning och all kroppsbesiktning verkställas inomhus i ett avskilt rum. Till kroppsvisitation som är av väsentlig omfattning bör räknas en åtgärd som förutsätter att den visiterade tar av sig alla sina kläder eller att hans eller hennes underkläder undersöks. Det finns dock visst utrymme för att verkställa tvångsmedlen i ett lämpligt utrymme i ett transportmedel. Kroppsbesiktning som består i alkoholutandningsprov eller ögonundersökning genomförs normalt på det sättet. Det finns dock, som framgår av kommentaren till 20 §, möjlighet att ta med den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas till den plats där åtgärden ska genomföras och att hålla kvar honom eller henne viss tid.

Vittne ska bara medverka vid verkställigheten om antingen den som ska verkställa tvångsmedlet eller den som utsätts för tvångsmedlet begär det och det kan anordnas utan större omgång. Oftast finns det någon annan tjänsteman tillgänglig som kan agera som vittne. Regleringen ger alltså inte den som utsätts för tvångsmedlet någon rätt att själv tillkalla ett vittne (jfr 28 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken).

När det gäller verkställigheten i övrigt hänvisas till 28 kap. 13 § andra och tredje styckena rättegångsbalken. Hänvisningen innebär i fråga om kroppsbesiktning att blodprov endast får tas av en läkare eller en legitimerad sjuksköterska och att mera ingående undersökning endast får utföras av läkare. Vidare får enligt huvudregeln kroppsvisitation eller kroppsbesiktning av en kvinna endast verkställas och bevitnas av en annan kvinna, en läkare eller en legitimerad sjuksköterska. En kroppsvisitation som enbart innebär att föremål som en kvinna har med sig undersöks och kroppsbesiktning som enbart innebär att blodprov, alkoholutandningsprov eller salivprov för dna-analys tas får dock verkställas och bevitnas av en man. En manlig tulltjänsteman får således bl.a. undersöka en kvinnas bagage eller handväska och ta alkoholutandningsprov eller salivprov för dna-analys på henne.

Hänvisningen till 28 kap. 9 § rättegångsbalken innebär att protokoll ska föras över kroppsvisitation och kroppsbesiktning och att protokollet ska innehålla det som anges i rättegångsbalken.

Hänvisningen i 19 § till 28 kap. 13 a § innebär att den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas får tas med till den plats där åtgärden ska genomföras. Det är som regel nödvändigt när verkställandet av åtgärden förutsätter avskildhet. Hänvisningen innebär också att den som åtgärden riktas mot får hållas kvar viss tid, se kommentaren till 20 §.

Enligt *andra stycket* gäller det som föreskrivs i första stycket bara om inget annat är föreskrivet. Avvikande bestämmelser finns bl.a. i lagen om alkoholutandningsprov.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.4.

Alkoholutandningsprov och ögonundersökning

22 §

Paragrafen, som ersätter nuvarande 2 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen hänvisas till dels lagen om alkoholutandningsprov, dels lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken när det gäller en tulltjänstemans rätt att göra alkoholutandningsprov eller ögonundersökning.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.

Dokumentation

23 §

Paragrafen föreskriver att protokoll ska föras över gripanden och vad ett sådant protokoll ska innehålla. Den ersätter nuvarande 21 a § lagen om straff för smuggling.

I *första stycket* anges i sex punkter vad ett protokoll över gripande ska innehålla. *Andra stycket* reglerar vem som är ansvarig för att protokoll upprättas.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

24 §

I paragrafen anmärks att det i rättegångsbalken finns bestämmelser om protokoll över vissa tvångsmedel. Den har utformats med 27 § tredje stycket polislagen och 2 kap. 7 § tredje stycket kustbevakningslagen som förebild,

Bestämmelserna i rättegångsbalken om protokoll över förvar (26 kap. 3 b §), beslag (27 kap. 13 §), husrannsakan (28 kap. 9 §), genomsökning på distans (28 kap. 10 h §), kroppsvisitation (28 kap. 13 §) och kroppsbesiktning (28 kap. 13 §) ska enligt paragrafen tillämpas i Tull-verkets brottsbekämpande verksamhet, om det inte finns avvikande bestämmelser. Avvikande bestämmelser om dokumentation finns bl.a. i 7 kap. 4 och 5 §§ och i 2 § tredje stycket lagen om alkoholutandningsprov.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.2.

Befogenheter i den indirekta brottsbekämpningen

Biträde åt Polismyndigheten

25 §

Paragrafen reglerar Tullverkets biträde åt Polismyndigheten när brott upptäcks i Tullverkets kontrollverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet. Den ersätter delvis nuvarande 37 § lagen om straff för smuggling.

Av *första stycket* framgår att paragrafen – till skillnad från den tidigare regleringen – är tillämplig vid all kontrollverksamhet som Tullverket bedriver. Det innebär att även kontroll enligt bl.a. 5 kap. omfattas.

Uttrycket ”i samband med kontroll” ska förstås så att det ska finnas ett direkt samband mellan kontrollen och upptäckten av brottet. Det kan t.ex. vara fråga om att en tulltjänsteman vid en tullkontroll upptäcker att en lastbil har med sig olika föremål som förefaller vara stöldgods, exempelvis en stor mängd bildelar eller båtmotorer som verkar vara stulna. Upptäckten behöver dock inte avse enbart den kontrollerade personen. Det kan vara fråga om iakttagelser som görs när en person är på väg att lämna platsen för en tullkontroll eller nykterhetskontroll, t.ex. att personen misshandlar

en medresenär. En tulltjänstemans resor till eller från en tullstation eller kontrollplats ger däremot inte tjänstemannen möjlighet att ingripa enligt paragrafen mot eventuella brott som han eller hon då iakttar.

Till skillnad från vad som tidigare gällde är paragrafen även tillämplig när tulltjänsteman i samband med den brottsbekämpande verksamheten upptäcker ett annat brott. Det kan t.ex. vara fråga om att det i samband med en husrannsakan påträffas stöldgods.

I de fallen ett brott upptäcks får en tulltjänsteman vända sig till Polismyndigheten med en förfrågan om tulltjänstemannen bör ingripa mot brottet. En förfrågan ska gälla ett enskilt fall. Det innebär att det inte är möjligt att träffa generella överenskommelser mellan myndigheterna om att tulltjänstemän ska ingripa vid vissa typer av brott.

Om Polismyndigheten godkänner ingripandet har tulltjänstemannen rätt att vidta de åtgärder som anges i *andra stycket*. Där föreskrivs att tulltjänstemannen dels på plats får vidta sådana primäråtgärder som anges i 23 kap. 3 § fjärde stycket rättegångsbalken och vid behov får medta någon till förhör, dels får med stöd av 23 kap. 9 a § rättegångsbalken tillfälligt omhänderta kommunikationsutrustning som inte frivilligt överlämnas till tulltjänstemannen.

Övervägandena finns i avsnitt 19.2.2

26 §

Paragrafen reglerar vad en tulltjänsteman får göra om ett godkännande från Polismyndigheten enligt 24 § första stycket inte hinner inhämtas. Den ersätter nuvarande 39 § lagen om straff för smuggling,

En tulltjänsteman som i kontrollverksamheten eller den brottsbekämpande verksamheten upptäcker något brott som ligger utanför Tullverkets direkta brottsbekämpning, men där Polismyndighetens godkännande inte hinner avvaktas utan väsentlig olägenhet, får dels vidta sådana åtgärder som anges i 25 § andra stycket, dels gripa en misstänkt och ta egendom i beslag.

Det räcker inte att det rent allmänt kan bli svårare att utreda brottet om tulltjänstemannen inte ingriper genast. Det krävs att det uteblivna ingripandet vållar väsentlig olägenhet. Som ett exempel på väsentlig olägenhet har nämnts att en eller flera personer, som kan misstänkas för inblandning i misstänkt brottslig verksamhet, undkommer genom att avvika från platsen eller lämna landet och på så sätt försvårar eller omöjliggör den fortsatta utredningen av brottet (prop. 2020/21:192 s. 54).

Paragrafen ger en tulltjänsteman samma rätt som en polisman att enligt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken gripa den som misstänks för brott. Förutsättningarna för gripande har redovisats i kommentaren till 8 §. Vid ett gripande blir andra bestämmelser i 24 kap. rättegångsbalken tillämpliga. Det innebär bl.a. att förhör ska hållas och att gripandet ska anmälas till åklagare (24 kap. 8 § rättegångsbalken). Vidare ska anhöriga underrättas (24 kap. 21 a § rättegångsbalken). Gripandet ska också dokumenteras. Beroende på hur snabbt Polismyndigheten kan ta över ansvaret för den gripne kan tulltjänstemannen vara skyldig att genomföra sådana åtgärder.

Under de förutsättningar som anges i paragrafen får en tulltjänsteman även ta egendom i beslag. Förutsättningarna för beslag i 27 kap. rätte-

gångsbalken ska vara uppfyllda. Se kommentaren till 10 § om vad det innebär. Det kan t.ex. vara fråga om att hindra att egendom som misstänks vara stulen avlägsnas från platsen, vilket kan försvåra eller omöjliggöra för den rättmätige ägaren att återfå egendomen. Det kan vidare vara fråga om att handlingar behöver tas i beslag för att säkra bevisningen om brottet. Ett annat exempel som nämnts är att en tulltjänsteman har fått ingripandet godkänt av Polismyndigheten och påbörjat ett förhör men den misstänkta personen försöker ge sig i väg från platsen eller göra sig av med misstänkt gods (prop. 2020/21:192 s. 54).

Skyldigheten att dokumentera beslaget (27 kap. 13 § rättegångsbalken) och att vårda det väl (27 kap. 10 § rättegångsbalken) gäller också till dess att Polismyndigheten övertar beslaget.

Övervägandena finns i avsnitt 19.2.2.

27 §

Paragrafen, som föreskriver rapporteringsskyldighet, ersätter nuvarande 38 § andra stycket och 39 § andra stycket lagen om straff för smuggling,

I paragrafen åläggs en tulltjänsteman att genast rapportera till Polismyndigheten alla primäråtgärder som har vidtagits med stöd av 25 § och gripande och beslag som har gjorts med stöd av 26 §. Vid gripande bör skyldigheten att rapportera till åklagare gå före rapporteringsskyldigheten enligt denna paragraf, med hänsyn till att frihetsberövandet bör prövas så snabbt som möjligt.

Övervägandena finns i avsnitt 19.2.2.

Biträde åt undersökningsledare och åklagare m.m.

28 §

I paragrafen regleras Tullverkets biträde till andra brottsbekämpande myndigheter i andra fall än som avses i 25–27 §§. Paragrafen ersätter delvis nuvarande 40 § lagen om straff för smuggling.

Första stycket reglerar Tullverkets möjlighet att lämna biträde i en förundersökning som leds av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Kustbevakningen. Biträde åt allmän åklagare som är undersökningsledare regleras i 3 § andra stycket och 30 §.

Paragrafen är tillämplig både när brottet ingår i den direkta brottsbekämpningen och när det ligger utanför den. Det kan t.ex. vara fråga om en förundersökning som har inletts efter en anmälan enligt 25 § eller en rapport enligt 27 §. Det kan även vara fråga om ett smugglingsbrott som Polismyndigheten eller någon av de andra uppräknade myndigheterna har upptäckt. Det finns inte någon begränsning i fråga om brottstyp.

Biträdet kan t.ex., i fall som avses i 25 och 26 §§, bestå i att hålla ett förhör med någon person som befinner sig på platsen eller att, om det är fråga om ett ingripande enligt 25 §, ta något i beslag. Biträdet är inte begränsat till de åtgärder som anges i 25 och 26 §§. Om undersökningsledaren t.ex. beslutar om husrannsakan kan han eller hon begära biträde med att verkställa det beslutet.

Endast den som leder den andra myndighetens förundersökning får begära biträde. Ett vakthavande befäl hos Polismyndigheten som inte samtidigt leder den aktuella förundersökningen får alltså inte begära biträde med stöd av paragrafen.

Biträdet är inte tidsmässigt eller geografiskt begränsat utan gäller generellt. Tullverket har dock ingen skyldighet att lämna biträde enligt denna paragraf och behöver inte heller motivera varför biträde inte lämnas. Det kan t.ex. bero på att biträde med den aktuella uppgiften inte är praktiskt möjligt vid den aktuella tidpunkten med hänsyn till resurserna eller att det inte bedöms vara lämpligt att en tulltjänsteman genomför åtgärden i fråga.

Biträdet ska avse ett enskilt fall, dvs. en viss förundersökning. Regleringen ger alltså inte myndigheterna möjlighet att göra generella överenskommelser om biträde i vissa situationer eller beträffande vissa typer av brott. Biträdet omfattar inte biträde i underrättelseverksamhet eller brottsförebyggande arbete utan kan endast avse utredning av brott.

Av *andra stycket* framgår att undersökningsledaren i ett fall där Tullverket har godtagit att lämna biträde får ge i uppdrag till en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen. Uppgiften ska vara lämplig med hänsyn till åtgärdens art och omständigheterna i övrigt.

Övervägandena finns i avsnitt 19.5.

29 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, reglerar Tullverkets möjlighet att i sin brottsbekämpande verksamhet lämna biträde till andra brottsbekämpande myndigheter på annat sätt än med åtgärder i en förundersökning.

Tullverket får i ett enskilt fall även hjälpa en annan myndighet med tekniska eller andra motsvarande resurser för brottsbekämpande ändamål, om det är lämpligt. Det kan t.ex. vara fråga om att låta Tullverkets laboratorium analysera något eller att tillfälligt låna ut teknisk utrustning av något slag. Det kan även handla om att låta en annan myndighet tillfälligt få disponera en narkotikahund med förare. Det är Tullverket som avgör om myndigheten kan bistå med sådana resurser. Om sådan hjälp lämnas agerar tulltjänstemannen på den andra myndighetens uppdrag. Det innebär att han eller hon inte kan utnyttja sina egna befogenheter utan att beslut om åtgärder och skyldighet att dokumentera dem m.m. vilar på myndigheten som får hjälp. Möjligheten att lämna hjälp enligt denna paragraf är inte begränsad till förundersökning, men det ska röra sig om brottsbekämpning.

Övervägandena finns i avsnitt 19.5.

30 §

Paragrafen reglerar Tullverkets och tulltjänstemäns skyldighet att biträda allmän åklagare i andra fall än som regleras i 3 § andra stycket. Paragrafen ersätter i huvudsak nuvarande 34 §, 36 § första stycket och 40 § tredje stycket lagen om straff för smuggling.

I *första stycket* finns en generell bestämmelse som ger allmän åklagare rätt att begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman i en förundersökning som leds av åklagaren. Enligt 3 § andra stycket har en åklagare som har övertagit ledningen av en förundersökning som Tullverket har inlett alltid rätt att vända sig till myndigheten för att få biträde med den fortsatta förundersökningen. Den nu aktuella paragrafen kompletterar den bestämmelsen. Den är tillämplig t.ex. när åklagaren har

övertagit en förundersökning om smugglingsbrott som Polismyndigheten eller Kustbevakningen har inlett eller när åklagaren själv har inlett en förundersökning om brott som ligger inom Tullverkets direkta brottsbekämpning.

Åklagaren får också, på samma sätt som tidigare, uppdra åt en tulltjänsteman att fullgöra en viss uppgift t.ex. att hämta någon till förhör eller att verkställa ett beslut om förvar.

I *andra stycket* tydliggörs att åklagarens rätt att anlita biträde även gäller vid sådana förundersökningar som ligger utanför Tullverkets direkta brottsbekämpning. Då ska det finnas viss koppling till Tullverkets verksamhet. En sådan situation är om Tullverket har biträtt en undersökningsledare vid en annan myndighet med åtgärder i den innan åklagaren har övertagit ansvaret. Det kan t.ex. vara fråga om ett ingripande enligt 25 eller 26 §, där åklagaren begär att förundersökningen ska kompletteras i något avseende. En annan situation där bestämmelsen är tillämplig är om Tullverket biträder åklagaren i en förundersökning och det är fråga om ett brott som bör utredas tillsammans med de brott som Tullverket utreder för åklagarens räkning. Som exempel kan nämnas att åklagaren vill ha biträde med att tillsammans med ett smugglingsbrott utreda olovlig vistelse eller missbruk av urkund eller något annat brott som har koppling till eller har begåtts samtidigt som det brott som Tullverket ansvarar för utredningen av.

Tullverket är enligt *tredje stycket* skyldig att lämna det biträde som begärs.

Övervägandena finns i avsnitt 19.4.

Skyldighet att informera anhöriga

31 §

Paragrafen reglerar Tullverkets informationsskyldighet till anhöriga när någon hålls kvar under en brottsutredning. Den motsvarar regleringen i 29 § femte stycket polislagen, som i sin tur hänvisar till 17 a § samma lag.

Paragrafen gäller såväl vid gripande som vid kvarhållande för förhör eller för att genomföra kroppsvisitation eller kroppsbesiktning.

I *första stycket* föreskrivs att om någon som hålls kvar i en brottsutredning begär det, eller om det annars finns skäl för det, ska någon av hans eller hennes närmaste anhöriga eller någon annan person som står honom eller henne särskilt nära informeras om åtgärden. Det räcker att en person informeras.

Är det fråga om en pågående brottsutredning får dock ingen information lämnas förrän det kan ske utan men för utredningen. Bedömningen av om det kan vara till men för utredningen bör göras på samma sätt som enligt 23 kap. 18 § rättegångsbalken.

Normalt ska initiativet till att informera anhöriga komma från den som hålls kvar. Om det finns skäl för det kan anhöriga informeras utan en sådan begäran.

Av *andra stycket* framgår att stor vikt ska läggas vid den enskildes vilja. Att informera anhöriga mot den enskildes vilja kräver synnerliga skäl, men information bör alltid övervägas om det är fråga om ett barn eller om personen kan behöva extra stöd, t.ex. lider av psykisk ohälsa. Den som hålls kvar bör därför alltid tillfrågas om vem som bör informeras.

I fråga om barn föreskriver 5 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare skyldighet att informera vårdnadshavare vid gripande och förhör. Paragrafen kompletterar bestämmelsen i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare i fråga om kvarhållande i vissa andra situationer. Om ett barn hålls kvar bör, om det är lämpligt, båda föräldrarna eller annan vårdnadshavare informeras.

Av *tredje stycket* framgår att någon information inte behöver lämnas om åtgärden har upphört.

Övervägandena finns i avsnitt 18.4.7.

9 kap. Tullåklagares befogenheter

Kapitlet innehåller befogenheter för tullåklagare. Flertalet bestämmelser flyttas från nuvarande lagen (2000:1225) om straff för smuggling och lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, som i denna lagrådsremiss föreslås upphävas.

1 §

I paragrafen anges vilka brott som en tullåklagare får föra talan om och vad som i övrigt gäller för dem. Paragrafen ersätter delvis nuvarande 1 § andra stycket, 32 § första stycket och 34 § andra stycket lagen om straff för smuggling samt 3 a § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

I *första stycket* tydliggörs att det hos Tullverket finns vissa särskilt förordnade befattningshavare som har rätt att utföra åklagaruppgifter. De benämns tullåklagare. För tullåklagare gäller enligt 7 kap. 6 § rättegångsbalken samma bestämmelser om jäv som för allmänna åklagare. I en uttömmande uppräknings anges vilka brott som tullåklagare är behöriga att föra talan om. Enligt *punkt 1* gäller det de flesta av de brott som ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning (8 kap. 1 § 1–11). De enda undantagen är skattebrott (8 kap. 1 § 12), som tidigare ingick i behörigheten, och terroristbrott (8 kap. 1 § 13). Vidare omfattar behörigheten olovlig körning (8 kap. 2 § andra stycket 1), vilket är nytt. Ett erkänt rattfylleribrott (8 kap. 1 § 11) där påföljden uppenbart ska vara böter, kan en tullåklagare således utfärda strafföreläggande för eller föra talan om i domstol. *Punkterna 2, 3, 4* och *5* omfattar vissa av de s.k. sidobrotten. *Punkterna 2, 3* och *4* är oförändrade i förhållande till tidigare. Tullåklagares behörighet omfattar även i *punkt 5* innehav av vissa föremål som omfattas av vapenlagen (1996:67) och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, vilket är nytt. En grundläggande förutsättning för tullåklagares behörighet, som framgår av *punkt 6*, är att det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte ska föranleda någon annan påföljd. Om det finns minsta tvekan om påföljdsvalet ska ärendet lämnas över till allmän åklagare.

Av *andra stycket* framgår att tullåklagare ska tillämpa det som föreskrivs om åtal och åtalsunderlåtelse och om åklagares befogenheter och skyldigheter i övrigt. Regleringen tydliggör att en tullåklagare ska handlägga sina ärenden efter samma regler som gäller för allmän åklagare. Det gäller både bestämmelser i rättegångsbalken och i annan lagstiftning som exempelvis förundersökningskungörelsen, lagen (1958:205) om för-

verkande av alkohol och lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

Är saken inte enkel ska tullåklagaren överlämna ärendet till allmän åklagare. Det är ärendets komplexitet och de juridiska frågeställningar som aktualiseras som avgör om saken är enkel. Tullverket och riksåklagaren kan komma överens om riktlinjer för när saken bör överlämnas till allmän åklagare. En tullåklagare ska även överlämna ärendet till allmän åklagare om det annars finns särskilda skäl för det. Särskilda skäl kan t.ex. vara att det behövs beslut av domstol om annat än förordnande av försvarare eller att det krävs internationell rättslig hjälp.

Övervägandena finns i avsnitt 18.3.2, 18.6 och 20.3.3.

2 §

Paragrafen reglerar tullåklagares rätt att besluta om förverkande av viss egendom som tagits i beslag. Den ersätter delvis nuvarande 32 § lagen om straff för smuggling.

Av *första stycket* framgår att en tullåklagare har rätt att besluta om förverkande enligt 3 § första stycket lagen om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. Det förutsätter för det första att det är uppenbart att egendomen ska förverkas. För det andra får värdet av egendomen inte överstiga ett halvt prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Det är värdet när beslaget gjordes som avses. Förverkande får också beslutas om egendomen inte har något marknadsvärde.

I *andra stycket* föreskrivs att ett beslut om förverkande ska vara skriftligt. Beslutet ska delges den som drabbats av beslaget enligt bestämmelserna i delgivningslagen (2010:1932). Om värdet av den beslagtagna egendomen inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken får delgivning även ske genom att beslutet anslås hos myndigheten enligt 4 § andra stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. Om den berörde anmäler missnöje med beslutet, vilket ska göras inom en månad från delgivningen, förfaller beslutet. Om Tullverket då anser att det finns skäl för att föra talan om förverkande ska ärendet överlämnas till allmän åklagare.

Övervägandena finns i avsnitt 20.4.2.

3 §

Paragrafen reglerar förhållandet mellan allmän åklagare och tullåklagare. Den ersätter nuvarande 32 § andra stycket lagen om straff för smuggling.

Av paragrafen framgår att den behörighet som en tullåklagare har inte påverkar allmän åklagares behörighet. Behörigheten är således delad. Om både tullåklagare och allmän åklagare har påbörjat en förundersökning om samma brott oberoende av varandra bör de samråda om vem som lämpligen ska handlägga den. Med tanke på att allmän åklagare har en betydligt bredare behörighet bör ärendet normalt övertas av honom eller henne. Det hindrar inte att det i ett enskilt fall kan vara lämpligare att tullåklagaren slutför ärendet.

Övervägandena finns i avsnitt 20.3.3.

4 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen hänvisas till att tullåklagare även har vissa befogenheter enligt lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbruks-substanser. Lagen i fråga reglerar förstörande av vissa substanser som, när de påträffas, varken är narkotikaklassade eller klassade som hälsofarlig vara men som kan missbrukas. Den regleringen ligger därför utanför brottsbekämpningen. Vidare får tullåklagare besluta om administrativt förverkande enligt 4 kap. 9 a § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Övervägandena finns i avsnitt 20.3.1.

10 kap. Befogenheter för att förhindra brott

Kapitlet innehåller befogenheter för att förhindra brott. Flertalet bestämmelser flyttas från nuvarande lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, som i denna lagrådsremiss förelås upphävas.

1 §

Paragrafen reglerar en tulltjänstemans rätt att bl.a. omhänderta bilnycklar och liknande samt att göra kroppsvisitation eller husrannsakan för att söka efter sådana föremål. Den ersätter nuvarande 9 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott,

Vid misstanke om rattfylleri har enligt paragrafen en tulltjänsteman samma rätt som en polisman har att enligt 24 a § polislagen tillfälligt omhänderta fordonsnycklar eller annat som behövs för färden, eller fordonet som den misstänkte färdas i eller på. För omhändertagande krävs att det av särskilda skäl finns risk att rattfylleribrott begås. I uttrycket särskilda skäl ligger att det ska finnas konkreta omständigheter som ger stöd för antagandet att någon kan komma att göra sig skyldig till ett trafiknykterhetsbrott. Om en person exempelvis efter alkoholutandningsprov, ögonundersökning eller blodprov med anledning av misstanke om rattfylleri, betar sig på ett sådant sätt att det finns skäl att tro att han eller hon kommer att köra direkt efter provtagningen, kan bilnycklarna omhändertas. Annat som behövs för färden kan t.ex. vara sådana föremål som numera ersätter fordonsnycklar. Enligt förarbetena till 24 a § polislagen kan det bara i undantagsfall bli aktuellt att omhänderta ett fordon (prop. 2003/04:159 s. 13 och 14).

I syfte att leta efter i första hand fordonsnycklar eller motsvarande får en tulltjänsteman, om det är nödvändigt, kroppsvisitera den som kan komma att göra sig skyldig till det brott som ska förhindras. Om nycklarna inte frivilligt lämnas över och de heller inte är synliga, kan det finnas skäl att kroppsvisitera personen i fråga, om förutsättningarna för ett omhändertagandebeslut är uppfyllda. Förhållandena måste emellertid vara sådana att det finns skäl att tro att nycklarna finns gömda i kläderna. Kroppsvisitation får alltså inte användas rutinmässigt för att verkställa ett omhändertagandebeslut. Bestämmelsen ger även en tulltjänsteman rätt att, om det bedöms vara nödvändigt, genomsöka fordonet i syfte att leta efter

fordonsnycklarna. För att bestämmelsen ska vara tillämplig krävs att ett bestämt fordon kan antas komma att användas vid det trafiknykterhetsbrott som ska avvärjas. Sökandet ska avbrytas när egendomen påträffas.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.1.

2 §

Paragrafen reglerar vad som ska göras omedelbart efter ett tillfälligt omhändertagande enligt 1 §. Den ersätter nuvarande 10 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Enligt *första stycket* ska en tulltjänsteman skyndsamt anmäla ett omhändertagande enligt 1 § till Polismyndigheten, i syfte att den myndigheten omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå. Om så blir fallet ska Tullverket förvara egendomen, om inte Polismyndigheten bestämmer något annat. Anmälan till Polismyndigheten motsvarar den förmansprövning som ska göras enligt 24 b § polislagen.

I *andra stycket* föreskrivs att protokoll över omhändertagandet ska upprättas och att protokollet ska innehålla det som anges i 27 § polislagen.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.1.

3 §

Paragrafen reglerar den fortsatta hanteringen av det som har omhändertagits enligt 1 §. Den ersätter i huvudsak nuvarande 11 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

I *första stycket* föreskrivs att bestämmelserna i 24 c och 24 d §§ polislagen ska tillämpas. Det innebär att omhändertagandet ska upphöra så snart det inte längre finns skäl för det och att det inte får vara längre än 24 timmar. Vidare ska omhändertagen egendom återlämnas till den från vilken egendomen omhändertogs, om det inte finns särskilda skäl att lämna den till någon annan. Sådana särskilda skäl kan enligt förarbetena till 24 c § polislagen vara att den berörde uttryckligen har begärt eller samtyckt till att egendomen lämnas ut till någon annan. Ett samtycke eller en begäran bör som huvudregel lämnas skriftligen. Ett annat särskilt skäl är att någon annan än den från vilken egendomen har omhändertagits är registrerad som ägare till fordonet. I det fallet bör egendomen kunna lämnas ut till den registrerade ägaren (prop. 2003/04:159 s. 22 och 23).

Om egendomen inte hämtas när omhändertagandet har upphört ska den enligt *andra stycket* överlämnas till Polismyndigheten, som under de förutsättningar som anges i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. får förstöra egendomen eller sälja den för statens räkning.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.1.

4 §

Paragrafen, som innehåller en hänvisningsbestämmelse, ersätter nuvarande 12 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott,

I paragrafen anmärks att det i 7 kap. 4 § körkortslagen (1998:488) finns bestämmelser om Tullverkets rätt att besluta om omhändertagande av körkort.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.1.

11 kap. Bestämmelser om jäv och straff

Jäv

1 §

Paragrafen, som reglerar jäv i Tullverkets verksamhet, motsvarar delvis 7 kap. 9 § rättegångsbalken,

I *första stycket* klargörs vad som gäller i fråga om jäv för tulltjänstemän i den brottsbekämpande verksamheten. Om det för en tulltjänsteman finns omständigheter som skulle utgöra jäv mot domare enligt 4 kap. 13 § rättegångsbalken, får tulltjänstemannen inte besluta om eller vidta någon åtgärd i förundersökning eller annan brottsbekämpning. I likhet med det som gäller enligt bl.a. 7 kap. 9 § rättegångsbalken och 7 § polislagen föreskrivs att jäv inte får grundas på en åtgärd som tulltjänstemannen har vidtagit på tjänstens vägnar, eller en gärning som har förövats mot honom eller henne i eller för hans eller hennes tjänst. Det innebär t.ex. att det inte går att jäva ut en tulltjänsteman genom att hota honom eller henne. Även om en tulltjänsteman är jävig, får han eller hon vidta åtgärder som inte utan fara kan skjutas upp.

I *andra stycket* hänvisas i fråga om tullåklagare till det som enligt 7 kap. 6 § första–tredje styckena rättegångsbalken gäller i fråga om jäv för åklagare. Det gäller dock bara när tullåklagaren utför åklagaruppgifter, i övrigt tillämpas första stycket eller jävsreglerna i förvaltningslagen (2017:900). För annan verksamhet än brottsbekämpning hänvisas till att förvaltningslagens bestämmelser om jäv ska tillämpas.

Av *tredje stycket* framgår att jäv mot tulltjänstemän ska prövas av Tullverket. Det gäller oavsett vilket regelverk om jäv som ska tillämpas i det enskilda fallet.

Övervägandena finns i avsnitt 24.1.

Straff

2 §

Paragrafen innehåller en straffbestämmelse. Den motsvarar delvis 5 kap. 2 och 3 §§ tullagen samt ersätter nuvarande 19 och 20 §§ inregränslagen och 5 kap. 2 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket* föreskrivs böter för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder vissa föreskrifter och förbud som regleras i 3–5 kap. Det gäller enligt *punkt 1* den som bryter mot ett förbud som meddelats av Tullverket eller en tulltjänsteman enligt 3 kap. 3 eller 4 §. Detsamma gäller enligt *punkt 2* den som är skyldig att stanna och som – trots att en tulltjänsteman begär det – låter bli att lämna uppgifter eller visa upp handlingar enligt 4 kap. 6 §.

I *andra stycket* föreskrivs att det inte ska dömas till ansvar i ringa fall. Det kan exempelvis vara fråga om ett ringa fall om personen visserligen

inte har stannat omedelbart, men sedan har ångrat sig och stannat inom kontrollområdet så att nödvändig kontroll har kunnat genomföras.

Ansvar ska enligt *tredje stycket* inte heller dömas ut om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller i lagen om straff för smuggling. Straffbestämmelsen i denna paragraf ska alltså tillämpas subsidiärt i förhållande till den regleringen.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

3 §

Paragrafen innehåller en straffbestämmelse. Den motsvarar delvis 5 kap. 2 § tullagen samt ersätter nuvarande 19 § inregränslagen och 5 kap. 2 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen föreskrivs penningböter för den som inte stannar på en tulltjänstemans uppmaning när en sådan skyldighet föreligger enligt 3 kap. 8 §, 4 kap. 2 § eller 5 kap. 4 §. Straffet motsvarar vad som är föreskrivet när en person inte följer polismans uppmaning att stanna enligt 2 kap. 3 § och 14 kap. 3 § trafikförordningen (1998:1276).

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

4 §

Paragrafen innehåller en straffbestämmelse. Den ersätter nuvarande 5 kap. 3 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen föreskrivs penningböter för förare som uppsåtligen bryter mot skyldigheten att legitimera sig eller på annat godtagbart sätt styrka sin identitet enligt 5 kap. 9 § första stycket. Detsamma gäller sådana passagerare som uppsåtligen bryter mot skyldigheten att lämna uppgifter enligt andra stycket i samma paragraf. Det kan exempelvis vara fråga om en enskild som vägrar att lämna några uppgifter som kan ligga till grund för tulltjänstemannens bedömning eller som avsiktligt lämnar felaktiga uppgifter (prop. 2017/18:294 s. 115). Ansvar ska dock inte dömas ut om den tillfrågades identitet genast har kunnat fastställas på annat sätt. Det kan t.ex. vara en person som är igenkänd eller vars fotografi förekommer i ett register som tulltjänstemannen har tillgång till.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

5 §

Paragrafen innehåller en straffbestämmelse. Den ersätter nuvarande 5 kap. 4 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

I paragrafen föreskrivs penningböter för förare som uppsåtligen bryter mot skyldigheten enligt 5 kap. 10 § andra stycket att tillhandahålla administrativa referenskoder och andra handlingar, t.ex. förenklade administrativa referenskoder eller ersättningsdokument, till en tulltjänsteman. Detsamma gäller passagerare som uppsåtligen bryter mot skyldigheten i 5 kap. 11 § andra stycket att tillhandahålla tulltjänstemannen förenklade administrativa referenskoder eller ersättningsdokument.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

6 §

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen påminns om bestämmelserna om ansvar för tullförseelse i 5 kap. 2–4 §§ tullagen.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

28.2 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

7 kap.

9 §

Paragrafen reglerar jäv för vissa anställda vid myndigheter som vidtar åtgärder eller meddelar beslut i brottsbekämpande verksamhet.

I *första stycket* tas Tullverket bort. Det innebär ingen ändring i fråga om tullåklagare som, när de fullgör åklagaruppgifter, omfattas av regleringen i 7 kap. 6 §. I övrigt är stycket oförändrat.

Det *andra stycket* anger var det finns bestämmelser om jäv för anställda inom Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen. Det stycket delas upp i punkter, där *punkt 2*, som reglerar Tullverket, är ny. Där hänvisas till regleringen i 11 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:000). *Punkterna 1 och 3* är i sak oförändrade.

Övervägandena finns i avsnitt 24.1.

23 kap.

3 §

I paragrafen anges bl.a. hur en förundersökning inleds, vem som ska leda den och vad som gäller i fråga om biträde till åklagaren.

I *första stycket* görs ett tillägg. Det föreskrivs att en förundersökning inte bara kan inledas genom ett formellt beslut av en myndighet eller person som är behörig att fatta sådana beslut utan även genom att en polisman använder tvångsmedel som regleras i 24–28 kap. Det är bl.a. fråga om gripande, beslag, husrannsakan och kroppsvisitation.

Det krävs att tvångsmedlet har verkställts för att förundersökning ska inledas. Om en polisman stoppar en bil med en misstänkt rattfyllerist och beslutar att föraren ska kroppsbesiktigas, men han eller hon flyr från platsen innan tvångsmedlet har verkställts, har förundersökning inte inletts.

Från huvudregeln att förundersökning inleds genom användande av tvångsmedel anges vissa undantag. En förundersökning inleds inte vid beslag enligt 23 kap. 22 §. Ett sådant beslag hindrar alltså inte att den fortsatta utredningen av brottet görs i förenklad form. Detsamma gäller vid beslag enligt 27 kap. 14 a §. Inte heller sådana beslag medför att förundersökning inleds. Om förutsättningarna för rapportteftergift enligt 9 § andra stycket polislagen (1984:387), 3 kap. 18 § andra stycket kustbevakningslagen (2019:32) eller 2 kap. 9 § tullbefogenhetslagen (2024:000) är uppfyllda medför inte det heller att förundersökning inleds.

Det som nu har sagts om en polisman gäller också för en annan tjänsteman som är behörig att besluta om tvångsmedel enligt 24–28 kap.

rättegångsbalken. Det innebär att när tulltjänstemän, som enligt 8 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000) har sådana befogenheter, eller kustbevakningstjänstemän, som enligt 3 och 4 kap. kustbevakningslagen (2019:32) har sådana befogenheter, beslutar om och verkställer tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken inleds förundersökning.

Om någon annan än en polisman eller annan behörig tjänsteman med stöd i lag griper någon eller verkställer ett beslag inleds inte förundersökning. Ett envarsgripande enligt 24 kap. 7 § andra stycket eller ett beslag vid envarsgripande leder alltså inte till att förundersökning inleds. Detsamma gäller om t.ex. en jakttillsynsman eller en naturvårdsvakt tar något i beslag. Om den polisman, till vilken beslaget eller gripandet rapporteras, beslutar att överta tvångsmedlet och 22 § inte är tillämplig inleds dock förundersökning.

Den polisman som beslutar om tvångsmedlet får dock inte besluta hur förundersökningen ska bedrivas. Han eller hon ska i stället skyndsamt rapportera användningen av tvångsmedlet till någon som är behörig att leda förundersökning om det aktuella brottet. Det följer av andra bestämmelser i balken, bl.a. 24 kap. 8 § andra stycket, 26 kap. 3 § andra stycket och 27 kap. 4 § tredje stycket. Däremot finns det inget som hindrar att polismannen, i enlighet med bestämmelserna i fjärde stycket, fortsätter att genomföra primäråtgärder.

I *fjärde stycket* tydliggörs att det förhållandet att en förundersökning har inletts t.ex. genom ett gripande eller ett beslag inte hindrar polismannen att fullfölja nödvändiga utredningsåtgärder på brottsplatsen. Det kan röra sig om förhör med målsägande eller vittnen eller någon annan åtgärd. Motsvarande gäller för andra behöriga tjänstemän, bl.a. tulltjänstemän.

Övervägandena finns i avsnitt 21.4.

24 §

Paragrafen innehåller en upplysning om att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, kan meddela närmare föreskrifter beträffande vissa utpräpnade frågor.

Paragrafen ändras redaktionellt. I en punktuppräknings anges vilka frågor som verkställighetsföreskrifter kan röra. I *punkt 1*, som är ny, anges att sådana föreskrifter kan avse fördelningen av uppgifter mellan allmän åklagare och undersökningsledare vid andra myndigheter.

Övervägandena finns i avsnitt 18.8.

28.3 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

24 kap.

2 §

Paragrafen reglerar rätten att använda våld bl.a. när någon rymmer från ett frihetsberövande.

I *andra stycket*, som ändras redaktionellt, hänvisas till att det finns ytterligare bestämmelser om vissa yrkeskategoriers rätt att använda våld i andra fall än som regleras i 24 kap. 1 och 2 §§. I *punkt 3*, som är ny, hänvisas i fråga om tulltjänstemän till tullbefogenhetslagen (2024:000). *Punkterna 1 och 2* ändras endast redaktionellt.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.1.

5 §

I paragrafen regleras vad som gäller för den som hjälper någon som har rätt att använda våld i sin tjänsteutövning.

I paragrafen läggs en hänvisning till bestämmelserna i 2 kap. 3 § tullbefogenhetslagen till.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.1.

6 §

Paragrafen reglerar s.k. excess vid tillämpning av bestämmelserna i kapitlet. Excess kan utgöra en ursäktande omständighet i fall där någon som handlat i nödvärn, nöd eller med laga befogenhet överskridit gränsen för det tillåtna men svårligen kunnat besinna sig.

I paragrafen läggs en hänvisning till bestämmelserna i 2 kap. 3 § tullbefogenhetslagen till.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.1.

28.4 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

6 kap.

10 a §

Paragrafen reglerar vad som gäller i fråga om ett utmätt fartyg eller luftfartyg som omfattas av tullövervakning.

Hänvisningen till tullagen (2016:253) ersätts med en hänvisning till 3 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000), där befogenheterna vid tullövervakning regleras. Det innebär ingen ändring i sak.

Övervägandena finns i avsnitt 25.3.2.

28.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd

1 §

Paragrafen innehåller den grundläggande bestämmelsen om skyldighet att anmäla sjöfynd.

Möjligheten att anmäla sjöfynd till Tullverket och de skyldigheter som gäller för en tulltjänsteman som har tagit emot en sådan anmälan tas bort. Vidare ändras benämningen tjänsteman vid Kustbevakningen till kustbevakningstjänsteman i konsekvens med regleringen i kustbevakningslagen (2019:32).

Övervägandena finns i avsnitt 23.1.

7 §

I paragrafen anges vilka tjänstemän som är behöriga att utfärda intyg om ett sjöfynds värde.

Rätten för en tulltjänsteman att utfärda intyg om sjöfynds värde tas bort. I fortsättningen kan sådana intyg endast utfärdas av Polismyndigheten eller av Kustbevakningen.

Övervägandena finns i avsnitt 23.1.

28.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott

7 §

I paragrafen föreskrivs åtgärder för att förhindra fortsatt brottslighet enligt lagen. Med anledning av att lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott upphävs ändras en hänvisning i *fjärde stycket* till hänvisningar till kustbevakningslagen (2019:32) och tullbefogenhetslagen (2024:000).

11 §

Paragrafen, som är ny, reglerar en kustbevakningstjänstemans rätt att ingripa mot trafikbrott utanför det geografiska område där myndigheten utövar brottsbekämpning.

Genom regleringen tydliggörs att en kustbevakningstjänsteman får ingripa mot rattfylleribrott utan hinder av den geografiska begränsning för deras behörighet att ingripa mot brott som annars gäller enligt 1 kap. 4 och 5 §§ kustbevakningslagen. Se prop. 2007/08:53 s. 42 om hur regleringen är avsedd att tillämpas.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.2.

28.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.

3 §

I paragrafen anges vad som gäller i fråga om utredning och lagföring av brott mot lagen.

Den tidigare hänvisningen till vissa bestämmelser i lagen (2000:1225) om straff för smuggling ändras till en generell hänvisning till bestämmelserna i tullbefogenhetslagen (2024:000). Det innebär att alla befogenheter som Tullverket och en tulltjänsteman har enligt tullbefogenhetslagen även gäller vid utredning och lagföring av brott enligt denna lag.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.1.

28.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

2 §

I paragrafen anges att särskilt förordnade befattningshavare ska leda förundersökning mot den som inte har fyllt arton år.

I *tredje stycket*, som är nytt, upplyses om att det finns bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2024:000) om att tulltjänstemän i vissa fall får leda förundersökning mot den som inte har fyllt arton år.

Övervägandena finns i avsnitt 18.3.5.

28.9 Förslaget till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)

1 §

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde.

I *tredje stycket* ändras hänvisningen till lagen (2000:1225) om straff för smuggling till en hänvisning till tullbefogenhetslagen (2024:000).

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.1.

28.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

3 §

I paragrafen anges hur en vara, som inte är föremål för tullförfarande och som införs från en annan EU-medlemsstat, ska hanteras.

I *punkt 2* ändras hänvisningarna till bestämmelser i inregränslagen (1996:701) till hänvisningar till motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2024:000).

Övervägandena finns i avsnitt 25.4.3.

28.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

1 §

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde.

I *punkt 4* läggs hänvisningar till 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen (2019:32) och 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:000) till. De paragraferna motsvarar 11 § första stycket andra meningen i den upphävda lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att

ingripa mot rattfylleribrott. Det innebär ingen ändring i sak. I paragrafen görs även en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.2.

2 a §

Paragrafen anger hur myndigheter ska hantera fordon, fordonsnycklar och liknande som tillfälligt har tagits om hand i samband med misstanke om rattfylleri.

I *första stycket* läggs hänvisningar till 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen och 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen till. De paragraferna motsvarar 11 § första stycket andra meningen i den upphävda lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Det innebär ingen ändring i sak.

I *andra stycket* görs en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.2.

7 §

I paragrafen regleras vad som gäller om ägaren eller någon annan rättsinnehavare gör anspråk på bl.a. egendom som tillfälligt har tagits om hand i samband med misstanke om rattfylleri.

I *första stycket* läggs hänvisningar till 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen och 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen till. De paragraferna motsvarar 11 § första stycket andra meningen i den upphävda lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Det innebär ingen ändring i sak.

I paragrafen görs även redaktionella och språkliga ändringar.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.2.

8 §

Paragrafen reglerar försäljning av bl.a. sådan egendom som tillfälligt har tagits om hand i samband med misstanke om rattfylleri och förfarandet efter försäljning.

I *första stycket* läggs hänvisningar till 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen och 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen till. De paragraferna motsvarar 11 § första stycket andra meningen i den upphävda lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Det innebär ingen ändring i sak.

I paragrafen görs även redaktionella och språkliga ändringar.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.2.

28.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov

1 §

Paragrafen innehåller den grundläggande regeln om rätt att ta alkoholutandningsprov.

I *andra stycket* ändras i *punkterna 2 och 3* benämningarna på de tjänstemän som får utföra provtagningen, i linje med hur tjänstemännen

benämns i tullbefogenhetslagen (2024:000) och kustbevakningslagen (2019:32). Någon ändring i sak är inte avsedd.

Tredje stycket ändras på så sätt att det hänvisas till att rätten för tulltjänstemän att stoppa fordon och andra transportmedel regleras i 2 kap. 4 § 4 tullbefogenhetslagen och att rätten för kustbevakningstjänstemän att stoppa fordon och andra transportmedel regleras i 3 kap. 16 § 4 kustbevakningslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.2.

28.13 Förslaget till lag om ändring i passlagen (1978:302)

5 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om kontroll av pass och nationellt identitetskort i samband med att en svensk medborgare lämnar eller reser in i Sverige.

I *andra stycket* byts formuleringen i *punkt 1* en tjänsteman vid Kustbevakningen eller Tullverket ut mot en kustbevakningstjänsteman respektive en tulltjänsteman, i enlighet med hur de benämns i kustbevakningslagen (2019:32) respektive tullbefogenhetslagen (2024:000).

Tredje stycket ändras på samma sätt som andra stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 24.4.

17 §

Paragrafen reglerar åtgärder vid återkallelse av pass.

I *första* och *andra styckena* görs enbart språkliga ändringar.

I *tredje stycket* byts formuleringen en tjänsteman vid Kustbevakningen eller Tullverket ut mot en kustbevakningstjänsteman respektive en tulltjänsteman, i enlighet med hur de benämns i kustbevakningslagen respektive tullbefogenhetslagen. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar.

Övervägandena finns i avsnitt 24.4.

28.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:377) om registrering av båtar

15 §

I paragrafen anges vilka myndigheter som har till uppgift att biträda registermyndigheten med att se till att lagen följs och vilka befogenheter de har.

I paragrafen tas Tullverket bort ur uppräkningslistan av myndigheter som ska ge registermyndigheten biträde.

Övervägandena finns i avsnitt 23.1.

28.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m.

6 §

I paragrafen anges vilka befogenheter en gränsövervakningsman har.

I *punkt 2* ändras hänvisningen till tullagen (2016:253) till en hänvisning till 3 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000). Paragrafen moderniseras också språkligt. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 25.3.2.

28.16 Förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387)

19 a §

Paragrafen ger möjlighet att skyddsvisitera personer som ska förhöras.

Det görs ett tillägg i paragrafen om att en polisman får skyddsvisitera en förhörsperson i samband med förhör som hålls i Ekobrottsmyndighetens lokaler. Med förhör avses en situation som enligt lag eller annan författning kan anses utgöra ett förhör. Bestämmelsen är således inte inskränkt till förhör enligt 23 kap. rättegångsbalken utan gäller alla förhör som hålls i Ekobrottsmyndighetens lokaler.

Övervägandena finns i avsnitt 24.5.

29 §

Paragrafen reglerar rätten för vissa andra yrkeskategorier än polismän att använda våld.

I *första stycket* tas bestämmelsen om att en tulltjänsteman har rätt att använda våld när han eller hon stoppar fordon för trafiknykterhetskontroll bort. Det regleras numera i 2 kap. 3 § första stycket 4 tullbefogenhetslagen (2024:000). I övrigt är stycket oförändrat.

I *fjärde stycket* upplyses om att det finns särskilda bestämmelser om kustbevakningstjänstemäns befogenheter i kustbevakningslagen (2019:32). En hänvisning till att tulltjänstemäns befogenheter regleras i tullbefogenhetslagen läggs till.

Övervägandena finns i avsnitt 10.3.1.

28.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter

1 §

I paragrafen anges i vilka fall avräkning ska göras vid återbetalning eller annan utbetalning av skatter och avgifter.

I *första stycket 4* ändras hänvisningen till lagen (1998:506) om punktskattkontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, eftersom lagens namn ändras.

I *andra stycket* görs en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

28.18 Förslaget till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

47 §

I paragrafen regleras möjligheten att ta egendom i beslag när någon påträffas på bar gärning när han eller hon begår jaktbrott.

I *första stycket* tas tjänstemän vid Tullverket bort i uppräknningen av befattningshavare som får besluta om beslag enligt paragrafen. Vidare byts formuleringen tjänstemän vid Kustbevakningen ut mot kustbevaknings-tjänstemän i konsekvens med regleringen i kustbevakningslagen (2019:32).

Övervägandena finns i avsnitt 23.3.

28.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:313) om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden

Förteckning över de svenska skatter och avgifter som konventionen tillämpas på

Bilaga 2 till lagen innehåller en förteckning över de svenska skatter och avgifter som Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden ska tillämpas på.

I *Artikel 2 punkt 1 b iii) D* i bilagan ändras en hänvisning med anledning av att rubriken till en lag ändras. Det framgår att konventionen ska tillämpas på lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, vilket är lagens nya namn.

I övrigt ändras *punkt G* till punkt F.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

28.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg

21 §

Paragrafen reglerar vilken rätt tillsynsmyndigheten har att få hjälp i olika avseenden.

I *andra stycket* tas Tullverket bort.

Övervägandena finns i avsnitt 23.4.

28.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering

2 kap.

7 §

I paragrafen anges vilka befogenheter Tullverket har, om det med stöd av lagen har föreskrivits begränsningar eller förbud mot att föra ekonomiska tillgångar in i eller ut ur landet.

I *andra stycket 1* ändras hänvisningen till tullagen (2016:253) till en hänvisning till motsvarande bestämmelser i 3 och 6 kap. tullbefogenhetslagen (2024:000). I *punkt 2* görs en generell hänvisning till bestämmelserna om utredning och lagföring av brott i den lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.1 och 25.3.2.

28.22 Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

18 kap.

19 §

I paragrafen regleras vissa myndigheters skyldighet att lämna en tingsrätt som håller sjöförklaring den medverkan som tingsrätten begär för utredningen.

I paragrafen tas Tullverket bort ur uppräkningsen av myndigheter som ska ge tingsrätten biträde.

Övervägandena finns i avsnitt 23.1.

22 kap.

10 §

I paragrafen anges vilka myndigheter som ska biträda registermyndigheten med att vaka över att bestämmelserna om bl.a. registrering och identifiering av skepp följs.

I paragrafen tas Tullverket bort ur uppräkningsen av myndigheter som ska ge registermyndigheten biträde.

Övervägandena finns i avsnitt 23.1.

28.23 Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

6 kap.

4 §

I paragrafen regleras rätten att omhänderta vapen.

I *andra stycket* byts uttrycket personal vid Kustbevakningen och Tullverket byts ut mot kustbevakningstjänstemän och tulltjänstemän, i konsekvens med regleringen i kustbevakningslagen (2019:32) och tullbefogenhetslagen (2024:000). Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 24.3.

4 b §

I paragrafen regleras möjligheten att omhänderta vapen som någon medför utan att kunna visa sin rätt att inneha vapnet.

I *första stycket* byts uttrycket personal vid Kustbevakningen och Tullverket byts ut mot kustbevakningstjänstemän och tulltjänstemän, i konsekvens med regleringen i kustbevakningslagen och tullbefogenhetslagen. Någon ändring i sak är inte avsedd. Det görs också språkliga ändringar.

I *andra stycket* görs endast en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 24.3.

9 kap.

6 §

I paragrafen anges vilka som har rätt att ta i beslag egendom som kan förverkas enligt vapenlagen.

I paragrafen byts uttrycket personal vid Kustbevakningen och Tullverket byts ut mot kustbevakningstjänstemän och tulltjänstemän, i konsekvens med regleringen i kustbevakningslagen och tullbefogenhetslagen. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 24.3.

28.24 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

14 §

I paragrafen regleras vad som gäller för utredning och lagföring av brott mot lagen.

I paragrafen ändras hänvisningen till vissa utpekade bestämmelser i lagen (2000:1225) om straff för smuggling till en generell hänvisning till tullbefogenhetslagen (2024:000). Därmed kommer alla de befogenheter som Tullverket och en tulltjänsteman har enligt den lagen att gälla vid utredning och lagföring av brott mot denna lag. Det framgår av paragrafen att regleringen begränsas till brott mot förbud mot införsel eller utförsel av varor eller åtgärder som främjar sådan införsel eller utförsel.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.1.

28.25 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Lagens tillämpningsområde

1 §

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. Lagen byter namn till inregränslagen.

Första stycket ändras eftersom befogenhetsregleringen i lagen flyttas till tullbefogenhetslagen (2024:000) och lagen därmed endast reglerar viss anmälningsskyldighet.

I *andra stycket*, som är nytt, påminns om att bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel och utförsel av varor finns i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.4.1.

2 §

Paragrafen, som i huvudsak ersätter nuvarande 3 §, reglerar vilka varor lagen är tillämplig på.

Paragrafen ändras på det sättet att *punkt 14* upphävs. Det innebär ingen ändring i sak, eftersom varor inte längre ska beskattas enligt lagen (2014:1470) om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter.

I *punkterna 15* och *16* görs redaktionella ändringar, till följd av att punkt 14 upphävs.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2, 25.4.1 och 25.4.2.

Skyldighet att anmäla en vara

3 §

Paragrafen, som ersätter nuvarande 4 §, reglerar anmälningsskyldigheten för varor.

Det görs vissa språkliga moderniseringar i *första stycket*. Någon ändring i sak är inte avsedd.

I *andra stycket* ändras hänvisningen till 3 § eftersom den paragrafens beteckning ändras och en av punkterna i den upphävs.

I *tredje stycket* görs endast en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2 och 25.4.1.

Skyldigheter för befordringsföretag

4 §

Paragrafen, som delvis ersätter nuvarande 12 §, reglerar anmälningsskyldighet för befordringsföretag.

Det tidigare första stycket upphävs. Polismyndighetens och Kustbevakningens skyldighet att medverka i Tullverkets kontrollverksamhet regleras numera i 6 kap. 31 § tullbefogenhetslagen.

I det nya *första stycket* ändras *punkt 2* på det sättet att ljuddämpare läggs till bland sådana föremål som befordringsföretag ska anmäla. I stycket

ändras hänvisningen till lagen (2000:1225) om straff för smuggling till att avse tullbefogenhetslagen. Det görs även en språklig ändring.

I *andra stycket* görs endast språkliga ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2, 24.3.2 och 25.2.1.

Straff

5 §

Paragrafen, som delvis ersätter nuvarande 19 §, innehåller straffbestämmelser.

I *första stycket* tas punktuppräkningsdelen bort. *Punkterna 2 och 3* upphävs, som en följd av att straffbestämmelserna flyttas till 11 kap. tullbefogenhetslagen. I den tidigare *punkt 1* ändras två hänvisningar, eftersom beteckningarna på paragraferna ändras och en punkt upphävs i 3 §.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

6 §

Paragrafen, som ersätter nuvarande 20 §, anger att straffbestämmelsen i 5 § är subsidiär i förhållande till straffbestämmelserna i brottsbalken och lagen om straff för smuggling.

Paragrafen moderniseras språkligt. Vidare ändras en hänvisning, eftersom paragrafens beteckning ändras.

Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

7 §

Paragrafen, som ersätter nuvarande 20 a §, innehåller en hänvisningsbestämmelse.

Hänvisningen till lagen om straff för smuggling ändras till en hänvisning till tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.1.

Övergångsbestämmelse

Bestämmelsen är en övergångsbestämmelse som föreskriver att äldre bestämmelser fortfarande gäller för beslut som har överklagats före ikraftträdandet. Det innebär att äldre bestämmelser om bl.a. vad som får överklagas gäller för sådana beslut.

Övervägandena finns i kapitel 26.

28.26 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor

6 a §

Paragrafen anger vad som gäller i fråga om förhandsbesked.

I *punkt 2* ändras hänvisningen till det nya namnet lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, eftersom namnet på den lagen och paragrafernas beteckning ändras.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

28.27 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter

1 kap.

1 §

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Lagen byter namn till lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Första stycket ändras, eftersom bestämmelserna om kontroll av punktskattepliktiga varor vid vägtransporter och vid försändelser med post flyttas till tullbefogenhetslagen (2024:000).

I *andra stycket*, som är nytt, påminns det om att det finns bestämmelser om kontroll av punktskattepliktiga varor vid vägtransporter, kontroll av försändelser och omhändertagande av sådana varor i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

5 §

Paragrafen reglerar principer för ingripanden enligt lagen.

I *första stycket* läggs till att det för Tullverket finns föreskrifter om principer för ingripanden i 2 kap. 2 § tullbefogenhetslagen. I den paragrafen föreskrivs att behovs- och proportionalitetsprinciperna ska gälla vid ingripanden enligt lagen. Ändringen är en följd av att regleringen om Tullverkets befogenheter vid kontroll av punktskattepliktiga varor flyttas till tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

6 §

Paragrafen reglerar krav vid flyttning av punktskattepliktiga varor.

I *andra stycket* görs endast en redaktionell ändring.

I *tredje stycket* ändras hänvisningarna till bestämmelser i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen till motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.1.

2 kap. Skatt och förverkande när en vara har omhändertagits

När varan har omhändertagits vid en transportkontroll

Beslut om skatt

1 §

Paragrafen anger i vilka fall Tullverket ska besluta om skatt på en omhändertagen punktskattepliktig vara. Paragrafen ersätter nuvarande 2 kap. 13 §.

I *första stycket* anges förutsättningarna för att Tullverket ska besluta om skatt på en vara som har omhändertagits enligt 5 kap. 16 eller 19 § tullbefogenhetslagen. En grundläggande förutsättning är att det föreligger

skattskyldighet för varan enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt. Därutöver krävs enligt *punkt 1* att skattskyldighet för varan har inträtt. Det prövas enliga de nämnda lagarna. En ytterligare förutsättning är, enligt *punkt 2*, att varan har transporterats i strid med 1 kap. 6 §. Eftersom punktskatter är renodlade objektskatter är det i regel möjligt att beräkna skatten utan att veta vem som är skattskyldig. Det är med andra ord tillräckligt att skattskyldighet föreligger och att skattskyldigheten har inträtt för att skatten ska kunna beräknas. Det ligger dock i sakens natur att beslut om skatt inte kan fattas om det inte är utrett vem som är skattskyldig (se prop. 1997/98:100 s. 188).

I *andra stycket* föreskrivs att skatt enligt första stycket ska tas ut enligt de skattesatser som anges i lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt.

I *tredje stycket* anges att regleringen i 5 kap. 2 § tullbefogenhetslagen gäller vid tillämpningen av första stycket. Hänvisningen innebär att en flyttning av varor genom distansförsäljning inte ska anses ske i strid med 1 kap. 6 § om mottagaren har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt vissa angivna bestämmelser. Om anmälningsskyldigheten har fullgjorts ska Tullverket alltså inte besluta om skatt på varan. För en närmare beskrivning, se kommentaren till 5 kap. 2 § tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

2 §

Paragrafen reglerar Tullverkets beslutanderätt vid s.k. oegentlighetsbeskattning. Paragrafen ersätter nuvarande 2 kap. 13 a §.

Av *första stycket* framgår att Tullverket får besluta om skatt enligt bestämmelserna om oegentlighetsbeskattning i lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt och lagen om alkoholskatt. På samma sätt som när Skatteverket beslutar om skatt ska beslutet avse en skattskyldig (prop. 2021/22:61 s. 484).

I *andra stycket* regleras möjligheten för Tullverket att besluta om särskilt ansvar för betalning enligt 5 kap. 27 § lagen om skatt på energi, 9 kap. 30 § lagen om tobaksskatt eller 9 kap. 30 § lagen om alkoholskatt. Ett sådant beslut får fattas av Tullverket endast om myndigheten har beslutat om skatt enligt första stycket.

I *tredje stycket* föreskrivs att skatt enligt första stycket ska tas ut enligt de skattesatser som anges i de nämnda lagarna.

Förfarandebestämmelserna i 4 kap. denna lag gäller för beslut enligt paragrafen på samma sätt som för andra beslut enligt lagen. För en beskrivning av det innebär, se prop. 2021/22:61 s. 484.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

3 §

I paragrafen anges i vilka fall Tullverket inte får besluta om skatt. Den ersätter nuvarande 2 kap. 13 b §.

I *första stycket* föreskrivs att beslut enligt 1 eller 2 § inte får fattas om varorna omfattas av ett beslut om skatt enligt skatteförordelagen (2011:1244), lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt som fattades innan varorna omhändertogs. Även ett beslut

av Skatteverket om oegentlighetsbeskattning som fattades före omhändertagandet utgör hinder mot att Tullverket beslutar om skatt för varorna (prop. 2021/22:61 s. 484).

I *andra stycket* anges att bestämmelserna i 1 och 2 §§ om Tullverkets rätt att besluta om skatt inte gäller i sådana fall som avses i 3 kap. 6 § tullbefogenhetslagen. Det som avses är fall där varorna har smugglats in i en annan EU-medlemsstat och därefter förts vidare till Sverige.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

4 §

I paragrafen anges att Tullverket i vissa fall ska besluta att efterge skatten på en alkohol- eller tobaksvara om myndigheten har beslutat om skatt på varan. Paragrafen ersätter nuvarande 2 kap. 13 c §.

Regleringen i *punkt 1* innebär att skatten ska efterges om den som kan antas göra anspråk på en beskattad vara – om omhändertagandet skulle upphävas enligt 5 kap. 22 § tullbefogenhetslagen – saknar rätt att föra in varan enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen (2010:1622). Med beskattad vara avses alkoholvaror som släppts för konsumtion i ett EU-land, se 1 kap. 12 § lagen om alkoholskatt. Bestämmelsen innebär att skatten ska efterges om Tullverket till följd av regleringen i 5 kap. 24 § tullbefogenhetslagen ska besluta att inte lämna ut varan.

En ytterligare grund för att efterge skatten regleras i *punkt 2*. Den förutsätter att den som kan antas göra anspråk på snus, tuggtobak, övrig tobak eller en sådan beskattad vara som avses i 1 kap. 11 § lagen om tobaksskatt – om omhändertagandet skulle upphävas enligt 5 kap. 22 § tullbefogenhetslagen – saknar rätt att föra in varan enligt 5 kap. 20 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Det är fallet om han eller hon är under 18 år. Med beskattad vara avses EU-harmoniserade tobaksvaror som släppts för konsumtion i ett EU-land. Bestämmelsen innebär att skatten ska efterges om Tullverket till följd av 5 kap. 25 § första stycket tullbefogenhetslagen ska besluta att inte lämna ut varan.

Regleringen i *punkt 3* innebär att skatten ska efterges om det är sannolikt att snus, tuggtobak, övrig tobak eller en sådan beskattad vara som avses i 1 kap. 11 § lagen om tobaksskatt är avsedd att bjudas ut till försäljning i Sverige. Det krävs dessutom att en sådan försäljning uppenbart skulle strida mot 3 kap. 1 § tredje stycket lagen om tobak och liknande produkter eller 2 kap. 19 § lagen om tobaksskatt. Bestämmelsen innebär att skatten ska efterges om Tullverket till följd av 5 kap. 25 § andra stycket tullbefogenhetslagen ska besluta att inte lämna ut varan.

Paragrafen har kommenterats utförligt i Vissa frågor om förfarandet avseende skatt på alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, prop. 2013/14:10, s. 154.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

Beslut om administrativt förverkande

5 §

Paragrafen reglerar i vilka situationer som en omhändertagen punkt-skattepliktig vara får förverkas. Den ersätter i huvudsak nuvarande 2 kap. 17 §.

Enligt *första stycket 1* får en vara förverkas om skatt på varan har påförts med stöd av 1 § och skatten inte har betalats inom en månad räknat från den dag då beslutet om skatt fick laga kraft. Det är tillräckligt att skatten inte har betalats för att varan ska få förverkas. Beslut om förverkande kan alltså fattas även om den skattskyldige inte äger varorna (se prop. 1997/98:100 s. 194).

En vara får enligt *punkt 2* även förverkas när ett beslut enligt 5 kap. 24 eller 25 § tullbefogenhetslagen att varan inte får lämnas ut har fått laga kraft.

I *andra stycket* föreskrivs att beslut om förverkande enligt första stycket 1 inte får fattas om det är oskäligt. Frågan ska prövas i förhållande till ägaren till varan, men även i förhållande till den som har särskild rätt till varan. Det får i regel anses vara oskäligt att förverka en vara om ägaren och den skattskyldige inte är identiska och varan har fråntagits ägaren genom stöld. Det kan även finnas grund för att underlåta förverkande om ägaren har betalat för varan och skatten var inkluderad i priset (prop. 1997/98:100 s. 194).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

6 §

Paragrafen reglerar förverkande av punktskattepliktiga varor och annan egendom som varit omhändertagen. Den ersätter nuvarande 2 kap. 18 §.

Enligt *första stycket punkt 1* får omhändertagen egendom förverkas om varken ägaren eller någon annan rättsinnehavare har gjort anspråk på egendomen.

Omhändertagen egendom får också förverkas enligt *punkt 2* om någon visserligen har gjort anspråk på egendomen men sedan inte har hämtat den. Bakgrunden till regleringen är att den som gör anspråk på egendom som varit omhändertagen i vissa fall enligt 5 kap. 22 § tredje stycket och 5 kap. 23 § andra stycket tullbefogenhetslagen ansvarar för att egendomen hämtas.

I *andra stycket* anges en tidsfrist för när ett beslut om förverkande enligt första stycket får fattas. I fall som avses i första stycket punkt 1 får förverkande inte beslutas förrän tre månader förflutit från den dag då omhändertagandet upphävdes. I fall som avses i första stycket punkt 2 får förverkande inte beslutas förrän tre månader förflutit från den dag då anspråket framställdes. Om ägaren hör av sig respektive hämtar egendomen efter det att tidsfristen har löpt ut, men innan ett beslut om förverkande har hunnit fattas, finns det ingen grund för förverkande (prop. 1997/98:100 s. 194).

I samband med att ägaren eller någon annan rättsinnehavare underrättas om innehållet i ett beslut om upphävande av ett omhändertagande bör en upplysning lämnas om innehållet i denna paragraf (prop. 1997/98:100 s. 194).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

7 §

I paragrafen anges att ett beslut om förverkande även får omfatta emballage och annat förvaringsmaterial. Den ersätter nuvarande 2 kap. 19 §.

Med emballage och annat förvaringsmaterial avses det som egendomen förvaras i. Paragrafen är tillämplig både på förverkande av punkt-skattepliktiga varor och annan egendom än sådana varor (prop. 1997/98:100 s. 194).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

8 §

I paragrafen anges att skyldigheten att betala skatt kvarstår även efter ett beslut om förverkande, om skatten inte efterges. Den ersätter nuvarande 2 kap. 20 §.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

9 §

Paragrafen reglerar särskild rätt till egendom som förklaras förverkad. Den ersätter nuvarande 2 kap. 21 §.

I *första meningen* föreskrivs att särskild rätt till egendom består om inte även den särskilda rätten förklaras förverkad. Det innebär att den särskilda rätten består om inte annat beslutas. Bestämmelsen i 5 § andra stycket om att förverkande inte får beslutas om det är oskäligt gäller även i förhållande till den som har särskild rätt till egendomen (prop. 1997/98:100 s. 195).

Av *andra meningen* framgår att särskild rätt som vunnits genom utmätning eller betalningssäkring upphör om egendomen förklaras förverkad. Det gäller dock inte om det av särskild anledning har beslutats att rätten ska bestå. Ordningen är alltså den omvända mot det som anges i första meningen, dvs. rätten upphör om inte annat beslutas. Det kan finnas skäl att besluta att rätten ska bestå om beslutet om utmätning eller betalningssäkring har meddelats före omhändertagandet. Om det är fråga om annan egendom än punktskattepliktiga varor för vilka skatt påförts bör rätten få bestå (prop. 1997/98:100 s. 195).

Det ska framgå av förverkandebeslutet om den särskilda rätten består.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

10 §

Paragrafen reglerar förfarandet med förverkad egendom. Den ersätter nuvarande 2 kap. 22 §.

Regleringen motsvarar det som gäller i fråga om försäljning och förstöring av egendom vid straffrättsligt förverkande enligt 18 § första och andra styckena lagen om straff för smuggling och vid administrativt förverkande enligt 4 kap. 14 § tullbefogenhetslagen.

Enligt *första stycket* ska egendomen säljas när beslutet om förverkande har fått laga kraft. Den ska säljas genom Tullverkets försorg eller i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom, dvs. enligt bestämmelserna i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. Valet av försäljningsordning får göras från fall till fall. Det bör göras så att bästa möjliga resultat av försäljningen kan förväntas uppnås. Även hänsyn av praktisk art kan dock vägas in (jfr prop. 1999/2000:124 s. 157).

I *andra stycket* anges i vilka fall egendom i stället för att säljas får förstöras. Det gäller enligt *punkt 1* om varan inte kan säljas. Det kan exempelvis handla om varor som inte har något marknadsvärde (jfr prop.

1999/2000:124 s. 157). Enligt *punkt 2* får förverkad egendom förstöras om den kan befaras komma till brottslig användning. Det kan exempelvis vara fråga om egendom som speciellt har ställts i ordning för att dölja alkohol- eller tobaksvaror, t.ex. resväskor med dubbla bottnar eller fordon med dolda förvaringsutrymmen (jfr prop. 1999/2000:124 s. 157 och 158). I *punkt 3* föreskrivs att förverkad egendom även får förstöras om den i annat fall är olämplig för försäljning. Det kan exempelvis vara fråga om egendom som har ett så lågt marknadsvärde att det inte kan antas täcka de kostnader som en försäljning skulle vara förenad med (jfr prop. 1999/2000:124 s. 158).

I *tredje stycket* klargörs att regleringen i första och andra styckena är subsidiär i förhållande till andra författningar. Det som anges om försäljning och förstöring av förverkad egendom gäller alltså endast i den mån något annat inte följer av lag eller annan författning. Det kan t.ex. finnas särskilda krav på vem som får köpa viss egendom som vapen.

Enligt *fjärde stycket* ska Tullverket vid försäljning av egendom göra förbehåll för sådan särskild rätt som avses i 9 §, om rätten är känd. Regleringen innebär att köparen inte behöver göra några särskilda efterforskningar för att undersöka om det finns särskild rätt till egendomen.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

11 §

Paragrafen behandlar hur intäkterna från en försäljning av förverkad egendom enligt 10 § ska användas. Den ersätter nuvarande 2 kap. 23 §.

I *första stycket* anges att om förverkandet har beslutats med stöd av 5 § första stycket 1, dvs. på grund av att punktskatt som påförts varan inte har betalats, ska intäkterna från försäljningen användas till att betala skatten. Eventuellt överskott ska tillfalla ägaren, om han eller hon är känd, och i annat fall staten.

I *andra stycket* anges att försäljningsintäkterna, i andra fall än som avses i första stycket, ska lämnas till den vars egendom har förverkats, om han eller hon är känd. I annat fall ska överskottet tillfalla staten. Regleringen aktualiseras om egendom har förverkats på någon annan grund än att påförd punktskatt inte har betalats.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

När varan har omhändertagits vid kontroll av försändelser

Beslut om skatt

12 §

Paragrafen anger att Tullverket ska besluta om skatt på alkohol- och tobaksvaror i vissa fall. Den ersätter nuvarande 3 kap. 5 §.

I *första stycket* anges förutsättningarna för att Tullverket ska besluta om skatt på en vara som har omhändertagits enligt 5 kap. 28 § tullbefogenhetslagen, dvs. om en alkohol- eller tobaksvara påträffats i en försändelse och det finns anledning att anta att försändelsen inte uppfyller kraven i 1 kap. 6 §. Det förutsätts att skattskyldighet för varan har inträtt enligt lagen om alkoholskatt eller lagen om tobaksskatt. Det prövas enligt regleringen i de lagarna. Eftersom punktskatter är renodlade objektskatter är det i regel

möjligt att beräkna skatten utan att veta vem som är skattskyldig. Det är med andra ord tillräckligt att skattskyldighet föreligger och att skattskyldigheten inträtt för att skatten ska kunna beräknas. Det ligger dock i sakens natur att beslut om skatt inte kan fattas om det inte är utrett vem som är skattskyldig (prop. 1997/98:100 s. 198).

Regleringen i *andra stycket* innebär en ytterligare grund för Tullverket att besluta om skatt för omhändertagna alkohol- eller tobaksvaror, nämligen vid s.k. oegentlighetsbeskattning enligt de i paragrafen angivna bestämmelserna i lagen om alkoholskatt respektive lagen om tobaksskatt.

I *tredje stycket* föreskrivs att skatt enligt första och andra styckena ska tas ut enligt de skattesatser som anges i de nämnda lagarna.

Regleringen i *fjärde stycket* innebär att Tullverket inte får besluta om skatt enligt första eller andra stycket om varorna redan omfattas av ett beslut om skatt enligt skatteförändelagen (2011:1244), lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt.

Enligt *femte stycket* har mottagaren möjlighet att lösa ut en vara som har omhändertagits med stöd av 5 kap. 28 § tullbefogenhetslagen genom att betala ett belopp som motsvarar punktskatten på varan. En sådan möjlighet ska ges mottagaren om den skattskyldige inte är känd eller inte har betalat skatten trots uppmaning om det.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

13 §

I paragrafen anges särskilda skattebelopp som ska användas om det vid ett beslut om skatt enligt 12 § första stycket saknas tillräckliga uppgifter för att fastställa skatten. Den ersätter nuvarande 3 kap. 5 a §.

I *första stycket* anges de särskilda skattebeloppen avseende spritdrycker, starkvin, vin, starköl och cigaretter. Det kan exempelvis bli aktuellt att beskatta varorna med ett sådant belopp när något högsta detaljhandelspris inte har angetts för cigaretter som påträffas i en försändelse (jfr prop. 1997/98:100 s. 198).

I *andra stycket* definieras vad som avses med spritdryck, starkvin, vin och starköl.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1. och 25.5.1.

Beslut om administrativt förverkande

14 §

Paragrafen anger när en omhändertagen alkohol- eller tobaksvara får förverkas. Den ersätter nuvarande 3 kap. 7 §.

Enligt *första stycket punkt 1* får en alkohol- eller tobaksvara förverkas om skatt på varan har beslutats med stöd av 12 § och skatten inte har betalats inom två månader räknat från den dag då beslutet om skatt fick laga kraft.

Av *punkt 2* framgår att även omhändertagna varor för vilka skatt inte har påförts får förverkas. Det förutsätter att det av någon annan anledning fortfarande finns grund för omhändertagandet. Vid prövningen av om det finns grund för förverkande måste det alltså prövas om det finns förutsättningar för att upphäva omhändertagandet enligt 5 kap. 31 § tullbefogenhetslagen. En situation där förverkande får beslutas är om skattskyldighet har inträtt men den skattskyldige förblir okänd, t.ex. därför

att det saknas uppgift om avsändare av försändelsen. I det fallet ska omhändertagandet inte upphävas, om inte mottagaren av varan använder sig av möjligheten i 12 § femte stycket att lösa ut varan (jfr prop. 1997/98:100 s. 200). Om det däremot finns skäl att upphäva omhändertagandet enligt 5 kap. 31 § tullbefogenhetslagen ska varan givetvis inte förverkas.

I *andra stycket* anges att en vara får förverkas med stöd av första stycket 2 först tre månader efter den dag då beslutet att omhänderta varan fattades.

I *tredje stycket* föreskrivs att beslut om förverkande inte får fattas om det är oskäligt. Det ska prövas både i förhållande till ägaren till egendomen och i förhållande till den som har särskild rätt till varan (prop. 1997/98:100 s. 200).

Paragrafens bestämmelser om förverkande är kopplade enbart till varorna. Det innebär att förverkande kan beslutas även i de fall där ägaren av varorna och den skattskyldige inte är samma person (prop. 1997/98:100 s. 200).

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

15 §

Paragrafen anger att skyldigheten att betala skatt kvarstår även efter det att varorna har förverkats. Den ersätter nuvarande 3 kap. 8 §.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

16 §

Paragrafen anger att varor som förklarats förverkade enligt 14 § ska förstöras genom Tullverkets försorg när beslutet har fått laga kraft. Den ersätter nuvarande 3 kap. 9 §.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 25.5.1.

4 kap. Transporttillägg och vissa förfaranderegler

1 b §

Paragrafen reglerar transporttillägg för förare, passagerare och den som äger eller innehar nyttjanderätt till en lokal i vissa fall.

I *första stycket punkt 2* ändras en hänvisning till att avse motsvarande bestämmelse i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

9 a §

I paragrafen anges vem hos Tullverket som får pröva vissa frågor om administrativt förverkande enligt lagen.

Första stycket ändras på det sättet att de befattningshavare som får besluta om förverkande benämns tullåklagare. Även andra tulltjänstemän som förordnats för uppgiften får besluta om administrativt förverkande. Vissa hänvisningar ändras, eftersom paragrafernas beteckningar ändras.

Övervägandena finns i avsnitt 14.1, 20.2.1, 20.2.2 och 25.5.2.

9 b §

I paragrafen regleras vissa processuella frågor i ärenden om förverkande enligt 9 a §.

I *fjärde stycket* ändras två hänvisningar till att avse motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

14 §

I paragrafen regleras bl.a. vilka beslut enligt lagen som får överklagas.

I *första stycket* tas beslut som avser transportkontroll bort från uppräknningen av vilka beslut som inte får överklagas. Det är en följd av att transportkontroll regleras i tullbefogenhetslagen. Beslut enligt den lagen överklagas enligt allmänna förvaltningsrättsliga regler, vilket inte torde innebära någon saklig förändring i fråga om transportkontroll.

I *andra stycket* ändras en hänvisning, eftersom paragrafens beteckning ändras.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.1 och 25.5.2.

14 a §

Paragrafen innehåller en särskild bestämmelse om överklagande för de fall där Tullverket har fattat ett beslut om särskilt ansvar vid s.k. oegentlighetsbeskattning.

I paragrafen ändras en hänvisning, eftersom paragrafens beteckning ändras. Det görs även en språklig ändring. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

17 §

I paragrafen föreskrivs att mål om förverkande ska handläggas skyndsamt.

Mål om omhändertagande behandlas inte längre i paragrafen eftersom omhändertagande regleras i tullbefogenhetslagen. Det görs även en språklig ändring i paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.1.

20 §

I paragrafen regleras handläggning av frågor om förverkande och transporttillägg i förvaltningsrätt och kammarrätt.

Det anges inte längre att bestämmelserna om handläggningen även omfattar frågor om omhändertagande. Det är en följd av att omhändertagande regleras i tullbefogenhetslagen. Det görs även en språklig modernisering.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.1.

5 kap.

1 §

Paragrafen reglerar straffansvar för olovlig förflyttning av punkt-skattepliktiga varor.

I *andra stycket* ändras två hänvisningar till att avse motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

5 §

I paragrafen anges att bestämmelserna om förverkande i lagen om straff för smuggling ska tillämpas vid brott enligt 1–4 §§.

Eftersom vissa paragrafer i 5 kap. får nya beteckningar ändras uppgiften om vilka paragrafer som förverkandebestämmelserna ska tillämpas på. Hänvisningarna till de bestämmelser i lagen om straff för smuggling som gäller processuella frågor tas bort, eftersom den regleringen finns i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.1.

Övergångsbestämmelse

Bestämmelsen är en övergångsbestämmelse som föreskriver att äldre bestämmelser fortfarande gäller för beslut som har överklagats före ikraftträdandet. Det innebär att äldre bestämmelser om bl.a. vad som får överklagas gäller för sådana beslut.

Övervägandena finns i kapitel 26.

28.28 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

8 §

I paragrafen regleras rätten till ersättning för personskada eller sakskada i vissa fall när våld använts i tjänsteutövning.

Hänvisningarna till tullagen (2016:253) och till lagen (2000:1225) om straff för smuggling ändras till hänvisningar till motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2024:000). Det görs dock ingen hänvisning till 3 kap. 10 § den lagen, som motsvarar tidigare 4 kap. 16 § tullagen. Det beror på att bestämmelsen inte reglerar våldsanvändning. I vilka fall våld får användas vid en tullkontroll och andra tjänsteåtgärder regleras i stället i 2 kap. 3 § tullbefogenhetslagen. Denna paragraf hänvisar till den paragrafen.

Om en skada har orsakats när våld har använts vid en tullkontroll, exempelvis när ett transportmedel har dyrkats upp, kan det motivera ersättning enligt paragrafen. I förhållande till tullagen och lagen om straff för smuggling innebär regleringen inga egentliga förändringar. Däremot utvidgas tulltjänstemännens rätt att använda våld till att även omfatta ingripanden vid den inre gränsen och blir även i övrigt mer generell. Tillämpningsområdet för paragrafen utvidgas således i den delen. I övrigt är paragrafen oförändrad i sak men den ändras redaktionellt.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.1.

28.29 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken

4 §

Paragrafen anger vem som får utföra ögonundersökning och hur undersökningen ska genomföras.

I *första stycket 2* ändras benämningarna på de tjänstemän som får utföra ögonundersökning, i linje med hur de benämns i tullbefogenhetslagen (2024:000) och kustbevakningslagen (2019:32). Någon ändring i sak är inte avsedd.

Andra stycket ändras så att det görs hänvisningar till bestämmelserna om en tulltjänstemans rätt att stoppa fordon och andra transportmedel i 2 kap. 4 § 4 tullbefogenhetslagen och en kustbevakningstjänstemans rätt att stoppa fordon och andra transportmedel i 3 kap. 16 § 4 kustbevakningslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.2.

28.30 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete

2 kap.

10 §

I paragrafen anges vilken rätt Tullverket har att inleda förundersökning och en tulltjänsteman har att genomföra primäråtgärder och använda vissa tvångsmedel.

I *första stycket* ändras hänvisningarna till vissa bestämmelser i lagen (2000:1225) om straff för smuggling till hänvisningar till motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2024:000). Vidare ändras benämningarna på tjänstemännen vid Tullverket och Kustbevakningen, i linje med regleringen i tullbefogenhetslagen och kustbevakningslagen (2019:32). Det görs också redaktionella ändringar. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.1.

11 §

Av paragrafen framgår att om en åtgärd kräver vissa beslut av åklagare eller domstol ska lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål tillämpas.

I paragrafen ändras en hänvisning till lagen om straff för smuggling till en hänvisning till tullbefogenhetslagen. Paragrafen moderniseras även språkligt.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.1.

28.31 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

1 §

Paragrafen anger bl.a. lagens tillämpningsområde.

Ändringarna innebär att *andra-fjärde styckena* upphävs.

Övervägandena finns i avsnitt 25.1.

2 §

I paragrafen anges vad som avses med några uttryck som används i lagen.

I *andra stycket 4* ändras en hänvisning. Vidare görs språkliga ändringar.

Övervägandena finns i avsnitt 25.1.

3 §

Paragrafen reglerar smuggling av normalgraden.

I *andra stycket* görs en språklig ändring.

I *fjärde stycket* ändras hänvisningen till det nya namnet inregränslagen (1996:701), eftersom namnet på den lagen ändras. Vidare görs en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 25.4.3.

7 §

Paragrafen reglerar brott som begås av grov oaktsamhet. Övervägandena finns i avsnitt 25.4.3. I *tredje stycket* ändras hänvisningen till det nya namnet inregränslagen, eftersom namnet på den lagen ändras.

Övervägandena finns i avsnitt 25.4.3.

19 §

Paragrafen, som reglerar förtida försäljning eller förstöring av egendom som har tagits i beslag för framtida förverkande, ersätter nuvarande 24 §.

I *första stycket* klargörs att regleringen, som i sak är oförändrad, tar sikte på andra myndigheter än Tullverket. Både Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kustbevakningen och åklagare kan ha hand om sådan egendom som avses i paragrafen. Tullverket har en motsvarande rätt att sälja eller förstöra egendom, men den regleras i 8 kap. 12 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

Den anmärkning som tidigare fanns i fjärde stycket, att rätten till försäljning eller förstörande inte gäller om annat är föreskrivet, tas in i detta stycke. Den påminner om att det t.ex. i fråga om vapen kan finnas hinder mot försäljning enligt annan lagstiftning.

Av hänvisningen i *fjärde stycket* framgår att motsvarande bestämmelser för Tullverket finns i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.1.

22 §

Paragrafen, som är ny, anger i vilken utsträckning som en kustbevakningstjänsteman får ingripa mot brott enligt lagen.

Genom regleringen tydliggörs att en kustbevakningstjänsteman får ingripa mot smuglingsbrott utan hinder av den geografiska begränsning för deras behörighet att ingripa mot brott som annars gäller enligt 1 kap. 4 och 5 §§ kustbevakningslagen (2019:32). Det innebär ingen ändring i sak. Övervägandena finns i avsnitt 25.2.2.

28.32 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

2 kap.

8 §

I paragrafen anges vilka uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet som Kronofogdemyndigheten och Tullverket får ha direktåtkomst till.

I *andra stycket* ändras en hänvisning till lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter till en hänvisning till tullbefogenhetslagen (2024:000).

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

28.33 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet

2 kap.

7 §

I paragrafen anges vilka uppgifter i Tullverkets verksamhet som Skatteverket och Kronofogdemyndigheten får ha direktåtkomst till.

I *första stycket* ändras en hänvisning till lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, då lagens namn ändras. Eftersom regleringen om Tullverkets kontroll av punktskattepliktiga varor flyttas från den lagen till tullbefogenhetslagen (2024:000) görs även en hänvisning till den sistnämnda lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

28.34 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

4 kap.

5 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för anhållande och gripande.

I *femte stycket* byts formuleringen en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen ut mot en tulltjänsteman eller en kustbevaknings-

tjänsteman i enlighet med hur de benämns i tullbefogenhetslagen (2024:000) respektive kustbevakningslagen (2019:32). Det görs även språkliga ändringar.

Övervägandena finns i avsnitt 24.4.

7 §

Paragrafen reglerar vad som gäller vid en ansökan om beslag.

I *tredje stycket* byts formuleringen en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen ut mot en tulltjänsteman eller en kustbevaknings-tjänsteman i enlighet med hur de benämns i tullbefogenhetslagen respektive kustbevakningslagen. Det görs även en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 24.4.

28.35 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

8 §

I paragrafen anges hur varor som kvarhålls efter beslut av Tullverket ska förvaras.

I *andra stycket* ändras en hänvisning till tullagen (2016:253) till en hänvisning till tullbefogenhetslagen (2024:000).

Övervägandena finns i avsnitt 25.3.2.

28.36 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa

16 §

Paragrafen reglerar hur information från befälhavare på fartyg och luftfartyg om potentiella hälsorisker ska hanteras.

I *första stycket* tas Tullverket bort. Befälhavare på fartyg ska i fortsättningen lämna informationen i fråga till Kustbevakningen.

Andra stycket ändras endast på det sättet att Tullverket tas bort som en konsekvens av ändringen i första stycket.

I *tredje stycket* görs endast språkliga ändringar till följd av ändringarna i första och andra stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 23.2.

19 §

Paragrafen reglerar hur information ska lämnas i de fall fartyg eller luftfartyg lägger till eller landar på annan plats än karantänshamn eller karantänsflygplats och om någon av de situationer som anges i 16 § första stycket föreligger.

Fjärde stycket är nytt. Det föreskriver att den informationsskyldighet som befälhavare på fartyg har inte gäller gentemot Tullverket.

Övervägandena finns i avsnitt 23.2.

23 §

Paragrafen föreskriver att befälhavare på fartyg i vissa fall ska visa upp intyg om utrotning av skadedjur och reglerar vad som ska göras om något sådant intyg inte visas.

I paragrafen tas Tullverket bort. I övrigt moderniseras paragrafen språkligt.

Övervägandena finns i avsnitt 23.2.

28.37 Förslaget till lag om ändring i postlagen (2010:1045)

5 kap.

2 §

Paragrafen reglerar tystnadsplikt hos befordringsföretag.

I paragrafen anges att tystnadsplikten gäller hos befordringsföretag. Befordringsföretag har här samma betydelse som i rättegångsbalken, lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott och lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar (se prop. 1942:5 s. 209, 210 och 508, prop. 1992/93:200 s. 161 och 162, prop. 2005/06:177 s. 86 och prop. 2021/22:131 s. 269). Med befordringsföretag avses därmed såväl företag som bedriver postverksamhet som företag som bedriver annan verksamhet där brev, paket eller andra fysiska försändelser befordras, t.ex. kurirföretag. Tystnadsplikten omfattar även de som deltar i verksamheten hos åkeri- och budföretag i de fall där de har tillgång till sådana uppgifter som avses i punkterna 1 och 2. Ändringen innebär att något fler företag kommer att träffas av tystnadsplikten.

Tystnadsplikten avser förekomsten av postspärrar och eventuella beslag som kan bli följden av att något påträffas i en försändelse som omfattas av postspärr. Hänvisningar till tullagen (2016:253), lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och lagen (2000:1225) om straff för smuggling ändras till hänvisningar till motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2024:000). Även tillfälligt kvarhållande enligt 6 kap. 6 § tullbefogenhetslagen omfattas av tystnadsplikten.

Övervägandena finns i avsnitt 25.6.3.

6 §

I paragrafen regleras skyldigheten för den som bedriver postverksamhet att bistå Tullverket vid kontroll av postförsändelser som misstänks innehålla narkotika och vissa andra otillåtna varor.

I punktuppräkningsen ändras *punkt 2* på det sättet att det tydliggörs att skyldigheten för den som bedriver postverksamhet även omfattar ljuddämpare. I övrigt består ändringarna av ändrade hänvisningar.

Övervägandena finns i avsnitt 24.3.2 och 25.6.3.

28.38 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser

4 §

I paragrafen föreskrivs att vissa särskilda befattningshavare hos Tullverket, tullåklagare, får handlägga ärenden enligt lagen som är av enkel beskaffenhet.

Andra stycket ändras på det sättet att de tulltjänstemän som får besluta om förstörande enligt lagen benämns tullåklagare. Det görs även en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 20.2.2 och 20.2.4.

28.39 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

3 kap.

6 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för anhållande och gripande.

I *femte stycket* byts formuleringen en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen ut mot en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman i enlighet med hur de benämns i tullbefogenhetslagen (2024:000) respektive kustbevakningslagen (2019:32). Det görs även en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 24.4.

8 §

Paragrafen reglerar vad som gäller vid en ansökan om beslag.

I *tredje stycket* byts formuleringen en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen ut mot en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman i enlighet med hur de benämns i tullbefogenhetslagen respektive kustbevakningslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 24.4.

28.40 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

2 kap.

3 §

Av paragrafen framgår att skatteförfarandelagen (2011:1244) inte gäller för vissa punktskattepliktiga varor.

I *första stycket 1* ändras hänvisningen till lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter till en hänvisning till motsvarande reglering i tull-

befogenhetslagen (2024:000). I *första stycket 2* ändras en hänvisning till förstnämnda lag, eftersom lagens namn ändras.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.1 och 25.5.2.

28.41 Förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253)

1 kap.

1 §

Paragrafen innehåller en uppräknig av de EU-förordningar som lagen kompletterar. Hänvisningen till förordningarna är dynamisk och avser alltså förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

I *tredje stycket*, som är nytt, påminns om att bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel och utförsel av varor finns i tullbefogenhetslagen (2024:000).

Övervägandena finns i avsnitt 25.3.1.

13 §

I paragrafen regleras vem som ska betala kostnaderna för en särskild sakkunnig.

I *första stycket* ändras en hänvisning, eftersom paragrafens beteckning ändras.

Övervägandena finns i avsnitt 25.3.1.

2 kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet att betala annan skatt än tull vid import eller införsel till det svenska tullområdet.

I *tredje stycket*, som är nytt, hänvisas till bestämmelserna om revision i 6 kap. tullbefogenhetslagen. Av 6 kap. 31 § den lagen framgår att regleringen om revision gäller i Tullverkets ärenden om sådan skatt som avses i första stycket denna paragraf.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

3 kap. Införsel och utförsel av varor

Tullövervakning vid införsel

1 §

I paragrafen anges vilka transportmedel som omfattas av tullövervakning vid införsel. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 2 §.

Med transportmedel avses transportmedel för sjö-, flyg-, järnvägs- och vägtrafik (prop. 2015/16:79 s. 182). Ett transportmedel omfattas av tullövervakning vid införsel i tre olika situationer. Det gäller enligt *första stycket* om transportmedlet kommer till det svenska tullområdet och det ombord på det finns varor som omfattas av tullövervakning.

Ett transportmedel omfattas enligt *andra stycket* också av tullövervakning om det kommer till det svenska tullområdet utan att medföra varor, till dess att en anmälan om transportmedlet enligt 3 § har behandlats av Tullverket.

Enligt *tredje stycket* omfattas ett transportmedel av tullövervakning om det har tagits ut för kontroll enligt 3 kap. 10 § tullbefogenhetslagen, till dess att kontrollen avslutats. Uttrycket ”tullövervakning” definieras i artikel 5.27 i tullkodexen. Se artikel 134 i tullkodexen angående vilka varor som omfattas av tullövervakning vid införsel.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2 och 25.3.1.

2 §

I paragrafen föreskrivs skyldighet för förare av och befälhavare på fartyg och luftfartyg som omfattas av tullövervakning att på förhand meddela Tullverket om beräknad ankomst och att lämna vissa andra uppgifter. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 3 §.

I *första stycket* anges att föraren eller befälhavaren på förhand ska meddela beräknad ankomst till ett tullkontor eller en annan plats som Tullverket har anvisat eller godkänt. Enligt *andra stycket* ska uppgifter om transportmedlet och dess last också lämnas. Uppgifterna har betydelse för Tullverkets planering av kontrollverksamheten. Ansvar för tullförseelse enligt 5 kap. 1 § kan aktualiseras för den som inte fullgör de skyldigheter som anges i paragrafen.

I *tredje stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från skyldigheterna i första och andra styckena.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2 och 25.3.1.

3 §

I paragrafen föreskrivs skyldighet för förare av eller befälhavare på fartyg och luftfartyg som förs in i det svenska tullområdet att anmäla transportmedlets ankomst till Tullverket. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 4 §.

Regleringen i *första stycket* om anmälningsskyldighet för sådana förare och befälhavare som avses i paragrafen kompletterar artikel 133.1 första stycket i tullkodexen. Ansvar för tullförseelse enligt 5 kap. 1 § kan aktualiseras för den som inte fullgör anmälningsskyldigheten.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från anmälningsskyldigheten.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2 och 25.3.1.

Tullövervakning vid utförsel

4 §

I paragrafen anges vilka transportmedel som omfattas av tullövervakning vid utförsel. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 13 §.

Ett transportmedel omfattas av tullövervakning vid utförsel i två situationer. Det gäller enligt *första stycket* ett transportmedel som ska avgå från

det svenska tullområdet, om det ombord på transportmedlet finns varor som omfattas av tullövervakning.

Ett transportmedel omfattas av tullövervakning enligt *andra stycket* om det ska avgå från det svenska tullområdet direkt till tredjeland utan att medföra varor sedan en anmälan om det har gjorts. Vad som avses med transportmedel och tullövervakning har berörts i kommentaren till 1 §. Se artikel 267.1 i tullkodexen angående vilka varor som omfattas av tullövervakning vid utförsel.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2 och 25.3.1.

5 §

I paragrafen anges från vilken plats ett transportmedel som omfattas av tullövervakning ska avgå från vid utförsel. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 14 §.

I *första stycket* föreskrivs att transportmedlet ska avgå från antingen ett tullkontor eller en annan plats som Tullverket har anvisat eller godkänt.

Av *andra stycket* framgår att Tullverket kan medge undantag från nyssnämnda krav i enskilda fall. Sådana undantag förutsätter emellertid att möjligheterna till tullövervakning och tullkontroll inte försämras.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2 och 25.3.1.

6 §

Paragrafen ålägger förare av eller befälhavare på fartyg och luftfartyg som omfattas av tullövervakning att på förhand underrätta Tullverket om när transportmedlet beräknas avgå och lämna vissa andra uppgifter. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 15 §.

I *första stycket* anges att föraren eller befälhavaren på förhand ska meddela beräknad avgång från ett tullkontor eller en annan plats som Tullverket har anvisat eller godkänt.

Enligt *andra stycket* ska uppgifter om transportmedlet och dess last också lämnas. Uppgifterna har betydelse för Tullverkets planering av kontrollverksamheten.

Ansvar för tullförseelse enligt 5 kap. 1 § kan aktualiseras för den som inte fullgör de skyldigheter som anges i paragrafen.

I *tredje stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från skyldigheterna i första och andra styckena.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2 och 25.3.1.

7 §

Paragrafen ålägger förare av och befälhavare på fartyg och luftfartyg som ska föras ut ur det svenska tullområdet att anmäla transportmedlets avgång till Tullverket. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 16 §.

Anmälningsskyldigheten regleras i *första stycket*. Ansvar för tullförseelse enligt 5 kap. 1 § kan aktualiseras för den som inte fullgör sin skyldighet.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från anmälningsskyldigheten.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2 och 25.3.1.

Frizon

8 §

I paragrafen finns bemyndiganden i fråga om bestämmande av frizon enligt artikel 243.1 i tullkodexen. Paragrafen ersätter nuvarande 3 kap. 12 §.

I *första stycket* bemyndigas regeringen att besluta att en del av det svenska tullområdet ska vara en frizon.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att fastställa frizonens gränser och var dess infarts- och utfartsställen ska vara belägna.

Övervägandena finns i avsnitt 12.2 och 25.3.1.

Sakkunnig

9 §

Paragrafen reglerar i vilka fall Tullverket får anlita en särskild sakkunnig. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 5 §.

Tullverket får anlita en särskild sakkunnig i två situationer. Det gäller enligt *punkt 1* om det finns anledning att anta att en uppgift som har lämnats enligt tullagstiftningen är felaktig. Syftet med att anlita den sakkunnige ska vara att få fram den information som behövs. Det kan exempelvis handla om klassificeringen av en vara, att ursprungsmärkningen misstänks vara felaktig eller att det uppgivna tullpliktiga värdet misstänks vara för lågt. Uttrycket ”tullagstiftning” definieras i 1 kap. 3 §.

En särskild sakkunnig får enligt *punkt 2* även anlitas när en uppmaning att lämna en uppgift eller en handling om en vara inte har följts. I det fallet handlar det om att genom den sakkunnige få fram de uppgifter som behövs enligt tullagstiftningen.

I 1 kap. 13 § regleras ansvaret för kostnaden när en särskild sakkunnig har anlitats.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3 och 25.3.1.

Skyldigheter för befordringsföretag

10 §

I paragrafen föreskrivs skyldighet för befordringsföretag att anmäla till Tullverket att det har uppstått misstanke om att en försändelse innehåller någon av vissa utpekade varor. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 18 §.

Vad som avses med befordringsföretag har behandlats i författningskommentaren till 5 kap. 2 § postlagen (2010:1045).

Av *första stycket* framgår att anmälningsskyldigheten omfattar narkotika, vapen, ammunition och explosiva varor. Det tydliggörs att skyldigheten omfattar även ljuddämpare. Befordringsföretaget kan exempelvis behöva göra en anmälan till Tullverket om det är känt att avsändaren av en försändelse tidigare har skickat varor som ska anmälas, om en försändelse med liknande utseende tidigare har visat sig innehålla sådana varor eller om försändelsen har ett avvikande utseende. Ett annat exempel är om försändelsen kommer från ett land från vilket sådana varor

ofta skickas och uppgifter om avsändaren saknas eller ger anledning till misstanke.

I *andra stycket* föreskrivs skyldighet för befodringsföretaget att lämna försändelsen till Tullverket, om myndigheten begär det. I tullbefogenhetslagen finns bestämmelser om en tulltjänstemans rätt att undersöka och öppna försändelser, om tillfälligt kvarhållande av försändelser och om postspärr.

Befodringsföretaget ska även på annat sätt medverka i kontrollverksamhet enligt tullagstiftningen. Skyldigheten att medverka avser varor som befordras med post, på järnväg eller med luftfartyg. Det är främst Tullverkets kontrollverksamhet enligt tullbefogenhetslagen som avses. Befodringsföretagets medverkan handlar i första hand om att sortera ut en stor mängd inkomna försändelser, så att de aldrig berörs av Tullverkets kontroll. Det rör sig bl.a. om brev, vykort och försändelser som uppenbart inte innehåller några varor (prop. 1994/95:34, s. 152). Skyldigheten att medverka kvarstår så länge en försändelse finns kvar hos företaget (jfr prop. 1995/96:166 s. 96).

Övervägandena finns i avsnitt 12.3, 24.3.2, 25.2.1 och 25.3.1.

Tullkontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter

11 §

I paragrafen anges att uttryck som används i regleringen om tullkontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter har samma betydelse som i förordning (EU) nr 608/2013. Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser alltså förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 44 §.

Regleringen innebär att uttryck som är specifika för den angivna förordningen, vilka framgår av definitionerna i artikel 2, ska ha samma betydelse i de kompletterande bestämmelserna i tullagen (prop. 2013/14:164, s. 56).

Övervägandena finns i avsnitt 12.3 och 25.3.1.

12 §

I paragrafen regleras Tullverkets skyldighet att underrätta innehavaren av ett beslut om ingripande om vissa beslut enligt förordningen (EU) nr 608/2013. Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser alltså förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 45 §.

Paragrafen innebär att innehavaren av ett beslut om ingripande – som är en särskild form av beslut enligt den nu aktuella förordningen – ska underrättas om ett beslut om att återkalla, upphäva eller ändra beslutet. Med innehavaren av ett beslut avses, enligt artikel 2.13 i EU-förordningen, den som har beviljats en ansökan enligt förordningen. Tidsfristen som gäller för underrättelsen är 30 arbetsdagar.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3 och 25.3.1.

13 §

I paragrafen regleras Tullverkets skyldighet att underrätta innehavaren av ett beslut om ingripande om vissa andra beslut enligt förordningen (EU)

nr 608/2013 än de som anges i 12 §. Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser alltså förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 46 §.

Regleringen i *första stycket* innebär att innehavaren av ett beslut om ingripande ska underrättas om att en begäran om förlängning har avslagits eller avvisats och om beslut om att förlängning har återkallats eller ändrats. Den informationsskyldighet för tullmyndigheterna som framgår av artiklarna 17.4, 18.5, 19 och 26.8 i EU-förordningen har inte ansetts behöva upprepas i tullagen (prop. 2013/14:164 s. 57).

Av *andra stycket* framgår att den tidsfrist som gäller för underrättelsen är 30 arbetsdagar.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3 och 25.3.1.

14 §

I paragrafen regleras ansvar för skada som uppkommer vid en sådan inspektion som avses i artikel 19.1 i förordningen (EU) nr 608/2013. Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser alltså förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 47 §.

Enligt paragrafen är den som inspekterar varan ansvarig för skada som uppkommer vid en viss typ av inspektion. Enligt artikel 19.1 i EU-förordningen ska innehavaren av ett beslut och deklaranten eller varuinnehavaren ges möjlighet att inspektera de varor vilkas frigörande har skjutits upp eller som hålls kvar. Det är alltså någon av dem som blir ansvarig för den eventuella skada som uppstår vid inspektionen (prop. 2013/14:164 s. 57).

Ansvaret vid eventuella skador i samband med analys av varuprover enligt artikel 19.2 framgår av artikel 28 i EU-förordningen.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3 och 25.3.1.

15 §

Paragrafen behandlar vissa processuella frågor och verkställighet av en domstols domar och beslut. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 48 §.

I *första stycket* regleras prövningen av om ett immaterialrättsintrång har ägt rum och hur varorna ska hanteras i ett sådant fall. Innebörden av bestämmelsen är att frågorna avgörs enligt tillämplig EU-lagstiftning på immaterialrättens område eller nationell lagstiftning.

I *andra stycket* anges att domstolen får meddela ett interimistiskt beslut i fråga om vissa beslut som Tullverket har meddelat. De beslut som avses är Tullverkets beslut om att skjuta upp frigörandet av en vara eller att hålla kvar en vara enligt t.ex. artikel 17 i förordningen (EU) nr 608/2013.

Enligt *tredje stycket* ska Tullverket verkställa en domstols domar och beslut i fråga om frigörande, ändring och förstöring av varor vilkas frigörande skjutits upp eller som hålls kvar av Tullverket. Det gäller dock först när domar och beslut har fått laga kraft.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3 och 25.3.1.

16 §

Paragrafen föreskriver att innehavaren av ett beslut om ingripande, dvs. den som har beviljats en ansökan enligt förordningen (EU) nr 608/2013, i

vissa fall har rätt till ersättning för sina kostnader. Paragrafen ersätter nuvarande 4 kap. 49 §.

Regleringen i *första stycket* innebär att innehavaren av ett beslut om ingripande har rätt till ersättning för kostnader som har uppkommit i samband med Tullverkets ingripande mot en sändning med varor.

Enligt *andra stycket* är den som domstolens beslut har gått emot ersättningsskyldig. Flera personer kan göras solidariskt ersättningsskyldiga.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3 och 25.3.1.

6 kap.

2 §

I paragrafen regleras bl.a. vilka av Tullverkets beslut enligt lagen som får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen ändras på det sättet att *tredje stycket* upphävs.

Övervägandena finns i avsnitt 15.3.1.

14 §

I paragrafen regleras det allmänna ombudets rätt att ta över uppgiften att föra det allmännas talan i förvaltningsdomstol.

Andra stycket ändras endast på så sätt att formuleringen en tjänsteman vid Tullverket byts ut mot en tulltjänsteman i enlighet med hur de benämns i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 24.4.

7 kap.

5 §

I paragrafen anges i vilka fall Tullverket får förena ett föreläggande med vite.

En redaktionell ändring görs varigenom bestämmelsen delas upp i två punkter. I *punkt 1* görs språkliga moderniseringar. *Punkt 2* delas upp i underpunkterna a och b, där a är oförändrad och i b regleras möjligheten att förena ett föreläggande med vite om någon inte har fullgjort sina skyldigheter enligt ett antal uppräknade föreskrifter. Skyldigheterna enligt 4 kap. 4, 7, 32 och 33 §§ tas bort i uppräknningen. Det är en följd av att de skyldigheter som regleras i paragraferna, och bestämmelserna om rätt för Tullverket att vitesförelägga den som inte fullgör skyldigheterna, regleras i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 15.1, 16.5.3 och 22.8.2.

Övergångsbestämmelse

Bestämmelsen är en övergångsbestämmelse som föreskriver att äldre bestämmelser fortfarande gäller för beslut som har överklagats före ikraftträdandet. Det innebär att äldre bestämmelser bl.a. om vad som får överklagas gäller för sådana beslut.

Övervägandena finns i kapitel 26.

28.42 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

1 kap.

2 §

Paragrafen innehåller en uppräknig av lagar som, i den utsträckning de innehåller bestämmelser som avviker från denna lag, ska tillämpas i stället för den.

I *punkt 5*, som är ny, görs en hänvisning till tullbefogenhetslagen (2024:000), som innehåller en avvikande bestämmelse i 7 kap.

Övervägandena finns i avsnitt 22.8.

2 kap.

10 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om behandling av bokningsuppgifter från transportföretag.

I *första stycket* ändras hänvisningar till lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och tullagen (2016:253) till en hänvisning till tullbefogenhetslagen. Regleringen avser sådana uppgifter som Tullverket har rätt att få tillgång till enligt 7 kap. 10 § tullbefogenhetslagen, dvs. bokningsuppgifter. Normalt är de flesta sådana uppgifter personuppgifter. Vidare anges i en punktoppräknig de ändamål för vilka personuppgifterna får behandlas. *Punkterna 1 och 2* är oförändrade. *Punkt 3*, som är ny, innebär att Tullverket får behandla bokningsuppgifter för att göra vissa analyser av uppgifterna. Det är fråga om analyser som behövs för att uppdatera sådana riskkriterier som används för att bedöma risken för överträdelser mot tullbestämmelser och andra brott som Tullverket ska förebygga, förhindra och upptäcka eller för att skapa nya riskkriterier. Sådana kriterier används som instrument för att göra ett så träffsäkert urval som möjligt av kontroller och kontrollobjekt.

Övervägandena finns i avsnitt 22.6, 25.3.2 och 25.4.3.

11 §

Paragrafen föreskriver vad som gäller för Tullverket när ett transportföretag ger myndigheten tillgång till bokningsuppgifter genom direktåtkomst.

I paragrafen byts uttrycket terminalåtkomst, som är föråldrat, ut mot direktåtkomst. Det innebär inte någon saklig förändring. Vidare ändras hänvisningar till lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och tullagen till en hänvisning till tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 22.8, 25.3.2 och 25.4.3.

3 kap.

2 §

I paragrafen finns en uttömmande uppräkningslista av vilka typer av uppgifter som får göras gemensamt tillgängliga. Det anges också hur tillgången till sådana personuppgifter ska begränsas.

I *första stycket* är *punkterna 1,2 och 4–7* oförändrade. *Punkt 3*, som är ny, innebär att uppgifter från transportföretag som Tullverket fått del av med stöd av 7 kap. 10 § tullbefogenhetslagen får göras gemensamt tillgängliga. Det är fråga om sådana uppgifter om ankommande och avgående transporter av varor, passagerare eller fordon till eller från Sverige som transportföretagen har tillgång till. I tredje stycket begränsas tillgången till sådana uppgifter.

Det nuvarande *andra stycket* upphävs och ersätts med det nuvarande tredje stycket, som är oförändrat.

I *tredje stycket* föreskrivs att uppgifter som görs gemensamt tillgängliga med stöd av den nya punkten 3 i första stycket ska begränsas till särskilt angivna tjänstemän som har sådana uppgifter som anges i 2 kap. 10 § första stycket. De har till uppgift att i Tullverkets underrättelseverksamhet bearbeta och analysera personuppgifter. De uppgifter som analyseras ska som huvudregel inte göras tillgängliga för några andra inom Tullverket. Om det behövs i ett enskilt fall får dock uppgifterna göras tillgängliga för andra. Det kan handla om att ge tulltjänstemän på en viss ort, där det finns en gränsövergång, tillgång till uppgifter som de behöver för att kontrollera en viss ankommande eller avgående transport. Det kan också vara uppgifter som behövs för ett underrättelseuppslag, t.ex. för att närmare kartlägga en viss smugglingsväg eller smugglingsmetod, eller för utredning av ett brott.

Övervägandena finns i avsnitt 22.7.1 och 22.7.2.

6 §

Paragrafen innehåller undantag från de sökbegränsningar som gäller enligt 5 §.

I *andra stycket 2* läggs en hänvisning till den nya punkten 3 i 2 § första stycket till.

Övervägandena finns i avsnitt 22.7.2.

7 §

I paragrafen anges i vilken utsträckning vissa andra brottsbekämpande myndigheter får medges direktåtkomst till personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga.

Paragrafen ändras så att den nya punkten 3 i 2 § första stycket undantas från möjligheten att bevilja direktåtkomst.

Övervägandena finns i avsnitt 22.7.3.

4 kap.

7 §

Paragrafen innehåller huvudregeln som anger hur länge vissa uppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga får behandlas.

Första stycket ändras endast på det sättet att den nya punkten 3 i 2 § första stycket, som rör bokningsuppgifter från transportföretag, läggs till. Hur länge sådana uppgifter får behandlas framgår av 9 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 22.8.

9 a §

Paragrafen, som är ny, anger hur länge vissa bokningsuppgifter från transportföretag får bevaras.

Utgångspunkten för all behandling av personuppgifter är att de inte får behandlas längre än vad som är nödvändigt i det enskilda fallet. För vissa kategorier av uppgifter anges dock en yttersta gräns för hur länge de får behandlas. Bokningsuppgifter som tillhandahålls på annat sätt än genom direktåtkomst ska, enligt *första stycket*, förstöras senast sex månader efter det att de behandlades första gången. Det är här fråga om uppgifter som lämnas t.ex. genom e-post. För uppgifter som gjorts tillgängliga genom direktåtkomst finns en motsvarande begränsning i 7 kap. 11 § tullbefogenhetslagen.

Kravet på förstöring gäller dock inte om uppgifterna behandlas för ett nytt ändamål i ett enskilt fall, t.ex. om de används i en brottsutredning eller har tagits in i ett underrättelseärende. Då ska i stället de bestämmelser som gäller för längsta tid för behandling av sådana uppgifter tillämpas.

I *andra stycket* klargörs att kravet på förstöring i första stycket gäller även för bokningsuppgifter som lämnats i pappersform.

Övervägandena finns i avsnitt 22.8.

10 §

I paragrafen anges hur länge vissa personuppgifter får behandlas.

I paragrafen ändras en hänvisning till 3 kap. 2 § på grund av att en ny punkt införs i den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 22.8.

11 §

I paragrafen anges hur länge vissa personuppgifter får behandlas.

I paragrafen ändras en hänvisning till 3 kap. 2 § på grund av att en ny punkt införs i den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 22.8.

28.43 Förslaget till lag om ändring i kustbevakningslagen (2019:32)

2 kap.

5 §

Paragrafen reglerar en kustbevakningstjänstemans rätt att kroppsvisitera personer som utsätts för frihetsberövande och vissa andra åtgärder samt att kroppsvisitera vissa förhörspersoner.

Andra stycket, som är nytt, har utformats med 19 a § polislagen (1984:387) som förebild. Det ger en kustbevakningstjänsteman möjlighet att kroppsvisitera den som ska förhöras även om han eller hon varken är

omhändertagen eller gripen, om det behövs av säkerhetsskäl. Kroppsvisitering får inte användas rutinmässigt. Det ska finnas någon omständighet som gör åtgärden nödvändig i det enskilda fallet.

En förutsättning för att bestämmelsen ska vara tillämplig är att personen ska förhöras enligt reglerna i 23 kap. rättegångsbalken. Andra än förhörs personer som tillåts närvara vid förhöret, t.ex. en stödperson, får inte kroppsvisiteras. Om en sådan person uppfattas som ett säkerhetsproblem får i stället möjligheten att inte tillåta honom eller henne att närvara utnyttjas. Det är vidare enbart vid förhör som hålls i Kustbevakningens lokaler, i lokaler som har ställts till myndighetens förfogande eller ombord på Kustbevakningens fartyg som möjligheten att kroppsvisitera förhörs personer gäller.

Övervägandena finns i avsnitt 24.5.

7 §

Paragrafen reglerar protokolleringsskyldighet.

I *första stycket* görs ett tillägg, som innebär att protokoll ska föras över omhändertagande av föremål. Det innebär att den skyldighet att föra protokoll över omhändertagande av föremål som regleras i nuvarande 10 § andra stycket lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott genom en hänvisning till polislagen, i stället regleras i denna paragraf. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2 och 25.6.2.

3 kap.

2 §

I paragrafen anges genom en uttömmande uppräknings vad Kustbevakningens direkta brottsbekämpning omfattar.

I *första stycket* är *punkterna 1–4* oförändrade. I *punkterna 5 b* och *6 b* görs endast redaktionella ändringar.

Punkt 7, som är ny, ersätter den nuvarande hänvisningen i 1 kap. 2 § till lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott. Det innebär ingen ändring i sak.

Punkt 8, som är ny, ersätter den nuvarande hänvisningen i 1 kap. 2 § till lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Den innehåller en uppräknings av fem författningar. Av myndighetens uppgifter i den direkta brottsbekämpningen som anges i 3 kap. 1 § följer att Kustbevakningen, till skillnad från tidigare, har till uppgift att förebygga, förhindra och upptäcka samt beivra brottslig verksamhet som faller inom punkt 8. Av 3 kap. 3 § första stycket framgår att Kustbevakningen inte har någon självständig rätt att inleda förundersökning om brott mot de författningar som anges i punkt 8.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.2 och 25.2.2.

3 §

Av paragrafen framgår vilka brott som Kustbevakningen får inleda förundersökning om och när åklagare ska överta ledningen av förundersökningen.

Första stycket ändras på så sätt att det framgår att Kustbevakningens själv-ständiga rätt att inleda förundersökning inte omfattar den nya punkten 8 i 3 kap. 2 § första stycket. Det innebär inte någon ändring i sak. Vidare anpassas regleringen så att den motsvarar det som gäller för Polismyndigheten och Tullverket.

I *andra stycket*, som är nytt, upplyses om att en kustbevakningstjänstemans användning av tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken innebär att förundersökning inleds på motsvarande sätt som föreskrivs för en polisman i 23 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken. Se vidare kommentaren till den bestämmelsen.

I *tredje stycket*, som tidigare var andra stycket, görs ett tillägg som motsvarar tidigare 19 § tredje stycket lagen om straff för smuggling. Det tydliggörs att åklagare dels får begära biträde av Kustbevakningen med förundersökningen, dels får uppdra åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd under förundersökningen, om det är lämpligt (jfr 4 kap. 4 § andra stycket).

Tredje stycket upphävs. Regleringen överförs till kustbevakningsförordningen (2019:83).

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.2.

8 §

Paragrafen reglerar en kustbevakningstjänstemans rätt att göra husrannsakan.

Tredje stycket är nytt. Det ersätter nuvarande 26 § andra stycket och 34 § lagen om straff för smuggling. Befogenheterna gäller endast vid de brott som anges i 3 kap. 2 § 8. Det innebär ingen ändring i sak.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.2.

10 §

Paragrafen reglerar en kustbevakningstjänstemans rätt att ta egendom i beslag.

Innehållet i *andra stycket*, som är nytt, ersätter nuvarande 22 § andra stycket och 34 § lagen om straff för smuggling. Befogenheterna gäller endast vid de brott som anges i 3 kap. 2 § 8. Det innebär ingen ändring i sak.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.2.

15 §

Paragrafen reglerar en kustbevakningstjänstemans rätt att besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Andra stycket är nytt. Det ersätter delvis regleringen i nuvarande 27 § andra stycket lagen om straff för smuggling. Av stycket framgår att en kustbevakningstjänsteman har samma rätt som en tulltjänsteman att besluta om åtgärder enligt 7 kap. 1 § tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.2.

Ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning

15 b §

Paragrafen, som är ny, ersätter i huvudsak nuvarande 2 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

I paragrafen hänvisas till de befogenheter att ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning som en kustbevakningstjänsteman har enligt lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov och lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken. De motsvarar det som gäller för en polisman.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.2 och 25.6.2.

Tillfälligt omhändertarta fordonsnycklar m.m.

16 a §

Paragrafen, som är ny, ersätter nuvarande 9 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Av paragrafen framgår att en kustbevakningstjänsteman som misstänker någon för rattfylleri har samma rätt som en polisman har enligt 24 a § polislagen att tillfälligt omhändertarta fordonsnycklar och liknande som behövs för fortsatt färd, att omhändertarta fordonet och att söka igenom fordonet och göra kroppsvisitation för att leta efter sådana föremål. Vad det innebär utvecklas i kommentaren till 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.2.

16 b §

Paragrafen, som är ny, ersätter i huvudsak nuvarande 11 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Enligt *första stycket* ska 24 c och 24 d §§ polislagen tillämpas på det fortsatta förfarandet, om egendomen som har omhändertagits inte hämtas. Ett omhändertagande enligt 24 c § polislagen får vara högst 24 timmar.

Av *andra stycket* framgår att egendom som alltjämt finns hos Kustbevakningen då omhändertagandet upphör ska lämnas över till Polismyndigheten.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.2.

16 c §

Paragrafen, som är ny, ersätter nuvarande 12 § lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Paragrafen upplyser om att det finns bestämmelser i 7 kap. 4 § körkortslagen (1998:488) om Kustbevakningens rätt att besluta om omhändertagande av körkort.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.2.

17 §

Paragrafen reglerar rapporteringsskyldighet.

Det *andra stycket*, som är nytt, ersätter nuvarande 10 § första stycket lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot

rattfylleribrott. Av det framgår att en kustbevakningstjänsteman som har omhändertagit något enligt 16 a § skyndsamt ska anmäla det till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå. Om inte Polismyndigheten bestämmer något annat ska Kustbevakningen förvara det omhändertagna.

Övervägandena finns i avsnitt 24.2.2.

4 kap.

4 §

I paragrafen regleras Kustbevakningens och en kustbevakningstjänstemans biträde till undersökningsledare.

I *andra stycket* tydliggörs genom ett tillägg att en kustbevakningstjänsteman har samma befogenheter vid sådant biträde som i den direkta brottsbekämpningen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.2.2.

28.44 Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

9 kap.

24 §

Paragrafen reglerar befrielse från skatt i vissa fall.

I *första stycket* ändras två hänvisningar till lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter till hänvisningar till motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2024:000).

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

12 kap.

8 §

Paragrafen reglerar återbetalning av skatt i vissa fall.

I paragrafen ändras hänvisningar till lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter till en hänvisning till motsvarande bestämmelse i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

28.45 Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt

9 kap.

24 §

Paragrafen reglerar befrielse från skatt i vissa fall.

I *första stycket* ändras två hänvisningar till lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och

energiprodukter till hänvisningar till motsvarande bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2024:000).

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

12 kap.

8 §

Paragrafen reglerar återbetalning av skatt i vissa fall.

I paragrafen ändras en hänvisning till lagen om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter till en hänvisning till motsvarande bestämmelse i tullbefogenhetslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 25.5.2.

Uppdraget

Utredningens uppdrag har sin bakgrund i att lagstiftningen om Tullverkets och tulltjänstemännens befogenheter är splittrad på ett flertal författningar, oenhetlig och svåröverskådlig. Uppdraget har bestått i att genomföra en översyn av reglerna om befogenheterna i kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten, i syfte att skapa en överskådlig, ändamålsenlig och enhetlig reglering.

Utredningens förslag

En ny reglering behövs

Tullverket och tulltjänstemän har långtgående befogenheter mot enskilda. Regleringen, som finns i ett stort antal författningar, är bitvis svårtolkad, splittrad och otydlig. Det gör det svårare än nödvändigt för Tullverket och tulltjänstemän att utöva sin verksamhet på ett effektivt och rättssäkert sätt. Det riskerar också att leda till att staten går miste om tull- och skatteintäkter, att varor som omfattas av förbud mot eller villkor för införsel kommer in i landet och att brott som borde upptäckas och utredas förblir oupptäckta. Därför behövs det en ny och samlad befogenhetsreglering. Det gagnar både effektiviteten och enskildas rättsskydd. Utredningen föreslår därför att en ny lag, som benämns tullbefogenhetslag, införs. Den ska reglera Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter i kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten.

Befogenhetsregleringen i lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglinglagen), lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, tullagen (2016:253), lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen) och lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter (LPK) flyttas till den nya lagen. Det tydliggörs vilka bestämmelser som hör till kontrollverksamheten och vilka som hör till brottsbekämpningen. Bestämmelserna ses över för att säkerställa att de är enhetliga och ändamålsenliga, bl.a. så att beslutsfunktionerna är desamma oavsett var kontrollverksamheten bedrivs. Det införs även en ny förordning med bestämmelser som kompletterar den nya lagen. Den benämns tullbefogenhetsförordning.

Tullverkets uppdrag blir tydligare

Tullverkets roll tydliggörs genom en bestämmelse som anger myndighetens huvuduppgifter på samma sätt som i polislagen (1984:387) och kustbevakningslagen (2019:32). I Tullverkets uppdrag ingår att kontrollera införsel och utförsel av varor över den svenska gränsen, utföra annan författningenslig kontroll, förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel och utförsel av varor, ingripa

vid misstanke om brott som anges i den nya lagen och utreda och lagföra sådana brott. I uppdraget ingår också att i vissa fall ge biträde till andra myndigheter.

Medel för att genomföra en tjänsteåtgärd

Behov och proportionalitet ska präglade ingripanden

Proportionalitetsprincipen innebär att ingripanden mot enskilda ska stå i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Behovsprincipen kräver att det finns ett faktiskt behov av de åtgärder som vidtas. Det finns i dag inte någon allmän bestämmelse i Tullverkets lagstiftning som uttrycker behovsprincipen och det är otydligt hur långt olika bestämmelser om proportionalitet sträcker sig. Tulltjänstemän har, i likhet med polismän och kustbevakningstjänstemän, långtgående befogenheter att ingripa mot enskilda. Ingripandena ska självklart grunda sig på ett faktiskt behov och präglas av proportionalitet. Det tas därför in en generell bestämmelse om det i den nya lagen.

Utökad rätt att använda våld

Dagens lagstiftning om en tulltjänstemans rätt att använda våld är svåröverskådlig och splittrad. Den regleras delvis i polislagen och delvis i tullagen men omfattar bara vissa av de tjänsteåtgärder som en tulltjänsteman utför. Befogenheterna är t.ex. olika vid ingripanden vid den yttre och den inre gränsen, trots att det är samma slags åtgärder. Till skillnad från tulltjänstemän har både polismän och kustbevakningstjänstemän ett generellt lagstöd för att kunna använda våld i tjänsteutövningen om det är nödvändigt. I dag saknar en tulltjänsteman positivt lagstöd för att använda våld t.ex. om han eller hon möts med våld eller hot om våld. I stället gäller de allmänna bestämmelserna om rätt att använda våld i nödvärn.

Både allmänna och enskilda intressen motiverar en tydlig och enhetlig reglering av statliga tjänstemäns rätt till våldsanvändning. Det införs därför en generell reglering av en tulltjänstemans rätt att använda våld i tjänsteutövningen. Den motsvarar det som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän, men anpassas till de tjänsteåtgärder som en tulltjänsteman ska genomföra. Förslaget innebär att rätten att använda våld utvidgas.

En generell rätt att stoppa transportmedel

En tulltjänsteman har i dag rätt att stoppa fordon och andra transportmedel endast i ett fåtal utpekade situationer. Det skiljer sig från regleringen i polislagen och kustbevakningslagen, som innehåller mer generella bestämmelser.

Tulltjänstemän har långtgående rätt att använda straffprocessuella tvångsmedel mot enskilda, vilket medför att de kan behöva in-gripa mot någon som t.ex. färdas i ett fordon. En tulltjänsteman ges i stort sett samma generella rätt som en polisman och en kustbevakningstjänsteman att stoppa fordon och andra transportmedel. Det innebär att en tulltjänsteman får stoppa fordon bl.a. om det behövs för att med stöd i lag ingripa mot

någon som färdas i fordonet, för att göra en husrannsakan eller för att kontrollera ett fordon eller en förare. Bilaga 1

Rätten att kroppsvisitera av säkerhetsskäl

En tulltjänsteman får i dag kroppsvisitera personer av säkerhetsskäl om det är nödvändigt för att söka efter vapen eller andra farliga föremål. Det får göras dels enligt polislagen vid frihetsberövanden, dels enligt smugglingslagen vid ingripanden med stöd av den lagen. Det är oklart vad regleringen i smugglingslagen omfattar. Det finns därför risk att regleringen inte tillämpas enhetligt och att den används i fler fall än vad som är avsett. En tulltjänstemans rätt att kroppsvisitera föreslås motsvara det som gäller för en polisman.

Utökad rätt att kroppsvisitera

I polislagen har det införts en särskild rätt för polismän att kroppsvisitera förhörspersoner av säkerhetsskäl i samband med förhör som hålls i polisens lokaler. Genom regleringen kan säkerheten upprätthållas även om förhörspersonen inte är frihetsberövad och det inte heller finns en konkret brottsmisstanke mot honom eller henne. Förhörssituationen är lika utsatt för tulltjänstemän som för polismän. I många fall avser förhören allvarliga brott och grov organiserad brottslighet. En tulltjänsteman ges därför samma rätt som en polisman att kroppsvisitera i samband med förhör. Rätten får dock användas i fler utrymmen, bl.a. i Tullverkets transportmedel.

En tulltjänstemans rätt att kroppsvisitera någon i identifieringssyfte begränsas i dag till gripanden med stöd av smugglingslagen, medan polismän och kustbevakningstjänstemän har en generell rätt att kroppsvisitera i identifieringssyfte när någon grips eller annars omhändertas eller avlägsnas. Frågan om identifiering har stor praktisk betydelse i brottsbekämpningen. Tulltjänstemän ges därför en motsvarande rätt att kroppsvisitera i identifieringssyfte.

Särskilt om kontrollverksamheten

De centrala befogenheterna vid kontroll samlas

Den nuvarande befogenhetsregleringen i tullagen, inregränslagen och LPK tas in i kapitel i den nya lagen som avser befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen, vid den inre gränsen respektive vid kontroll av punktskattepliktiga varor. Det handlar bl.a. om regleringen av en tulltjänstemans rätt att uppmana någon att stanna och vilka åtgärder som får vidtas vid en kontroll. I de flesta bestämmelser görs inga ändringar i sak. Omotiverade skillnader tas dock bort och bestämmelserna får en mer enhetlig, modern och tydlig utformning.

Bestämmelser om kontroll som rör flera av områdena och som i huvudsak har samma innehåll flyttas till ett kapitel med övriga bestämmelser om kontrollverksamhet. Det handlar bl.a. om rätten att undersöka och öppna försändelser och om revision.

Nya och utvidgade befogenheter

En ny rätt att avvisa eller avlägsna personer vid ordningsstörningar

För att en tulltjänsteman effektivt ska kunna utföra sina uppgifter ges han eller hon rätt att, om det är nödvändigt, avvisa eller avlägsna personer som stör ordningen på en kontrollplats. Åtgärderna får vidtas även för att avvärja brott, t.ex. våld eller hot mot tjänsteman. Regleringen motsvarar det som gäller för polismän och kustbevakningstjänstemän.

Utökad rätt att undersöka och öppna försändelser

Den nuvarande rätten för en tulltjänsteman att enligt tullagen och inregränslagen undersöka och öppna försändelser omfattar postförsändelser och motsvarande försändelser förmedlade av kurirföretag. För att en försändelse ska få öppnas krävs att den finns hos Tullverket, på ett utväxlingspostkontor eller vid ett kurirföretags första sorteringsterminal. Regleringen begränsar vilka försändelser som får kontrolleras och var i logistikkedjan kontrollen får göras. Motsvarande reglering i LPK omfattar postförsändelser men inte försändelser förmedlade av kurirföretag.

Det är angeläget att hindra olovlig införsel av bl.a. narkotika och vapen via försändelser. För att åstadkomma en enhetlig, effektiv och heltäckande reglering utvidgas regleringen till att omfatta försändelser oavsett vilken typ av företag som förmedlar dem. En försändelse ska få öppnas om den finns hos Tullverket eller ännu inte har lämnat befodringsföretagets sorteringsställe. Sådana företag blir skyldiga att på en tulltjänstemans uppmaning tillfälligt hålla kvar en försändelse från utlandet för att den ska kunna kontrolleras.

En ny rätt att tillfälligt stänga av områden vid den inre gränsen

I kontrollverksamheten vid den yttre gränsen får Tullverket tillfälligt stänga av områden, om det behövs och inte medför något väsentligt hinder för trafiken. En motsvarande befogenhet införs vid den inre gränsen. Behovet av att för kontrolländamål kunna spärra av områden finns även där, t.ex. om ett passagerarfartyg lägger till på en plats där det saknas tullfilter. Det införs därför en rätt att tillfälligt stänga av områden vid den inre gränsen. För att åtgärden inte ska begränsa rätten till fri rörlighet inom EU mer än vad som är nödvändigt och proportionerligt, får en avstängning inte pågå längre än fyra timmar.

Utvidgade befogenheter vid revision

Tullverkets rätt att genomföra revision ändras för att i ökad utsträckning motsvara regleringen om revision i skatteförfarandelagen (2011:1244). Beslut om revision kommer därmed i fler fall än i dag att kunna verkställas utan att den som ska revideras underrättas om beslutet i förväg. Det tydliggörs också att bevissäkring får beslutas vid revisionen. Den reviderade får utökade skyldigheter, bl.a. att lämna tillträde till verksamhetslokaler.

De centrala befogenheterna i brottsbekämpningen samlas

Den nuvarande befogenhetsregleringen i smugglingslagen och lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott samlas i de kapitel i den nya lagen som avser befogenheter i brottsbekämpningen. Den sistnämnda lagen upphävs. Vissa bestämmelser i tullagen och inregränslagen som hör till brottsbekämpningen flyttas också till den nya lagen. Regleringen delas upp i befogenheter för att upptäcka brott, för att utreda brott, för att förhindra brott och för att lagföra brott. Uppdelningen innebär en tydligare skillnad mellan befogenheter som har olika syften.

Befogenheter för att utreda brott

Den direkta brottsbekämpningen

En uppdelning görs mellan direkt och indirekt brottsbekämpning, med kustbevakningslagen som förebild. Det syftar till att göra regleringen tydligare och lättare att tillämpa.

Den direkta brottsbekämpningen omfattar de brott som i dag ingår i Tullverkets huvuduppdrag att bekämpa. Det är bl.a. brott enligt smugglingslagen, tullagen, inregränslagen och LPK samt rattfylleribrott (huvudbrotten). Även ett antal brott som ligger utanför Tullverkets huvuduppdrag omfattas, bl.a. vissa narkotikabrott, om de upptäckts vid annan brottsbekämpande verksamhet (sidobrotten). Tullverket får en generell rätt att inleda förundersökning om brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen. Eftersom fler brott tas in bland sidobrotten utvidgas också Tullverkets rätt att inleda förundersökning. Det handlar bl.a. om olovlig körning, fler former av narkotikabrott och alla grader av narkotikabrott. Ledningen av förundersökningen ska övertas av allmän åklagare under samma förutsättningar som i dag och Tullverket och tulltjänstemän ska ha samma skyldighet att biträda allmän åklagare i de förundersökningarna.

En tulltjänstemans rätt att använda straffprocessuella tvångsmedel knyts till Tullverkets rätt att inleda förundersökning. Samma befogenheter ska gälla oavsett vilket brott som förundersökningen avser. De nuvarande befogenheterna under förundersökning flyttas till den nya lagen, i huvudsak utan ändringar i sak. Det handlar bl.a. om gripande, beslag och husrannsakan. En tulltjänsteman ges samma rätt som en polisman att göra annan undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken och besluta om bl.a. avspärning enligt 27 kap. 15 § samma balk.

Den indirekta brottsbekämpningen

Med indirekt brottsbekämpning avses en tulltjänstemans möjlighet att ingripa när ett brott som ligger utanför den direkta brottsbekämpningen upptäcks, t.ex. om det vid en utförselkontroll upptäcks att någon försöker föra ut stöldgods ur landet. Den nuvarande regleringen om biträde åt Polismyndigheten flyttas till den nya lagen. Därmed har en tulltjänsteman rätt att ge biträde med primärutredning, att gripa misstänkta och att ta egendom i beslag. Åtgärderna får som huvudregel vidtas först när Polismyndigheten har godkänt det och ska genast rapporteras dit. Biträde

kan ges generellt för brott som upptäcks i kontrollverksamheten, vilket innebär en utvidgning.

Även biträde till allmän åklagare vid brott som ligger utanför Tullverkets direkta brottsbekämpning innefattas i den indirekta brottsbekämpningen. Åklagare får en generell rätt att anlita Tullverkets eller en tulltjänstemans biträde i en förundersökning, om brottet har anknytning till Tullverkets verksamhet.

Det införs en generell bestämmelse om att Tullverket och en tulltjänsteman på begäran i ett enskilt fall ska kunna biträda andra undersökningsledare än åklagare. Det är främst Polismyndighetens undersökningsledare som avses. Tullverket får biträda om det är lämpligt och praktiskt genomförbart men har också möjlighet att säga nej. I ett enskilt fall får Tullverket hjälpa andra brottsbekämpande myndigheter med särskilda resurser, t.ex. sökhundar eller mobil skannerutrustning.

Befogenheter för att upptäcka brott

Åtgärder vid in- och utresa

Befogenheten för en tulltjänsteman att besluta om kroppsvisitation, ytlig kroppsbesiktning och urinprovtagning av resande flyttas till den nya lagen, i huvudsak utan ändringar i sak. Ett urinprov får dock bara tas när det kan antas ha betydelse för misstanke om narkotikasmuggling, vilket innebär en begränsning. Bestämmelserna om särskild kontroll av resande flyttas också till den nya lagen, men utan ändringar i sak.

Postspärr

Med postspärr avses ett beslut om att ett befodringsföretag ska hålla kvar försändelser från utlandet, om det finns anledning att anta att försändelsen innehåller vissa varor som kan tas i beslag och åtgärden är nödvändig. Regleringen flyttas till den nya lagen. Det tydliggörs att tiden för postspärr inte får vara längre än nödvändigt och att postspärren ska upphävas när det inte längre finns skäl för den.

Bokningsuppgifter från transportföretag

Tullverket får begära att transportföretag lämnar bokningsuppgifter som kan antas ha betydelse för myndighetens brottsbekämpande verksamhet. Befogenheten är viktig för Tullverkets möjlighet att arbeta underrättelsebaserat. Regleringen flyttas till den nya lagen, men för att ge förutsättningar för bättre underrättelsebaserat arbete görs vissa ändringar. En sådan är att transportföretagen blir skyldiga att lämna fler uppgifter än i dag. Det handlar om tillgängliga uppgifter om passagerares födelsedatum och nationalitet. Det görs även vissa ändringar i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område. Bokningsuppgifter ska bl.a. få behandlas för fler ändamål än i dag och under längre tid, högst sex månader. De får göras gemensamt tillgängliga vilket innebär att fler än ett fåtal personer får behandla dem. Tillgången till uppgifterna ska dock begränsas till särskilt angivna tjänstemän.

Tullåklagares befogenheter

Tullåklagare är en särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket. Det tydliggörs att en tullåklagare ska tillämpa det som föreskrivs om förundersökning, åtal och åtalsunderlåtelse och om allmänna åklagares befogenheter och skyldigheter i övrigt. Om saken inte är av enkel beskaffenhet ska ärendet överlämnas till allmän åklagare. Tullåklagares talerätt omfattar flertalet brott som Tullverket får inleda förundersökning om där påföljden uppenbart bör vara böter. Talerätten utvidgas att även gälla rattfylleri och olovlig körning om påföljden kan antas bli böter. Även tullåklagares rätt att besluta om förverkande utvidgas.

Befogenheter för att förhindra brott

I lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott finns bestämmelser som syftar till att förhindra sådana brott. För Tullverkets del flyttas regleringen till den nya lagen utan ändringar i sak.

Inledande av förundersökning

Regleringen i rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948) innebär att en förundersökning i dag enbart kan inledas genom ett formellt beslut av en behörig undersökningsledare. Regleringen skapar problem i fråga om de brottsutredningar som startar genom att straffprocessuella tvångsmedel används, exempelvis när en polisman eller tulltjänsteman griper någon eller tar egendom i beslag. I de fallen hänger regleringen om förundersökning och straffprocessuella tvångsmedel inte ihop. Vid en strikt tolkning av regelverket kan det leda till att den som utsätts för ett tvångsmedel inte får tillgång till de rättssäkerhetsgarantier som följer av rättegångs-balken. Regelverket bör därför ändras så att en förundersökning kan inledas på två sätt, antingen genom ett särskilt beslut eller genom att en behörig tjänsteman beslutar om och verkställer ett tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken.

Vissa andra frågor

Det förhållandet att bestämmelser flyttas från bl.a. smugglingslagen till den nya lagen och att lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott upphävs leder till att även kustbevakningslagen behöver ändras i ett flertal avseenden. Några ändringar i sak är inte avsedda.

Kustbevakningstjänstemän och polismän vid Ekobrottsmyndigheten ges samma rätt som polismän vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen att kropsvisitera förhörspersoner av säkerhetsskäl i samband med förhör.

Följdändringar och ikraftträdande

Det krävs omfattande ändringar i smugglingslagen, tullagen, inregränslagen och LPK. De två senare lagarna ges också nya benämningar. Vidare görs följdändringar i ett stort antal andra författningar.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Betänkandets lagförslag

Regeringen har följande förslag på lagtext.

Förslag till tullbefogenhetslag (2023:000)

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om vilka befogenheter som Tullverket och en tulltjänsteman har vid kontrollverksamhet och vid brottsbekämpning.

I lagen finns också bestämmelser om

1. andra myndigheters skyldighet att medverka i Tullverkets kontrollverksamhet, och
2. Tullverkets och en tulltjänstemans skyldighet att biträda en annan myndighet i brottsbekämpande verksamhet och deras möjligheter att lämna annan hjälp i sådan verksamhet.

2 § Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande.

- Inledande bestämmelser (1 kap.)
- Gemensamma bestämmelser i kontrollverksamhet och brottsbekämpning (2 kap.)
- Befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen (3 kap.)
- Befogenheter i kontrollverksamheten vid den inre gränsen (4 kap.)
- Befogenheter vid kontroll av punktskattepliktiga varor (5 kap.)
- Övriga bestämmelser om kontrollverksamhet (6 kap.)
- Befogenheter för att upptäcka brott (7 kap.)
- Befogenheter för att utreda brott (8 kap.)
- Tullåklagares befogenheter (9 kap.)
- Befogenheter för att förhindra brott (10 kap.)
- Bestämmelser om jäv och straff (11 kap.)

EU-förordningar som lagen kompletterar

3 § I 3 och 6 kap. finns bestämmelser som kompletterar

a) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen och de förordningar som meddelas med stöd av den förordningen,

b) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003, och

c) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1672 av den 23 oktober 2018 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordning (EG) nr 1889/2005.

Definitioner

4 § Uttryck som används i 3 kap. och 6 kap. 4 § 1, 6 § 1, 10–29 §§ och 32 § 2 har samma betydelse som i 1 kap. 3 § tullagen (2016:253).

5 § Uttryck som används i 5 kap. och 6 kap. 4 § 3 och 6 § 3 har samma betydelse som i 1 kap. 2–4 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

2 kap. Gemensamma bestämmelser i kontrollverksamhet och brottsbekämpning

Tullverkets uppgifter

1 § Tullverket ska i sin kontrollverksamhet och brottsbekämpning

1. kontrollera införsel och utförsel av varor över den svenska gränsen,
2. utföra annan kontroll som anges i lag eller annan författning,
3. förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel och utförsel av varor,
4. ingripa vid misstanke om de brott som anges i 8 kap. denna lag, och
5. utreda och lagföra sådana brott som anges i 4.

Vad som gäller vid biträde till annan myndighet framgår av 8 kap. 3 § andra stycket och 24–29 §§.

Principer för ingripanden

2 § För att genomföra en uppgift i kontrollverksamheten eller den brottsbekämpande verksamheten ska en tulltjänsteman ingripa på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Om tvång måste användas ska detta göras endast i den form och den utsträckning som behövs för att uppnå det avsedda resultatet.

Medel för att genomföra en tjänsteåtgärd

Användning av våld

3 § En tulltjänsteman får, i den utsträckning andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd i kontrollverksamheten eller den brottsbekämpande verksamheten, om

1. tjänstemannen möts med våld eller hot om våld,
2. någon som ska häktas, anhållas eller annars med stöd i lag berövas friheten försöker undkomma eller tjänstemannen annars möts av motstånd när ett sådant frihetsberövande ska verkställas,
3. tjänstemannen med stöd i lag ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme, eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller någon annan liknande åtgärd, vid beslag eller något annat omhändertagande av egendom, vid husrannsakan eller någon annan liknande åtgärd eller när en försändelse öppnas,
4. tjänstemannen med stöd i lag ska stoppa ett fordon, ett fartyg eller något annat transportmedel eller ska kontrollera ett transportmedel eller dess last,

5. tjänstemannen annars med stöd i lag ska bereda sig tillträde till eller spärra av en byggnad, ett rum eller ett område, eller

6. tjänstemannen med stöd i lag har uppmanat någon att stanna och personen försöker undkomma eller annars gör motstånd när en sådan uppmaning ges.

I fall som avses i första stycket 3, 5 och 6 får våld mot en person användas endast om tulltjänstemannen eller den som han eller hon biträder möts av motstånd.

I 24 kap. brottsbalken finns också bestämmelser om rätten att i vissa fall använda våld. I 7 kap. 9 § tullagen (2016:253) finns bestämmelser om rätt för Tullverket att använda våld eller tvång i samband med verkställighet av ett beslut om bevissäkring.

Stoppa fordon eller annat transportmedel

4 § En tulltjänsteman får stoppa ett fordon, ett fartyg eller något annat transportmedel om det

1. finns anledning att anta att någon som befinner sig i eller på transportmedlet har gjort sig skyldig till brott som tjänstemannen får ingripa mot,

2. av någon annan anledning behövs för att med stöd i lag ingripa mot någon som befinner sig i eller på transportmedlet, genom att beröva personen friheten, på annat sätt inskränka personens rörelsefrihet eller genomföra kroppsvisitation eller kroppsbesiktning på personen,

3. behövs för att med stöd i lag göra husrannsakan i eller på transportmedlet, eller

4. behövs för att med stöd i lag eller annan författning kontrollera transportmedlet, den som för det eller dess last.

Kroppsvisitation

5 § En tulltjänsteman som med stöd i lag griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon, får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera den som åtgärden riktar sig mot i den utsträckning som är nödvändig för att

1. av säkerhetsskäl kunna ta hand om vapen eller andra farliga föremål, eller

2. fastställa hans eller hennes identitet.

6 § En tulltjänsteman får i samband med ett förhör som hålls i Tullverkets lokaler eller transportmedel, eller i lokaler som ställts till myndighetens förfogande, kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

Användning av fängsel

7 § En tulltjänsteman som med stöd i lag omhändertar någon eller på annat sätt inskränker någons rörelsefrihet får belägga honom eller henne med fängsel

1. om han eller hon uppträder våldsamt och det är nödvändigt med hänsyn till hans eller hennes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa, eller

2. vid förflyttning inom en förvaringslokal och vid transport eller någon annan vistelse utanför en sådan lokal, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl.

8 § Användning av fängsel enligt 7 § ska antecknas i ett protokoll. Protokollet ska innehålla uppgift om

1. fängslets art,
2. tiden när fängslet sattes på och när det togs bort, och
3. skälen till åtgärden.

Den som har fattat beslutet om fängsel ansvarar för att protokoll upprättas.

Rapporteringskyldighet

9 § Om en tulltjänsteman får kännedom om att ett brott som omfattas av Tullverkets direkta brottsbekämpning har begåtts, ska tjänstemannen rapportera brottet till sin förman så snart som möjligt. Tjänstemannen behöver inte rapportera saken om brottet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är obetydligt och det är uppenbart att brottet inte skulle ge någon annan påföljd än böter.

3 kap. Befogenheter i kontrollverksamheten vid den yttre gränsen

Tillämpningsområdet

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter vid införsel eller utförsel av varor till eller från Europeiska unionens tullområde och om kontroll av kontanta medel som passerar den svenska gränsen till eller från Europeiska unionen.

Allmänna bestämmelser om införsel och utförsel av varor

2 § I 3 kap. tullagen (2016:253) finns bestämmelser om tullövervakning och om skyldigheter för förare av eller befälhavare på transportmedel som omfattas av tullövervakning. Det finns även andra bestämmelser om införsel och utförsel av varor.

Befogenheter vid tullövervakning

Förbud vid införsel och utförsel av varor

3 § Tullverket får förbjuda en förare av eller en befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning att

1. göra något annat uppehåll under färden inom det svenska tullområdet än vad som föranleds av en myndighets åtgärd, och
2. utan Tullverkets medgivande ankomma eller avgå med transportmedlet.

4 § En tulltjänsteman får meddela förbud mot att beträda, lämna eller lasta ett transportmedel som omfattas av tullövervakning vid införsel eller utförsel.

5 § Ett förbud enligt 4 § mot att beträda eller lämna ett transportmedel gäller inte för den som i utövningen av allmän tjänst behöver få tillträde till transportmedlet.

Anmälningsskyldighet i vissa fall

6 § Den som från en plats utanför det svenska tullområdet, men inom Europeiska unionens tullområde, till det svenska tullområdet för in eller låter föra in en icke-unionsvara som inte är hänförd till ett tullförfarande och som inte befordras enligt artikel 148.5 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, är skyldig att anmäla införseln till Tullverket vid gränspasseringen.

För kontroll av anmälningsskyldigheten har Tullverket och tulltjänstemän de befogenheter som anges i 4 kap. och 6 kap. 4–9 §§.

Tillfälligt omhändertagande av icke-unionsvaror

7 § En tulltjänsteman får tillfälligt omhänderta en icke-unionsvara, om det behövs för tullövervakningen. Varan får då läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring eller ett tullager.

Tullverket får bestämma att varan inte får tas ut från anläggningen för tillfällig lagring eller tullagret förrän myndighetens kostnader för förvaringen har ersatts eller garanti har ställts för dem.

Innehavaren av en anläggning för tillfällig lagring eller ett allmänt tullager är skyldig att ta emot varan, om det kan göras utan avsevärda svårigheter.

Befogenheter vid tullkontroll

Uppmaning att stanna

8 § Var och en är skyldig att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman. En uppmaning får ges till

1. en förare av eller befälhavare på ett transportmedel som omfattas av tullövervakning, eller
2. någon annan om det finns anledning att anta att personen är anmälningsskyldig enligt tullagstiftningen.

9 § En uppmaning enligt 8 § 1 får ges till föraren av ett fordon om

1. tulltjänstemannen har anledning att anta att varor som står under tullövervakning transporteras med fordonet,
2. fordonet är försett med interimsskyltar eller registreringsskyltar från ett tredjeland, eller
3. fordonet finns
 - a) i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland,
 - b) i trakterna vid Sveriges kuster,
 - c) i närheten av eller inom en anläggning för tillfällig lagring, ett tullager eller en frizon,
 - d) i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har trafikförbindelser med ett tredjeland, eller
 - e) på en landsvägssträcka som omfattas av en föreskrift enligt tredje stycket.

En uppmaning enligt 8 § 2 får endast ges till någon som anträffats på

1. en plats som anges i första stycket 3, eller
2. en järnvägssträcka med tillhörande stationsområde som omfattas av en föreskrift enligt tredje stycket.

Regeringen får meddela föreskrifter om på vilka landsvägs- eller järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna.

Vad kontrollen får avse

10 § För att kontrollera att deklarations- och uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen har fullgjorts eller att varor inte gör intrång i de rättigheter som skyddas av förordning (EU) nr 608/2013, i den ursprungliga lydelsen, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel eller utförsel,

2. tullager, frizoner och anläggningar för tillfällig lagring, samt områden i hamnar och på flygplatser och bangårdar där varor som står under tullövervakning förvaras och lokaler inom sådana områden, och

3. bagage, handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa till eller utresa från Europeiska unionens tullområde eller av en person som uppmanats att stanna enligt 8 § 2.

Särskilda bestämmelser om kroppsvisitation och kroppsbesiktning vid inresa till eller utresa från Sverige finns i 7 kap. 1 och 2 §§.

Tillfälligt omhändertagande av registreringsbevis

11 § En tulltjänsteman får tillfälligt omhänderta registreringsbevis och liknande handlingar som avser ett transportmedel som omfattas av tullövervakning, om det behövs för att hindra transportmedlets avgång.

Tillfällig avstängning av områden

12 § Om det behövs för kontrollverksamheten och det inte medför något väsentligt hinder för trafiken, får en tulltjänsteman tillfälligt stänga av områden där transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel.

Första stycket gäller även för annat område i omedelbar närhet av ett transportmedel, liksom infarter till och utfarter från frizoner, hamnar, flygplatser och anläggningar för tillfällig lagring.

Prejning av fartyg

13 § Tullverket får preja ett fartyg inom det svenska tullområdet, om det behövs för att möjliggöra Tullverkets kontroll av införsel eller utförsel av varor.

Tullverket får föra ett fartyg till en plats inom det svenska tull-området, om

1. fartyget under färd mellan orter inom Europeiska unionens tullområde lämnar tullområdet och därigenom avviker från sin rätta kurs utan att det görs på grund av nöd eller av något annat tvingande skäl, och

2. befälhavaren inte följer en uppmaning att återvända till Europeiska unionens tullområde.

14 § En åtgärd enligt 13 § får vidtas utan föregående uppmaning, om

1. uppmaningen inte kan ges, eller
2. det finns särskild anledning att anta att en uppmaning skulle förhindra eller avsevärt försvåra åtgärden.

En åtgärd enligt 13 § andra stycket får inte vidtas mot ett utländskt fartyg eller inom en annan stats vattenområde, om det inte medges enligt avtal med den andra staten.

Särskilda föreskrifter om tåg och luftfartyg

15 § Om det är absolut nödvändigt för att tullkontroll ska kunna göras, får Tullverket

1. uppehålla ett tåg på en järnvägsstation vid gränsen mot ett tredjeland och på tågets slutstation i Sverige, och
2. begära att ett luftfartyg hindras att avgå eller uppmanas att landa.

Den enskildes skyldigheter

16 § Vid en kontroll enligt 10 § ska den person vars uppgifter ska kontrolleras eller för vars räkning varan förs in i eller ut ur Europeiska unionens tullområde

1. ge den tulltjänsteman som verkställer kontrollen tillfälle att undersöka varan, transportmedlet eller bagaget, och
2. lämna tillträde till de lokaler och andra utrymmen som används för den transport, förvaring eller verksamhet som kontrollen avser.

På tulltjänstemannens begäran ska föraren av eller befälhavaren på det transportmedel som ska undersökas närvara vid undersökningen om det är möjligt.

Administrativt förverkande

17 § Bestämmelser om Tullverkets rätt att besluta om förverkande finns i artikel 198 i förordning (EU) nr 952/2013.

Försäljning och förstöring av varor

Försäljning

18 § Om en vara ska säljas enligt artikel 198 i förordning (EU) nr 952/2013 får det göras genom Tullverkets försorg på offentlig auktion (tullauktion), eller på något annat sätt om Tullverket anser att det är lämpligare. Detsamma gäller om Tullverket enligt 2 kap. 4 § tredje stycket tullagen (2016:253) ska ta ut ett belopp ur en vara som utgör garanti.

Vid försäljning av varor som är föremål för införselvillkor ska villkoret vara uppfyllt.

19 § En tullauktion ska kungöras i god tid och på lämpligt sätt.

Innan en vara säljs på tullauktion eller på något annat sätt, ska Tullverket i god tid skicka en underrättelse till gäldenären, eller den som skulle ha varit gäldenär om varan varit tullbelagd, om adressen är känd. En sådan underrättelse ska även skickas till någon annan som kan antas vara ägare eller ha särskild rätt till varan.

20 § Vid tillämpning av artikel 198 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, får varorna förstöras om

1. det finns en risk för att varorna förstörs eller minskar väsentligt i värde, eller

2. kostnaden för förvaringen av varorna är orimligt hög.

Innan varorna förstörs ska om möjligt bestämmelserna om underrättelse i 19 § andra stycket tillämpas.

I 2 § lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. finns ytterligare bestämmelser om förstöring av varor.

Föreläggande och vite

21 § Tullverket får förelägga den som är eller kan antas vara deklara-tions- eller uppgiftsskyldig enligt tullagstiftningen att lämna uppgift som myndigheten behöver för att kontrollera att deklara-tions- eller uppgiftsskyldigheten har fullgjorts.

Första stycket gäller även den för vars räkning en vara införts eller utförts.

22 § Tullverket får förelägga den som bedriver verksamhet att lämna uppgift om en rättshandling med någon annan. Föreläggandet ska avse en uppgift som

1. är av betydelse för att kontrollera att andra än den som förelägs har fullgjort deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen, och

2. kan hämtas ur handlingar som rör verksamheten.

23 § Ett föreläggande enligt 21 eller 22 § får inte avse en uppgift i en sådan handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken. Ett sådant föreläggande får inte heller avse en uppgift som har ett betydande skyddsintresse, om det finns särskilda omständigheter som gör att handlingen inte bör komma till någon annans kännedom och skyddsintresset är större än handlingens betydelse för kontrollen.

24 § Tullverket får förena ett föreläggande enligt 21 eller 22 § med vite. Det gäller inte om omständigheterna är sådana som anges i 7 kap. 6 § tullagen (2016:253). Beslutet om vite gäller omedelbart.

Kontroll av kontanta medel

25 § För att kontrollera att anmälningsskyldigheten enligt artikel 3 i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen, har fullgjorts får en tulltjänsteman undersöka transportmedel och bagage, handväskor och liknande som en resande medför vid inresa till eller utresa från Europeiska unionen.

26 § För att kontrollera om det finns sådana oledsagade kontanta medel som en redovisning kan begäras in för enligt artikel 4 i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen, får en tulltjänsteman kontrollera försändelser, behållare eller transportmedel som kan innehålla oledsagade

kontanta medel och som passerar gränsen till eller från Europeiska unionen.

27 § Om det finns anledning att anta att en person inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt artikel 3 i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen, får en tulltjänsteman kroppsvisitera honom eller henne för att söka efter kontanta medel.

För kroppsvisitation enligt första stycket gäller det som före-skrivs i 7 kap. 5 § och 8 kap. 20 §.

28 § Tullverket får tillfälligt hålla kvar kontanta medel i enlighet med artikel 7.1 i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen.

Tiden för tillfälligt kvarhållande får inte överstiga 30 dagar.

Tullverket får förlänga tiden för tillfälligt kvarhållande till högst 90 dagar om förutsättningarna för det i artikel 7.3 första stycket i förordning (EU) 2018/1672, i den ursprungliga lydelsen, är uppfyllda.

Om ett beslut om att tillfälligt hålla kvar kontanta medel inte förlängs, eller om det inte längre finns grund för kvarhållande, ska Tullverket genast underrätta den från vilken medlen hålls kvar om att de kan hämtas.

Kontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter

29 § I 3 kap. 11–16 §§ tullagen (2016:253) finns ytterligare bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013.

Kontroller och inspektioner av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning

30 § Bestämmelserna i 6 kap. 10–29 §§ ska inte tillämpas vid kontroller och inspektioner som genomförs enligt lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning.

4 kap. Befogenheter i kontrollverksamheten vid den inre gränsen

Tillämpningsområdet

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter vid införsel eller utförsel till eller från en annan medlemsstat inom Europeiska unionen av varor som anges i 2 § inregränslagen (1996:701).

Befogenheter vid kontroll

Uppmaning att stanna

2 § Var och en är skyldig stanna på uppmaning av en tulltjänsteman.

En uppmaning enligt första stycket får endast ges om det behövs för att möjliggöra en kontroll enligt 4 §.

3 § En uppmaning enligt 2 § får ges till

1. den som i direkt samband med inresa till Sverige från en annan medlemsstat inom Europeiska unionen befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage,

2. den som vid utresa från Sverige till en annan medlemsstat inom Europeiska unionen befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage, eller

3. den som anträffas

a) i trakterna vid Sveriges landgräns mot en annan medlemsstat inom Europeiska unionen,

b) i trakterna vid Sveriges kuster,

c) i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har direkta trafikförbindelser med en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, eller

d) på en landsvägs- eller järnvägssträcka med tillhörande stationsområde som omfattas av en föreskrift enligt tredje stycket.

En uppmaning enligt första stycket 3 får endast ges om det finns anledning att anta att personen för med sig en vara som avses i 2 § inregränslagen (1996:701) och att personen inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt 3 § den lagen.

Regeringen får meddela föreskrifter om på vilka landsvägs- eller järnvägssträckor med tillhörande stationsområden som en tulltjänsteman får uppmana någon att stanna.

Vad kontrollen får avse

4 § För att kontrollera att ett förbud eller villkor enligt 3 § första stycket inregränslagen (1996:701) har iakttagits och för att kontrollera att anmälningsskyldigheten enligt 3 § andra stycket den lagen har fullgjorts, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel eller utförsel, och

2. bagage, handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa från eller utresa till en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller av en person som uppmanats att stanna enligt 3 § första stycket detta kapitel.

Bestämmelser om kroppsvisitation och kroppsbesiktning vid inresa till eller utresa från Sverige finns i 7 kap. 1 och 2 §§.

Tillfällig avstängning av områden

5 § Om det av någon särskild anledning behövs för kontrollverksamheten och det inte medför något väsentligt hinder för trafiken, får en tulltjänsteman tillfälligt stänga av ett område där transportmedel lossas eller lastas eller passagerare går ombord på eller lämnar transportmedel. En sådan avstängning får inte pågå längre än fyra timmar.

Den enskildes skyldigheter

6 § Den som enligt 2 och 3 §§ är skyldig att stanna, ska på en tulltjänstemans begäran lämna de uppgifter och visa upp de handlingar som behövs för en kontroll enligt 4 §.

7 § Vid en kontroll enligt 4 § ska den vars uppgifter ska kontrolleras, eller för vars räkning varan införs eller utförs,

1. ge den tulltjänsteman som verkställer kontrollen tillfälle att undersöka varan, transportmedlet eller bagaget och utan kostnad tillhandahålla de varuprov som behövs, och

2. lämna tillträde till de lokaler och andra utrymmen som används för den transport, förvaring eller verksamhet som kontrollen avser.

Den vars uppgifter ska kontrolleras eller för vars räkning varan införs eller utförs ska

1. svara för den transport av varan som behövs och för uppackning och återinpackning, och

2. tillhandahålla någon som hjälper till vid provtagning och vägning.

8 § Den som åsidosätter skyldigheterna i 7 § andra stycket ska efter beslut av Tullverket ersätta staten för kostnaderna för åtgärderna. Det som sägs i 2 kap. 16 § tullagen (2016:253) om indrivning av tull ska gälla sådan ersättning. Tullverket får besluta att helt eller delvis befria från ersättnings-skyldigheten.

Omhändertagande

9 § En tulltjänsteman får omhänderta en vara om

1. det behövs för att genomföra en kontroll enligt detta kapitel,

2. den inte får föras in till eller ut från Sverige till följd av att varan omfattas av ett sådant förbud eller villkor som avses i 3 § första stycket inregränslagen (1996:701), eller

3. varan förs in till eller ut från Sverige med stöd av ett tillstånd som föranletts av en oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna en föreskriven uppgift.

10 § En vara som omhändertagits enligt 9 § får läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring.

De kostnader som Tullverket haft för varans uppläggning och förvaring ska ersättas av den som för in eller för ut varan. Om det finns särskilda skäl får Tullverket besluta att helt eller delvis befria denne från ersättningsskyldigheten.

Tullverket får besluta att varan inte får tas ut från lagret förrän kostnaderna har ersatts eller säkerhet ställts för dem.

11 § Tullverket får besluta att varor som avses i 2 § 1–7, 9, 12, 13 och 15 inregränslagen (1996:701), och som har omhändertagits enligt 9 §, inte får lämnas ut om

1. varan enligt lag eller annan författning inte får föras in i eller ut ur landet, eller

2. ett särskilt föreskrivet villkor för att varan ska få föras in i eller ut ur landet inte är uppfyllt.

Om förutsättningarna i första stycket 2 inte är uppfyllda ska den som för in eller för ut varan, eller varans ägare, ges möjlighet att uppfylla förutsättningarna eller, vid införsel, att återutföra varan.

12 § Ett beslut enligt 11 § om att en vara inte får lämnas ut ska upphävas, Bilaga 2
om

1. det inte längre finns grund för ett sådant beslut,
2. ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas avseende varan,
3. varan förklaras förverkad enligt 13 §, eller
4. det är oskäligt att inte lämna ut varan.

Den som gör anspråk på en vara som har varit omhändertagen svarar för att varan hämtas.

Administrativt förverkande

13 § Tullverket får besluta att varor som avses i 2 § 1–7, 9, 12, 13 och 15 inregränslagen (1996:701), och som har omhändertagits enligt 9 §, ska förklaras förverkade

1. om ett beslut enligt 11 § att en sådan vara inte får lämnas ut har fått laga kraft, och
2. ägaren, eller den som för in eller för ut varan, inte inom en månad från den dag då beslutet fick laga kraft har uppfyllt förutsättningarna för in- eller utförseln, eller vid införsel, återutfört varan.

Tullverket får även besluta att en vara som avses i första stycket ska förverkas om ett tidigare beslut har upphävts enligt 12 § och ägaren

1. inte har gjort anspråk på varan inom tre månader från den dag då beslutet om att varan inte får lämnas ut upphävdes, eller
2. om han eller hon har gjort ett sådant anspråk, inte har hämtat varan inom tre månader från den dag då anspråket framställdes.

Om det finns särskilda skäl får Tullverket medge en förlängning av de tidsfrister som anges i första och andra styckena.

Försäljning och förstöring av varor

14 § När ett beslut om förverkande enligt 13 § har fått laga kraft, ska egendomen säljas genom Tullverkets försorg eller i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom.

Egendomen får i stället förstöras om den

1. inte kan säljas,
2. kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. annars är olämplig för försäljning.

Det som anges i första och andra styckena gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Föreläggande och vite

15 § Tullverket får förelägga den vars uppgifter enligt 7 § ska kontrolleras eller för vars räkning en vara införs eller utförs att fullgöra sina skyldigheter enligt den paragrafen.

Ett beslut om föreläggande enligt första stycket får förenas med vite. Beslutet gäller omedelbart.

5 kap. Befogenheter vid kontroll av punktskattepliktiga varor

Tillämpningsområdet

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter vid kontroll avseende punktskattepliktiga varor vid dels vägtransporter dels försändelser. Bestämmelserna har sin grund delvis i rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt.

Distansförsäljning

2 § Vid tillämpning av detta kapitel ska en flyttning av varor genom distansförsäljning inte anses ske i strid med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor om mottagaren har fullgjort anmälningsskyldigheten enligt

1. 4 c kap. 6 § lagen (1994:1776) om skatt på energi,
2. 6 kap. 6 § lagen (2022:155) om tobaksskatt, eller
3. 6 kap. 6 § lagen (2022:156) alkoholskatt.

Befogenheter vid en transportkontroll

Förutsättningar för transportkontroll

3 § En tulltjänsteman får i fråga om punktskattepliktiga varor i vägtransporter som är eller kan antas vara omfattade av 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor kontrollera att varorna transporteras i enlighet med den paragrafen (transportkontroll).

Transportkontroll får utföras under en pågående transport och när varor på-, av- eller omlastas i direkt anslutning till en transport. Transportkontroll får genomföras även på områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Om det kan antas att punktskattepliktiga varor förvaras i en lokal för på-, av- eller omlastning under en pågående flyttning, får transportkontroll genomföras också i lokalen. Kontrollen får inte genomföras i en bostad.

Uppmaning att stanna

4 § Förare är skyldiga att stanna på uppmaning av en tulltjänsteman.

Vad kontrollen får avse

5 § Vid en transportkontroll får en tulltjänsteman undersöka transportmedel, lådor, behållare och andra utrymmen i transportmedel, containrar eller tankar där punktskattepliktiga varor kan förvaras under transport. Vid en transportkontroll i en lokal får även utrymmen i lokalen där punktskattepliktiga varor förvaras eller kan antas förvaras undersökas. En tulltjänsteman får också undersöka och ta prov på varor som påträffas.

En tulltjänsteman får vidare eftersöka och granska administrativa referensnummer, förenklade administrativa referensnummer, ersättningsdokument och andra handlingar som kan vara av betydelse för beskatt-

ningen. Vid en transportkontroll i en lokal får dock inte utrymmen i lokalen undersökas i syfte att söka efter sådana handlingar.

En tulltjänsteman får även härleda den administrativa referenskode eller den förenklade administrativa referenskode till ett elektroniskt administrativt dokument respektive elektroniskt förenklat administrativt dokument och granska det dokumentet. Vid granskningen får tulltjänstemannen använda tekniska hjälpmedel som finns i transportmedlet eller lokalen.

6 § Vid en transportkontroll i en lokal enligt 3 § tredje stycket får en tulltjänsteman inte öppna lokalen eller ett utrymme i lokalen som är låst eller har tillslutits på annat sätt.

Avspärrning av områden

7 § Vid en transportkontroll får en tulltjänsteman spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Undantag för vissa bränsletransporter

8 § Vid en kontroll av en transport som medför bränsle som ska beskattas till följd av regleringen i 2 kap. 12 § andra stycket lagen (1994:1776) om skatt på energi⁸⁷ gäller inte bestämmelserna i 16–23 §§ detta kapitel eller 2 kap. 1–3 och 5–11 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Vid en transportkontroll enligt första stycket får en tulltjänsteman inte bereda sig tillträde till eller spärra av områden som inte är tillgängliga för allmänheten.

Den enskildes skyldigheter

9 § Förare av transportmedel är skyldiga att på en tulltjänstemans begäran legitimera sig eller på annat godtagbart sätt styrka sin identitet.

Passagerare som transporterar punktskattepliktiga varor för någon annans räkning till Sverige från ett annat område som avses i lagen (2022:157) om Europeiska unionens punktskatteområde är skyldiga att på en tulltjänstemans begäran lämna sådana uppgifter som gör det möjligt för tjänstemannen att med tillräcklig säkerhet fastställa personens identitet om det finns anledning att anta att transporten av varorna inte sker i enlighet med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

10 § Förare av transportmedel är skyldiga att se till att följande koder och dokument följer med transporten i enlighet med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor:

1. administrativ referenskod,
2. förenklad administrativ referenskod,
3. ersättningsdokument, och
4. följedokument för transport av vinprodukter.

⁸⁷ Gäller paragrafens lydelse enligt SFS 2022:166.

Vid en transportkontroll ska föraren tillhandahålla en tulltjänsteman de tillgängliga koder och dokument som anges i första stycket.

11 § Passagerare som transporterar punktskattepliktiga varor för någon annans räkning till Sverige från ett annat område som avses i lagen (2022:157) om Europeiska unionens punktskatteområde är skyldiga att se till att förenklad administrativ referenskod eller ersättningsdokument följer med transporten i enlighet med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, om varorna ska åtföljas av sådana dokument enligt de bestämmelser som avses i 1 kap. 5 a § den lagen.

Vid en transportkontroll ska passageraren tillhandahålla en tulltjänsteman tillgängliga förenklade administrativa referensnummer eller ersättningsdokument.

12 § När varor ska kontrolleras vid en transportkontroll ska föraren, den passagerare som transporterar varorna enligt 11 § eller ägaren

1. ge en tulltjänsteman möjlighet att undersöka varorna och transportmedlen och utan kostnad tillhandahålla varuprov, och

2. svara för den transport som behövs för kontrollen samt ansvara för uppackning och återinpackning av varorna.

Skyldigheten enligt första stycket 1 gäller endast i den utsträckning som enskilda förfogar över det som ska undersökas.

13 § Om punktskattepliktiga varor under pågående flyttning förvaras i en lokal för på-, av- eller omlastning, är den som äger lokalen eller, om lokalen är upplåten till någon annan, den som innehar nyttjanderätt till lokalen skyldig att se till att de handlingar som anges i 10 § följer med varorna och att dessa vid en transportkontroll tillhandahålls en tulltjänsteman.

14 § Vid en transportkontroll enligt 3 § tredje stycket ska den som äger lokalen eller, om lokalen är upplåten till någon annan, den som innehar nyttjanderätt till lokalen se till att en tulltjänsteman får tillträde till lokalen. Den som äger lokalen eller innehar nyttjanderätten till den ansvarar för att de skyldigheter som anges i 12 § uppfylls beträffande sådana varor som avses i 13 §.

Hur länge en transportkontroll får pågå

15 § En transportkontroll får inte pågå längre än sex timmar eller, i fall som avses i 8 § första stycket, längre än fyra timmar.

Om den som har skyldigheter enligt 10–14 § inte fullgör dem, får kontrollen pågå under längre tid, dock högst tolv timmar eller, i fall som avses i 8 § första stycket, högst åtta timmar.

Omhändertagande vid en transportkontroll

Förutsättningar för omhändertagande

16 § Om en punktskattepliktig vara påträffas vid en transportkontroll och det finns anledning att anta att transporten inte görs i enlighet med

1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor får en tulltjänsteman omhändertaga varor, handlingar, lådor, behållare, containrar eller tankar som medförs vid transporten. Det får göras

1. för att kontrollera om punktskatt ska betalas i Sverige och för att fastställa vem som i så fall är skattskyldig,
2. för att kontrollera om kraven för förflyttning enligt 1 kap. 6 § lagen om flyttning och kontroll av punktskattepliktiga varor är uppfyllda, och
3. om skattskyldighet i Sverige föreligger, i avvaktan på att skatten betalas.

Om ett beslut om omhändertagande har fattats enligt första stycket gäller 5–7 §§ i tillämpliga delar.

17 § Annan egendom än punktskattepliktiga varor som kan antas transporteras i strid med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor får omhändertas enligt 16 § endast om

1. det behövs för en sådan kontroll som avses i den paragrafen, eller
2. det finns anledning att anta att egendomen döljer punktskattepliktiga varor.

Handlingar får omhändertas enligt 16 § om det behövs för en sådan kontroll som avses i den paragrafen.

18 § När en punktskattepliktig vara omhändertas får även emballage och annat förvaringsmaterial omhändertas.

19 § Tullverket får omhänderta punktskattepliktiga varor även om de varit föremål för beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken, om varorna har påträffats vid en transportkontroll och det fortfarande finns grund för ett omhändertagande enligt 16 § första stycket. Vid ett sådant omhändertagande gäller 5 § i tillämpliga delar.

20 § Ett beslut om omhändertagande får verkställas omedelbart.

Den enskildes skyldigheter

21 § Vid omhändertagande av en punktskattepliktig vara ska föraren, den passagerare som transporterar varan enligt 11 § eller ägaren

1. utan kostnad tillhandahålla varuprov, och
2. svara för transport av den omhändertagna varan i enlighet med de anvisningar som en tulltjänsteman ger.

Skyldigheten enligt första stycket 2 gäller endast en transport som sker i direkt anslutning till omhändertagandet av en punkt-skattepliktig vara.

När ett omhändertagande ska upphävas

22 § Tullverket ska upphäva omhändertagandet av en punktskattepliktig vara om

1. det inte längre finns grund för omhändertagandet,
2. ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för varan, eller
3. det är oskäligt att låta omhändertagandet bestå.

Omhändertagandet ska också upphävas om Tullverket inte inom tre månader från dagen för beslutet om omhändertagande har fattat ett beslut om skatt enligt 2 kap. 1 eller 2 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Om omhändertagandet av en vara har upphävts enligt första stycket 1 eller 3 eller andra stycket, ansvarar den som gör anspråk på varan för att den hämtas om inte annat följer av 24 eller 25 §.

23 § Tullverket ska upphäva omhändertagandet av annan egendom än punktskattepliktiga varor om

1. det inte längre finns grund för omhändertagandet, eller

2. ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för egendomen.

Om omhändertagandet av egendom har upphävts enligt första stycket, ansvarar den som gör anspråk på egendomen för att den hämtas.

När en punktskattepliktig vara inte ska lämnas ut

24 § Om omhändertagandet av en alkoholvara upphävs men den som gör anspråk på varan saknar rätt enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen (2010:1622) att föra in varan, ska Tullverket besluta att varan inte ska lämnas ut.

25 § Om omhändertagandet av en tobaksvara upphävs men den som gör anspråk på varan saknar rätt enligt 5 kap. 20 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter att föra in varan, ska Tullverket besluta att varan inte ska lämnas ut.

Om omhändertagandet av en tobaksvara upphävs men det är sannolikt att varan är avsedd att bjudas ut till försäljning i Sverige och en sådan försäljning uppenbart skulle strida mot 3 kap. 1 § tredje stycket lagen om tobak och liknande produkter eller 2 kap. 19 § lagen (2022:155) om tobaksskatt, ska Tullverket besluta att varan inte ska lämnas ut.

Ersättningsskyldighet

26 § Den som åsidosätter en skyldighet enligt 12, 14 eller 21 § första stycket ska ersätta staten för dess kostnader på grund av det. Tullverket ska efterge ersättningsskyldigheten helt eller delvis om det är oskäligt att ta ut ersättning.

Omhändertagande vid kontroll av försändelser

Förutsättningar för omhändertagande

27 § Om mottagaren av en alkoholvara, som påträffas i en sådan försändelse som avses i 6 kap. 4 §, saknar rätt att föra in varan enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen (2010:1622) ska en tulltjänsteman omhänderta varan. Detsamma gäller om försändelsen innehåller en tobaksvara och mottagaren är under 18 år. Avsändaren ska ges möjlighet att återutföra varan på villkor som Tullverket bestämmer.

28 § Om en alkohol- eller tobaksvara påträffas i en sådan försändelse som avses i 6 kap. 4 § och det finns anledning att anta att försändelsen inte

uppfyller kraven i 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, får en tulltjänsteman omhändertara varan för de ändamål som anges i 16 § första stycket.

29 § Tullverket får omhändertara alkohol- och tobaksvaror även sedan de varit föremål för beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken, om varorna har påträffats vid en kontroll enligt 6 kap. 4 eller 6 § och det fortfarande finns grund för ett omhändertagande enligt 28 §.

30 § Ett beslut om omhändertagande får verkställas omedelbart.

När ett omhändertagande ska upphävas

31 § Tullverket ska upphäva omhändertagandet av en alkohol- eller tobaksvara om

1. det inte längre finns grund för omhändertagandet,
2. varan löses ut enligt 2 kap. 12 § femte stycket lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor,
3. ett beslut om beslag enligt denna lag eller 27 kap. rättegångsbalken meddelas för varan,
4. varan återutförs enligt 27 §, eller
5. det är oskäligt att låta omhändertagandet bestå.

Omhändertagandet ska också upphävas om Tullverket inte inom tre månader från dagen för beslutet om omhändertagande har fattat ett beslut om skatt enligt 2 kap. 12 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Om omhändertagandet av en vara har upphävts enligt första stycket 1, 2 eller 5 eller andra stycket, ska varan översändas till mottagaren.

Tullverkets hantering av omhändertagen egendom

32 § Egendom som är omhändertagen ska förvaras av Tullverket eller den som fått i uppdrag av myndigheten att sköta förvaringen.

Tullverket ansvarar för att omhändertagen egendom vårdas väl och står under noggrann tillsyn.

Beslut om skatt och förverkande

33 § Bestämmelser om Tullverkets beslut om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor finns i 2 kap. 1–4, 12 och 13 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Bestämmelser om förverkande av omhändertagen egendom finns i 2 kap. 5–11 och 14–16 §§ samma lag.

Dokumentation

34 § När ett beslut om transportkontroll eller omhändertagande har verkställts ska ett bevis över verkställigheten utfärdas. Vid en transportkontroll behöver dock ett bevis utfärdas endast om en punktskattepliktig vara påträffas eller någon berörd person annars begär det.

Ett bevis över verkställigheten ska lämnas till den som berörs av åtgärden och innehålla uppgifter om

1. var beslutet verkställt,
 2. när det gäller transportkontroll, vilka som var närvarande vid kontrollen, när kontrollen påbörjades och avslutades, vad som genomsökts och annat av betydelse som förekommit vid kontrollen, och
 3. vad som omhändertagits och annat av betydelse som förekommit vid omhändertagandet.
- Den som verkställt beslutet om transportkontroll eller omhändertagande är ansvarig för att beviset utfärdas.

Myndigheters skyldighet att lämna uppgifter

35 § Uppgifter som en myndighet förfogar över och som behövs för kontroll av punktskattepliktiga varor ska på Tullverkets begäran lämnas till Tullverket.

Uppgiftsskyldighet enligt första stycket föreligger dock inte i fråga om uppgifter för vilka sekretess gäller till följd av 15 kap. 1 eller 2 § eller 16 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller en bestämmelse till vilken hänvisas i någon av de paragraferna.

Om sekretess gäller för en uppgift enligt någon annan bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen och ett utlämnande skulle medföra synnerligt men för något enskilt eller allmänt intresse, föreligger uppgiftsskyldighet endast om regeringen på ansökan av Tullverket beslutar att uppgiften ska lämnas ut.

6 kap. Övriga bestämmelser om kontrollverksamhet

Förbud mot slumpmässiga kontroller

1 § Kontroller enligt denna lag som avser införsel eller utförsel av varor till eller från en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller punktskattepliktiga varor får inte utformas på ett sådant sätt att urvalet av vad och vem som kontrolleras görs slumpmässigt.

Avvisande eller avlägsnande av personer

När en person får avvisas eller avlägsnas från en kontrollplats

2 § Om någon genom sitt uppträdande stör ordningen eller utgör en omedelbar fara för den, får en tulltjänsteman avvisa eller avlägsna honom eller henne från ett visst område eller utrymme, där kontroller enligt lag utförs, när det är nödvändigt för att ordningen på platsen ska kunna upprätthållas. Detsamma gäller om en sådan åtgärd behövs för att avvärja en straffbelagd handling.

Dokumentation

3 § I fråga om dokumentation av ett ingripande enligt 2 § tillämpas 8 kap. 22 §. Det som sägs där om gripande ska då i stället gälla avvisande eller avlägsnande.

Undersökning av försändelser

4 § En tulltjänsteman får undersöka paket, brev och liknande försändelser. Det får göras för att kontrollera

1. att deklarations- och uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen har fullgjorts eller att varor inte gör intrång i de rättigheter som skyddas av förordning (EU) nr 608/2013,

2. att förbud eller villkor enligt 3 § första stycket inregränslagen (1996:701) har iakttagits och att anmälningsskyldighet enligt 3 § andra stycket den lagen har fullgjorts, eller

3. om försändelsen innehåller alkohol- eller tobaksvaror för vilka punktskatteplikt eller särskilda villkor gäller.

Tillfälligt kvarhållande av försändelser

5 § Ett befordringsföretag ska på uppmaning av en tulltjänsteman, som särskilt förordnats för uppgiften, hålla kvar en viss försändelse som inom kort ankommer, eller nyss har ankommit, till Sverige, för att försändelsen ska kunna undersökas enligt 4 § av Tullverket. En sådan uppmaning får endast ges om det finns särskilda skäl. Skyldigheten att hålla kvar försändelsen gäller högst sex timmar.

Öppning av försändelser

6 § En sådan försändelse som avses i 4 § får öppnas av en tulltjänsteman om försändelsen finns hos Tullverket eller ännu inte lämnat befordringsföretagets sorteringsställe och det finns anledning att anta att försändelsen innehåller en

1. vara för vilken deklarations- eller uppgiftsskyldighet enligt tullagstiftningen inte har fullgjorts,

2. vara som avses i 2 § inregränslagen (1996:701) och det finns anledning att anta att varan kan tas i beslag enligt bestämmelserna i 8 kap., eller

3. alkohol- eller tobaksvara för vilken punktskatteplikt eller särskilda villkor gäller.

7 § Beslut om att öppna en försändelse som kan antas innehålla förtroliga meddelanden får fattas endast av en tulltjänsteman som särskilt förordnats för uppgiften.

8 § Om en försändelse har öppnats ska protokoll föras över undersökningen. Av protokollet ska syftet med undersökningen framgå och vad som har kommit fram vid denna. Den som beslutade om öppning av försändelsen ansvarar för att protokoll upprättas.

Om en försändelse har öppnats ska adressaten och, om det är möjligt, avsändaren underrättas så snart som möjligt, om inte särskilda skäl talar emot det.

9 § Om en försändelse som har öppnats innehåller ett förtroligt meddelande, ska detta omedelbart tillslutas och skickas vidare till mottagaren, om inte särskilda skäl talar emot det.

Revision

Syftet med revision

10 § Tullverket får besluta om revision för att

1. kontrollera att alla nödvändiga dokument och uppgifter har tillhandahållits enligt artikel 15.1 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, och att dokumenten och uppgifterna är riktiga och fullständiga,

2. göra sådana kontroller som avses i artikel 48 i den förordningen, i den ursprungliga lydelsen, och

3. kontrollera att den som för ut sådana varor som nämns i 2 § 1, 3 och 7 inregränslagen (1996:701), eller för in sådana varor som nämns i 2 § 3 den lagen har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt 3 § samma lag. Sådana revisioner får göras hos den som för in eller för ut varorna.

Beslut om revision

11 § Ett beslut om revision ska innehålla

1. uppgift om syftet med revisionen,

2. uppgift om möjligheten att undanta handlingar från kontroll enligt 20 §, och

3. förordnande av den eller de tulltjänstemän som ska verkställa revisionen (revisor).

Av den uppgift som avses i första stycket 1 behöver det inte framgå vilken person eller rättshandling som kontrollen eller upp-gifterna avser, om

1. beslutet om revision gäller för granskning av någon annan än den som revideras, och

2. det finns särskilda skäl att inte nämna personen eller rättshandlingen.

Ett beslut om revision får inte överklagas.

12 § Innan en revision verkställs ska den som ska revideras underrättas om beslutet om revision.

Underrättelsen får lämnas i samband med att revisionen verkställs om

1. en inventering eller en liknande fysisk kontroll behöver göras och kontrollen skulle förlora sin betydelse om den som ska revideras underrättas i förväg, eller

2. det följer av bestämmelserna om underrättelse om beslut om bevissäkring i 45 kap. 16 § andra stycket skatteförfarandelagen (2011:1244).

Samverkan

13 § En revision ska genomföras i samverkan med den reviderade och på ett sådant sätt att den inte onödigt hindrar verksamheten hos denne.

Kravet på samverkan gäller inte om bevissäkring har beslutats enligt 45 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) på grund av att det finns en påtaglig risk för sabotage.

Revisorns befogenheter

14 § Vid en revision får revisorn granska räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör verksamheten, om de inte ska undantas enligt 20 §.

Vid en revision som syftar till en sådan kontroll som avses i 10 § 2 framgår revisorns befogenheter av artikel 48 i förordning (EU) nr 952/2013.

Vid en revision som syftar till en sådan kontroll som avses i 10 § 3 får revisorn

1. granska lager, maskiner och inventarier,
2. besiktiga verksamhetslokaler, och
3. ta prov på varor.

Den reviderades skyldigheter

15 § Den reviderade ska lämna tillträde till verksamhetslokalerna för

1. granskning av handlingar enligt 14 § första stycket om granskningen inte utan svårighet kan genomföras på någon annan plats,
2. sådana åtgärder som i övrigt avses i artikel 48 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, och
3. sådana åtgärder som avses i 14 § tredje stycket.

I andra fall än som avses i första stycket 1 får en revision genomföras i verksamhetslokalerna om den reviderade medger det. Revisionen ska genomföras i verksamhetslokalerna om den reviderade begär det och revisionen kan genomföras där utan betydande svårighet.

Om revisionen genomförs i verksamhetslokalerna, ska den reviderade ställa en ändamålsenlig arbetsplats till revisorns förfogande, om det är möjligt.

16 § Att den reviderade ska tillhandahålla revisorn de handlingar och lämna de upplysningar samt i övrigt ge revisorn all den hjälp som behövs vid revisionen vid kontroll enligt 10 § 1 eller 2 följer av artikel 15.1 i förordning (EU) nr 952/2013.

Vid en kontroll enligt 10 § 3 ska den reviderade tillhandahålla revisorn de handlingar och lämna de upplysningar som behövs för revisionen.

Om handlingar ska granskas på någon annan plats än hos den reviderade, ska denne på begäran och mot kvitto överlämna handlingarna till revisorn.

17 § Den reviderade ska på begäran ge revisorn tillfälle att använda tekniska hjälpmedel för att granska en upptagning som kan uppfattas bara med sådana hjälpmedel. Detta gäller inte om

1. den reviderade tillhandahåller en kopia av upptagningen, och
2. kopian utan svårighet kan granskas med tekniska hjälpmedel som revisorn har tillgång till.

Den reviderade ska ge revisorn möjlighet att kontrollera att den kopia som avses i första stycket stämmer överens med den upptagning som finns hos den reviderade.

Vid granskning av en upptagning eller kontroll av en kopia får bara de tekniska hjälpmedel och sökbegrepp användas som behövs för att tillgodose syftet med revisionen. Granskningen eller kontrollen får göras via ett elektroniskt kommunikationsnät om den reviderade medger det.

Föreläggande och vite

18 § Tullverket får förelägga den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 15, 16 eller 17 § att fullgöra dem.

Ett beslut om föreläggande enligt första stycket får förenas med vite. Det gäller dock inte om omständigheterna är sådana som anges i 7 kap. 6 § tullagen (2016:253). Beslutet om vite gäller omedelbart.

Bevissäkring

19 § Om den reviderade inte samverkar, får bestämmelserna om bevissäkring i 45 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) tillämpas enligt vad som anges i 27 §.

När bestämmelserna i 45 kap. skatteförfarandelagen tillämpas gäller det som sägs i 15–18 §§ detta kapitel i stället för 41 kap. 8–12 §§ skatteförfarandelagen.

Handlingar som ska undantas från granskning

20 § Vid en revision får revisorn inte granska

1. en handling som inte får tas i beslag enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken, eller

2. en handling som inte omfattas av revisionen.

Revisorn får inte heller granska en handling som har ett betydande skyddsintresse, om det finns särskilda omständigheter som gör att handlingen inte bör komma till någon annans kännedom och skyddsintresset är större än handlingens betydelse för revisionen.

21 § En handling som inte får granskas ska på begäran av den reviderade undantas från revisionen.

22 § En begäran om att undanta handlingar ska ges in till allmän förvaltningsdomstol. Begäran ska vara skriftlig och ges in tillsammans med den handling som begäran avser.

Om Tullverket redan har den handling som en begäran avser, ska myndigheten omedelbart försegla handlingen och överlämna den till domstolen.

23 § Om en uppgift i en sådan upptagning som avses i 1 kap. 3 § tullagen (2016:253) ska undantas, får domstolen besluta om sådana begränsningar i Tullverkets rätt att använda tekniska hjälpmedel och sökbegrepp som behövs för att uppgiften inte ska bli tillgänglig för myndigheten.

24 § Om den enskilde begär det, ska domstolen pröva om ett beslut om att undanta handlingen kan fattas utan att domstolen granskar handlingen.

25 § Om en uppgift eller en handling har undantagits från granskning, får Tullverket inte återge eller åberopa innehållet i uppgiften eller handlingen.

26 § Ett beslut i fråga om att undanta en uppgift eller en handling gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

27 § Om Tullverket har beslutat om revision gäller det som sägs i 7 kap. 9 § tullagen (2016:253) om tillämpning av bestämmelserna i skatteförfarandelagen (2011:1244).

Avslutande av revisionen

28 § En revision får inte pågå under längre tid än nödvändigt.

Tullverket ska snarast meddela den reviderade resultatet av revisionen i de delar som rör den reviderade.

29 § Tullverket ska lämna tillbaka räkenskapsmaterial och andra handlingar till den reviderade så snart som möjligt och senast när revisionen avslutats.

Om den reviderade har försatts i konkurs när handlingarna ska lämnas tillbaka, ska Tullverket

1. överlämna handlingarna till konkursförvaltaren, och
2. underrätta den reviderade om att handlingarna överlämnats till konkursförvaltaren.

Revision i ärenden om skatt

30 § I ett ärende om sådan skatt som avses i 2 kap. 1 § första stycket tullagen (2016:253) gäller regleringen i detta kapitel om revision. Vid revisionen tillämpas det som sägs om en revision enligt 10 § 1 och 2.

Medverkan av Polismyndigheten och Kustbevakningen

31 § Polismyndigheten och Kustbevakningen ska medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt 3 och 4 kap. Polismyndigheten ska även medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt 5 kap.

För Polismyndigheten och Kustbevakningen samt polisman och kustbevakningstjänsteman som medverkar i Tullverkets kontrollverksamhet gäller det som sägs om Tullverket och tulltjänsteman i 2 kap. 3 och 4 §§, 3 kap. 3, 4, 8–16 och 25–28 §§ och 4 kap. 2–7 §§.

För Polismyndigheten och polisman gäller även det som sägs om Tullverket och tulltjänsteman i 5 kap. 3–15 §§.

Tillhandahållande av lokaler m.m.

32 § Ett transportföretag som befordrar passagerare från ett annat land ska utan kostnad för Tullverket ställa de lokaler och anordningar till myndighetens förfogande som enligt Tullverkets bedömning behövs för

1. att kontrollera fordon samt bagage, handväskor och liknande som resande för med sig,
2. handläggning av resandes tulldeklarationer,
3. förhör, kroppsvisitation och kroppsbesiktning av resande, och
4. tullpersonalen under uppehåll i tjänstgöringen.

33 § Tullverket får förelägga ett transportföretag att fullgöra sina skyldigheter enligt 32 §.

Ett beslut om föreläggande enligt första stycket får förenas med vite. Beslutet gäller omedelbart.

7 kap. Befogenheter för att upptäcka brott

Åtgärder vid in- och utresa

1 § En person, som i direkt samband med inresa till eller utresa ur landet uppehåller sig i trakterna vid Sveriges landgräns eller kuster eller i närheten av eller inom en flygplats eller något annat område som har direkt förbindelse med utlandet, får kroppsvisiteras och genomgå ytlig kroppsbesiktning om det finns anledning att anta att personen har med sig egendom som kan komma att tas i beslag på grund av

1. brott mot lagen (2000:1225) om straff för smuggling, eller
2. sådana brott mot narkotikastrafflagen (1968:64), vapenlagen (1996:67) eller lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor som avses i 8 kap. 2 § denna lag.

På den som är under femton år får ytlig kroppsbesiktning utföras endast om det finns särskilda skäl.

Urinprov får tas om provet kan antas ha betydelse för misstanke om narkotikasmuggling och den enskilde godtar det. Det är inte tillåtet att hålla kvar någon för urinprovstagning.

Åtgärder enligt denna paragraf får beslutas av en tulltjänsteman. I fråga om verkställighet gäller 8 kap. 19 § 2 och 20 §.

Särskild kontroll

2 § Tullverket får besluta om kroppsvisitation av varje resande som med ett visst transportmedel eller under en viss angiven, kortare tidrymd kommer till eller reser från en viss gräns- eller kustort eller annan plats som har direkt förbindelse med utlandet (särskild kontroll).

En särskild kontroll får beslutas endast om

1. det finns anledning att anta att en eller flera resande, som med transportmedlet eller under tidrymden kommer till eller reser från platsen, har begått eller står i begrepp att begå ett brott enligt 5 §, 6 § tredje eller fjärde stycket, 6 a § tredje eller fjärde stycket eller 6 b § tredje eller fjärde stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller försök till ett sådant brott,

2. tillräckliga uppgifter saknas för att rikta misstanke mot en bestämd person eller en mindre krets av personer, och

3. åtgärden är nödvändig för att ett ingripande mot brottet ska kunna ske.

I fråga om dokumentation gäller 5 § och i fråga om verkställighet i övrigt gäller 8 kap. 19 § 2 och 20 §.

3 § Ett beslut om särskild kontroll får fattas av en tulltjänsteman som särskilt förordnats för uppgiften. Beslutet ska prövas av chefen för Tullverket eller chefen för Tullverkets rättsavdelning. Om det uppenbart är fara i dröjsmål, får beslutet verkställas omedelbart utan sådan prövning.

Dokumentation

4 § Protokoll ska föras över ytlig kroppsbesiktning och urinprovtagning enligt 1 §. Av protokollet ska det framgå

1. vem som fattade beslutet,
2. vem eller vilka som deltog i undersökningen och när den genomfördes,
3. vem åtgärden riktade sig mot, och
4. vad som i övrigt förekom vid åtgärden.

Den som genomfört kroppsbesiktningen ansvarar för att protokoll upprättas. Har egendom tagits i beslag eller förvar tillämpas bestämmelserna om protokoll i rättegångsbalken.

5 § Om en kroppsvisitation har gjorts enligt 1 eller 2 §, behöver protokoll upprättas endast om den undersökte begär det vid förrättningen eller om föremål tas i beslag eller förvar. Den som genomfört kroppsvisitationen ansvarar för att protokoll upprättas.

Ett protokoll ska, om ingen egendom tagits om hand, innehålla de uppgifter som anges i 4 §. Har egendom tagits i beslag eller förvar tillämpas bestämmelserna om protokoll i rättegångsbalken.

Postspärr

6 § En tulltjänsteman som särskilt förordnats för uppgiften får, när det gäller en försändelse som kommer från ett annat land, besluta att försändelsen ska hållas kvar av befodringsföretaget (postspärr), om

1. det finns anledning att anta att försändelsen innehåller något av följande som kan komma att tas i beslag enligt bestämmelserna i 8 kap.:

- a) narkotika,
- b) skjutvapen, ammunition eller ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67),
- c) sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen, eller
- d) sådana explosiva varor som avses i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, och

2. det är nödvändigt för att beslag ska kunna ske.

Ett beslut om postspärr ska vara skriftligt och gälla en viss tid. Tiden får inte bestämmas längre än nödvändigt och får vara högst en månad, från den dag då beslutet delgavs befodringsföretaget. Beslutet får verkställas omedelbart, men ska snarast prövas av chefen för Tullverket eller chefen för Tullverkets rättsavdelning. Om det inte längre finns skäl för en postspärr ska beslutet hävas.

7 § Om en försändelse hållits kvar enligt 6 § är befodringsföretaget skyldigt att omedelbart underrätta Tullverket och att överlämna försändelsen.

8 § I 5 kap. 2 §⁸⁸ postlagen (2010:1045) finns bestämmelser om att den som i ett befodringsföretag har fått del av eller tillgång till uppgifter om

⁸⁸ Gäller paragrafens lydelse enligt prop. 2021/22:259.

att hålla kvar försändelser enligt 6 § eller om ett efterföljande beslag enligt denna lag inte obehörigen får röja vad han eller hon har fått veta.

Bestämmelser om skyldighet för den som bedriver postverksamhet att bistå Tullverket vid kontroll av postförsändelser finns i 5 kap. 6 §⁸⁹ postlagen.

9 § Bestämmelser om skyldighet för befordringsföretag att anmäla att det uppkommit misstanke om att en försändelse innehåller något som kan tas i beslag finns i 3 kap. 10 § tullagen (2016:256) och 4 § inregränslagen (1996:701).

Uppgifter från transportföretag

10 § Om uppgifterna kan antas ha betydelse för Tullverkets brottsbekämpande verksamhet, får Tullverket begära att ett transportföretag, som befordrar varor, passagerare eller fordon till eller från Sverige, lämnar uppgifter om ankommande eller avgående transporter som företaget har tillgång till (bokningsuppgifter). Det som sägs om transportföretag gäller även annat företag som transportföretaget yrkesmässigt ger tillgång till sina bokningsuppgifter. I fråga om passagerare omfattas endast uppgifter om

- namn,
- födelsedatum,
- nationalitet,
- resrutt,
- bagage,
- medpassagerare,
- betalningssätt, och
- bokningssätt.

Det som sägs i första stycket gäller inte lufttrafikföretag som omfattas av skyldigheten att överföra uppgifter enligt lagen (2018:1180) om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får ge närmare anvisningar om hur bokningsuppgifter ska lämnas.

Tullverkets begäran om bokningsuppgifter får inte överklagas.

11 § Transportföretaget ska skyndsamt lämna Tullverket de uppgifter som myndigheten begär enligt 10 §.

Ett transportföretag får lämna uppgifter enligt 10 § genom direktåtkomst. Tullverket får ta del av bokningsuppgifter genom direktåtkomst innan transporten har ankommit eller avgått. Tullverket får även ta del av sådana uppgifter under högst sex månader därefter, om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott.

12 § Tullverket får förelägga ett transportföretag att fullgöra sina skyldigheter enligt 10 och 11 §§.

Ett beslut om föreläggande enligt första stycket får förenas med vite. Bilaga 2
Beslutet gäller omedelbart.

8 kap. Befogenheter för att utreda brott

Brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen

1 § Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar brott enligt

1. denna lag,
2. lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.,
3. lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,
4. lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,
5. inregränslagen (1996:701),
6. lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punkt-skattepliktiga varor,
7. lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
8. lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
9. lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.,
10. tullagen (2016:253),
11. 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket⁹⁰ skatteförfarandelagen (2011:1244), och
13. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott.

2 § Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar även brott som anges i andra stycket, om misstanken uppkommit

1. i samband med att Tullverket utreder brott som anges i denna lag, eller
2. när en tulltjänsteman har vidtagit åtgärder enligt 5–9 eller 14–19 §§ eller 7 kap. 1, 2 eller 6 §.

De brott som avses är brott

1. enligt 3 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
2. enligt 1–3 a §§ narkotikastrafflagen (1968:64),
3. enligt 3 eller 3 a § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
4. enligt 9 kap. 1 eller 1 a § eller 2 § första stycket d vapenlagen (1996:67),
5. avseende innehav av hälsofarliga varor enligt 4 § och 3 § första stycket 7 lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, och
6. enligt 29 § andra stycket 2 eller 29 a § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

⁹⁰ Enligt 1 § smugglingslagens lydelse i prop. 2021/22:256 med föreslaget ikraftträdande den 13 februari 2023.

Befogenheter i den direkta brottsbekämpningen

Inleda förundersökning

3 § Tullverket får inleda förundersökning om brott som anges i 1 och 2 §§. Om saken inte är av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen övertas av allmän åklagare så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Allmän åklagare ska också i andra fall överta ledningen när det behövs av särskilda skäl.

När förundersökningen leds av en allmän åklagare, får åklagaren anlita biträde av Tullverket. Åklagaren får också uppdra åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

4 § När Tullverket leder en förundersökning ska det som sägs i rättegångsbalken om undersökningsledare gälla den som myndigheten har utsett att fullgöra den uppgiften.

I 4 kap. 4 § kustbevakningslagen (2019:32) finns bestämmelser om Tullverkets rätt att anlita biträde av Kustbevakningen eller en kustbevakningstjänsteman.

Åtgärder i samband med förhör

5 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket rättegångsbalken hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen av brott. De åtgärder som vidtagits ska så snart som möjligt anmälas för den som har rätt att leda förundersökning om brottet.

Det som föreskrivs i 23 kap. 8 § rättegångsbalken om rätt för en polisman att uppmana någon att följa med till förhör och att ta med någon till förhör gäller även för en tulltjänsteman.

6 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 23 kap. 9 a § rättegångsbalken efter tillsägelse tillfälligt omhändertaga elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och besluta om kroppsvsitation. I fråga om protokollföring och när omhändertagandet ska upphöra gäller 23 kap. 9 b § rättegångsbalken.

Gripande

7 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken gripa den som misstänks för brott. Det som föreskrivs i rättegångsbalken om befogenheter och skyldigheter i förhållande till den som gripits gäller för tulltjänstemannen i samma utsträckning som för en polisman och för Tullverket i samma utsträckning som för Polismyndigheten.

Förvar

8 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 26 kap. 3 § rättegångsbalken ta egendom i förvar. En sådan åtgärd ska skyndsamt anmälas till allmän åklagare. Åklagaren ska omedelbart pröva om egendomen ska förbli i förvar.

Det som föreskrivs i 26 kap. 3 a och b §§ rättegångsbalken gäller för tulltjänstemen i samma utsträckning som för en polisman. Bilaga 2

Beslag

9 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag.

En tulltjänsteman får även i andra fall än som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott eller ha betydelse för utredning om ett sådant brott.

Om beslag verkställs av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget, ska anmälan skyndsamt göras till denne, varvid han eller hon omedelbart ska pröva om beslaget ska bestå.

10 § Beslagtagen egendom ska förvaras av Tullverket, om inte annat är föreskrivet eller åklagaren bestämmer något annat.

Egendom som har tagits i beslag med stöd av 24 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet.

11 § Tullverket får, om inte annat är föreskrivet, omedelbart låta sälja egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad enligt 16 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling om

1. egendomen inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

Sådan egendom får i stället förstöras, om den

1. inte kan säljas,
2. kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. annars är olämplig för försäljning.

12 § Om egendom, som enligt 11 § har sålts eller förstörts, inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än det som influiter vid försäljningen. Om egendomen har förstörts lämnas ersättning med skäligt belopp.

13 § Egendom som har tagits i beslag för brott som anges i 1 eller 2 § och som förvaras hos annan än Tullverket, ska överlämnas till myndigheten om beslaget hävs och egendomen ska bli föremål för

1. tullbehandling, eller
2. någon åtgärd enligt denna lag.

Om egendomen redan har sålts, ska köpeskillingen överlämnas till Tullverket för redovisning.

Biometrisk autentisering

14 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 17 f § rättegångsbalken genomföra biometrisk autentisering.

Avspärning

15 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att genomföra avspärning eller vidta annan åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken.

Husrannsakan, genomsökning på distans och annan undersökning

16 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken göra husrannsakan och enligt 28 kap. 10 d § första stycket rättegångsbalken utföra en genomsökning på distans.

Finns det anledning att anta att brott som anges i 1 eller 2 § har begåtts, får en tulltjänsteman även i annat fall än som sägs i 28 kap. 1 § rättegångsbalken göra husrannsakan i magasin eller liknande utrymmen för att söka efter egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av sådant brott.

17 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 10 f § rättegångsbalken omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning från den som är närvarande vid en genomsökning på distans och besluta om kroppsvisitation. Egendomen ska lämnas tillbaka så snart det inte längre finns skäl för åtgärden och senast vid den tidpunkt då genomsökningen avslutas.

18 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att göra en undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken.

Kroppsvisitation och kroppsbesiktning

19 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att

1. enligt 28 kap. 13 § rättegångsbalken besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning, och

2. enligt 28 kap. 13 a § rättegångsbalken

a) hålla kvar den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas, och

b) ta med den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas till den plats där åtgärden ska genomföras.

20 § Kroppsvisitation, som är av mera väsentlig omfattning, och kroppsbesiktning ska verkställas inomhus i avskilt rum eller i lämpligt utrymme i transportmedel. Om den som ska undersökas eller den som ska verkställa undersökningen begär det, och det kan ske utan större omgång, ska undersökningen göras i vittnens närvaro. I övrigt gäller det som sägs i 28 kap. 13 § andra och tredje styckena rättegångsbalken om verkställighet. I fråga om protokoll gäller 28 kap. 9 § i tillämpliga delar.

Det som sägs i första stycket gäller endast om inte annat är föreskrivet i lag.

Alkoholutandningsprov och ögonundersökning

21 § Bestämmelser om rätt för en tulltjänsteman att ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning finns i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov och lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken.

Dokumentation

22 § Protokoll ska föras över gripanden som görs enligt 7 §. Av protokollet ska det framgå

1. vem som har fattat beslutet,
2. grunden för beslutet och tidpunkten när det fattades,
3. vem eller vilka som deltog vid gripandet,
4. vem som gripandet riktade sig mot,
5. tiden för gripandet, och
6. vad som i övrigt förekom vid gripandet.

Ansvarig för att protokoll upprättas är, i fråga om uppgifter som avses i första stycket 1 och 2, den som fattade beslutet och i övrigt den som var ansvarig chef vid gripandet.

23 § I rättegångsbalken finns bestämmelser om protokoll över förvar, beslag, husrannsakan, genomsökning på distans, kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Det som sägs där gäller, om det inte finns avvikande bestämmelser.

Befogenheter i den indirekta brottsbekämpningen

Biträde åt Polismyndigheten

24 § I samband med Tullverkets kontrollverksamhet får en tulltjänsteman, innan en förundersökning har inletts, ingripa mot ett brott som inte ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning, om Tullverket före ingripandet i det enskilda fallet har gjort en förfrågan om det hos Polismyndigheten och den myndigheten har godkänt att ingripandet görs.

Vid ett ingripande enligt första stycket får bestämmelserna i 5 och 6 §§ tillämpas.

25 § Ett ingripande enligt 24 § får göras utan ett godkännande från Polismyndigheten om godkännandet inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet. Vid ett sådant ingripande får även bestämmelserna i 7 och 9 §§ tillämpas.

26 § En åtgärd som vidtagits enligt 24 eller 25 § ska genast rapporteras till Polismyndigheten.

Biträde åt undersökningsledare och åklagare m.m.

27 § När en förundersökning har inletts av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Kustbevakningen, får Tullverket lämna biträde till undersökningsledaren med utredningen av brottet, oavsett om det ingår i myndighetens direkta brottsbekämpning eller ligger utanför den.

En undersökningsledare får, när Tullverket beslutat biträda vid utredningen av brottet, ge i uppdrag åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt.

28 § Tullverket får i ett enskilt fall även hjälpa en annan brottsbekämpande myndighet med tekniska eller andra motsvarande resurser för brottsbekämpande ändamål, om det är lämpligt.

29 § När en förundersökning leds av en allmän åklagare får åklagaren begära biträde av Tullverket eller en tulltjänsteman. Åklagaren får också ge i uppdrag åt en tulltjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt.

Rätten att anlita biträde gäller utan hinder av att brottet inte ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning, om det har samband med en förundersökning där Tullverket biträder eller har biträtt åklagaren eller annan undersökningsledare eller om brottet på annat sätt har anknytning till Tullverkets verksamhet.

Tullverket är skyldigt att lämna det biträde som begärs.

Skyldighet att underrätta anhöriga

30 § Om någon som är skyldig att stanna kvar hos Tullverket under en brottsutredning begär det, eller om det annars finns skäl för det, ska någon av hans eller hennes närmaste anhöriga eller någon annan person som står honom eller henne särskilt nära underrättas om åtgärden. I en pågående brottsutredning får dock underrättelse inte lämnas förrän det kan ske utan men för utredningen.

Om den berörde motsätter sig att någon underrättas om åtgärden, får underrättelse lämnas bara om det finns synnerliga skäl.

Underrättelse behöver inte lämnas om åtgärden har upphört.

9 kap. Tullåklagares befogenheter

1 § I mål om brott får talan föras av särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket (tullåklagare) om det är fråga om

1. brott som anges i 8 kap. 1 § 1–11 och 8 kap. 2 § andra stycket 1,
2. innehav eller bruk av narkotika enligt 2 § narkotikastrafflagen (1968:64),
3. innehav av dopningsmedel enligt 3 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller
4. innehav av hälsofarliga varor enligt 4 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, och
5. det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte ska föranleda någon annan påföljd.

En tullåklagare ska tillämpa det som föreskrivs om förundersökning, åtal och åtalsunderlåtelse och om allmän åklagares befogenheter och skyldigheter i övrigt. Om saken inte är av enkel beskaffenhet, eller om det annars behövs av särskilda skäl, ska ärendet överlämnas till allmän åklagare.

2 § En tullåklagare får fatta beslut enligt 3 § första stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp

enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller om egendomen saknar saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Tullåklagarens beslut i fråga om förverkande ska vara skriftligt. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje med det hos Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

3 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ inskränker inte allmän åklagares beslutanderätt.

4 § Bestämmelser om tullåklagares befogenheter finns också i

1. lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser, och

2. lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

10 kap. Befogenheter för att förhindra brott

1 § En tulltjänsteman har vid misstanke om brott enligt 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott samma rätt som en polisman att enligt 24 a § polislagen (1984:387) tillfälligt omhänderta fordonsnycklar, annat som behövs för färdens, eller fordonet samt att göra kroppsvisitation och genomsöka fordonet.

2 § En tulltjänsteman som har beslutat om omhändertagande enligt 1 § ska skyndsamt anmäla det till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå. Omhändertagen egendom ska förvaras av Tullverket, om inte Polismyndigheten bestämmer något annat.

Protokoll ska föras över omhändertagandet enligt bestämmelserna i 27 § polislagen (1984:387). Vid tillämpningen av den bestämmelsen gäller det som sägs om förman i stället Polismyndigheten.

3 § I fråga om det fortsatta förfarandet vid omhändertagande tillämpas bestämmelserna i 24 c och 24 d §§ polislagen (1984:387) om upphörande av omhändertagande och förstöring eller försäljning av egendom.

Egendom som förvaras av Tullverket ska överlämnas till Polismyndigheten, om den inte hämtas.

4 § I 7 kap. 4 § körkortslagen (1998:488) finns bestämmelser om Tullverkets rätt att besluta om omhändertagande av körkort.

11 kap. Bestämmelser om jäv och straff

Jäv

1 § Om det för en tulltjänsteman beträffande ett visst brott finns någon omständighet som skulle utgöra jäv mot domare enligt 4 kap. 13 §

rättegångsbalken, får tulltjänstemannen inte besluta om eller vidta någon åtgärd i förundersökning eller annan brottsbekämpning. Jäv får inte grundas på en åtgärd som en tulltjänsteman har vidtagit på tjänstens vägnar, eller en gärning som förövats mot honom eller henne i eller för hans eller hennes tjänst. Även om en tulltjänsteman är jävig, får han eller hon vidta sådana åtgärder som inte utan fara kan skjutas upp.

I fråga om jäv mot tullåklagare finns bestämmelser i 7 kap. 6 § rättegångsbalken. I fråga om jäv i Tullverkets övriga verksamhet finns bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900).

Jäv mot tullåklagare och andra tulltjänstemän prövas av Tullverket.

Straff

2 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot ett förbud enligt 3 kap. 3 eller 4 §,

2. låter bli att stanna på en tulltjänstemans uppmaning enligt 3 kap. 8 §, 4 kap. 2 § eller 5 kap. 4 §, eller

3. låter bli att lämna uppgifter och visa upp handlingar för en tulltjänsteman enligt 4 kap. 6 §.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Ansvar enligt första stycket ska inte dömas ut om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

3 § Till penningböter döms den som uppsåtligen bryter mot skyldigheten att legitimera sig eller på annat godtagbart sätt styrka sin identitet enligt 5 kap. 9 § första stycket eller skyldigheten att lämna uppgifter enligt 5 kap. 9 § andra stycket. Ansvar ska dock inte dömas ut om den tillfrågades identitet genast kunnat fastställas.

4 § Till penningböter döms den som uppsåtligen bryter mot skyldigheten enligt 5 kap. 10 § andra stycket att tillhandahålla administrativa referenskoder eller andra handlingar. Detsamma gäller den som uppsåtligen bryter mot skyldigheten enligt 5 kap. 11 § andra stycket att tillhandahålla förenklade administrativa referenskoder eller ersättningsdokument.

5 § Bestämmelser om ansvar för tullförseelse finns i 5 kap. 2–4 §§ tullagen (2016:235).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 § och 23 kap. 3 och 24 §§ rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

9§¹

Det som anges i 6 § om åklagare tillämpas även på anställda vid Skatteverket *eller Tullverket* och andra anställda än åklagare vid Ekobrottsmyndigheten som har att vidta åtgärd eller meddela beslut i brottsbekämpande verksamhet. En fråga om jäv prövas av respektive myndighet.

Bestämmelser om jäv för anställda vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen finns i 7 § polislagen (1984:387). *Bestämmelser om jäv för anställda vid Kustbevakningen* finns i 2 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32).

Det som anges i 6 § om åklagare tillämpas även på anställda vid Skatteverket och andra anställda än åklagare vid Ekobrottsmyndigheten som har att vidta åtgärd eller meddela beslut i brottsbekämpande verksamhet. En fråga om jäv prövas av respektive myndighet.

Bestämmelser om jäv för anställda vid

1. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen finns i 7 § polislagen (1984:387),

2. *Tullverket* finns i 11 kap. 1 § *tullbefogenhetslagen* (2023:000),
och

3. Kustbevakningen finns i 2 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32).

23 kap.

3 §²

Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagaren. Har förundersökningen inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och är saken inte av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är motiverat av särskilda skäl.

Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagaren. *En förundersökning inleds även genom att en polisman beslutar om och verkställer ett tvångsmedel enligt 24–28 kap., såvida inte 22 § är tillämplig.* Har förundersökningen inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och är saken inte av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstän-

¹ Senaste lydelse 2019:33.

² Senaste lydelse 2014:649.

kas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är motiverat av särskilda skäl.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han eller hon anlita biträde av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen för att genomföra den. Åklagaren får också uppdra åt en polisman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Det som i denna balk föreskrivs om Polismyndigheten gäller för Säkerhetspolisen då den leder förundersökning eller biträder åklagare i en förundersökning.

Innan förundersökning hunnit inledas, får en polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen.

Innan förundersökning hunnit inledas, får en polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. *Detsamma gäller i fall där förundersökning inletts genom en polismans användning av tvångsmedel.*

24 §³

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet, om underrättelse enligt 18 a § första stycket samt om protokoll och anteckningar vid förundersökning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om

1. fördelningen av uppgifter mellan allmänna åklagare och undersökningsledare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Kustbevakningen,

2. undersökningsledares verksamhet,

3. underrättelse enligt 18 a § första stycket, och

4. protokoll och anteckningar vid förundersökning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 2, 5 och 6 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 kap.

2 §¹

Rymmer den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller som är häktad, anhållen eller annars berövad friheten eller sätter han eller hon sig med våld eller hot om våld till motvärn eller gör han eller hon på annat sätt motstånd mot någon som han eller hon står under uppsikt av, när denne ska hålla honom eller henne till ordningen, får det våld användas som med hänsyn till omständigheterna är försvarligt för att rymningen ska hindras eller ordningen upprätthållas. Detsamma ska gälla om någon annan än de som nu har nämnts gör motstånd i ett sådant fall.

Om rätt för polismän och viss annan personal att använda våld finns i övrigt föreskrifter i polislagen (1984:387). Om rätt för kustbevakningstjänstemän att använda våld finns föreskrifter i kustbevakningslagen (2019:32).

Det finns ytterligare föreskrifter om rätt att använda våld för

1. polismän och viss annan personal i polislagen (1984:387),

2. kustbevakningstjänstemän i kustbevakningslagen (2019:32), och

3. tulltjänstemän i tullbefogenhetslagen (2023:000).

5 §²

Om någon enligt 1–4 §§ detta kapitel, enligt 10 § polislagen (1984:387) eller enligt 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) har rätt att begå en annars straffbelagd handling, har var och en som hjälper honom eller henne samma rätt.

Om någon enligt 1–4 §§ detta kapitel, enligt 10 § polislagen (1984:387), 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) eller 2 kap. 3 § tullbefogenhetslagen (2023:000) har rätt att begå en annars straffbelagd handling, har var och en som hjälper honom eller henne samma rätt.

6 §³

Om någon i fall där 1–5 §§ detta kapitel, 10 § polislagen (1984:387) eller 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) är tillämplig har gjort mer än vad som medges, ska han eller hon ändå vara fri från ansvar om omständlig-

Om någon i fall där 1–5 §§ detta kapitel, 10 § polislagen (1984:387), 2 kap. 4 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) eller 2 kap. 3 § tullbefogenhetslagen (2023:000) är tillämplig har gjort mer än vad som medges, ska han

¹ Senaste lydelse 2019:34.

² Senaste lydelse 2019:34.

³ Senaste lydelse 2019:34.

Bilaga 2

heterna var sådana att han eller hon
svårligen kunde besinna sig.

eller hon ändå vara fri från ansvar
om omständigheterna var sådana
att han eller hon svårligen kunde
besinna sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 10 a § utsökningsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

10 a §¹

När ett utmätt fartyg eller luftfartyg omfattas av tullövervakning, får Kronofogdemyndigheten begära hjälp av Tullverket för att hindra att fartyget eller luftfartyget avgår. För att hindra fartyget eller luftfartyget att avgå har Tullverket samma befogenheter som myndigheten har enligt *tullagen* (2016:253). Detsamma gäller när gods i fartyget eller luftfartyget har utmätts.

När ett utmätt fartyg eller luftfartyg omfattas av tullövervakning, får Kronofogdemyndigheten begära hjälp av Tullverket för att hindra att fartyget eller luftfartyget avgår. För att hindra fartyget eller luftfartyget att avgå har Tullverket samma befogenheter som myndigheten har enligt *3 kap. tullbefogenhetslagen* (2023:000). Detsamma gäller när gods i fartyget eller luftfartyget har utmätts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2016:254.

Förslag till lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd

Härigenom föreskrivs att 1 och 7 §§ lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Den som i saltsjön inom svensk skärgård eller vid svensk kust eller i rikets segelbara insjöar, floder eller kanaler bärgar övergivna fartyg eller fartygslämningar eller redskap eller gods som hör till fartyg är skyldig att anmäla fyndet till Polismyndigheten, Kustbevakningen eller Tullverket. Detta gäller oavsett om fyndet tas upp från botten eller anträffas flytande på vattnet eller är uppdrivet på stranden. Om en *tjänsteman vid Kustbevakningen eller Tullverket* har tagit emot en sådan anmälan, ska han eller hon omedelbart underrätta Polismyndigheten om denna.

Den som i saltsjön inom svensk skärgård eller vid svensk kust eller i rikets segelbara insjöar, floder eller kanaler bärgar övergivna fartyg eller fartygslämningar eller redskap eller gods som hör till fartyg är skyldig att anmäla fyndet till Polismyndigheten eller Kustbevakningen. Detta gäller oavsett om fyndet tas upp från botten eller anträffas flytande på vattnet eller är uppdrivet på stranden. Om en *kustbevakningstjänsteman* har tagit emot en sådan anmälan, ska han eller hon omedelbart underrätta Polismyndigheten om denna.

7 §²

Om ett fynds värde inte överstiger 100 kronor, enligt intyg av Polismyndigheten, Kustbevakningen eller av en *tulltjänsteman som Tullverket har bemyndigat att utfärda sådana intyg*, får Polismyndigheten utan vidare besiktning och utan kungörande av bärgningen lämna ut fyndet till bärgaren. Detta gäller dock bara om Polismyndigheten inte finner att fyndet av någon särskild anledning ska behandlas på annat sätt.

Om ett fynds värde inte överstiger 100 kronor, enligt intyg av Polismyndigheten eller Kustbevakningen får Polismyndigheten utan vidare besiktning och utan kungörande av bärgningen lämna ut fyndet till bärgaren. Detta gäller dock bara om Polismyndigheten inte finner att fyndet av någon särskild anledning ska behandlas på annat sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2014:612.

² Senaste lydelse 2014:612.

Förslag till lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott ska införas en ny paragraf, 6 §¹, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Utan hinder av det som föreskrivs i 1 kap. 4 och 5 §§ kustbevakningslagen (2019:32) har en kustbevakningstjänsteman i samma utsträckning som en polisman rätt att ingripa mot brott enligt 4 och 4 a §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Tidigare 6 § upphävd genom 1988:944.

Förslag till lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.

Häri genom föreskrivs att 3 § lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Vad som föreskrivs i 19 § samt 32 § första stycket första meningen och andra stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling skall också tillämpas i fråga om brott som avses i denna lag.

I tullbefogenhetslagen (2023:000) finns bestämmelser om utredning och lagföring av brott mot denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69) Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 § skattebrottslagen (1971:69) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2022:159

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller i fråga om skatt och, om så särskilt föreskrivs, annan avgift till det allmänna som inte betecknas som skatt.

Lagen tillämpas inte i fråga om

1. gärningar som är belagda med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

2. skatt enligt lagen (2014:1470) om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter, och

3. skattetillägg, ränta, dröjsmålsavgift, förseningsavgift eller liknande avgift.

I *lagen om straff för smuggling* I *tullbefogenhetslagen* finns *särskilda* bestämmelser om (2023:000) finns bestämmelser om *förundersökning, tvångsmedel och utredning och lagföring av brott åtal vid* brott som avses i 2–4 §§, som avses i 2–4 §§, om brottet rör skatt enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, skatt enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt, skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om (2022:156) om alkoholskatt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

En vara som i annat fall än det som nämns i 2 § andra stycket förs in i landet från en annan medlemsstat i Europeiska unionen får utan hinder av förbud eller villkor som avses i 1 §

1. föras direkt till närmaste bemannade tullkontor och där anmälas,

2. omhändertas av Tullverket, förstöras eller återutföras i enlighet med bestämmelserna i 17, 17 a och 17 d §§ lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, eller

2. omhändertas av Tullverket, förstöras eller återutföras i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 9, 11 och 14 §§ tullbefogenhetslagen (2023:000), eller

3. bli föremål för åtgärder enligt förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1, 2 a, 7 och 8 §§ lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller, om inte annat följer av lag eller annan författning, egendom som

1. tillfallit staten på grund av förverkande,
2. tillfallit staten enligt lagen (1938:121) om hittegods,
3. tagits i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.,
4. omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387),
4. omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen (2019:32) eller 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2023:000),
5. omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken, eller
6. omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd.

2 a §²

Egendom som omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387) ska finnas tillgänglig hos Polismyndigheten för avhämtning i minst en månad efter det att en sådan underrättelse som anges i 24 d § polislagen har delgetts. Om egendomen inte hämtas ut inom denna tid, ska egendomen hanteras på det sätt som anges i denna lag.

Egendom som omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen (2019:32) eller 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2023:000) ska finnas tillgänglig hos Polismyndigheten för avhämtning i minst en månad efter det att en sådan underrättelse som anges i 24 d § polislagen har delgetts. Om egendomen inte hämtas ut inom denna tid, ska egendomen hanteras på det sätt som anges i denna lag.

Om egendomens värde sannolikt uppgår till mer än en fjärdedel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då underrättelsen delgavs, tillämpas bestämmelserna i denna lag först efter det att tre månader har förflutit sedan Polismyndigheten genom kungörelse uppmanat ägaren eller annan rättsinnehavare att göra anspråk på egendomen.

¹ Senaste lydelse 2014:1438.

² Senaste lydelse 2014:608.

Gör ägaren eller någon annan rättsinnehavare anspråk på *egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m., egendom som omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), egendom som omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken eller egendom som omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd ska den lämnas ut till rättsinnehavaren efter beslut av den myndighet som förvarar egendomen, om egendomen inte redan har sålts eller förstörts.*

Egendom som ägaren eller någon annan rättsinnehavare gör anspråk på, och som inte redan har sålts eller förstörts, ska lämnas ut till rättsinnehavaren efter beslut av den myndighet som förvarar egendomen, om den

1. tagits i förvar med stöd av lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.,

2. omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen (2019:32) eller 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2023:000),

3. omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken, eller

4. omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd.

Har egendomen reparerats eller på annat sätt förbättrats, är den som gör anspråk på egendomen enligt första stycket skyldig att betala kostnaden för förbättringen innan egendomen lämnas ut. Betalas inte förbättringskostnaden inom en månad efter det att särskild uppmaning delgivits rättsinnehavaren, får egendomen säljas i den ordning som anges i denna lag.

Försäljning av egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m., *egendom som omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), egendom som omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken eller egendom som omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd sker för statens räkning.*

Försäljning av *följande sker för statens räkning: egendom som*

1. har tagits i förvar med stöd av lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.,

2. har omhändertagits med stöd av 24 a § polislagen (1984:387), 3 kap. 16 a § kustbevakningslagen (2019:32) eller 10 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2023:000),

3. omfattas av 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken, eller

4. omfattas av 17 § andra stycket lagen (2014:1437) om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd.

Har egendomen sålts, har ägaren eller någon annan rättsinnehavare rätt till ersättning. Ersättning betalas inte med högre belopp än som har influtit

³ Senaste lydelse 2014:1438.

⁴ Senaste lydelse 2014:1438.

vid försäljningen. I de fall som avses i 7 § andra stycket ska kostnaden för Bilaga 2
förbättringen avräknas från ersättningen.

Ansökan om ersättning prövas av den myndighet som beslutat om
försäljningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Alkoholutandningsprov får tas på den som skäligen kan misstänkas för brott som avses i 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 20 kap. 4 § sjölagen (1994:1009), 7 kap. 2 eller 4 § järnvägssäkerhetslagen (2022:367), 8 kap. 2 eller 4 § lagen (2022:368) om nationella järnvägs-system, 13 kap. 2 § luftfartslagen (2010:500) eller annat brott, på vilket fängelse kan följa, om provet kan ha betydelse för utredning om brottet.

Alkoholutandningsprov tas av
1. en polisman,
2. en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen, om misstanken gäller brott som avses i 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, eller

3. en tjänsteman vid Kustbevakningen, om misstanken gäller brott som avses i 20 kap. 4 § sjölagen.

En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen som ska ta ett alkoholutandningsprov har samma befogenhet som en polisman har enligt 22 § polislagen (1984:387) att stoppa ett fordon eller ett annat transportmedel.

Alkoholutandningsprov tas av
1. en polisman,
2. en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman, om misstanken gäller brott som avses i 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott, eller

3. en kustbevakningstjänsteman, om misstanken gäller brott som avses i 20 kap. 4 § sjölagen.

Bestämmelser om en tulltjänstemans och en kustbevakningstjänstemans rätt att stoppa fordon eller något annat transportmedel finns i 2 kap. 4 § 4 tullbefogenhetslagen (2023:000) respektive 3 kap. 16 § 4 kustbevakningslagen (2019:32).

Provtagningen ska ske på ett sätt som inte utsätter den på vilken provet tas för allmän uppmärksamhet. Om särskilda skäl inte föranleder något annat, ska provet tas i täckt fordon eller fartyg eller inomhus i avskilt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Härigenom föreskrivs att 5 a och 17 §§ passlagen (1978:302) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*5 a §¹

Polismyndigheten ska övervaka att bestämmelserna i 5 § följs.

Den som enligt 5 § ska medföra pass ska på begäran

1. överlämna passet till en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant <i>eller en tjänsteman vid Kustbevakningen, Tullverket</i> eller Migrationsverket, och	1. överlämna passet till en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant, <i>en kustbevakningstjänsteman, en tulltjänsteman</i> eller <i>en tjänsteman</i> vid Migrationsverket, och

2. låta en befattningshavare enligt 1 ta passinnehavarens fingeravtryck och en bild i digitalt format av hans eller hennes ansikte för kontroll av att dessa motsvarar de fingeravtryck och den ansiktsbild som finns sparade i passet.

Den som enligt 5 § i stället medför ett identitetskort utfärdat av en passmyndighet ska på begäran

1. överlämna identitetskortet till en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant <i>eller en tjänsteman vid Kustbevakningen, Tullverket</i> eller Migrationsverket, och	1. överlämna identitetskortet till en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant, <i>en kustbevakningstjänsteman, en tulltjänsteman</i> eller <i>en tjänsteman</i> vid Migrationsverket, och

2. låta en befattningshavare enligt 1 ta innehavarens fingeravtryck och en bild i digitalt format av hans eller hennes ansikte för kontroll av att dessa motsvarar de fingeravtryck och den ansiktsbild som finns sparade i identitetskortet.

När en kontroll enligt andra stycket 2 eller tredje stycket 2 har genomförts, ska fingeravtrycken och ansiktsbilden samt de biometriska data som då har tagits fram omedelbart förstöras.

17 §²

Om ett pass har återkallats, är passinnehavaren eller den som annars förfogar över passet skyldig att på begäran av en passmyndighet överlämna passet till passmyndigheten eller annan myndighet. Detsamma gäller om ett beslut om begränsning av passets giltighet har meddelats. I sådant fall *skall* passet förses med en

Om ett pass har återkallats, är passinnehavaren eller den som annars förfogar över passet skyldig att på begäran av en passmyndighet överlämna passet till passmyndigheten eller annan myndighet. Detsamma gäller om ett beslut om begränsning av passets giltighet har meddelats. I sådant fall *ska* passet förses med en

¹ Senaste lydelse 2021:414.

² Senaste lydelse 2005:655.

anteckning om begränsningen och så snart det kan ske återställas till innehavaren. Passmyndigheten får förena en begäran med vitesföreläggande.

Om ett pass, som enligt första stycket *skall* överlämnas till en myndighet, finns hos en passmyndighet eller uppvisas för en sådan myndighet, kan myndigheten ta hand om det. Finns passet hos en annan myndighet, *skall* det på begäran av passmyndigheten överlämnas till denna.

Om en polisman påträffar ett pass som enligt första stycket *skall* överlämnas till en myndighet, får *polismannen* ta hand om det och låta överlämna det till myndigheten. *Detsamma gäller en tjänsteman vid Kustbevakningen eller Tullverket. Åtgärden skall dokumenteras i enlighet med 27 § polislagen (1984:387).*

anteckning om begränsningen och så snart det kan ske återställas till innehavaren. Passmyndigheten får förena en begäran med vitesföreläggande.

Om ett pass, som enligt första stycket *ska* överlämnas till en myndighet, finns hos en passmyndighet eller uppvisas för en sådan myndighet, kan myndigheten ta hand om det. Finns passet hos en annan myndighet, *ska* det på begäran av passmyndigheten överlämnas till denna.

Om en polisman, *en kustbevakningstjänsteman eller en tulltjänsteman* påträffar ett pass som enligt första stycket *ska* överlämnas till en myndighet, får *befattningshavaren* ta hand om passet och låta överlämna det till myndigheten. Åtgärden *ska* dokumenteras i enlighet med 27 § polislagen (1984:387).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1979:377) om registrering av båtar

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1979:377) om registrering av båtar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Kustbevakningen, *Tullverket* och Polismyndigheten biträder registermyndigheten med att vaka över att bestämmelser i lag eller annan författning om båtregistrering och båtidentifiering följs. Dessa myndigheter har, liksom registermyndigheten, för detta ändamål rätt till tillträde till båt. De ska underrätta registermyndigheten om försummelser att följa bestämmelserna.

Kustbevakningen och Polismyndigheten biträder registermyndigheten med att vaka över att bestämmelser i lag eller annan författning om båtregistrering och båtidentifiering följs. Dessa myndigheter har, liksom registermyndigheten, för detta ändamål rätt till tillträde till båt. De ska underrätta registermyndigheten om försummelser att följa bestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2014:613.

Förslag till lag om ändring i lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m.

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

För ändamål som avses med den samordnade gränsövervakningen får den som tillhör gränsövervakningspersonalen (gränsövervakningsman)

1. *anmoda* resande eller annan person att visa pass eller annan legitimationshandling samt att i övrigt lämna de upplysningar och förete de handlingar som bedöms nödvändiga för övervakningsverksamheten,

2. kontrollera varutrafik samt undersöka transportmedel och lagerlokal eller annat utrymme som används i samband med varutrafiken med samma befogenheter som vid tullkontroll tillkommer tulltjänsteman enligt tullagen (2016:253) och med stöd därav meddelade bestämmelser.

För *de* ändamål som avses med den samordnade gränsövervakningen får den som tillhör gränsövervakningspersonalen (gränsövervakningsman)

1. *begära att en* resande eller en annan person *visar* pass eller annan legitimationshandling och i övrigt *lämnar* de upplysningar och *visar* de handlingar som bedöms vara nödvändiga för övervakningsverksamheten, och

2. kontrollera varutrafik och undersöka transportmedel och lagerlokaler eller andra utrymmen som används i samband med varutrafiken. *Vid en sådan kontroll har gränsövervakningsmannen samma befogenheter som en tulltjänsteman har enligt 3 kap. tullbefogenhetslagen (2023:000) och med stöd därav meddelade bestämmelser.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Härigenom föreskrivs att 19 a och 29 §§ polislagen (1984:387) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*19 a §¹

En polisman får i samband med ett förhör som hålls i Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens lokaler kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

En polisman får i samband med ett förhör som hålls i Polismyndighetens, Säkerhetspolisens eller Ekobrottsmyndighetens lokaler kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

29 §²

Det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4 gäller även en sådan vaktpost eller någon annan som vid Försvarmakten tjänstgör för bevakning eller för att upprätthålla ordning. Bestämmelsen i 10 § första stycket 2 gäller dessutom den som annars med stöd i lag ska verkställa ett frihetsberövande. Bestämmelsen i 10 § första stycket 4 gäller den som i myndighetsutövning har befogenhet att verkställa någon åtgärd som anges där. Vid ingripande med stöd av 10 § första stycket 4 tillämpas också andra stycket samma paragraf. *Bestämmelsen i 10 § första stycket 5 gäller även en tjänsteman vid Tullverket som utövar någon befogenhet som anges där för trafiknykterhetskontroll.*

Det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4 gäller även en sådan vaktpost eller någon annan som vid Försvarmakten tjänstgör för bevakning eller för att upprätthålla ordning. Bestämmelsen i 10 § första stycket 2 gäller dessutom den som annars med stöd i lag ska verkställa ett frihetsberövande. Bestämmelsen i 10 § första stycket 4 gäller den som i myndighetsutövning har befogenhet att verkställa någon åtgärd som anges där. Vid ingripande med stöd av 10 § första stycket 4 tillämpas också andra stycket samma paragraf.

När den som avses i första stycket med stöd i lag berövar någon friheten eller avlägsnar någon, tillämpas också 19 § första stycket 1.

Bestämmelserna i 10 a och 13 §§ gäller också en ordningsvakt, om inget annat framgår av hans eller hennes förordnande. Om en ordningsvakt har omhändertagit någon, gäller dock att den omhändertagne skyndsamt ska överlämnas till närmaste polisman.

¹ Senaste lydelse 2020:1050.

² Senaste lydelse 2019:37.

Bilaga 2

I fråga om en kustbevaknings-tjänstemans befogenheter finns särskilda bestämmelser i kustbevakningslagen (2019:32).

I fråga om en kustbevaknings-tjänstemans befogenheter finns särskilda bestämmelser i kustbevakningslagen (2019:32). *I fråga om en tulltjänstemans befogenheter finns särskilda bestämmelser i tullbefogenhetslagen (2023:000).*

Bestämmelserna i 17 a § gäller också när någon är skyldig att under en brottsutredning stanna kvar hos någon annan myndighet än Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Avräkning enligt denna lag ska göras från belopp som återbetalas eller annars utbetalas på grund av bestämmelse i

1. skatteförfarandelagen (2011:1244),
2. 10 kap. 1–4 §§ mervärdesskattelagen (1994:200),
3. lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.,
4. lagen (1998:506) om punkt- och kontroll av vissa punktskatte-
av alkoholvaror, tobaksvaror och pliktiga varor,
energiprodukter,

5. tullagstiftningen enligt 1 kap. 3 § tullagen (2016:253), eller

6. lagen (1972:435) om överlastavgift.

Vad som sagts i första stycket 1 gäller inte utbetalning enligt 9 kap. 1 § lagen (1994:1776) om skatt på energi.

Det som sagts i första stycket 1 gäller inte utbetalning enligt 9 kap. 1 § lagen (1994:1776) om skatt på energi.

Avräkning ska också göras vid återbetalning av belopp som tagits ut som förrättningskostnad vid indrivning av en sådan fordran som avses i 2 § första meningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2016:258.

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 47 § jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*47 §¹

Påträffas någon på bar gärning då han eller hon begår jaktbrott, får vilt och sådan egendom som enligt 49 § kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet tas i beslag av jakträttshavaren eller av någon som företräder honom eller henne. Samma befogenhet har särskilt förordnade jakttillsynsmän och behöriga tjänstemän vid Kustbevakningen och Tullverket.

Påträffas någon på bar gärning då han eller hon begår jaktbrott, får vilt och sådan egendom som enligt 49 § kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet tas i beslag av jakträttshavaren eller av någon som företräder honom eller henne. Samma befogenhet har särskilt förordnade jakttillsynsmän och behöriga kustbevakningstjänstemän.

Om egendom har tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till Polismyndigheten eller åklagaren. Den polisman eller åklagare som tar emot en sådan anmälan om beslag ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv gjort beslaget.

En kustbevakningstjänsteman som tagit egendom i beslag ska anmäla beslaget till undersökningsledaren eller åklagaren.

För att undvika att vilt som har tagits i beslag förstörs, får djuret efter värdering säljas på lämpligt sätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:313) om
Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig
handräckning i skatteärenden

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att bilaga 2 till lagen (1990:313) om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden ska ha följande lydelse.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förteckning över de svenska skatter och avgifter som konventionen tillämpas på

Konventionen tillämpas på de skatter och avgifter som utgår enligt följande lagar.

Artikel 2 punkt 1 a:

- i) Kupongskattelagen (1970:624), lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster, lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl., lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader, inkomstskattelagen (1999:1229).
- ii) Lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.
- iii) Lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt.

Artikel 2 punkt 1 b:

- i) Begravningslagen (1990:1144), lagen (1999:291) om avgift till registrerat trossamfund.
- ii) Lagen (1994:1920) om allmän löneavgift, lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift, socialavgiftslagen (2000:980).
- iii) A. Lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt.
 B. Lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt, lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter.
 C. Mervärdesskattelagen (1994:200).
 D. Lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lagen (1994:1564) om alkoholskatt, lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus,

- D. Lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, bilskrotningslagen (1975:343), lagen (1984:409) om skatt på gödselmedel, lagen (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel, lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion, lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring, m.m., lagen (1991:1482) om lotteriskatt, lagen (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m., lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus, lagen (1998:506) om *flyttning och kontroll av vissa punktskatte-*

lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter, lagen (1999:673) om skatt på avfall, lagen (2000:466) om skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer.

E. Lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon, vägtrafikskattelagen (2006:227), lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt.

G. Lagen (1972:435) om överlastavgift, lagen (2014:52) om infrastrukturavgifter på väg, i fråga om avgifter på allmän väg, samt lagen (2004:629) om trängselskatt.

pliktiga varor, lagen (1999:673) om skatt på avfall, lagen (2000:466) om skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer, lagen (2022:155) om tobaksskatt, lagen (2022:156) om alkoholskatt.

F. Lagen (1972:435) om överlastavgift, lagen (2014:52) om infrastrukturavgifter på väg, i fråga om avgifter på allmän väg, samt lagen (2004:629) om trängselskatt.

Bilaga 2

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §¹

Den som driver eller avser att driva verksamhet enligt denna lag ska på begäran av tillsynsmyndigheten

1. lämna myndigheten de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen,

2. ge myndigheten tillträde till anläggningar, fordon och annan materiel, lokaler och områden som berörs av verksamheten för de undersökningar som behövs för tillsynen,

3. vid provkörningar och andra materielprov utan kostnad tillhandahålla nödvändig personal, materiel och liknande.

Polismyndigheten och Tullverket ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen. Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för tillsynen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §¹

Om det med stöd av denna lag har föreskrivits begränsningar eller förbud mot att föra tillgångar in i eller ut ur landet, får Tullverket kontrollera att föreskrifterna följs.

För kontrollen gäller

1. *tullagen (2016:253)* i tillämpliga delar, varvid det som sägs om varor ska avse tillgångar som omfattas av valutaregleringen, *samt*

2. bestämmelserna om *förundersökning m.m., beslag, husrannsakan, kroppsvisitation och yttlig kroppsbesiktning i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.*

1. *3 och 6 kap. tullbefogenhetslagen (2023:000)* i tillämpliga delar, varvid det som sägs om varor ska avse tillgångar som omfattas av valutaregleringen, *och*

2. bestämmelserna om *utredning och lagföring av brott i samma lag.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2016:260.

Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 19 § och 22 kap. 10 § sjölagen (1994:1009) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Kustbevakningen, *Tullverket* och Polismyndigheten ska lämna en tingsrätt som håller sjöförklaring den medverkan som tingsrätten begär för utredningen. För Polismyndighetens utredningar gäller bestämmelserna om förundersökning i 23 kap. rättegångsbalken.

*Föreslagen lydelse***18 kap.**19 §¹

Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Kustbevakningen och Polismyndigheten ska lämna en tingsrätt som håller sjöförklaring den medverkan som tingsrätten begär för utredningen. För Polismyndighetens utredningar gäller bestämmelserna om förundersökning i 23 kap. rättegångsbalken.

22 kap.10 §²

Kustbevakningen, *Tullverket* och Polismyndigheten ska biträda registermyndigheten med att vaka över att bestämmelser i lag eller annan författning om registrering och identifiering av skepp och inskrivning av rätt till skepp och andel i sådan egendom följs. Dessa myndigheter har, liksom registermyndigheten, för detta ändamål rätt till tillträde till ett skepp. De ska underrätta registermyndigheten om försummelser att följa bestämmelserna.

Kustbevakningen och Polismyndigheten ska biträda registermyndigheten med att vaka över att bestämmelser i lag eller annan författning om registrering och identifiering av skepp och inskrivning av rätt till skepp och andel i sådan egendom följs. Dessa myndigheter har, liksom registermyndigheten, för detta ändamål rätt till tillträde till ett skepp. De ska underrätta registermyndigheten om försummelser att följa bestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2014:614.

² Senaste lydelse 2014:614.

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 och 4 b §§ och 9 kap. 6 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §¹

Polismyndigheten ska besluta att ett vapen med tillhörande ammunition, ljuddämpare och tillståndsbevis ska tas om hand om

a) det finns risk att vapnet missbrukas, eller

b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och särskilda omständigheter inte talar emot ett omhändertagande.

Om risken för missbruk är överhängande, får egendomen tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som länsstyrelsen förordnat, *personal vid Kustbevakningen och Tullverket* eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden ska skyndsamt anmälas till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå.

Om risken för missbruk är överhängande, får egendomen tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som länsstyrelsen förordnat, *kustbevakningstjänstemän, tulltjänstemän* eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden ska skyndsamt anmälas till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå.

4 b §²

Medför någon ett skjutvapen utan att kunna visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet, får vapnet omhändertas. En sådan åtgärd får vidtas av *en polisman, jakttillsynsman* som länsstyrelsen förordnat eller av *personal vid Kustbevakningen* eller *Tullverket*.

Sedan en vecka förflutit efter omhändertagandet *skall* vapnet återställas, om det inte har tagits i beslag eller det tillstånd som medfört rätt att inneha vapnet har återkallats. Detsamma gäller dessförinnan, om den som medförde vapnet kan styrka sin rätt att ha detta med sig.

Medför någon ett skjutvapen utan att kunna visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet, får vapnet omhändertas. En sådan åtgärd får vidtas av *polismän, jakttillsynsmän* som länsstyrelsen förordnat eller av *kustbevakningstjänstemän* eller *tulltjänstemän*.

Sedan en vecka förflutit efter omhändertagandet *ska* vapnet återställas, om det inte har tagits i beslag eller det tillstånd som medfört rätt att inneha vapnet har återkallats. Detsamma gäller dessförinnan, om den som medförde vapnet kan styrka sin rätt att ha detta med sig.

¹ Senaste lydelse 2022:132.

² Senaste lydelse 2012:306.

9 kap.

6 §

Jakttillsynsmän som förordnats av länsstyrelsen *samt personal vid Kustbevakningen och Tullverket* eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen har samma befogenhet som polismän att ta sådan egendom i beslag som skäligen kan antas vara förverkad enligt denna lag.

Jakttillsynsmän som förordnats av länsstyrelsen, *kustbevakningstjänstemän, tulltjänstemän* eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen har samma befogenhet som polismän att ta sådan egendom i beslag som skäligen kan antas vara förverkad enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹

Bestämmelserna i 19–23, 26, 27 och 29 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling gäller vid brott mot ett förbud mot in- eller utförsel av varor eller åtgärder som främjar sådan in- eller utförsel som har föreskrivits

Bestämmelserna i tullbefogenhetslagen (2023:000) om utredning och lagföring av brott gäller vid brott mot ett förbud mot in- eller utförsel av varor eller åtgärder som främjar sådan in- eller utförsel som har föreskrivits

1. enligt 4 §, eller

2. i en sådan förordning om ekonomiska sanktioner som avses i 8 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2010:435.

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen¹

dels att 2, 5–11 b, 13–18, 21 och 22 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 5, 19 och 22 §§ ska utgå,
dels att 3, 4, 12 och 19–20 a §§ ska betecknas 2–7 §§,
dels att 1 § och rubriken närmast före ska ha följande lydelse,
dels att lagens rubrik och de nya 2–7 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det närmast före de nya 3–5 §§ ska införas tre nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Inregränslag (1996:701)

Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om *Tullverkets befogenheter* vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (EU-land).

Denna lag innehåller bestämmelser om *anmälningsskyldighet* vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (EU-land).

Bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel och utförsel av varor finns i tullbefogenhetslagen (2023:000).

¹ Senaste lydelse av

7 § 2014:1497

8 § 2016:269

9 § 2016:269

11 § 2021:44

11 a § 2021:44

11 b § 2021:44

13 § 2016:269

14 § 1999:434

15 § 2018:1187

16 § 2018:1703

17 § 2016:269

17 a § 2017:626

17 b § 2003:811

17 c § 2017:626

17 d § 2002:885

18 § 2016:269

21 § 2012:640

22 § 2012:640.

Lagen är tillämplig endast på följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,

2. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),

3. skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67) samt sådana vapen och andra föremål som anges i 1 kap. 3 § samma lag,

4. injektionssprutor och kanyler,

5. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

6. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggar, spikklubbor och liknande,

7. kulturföremål som avses i 5 kap. kulturmiljölagen (1988:950),

8. hundar och katter för annat ändamål än handel,

9. spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt alkohollagen (2010:1622), tobaksvaror och elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare vid kontroll av åldersgränsen i 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter samt tobaksfria nikotinprodukter vid kontroll av åldersgränsen i 21 § lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter,

10. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,

11. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,

12. barnpornografi enligt lagen (1998:1443) om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi,

13. varor som avses i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,

14. varor som ska beskattas enligt lagen (2014:1470) om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter,

15. sprängämnesprekursorer enligt artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1148 av den 20 juni 2019 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer, om ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 och om upphävande av förordning (EU) nr 98/2013, i den ursprungliga

14. sprängämnesprekursorer enligt artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1148 av den 20 juni 2019 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer, om ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 och om upphävande av förordning (EU) nr 98/2013, i den ursprungliga

² Senaste lydelse av tidigare 3 § 2022:1259.

lydelsen och 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer,

16. explosiva varor som avses i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

4 §³

Den som för in en vara från ett annat EU-land till Sverige ska anmäla varan till Tullverket om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt *eller* om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En *sådan* anmälan ska göras *också* av den som för ut en vara från Sverige till ett annat EU-land om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt *eller* om varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 3 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 15 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket.

Anmälan enligt första stycket ska göras utan dröjsmål till närmaste bemannade tullkontor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten enligt första och andra styckena.

lydelsen, och 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, *och*

15. explosiva varor som avses i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Skyldighet att anmäla en vara

3 §

Den som för in en vara från ett annat EU-land till Sverige ska anmäla varan till Tullverket om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt. *Detsamma gäller* om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En anmälan ska *också* göras av den som för ut en vara från Sverige till ett annat EU-land, om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt. *Detsamma gäller* om varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 2 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 14 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket.

En anmälan enligt första stycket ska göras utan dröjsmål till närmaste bemannade tullkontor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningskyldigheten enligt första och andra styckena.

12 §⁴

Polismyndigheten och Kustbevakningen är skyldiga att medverka i kontrollverksamheten enligt denna lag. Vad som sägs i 5–7 och 13 §§ om Tullverket och en tulltjänsteman gäller vid sådan medverkan också Polismyndigheten och en polisman samt Kustbevakningen och en kustbevakningstjänsteman.

Ett befordringsföretag är skyldigt att till Tullverket anmäla om det i företagets verksamhet uppkommer misstanke om att en försändelse innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling:

1. narkotika,
2. skjutvapen eller ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),
3. sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen, eller
4. sådana explosiva varor som avses i 4 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Befordringsföretaget är skyldigt att på begäran av Tullverket överlämna försändelsen till verket.

4 §

Ett befordringsföretag ska till Tullverket anmäla om det i företagets verksamhet uppkommer misstanke om att en försändelse innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt tullbefogenhetslagen (2023:000):

2. skjutvapen, ammunition eller ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67),

Försändelsen ska överlämnas till Tullverket om myndigheten begär det.

Straff

19 §⁵

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet låter bli att

1. göra en anmälan enligt 4 § när en vara som avses i 3 § 3 eller 15 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 §

5 §

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet låter bli att göra en anmälan enligt 3 § när en vara som avses i 2 § 3 eller 14 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen

⁴ Senaste lydelse av tidigare 12 § 2021:44. Ändringen innebär bl.a. att första stycket upphävs.

⁵ Senaste lydelse av tidigare 19 § 2014:800.

lagen (2014:799) om sprängämnes-
prekursorer förs in till Sverige,

*2. stanna på en tulltjänstemans
anmaning enligt 5 §, eller*

*3. lämna uppgifter och visa upp
handlingar för en tulltjänsteman
enligt 6 §.*

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

(2014:799) om sprängämnes-
prekursorer förs in till Sverige.

20 §⁶

Ansvar enligt 19 § inträder inte
om gärningen är belagd med straff
i brottsbalken eller i lagen
(2000:1225) om straff för
smuggling.

20 a §⁷

Särskilda bestämmelser om
förundersökning, tvångsmedel, åtal
m.m. vid brott som rör införsel eller
utförsel finns i lagen (2000:1225)
om straff för smuggling.

6 §

Ansvar enligt 5 § ska inte dömas
ut om gärningen är belagd med
straff i brottsbalken eller i lagen
(2000:1225) om straff för
smuggling.

7 §

Särskilda bestämmelser om
utredning och lagföring av brott
mot denna lag finns i
tullbefogenhetslagen (2023:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut som har överklagats
före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse av tidigare 20 § 2000:1232.

⁷ Senaste lydelse av tidigare 20 a § 2000:1232.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 6 a § lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §¹

I ärenden som avses i 1 § första stycket 2 och 3 får förhandsbesked lämnas efter ansökan av det allmänna ombudet hos Skatteverket endast om

1. frågan angår en enskild,
2. Skatteverket eller, i fall som avses i 2 kap. 13 § eller 3 kap. 5 § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, Tullverket har fattat ett beslut i saken,
2. Skatteverket eller, i fall som avses i 2 kap. 1 § eller 12 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor, Tullverket har fattat ett beslut i saken,
3. beslutet gått den enskilde emot, och
4. det är av vikt för en enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning att förhandsbesked lämnas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2007:464.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter¹

dels att 2 och 3 kap., 4 kap. 11–13 §§, 5 kap. 2–4 §§ och rubriken närmast före 4 kap. 13 § ska upphöra att gälla,

dels att 5 kap. 1 a–1 c §§ ska betecknas 5 kap. 2–4 §§,

dels att lagens rubrik, 1 kap. 1, 5 och 6 §§, rubriken till 4 kap., 4 kap. 1 b, 9 a, 9 b, 14, 14 a, 17 och 20 §§ och 5 kap. 1 och 5 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 2 kap., av följande lydelse.

Lag (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter

Lag (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor

Lydelse enligt SFS 2022:167

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

I denna lag finns bestämmelser om flyttning av punktskattepliktiga varor *samt om kontroll avseende punktskattepliktiga varor vid vägtransporter och vid försändelser med post. I denna lag finns även bestämmelser om kontroll av upplagshavare inom uppskovs-*

I denna lag finns bestämmelser om flyttning av punktskattepliktiga varor *och om kontroll av upplagshavare inom uppskovsförfarandet. Bestämmelserna har sin grund delvis i rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019*

¹ Senaste lydelse av
lagens rubrik 2006:1510
2 kap. 1 § 2012:679
2 kap. 1 a § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 1 b § 2012:679
2 kap. 1 c § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 2 § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 3 § 2014:670
2 kap. 4 § 1999:438
2 kap. 5 § 2018:1888
2 kap. 6 § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 7 § 2018:1888
2 kap. 8 § 2012:679
2 kap. 9 § 2002:883
2 kap. 9 a § 2002:883
2 kap. 11 § 2018:1888
2 kap. 12 § 1999:438
2 kap. 13 § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 13 a § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 13 b § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 13 c § (jfr SFS 2022:167)

2 kap. 14 § 2000:1233
2 kap. 15 § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 16 § 2021:428
2 kap. 16 a § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 17 § 2013:1076
2 kap. 20 § (jfr SFS 2022:167)
2 kap. 22 § 2002:883
2 kap. 23 § 2002:883
3 kap. 1 § 2010:1629
3 kap. 2 § 2004:209
3 kap. 4 § 2002:883
3 kap. 4 a § 2002:883
3 kap. 5 § (jfr SFS 2022:167)
3 kap. 5 a § 2021:428
3 kap. 6 § (jfr SFS 2022:167)
3 kap. 9 § 1999:438
4 kap. 12 § 2014:1510
4 kap. 13 § 2009:470
5 kap. 2 § 2002:883
5 kap. 3 § 2018:1888
5 kap. 4 § (jfr SFS 2022:167).

förfarandet. Bestämmelserna har sin grund delvis i rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt, i den ursprungliga lydelsen.

om allmänna regler för punktskatt, i den ursprungliga lydelsen. Bilaga 2

Bestämmelser om kontroll av punktskattepliktiga varor vid vägtransporter, kontroll av försändelser och omhändertagande av varor finns i tullbefogenhetslagen (2023:000).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Ett beslut om åtgärd enligt denna lag får fattas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde.

Ett beslut om *en* åtgärd enligt denna lag får fattas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den enskilde.

För Tullverket finns föreskrifter om principer för ingripanden i 2 kap. 2 § tullbefogenhetslagen (2023:000).

Kontroller enligt denna lag får inte utformas på sådant sätt att urvalet av vad och vem som kontrolleras sker slumpmässigt.

Lydelse enligt SFS 2022:167

Föreslagen lydelse

6 §

En punktskattepliktig vara får flyttas endast om de krav i fråga om elektroniskt administrativt dokument, administrativ referenskod, elektroniskt förenklat administrativt dokument, förenklad administrativ referenskod, ersättningsdokument, följedokument för transport av vinprodukter, säkerhet, anmälningsskyldighet och registrering är uppfyllda som följer av de lagar som anges i 2 § eller av bestämmelser som avses i 5 a §.

En flyttning av punktskattepliktiga varor anses inte ha skett i strid med första stycket endast på grund av smärre brister i följande dokument som avser flyttningen eller åtföljer varorna:

1. det elektroniska administrativa dokumentet,
2. det elektroniska förenklade administrativa dokumentet,
2. det elektroniska förenklade administrativa dokumentet,
3. ersättningsdokumentet, eller
4. följedokumentet för transport av vinprodukter.

Första stycket gäller inte punktskattepliktiga varor som återutförs Första stycket gäller inte punktskattepliktiga varor som återutförs

² Senaste lydelse 2002:883.

enligt 3 kap. 1 § femte stycket eller 17 a § andra stycket lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

enligt 4 kap. 11 § andra stycket eller 5 kap. 27 § tullbefogenhetslagen (2023:000).

2 kap. Skatt och förverkande när en vara har omhändertagits

När varan har omhändertagits vid en transportkontroll

Beslut om skatt

1 § Om en punktskattepliktig vara har omhändertagits enligt 5 kap. 16 eller 19 § tullbefogenhetslagen (2023:000) och skattskyldighet föreligger för varan enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt ska Tullverket besluta om skatten på varan om

1. skattskyldighet har inträtt, och
2. varan har transporterats i strid med 1 kap. 6 §.

Skatt enligt första stycket ska tas ut enligt de skattesatser som anges i lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt.

Vid tillämpning av första stycket gäller det som föreskrivs i 5 kap. 2 § tullbefogenhetslagen.

2 § Tullverket ska besluta om skatt om det finns grund för att ta ut skatt för en omhändertagen punktskattepliktig vara enligt

1. 5 kap. 22, 24 eller 25 § lagen (1994:1776) om skatt på energi,
2. 9 kap. 25, 27 eller 28 § lagen (2022:155) om tobaksskatt, eller
3. 9 kap. 25, 27 eller 28 § lagen (2022:156) om alkoholskatt.

Om Tullverket har fattat beslut enligt första stycket får myndigheten även besluta om särskilt ansvar enligt 5 kap. 27 § lagen om skatt på energi, 9 kap. 30 § lagen om tobaksskatt eller 9 kap. 30 § lagen om alkoholskatt. När Tullverket tillämpar dessa bestämmelser ska det som där sägs om Skatteverket i stället gälla Tullverket.

Skatt enligt första stycket ska tas ut enligt de skattesatser som anges i lagen om skatt på energi, lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt.

3 § Beslut enligt 1 eller 2 § får inte fattas om varorna omfattas av ett beslut om skatt enligt skatteförfarandelagen (2011:1244) eller enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi, lagen (2022:155) om tobaksskatt eller lagen (2022:156) om alkoholskatt som fattades innan varorna omhändertogs.

Bestämmelserna i 1 och 2 §§ gäller inte i sådana fall som avses i 3 kap. 6 § tullbefogenhetslagen (2023:000).

4 § Skatten på varan ska efterges om Tullverket har beslutat om skatt på

1. en sådan beskattad vara som avses i 1 kap. 12 § lagen (2022:156) om alkoholskatt och den som kan antas göra anspråk på varan om omhändertagandet skulle upphävas enligt 5 kap. 22 § tullbefogenhetslagen

(2023:000) saknar rätt enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen Bilaga 2
(2010:1622) att föra in varan,

2. snus, tuggtobak, övrig tobak eller en sådan beskattad vara som avses i 1 kap. 11 § lagen (2022:155) om tobaksskatt och den som kan antas göra anspråk på varan om omhändertagandet skulle upphävas enligt 5 kap. 22 § tullbefogenhetslagen saknar rätt enligt 5 kap. 20 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter att föra in varan, eller

3. snus, tuggtobak, övrig tobak eller en sådan beskattad vara som avses i 1 kap. 11 § lagen om tobaksskatt och det är sannolikt att varan är avsedd att bjudas ut till försäljning i Sverige och en sådan försäljning uppenbart skulle strida mot 3 kap. 1 § tredje stycket lagen om tobak och liknande produkter eller 2 kap. 19 § lagen om tobaksskatt.

Beslut om administrativt förverkande

5 § En punktskattepliktig vara får förverkas om

1. ett beslut om skatt enligt 1 § har fått laga kraft och skatten inte har betalats inom en månad från den dag beslutet fick laga kraft, eller

2. ett beslut enligt 5 kap. 24 eller 25 § tullbefogenhetslagen (2023:000) att varan inte får lämnas ut har fått laga kraft.

Ett beslut om förverkande enligt första stycket 1 får inte fattas om det är oskäligt.

6 § Egendom som har varit omhändertagen enligt 5 kap. 16, 17 eller 19 § tullbefogenhetslagen (2023:000) får förverkas om,

1. ägaren eller någon annan rättsinnehavare inte har gjort anspråk på den, eller

2. den som har gjort anspråk på egendomen inte har hämtat egendomen.

Ett beslut om förverkande enligt första stycket får inte fattas förrän tre månader förflutit från den dag vad avser 1 då omhändertagandet upphävdes och vad avser 2 då anspråket framställdes.

7 § Om omhändertagen egendom förklaras förverkad får förverkandet även omfatta emballage och annat förvaringsmaterial.

8 § Skyldigheten att betala skatt som påförts med stöd av 1 § består även efter det att varorna förverkats, om skatten inte eftergetts enligt 4 §.

9 § Särskild rätt till egendom som förklarats förverkad består om inte även den särskilda rätten förklaras förverkad. Om rätten vunnits genom utmätning eller betalningssäkring upphör den dock, om det inte av särskild anledning beslutats att rätten ska bestå. I ett beslut om förverkande ska en anteckning om bestående särskild rätt göras.

10 § När ett beslut om förverkande av egendom har fått laga kraft, ska egendomen säljas genom Tullverkets försorg eller i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom.

Egendomen får i stället förstöras om den

1. inte kan säljas,

2. kan befaras komma till brottslig användning, eller

3. annars är olämplig för försäljning.

Det som anges i första stycket gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Vid en försäljning ska Tullverket göra förbehåll för sådan känd rätt som gäller enligt 9 §.

11 § Om ett förverkande beslutats enligt 5 § första stycket 1 ska intäkterna från försäljning enligt 10 § användas till att betala punktskatt för varan. Om det därefter finns ett överskott ska detta lämnas till den vars vara förverkats om han eller hon är känd. Annars ska överskottet tillfalla staten.

I andra fall än som avses i första stycket ska försäljningsintäkten lämnas till den vars egendom förverkats om han eller hon är känd. Annars ska överskottet tillfalla staten.

När varan har omhändertagits vid kontroll av försändelser

Beslut om skatt

12 § Om skattskyldighet har inträtt enligt lagen (2022:156) om alkoholskatt eller lagen (2022:155) om tobaksskatt för en alkohol- eller tobaksvara som omhändertagits enligt 5 kap. 28 § tullbefogenhetslagen (2023:000), ska Tullverket besluta om skatten på varan.

Tullverket ska besluta om skatt om det finns grund för uttag av skatt för omhändertagen alkohol- eller tobaksvara enligt

1. 9 kap. 25, 27 eller 28 § lagen om tobaksskatt, eller
2. 9 kap. 25, 27 eller 28 § lagen om alkoholskatt.

Skatt enligt första och andra styckena ska tas ut enligt de skattesatser som anges i nämnda lagar.

Beslut enligt första eller andra stycket får inte fattas om varorna i fråga omfattas av ett beslut om skatt enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), lagen om tobaksskatt eller lagen om alkoholskatt som fattades innan varorna omhändertogs.

Om den skattskyldige inte är känd eller inte har betalat skatten trots anmaning om detta, ska mottagaren ges tillfälle att lösa ut en vara som omhändertagits enligt 5 kap. 28 § tullbefogenhetslagen genom att betala ett belopp som motsvarar skatten.

13 § Om det saknas tillräckliga uppgifter för att fastställa skatten enligt 12 § första stycket får denna tas ut med

- 207 kronor/liter för spritdryck,
- 55 kronor/liter för starkvin,
- 27 kronor/liter för vin,
- 11 kronor/liter för starköl,
- 1 krona och 63 öre/styck för cigaretter.

I denna bestämmelse förstås med

spritdryck: alcoholdryck med en alkoholhalt som överstiger 22 volymprocent,

starkvin: alcoholdryck med en alkoholhalt som överstiger 15 men inte 22 volymprocent,

vin: annat vin än starkvin samt annan alcoholdryck med en alkoholhalt som överstiger 3,5 men inte 15 volymprocent och som inte är starköl,

starköl: öl med en alkoholhalt som överstiger 3,5 volymprocent.

14 § Om en alkohol- eller tobaksvara har omhändertagits enligt 5 kap. 27, 28 eller 29 § tullbefogenhetslagen (2023:000) får varan förverkas, om

1. ett beslut om skatt enligt 12 § har fått laga kraft och skatten inte har betalats inom två månader från den dag beslutet fick laga kraft, eller

2. det av någon annan anledning fortfarande finns grund för ett omhändertagande.

En vara får inte förverkas med stöd av första stycket 2 förrän tre månader efter den dag då beslutet att omhänderta varan fattades.

Ett beslut om förverkande får inte fattas om det är oskäligt.

15 § Skyldigheten att betala skatt som påförts med stöd av 12 § består även efter det att varorna förverkats.

16 § När ett beslut om förverkande enligt 14 § har fått laga kraft ska varorna förstöras genom Tullverkets försorg.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

Gemensamma bestämmelser vid Transporttillägg och vissa kontroll av vägtransporter och förfaranderegler kontroll av postförsändelser

Lydelse enligt SFS 2022:167

Föreslagen lydelse

1 b §

Transporttillägg ska påföras en

1. förare som inte har med sig föreskriven administrativ referenskod, eller ersättningsdokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor, eller

2. förare eller passagerare som transporterar varor enligt 2 kap. 6 § andra stycket som inte har med sig föreskriven förenklad administrativ referenskod eller ersättningsdokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor som beskattats i ett annat EU-land.

2. förare eller passagerare som transporterar varor enligt 5 kap. 11 § tullbefogenhetslagen (2023:000) som inte har med sig föreskriven förenklad administrativ referenskod eller ersättningsdokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor som beskattats i ett annat EU-land.

Om det finns grund för att påföra såväl en förare som en passagerare transporttillägg för samma varor, får transporttillägg bara påföras passageraren.

Transporttillägg ska påföras den som äger eller, om en sådan lokal är upplåten till någon annan, den som innehar nyttjanderätt till en lokal där punktskattepliktiga varor förvaras för på-, av- eller omlastning under en pågående flyttning, om föreskriven förenklad administrativ referenskod eller ersättningsdokument vid flyttning av punktskattepliktiga varor som beskattats i ett annat EU-land inte tillhandahålls vid transportkontrollen.

9 a §³

Frågor om förverkande enligt 2 kap. 17–19 §§ och 3 kap. 7 § första stycket 1 får prövas av *särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket* om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då omhändertagandet verkställdes och det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Frågor om förverkande enligt 2 kap. 5–7 och 14 §§ första stycket 1 får prövas av *en tullåklagare eller annan särskilt förordnad tulltjänsteman* om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då omhändertagandet verkställdes och det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Första stycket gäller inte om det i ärendet finns anledning att anta att någon innehar en särskild rätt till egendomen.

9 b §⁴

I ett ärende om förverkande enligt 9 a § tillämpas bestämmelserna i 18 § och 19 § första stycket.

Ett beslut om förverkande ska meddelas skriftligen.

Ägaren till egendomen eller den som senast innehade varorna får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje med det till Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla.

Om Tullverket inte häver omhändertagandet, ska Tullverket ansöka om förverkande hos allmän förvaltningsdomstol. Har ansökan inte gjorts inom en månad från det att anmälan kom in, ska omhändertagandet anses hävt om inte 2 kap. 16 eller 16 a § är tillämplig.

Om Tullverket inte häver omhändertagandet, ska Tullverket ansöka om förverkande hos allmän förvaltningsdomstol. Har ansökan inte gjorts inom en månad från det att anmälan kom in, ska omhändertagandet anses hävt om inte 5 kap. 24 eller 25 § *tullbefogenhetslagen (2023:000)* är tillämplig.

14 §⁵

Beslut enligt 2 kap. 1–6 §§ och 12 § och 4 kap. 9 a § får inte överklagas. Andra beslut enligt 1–4 kap. får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut enligt 4 kap. 9 a § får inte överklagas. Andra beslut enligt 1–4 kap. får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

³ Senaste lydelse 2018:1888.

⁴ Senaste lydelse 2018:1888.

⁵ Senaste lydelse 2018:1888.

Talan mot beslut enligt 3 kap. 5 § första stycket får föras även av mottagaren av varan.

Talan mot beslut enligt 2 kap. 12 § första stycket får föras även av mottagaren av varan.

Skatteverket får överklaga beslut enligt denna lag som fattats av Tullverket.

Lydelse enligt SFS 2022:167

Föreslagen lydelse

14 a §

Om Tullverket har beslutat om ansvar enligt 2 kap. 13 a § andra stycket, får den som gjorts ansvarig överklaga det beslut om skatt enligt 2 kap. 13 a § första stycket som omfattas av beslutet om ansvar. Överklagandet ska göras inom den tid och på det sätt som gäller för den som beslutet om skatt gäller.

Om Tullverket har beslutat om ansvar enligt 2 kap. 2 § andra stycket, får den som gjorts ansvarig överklaga det beslut om skatt enligt 2 kap. 2 § första stycket som omfattas av beslutet om ansvar. Överklagandet ska göras inom den tid och på det sätt som gäller för den som beslutet om skatt avser.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Mål om omhändertagande och förverkande skall handläggas skyndsamt.

Mål om förverkande ska handläggas skyndsamt.

20 §⁶

Vid handläggning av frågor om omhändertagande, förverkande samt transporttillägg i förvaltningsrätt eller kammarrätt skall muntlig förhandling hållas, om enskild part begär det. Muntlig förhandling behöver dock inte hållas om det är uppenbart obehövligt. En enskild part skall upplysas om rätten till muntlig förhandling.

Vid handläggning av frågor om förverkande och transporttillägg i förvaltningsrätt eller kammarrätt ska muntlig förhandling hållas, om en enskild part begär det. Muntlig förhandling behöver dock inte hållas om det är uppenbart obehövligt. En enskild part ska upplysas om rätten till muntlig förhandling.

5 kap.

1 §⁷

Den som uppsåtligen i strid med 1 kap. 6 §

1. förflyttar punktskattepliktiga varor inom Sverige,
2. för in punktskattepliktiga varor till Sverige från ett område som tillhör Europeiska unionens punktskatteområde, eller
3. för ut punktskattepliktiga varor från Sverige och därigenom ger upphov till fara för att en myndighets kontrollverksamhet med avseende på varuförflyttningen allvarligt försvåras döms, om inte gärningen är

⁶ Senaste lydelse 2009:829.

⁷ Senaste lydelse 2011:290.

belagd med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling, för *olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor* till fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Om brottet är att anse som ringa döms till böter.

Den som till Tullverket frivilligt anmäler varor som förflyttas i strid med 1 kap. 6 § för kontroll enligt 2 eller 3 kap. ska inte dömas till ansvar enligt första stycket.

Den som till Tullverket frivilligt anmäler varor som förflyttas i strid med 1 kap. 6 § för kontroll enligt 5 kap. eller 6 kap. 4 eller 6 § tullbefogenhetslagen (2023:000) ska inte dömas till ansvar enligt första stycket.

5 §⁸

Utöver vad som följer av 1 § andra och tredje styckena lagen (2000:1225) om straff för smuggling ska vid brott enligt 1–1 c §§ följande bestämmelser i samma lag tillämpas:

- bestämmelserna om förverkande i 16–18 §§,
- bestämmelserna om förundersökning och tvångsmedel i 19–26 a §§, 27 § första och tredje styckena, när det gäller kroppsvisitation, och i 29–30 §§, samt
- bestämmelserna om talan i 32 och 33 §§.

Vid brott enligt 1–4 §§ ska bestämmelserna om förverkande i 16–18 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling tillämpas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut som har överklagats före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Den som drabbas av en personskada eller en sakskada genom våld som utövas med stöd av 10 §, 10 a § eller 29 § första stycket första eller femte meningen polislagen (1984:387), 2 kap. 17 § utskökningsbalken, 4 kap. 2 och 16 §§ tullagen (2016:253), 21 b § lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 kap. 4 eller 6 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) har rätt till ersättning, om den skadelidande inte har betett sig på ett sådant sätt att det varit påkallat att använda våld mot hans eller hennes person eller egendom.

Den som drabbas av en personskada eller en sakskada genom våld har rätt till ersättning, om den skadelidande inte har betett sig på ett sådant sätt att det varit påkallat att använda våld mot hans eller hennes person eller egendom, och våldet utövas med stöd av

1. 10 §, 10 a § eller 29 § första stycket första meningen polislagen (1984:387),

2. 2 kap. 17 § utskökningsbalken,

3. 2 kap. 4 eller 6 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32), eller

4. 2 kap. 3 eller 7 § tullbefogenhetslagen (2023:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för skador enligt 8 § som uppkommit före ikraftträdandet och som grundas på 4 kap. 2 eller 16 § tullagen (2016:253) eller 21 b § lagen (2000:1225) om straff för smuggling i då gällande lydelse.

¹ Senaste lydelse 2021:762.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En ögonundersökning enligt denna lag genomförs av

1. en polisman, eller
2. en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen, om misstanken gäller brott som avses i 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen som ska genomföra en ögonundersökning har samma befogenhet som en polisman har enligt 22 § polislagen (1984:387) att stoppa ett fordon.

Undersökningen ska göras på ett sätt som inte utsätter den som undersöks för allmän uppmärksamhet. Om särskilda skäl inte föranleder något annat, ska undersökningen genomföras i ett täckt fordon eller inomhus i ett avskilt rum. Om den undersökte begär det ska det föras ett protokoll vid undersökningen och utfärdas ett bevis om utförd åtgärd.

4 §¹

En ögonundersökning enligt denna lag genomförs av

1. en polisman, eller
2. en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman, om misstanken gäller brott som avses i 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Bestämmelser om en tulltjänstemans och en kustbevakningstjänstemans rätt att stoppa fordon eller något annat transportmedel finns i 2 kap. 4 § 4 tullbefogenhetslagen (2023:000) respektive 3 kap. 16 § 4 kustbevakningslagen (2019:32).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 och 11 §§ lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 §

Tullverket, *en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen eller en polisman* får i samband med utredning av brott som också motsvarar brott enligt svensk lag vidta åtgärder enligt 19, 20, 22 och 26 §§ samt 27 § första och andra stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Tullverket *och en tulltjänsteman* får i samband med utredning av brott som också motsvarar brott enligt svensk lag vidta åtgärder enligt 8 kap. 3, 5, 9, 16 och 19 §§ tullbefogenhetslagen (2023:000). *En kustbevakningstjänsteman eller en polisman har vid utredning av sådana brott samma befogenheter som en tulltjänsteman.*

Åtgärderna får vidtas endast under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd med anledning av brott enligt svensk rätt och enligt särskilda bestämmelser i denna lag.

Tvångsmedel får inte användas med stöd av denna lag i syfte att möjliggöra förverkande av egendom.

11 §

Om en åtgärd i samband med utredningen kräver åklagares eller domstols beslut enligt 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken *och lagen (2000:1225) om straff för smuggling, skall* ansökan i den delen handläggas enligt bestämmelserna i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Har beslag verkställts i samband med utredningen tillämpas dock först 27 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken.

Om en åtgärd i samband med utredningen kräver åklagares eller domstols beslut enligt 23, 27 *eller* 28 kap. rättegångsbalken *eller* 8 kap. tullbefogenhetslagen (2023:000), *ska* ansökan i den delen handläggas enligt bestämmelserna i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Har beslag verkställts i samband med utredningen tillämpas dock först 27 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2000:1225) om straff för smuggling

- dels* att 1 a, 19–23, 25–30, 32 och 34–40 §§ ska upphöra att gälla,
- dels* att 1–3 och 7 §§ ska ha följande lydelse,
- dels* att 24 § ska betecknas 19 § och ha följande lydelse,
- dels* att 31 och 33 §§ ska betecknas 20 och 21 §§ och att rubriken före nya 20 § ska lyda ”Åtal och talan om förverkande m.m.”,
- dels* att det ska införas en ny paragraf, 22 §, av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2021/22:256 Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag innehåller bestämmelser om ansvar m.m. för gärningar som rör införsel till eller utförsel från landet av varor. Har det i lag eller annan författning föreskrivits straff för den som bryter mot ett förbud mot eller villkor för att föra in eller ut en vara, gäller i stället bestämmelserna i den författningen om inget annat är föreskrivet.

I 19–22, 25 a–27, 29 a och 32 §§ finns särskilda bestämmelser om befogenheter för att förhindra, utreda och beivra brott enligt denna lag eller brott, som rör införsel till eller utförsel från landet av varor, enligt någon av de författningar som nämns i tredje stycket. Befogenheterna gäller även vid sådana brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64), vapenlagen (1996:67) och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor som avses i 12 § tredje stycket samt vid sådana terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott. Befogenheten enligt 32 § att väcka åtal eller besluta om förverkande gäller dock inte vid brott enligt

¹ Ändringen innebär att andra–fjärde styckena upphävs.

narkotikastrafflagen, vapenlagen, lagen om brandfarliga och explosiva varor eller terroristbrottslagen.

De författningar som avses i andra stycket är lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, tullagen (2016:253) samt lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Bestämmelserna i 19–22, 25 a–26 a §§ samt 27 § första och tredje styckena, när det gäller kroppsvisitation, och bestämmelserna i 32 § gäller också vid brott som avses i 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Vid tillämpning av denna lag ska en vara anses ha förts in till eller ut från landet när den har förts över gränsen för svenskt territorium.

I denna lag förstås med

1. narkotika: sådana varor som anges i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64),

2. vapen: sådana skjutvapen som avses i vapenlagen (1996:67) samt sådana vapen och andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen,

3. explosiva varor: sådana varor som anges i 4 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, och

4. tullbehandling: vad som föreskrivs i tullagstiftningen om att en vara ska läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring, 4. tullbehandling: det som föreskrivs i tullagstiftningen om att en vara ska läggas upp på en anläggning för tillfällig lagring, *bli*

² Senaste lydelse 2020:901.

hänförs till ett tullförfarande eller återexporteras eller åtgärder enligt 3 kap. 1 § tullagen (2016:253), då varan förs in till eller ut från landet.

föremål för ett tullförfarande eller återexporteras eller bli föremål för åtgärder enligt 3 kap. 6 § tullbefogenhetslagen (2023:000), då varan förs in till eller ut från landet.

3 §

Den som, i samband med införsel till landet av en vara som omfattas av ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel, uppsåtligen bryter mot förbudet eller villkoret genom att underlåta att anmäla varan till tullbehandling, döms för smuggling till böter eller fängelse i högst två år.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller också den som, i samband med att en sådan vara förs in till landet, uppsåtligen lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller underlåter att lämna föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att införseln fullföljs i strid med förbudet eller villkoret.

Det som föreskrivs i första stycket gäller också den som, i samband med att en sådan vara förs in till landet, uppsåtligen lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller underlåter att lämna föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att införseln fullföljs i strid med förbudet eller villkoret.

För smuggling döms också den som uppsåtligen

1. från landet för ut en vara i strid med ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för utförsel eller efter utförseln förfogar över varan i strid med förbudet eller villkoret,

2. under pågående tullbehandling förfogar över en vara som omfattas av ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel och därigenom föranleder att införseln fullföljs i strid med förbudet eller villkoret,

3. till landet för in eller från landet för ut en vara med stöd av ett tillstånd som föranletts av att någon lämnat oriktig uppgift eller underlåtit att lämna föreskriven uppgift till en tillståndsmyndighet eller förfar på ett sådant sätt hos en tillståndsmyndighet och därigenom föranleder att tillstånd meddelas och att varan förs in till eller ut från landet med stöd av tillståndet, eller

4. förfogar över en vara i strid med villkor som uppställts för eller i samband med varans införsel eller utförsel.

I det fall bestämmelserna om tullbehandling inte är tillämpliga vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land, gäller *vad* som anges i första och andra styckena angående tullbehandling i stället förfarande enligt lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

I det fall bestämmelserna om tullbehandling inte är tillämpliga vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land, gäller *det* som anges i första och andra styckena angående tullbehandling i stället förfarande enligt *inregränslagen* (1996:701).

Den som av grov oaktsamhet begår en gärning som avses i 3, 6, 6 a eller 6 b §, döms för olovlig införsel eller olovlig utförsel till böter eller fängelse i högst två år.

För olovlig införsel eller olovlig utförsel döms också den som av grov oaktsamhet

1. i samband med utförsel från landet av en vara underlåter att anmäla varan till tullbehandling, lämnar oriktig uppgift vid tullbehandling eller underlåter att lämna föreskriven uppgift vid tullbehandling och därigenom ger upphov till fara för att sådant förbud eller villkor som avses i 3 § tredje stycket 1 eller den bestämmelsen tillsammans med 6, 6 a eller 6 b § överträds, eller

2. lämnar oriktig uppgift eller underlåter att lämna föreskriven uppgift i samband med ansökan om sådant tillstånd som avses i 3 § tredje stycket 3 eller den bestämmelsen tillsammans med 6, 6 a eller 6 b § och därigenom ger upphov till fara för att varan förs in eller ut med stöd av detta tillstånd.

I de fall bestämmelserna om tullbehandling inte är tillämpliga vid utförsel till ett annat EU-land, gäller vad som anges i andra stycket 1 angående tullbehandling i stället förfarande enligt *lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen*.

I de fall bestämmelserna om tullbehandling inte är tillämpliga vid utförsel till ett annat EU-land, gäller vad som anges i andra stycket 1 angående tullbehandling i stället förfarande enligt *inregräns-lagen (1996:701)*.

Om gärningen är ringa, ska den inte medföra ansvar.

24 §

En myndighet, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad enligt 16 §, får omedelbart låta sälja den om

1. den inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
2. värden av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

Sådan egendom får i stället förstöras, om

1. den inte kan säljas,
2. den kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. den annars är olämplig för försäljning.

Om egendom, som sålts eller förstörts, inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än vad som inluttit vid försäljningen. Om egendomen har förstörts, lämnas ersättning med skäligt belopp.

19 §

En *annan* myndighet än *Tullverket*, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad enligt 16 §, får, *om inte annat är föreskrivet*, omedelbart låta sälja den om

³ Senaste lydelse 2020:901.

Vad som föreskrivits i första och andra styckena gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Bestämmelser om Tullverkets rätt att försälja eller förstöra egendom som har tagits i beslag finns i 8 kap. 11 § tullbefogenhetslagen (2023:000).

22 §

Utan hinder av det som föreskrivs i 1 kap. 4 och 5 §§ kustbevakningslagen (2019:32) har en kustbevakningstjänsteman i samma utsträckning som en polisman rätt att ingripa mot brott enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 8 § lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2022:169

Föreslagen lydelse

2 kap.

8 §

Kronofogdemyndigheten får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1–5, 8, 10 och 11. Direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 4, 5, 8, 10 och 11 får endast avse den som

1. har ansökt om skuldsanering eller F-skuldsanering,
2. är registrerad som gäldenär hos Kronofogdemyndigheten,
3. är make eller likställd med make till den som har ansökt om skuldsanering eller F-skuldsanering, eller
4. är make eller likställd med make till gäldenär hos Kronofogdemyndigheten.

Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1–5, 10 och 11. Åtkomsten får endast avse den som är eller kan antas vara gäldenär enligt tullagstiftningen, skyldig att betala skatt för vara vid import eller otillåten införsel eller föremål för Tullverkets kontrollverksamhet enligt *lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter*.

Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1–5, 10 och 11. Åtkomsten får endast avse den som är eller kan antas vara gäldenär enligt tullagstiftningen, skyldig att betala skatt för vara vid import eller otillåten införsel eller föremål för Tullverkets kontrollverksamhet enligt *5 kap. eller 6 kap. 4 § 3 eller 6 § 3 tullbefogenhetslagen (2023:000)*.

Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter och handlingar som avses i 4 a §.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter och handlingar direktåtkomst enligt första till tredje styckena får omfatta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (2001:185) om behandling av uppgifter i Tullverkets verksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §¹

Skatteverket får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1, 2, 5–7, 10 och 11 i fråga om personer som är eller kan antas vara skattskyldiga eller förekommer i ett ärende enligt lagen (1998:506) om *punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter.*

Skatteverket får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1, 2, 5–7, 10 och 11 i fråga om personer som är eller kan antas vara skattskyldiga eller förekommer i ett ärende enligt lagen (1998:506) om *flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor eller 5 kap. tullbefogenhetslagen (2023:000).*

Kronofogdemyndigheten får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § 1, 2, 5–7, 10 och 11 i fråga om den som är registrerad som gäldenär hos Kronofogdemyndigheten eller make till gäldenären eller någon annan som likställs med make.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om vilka uppgifter direktåtkomst enligt första stycket får omfatta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 5 och 7 §§ lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

5 §¹

Åklagaren ska anhålla den eftersökte om det inte saknas risk för att denne avviker eller på annat sätt undandrar sig ett överlämnande. Ett anhållande ska även ske om det finns risk för att den eftersökte, genom att undanröja bevis eller på något annat sätt, försvårar utredningen av en gärning som omfattas av arresteringsordern.

Ett anhållande enligt första stycket får inte ske om det kan antas att förutsättningar för ett överlämnande saknas.

Den som inte har fyllt arton år får anhållas endast om det finns synnerliga skäl.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena men det är tillräckligt att den eftersökte meddelas ett reseförbud eller att det föreskrivs en anmälningsskyldighet, ska en sådan åtgärd beslutas i stället för anhållande. I fall som avses i 24 kap. 4 § rättegångsbalken ska övervakning ersätta ett anhållande.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena får en polisman eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen i brådskande fall även utan ett anhållningsbeslut gripa den eftersökte.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena får en polisman, en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman i brådskande fall även utan ett anhållningsbeslut gripa den eftersökte.

7 §

Innehåller en arresteringsorder en ansökan om beslag tillämpas i denna del bestämmelserna i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Om det påträffas sådana föremål som på grund av den uppgivna gärningen skulle kunna tas i beslag och överlämnas enligt 4 kap. 19 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, får föremålen även utan en särskild ansökan tas i beslag genom beslut av åklagaren eller den som griper den eftersökte. Har beslag skett tillämpas 4 kap. 16 § andra stycket den lagen.

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan göras för att söka efter föremål som

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan göras för att söka efter föremål som

¹ Senaste lydelse 2011:1177.

Bilaga 2

får tas i beslag. Förordnande om husrannsakan meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman eller en *tjänsteman vid Tullverket* eller Kustbevakningen göra husrannsakan även utan ett sådant förordnande.

får tas i beslag. Förordnande om husrannsakan meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman, en *tulltjänsteman* eller *en kustbevakningstjänsteman* göra husrannsakan även utan ett sådant förordnande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 8 b–d och 8 f §§ utlänningslagen (2005:716) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

8 b §¹

Vid en kontroll enligt 1 eller 9 § är den som innehar ett uppehållstillståndskort, ett uppehållskort, ett permanent uppehållskort, ett bevis om uppehållsstatus eller ett bevis för gränsarbetare skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant *eller en tjänsteman vid Tullverket, Kustbevakningen eller Migrationsverket* fotografera honom eller henne och ta hans eller hennes fingeravtryck, för *kontroll av* att fotografiet och fingeravtrycken motsvarar det fotografi och de fingeravtryck som finns sparade i kortet eller beviset.

När en kontroll enligt första stycket har genomförts, ska det fotografi och de fingeravtryck som tagits för kontrollen omedelbart förstöras. Detsamma gäller de biometrisk data som tagits fram i samband med kontrollen.

8 c §²

En utlänningskontroll är vid in- eller utresekontroll skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant *eller en tjänsteman vid Tullverket, Kustbevakningen eller Migrationsverket* fotografera honom eller henne och ta hans eller hennes fingeravtryck för *kontroll av* identiteten och *av* resehandlingens äkthet, i enlighet med artikel 8.2 b eller 8.3 ib i kodexen om Schengengränserna. Denna skyldighet gäller under förutsättning att utlänningskontrollen har en resehandling som är försedd med

Vid en kontroll enligt 1 eller 9 § är den som innehar ett uppehållstillståndskort, ett uppehållskort, ett permanent uppehållskort, ett bevis om uppehållsstatus eller ett bevis för gränsarbetare skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant, *en tulltjänsteman, en kustbevakningstjänsteman eller en tjänsteman vid Migrationsverket* fotografera honom eller henne och ta hans eller hennes fingeravtryck, för *att kontrollera* att fotografiet och fingeravtrycken motsvarar det fotografi och de fingeravtryck som finns sparade i kortet eller beviset.

En utlänningskontroll är vid in- eller utresekontroll skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant, *en tulltjänsteman, en kustbevakningstjänsteman eller en tjänsteman vid Migrationsverket* fotografera honom eller henne och ta hans eller hennes fingeravtryck *för att kontrollera* identiteten och resehandlingens äkthet, i enlighet med artikel 8.2 b eller 8.3 ib i kodexen om Schengengränserna. Denna skyldighet gäller under förutsättning att utlänningskontrollen har en resehandling som är försedd med

¹ Senaste lydelse 2021:415.

² Senaste lydelse 2018:30. Ändringar i paragrafen har beslutats genom SFS 2022:242, som träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Hänsyn har inte tagits till de ändringarna.

ett lagringsmedium som innehåller ett fotografi eller fingeravtryck. ett lagringsmedium som innehåller ett fotografi eller fingeravtryck.

När en kontroll enligt första stycket har genomförts ska det fotografi och de fingeravtryck som tagits för kontrollen omedelbart förstöras. Det gäller också de biometriska data som tagits fram i samband med kontrollen.

8 d §³

Den som har en Schengenvisering är vid in- eller utresekontroll enligt artikel 8.3 i kodexen om Schengengränserna skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant *eller en tjänsteman vid Tullverket, Kustbevakningen* eller Migrationsverket ta hans eller hennes fingeravtryck för *kontroll av* identiteten och *av* viseringens äkthet, i enlighet med artikel 18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 767/2008 av den 9 juli 2008 om informationssystemet för viseringar (VIS) och utbytet mellan medlemsstaterna av uppgifter om viseringar för kortare vistelse (VIS-förordningen), i den ursprungliga lydelsen.

Den som har en Schengenvisering är vid in- eller utresekontroll enligt artikel 8.3 i kodexen om Schengengränserna skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant, *en tulltjänsteman, en kustbevakningstjänsteman* eller *en tjänsteman vid* Migrationsverket ta hans eller hennes fingeravtryck för *att kontrollera* identiteten och viseringens äkthet, i enlighet med artikel 18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 767/2008 av den 9 juli 2008 om informationssystemet för viseringar (VIS) och utbytet mellan medlemsstaterna av uppgifter om viseringar för kortare vistelse (VIS-förordningen), i den ursprungliga lydelsen.

Skyldighet att lämna fingeravtryck enligt första stycket gäller även för en utlänning som vid en sådan in- eller utresekontroll inte kan styrka sin identitet och som får kontrolleras i identifieringssyfte i enlighet med artikel 20 i VIS-förordningen.

När en kontroll enligt första eller andra stycket har genomförts, ska de fingeravtryck som tagits för kontrollen omedelbart förstöras. Det gäller också de biometriska data som tagits fram i samband med kontrollen.

8 f §⁴

En utlänning är vid en kontroll enligt 1 eller 9 § skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant *eller en tjänsteman vid Tullverket, Kustbevakningen* eller Migrationsverket fotografera honom eller henne och ta hans eller hennes fingeravtryck för att genom en sökning i Schengens informationssystem identifiera utlänningen

En utlänning är vid en kontroll enligt 1 eller 9 § skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant, *en tulltjänsteman, en kustbevakningstjänsteman* eller *en tjänsteman vid* Migrationsverket fotografera honom eller henne och ta hans eller hennes fingeravtryck för att genom en sökning i Schengens informationssystem

³ Senaste lydelse 2018:30. Ändringar i paragrafen har beslutats genom SFS 2022:242, som träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Hänsyn har inte tagits till de ändringarna.

⁴ Senaste lydelse 2020:1005.

om identiteten inte kan fastställas identifiera utlänningen om Bilaga 2
på annat sätt. identiteten inte kan fastställas på
annat sätt.

När en kontroll enligt första stycket har genomförts, ska det fotografi
och de fingeravtryck som har tagits för kontrollen omedelbart förstöras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Varor som kvarhålls genom beslut av Tullverket i enlighet med artikel 10.2 i förordning (EG) nr 1236/2005 ska förvaras på betryggande sätt och stå under Tullverkets övervakning.

Det som sägs i 3 kap. 7 § *tullagen* (2016:253) om en anläggning för tillfällig lagring och ett tullager gäller även vid sådant kvarhållande av varor som Tullverket beslutar enligt första stycket. Tullverket får även godkänna ett byte av förvaringsställe för en kvarhållen vara.

Det som sägs i 3 kap. 7 § *tullbefogenhetslagen* (2023:000) om en anläggning för tillfällig lagring och ett tullager gäller även vid sådant kvarhållande av varor som Tullverket beslutar enligt första stycket. Tullverket får även godkänna ett byte av förvaringsställe för en kvarhållen vara.

Den som har lagt upp en vara på en anläggning för tillfällig lagring eller på ett tullager ansvarar för förvaringskostnaden även när varan kvarhålls av Tullverket enligt första stycket. Om däremot Tullverket beslutar förvaringsställe ska i stället den som enligt tullagstiftningen är gäldenär eller skulle ha varit gäldenär om varan varit tullbelagd ansvara för förvaringskostnaden.

Om det behövs för att säkerställa betalning ska Tullverket besluta att en vara som har kvarhållits enligt första stycket inte får lämnas ut förrän Tullverkets kostnader för förvaringen har ersatts eller säkerhet ställts för dem.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ställande av säkerhet för Tullverkets kostnader för förvaring enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 16 och 23 §§ lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §¹

Innan ett fartyg anlöper första svenska hamn eller senast vid ankomsten till hamnen ska befälhavaren på fartyget lämna information om hälsotillståndet ombord till *Tullverket eller* Kustbevakningen om

Innan ett fartyg anlöper första svenska hamn eller senast vid ankomsten till hamnen ska befälhavaren på fartyget lämna information om hälsotillståndet ombord till Kustbevakningen om

1. befälhavaren har anledning att anta att smittämnen eller andra ämnen som kan utgöra ett internationellt hot mot människors hälsa finns ombord,

2. fartyget kommer från en hamn i ett område som har förklarats drabbat av ett internationellt hot mot människors hälsa och ankomsten sker inom inkubationstiden för en smittsam sjukdom, eller

3. det ombord på fartyget finns en person som har vistats inom ett område som har förklarats drabbat av ett internationellt hot mot människors hälsa under sådan tid att inkubationstiden för en smittsam sjukdom inte har gått ut vid fartygets ankomst till hamnen.

När *Tullverket eller* Kustbevakningen har fått sådan information som avses i första stycket, ska myndigheten omedelbart underrätta smittskyddsläkaren och Folkhälsomyndigheten om innehållet i informationen. Om informationen gäller fartyg som tillhör och bemannas av Försvarmakten ska även försvarsinspektören för hälsa och miljö omedelbart underrättas.

När Kustbevakningen har fått sådan information som avses i första stycket, ska myndigheten omedelbart underrätta smittskyddsläkaren och Folkhälsomyndigheten om innehållet i informationen. Om informationen gäller fartyg som tillhör och bemannas av Försvarmakten ska även försvarsinspektören för hälsa och miljö omedelbart underrättas.

Vad som sägs i första och andra styckena om fartyg och hamn ska även gälla luftfartyg respektive flygplats. Den skyldighet som befälhavare på luftfartyg har att lämna information enligt första stycket *gäller dock endast i förhållande till Tullverket.*

Det som sägs i första och andra styckena om fartyg och hamn ska även gälla luftfartyg respektive flygplats. Den skyldighet som befälhavare på luftfartyg har att lämna information enligt första stycket *ska i stället fullgöras till Folkhälsomyndigheten.*

¹ Senaste lydelse 2017:785.

När ett fartyg kommer till första svenska hamn *skall* befälhavaren för *Tullverket eller* Kustbevakningen visa upp intyg, eller till *någon av myndigheterna* ge in kopia av sådant intyg, om att utrotning av djur som avses i 22 § har skett ombord eller ett intyg om att utrotning av sådana djur inte behövs. Om ett intyg inte visas upp eller ges in *skall Tullverket eller* Kustbevakningen omedelbart underrätta kommunen som *skall* låta undersöka fartyget och, om det behövs, vidta åtgärder för att utrota djur som avses i 22 §.

När ett fartyg kommer till första svenska hamn *ska* befälhavaren för Kustbevakningen visa upp intyg, eller till *myndigheten* ge in kopia av sådant intyg, om att utrotning av djur som avses i 22 § har skett ombord eller ett intyg om att utrotning av sådana djur inte behövs. Om ett intyg inte visas upp eller ges in *ska* Kustbevakningen omedelbart underrätta kommunen som ska låta undersöka fartyget och, om det behövs, vidta åtgärder för att utrota djur som avses i 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 44 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

44 kap.

5 §¹

Rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer

1. av beslut som har meddelats med stöd av 7 § lagen (1999:988) om förhör m.m. hos kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddande verksamhet,

2. av 7 kap. 1 § 1 lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap,

3. av 4 kap. 16 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),

4. av 5 kap. 15 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstitutets verksamhet i Sverige,

5. av 32 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,

5. av 32 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning, och

6. av 11 a § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, och

6. av 7 kap. 6 § tullbefogenhetslagen (2023:000).

7. av 4 kap. 23 a § tullagen (2016:253).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Lagförslaget utgår om förslagen i prop. 2021/22:259, med förslaget ikraftträdande den 2 januari 2023, leder till riksdagsbeslut.

Härigenom föreskrivs att 5 kap.¹ 2 § och 6 §§ postlagen (2010:1045) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2021/22:259 Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §

Den som i *postverksamhet* eller i *ett kurirföretag* har fått del av eller tillgång till en uppgift som avses i 1 eller 2 får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon fått del av eller tillgång till. Tystnadsplikten omfattar en uppgift som handlar om att

1. hålla kvar en försändelse enligt 4 kap. 22 § *tullagen* (2016:253) eller 11 § *lagen* (1996:701) om *Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen*, eller

2. beslagta egendom, efter en sådan åtgärd som anges i 1, enligt 22 § *lagen* (2000:1225) om *straff för smuggling*.

Den som *hos ett befodringsföretag* har fått del av eller tillgång till en uppgift som avses i 1 eller 2 får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon fått del av eller tillgång till. Tystnadsplikten omfattar en uppgift som handlar om att

1. hålla kvar en försändelse enligt 6 kap. 5 § eller 7 kap. 6 § *tullbefogenhetslagen* (2023:000), eller

2. beslagta egendom, efter en sådan åtgärd som anges i 1, enligt 8 kap. 9 § *tullbefogenhetslagen*.

6 §

Den som bedriver *postverksamhet* ska trots 1 § bistå Tullverket vid kontroll avseende en postförsändelse enligt *tullagen* (2016:253) eller *lagen* (1996:701) om *Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen*. Detta gäller dock endast vid misstanke om att postförsändelsen innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt *lagen* (2000:1225) om *straff för smuggling*:

1. narkotika,
2. skjutvapen eller ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),

3. sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen, eller

Den som bedriver *postverksamhet* ska trots 1 § bistå Tullverket vid kontroll avseende en postförsändelse enligt *tullbefogenhetslagen* (2023:000). Detta gäller dock endast vid misstanke om att postförsändelsen innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt *lagen*:

2. skjutvapen, ammunition eller *ljuddämpare* som avses i vapenlagen (1996:67),

¹ 5 kap. postlagen föreslås träda i kraft den 2 januari 2023.

4. sådana explosiva varor som avses i 4 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Beslut om förstörande fattas av en åklagare.

Om ärendet är av enkel beskaffenhet får beslut om förstörande även fattas av en *sådan befattningshavare hos Tullverket som anges i 32 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling*. Vad som i denna lag föreskrivs om åklagare gäller även *en sådan befattningshavare*, om inte annat anges.

Om ärendet är av enkel beskaffenhet får beslut om förstörande även fattas av en *tullåklagare*. Det som i denna lag föreskrivs om åklagare gäller även *tullåklagare*, om inte annat anges.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 6 och 8 §§ lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

6 §

Åklagaren ska anhålla den eftersökte om det inte saknas risk för att denne avviker eller på annat sätt undandrar sig ett överlämnande. Ett anhållande ska även ske om det finns risk för att den eftersökte, genom att undanröja bevis eller på något annat sätt, försvårar utredningen av en gärning som omfattas av den nordiska arresteringsordern.

Ett anhållande enligt första stycket får inte ske om det kan antas att förutsättningar för ett överlämnande saknas.

Den som inte har fyllt arton år får anhållas endast om det finns synnerliga skäl.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena men det är tillräckligt att den eftersökte meddelas ett reseförbud eller att det föreskrivs en anmälningsskyldighet, ska en sådan åtgärd beslutas i stället för anhållande. I fall som avses i 24 kap. 4 § rättegångsbalken ska övervakning ersätta ett anhållande.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena får en polisman *eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen* i brådskande fall, även utan ett anhållningsbeslut, gripa den eftersökte.

Om det finns skäl för anhållande enligt första–tredje styckena får en polisman, *en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman* i brådskande fall, även utan ett anhållningsbeslut, gripa den eftersökte.

8 §

Innehåller en nordisk arresteringsorder en ansökan om beslag, tillämpas i den delen lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Om det påträffas sådana föremål som på grund av den uppgivna gärningen skulle kunna tas i beslag och överlämnas enligt 4 kap. 19 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, får föremålen även utan en särskild ansökan tas i beslag genom beslut av åklagaren eller den som griper den eftersökte.

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan göras för att söka efter föremål som får tas i beslag. Förordnande om husrannsakan meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman *eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevak-*

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan göras för att söka efter föremål som får tas i beslag. Förordnande om husrannsakan meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman, *en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman*

ningen göra en husrannsakan även göra en husrannsakan även utan ett Bilaga 2
utan ett så-dant förordnande. sådant förordnande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Lagen gäller inte för punktskattepliktiga varor som

1. är omhändertagna med stöd av lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, eller

2. omfattas av ett beslut om skatt enligt samma lag.

1. är omhändertagna med stöd av 5 kap. tullbefogenhetslagen (2023:000), eller

2. omfattas av ett beslut om skatt enligt lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Om ett sådant beslut om omhändertagande eller om skatt upphävs, ska dock den här lagen anses ha varit tillämplig som om beslutet aldrig hade fattats.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i yrkestrafiklagen (2012:210) Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 6 §¹ yrkestrafiklagen (2012:210) och rubriken före 5 kap. 6 § ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

¹ Senaste lydelse 2016:541.

Förslag till lag om ändring i taxitrafiklagen (2012:211)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 9 §¹ taxitrafiklagen (2012:211) och rubriken före 5 kap. 9 § ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

Härigenom föreskrivs i fråga om tullagen (2016:253)¹

dels att 3 och 4 kap. ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 1 och 13 §§, 2 kap. 1 §, 6 kap. 2 och 14 §§ och 7 kap. 5 §, ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 3 kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §²

I denna lag finns bestämmelser som kompletterar

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen och de förordningar som meddelas med stöd av den förordningen,

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003,

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1672 av den 23 oktober 2018 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordning (EG) nr 1889/2005, och

– rådets förordning (EG) nr 515/97 av den 13 mars 1997 om ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas administrativa myndigheter och om samarbete mellan dessa och kommissionen för att säkerställa en korrekt tillämpning av tull- och jordbrukslagstiftningen.

Vissa bestämmelser om autonoma åtgärder för militär utrustning finns i rådets förordning (EG) nr 150/2003 av den 21 januari 2003 om upphävande av importtullar på vissa vapen och militär utrustning.

Bestämmelser om Tullverkets och tulltjänstemäns befogenheter vid införsel och utförsel av varor finns i tullbefogenhetslagen (2023:000).

13 §

Om en särskild sakkunnig har anlitats enligt 4 kap. 5 §, ska kostnaden för den sakkunnige betalas av den som har lämnat en felaktig uppgift eller av den som inte har följt en uppmaning att

Om en särskild sakkunnig har anlitats enligt 3 kap. 9 §, ska kostnaden för den sakkunnige betalas av den som har lämnat en felaktig uppgift eller av den som inte har följt en uppmaning att

¹ Senaste lydelse av
4 kap. 6 a § 2018:1189
4 kap. 8 § 2018:1713
4 kap. 18 § 2021:45
4 kap. 22 § 2021:45
4 kap. 23 a § 2021:45
4 kap. 23 b § 2021:45

rubriken närmast före 4 kap. 43 a § 2017:248
4 kap. 43 a § 2017:248
4 kap. 51 § 2021:753
4 kap. 52 § 2021:753
4 kap. 53 § 2021:753.

² Senaste lydelse 2021:753.

lämna en uppgift eller en handling om en vara. Tullverket kan besluta att den som inte har följt en uppmaning inte ska vara betalningsskyldig.

lämna en uppgift eller en handling om en vara. Tullverket kan besluta att den som inte har följt en uppmaning inte ska vara betalningsskyldig.

Betalningsskyldighet enligt första stycket gäller inte om en felaktig uppgift avser varans tull- eller skattepliktiga värde och det slutligen fastställda värdet inte överstiger det uppgivna värdet med mer än tio procent.

Om Tullverket har haft en kostnad som någon annan ska stå för enligt första stycket, ska denne ersätta Tullverkets kostnad.

Lydelse enligt SFS 2022:175

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Bestämmelser om skyldighet att betala annan skatt än tull vid import eller införsel till det svenska tullområdet finns i

- mervärdesskattelagen (1994:200),
- lagen (1994:1776) om skatt på energi,
- lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,
- lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,
- lagen (2020:32) om skatt på plastbärkassar,
- lagen (2022:155) om tobaksskatt, och
- lagen (2022:156) om alkoholskatt.

Skatt som avses i första stycket ska fastställas och betalas enligt det förfarande som gäller för tull, om inte något annat föreskrivits. Om det i beskattningsunderlaget för sådan skatt ska ingå tullvärde, tull eller motsvarande avgift som fastställts i annan valuta, ska sådant underlag omräknas till svensk valuta efter den kurs som enligt tullagstiftningen gällde den dag då tullvärdet fastställdes.

I 6 kap. tullbefogenhetslagen (2023:000) finns bestämmelser om revision vid kontroll av sådan skatt som avses i första stycket.

3 kap. Införsel och utförsel av varor

Tullövervakning vid införsel

1 § Ett transportmedel som kommer till det svenska tullområdet omfattas av tullövervakning, om det ombord på transportmedlet finns varor som omfattas av tullövervakning.

Om transportmedlet kommer till det svenska tullområdet utan att medföra varor, omfattas det av tullövervakning till dess att en anmälan om transportmedlet enligt 3 § har behandlats av Tullverket.

Har transportmedlet tagits ut för kontroll enligt 3 kap. 10 § tullbefogenhetslagen (2023:000), omfattas det av tullövervakning till dess att kontrollen har avslutats.

2 § Föraren av eller befälhavaren på ett fartyg eller luftfartyg som omfattas av tullövervakning ska på förhand meddela när transportmedlet beräknas komma till ett tullkontor eller en annan plats som Tullverket anvisat eller godkänt.

Föraren eller befälhavaren ska lämna uppgifter om transportmedlet och dess last.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheterna enligt första och andra styckena.

3 § Föraren av eller befälhavaren på ett fartyg eller ett luftfartyg som förs in i det svenska tullområdet ska anmäla transportmedlets ankomst till Tullverket även i andra fall än det som avses i artikel 133.1 första stycket i förordning (EU) nr 952/2013.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från anmälningsskyldigheten enligt första stycket.

Tullövervakning vid utförelse

4 § Ett transportmedel som ska avgå från det svenska tullområdet omfattas av tullövervakning, om det ombord på transportmedlet finns varor som omfattas av tullövervakning.

Om transportmedlet ska avgå från det svenska tullområdet direkt till tredjeland utan att medföra varor, omfattas det av tullövervakning sedan en anmälan om detta har gjorts.

5 § Ett transportmedel som omfattas av tullövervakning ska avgå från

1. ett tullkontor, eller
2. en annan plats som Tullverket anvisat eller godkänt.

Tullverket kan i enskilda fall medge undantag från första stycket, om möjligheterna till tullövervakning och tullkontroll enligt tullbefogenhetslagen (2023:000) inte försämras.

6 § Föraren av eller befälhavaren på ett fartyg eller luftfartyg som omfattas av tullövervakning ska på förhand meddela när transportmedlet beräknas avgå från ett tullkontor eller en annan plats som Tullverket anvisat eller godkänt.

Föraren eller befälhavaren ska lämna uppgifter om transportmedlet och dess last.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheterna enligt första och andra styckena.

7 § Föraren av eller befälhavaren på ett fartyg eller ett luftfartyg som ska föras ut ur det svenska tullområdet ska anmäla transportmedlets avgång till Tullverket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från anmälningsskyldigheten enligt första stycket.

Frizon

8 § Regeringen får besluta att en del av det svenska tullområdet ska vara en frizon enligt artikel 243.1 i förordning (EU) nr 952/2013.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska fastställa frizonens gränser och var dess infarts- och utfartsställen ska vara belägna.

Sakkunnig

9 § Tullverket får anlita en särskild sakkunnig

1. om det finns anledning att anta att en uppgift som har lämnats enligt tullagstiftningen är felaktig, för att få fram den information som behövs, och

2. när en uppmaning att lämna en uppgift eller en handling om en vara inte har följts.

Skyldigheter för befordringsföretag

10 § Ett befordringsföretag ska till Tullverket anmäla om det i företagets verksamhet uppkommer misstanke om att en försändelse innehåller något av följande som kan tas i beslag enligt 8 kap. 9 § tullbefogenhetslagen (2023:000):

1. narkotika,

2. skjutvapen, ammunition eller ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67),

3. sådana vapen eller andra föremål som anges i 1 kap. 3 § vapenlagen, eller

4. sådana explosiva varor som avses i 4 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Försändelsen ska överlämnas till Tullverket om myndigheten begär det. Befordringsföretaget ska också på annat sätt medverka i Tullverkets kontrollverksamhet enligt tullagstiftningen i fråga om varor som befordras med post, på järnväg eller med luftfartyg.

Tullkontroll vid intrång i vissa immateriella rättigheter

11 § Uttryck som används i 12–16 §§ har den innebörd som anges i förordning (EU) nr 608/2013.

12 § Tullverket ska underrätta innehavaren av ett beslut om ingripande enligt förordning (EU) nr 608/2013 om beslut enligt artikel 11.3, 13 eller 16 i förordningen. En sådan underrättelse ska lämnas inom 30 arbetsdagar efter det att Tullverket

1. fick kännedom om de omständigheter som kan ligga till grund för ett beslut enligt artikel 11.3 eller 16 i förordningen, eller

2. tog emot en sådan begäran som avses i artikel 13 i förordningen.

13 § Tullverket ska underrätta innehavaren av ett beslut om ingripande om följande beslut som myndigheten fattar enligt förordning (EU) nr 608/2013:

1. beslut att avslå eller avvisa en begäran enligt artikel 12.1 om Bilaga 2
förlängning, eller

2. beslut enligt artikel 12.5 att återkalla eller ändra ett beslut om
förlängning.

En sådan underrättelse ska lämnas inom 30 arbetsdagar efter det att
Tullverket

1. tagit emot en sådan begäran som avses i artikel 12.1, eller

2. fått kännedom om de omständigheter som kan ligga till grund för ett
beslut enligt artikel 12.5.

14 § Uppkommer en skada på en vara vid en sådan inspektion som avses
i artikel 19.1 i förordning (EU) nr 608/2013, ansvarar den som inspekterar
varan för skadan.

15 § Frågor om huruvida en vara gör intrång i en immateriell rättighet
och hur en sådan vara ska hanteras prövas av domstol enligt det som gäller
för den immateriella rättigheten i fråga.

Domstolen får meddela ett interimistiskt beslut om att ett uppskov med
att frigöra eller hålla kvar en vara ska upphöra.

Tullverket ska verkställa sådana domar och beslut från domstolen som
fått laga kraft och som gäller frigörande, ändring eller förstöring av varor
vilkas frigörande skjutits upp eller som hålls kvar av Tullverket.

16 § När en dom eller ett beslut om förstöring av eller någon annan
åtgärd med varor vilkas frigörande har skjutits upp eller som hålls kvar av
Tullverket har fått laga kraft, har innehavaren av ett beslut om ingripande
rätt till ersättning för sina kostnader i samband med Tullverkets ingripande
mot varorna.

Ersättningsskyldig enligt första stycket är den som domstolens beslut
har gått emot. Kan ersättningskravet riktas mot flera personer, har dessa
ett solidariskt ansvar att ersätta innehavaren av beslutet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §³

Följande beslut av Tullverket får överklagas till allmän
förvaltningsdomstol:

1. beslut enligt tullagstiftningen,

2. beslut enligt artikel 7.1 i förordning (EU) 2018/1672, och

3. beslut enligt artikel 7.2, 9.1, 11.3, 12.1, 12.2, 12.5, 13 eller 16 i
förordning (EU) nr 608/2013 samt beslut att avvisa en ansökan som inte
uppfyller villkoren i artikel 5.3 i den förordningen.

Tullverkets eller annan förvaltningsmyndighets beslut om nedsättning
eller befrielse enligt 2 kap. 12 och 20 §§ överklagas hos regeringen.

*Tullverkets beslut om revision
enligt 4 kap. 26 § får inte
överklagas.*

³ Senaste lydelse 2021:753.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Detsamma gäller vid överklagande i mål som avses i 5 kap. 19 §.

14 §

Det allmänna ombudet får ta över uppgiften att i allmän förvaltningsdomstol föra det allmännas talan i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden som gäller frågor som avses i 3 och 7 §§.

Det allmänna ombudet får uppdra åt en *tjänsteman vid Tullverket* att företräda det allmänna i allmän förvaltningsdomstol. Det allmänna ombudet får uppdra åt en *tulltjänsteman* att företräda det allmänna i allmän förvaltningsdomstol.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller också i mål om betalningssäkring.

7 kap.

5 §

Tullverket kan förena ett föreläggande med vite

1. när *verket* med stöd av tullagstiftningen förelägger någon att vidta en åtgärd som behövs för *Tullverkets* kontrollverksamhet, samt

2. om någon
– inte har lämnat uppgift som krävs enligt tullagstiftningen, eller
– inte har fullgjort sådan skyldighet som föreskrivs i artikel 15.1 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen, *eller i 4 kap. 4, 7, 32 eller 33 §.*

1. när *Tullverket* med stöd av tullagstiftningen förelägger någon att vidta en åtgärd som behövs för *myndighetens* kontrollverksamhet, och

2. om någon
a) inte har lämnat uppgift som krävs enligt tullagstiftningen, eller
b) inte har fullgjort sådan skyldighet som föreskrivs i artikel 15.1 i förordning (EU) nr 952/2013, i den ursprungliga lydelsen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut som har överklagats före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

dels att 4 kap. 3 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 2 §, 2 kap. 10 och 11 §§, 3 kap. 2, 6 och 7 §§ och 4 kap. 7, 10 och 11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 9 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

I lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete, lagen (2018:1180) om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen *och* lagen (2022:613) om finansiell information i brottsbekämpningen samt i föreskrifter som regeringen har meddelat i anslutning till dessa lagar, finns det särskilda bestämmelser om behandling av personuppgifter. Om det i dessa författningar finns avvikande bestämmelser, ska de tillämpas i stället för bestämmelserna i denna lag.

I lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete, lagen (2018:1180) om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen, lagen (2022:613) om finansiell information i brottsbekämpningen *och tullbefogenhetslagen (2023:000)* samt i föreskrifter som regeringen har meddelat i anslutning till dessa lagar, finns det särskilda bestämmelser om behandling av personuppgifter. Om det i dessa författningar finns avvikande bestämmelser, ska de tillämpas i stället för bestämmelserna i denna lag.

2 kap.

10 §

Personuppgifter som lämnas till Tullverket enligt 15 § *lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen eller 4 kap. 6 § tullagen (2016:253)* får behandlas för att planera kontroller *och välja ut kontrollobjekt* för att utföra en uppgift som anges i 1 § 1 eller 2.

Personuppgifter som lämnas till Tullverket enligt 7 kap. 10 § *tullbefogenhetslagen (2023:000)* får behandlas för följande ändamål för att utföra en uppgift som anges i 1 § 1 eller 2:

1. planera kontroller,
2. välja ut kontrollobjekt, *och*
3. göra analyser som behövs för att uppdatera eller skapa nya kriterier som ska användas vid

¹ Senaste lydelse 2022:616.

Personuppgifter som avses i första stycket får endast i ett enskilt fall behandlas för nya ändamål enligt 2 kap. 4 eller 22 § brottsdatalagen (2018:1177).

11 §

Vid *terminalåtkomst* enligt 16 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen eller 4 kap. 8 § tullagen (2016:253) får Tullverket inte ändra eller på annat sätt bearbeta personuppgifterna.

Vid *direktåtkomst* enligt 7 kap. 11 § tullbefogenhetslagen (2023:000) får Tullverket inte ändra eller på annat sätt bearbeta personuppgifterna.

3 kap.2 §²

Följande personuppgifter får göras gemensamt tillgängliga:

1. Uppgifter som kan antas ha samband med misstänkt brottslig verksamhet, om den misstänkta verksamheten

a) innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer, eller

b) sker systematiskt.

2. Uppgifter som behövs för övervakningen av en person som

a) kan antas komma att begå brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer, och

b) är allvarligt kriminellt belastad.

3. Uppgifter från transportföretag som behandlas enligt 2 kap. 10 §.

3. Uppgifter som förekommer i ett ärende om utredning av eller lagföring för brott.

4. Uppgifter som förekommer i ett ärende om utredning av eller lagföring för brott.

4. Uppgifter som förekommer i ett ärende om uppbröd.

5. Uppgifter som förekommer i ett ärende om uppbröd.

5. Uppgifter som har rapporterats till Tullverkets ledningscentraler.

6. Uppgifter som har rapporterats till Tullverkets ledningscentraler.

6. Uppgifter som behandlas i syfte att fullgöra internationella åtaganden, om det krävs för att den aktuella förpliktelsen ska kunna fullgöras.

7. Uppgifter som behandlas i syfte att fullgöra internationella åtaganden, om det krävs för att den aktuella förpliktelsen ska kunna fullgöras.

Personuppgifter från transportföretag som behandlas enligt 2 kap. 10 § första stycket får göras gemensamt tillgängliga

endast om det behövs i ett enskilt fall.

Bilaga 2

Tillgången till uppgifter som görs gemensamt tillgängliga med stöd av första stycket 2 ska begränsas till särskilt angivna tjänstemän som har till uppgift att arbeta med övervakningen. Information om att en person är föremål för övervakning får dock göras tillgänglig för andra.

Tillgången till uppgifter som görs gemensamt tillgängliga med stöd av första stycket 3 ska begränsas till särskilt angivna tjänstemän som har sådana uppgifter som anges i 2 kap. 10 § första stycket. Endast om det behövs i ett enskilt fall får uppgifterna göras tillgängliga för andra.

6 §

Bestämmelserna i 5 § gäller inte vid sökning i en viss handling eller i ett visst ärende.

Bestämmelserna i 5 § gäller inte heller vid sökning som görs av särskilt angivna tjänstemän

1. när de utför beredningsuppgifter i underrättelseverksamhet och arbetet befinner sig i ett inledande skede,

2. i syfte att i underrättelseverksamhet bearbeta och analysera personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 2 § första stycket 1 eller 2 och som enbart dessa tjänstemän har tillgång till,

3. i syfte att utreda brott för vilket det är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer, eller

4. i syfte att samordna utredningar om brott som kan vara systematiska och för vilka det är föreskrivet fängelse i två år eller mer.

Bestämmelserna i 5 § gäller inte heller vid sökning som en tjänsteman vid någon av Tullverkets ledningscentraler utför på begäran av en tulltjänsteman som verkställer ett ingripande eller vidtar en åtgärd som rör en enskild.

7 §

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen och Skatteverket får för ett syfte som anges i 1 kap. 2 § brottsdatalogen (2018:1177) medges direktåtkomst till personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 2 §.

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen och Skatteverket får för ett syfte som anges i 1 kap. 2 § brottsdatalogen (2018:1177) medges direktåtkomst till personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 2 § första stycket 1, 2 och 4–7.

4 kap.7 §³

Personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 1, 2, 5 eller 6 får som längst behandlas under den tid som anges i 8–11 §§.

Bestämmelsen i 2 kap. 17 § andra stycket brottsdatalagen (2018:1177) gäller inte vid tillämpningen av 8–11 §§.

Personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 1–3, 6 eller 7 får som längst behandlas under den tid som anges i 8–11 §§.

stykke

9 a §

Uppgifter som med stöd av 7 kap. 11 § tullbefogenhetslagen (2023:000) tillhandahålls på annat sätt än genom direktåtkomst, ska förstöras senast sex månader efter det att de behandlades första gången.

Det som sägs i första stycket gäller också vid behandling av personuppgifter som ingår i en strukturerad samling personuppgifter.

10 §⁴

Personuppgifter som behandlas med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 5 får inte behandlas längre än ett år efter utgången av det kalenderår då de behandlades automatiserat första gången.

Personuppgifter som behandlas med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 6 får inte behandlas längre än ett år efter utgången av det kalenderår då de behandlades automatiserat första gången.

11 §⁵

Personuppgifter som behandlas med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 6 får inte behandlas längre än ett år efter utgången av det kalenderår då ärendet som uppgifterna behandlades i avslutades.

Personuppgifter som behandlas med stöd av 3 kap. 2 § första stycket 7 får inte behandlas längre än ett år efter utgången av det kalenderår då ärendet som uppgifterna behandlades i avslutades.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

³ Senaste lydelse 2019:436.

⁴ Senaste lydelse 2019:436.

⁵ Senaste lydelse 2019:436.

Förslag till lag om ändring i kustbevakningslagen (2019:32)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om kustbevakningslagen (2019:32)

dels att 1 kap. 2 § ska upphöra att gälla,

dels att 2 kap. 5 och 7 §§, 3 kap. 1–3, 8, 10, 15 och 17 §§ och 4 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 3 kap. 15 b och 16 a–c §§, och före nya 15 b § och 16 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

En kustbevakningstjänsteman som med stöd i lag griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon, får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera den som åtgärden riktar sig mot i den utsträckning som är nödvändig för att

1. av säkerhetsskäl kunna ta om hand vapen eller andra farliga föremål, eller
2. fastställa hans eller hennes identitet.

En kustbevakningstjänsteman får också i samband med ett förhör som hålls i myndighetens lokaler, i lokaler som ställts till myndighetens förfogande eller ombord på myndighetens fartyg kroppsvisitera förhörspersonen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl för att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

7 §¹

Protokoll ska föras över ingripanden som innebär att någon avvisas, avlägsnas, omhändertaras eller grips. Av protokollet ska det framgå

Protokoll ska föras över ingripanden som innebär att någon avvisas, avlägsnas, omhändertaras eller grips *och över att föremål omhändertaras enligt 3 kap. 16 a §.* Av protokollet ska det framgå

1. vem som har fattat beslutet,
2. grunden för beslutet och tidpunkten när det har fattats,
3. vem eller vilka som har deltagit i ingripandet,
4. vem eller vilka som ingripandet har riktat sig mot,
5. tiden för ingripandet, och
6. vad som i övrigt har förekommit vid ingripandet.

Ansvarig för att protokollet upprättas är, i fråga om uppgifter som avses i första stycket 1 och 2, den som har fattat beslutet och i övrigt den som varit förman vid ingripandet.

¹ Senaste lydelse 2022:327.

I rättegångsbalken finns bestämmelser om protokoll över förvar, beslag, husrannsakan, genomsökning på distans, kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

3 kap.

1 §

Till Kustbevakningens uppgifter inom den direkta brottsbekämpningen hör att självständigt

1. förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet,
2. ingripa vid misstanke om brott,
3. utreda brott, eller
4. beivra brott.

Det som sägs i första stycket punkten 1 gäller inte vid brott som anges 2 § första stycket 7 och 8.

2 §²

Kustbevakningens direkta brottsbekämpning omfattar brott som rör

1. skyddslagstiftning i

- a) lagen (2004:487) om sjöfartsskydd,
- b) skyddslagen (2010:305), och
- c) lagen (2016:319) om skydd för geografisk information,

2. sjötrafik och sjösäkerhet i

- a) lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn,
- b) lagen (1983:294) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän flottled,
- c) mönstringslagen (1983:929),
- d) sjölagen (1994:1009),
- e) lagen (1994:1776) om skatt på energi,
- f) lagen (1998:958) om vilotid för sjömän,
- g) fartygssäkerhetslagen (2003:364),
- h) lagen (2006:263) om transport av farligt gods,
- i) barlastvattenlagen (2009:1165), och
- j) lagen (2021:626) om förarbevis för vattenskoter,

3. vattenförorening och miljö i

- a) 10 kap. 1 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg, och
- b) 29 kap. 1 § första stycket 1 miljöbalken i fråga om utsläpp från fritidsfartyg, samt 29 kap. 2–2 b §§, 4 § första stycket 1 j i fråga om otillåten hantering av ammunition som innehåller bly, 4 a § och 8 § första stycket 12 och 13 samma balk,

4. överträdelser av fiske- och jaktlagstiftning i

- a) jaktlagen (1987:259),
- b) fiskelagen (1993:787),
- c) lagen (1994:1709) om EU:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken, och
- d) vapenlagen (1996:67),

5. forntinnen och vrak i
 a) 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950), och
 b) lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia, och
6. Sveriges maritima zoner i
 a) lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, och
 b) lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.
- b) lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia,
 6. Sveriges maritima zoner i
 a) lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, och
 b) lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,
 7. trafiklagstiftning i 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, och
 8. tullagstiftning i
 a) lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.,
 b) lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,
 c) lagen (1996:95) om internationella sanktioner,
 d) inregränslagen (1996:701),
 e) lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
 f) lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
 g) lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m., och
 h) tullagen (2016:253).

Brott som har begåtts i Sveriges maritima zoner omfattas alltid av den direkta brottsbekämpningen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att ytterligare brott med endast böter i straffskalan ska ingå i den direkta brottsbekämpningen.

3 §³

Kustbevakningen får besluta att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken om brott som avses i 2 § första och tredje styckena. De befogenheter och skyldigheter som undersökningsledaren har enligt rättegångsbalken gäller då Kustbevakningen.

Kustbevakningen får besluta att inleda förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken om brott som avses i 2 § första stycket 1–7 och tredje stycket. De befogenheter och skyldigheter som undersökningsledaren har enligt rättegångsbalken gäller då den som Kustbevakningen har utsett att fullgöra den uppgiften.

³ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

Om saken inte är av enkel beskaffenhet ska ledningen av förundersökningen övertas av åklagare så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i andra fall överta ledningen när det behövs av särskilda skäl.

Om saken inte är av enkel beskaffenhet ska ledningen av förundersökningen övertas av åklagare så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i andra fall överta ledningen när det behövs av särskilda skäl. Åklagaren får begära biträde av Kustbevakningen med förundersökningen. *Åklagaren får också uppdra åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt.*

Kustbevakningen ska förordna särskilda befattningshavare att utföra myndighetens uppgifter enligt denna bestämmelse.

8 §

En kustbevakningstjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken göra husrannsakan för brott som omfattas av den direkta brottsbekämpningen.

En husrannsakan får göras även om påföljden för gärningen, till följd av bestämmelserna i lagen (1996:517) om begränsning av tillämpningen av svensk lag när det gäller vissa brott som begåtts på utländska fartyg eller 41 § första stycket fiskelagen (1993:787), endast kan bestämmas till böter.

Finns det anledning att anta att brott som anges i 3 kap. 2 § 8 har begåtts, får även i annat fall än som sägs i 28 kap. 1 § rättegångsbalken en kustbevakningstjänsteman göra husrannsakan i magasin eller liknande utrymmen för att söka efter egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av sådant brott.

10 §

En kustbevakningstjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken ta föremål i beslag för brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen.

Vid brott som anges i 3 kap. 2 § 8 får en kustbevakningstjänsteman även i andra fall än som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av

Om det i lag finns avvikande bestämmelser om beslag gäller dessa.

15 §

I fråga om brott som ingår i den direkta brottsbekämpningen har en kustbevakningstjänsteman samma rätt som en polisman att

1. besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt 28 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken, och

2. ta med den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas till den plats där åtgärden ska genomföras, enligt 28 kap. 13 a § tredje stycket rättegångsbalken.

En kustbevakningstjänsteman har samma rätt som en tulltjänsteman att vidta åtgärder enligt 7 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2023:000).

Ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning

15 b §

I lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov och lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken finns bestämmelser om rätten för en kustbevakningstjänsteman att ta alkoholutandningsprov och göra ögonundersökning.

Tillfälligt omhändertarta fordonsnycklar m.m.

16 a §

En kustbevakningstjänsteman har vid misstanke om brott enligt 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott samma befogenhet som en polisman har enligt 24 a § polislagen (1984:387) att tillfälligt omhändertarta fordonsnycklar, annat som behövs för färden, eller fordonet samt att göra kroppsvisitation och genomsöka fordonet.

16 b §

I fråga om det fortsatta förfarandet vid omhändertagande

tillämpas bestämmelserna i 24 c och 24 d §§ polislagen (1984:387) om upphörande av omhändertagande och förstöring eller försäljning av egendom.

Egendom som förvaras av Kustbevakningen ska överlämnas till Polismyndigheten, om den inte hämtas.

16 c §

I 7 kap. 4 § körkortslagen (1998:488) finns bestämmelser om Kustbevakningens rätt att besluta om omhändertagande av körkort.

17 §

En kustbevakningstjänsteman som ingriper med stöd av 4–10 §§ eller 13–15 §§ ska genast anmäla detta till någon som är behörig att leda en förundersökning.

En kustbevakningstjänsteman som har omhändertagit något enligt 16 a § ska skyndsamt anmäla det till Polismyndigheten, som omedelbart ska pröva om omhändertagandet ska bestå. Omhändertagen egendom ska förvaras av Kustbevakningen, om inte Polismyndigheten bestämmer något annat.

4 kap.

4 §

När en förundersökning har inletts får Kustbevakningen bistå förundersökningsledaren med utredningen av brottet, även om brottet inte ingår i den direkta brottsbekämpningen.

En förundersökningsledare får anlita biträde av Kustbevakningen för att genomföra förundersökningen. Förundersökningsledaren får också ge i uppdrag åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt.

En förundersökningsledare får anlita biträde av Kustbevakningen för att genomföra förundersökningen. Förundersökningsledaren får också ge i uppdrag åt en kustbevakningstjänsteman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt. *En kustbevakningstjänsteman har då de befogenheter som anges i 3 kap. 5–10 och 13–15 §§.*

Om förundersökningen leds av åklagare är Kustbevakningen och en Bilaga 2
kustbevakningstjänsteman skyldiga att lämna det biträde som begärs enligt
denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 24 § och 12 kap. 8 § lagen (2022:155) om tobaksskatt ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2022:155

Föreslagen lydelse

9 kap.

24 §

Om beskattade varor för vilka skattskyldighet inträtt enligt denna lag har omhändertagits av Tullverket enligt 2 kap. 9 § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 16 a § samma lag, ska Skatteverket besluta om befrielse från skatten på varorna.

Första stycket gäller bara om beslut om skatt för varorna har fattats av Skatteverket.

Om beskattade varor för vilka skattskyldighet inträtt enligt denna lag har omhändertagits av Tullverket enligt 5 kap. 16 § tullbefogenhetslagen (2023:000) och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt 5 kap. 25 § samma lag, ska Skatteverket besluta om befrielse från skatten på varorna.

12 kap.

8 §

Om skatt har betalats till Skatteverket för beskattade varor eller för snus, tuggtobak eller övrig tobak och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut tobaksvarorna enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 16 a § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, ska Skatteverket efter ansökan besluta om återbetalning av skatten.

Om skatt har betalats till Skatteverket för beskattade varor eller för snus, tuggtobak eller övrig tobak och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut tobaksvarorna enligt 5 kap. 25 § tullbefogenhetslagen (2023:000), ska Skatteverket efter ansökan besluta om återbetalning av skatten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 24 § och 12 kap. 8 § lagen (2022:156) om alkoholskatt ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2022:156

Föreslagen lydelse

9 kap.

24 §

Om beskattade alkoholvaror för vilka skattskyldighet inträtt enligt denna lag har omhändertagits av Tullverket enligt 2 kap. 9 § lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt 2 kap. 1 § första stycket samma lag, ska Skatteverket besluta om befrielse från skatten på varorna.

Första stycket gäller bara om beslut om skatt för varorna har fattats av Skatteverket.

Om beskattade alkoholvaror för vilka skattskyldighet inträtt enligt denna lag har omhändertagits av Tullverket enligt 5 kap. 16 § tullbefogenhetslagen (2023:000) och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt 5 kap. 24 § samma lag, ska Skatteverket besluta om befrielse från skatten på varorna.

12 kap.

8 §

Om skatt har betalats till Skatteverket för alkoholvaror och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt 2 kap. 16 § första stycket lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter, ska Skatteverket efter ansökan besluta om återbetalning av skatten.

Om skatt har betalats till Skatteverket för alkoholvaror och Tullverket därefter har beslutat att inte lämna ut varorna enligt 5 kap. 24 § tullbefogenhetslagen (2023:000), ska Skatteverket efter ansökan besluta om återbetalning av skatten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Ekobrottsmyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Företagarna, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Malmö, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Kammarrätten i Jönköping, Kustbevakningen, Länsstyrelsen Blekinge, Länsstyrelsen Dalarna, Länsstyrelsen Skåne, Länsstyrelsen Stockholm, Länsstyrelsen Västmanland, Länsstyrelsen Västerbotten, Länsstyrelsen Västra Götaland, Migrationsverket, Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Post- och telestyrelsen, Regelrådet, Riksdagens ombudsmän, Sjöfartsverket, Skatteverket, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Strålsäkerhetsmyndigheten, Svenska Jägarförbundet, Svenskt Näringsliv, Sveriges Advokatsamfund, Sveriges Åkeriföretag, Säkerhetspolisen, Transportstyrelsen, Tull-Kust, Tullverket, Åklagarmyndigheten.

Därutöver har yttranden kommit in från Maskinentreprenörerna, Mobility Sweden, Riksarkivet, Svensk Försäkring och Larmtjänst, Svensk Handel och Återvinningsindustrierna.

Följande remissinstanser har angett att de avstår från att lämna några synpunkter. Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Föreningen Svensk sjöfart, Försvarets materielverk, Försvarmakten, Förvaltningsrätten i Luleå, Halmstads tingsrätt, Hovrätten för Övre Norrland, Jägarnas riksförbund, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Kronofogdemyndigheten, Livsmedelsverket, Luleå tingsrätt, Läkemedelsverket, Revisorsinspektionen, Svenska Bankföreningen, Sveriges riksbank, Totalförsvarets forskningsinstitut, Trafikverket och Umeå universitet.

Följande remissinstanser har inte inkommit med något yttrande. Amnesty-International, Civil Rights Defenders, DB Schenker, Fedex Express, Flixbus, Green Cargo, ICC Sverige, Näringslivets regelnämnd, Näringslivets Transportråd, Offentliganställdas förhandlingsråd, Postnord, Saco-S, SEKO, SJ AB, Stockholms handelskammare, Svenska Pistolskytteförbundet, Svenska Transportarbetarförbundet, Sveriges Hamnar, Swedavia AB, Transportföretagen och Transportindustriförbundet.